

अथ द्वादशकोशानां संग्रहः

तत्रादौ दिनी १००००	तत एकाक्षरी २००००
द्वौ द्विरूपे ४०००००	ततस्त्रिकाण्डशेषः ५
अनेकार्थं निमंजरी ६	हारावली ७००००
धनञ्जय ८००००	वररुचिकोशः ९००००
नाममालाकोशः १००००	मातृकाकोशः ११०००

अव्ययकोशः

१२

॥ वाराणसी प्रसादस्य नियोगेन तु यत्नतः ॥ का
शी संस्कृतमुद्रायामङ्कितोऽयं विचक्षणैः ॥ १ ॥

श्रीकाशीजीमे

॥ ज्ञानवापीके पूर्वफाटकपर श्रीविश्वनाथजी
के पास श्री ३ पुत महाराज शिवलाल दुबेजीके
मकानमें छपी

॥ जिसको लेना होय उन्होने इस छापे खानेके कार्य
गम्पादक बानू वाराणसी प्रसाद या कचौरी गली
में भारद्वाज प्रताप सिंहजीके दुकान पर मिलेगी

संवत् १९२९

॥ अथ मेदिनीकोशः प्रारम्भः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः वृषांकाय नमस्तस्मै यस्य मौलिविलविनी १
जटावेष्टनजांशोभाविभावयति जान्हवी १ पूर्वाचार्यकृतीर्वी
स्य शब्दशास्त्रं निरूप्य च नानार्थशब्दकोशो यत्लिङ्गभेदेन क
थ्यते २ प्रायशोरूपभेदेन विशेषणवशात्कचित् स्त्रीपुंनपुं
सकक्षेयं विशेषोक्तेः कुत्रचित् ३ त्रिलिङ्ग्यात्रिष्विति पदमिथु
नेतुद्वयोरिति निषिद्धलिङ्गशेषार्थत्वं ताद्यादिनपूर्वभाक् ४ रूपा
द्यक्तलिङ्गसुक्तलिपिभ्रातिद्धिदेकचित् विशेष्यनिघ्नेऽनुक्तेऽ
पिविज्ञेयावाच्यलिङ्गता ५ गुणेशुक्तादिकद्वाद्याः पुंसि स्युस्त
इति त्रिषु तीष्णाद्याश्च गुणे क्लीबं गुणिलिङ्गास्तु तद्वति ६ क्लीब
पुंसोरपि स्त्रीत्वं काप्यल्पत्वविवक्षया जातिवाचकशब्दानामपि
तत्स्त्रीविवक्षया ७ उद्भिदः प्रसवे क्लीबे हरीतक्यादयः स्त्रियां
एष्ये जातीप्रभृतयः स्वलिङ्गाव्रीहयः फले ८ प्राङ्गानार्थान्न त
ल्लिङ्गद्वयोर्द्वेनैकता शब्दावृतिर्नलिङ्गैक्ये सप्तमीनविशेष
णे ९ क्लीबेन पुंसके पुंसि स्त्रियां योपिति च द्वयोः त्रिषु चेत्यादि
यद्रूपं ताल्लिङ्गरस्यैव वाचकम् १० नानार्थः प्रथमातोऽत्र सर्वत्रा
दैर्प्रदर्शितः सप्तम्यन्ताभिधेयेषु वर्तमानो विनिश्चितः ११ एक
द्वित्रिचतुः पञ्चषड्गुणानुक्रमात्कृतः स्वरकाव्यादिकाद्यां तवर्गे

नानार्थसंग्रहः १२ नानार्थकोशपुस्तकभारार्जनदुःखहानये
 कृतिनः मेदिनिकरकृतकोशोविशुद्धलिंगोऽभिलिख्यतामेकः १
 १३ कैकंमूकोब्रह्मणिसमीरात्मयमदक्षेपुभास्करेकामग्रंथो
 चक्रिणिचपतत्रिपार्थिवेतथा १४ मयूरेऽग्नौनपुंसिस्यात्सुख
 शीर्षजलेषुकम् ॥ कटिः अर्कोऽर्कपर्णस्फटिकेरवौतामे
 दिवस्पतौ १५ अंकोरूपकभेदाऽगचिन्हरेखाजिभूषणे रूपका
 शांतिकोत्संगस्थानेऽर्कपापदुःखयोः १६ एकसंख्यांतरेऽप्ये
 केवलेतरयोस्त्रिषु कर्कः कर्केनिलेवन्दौशुक्लाश्वेदपर्णेघटे ॥
 १७ कंक् शब्दद्विजेख्यातोलोहपृष्ठकृतांतयोः कल्कोऽ
 स्त्रीघृततैलादिशेषेदंभेविभीतके १८ विद्विद्वयोश्चपापेचत्रिपु
 पापाशयेपुनः काक्ः स्यादायसेरुसप्रभेदेपीवसर्पिणि १९
 शिरोऽवक्षालनेमानप्रभेदहीपभेदयोः काका स्यात्काकनासायां
 काकोलीकाकजंघयोः २० रक्तिकायांमलप्लांचकाकमाच्याच
 योषिति काक् सुरतबंधेस्यात्काकानामपिसंहतौ २१ कि
 ष्कुर्द्वयोर्वितस्तौचप्रकोष्ठेऽपिकरेऽपिच कोक् श्वन्नेरुकेज्य
 ष्यांखर्द्वीद्रुमदर्दुरे २२ लोको गृहाश्रितमृगपक्षिणोर्नागरेत्रि
 षु टंको नीलकपित्थेचखनित्रेटंकनेस्त्रियां २३ जंघायांस्त्री
 पुमान्कोपेकोशासिग्रावदारणे तर्कः कांक्षाविनर्कोहहेतुशास्त्रे
 धुकथ्यते २४ त्रिका कूपस्यनेमौस्या त्रिर्कं पृष्ठाधरेत्रये
 तौर्कं पुत्रेसुतायांचद्विकः स्यात्काककौकयोः न्यंक् सुनौसु
 गेपुंसि नाकस्तुत्रिदिवंबरे २५ नाक् सुन्यंतरेपृथ्वीधरव
 ल्मीकयोः पुमान् निष्क् मस्त्रीसाष्टहेमशतेदीनारकर्षयोः २६
 वक्षोलेकरणेहेमपान्नेहेमपलेऽपिच २७ पेको स्त्रीक
 र्दमेपापेपाकः परिणतौ शिशौ केशस्यजरसाशौक्ये स्यात्त्यादौ
 पचनेपिच २८ वक् स्तुवकपुष्पे स्यात्कह्व्रीदेचरक्षसि
 भूकं छिद्रेचकालेच भेको मंडुकमेघयोः २९ मुष्को

मोक्षकवृक्षेऽस्यात्संहतेवृषणेऽपिच मूकस्त्ववाचिनादैत्यरेकः
 वृषणमंदयोः ३० राका तद्यतरेकच्छ्रानवजातरजस्त्रियास
 संपूर्णेदुतिथौ रेकः शंका नीचविरेचने ३१ रोक्स्तुक्रय
 मिहीत्यो रोक् नविचलेबिले लंका रसःपुरीशाखाशाकि
 नीकुलरासुच ३२ लोको जनेपिभुवने वल्कं वल्कलश
 ल्कयोः वंक्ः पर्याणभागेनानदीपात्रेचभंगुरे ३३ शल्कं
 तुशकलेवल्के शको जात्यंतरेनृपे शंकुः संख्याऽस्त्रयादौ
 भित्तीलांशकलुषेषुना ३४ शंकात्रासेवितर्केचशाकोही
 पांतरेऽपिच शक्तौद्रुमविशेषेचपुमान्हरितकेऽस्त्रियां ३५ शु
 को व्याससूतेकीरेरावणस्यचमत्रिणि शिरीषपादपेपुंसिग्रंथि
 पर्णेनपुमकम् ३६ शुल्कं घट्टादिदेशेऽस्याद्वयार्थग्रहेस्त्रिया
 शूका स्त्रीशुगदलयोऽश्लोकः पद्ययशस्यपि ३७ शौकस्य
 कगणेस्त्रीणांकरणेसूक् इत्यपि बाणवातोत्पलेस्तोकस्त्रि
 ष्वल्पेचातकेपुमान् ३८ कत्रिः अशोकस्त्रिषुनिः शोके
 पुसिकंकेलिपादपे स्त्रियातुकदुराहिण्यापारदेस्यान्नपुंसकम्
 ३९ अलकाकुबेरपुर्यामस्त्रियांचूर्णकंतले अभीकः
 कामुकेतूरेनिर्भयेत्रिषुनाकवौ ४० अनीको स्त्रीरणेसैन्ये
 ष्यणुको निषुणाऽल्पयोः अलीकमप्रियेऽपिस्यादिव्यसत्येन
 पुसकं ४१ अनूकं तुकुलेशीलंपुंसिस्याद्गतजन्मनिअशुकं
 शलक्ष्णवस्त्रेऽस्याद्वस्त्रमात्रोत्तरीययोः ४२ अंतिकं निकटे
 वाच्यलिंगंस्त्रीशातलौषधौ चुल्याज्येष्ठभगिन्यांचनाट्योत्त्या
 कथ्यतेऽतिका ४३ अलको धवलाऽर्केस्याद्योगान्मादितकु
 कुटे अंबिकापार्वतीमानोर्ध्वतराष्ट्रस्यमातरि ४४ अंधिका
 द्यूतभेदेचरजन्यामपियोषिति अस्त्रिका तित्तिडीचाम्लोद्गार
 चांगेरिकासुच ४५ अर्भकः कथितोचालेमूर्खेपिचकशेपिच
 आनकः पट्टेभेयोमृदंगेघ्वनदंबुदे ४६ आढकीतुतुवर्या

स्त्रीपरिमाणाः तरेत्रिषु आलोकस्तु पुमान्योतेदर्शनेवंदिभाष
 णे ४७ आन्धिकं दिननिर्वर्त्यत्रिलिंगमथनद्वयोः नित्यक्रिया
 भोजनयोर्वेदप्रकरणस्य च ४८ आलंको रोगसंतापशंकासु
 सुरजध्वनौ इस्वाकुः कटुतुल्या स्त्रीसूर्यवंशनृपेपुमान् ४९
 उत्तूकः पुंसिकाकाराविंद्रेभारतयोधिनि उदकं एष्यत्काली
 नफलेमदनकंदके ५० उष्मकस्तुनिदधेस्यादातुरेक्षिप्रकारिणि
 उष्ट्रिका मृत्तिकाभांडभेदेपिकरभस्त्रियाम् ५१ उर्मिकाचांगुलीये
 स्याद्दस्त्रभंगतरंगयोः कनकं हेमिपुंसिस्यात्किंशुकं नागकेसरे ५२
 धत्तूरेकांचनारैचकालीयेचंपकेऽपिचकरकस्तुपुमान्पक्षिवि
 शेषेदाडिमेपिच ५३ द्योर्मघोपलेनस्त्रीकरेकेचकमंडलौ क्र
 मुकस्तुपुमान्भद्रमुस्तकेब्रह्मदारुणि ५४ फलेकार्पासिकाया
 श्वपट्टिकालोध्रपूगयोः कटकोस्त्रीनितंबोद्रेदंतिनांदंतमंडने
 ५५ सामुद्रलवणेराजधानीचलययोरपि कटुकाकटुरेहिण्या
 स्त्रियांब्योषेनपुंसकं ५६ कंटकोनस्त्रियांसुद्रशत्रौमत्स्यादि
 क्रीकसे नैयोगिकादिदोषोक्तौ स्याद्रोमांचद्रुमांगयोः ५७ करं
 लोमस्तकेऽशस्यनालिकेरफलास्थनि कलंकौऽकेऽपवादेच
 कालायसमलेऽपिच ५८ कर्णिकाकरिहस्ताग्रेकरमध्यांगुलावपि
 क्रमुकादिच्छदांशेज्जवरादेकर्णभूषणे ५९ कणिकाकथ्यतेऽत्यं
 तसूक्ष्मवस्त्वग्निमंथयोः कचाकुस्तुदुराधर्षदुःशीलेचबिले
 शये ६० कंचुको वारबाणेस्यान्निर्मोकेकरभेपिच वर्धा
 पकटृहीतांगस्थितवस्त्रेचचोलके ६१ कंचुक्यौषधिभेदेऽथ
 कारिका नटयोपिति कृतौविवरणश्लोके शिल्पयातनयो
 रपि ६२ नपुंसकंतुकर्मदौकारकंकर्तृरिषु कामुकः कम
 नेऽशोकपादपेचाऽतिमुक्तके ६३ कामुकं धनुषिस्यान्नावे
 णौकर्मक्षमेऽन्यवत् काचूकः कृकवाकौ स्यात्पीनमस्तक
 कोकयोः ६४ क्षारकः पक्षिमत्स्यादिपिटकेजालकेऽपिच ॥

कविः

कालिकाचडिकाभेदेकात्स्न्यवृश्चिकपत्रयोः ६५ क्रमदे
यवस्तुमूल्येधूसरीनवमेघयोः पटोलशारवारोमालीमोसीका
काशिवासच ६६ मेघावलौचकिंपाकोमहाकालफलाद्वा
योः कीचकोदृत्यभिहृतहतसस्वनवंशयोः ६७ कीटक
कृमिजातौनानिष्ठुरेपुनरन्यवत् कुलकं तु पटोले स्यात्सवद्ध
श्लोकसंहतौ ६८ पुंसिवल्मीककाकंदुकुलश्रेष्ठेषुकथ्यते ।
सुल्लवस्त्रिपुनीचः ल्येकुशिको मुनिसर्जयोः ६९ कुषा
कुः कपिवन्धुर्केनापरोत्तापिनित्रिषु कुलिको नागभेदे स्याद्दु
भेदे कुलसत्तमे ७० क्षुरकः को किलाक्षे स्याद्दोक्षुरेतिलक
द्रुमे कूपको गुणवृक्षे स्यात्तैलपात्रे ककंदुरे ७१ उदपाने
ऽच्युतामांतुकूपिकाः भोगतोपले कूलकं न स्त्रियां स्तूपे
पुंसि स्यात्कृमिपर्वते ७२ कूर्चिका सूचिकायां च तूलिकायां
च कुड्मले कपाटांकुडके क्षीरे विकृतावपियोषिति ७३ कृष
कः पुंसि फाले स्यात्कर्षके त्वभिधेयवत् कोरकोऽस्त्रीकुड्म
ले स्यात्कूलकमृणालयोः ७४ कौतुकं त्वभिलाषे स्याद्दु
त्सवेनर्महर्षयोः तथा परंपराया तमंगले च कुतूहले ७५ वि
बाहसूत्रगीतादिभोगयोरपि न द्वयोः कौशिको न कुले व्याल
ग्राहे गुणुलुपुत्रयो ७६ कोषज्ञो लूकयोश्च स्याद्विष्वाभिन्न
मुनावपि कौषिकीचडिकायां च नदीभेदे च योषिति ७७ ख
नको नोदुरौ संधिचोरे त्रिष्ववदरके खड्गिको महिषीक्षीरफे
न शौनिकयोरपि ७८ स्यात्त्वो लकस्तुपाकेशिरस्त्रवल्मीक
पूगकोशेषु गणिकायूथीवैश्रेयभीतकर्षीपुनातुदेवज्ञे ७९ ग्रं
थिकं पिपलीमूले गुणुलुग्रथिपर्णयोः करीरपुंसि देवज्ञे सह
देवारव्यपांडवे ८० गंडकः पुंसि खड्गे स्यात्संख्याविद्याप्रभेद
योः अवच्छेदेऽतराये च गंडकी सरिदंतरे ८१ ग्राहको घा
तिविहगे धान्यानां च गृहीतरि गांधिको लेखकेऽपि स्यात्सुगं

धिव्यवहारिणि ८२ गुंडकोमलनेधूलौकलोक्तिस्नेहपात्र
योः गृह्यकोनिघ्नकेछेकेगौरिकंथातुरुक्मयोः ८३ गोल
कोविधवापुत्रेजारात्स्यान्मलिकेगुडे गोरंकुःस्यात्पुमा
न्यसिभेदलग्नकबंदिनोः ८४ चषकोःस्त्रीसुरापात्रेमधु
मद्यप्रभेदयोः चुलकः प्रसृतौभांडभेदेचुलुकवत्पुमान् ८
८५ चतुष्कीमसकहर्षोपुष्करिण्यंतरेपिच चारकःपा
लकेऽश्वादेः स्यात्संचालकबंधयोः ८६ चित्रकंतिलके
नातुव्याघ्रभिच्चंचुपाविषु चुंवकश्चुंबनपरेधूर्तायस्कोतयो
रपि ८७ बहुग्रंथैकदेशद्वेधदस्योर्द्धवलंबने चुल्लकी
शिष्टुमारोऽपिकुंडीभेदेकुलांतरे ८८ चुलिकानाटकस्यां
गेकर्णमूलेचहस्तिनां चूतकःकूपकेष्याम्रेजनकःपितृभू
भुजोः ८९ जेबूकःफेरवेनीचेपश्चिमाशापतावपि जतु
काजिनपत्रायांजतुकंहिंगुलाक्षयोः ९० जाहकोघो
घमाजरिवद्रांकारुंडिकास्तच जालकं कोरकेदंभेकुला
यानाययोरपि ९१ नपुंसिमोचकफलेस्त्रियांतुवसनांतरे गि
रिसारजलौकायामपिस्याद्विधवास्त्रियां ९२ भटानामश्म
रचितांऽगरक्षिण्यांचजालिका जालिकोवाच्यवज्रामजा
लिजालोपजीविनोः ९३ जीवकःप्राणकेपीतशालकूप
णयोरपि कूर्चशीर्षेपिपुंसिस्यादाजीवेजीविकामता ९४
त्रिषुसेविनिवृद्ध्याशिजीविनोराहितुंडिके झल्लिकोद्वर्तनपटे
स्त्रियांद्योतेचझिल्लिका ९५ आतपस्यरुचौझिट्यांतुटुकः
शोणकाल्पयोः डिंबिकाजलबिंबेस्थान्मोणकेकामुकस्त्रि
यां ९६ तंडकःखंजनेफेनेसमासप्रायवाचिच गृहदा
रुतरुस्कंधमायाबहुलकेष्वपि ९७ तक्षकस्तुपुमान्नाग
राजभेदेचवर्द्धको तारकोदैत्यभित्कर्णधारयोर्नहयोर्दृशि
९८ कनीनिकायामृक्षेचनपुमांस्त्रातरित्रिषु तिलकोद्रु

मरोगाश्चभेदेचतिलकालके ९९ क्लीबंसौवर्चलक्रीमोर्नस्त्रि
यांतुविशेषके त्रिशंकुर्नाराजभेदेशलभेवृषदंशके १०० १
तुरुष्कःसिल्हकेम्लेच्छेजातौदेशांतरेऽपिच तूलिकाकू
र्चिकायांचशय्योपकरणेऽपिच १०१ दर्शकःस्यात्वतीहार
दर्शयितृप्रवीणयोः दारकोबालकेऽपिस्याद्भेदकेत्वभिधेय
वत् १०२ द्रावकोशावभेदेस्याद्विदग्धेमोषकेऽपिच दीप
कंवागलंकारेवाच्यवदीप्तिकारके ३ दीप्यकश्चाऽजमौ
दायांयवान्नीवर्हिचूडयोः दुच्छ्वकोगंधकुट्यास्याद्विहा
राद्यवकाशके ४ दूषिक्रातूलिकायांचमलेस्याल्लोचन
स्यच धनिकासाधुनार्यानाधान्याकेत्रिसाधुधनिनोश्च ५
स्याद्धेनुकाकरिण्यांधेनावपिनातुदानवविशेषे धेनुकंक
रणेस्त्रीणांधेनूनामपिसंहतौ ६ नर्तकःकेवलेपोटगलचा
रणयोर्नटे नर्तकीलासिकायांचकरेण्वामपियोषिति ७ न
द्रिकापिकुमार्यास्यात्पुमान्क्षपणवंदिनोः नरकःपुंसिनि
रयदेवारातिप्रभेदयोः ८ नंदकोहरिखड्गेचहर्षकेकुलपा
लके नालीकःशरशल्योंगेष्वज्जरवेडेनपुंसकं ९ नायः
कोनेतरिश्रेष्ठहारमध्यमणावपि निर्मोकोमोचनेव्योम्निस
न्नाहेसर्पकंचुके १० नीलिकानीलिनीसुद्रारोगशेफालि
कासुच पराकस्तुव्रतेखड्गेप्रसेकःसेचनेश्वृतौ ११ प्र
तीकोऽवयवेऽपिस्यात्प्रतिकूलविलोमयोः ॥ पद्मकंस्या
त्पद्मकाष्ठविदुजालकयोरपि १२ पक्षकस्तुपुमान्पार्श्वहा
रेचपार्श्वमात्रके पल्यंकोमंचपर्यंकंरुषीपर्यंस्तिक्तासुच
१३ पताकावैजयंत्यांचसौभाग्यनाटकागयोः पातुकः
पतयालौस्यात्पपातजलहस्तिनोः १४ प्राणकःसत्वजा
तीयेजीवकद्रुमचोलयोः पाटकःस्यान्महाकिष्कीकटकां
तरवाद्ययोः १५ अक्षादिचोलनेमूलद्रव्यापचयरोधसोः ॥

पालंकरः शल्लकीशाकभेदयोः प्राजिपक्षिणि १६ पावको
 ऽग्नौ सदाचारे वन्दिमं ये च चित्रके भल्लातके विडुगेऽथ प्रिय
 कः पीतशालके १७ नीपे चित्रमृगे चालौ प्रियंगौ कुंकुमैः पि
 च पिण्याको स्त्रीतिलकल्के हिंशु बाल्हीकसिल्लके १८
 पिनाकोः स्त्रीरुद्रचापे पांशुवर्षत्रिशूलयोः पिटकस्त्रिषु
 विस्फोटमंजूषायां पुनः पुमान् १९ पिष्टको घृतपूपादोनेत्र
 रोगांतरेऽपि च पुलकः कृमिप्रभेदे प्रस्तरभेदे च मणिदोषे २०
 रामां चे हरिताले गजान्नपिंडे च गंधर्वे पुलाकस्तुच्छधान्ये
 स्यात्संक्षेपे भक्तसिक्तके २१ पुष्पकं रीतिपुष्पे च विमाने ध
 नदस्य च नेत्ररोगे तथा रत्नकंकणे च रसांजने २२ लोहकां
 स्य मृदंगारशकट्यां च नपुंसकं स्यात्पुत्रिका पुत्तलिका
 दुहित्रोर्यावत्तूलके २३ नापुत्रे सरभे धूर्तेशैलवृक्षप्रभेदयोः
 पूर्णकः स्वर्णचूडे स्यान्नासास्त्रिन्यां तु पूर्णिका २४ पृदाकु
 र्वृश्चिके व्याघ्रे सर्पचित्रकयोः पुमान् पृथुकः पुंसि चिपिटेशि
 शो स्यादभिधेयवत् २५ पेचको गजलांगूलमूलोपांते च
 कौशिके पेटकं पुस्तकादीनां मंजूषायां कदंबके २६ बल्मी
 को रोगभेदे च नाको च पुन्नपुंसकम् बंधूकं बंधुजीवे स्या
 द्बंधूकः पीतशालके २७ बंधकः स्याद्विनिमये पुंश्चल्यां
 स्याच्च बंधकी बाहुलः कर्कटे चाऽर्कदात्यूहे जलखातके
 २८ वराकः शंकरे पुंसि शोचनीयेऽभिधेयवत् बालकस्तु
 शिशवश्च बालधौ हयहस्तिनोः २९ अंगुलीयकद्वीवे रवलये
 पुंसि बालिका बालायां बालुका पत्रका हलाकर्णभूषणे ३०
 वारकोऽश्वगतौ पुंसि वाच्यवत्स्यान्निषेधके बालुका सि
 कता स्याद्गालकं त्वे लबालुके ३१ भर्मकं रोगभेदे स्या
 द्विडं ककलधौतयोः आमको जंबुके धूर्तसूयावर्त्ताऽश्मभे
 दयोः ३२ भालोकः करपत्रे स्याच्छाकभेदे च रोहिते महा

लक्षणसपन्नपुरुषेकच्छपेहरे ३३ भूमिकारचनायां स्याद्दे
 शांतरपरिग्रहे भूतीकमपिभूनिवेदीप्यकर्षूरकेतुणे ३४
 मधुकामधुपण्यस्यान्मधुकं क्लीतकेखगे बल्यंतरोनाम
 शकोरोगकीटप्रभेदयोः ३५ मंडुकः-शोणकेमुन्यंतरेस्याद्दूढ
 वर्चसि मडुकपण्योमंडुकीमल्लिकोहसभिद्यपि ३६ मल्लि
 कातृणशून्येपिमीनमृत्योत्रभेदयोः मामकंस्यान्मदीयार्थे
 त्रिषुपुसितुमातुले ३७ मातृकाधातुकामात्रोर्देवीभिदूर्णमा
 लयोः मालिकाससलापुत्रीग्रीवालंकरणेषुच ३८ पुष्पमा
 ल्येनदीभेदेपक्षिभेदेतुमालिकः मेचकस्तुमयूरस्यचंद्रके
 श्यामलेपुमान् ३९ तद्युक्तेवाच्यवत्क्लीबंस्त्रोतोजनांधकार
 योः मोचकः-कदलेशिशुनिर्मोचकविरागिषु ४० मोदकः
 स्वाद्यभेदेःस्त्रीहर्षुकेपुनरन्यवत् यमकंयमजेशब्दालंका
 रेपुंसिसंयमे ४१ याजकस्तुगजेराज्ञोयाज्ञिकेप्यथयाज्ञि
 कः याजकेचकुशेचाथयुतकंसंशयेपुगे ४२ मारीवस्त्रांच
 लेयुक्तेचलनायेऽपियौतके यूथिकाग्लानकेपुष्पविशेषे
 पिचयोषिति ४३ रसिकास्त्रीरसालेसुरसयोःसरसेत्रिषु
 रक्तकोःग्लानबंधूकरक्तवस्त्रानुरागिषु ४४ राजिका
 पिचकेदारेराजसर्षपरेखयो. रात्रकंपंचरात्रेनावेश्यावेष्मा
 ब्दवासिनि ४५ रुचकोबीजपूरेचनिष्केदंतकपोतयो. न
 द्योःसर्जिकाक्षारेप्यम्भाभरणमाल्ययोः ४६ सौवर्चलेपि
 मांगल्यद्रव्येचाप्युत्कटेपिच रुंडिकाद्वारपिंड्यांचदृतिका
 यांरणस्तौ ४७ रूपकंनाटकेमूर्तेकाव्यालंकरणोपिच
 रणुकापिहरेणोचजामदग्न्यस्यमातरि ४८ रोदकः-मेतमे
 देनारोढरित्रिषुविश्रुतः लंपाकोलंपटेदेशेलासकालास्य
 कारिणि ४९ मयूरेलसकेचायलूनकोभेदितेपशौ लो
 चकोमांसपिंडेक्षितारकाभांचकज्जले ५० ललाटाभर

णे स्त्रीणां कदली नीलवस्त्रयोः निर्बुद्धौ कर्णपूरे च मूर्ध्याभू
 श्लथचर्मणि ५१ वस्त्रकर्णे मके पुंसि शिवमल्पकपर्णयोः
 वर्णकश्चरणे स्त्री तु चंदने च विलेपने ५२ द्वयोर्नील्यादिषु
 स्त्री स्यादुत्कर्षकश्च न स्य च वर्तकस्तुरगुरेऽथ स्य विहगे
 वर्तकी द्वयोः ५३ वंचकस्तुरवले धूर्तगृहबभ्रौ च जंबुके
 व्यलीकमप्रियाः कार्यवैलस्येष्वपि पीडने ५४ नानागरे
 ऽथ बाल्हीकं बाल्हीकं धीरहिं गुणोः द्वावेतौ पुंसि देशस्य
 प्रभेदे तुरगोत्तरे ५५ बार्हकं वृद्धसंघाते वृद्धस्य भावकर्मणोः
 वार्षिकं त्रायमाणायां क्लीबं वर्षा भवे त्रिषु ५६ बालकोः
 स्त्री पारिद्वार्ये त्रिषु स्यादंगुरीयके वितर्कस्तु पुमानूहे संश
 ये च निगद्यते ५७ विपाकः पचने स्वादे कर्मणो वि सदक्फ
 ले विवेकः स्याज्जलद्रोण्यां पृथग्भावविचारयोः ५८ वृ
 श्चिकश्च द्रुणेशो शूककीटौ षधीभिदोः वृषां कः शंकरे सा
 धो भल्लातकमहत्त्वयोः ५९ वैजिकं शिशुतैले स्याद्देतौ स
 द्योः कुरेतु नाशलाका शल्यमदनशारिका शल्लकीषु च ६०
 क्षत्रादिकाष्टीशरयोः शल्लकी पशुवृक्षयोः शंबूको गज
 कुभांते घोंगे च शूद्रतापसे ६१ जलजंतुविशेषे च शंबूकानन
 पुंसकं शंबूका बलये कं वा वस्त्री पुंसि शिरो रुजि ६२ शार्क
 कः स्याद्गुग्धफेनशर्करापिंडयोः पुमान् शिशुकः शिशुमा
 रे स्याद्दालकौ लूपिनोरपि ६३ शीतकः शीतकाले च स्रस्थि
 ते दीर्घसूत्रिणि शूलकः प्रावटेपि स्याद्रसेपि परिकीर्तितः
 ६४ सस्यको मणिभेदेऽसौ संपको मेलके रतौ संपाक
 स्तर्ककेष्टे त्रिषु नाचतुरंगुले ६५ स्वमीकानीलिकायां
 स्त्री स्वमीको नाकुवृक्षयोः स्वस्तिको मंगलद्रव्ये च तु
 ष्कगृहभेदयोः ६६ सरकोऽस्त्री सीधुपानेशीधुपात्रेषु
 सीधुनोः अष्ठिनाऽध्वगपे चोचसायकः शरखड्गयोः ६७

स्थासकः पुंसि चार्चिक्ये जलादेरपि बुहुदे सूचकः सी
वनद्रव्ये बोधके पिशुने शुनि ६८ ओतौका के सूतकोऽस्थी
पारदेन ह्योर्जनौ सू दाकुर्नानिले वज्रे ज्वलने प्रति सूर्यके
६९ सेवकस्तु प्रसेवे नावाच्यलिंगोऽनुजीविनी सेचकः
स्थातुमान्मेघे वाच्यलिंगस्तु सेत्तारि ७० सैनिकः सैन्यरक्षे
च स्थात्सेनासमवेतके द्वारकः कितवेचौरे गद्यविज्ञानभेद
योः ७१ दुहुको वाद्यभेदे च मत्तदात्पूहपक्षिणि हेरुको
बुहूभेदे स्थान्महाकालगणे पिच ७२ कचतुः भवेदलिम
कोभेकेपिकेऽलौपद्यकेसरे मधूकेऽप्यशालिपको भृंगको
किलकुक्कुरे ७३ अंगारकः कुजेऽपि स्यादुन्मूकांशे कुरुं
टके भवेदंगारिका चेषु कांडे किंशुककोरके ७४ स्याद
श्मंतकमुद्गाने मल्लिकाच्छदने पिच आकल्पकस्तमोमो
हग्रंथावुत्कलिकासुदोः ७५ आक्षेपकोऽनिलव्याधौ व्या
धेनिंदाकरे पिच भवेदाश्वनिकश्चौरे शूकरे मूषके पिच ७६
कथितोत्कलिकोत्कंवाहेलासलिलवीचिषु एडमूकोऽ
न्यलिगः स्याच्छते वाक्श्रुतिवर्जिते ७७ कठिल्लकस्तुप
र्णाशे वर्षाभूकारविल्लयोः कपर्दको वराटे स्याज्जटाजूटे
च धू जटे ७८ कर्कोटकः स्यान्मालूरकाद्रवेयत्र भेद
योः कलविंकः पुमान्ग्रामचटकेपिकलिंगके ७९ कनी
निकातारकोष्णः स्यात्कनिष्ठांगुलावपि कापटिकोऽन्यमर्म
शेष्ठात्रे पुंसि शठे त्रिषु ८० काकरुको नग्नदभस्त्रीजितो लू
कभीरुषु निंबे कुरुवकः शोणाऽम्लानक्षिंटी प्रभेदयो ८१
कुरंटकः पीतपुष्पाम्लानक्षिंटीकयोः पुमान् रुक्वाकुर्म
पूरेपिसरटे चरणा युधे ८२ कौशातकः कठे पुंसि पटोल्या घोष
के स्त्रियां अथ कौकुटिकोऽदूरमेरिताक्षे च दांभिके ८३ कौ
लेयकः सारमेये कुलीनेऽथ खरालिकः ग्रामणी भंडिनारा

कचतुः

चेप्युपधानेचपुंस्ययं ८४ भवेद्गुणनिकानृत्यशून्यांकेपाठ
निश्चितौ गोकंटको गोक्षुरकेस्थपुटेचगवांखुरे ८५ गोमेद
कं पीतमणौकाकोलेपत्रकेऽपिच स्याद्गोकुलिकोवल्लिरेपंक
स्थगव्युपक्षके ८६ अथद्यर्चरिकासुद्रधंदावादित्रदंडयोः ८७
चर्चरीको महाकालेकेशविन्यासशाकयोः ८८ चंडालिका
किंनरायामुमायामोषधीभिदि अथचातुरकश्चक्रगंडौपुंस्य
भिधेयवत् ८९ गोचरेलोचनस्यापिचातुकारेनियंतरि जर्ज
रीकंबहुच्छिद्रेजरातुरेपिवाच्यवत् ९० जीवंतिकागुड
च्याचजीवारव्यशाकवंदयोः जैवातृकः पुमान्सोमेदीर्घायुः
कृशयोस्त्रिषु ९१ तर्तरीकं बहित्रेस्यान्नद्वयोः पारगेत्रिषु
तिक्तशाकस्तुरवदिरेवरुणेपत्रसुंदरे ९२ विचर्णकंगो
क्षुरकेत्रिफलायांकटुत्रिके दल्लाढकः स्वयंयाततिलेष्टश्या
चगैरिके ९३ फेनखातकयोर्नौगकेसरेचमहत्तरे दंदशूक
स्तुपुल्लिंगोराक्षसेचसरीसृपे ९४ दासेरकस्तुकरभेदासीपु
त्रेचधीवरे नियामकः कर्णधारेपोतवाहेनियंतरि ९५ नि
श्चारकः पुरीषस्यक्षयेस्वैरेसमीरणे निर्ग्रथकः स्यात्स
पणेनिष्फलेप्यपरिहृदे ९६ प्रचलाकः शराघातेशिखंडेच
भुजंगमे प्रकीर्णकंचामरेस्याद्विस्तारेनातुरंगमे ९७ पं
चालिकास्त्रियांवस्त्रपुत्रिकागीतिभेदयोः स्यात्पिप्पल
कं वक्षोजवृंतेसीवनसूत्रके ९८ पिंडीतकः स्यात्तगरेमद
नारव्यमहीरुहे अथपुष्कलको गंधमृगेक्षपणकीलयोः
९९ पुंडरीकंसितांभोजेसितछत्रेचभेषजे पुंसिव्याघ्रेऽपि
दिङ्नागेकोशकारांतरेपिच १०० भवेत्पूर्णानकंवर्द्धपने
चपटहेपिच फर्फरीकश्चपटेस्यात्फर्फरीकंतुमार्दवे
२०० बलाहको गिरौमेघदैत्यनागविशेषयोः वराटकः
पद्मबीजकोशैरज्जौकपर्दके १ बकेरुका बलाकाभिद्वा

तावर्जितशाखयोः वरुडकस्तुमातगवेद्यां यौवनकंटके २
वर्तुलेः योवाणिजकोवाडवागौवणिज्यपि वृंदारकः सुरे
पुंसिमनोदश्रेष्ठयोस्त्रिषु ३ अथभ्रमरकोभृगेगिरिकेचाल
कांतरे भट्टारकोनृपेनाव्यवाचादेवेतपोधने ४ भयानकः
स्मृतोव्याघ्रैरसेराहौभयंकरे भार्याटिकः पुमान्भार्यानिर्जि
तेहरिणोतरे ५ भवेन्मरुवकः पुष्पविशेषमदनद्रुमे मं
डोदकं चित्तरागेक्लीबमातर्पणेपिच ६ भवेन्मंडलकं विंदे
कुष्ठभेदेचदर्पणे अथमर्कटकः सस्यभेदेवानरलूतयोः ७
मयूरकोप्यपामार्गेक्लीवतुत्याजनेपुनः माणवकोहारमे
देवालैकुपुरुषेपिच ८ मृष्टेरुकोवदान्येपिमिष्टाशिन्यतिथि
द्विषि रतर्दिकं स्याद्विवसंसुखस्थानेष्टमंगले ९ राधुरेकः
पुमान्सीरेसीरकेचघनोपले लालाटिकः प्रभोर्भाविदर्शिन्या
श्लेषणातरे १० कार्याक्षमेलेखनिकः कथितोलेखहारके
लेखेषुपरहस्तेन — स्वहस्तस्यचलेखके ११ वर्तुरु
कोनदीभेदेकाकनीडेजलावटे विनायकस्तुहेरंवेताद्व्यवि
घ्नेजिनेशुरौ १२ वितुन्नकस्तुधान्याकेद्राढामल मयूरके
विशेषकोः स्त्रीतिलकेविशेषयितरिषु १३ विदूषक
श्चादुबटौपरनिंदाकरेऽपिच वैनाशिकः स्यात्सर्णिकेपर
तंत्रोर्णनाभयोः १४ वैदेहकोवाणिजकेष्टद्राह्येस्यासृतेपि
च वैतालिकः पुमान्वेदितालेबोधकरेत्रिषु १५ शतानीक
स्तुवृंदेस्यान्मणिराजप्रभेदयोः शालाटुकः शृगालेस्यात्सारमे
येवलीमुखे १६ शिलाटुकः पुमान्वेदिलेपेपरिकीर्तित शृगा
लिकाशिवायांस्यान्नासादपिपलायने १७ शृगाटुकं भवेद्वा
रिकंटकेचचतुष्पथैः संतानिकापि क्षीरादिसारे मर्कटजालके
१८ संदेशिकापिसुचुटीलोहयंत्रविशेषयोः संचारिकात
सुगलेकुट्टनीघ्राणयोरपि १९ संघाटिकास्त्रियांसुग्मेकु

द्विन्यांजलकंदके सुप्रतीकः शोभनांगं भवेदीशानदिग्गजे २०
 अथसैकतिकं मात्रयात्रामंगलसूत्रके नासन्यस्तेक्षपणके
 त्रिषुसंदेहजीविनि २१ सोमबल्कस्तुधवलखदिरंकदफले
 पिच सौगंधिकंतुकल्हारेपद्मरागपिकत्तणे २२ सुल्लिंगेगंध
 पाषाणेसुगंधव्यवहारिणि ॥ कपंच ॥ अनेडमूकमुद्दिष्टः
 शठेवाक्यश्रुतिवर्जिते २३ स्यादाक्षुरित कंहासनखराघातभे
 दयोः उपकारिकोपकन्यापिष्टभेदेनृपालये २४ कस्यावे
 क्षकदत्येषपुच्छंतोद्यानपालयोः रङ्गाजीवेकणेखंगेहाः स्थेऽ
 थकटरवादकः २५ खादकेकाचकलशेचलिपुष्टेचजंतुके
 कृमिकंदकंतुचित्रांगविडंगोदुंबरेषुच २६ गोजागरिकंमं
 गलेपुंसिस्यात्कंदकारके चिलमीलिकातुकंठीभेदेखद्यौत
 विद्युतोः २७ अथोजलक रंकः स्यान्नालिकेरफलेऽबुजे
 शंखेजललतायांचवारिवाहेचकीर्णितः २८ जलतापिकडल्ली
 सकाकेचीत्ररषयोश्चपुंसिस्यात् नवफलीकास्त्रीनव्येनव
 जातरजोऽगनायोच २९ नागवारिकउद्दिष्टेराजकुंजरहस्ति
 पेराणस्थराजगरुडेचित्रमेखलकेपिच ३० स्याद्दीहिराजिकः
 कंगुधान्यचीनकधान्ययोः व्यवहारिकास्याल्लोकयात्रासं
 मार्जनीगुदे ३१ शतपर्विकातुर्दूर्वायांचचायामपिथोषिति
 शीतचंपकदत्येषस्यादातर्पणदीपयोः ३२ सुवसंतकउ
 दिष्टेवासंत्यामदनोत्सवे स्याद्धेमपुष्पिकासूच्यांचंपकेहेम
 पुष्पकः ३३ ॥ कषट् ॥ ग्राममदुरिका ग्रामयुद्धेष्टंगीक्षपे
 स्त्रियां मदनशलाकाकासोदीपकेभैषज्यसारिकयोः ३४
 मातुलपुत्रकदत्यपिमामकतनयेफलेचधूर्तस्य वर्णवि
 लोडकएषल्लोकस्तेनेचसंधिचोरेच ३५ सिंदूर तिलक
 उक्तोमतंगजेस्त्रीतुकामिन्यां ॥ ॥ इतिकंतवर्गः रैर्वैकंस्वमिद्रिये
 पुंस्त्रेभ्यश्चन्येविंदौघिहायसि संवेदनेदेवलोकेकर्मण्यपिनपुंस

खेकं-

कं १ खहिः॥ नखीस्त्रीक्रीबयोः शुक्तीनखरेपुंनपुंसकं १
 न्युखः सम्यङ्मनोद्वेचसाम्नः षट्प्रणवेवुच २ प्रेरवापर्यट
 नेप्यम्भगतौ संवेशनांतरे मुखेनिःसरणेव त्रेप्रारंभोपाययो
 रपि ३ संध्यंतरेनाटकादेः शब्देपिचनपुंसके लेखोलेख्येसु
 रेलेखालिपिराजिकयोर्मता ४ रिखाभ्यगतिभेदेपिभूकशिं
 व्यांचनर्तने शंखः केबौनयोपिनाभालास्थिनिधिभिन्नखे ५
 शाखापक्षांतरेबाहौवेदभागद्रुमांगयोः शिखाशाखावर्हिचू
 डालांगलिक्यग्रमात्रके ६ चूडामात्रेशिखायांचज्वालायांप
 पदेपिच सखाभिन्नेसहायेनावयस्यायांसखीमता ७ मुखं
 शर्मणिनाकेचस्फुरवापुर्गोप्रचेतसः॥ खन्नि ॥ गोमुखं
 कुटिलागारेवाद्यभांडेचलेपने ८ पुंसिमातलिपुत्रेचमहादेव
 गणांतरे विशिखोराक्षसेक्रीबन्निमूलेमंडलांतरे ९ दुसु
 खः कपिभिन्नागभिदोर्नामुखरेत्रिषु प्रमुखः प्रथमेऽथैष्ठेस
 यूरुखः किरणेपिच १० ज्वालायामपिशोभायांविशिखस्तो
 मरेशरे विशिखातुखनिज्यांचरथ्यानलिक्योरपि ११ वि
 शाखस्तर्ककेस्कंदेस्त्रियामृक्षेकविल्लके चैशाखोमासभे
 देऽपिमंथानेचप्रकीर्तितः १२ ससुखस्तादृश्यतनयेशाखना
 गप्रभेदयोः ॥ खचतुः॥ भवेदग्निमुखोदेवेविप्रेभल्लात
 केस्त्रियां १३ अथाऽग्निशिखमुद्दिष्टं कुसुंवेकुंकुमेपिच ॥
 लांगलिक्यारख्यौषधौचविशिल्यायांचयोपिति १४ दूदुले
 रवाः मृतासोमलताशशिकलासूच अथबद्धशिखाखी
 स्यादुच्चदायांशिशोत्रिषु १५ महाशंखोमानुषास्थिसंख्या
 भेदालिकेषुच भवेद्वाघ्ननखं कंदगंधद्रव्यविशेषयोः १६
 नखस्ततांतरेक्रीबंशिलीमुखोऽलिकांडयोः शशिलेखा
 कलाभागेशुद्धचीवृत्तभेदयोः १७ भवेत्स्वस्तिमुखोलेखे
 ब्राह्मणेवंदिनित्रिषु ॥ खयंच ॥ मलिनमुखः ग्नोगो

लांगूलेपुंसि त्रिषु तूरे १८ शीतमयूरवश्वंद्रेषु न सारे चापि
 पुल्लिंगः सर्वतो मुख उग्रे च क्षेत्रज्ञब्रह्मणोः पुमान् १९ न पुं
 सके तु पानीये सुरवर्त्मन्यपि स्मृतम् ॥ इति रवांतवर्गः ॥
 ॥ गैकं ॥ गौः स्वर्गे च बलीवर्दे रश्मौ च कुलिशे पुमान् ॥
 स्त्री सौरमेयी हृग्वाणदिग्वा भूष्वसु भूम्नि च ३ ॥ गहिः ॥
 अगः स्यान्मगवत् पृथ्वी धरपादपयोः पुमान् अंगंगा त्रे प्रती
 को पाययोः पुं भूम्नि नो वृत्ति २ क्री बैकत्वे त्वप्रधाने त्रिष्वंग
 वति चांतिके दृगः स्याद्दृते ज्ञाने जंगमे गितयोरपि ३ ख
 गः सूर्ये ग्रहे देवे मार्गणे च विदंगमे खड्गो गंडक मृगा सिंशु
 द्भे देषु गंडके ४ गौगस्तु गंगा संभूते त्रिषु भीष्मेषु देषु मा
 न् चंगस्तु शोभने दक्षे टंगो रस्त्री स्यात्त्वनित्रके ५ खड्ग
 भेदे च जंघायां त्यागे दाने च वर्जने तुंगी निशावर्चवयोः पुन्ना
 गनगयोः पुमान् ६ उन्नते त्रिषु दुर्गो मानी ल्योः स्त्री दुर्गमे त्रि
 षु नागं नपुंसकं रंगे सीसके करणांतरे ७ नागः पन्नग
 मातंगकूराचारिषु तोयदे नागके सरपुन्नागनागदंतकमुः
 स्तके ८ देहानिलप्रभेदे च श्रेष्ठे स्यादुत्तरस्थितः पिंगा
 गोरोचनादिषु नालिकाचंडिकासु च ९ पिंगीशम्यां पिशंगे
 नाबालके तु नपुंसकं पूगस्तु क्रमुके वृंदे फलसारेऽभिधेयव
 त् १० नदीभेदे मलप्वां स्त्री भंगो जयविपर्यये भेदरे गतरंगे
 पुभंगा सस्यांतरे स्त्रियां ११ भंगश्रीयो निवीर्येच्छाज्ञानवैराग्य
 कीर्तिषु माहात्म्यैश्चर्ययत्नेषु धर्ममोक्षे च नारवौ १२ भागो
 रूपार्द्धके भाग्यैकदेशयोर्भृगुः पुमान् सुनौ हरेत तेषु क्रेभृंगो
 धूम्याटपिंगयोः १३ मधुव्रते भृंगराजे पुंसि भृंगी गुडत्वचि ॥
 भोगः सुखे धने चाहेः शरीरफणयोरपि १४ पालने व्यवहारे
 च योषिदादिभृतावपि भागो मृगमदे मासप्रभेदेऽन्वेषणाध्व
 नोः १५ मृगः पशौ कुरंगे च करि नक्षत्रभेदयोः अन्वेषणे

चपाज्वायांमृगीतुवनितातरे १६ युगोरथहलाद्यगेनद्वयोस्तु
 कृतादिषु युग्मेदस्तचतुष्केपिरुद्धिनामौषधेऽपिच १७ योगोऽपू
 र्वाश्रयसंप्राप्तौसंगतिध्यानयुक्तिषु वपुःस्थैर्येप्रयोगेचविष्कंभादिषु
 भेषजे १८ विश्रब्धघातकेद्रव्योपायसन्नहनेष्वपि'कर्मणेपिचरं
 गोनाशगेनृत्येरणसितौ १९ अस्त्रीत्रपुणिरागस्तुमात्सर्येलोहि
 तादिषु क्लेशादावतुरागेचगांधारादौनृपेपिच २० रोगकुष्ठौषधे
 व्याधौलंगस्तुसंगविद्भयो. लिंगंविन्देऽनुमानेचसांख्योक्तप्रकृ
 तावपि २१ शिवमूर्तिविशेषेपिमेदनेपिनपुंसक व्यंगोभेके
 चहीनांगेवंगंसीसकरंगयोः २२ वार्त्ताकेपिचकार्पासेपुंभूम्नि
 नीवृदंतरे वल्गुःस्याच्छगलेपुंसिसुंदरेचाभिधेयवत् २३ वेगो
 जवेप्रवाहेचमहाकालफलेपिच शार्ङ्गःकार्मुकमानेपिविष्णोर
 पिशरासने २४ शृंगोवटाऽम्रातकयोःपर्कट्यामपिचास्त्रियाम्
 शृंगं प्रभुत्वेशिरवरेचिन्देक्रीडांबुयंत्रके २५ विषाणोत्कर्षयो
 श्चाथशृंगःस्यात्कूर्चशीर्षके स्त्रीविषायांस्वर्णमीनभेदयोर्ऋ
 षभौषधौ २६ सर्गस्तुनिश्चयाध्यायमोहोक्ताहात्मसृष्टिषु ॥ ॥
 ॥ गत्रिः ॥ अयोगोविधुरेकूटेविश्लेषेकठिनोद्यमे २७ अनेगे
 मदनेनंगमाकाशमनसोरपि अपांगस्त्वंगहीनेस्यान्नेत्रोत्तेतिल
 केपिच २८ आभोगोवरुणलन्त्रेपूर्णतायत्नयोरपि आयोगो
 व्यापृतौगंधमाल्योपहारबोधयोः २९ आशुगोमारुतेबाणे
 पुद्गेगत्रमुकीफले उद्गेगो प्युद्गादुलकोद्गेजनोद्गमनेषुच ३०
 उत्सर्गःपुंसिसामान्येन्यायेचत्थागतानयोः कलिंगपूतिकरजे
 धूम्यादेभूम्निनीवृति ३१ नहयोःकौटजफलेमहिलायांतुयोवि
 ति कालिंगो भूमिकर्कारौदंतावलभुजंगयो. ३२ कालिंगी
 राजकर्कट्यांचक्रांगो मानसौकसि चक्रांगीकटुरोहिण्यांजि
 ह्वगोऽहौचमंदगे ३३ तडागोऽस्त्रीजलाधारविशेषेयंत्रकू
 टके तातगुःसुद्रतातेनाजनकस्यहितेत्रिषु ३४ त्रिवर्गीध

र्मकामार्थेस्त्रिफलायांकटुत्रिके वृद्धिस्थानस्येसत्वरजस्त
 मसिचेष्यते ३५ तुरगी चाश्वगंधायांतुरगश्चित्तवाजिनोः
 धारांगोऽसौचतीर्थेचनरांगस्तुवरंडके ३६ मेहनेनद्वयोश्चा
 यनारंगःपिप्पलीरसे यमजप्राणिनिविटेनागरंगद्रुमेऽपिच
 ३७ निषंगःसंगतेतूणेनिसर्गारूपसर्गयोः नीलगुःस्यात्क
 मौपुंसिभस्मराल्यांतुयोषिति ३८ पत्रांग नद्वयोर्भूर्जपद्मकेरक्त
 चंदने पद्मगश्चौषधीभेदेतथैवपवनाशने ३९ प्लवगो वानरेभे
 केसारथौचोष्णादीधितेः परगःसुमनोरेणौधूलिस्नानीययोरपि ४०
 गिरिप्रभेदेविरज्यातातु परागेचचंदने प्रयागस्तीर्थभेदेस्याद्यदेश
 तमखाश्वयोः ४१ प्रयोगःकर्मणेऽपिस्यात्प्रयुक्तौचनिदर्शने पतं
 गःशलभेशालिप्रभेदेपक्षिसूर्ययोः ४२ क्लीवंसुतेप्रियंगुःस्त्रीरा
 जिष्णुकणयोरपि फलिन्यांकंगुसस्येचपुन्नागस्तुसितोत्पले ४३
 जातीफलेनरश्वेषेपांडुनागेद्रुमं चरे वरांगं योनिमातंगमस्तकेषु
 गुडत्वचि ४४ भुजंगोहौचपिङ्गेच मातंगःश्वपचेगजे मृदेगः
 पटहोषेरेक्तंगस्तुमहीसुते ४५ कंपिलेस्त्रीतुजीवंत्यांक्रीचं
 विद्रुमधीरयोः रथाङ्गं नद्वयोश्चक्रेनाच कांगविहंगमे ४६
 वातिगःपुंसिभंटाक्यां धातुवादिनिचान्यवत् विहंगस्त्रिष्व
 भिद्वेस्यात्कमिधेपुन्यपुंसकं ४७ विसर्गस्तुपुमान्दानेत्या
 गेचमलनिर्गमे विसर्जनीयेष्ययनभेदेपिचविभावसोः ४८
 विहंगस्तुत्रिलिंगःस्यादाशुगेचविहंगमे सर्वगंसलिलेक्री
 बंसर्वगःशंकरेविभौ ४९ संभोगस्तुपुमान्भोगेसुरते
 जिनशासने सारंगःपुंसिहरिणेचातकेचमतंगजे ५०
 शबलेत्रिषुह्रमांगो गरुडेपरमेष्ठिनि ॥ गचतुः ॥
 ॥ स्यादपवर्गस्त्यागेमोक्षकार्यावसांनसाफल्ये ५१ ॥
 अभिषंगोनपुलिंगः पराभवाकोशशपथेषु ईहामृग
 स्तुपुंसिस्थात्कोकरूपकभेदयोः ५२ ॥ ॥ ॥

५२ उपशगस्तुपुंसि स्याद्राहुग्रस्ताः कंचंद्रयोः दुर्नयेग्रहक
ल्लोलेव्यसनेपि निगद्यते ५३ उपसर्गः पुमान्नोगभेदोपपु
वयोरपि कटभंगस्तुशस्यानाहस्तछेदेनृपात्यते ५४ च
त्रभंगोऽपि वैधव्ये स्वातंत्र्यनृपनाशयोः दीर्घाध्वगः पुमान्
प्रेलेख्यहारे तु भेद्यवत् ५५ मल्लनागोऽभ्रमातंगे वा तस्या
धनमुनावपि समायोगस्तु संयोगे समवाये प्रयोजने ५६
संप्रयोगो रतेपि स्यादन्वितौ कामणेपि च ॥ गपेच ॥ ॥ क
थाप्रसंगो वा तूले विषवैद्ये च वाच्यवत् ५७ नाडीतरंगः
काकोले हिंडके रत हिंडके इति गंतवर्गः ॥ दैकं ॥ घोघं
टायां घर्घरेनास्त्रिया तु कांचिघातयोः ॥ घट्टिः ॥ अघंतु
व्यसने दुःखे दुरिते च न पुंसकं १ अर्घः पूजाविधौ मूल्ये प्यु
हः स्याद्देहजानिले अगौ हस्तपुटेशस्तेष्वोघो वेगे जलस्य च
२ वंदे परंपरायां च द्रुतं नृत्योपदेशयोः मघामघी च नक्षत्रे
धान्यभेदे यथाक्रमं ३ मघो ह्रीपांतरे मेघो मुस्ता जलदयोः पु
मान् मोघा स्त्रीपादलायां स्याद्दीननिष्कलयोस्त्रिषु ४ ल
घु रगुरौ च मनोद्वेनिः सारे वाच्यवत्क्लृवं शीघ्रे च कृष्णगुरुणि
पृक्कानामौषधौ तु स्त्री ५ म्लाघा स्त्रियां प्रशंसायां परिचर्या
भिलाषयोः ॥ घत्रिः अनघो निर्मला पापमनोद्वेषभिधेयवत्
६ असोघं सफले वाच्यवत् स्त्री पश्या विडंगयोः उल्लाघो
पि शुचौ कृष्णे दक्षनी रोगयोस्त्रिषु ७ काचिघः कांचनेपि स्या
च्छेमंडे मूषकेपि च निदाघो ग्रीष्मकाले स्यादुष्णस्वेदांबुनो
रपि ८ पलिघः काचकलशेषघटे प्राकारगोपुरे परिघो योग
भेदेऽस्त्रविशेषे र्गलघातयोः ९ प्रतिघः प्रतिघाते स्यात्क्रोधे
पि परिकीर्तितः महार्घं क्षुमहामूल्ये त्रिषु स्यात्लावके पुमा
न् १० सर्वाघो गुरुभेदे च सर्वसम्बद्धने पुमान् ॥ इति घां
सवर्गः ॥ डैकं ॥ डः पुमान्विषयेख्यातस्पृहाया विषय

स्य च दूतिद्वयवर्गः ॥ चैवं ॥ चश्चंदेशे पुमानुक्तः कच्छ
 पेचंद्रचौरयोः चह्निः अर्चा पूजाप्रतिमयोः कचः केशेगुरोः
 सुते १ बंधेषुष्कत्रणे पुंसिकरिण्यां तु कचा स्त्रियां काचः
 शिष्ये मणौ नेत्रे रोगभेदे मृदंतरे २ कांची स्यान्मेखलादाप्ति
 प्रभेदे नगरस्य च कूर्च मस्त्री भुवोर्मध्ये कठिनम्भशु कैतवे
 ३ कौंचो द्रोपविशेषे स्यात्पक्षिपर्वतभेदयोः चर्चा चिंता स्या
 सकयोश्चर्चिकायां तु योषिति ४ चंचा तु नलनिर्माणे तृणनि
 र्मितपूरुषे चंचू स्त्रोठ्यां स्त्रियां पुंसि गोनाडीके व्यडंबके ५
 त्वकूस्त्री चर्मणि वल्के च गुडत्वचि विशेषतः न्यङ्गी च निम्न
 योनी चः पामरे वामने पिच ६ प्राच्छब्दो दिशि देशे च काले च
 वाच्यलिंगकः पिचुर्न कुष्ठभेदे च कर्षे तूले सुरांतरे ७ मोचः
 शोभाजने पुंसि मोचा शात्मलिरंभयोः रुचिः स्त्री दीप्तौ शोभाया
 सभिष्वंगाभिलाषयोः ८ रुक्स्त्री शोभाद्युती छासु वचः कीरे च
 चौषधी शारीकायां च वाग्वाच भारत्यां वचने स्त्रियो ९ वीचिः
 स्वल्पतरंगे स्यादवकाशे मुखे द्वयोः शचींद्राण्यां शतावर्षांत
 र्थास्त्री करणांतरे १० शुचिर्ग्रीष्माग्निशृंगारेष्वाषाढेषु दूमं त्रि
 णि ज्येष्ठे च पुंसि धवले शुद्धे नुपहते त्रिषु ११ सूची तु सीवनद्र
 ज्येष्ठ्यां शिकाभिनयांतरे ॥ चन्नि ॥ ॥ उद्भिद्देशकाले
 पुवान्यवन्नितयेऽव्ययं १२ कृणीची पुष्पितलता गुंजयोः शक
 टे स्त्रियां कचचो गदर्भांडे च सन्नादे पटहे पिच १३ ककचः
 करपत्रेऽस्त्री ग्रंथिलाख्यतरी पुमान् नमुचिस्तु पुमान्देत्यभेदे
 कुसुमकार्मुके १४ नाराज्येषणिकायां नालोहवाणां बुहस्ति
 नोः प्रपंचः संचयैपि स्याद्दिस्तारे च प्रतारणे १५ प्रत्यग्दिदे
 शकालेषु वाच्यवन्नितयेऽव्ययं मरीचिर्मुनिभेदे नागभस्तावन
 पुंसकंम् १६ मारीचो रससोभेदे कक्कोले याजकहिजे मारीची
 देवताभेदे विपंची केलि वीणयोः १७ विकचः क्षपणे केतोनाः के

शेसुदितेऽन्यवत् विरिचिर्नाविरिचश्चैकुंठेपरमेष्ठिनि १८
संकोचोमीनभेदेस्यात्त्वपेक्षीबंतुकुंठुमे सम्यक्स्याद्वाच्य
लिंगंतुमनोद्वेसंगतोपिच १९ ॥ चचतुः ॥ जलसृचिःकंक
त्रोटिमत्स्यशृंगाटयोरपि शिशुमारेचपुल्लिंगोजलोकायांतुयो
षिति २० मल्लिस्तुचोमासभेदेचौरज्वलनयोःपुमान् ॥ चपं
च ॥ रतनारीचोनारीणांसीत्कारेचशुनिस्मरे २१ इतिचोच
वर्गः ॥ ॥ छैकं ॥ छाछादनेस्त्रियांख्यातानिर्मलेन्यवदिष्यते ॥
॥ ॥ छट्टिः ॥ अछःस्फटिकभल्लूकमिर्मलेष्वछमव्ययम्
१ आभिमुख्यःथकछःस्यादनूपेतुन्नेकद्रुमे नौकांगेपुंसिवारा
ह्याचीरिकायांचयोषिति २ स्याद्दुछःस्तवकेस्तन्नेहारभेदक
लापयोः पिच्छापूगछटाकोशमोचाशात्मलिवेष्टके ३ भक्त
सभूतमंडेचपंक्तावश्चपदामये स्त्रियांपुंसितुलांगूलेनद्वयोर्बह
चूडयोः ४ पुच्छःपश्चात्प्रदेशेस्याल्लांगूलेपुच्छमिष्यते स्लेच्छः
पामरभेदेचपापरक्तेऽपभाषणे ५ ॥ ॥ छचतुः ॥ महाकछ
स्तुपुंसिस्यात्समुद्रेचप्रचेतसि ॥ इतिछांतवर्गः ॥ जैकं जोना
मृत्युजयेजन्यांतातमात्रेजनार्दने जूस्त्वरगमनेप्रोक्तासामा
न्यगमनेस्त्रियाम् १ जूराकाशसरस्वत्यांपिशाच्याजवने
स्त्रियाम् ॥ ॥ जट्टिः ॥ अजश्चागेहरिब्रह्मविधुस्मरन्पेदरे
अब्जोस्त्रीशंखेनानिचुलेधन्वन्तरोचहिमकिरणे क्लीवपद्मेः
याजि-स्त्रीसमभूमौचसंग्रामे ३ ऊर्जस्तुकार्तिकोत्साहबले
पुप्राणनेपिच कैजःकेशेविरिंचेन्नकजंपीयूषपद्मयोः ४
कुजाकात्यायनीदेव्यांकुजो नरकभौमयोः कुब्जोवृक्षप्रभे
देनान्युब्जेस्याद्वाच्यलिंगकः ५ कुंजोःस्त्रियांनिकुंजेपिहनौ
दंतेपिहस्तिना रक्तेजाछंदःप्रभेदेस्त्रीकुटिलांघ्रौतुवाच्यवत् ६
खजाभयेप्रहस्तेऽथखर्जुःकीटांतरेस्मृताखर्जूरीपादपेकंडांग
जोमानेमतंगजे ७ वास्तुनस्थानभेदेपिगंजाखनौसुराग्रहे

गंजः स्यात्पुंसिरीढायां भांडागारे तु नस्त्रियां ८ गुंजा तु का
 कचिंचायां परहेचकलध्वनौ द्विजः स्याद्वाह्यणसत्रवैश्यदेतां
 उजेषु ना ९ द्विजा भार्यादरेणोचध्वजः स्याच्छैलिके पुमान्
 नस्त्रियां तु पताकायां खट्वांगे मेद्विचिन्द्रयोः १० निजं स्वीये च नि
 त्येचन्युज्जो दर्भमयस्रुचि कर्मरंगफले क्रीवंकुब्जाधोमुखः
 योस्त्रिषु ११ प्रजालोके च संताने पिंजा तूलहरिद्रयोः बलेक्री
 वं वधे पुंसि व्याकुले त्रिष्वथो भुजा १२ द्वयोर्बाहौ करे मर्जः स्त्री
 शुद्धो धावके पिच रजोरणौ परागे स्यादार्तवेच गुणांतरे १३
 रज्जुर्बेण्यां गुणो योषिद्राजिः स्त्रीपंक्तिरेखयोः रुजारोगे च भं
 गेशलाजः स्यादार्द्रतंडुले १४ नपुंसकमुशीरेऽथ स्त्रियां पुंभूम्नि
 चाक्षते ब्रजो गोष्ठाध्ववृंदेषु बाजो निःस्वनपक्षयोः १५ वेगे
 पुमानथ क्रीबे घृतयज्ञान्मवारिषु व्याजः शाठ्येऽपदेशेऽथ बी
 जमंकुरकारणे १६ हेतुतत्त्वाधानक्षुभे सजुर्वणिजिबिद्युति
 स्त्रियां स्वजो विधौरुद्रे स्वजः प्रस्वेदपुत्रयोः १७ क्रीवरक्तेऽ
 थ संजः स्यात्सन्नद्धे संभृते त्रिषु ॥ जत्रि ॥ अंडुजामृगना
 भौ स्यात्सारटेऽहोखगेद्वये १८ अंगजं रुधिरेनंगकेशपुत्र
 गदेषु ना अंबुजो निचुले पुंसि कमले तु नपुंसकम् १९ अ
 सूक् स्याद्योगभेदे नारत्तेऽपि स्यान्नपुंसकम् कंबोजो हस्तिभे
 दे पिशोरखदेशविशेषयोः २० करजः स्याद्वाघ्रनखे करं जनख
 योऽपुमान् कासजः शिल्पिनां चित्रे वामलूरे गजार्भके २१ कां
 बोजोऽश्वोत्तरे सोमबले पुन्नागपादपे कांबोजीमाषपण्यां
 च बलशस्त्रहरेऽस्त्रियां २२ कुटजो वृक्षभेदे स्याद्गस्त्यद्रोण
 योरपि गिरिजं त्वभ्रकेऽपि स्याच्छिलाजतुनिशैलजे २३ लोहे
 पि गिरिजागौरीभातुलुंग्योश्च योषिति जलजं कमलेशं खे
 तीरजं कुष्ठपद्मयोः २४ परंजस्तैलयंत्रे स्याच्छुरिकाफलफे
 नयोः बलजं गोपुच्छे त्रेशस्य संगरयोरपि २५ बलजावर

योपायांयूथ्यामथवणिकृस्त्रियांवणिज्यायांपुमान्वाणिज्यके
 चकरणोतरे २६ बाहुजःसत्रियेकीरेस्वयजाततिलेपिच भू
 मिजोनरकेंगारेसीतादेव्यांतुभूमिजा २७ वनजामुद्रप
 र्ण्यानामुस्तकेक्रीबमंबुजे सहजस्तुनिसर्गेनासहोत्थेपुनर
 न्यवत् २८ समजःपशुरंदेनाविधिनेतुनपुंसकं सामज
 स्तुगजेपुंसिसामोत्थेपुनरन्यवत् २९ हिमजातुशचीगौर्योः
 पुंसिमेनाकपर्वते ॥ जचतुः ॥ अहिभुगूबर्हिणेतास्येपुंसि
 काश्रीरजंपुन ३० कुष्टकुंकुमयोःक्रीवेतिविषायांतुयोषिति
 क्षीराब्धिजंतुसामुद्रलवणेमौक्तिकेपिच ३१ पुमांस्तुषारकि
 रणेकमलायांतुयोषिति अहराजोरवौचंद्रेजघन्यजःकनी य
 सि ३२ वृषलेहिजराजस्तुचंद्रेऽनंतेगरुत्मति धर्मराजोयने
 बुद्धेपुधिष्ठिरनृपेपुमान् ३३ भरद्वाजोशुरोःपुत्रेव्याघ्रादारव्य
 विहंगमे भारद्वाजावनकार्पास्यानाद्रोणऋषिभेदयोः ३४ अ
 थभृंगराजउक्तःपक्षिविशेषंचमार्कजेभ्रमरे यस्मराटपुंसि
 धनदेमस्तानारंगचत्वरे ३५ राजराजःकुबेरेपिसार्वभौमे
 सुधाकरे ॥ ॥ जपंच ॥ ॥ ऋषभध्वजएषोपिशंकरेचार्ह
 दंतरे ३६ मुनिभेषजमागस्त्यहरीतक्याचलंघने ॥ इतिजो
 तवर्गः ॥ जैकं ॥ झोझं टीशेसुरशुरौदैत्यराजेध्वनावपि ॥
 झहि ॥ झंझावातेतारवायोनष्टेपिकीर्त्यतेबुधैः झंझाध्वनि
 विशेषेचस्यादंबुकणवर्षणे ॥ इतिझांतवर्गः ॥ जैकं ॥
 जःपुमान्त्स्याहलीवर्देशुकेचाममतावपि झोब्रह्मबुधविहू
 त्सुस्यादजो जडमूर्खयोः १ प्रज्ञस्तुपडितेवाच्यलिंगोबुधोच
 योषिति राज्ञोराजप्रियायांचभार्यायांभास्करस्यच २ ॥ संज्ञा
 नामनिगायत्र्यांचेतनारवियोषितोः अर्थस्यसूचनायांचहस्ता
 द्यौरपियोषिति ३ ॥ जन्त्रि ॥ कृतज्ञःकुक्कुरेपुंसिमर्यादि
 न्यभिधेयवत् क्षेत्रज्ञआत्मनिष्ठकेदैवज्ञोगणकेपुमान् ४

देवज्ञेक्षणिकायां स्त्री सर्वज्ञः शिवबुद्धयोः ॥ इति ज्ञातवर्गः
 ॥ ॥ टैकं ॥ टः पुमान्वा मने पादे निःस्वने पिक्वचिन्मतः ॥ ॥
 टट्टि ॥ ॥ अहं भक्ते च शुष्के नाक्षौमेऽत्यर्थे गृहंतरे १ दृष्टमा
 शंसिते पि स्यात्पूजिते प्रेयसि निषु सप्ततौ पुमान् क्लीबे संस्का
 रे कृतु कर्मणि २ इष्टिर्मताः भिलाषेऽपि संग्रहः श्लोकयागयोः
 कटः श्रोणोद्भयोः पुंसि किलिंजेऽतिशये शिरे ३ समये गजगंडे
 च पिप्पल्यांतु कटीमता कटुस्त्री कटुशोहिण्यां लताराजिक
 योरपि ४ नपुंसकमकार्ये स्यात्पुल्लिं गेर समात्रके त्रिषु तद्व
 त्सु गंध्योश्च मत्सरेऽपि खरेऽपि च ५ कष्टंतु गहने क्लृप्ते कुष्टं रोद
 नरावयोः कुटः कोटे पुमान् स्त्री घटे स्त्री पुंसयोर्गृहे ६ कु
 टी स्यात्कुंभदास्यां च मुरायां चित्रगुच्छके कूटोऽस्त्री निश्चले
 राशौ लोहमुद्गरदंभयोः ७ मायाद्रिशृंगयोस्तुच्छे सीरा च यव
 येत्रयोः अनृते चाथ कृष्टि स्यादाकर्षे स्त्री बुधे पुमान् ८ कोटिः
 स्त्री धनुषोऽग्रेऽश्रो संख्याभेदप्रकर्षयोः रक्षटो धूपकफयोः प्र
 हारांतरदंभयोः ९ रक्षाटिस्त्वसद्गृहेऽपि स्यात्किणेशवरथे स्त्रियं
 खेटः कपे ग्रामभेदे चर्मण्यख्यवर्ति त्रिषु १० अथ गृष्टिः सकृ
 त्सूतगवीवदरयोस्त्रियाम् घटः समाधिभेदे भशिरः कूटकुटेषु च
 ११ घटा घटनगोष्ठी भघटना सुचयोषिति घृष्टिः स्त्री घर्षणस्य
 जूविष्णुक्रांता सुनाकिरौ १२ घोटो तु वदरी पूगवृक्षयोरपि यो
 षिति चटुश्चाटौ पि चिंदे च व्रतिना मासने पुमान् १३ जटाल
 ग्नकचे मूले मांस्यां प्लक्षे पुनर्जटी जुष्टंतु क्लीबमुच्छिष्टे सेवि
 ते चान्यलिंगकं १४ झाटो निकुंजे कांतारे व्रणादीनां च मार्ज
 ने तटं नपुंसकं क्षेत्रे प्रतीरे तु तटी त्रिषु १५ त्वष्टा पुमान् देव
 शिल्पितक्ष्णोरादित्यभिद्यपि त्रुटिः स्त्री संशये स्वल्पे सूक्ष्मे
 लाकालमानयोः १६ त्रोटिः स्त्री कटफलैश्च च्वां खगे मीनां
 तरेऽपि च दिष्टं देवे पुमान् काले दिष्टिर्मुत्यरिमाणयोः १७

स्त्रियां हृष्टिस्त्रियां ब्रह्मलोचने दर्शनेऽपि च धटो दिव्यतुलायाः
 दुटी चीरे च वाससः १८ नटी नल्यौषधे स्त्री स्यात् शैलूषाशो
 कयोः पुमान् पटश्चित्रपटे च स्त्रीः स्त्री प्रिया लड्डु मे पुमान् १९ प
 टुर्दक्षे च नीरोगे चतुरेऽप्यभिधेयवत् पटो लेतु पुमान् क्लीबे च नाल
 वणयोऽपि २० पट्टः पेषणपाषाणे व्रणादीनां च बधने चतुर्व्यथे
 च राजादिशासनांतरपीठयोः २१ पटिः स्त्री पटभेदे स्याद्वागुलो
 कुंभिकाड्डु मे पुष्टिः स्त्री पोषणे रुद्धौ फटातु फणदंतयोः २२ व
 टी त्रिषु गुणेषु संसि स्यान्व्यग्रोधकपर्दयोः भटः स्यात्पुंसि वीरे च वि
 शेषेऽपामरस्य च २३ भृष्टिः स्याद्भ्रजनेऽन्यवाटिकायां च योषि
 ति म्लिष्टं त्रिष्वव्यक्तवाचि म्लानेऽपि हृयोः फले २४ बट्ट
 पाणोत्सरो यष्टिः पुंसि स्यात्पुजदंडके द्वयोर्हारलताभार्योर्मधु
 काशस्त्रभेदयोः २५ रिष्टं क्षेमाशुभाभावे पुंसि खड्गे च फेनि
 ले रिष्टिः खड्गे नाशुभे स्त्री लाटो देशातरेऽप्युके २६ वाटो मा
 र्गवृत्तिस्थाने स्यात्कुटी वास्तुनोः स्त्रियां विटोऽद्वैतवणेऽपि द्वे मू
 षिके रवदिरेऽपि च २७ विष्टिः स्त्रिषु कर्मकरेऽस्याज्वेतनकर्मसु
 व्युष्टिः फले समृद्धौ स्त्री व्युष्टं कल्पेऽत्रिषूपिते २८ सटा जराके
 सरयोः स्फुटो व्यक्तप्रफुल्लयोः व्यासे त्रिषु स्फुटिर्योऽपि स्याद् स्फोटा
 मयेऽपि च २९ निर्भिन्नकर्कटीशस्येऽपि स्यात्स्फुटं तु निर्मिते 'सु
 त्तमिश्रितयोः प्राज्ये त्रिषु स्फुटिस्तु निर्मितौ ३० स्वभावे चापि क
 थिता हृष्टो रोमांचितेऽपि च जातहर्षप्रहसिते विस्मितेऽप्यभिधेयव
 त् ३१ टत्रि ॥ अवटः स्यात्खले मर्ते कूपे कुहकजीविनि अरिष्टो
 त्तमुने निंबे फेनिले काककंकयोः ३२ अरिष्टमशुभे तत्रेऽसूतिका
 गारभासवे शुभे मरणचिह्ने चादिष्टमादेशिते त्रिषु ३३ आशतो
 च्छिष्टयोः क्लीबमुत्कटस्तीव्रमतयोः उद्धटः कच्छपेऽप्युर्ध्वकर्कटी
 चिह्नमांतरे ३४ राशिभेदे कुलीरे च बालूक्यां शाल्मली फले क
 र्टः करहाटे स्यात्पंकपंकारयोऽपि ३५ करटो गजगडे स्या

कुसुंभेनिचजीवने एकादशाहादिश्राद्धेदुर्दुरुद्वेपिवायसे ३६
 कुरटोवाद्यभेदेषकार्पटोजंतुकार्षिणोः कीकटः कृपणेनिः
 स्वेत्रिषुपुंभूम्निनिरुति ३७ कुरटोदारुसु-व्यानाद्विंटीम्लानप्रभे
 दयोः कुकुट्यनृतचर्यायांपुंसिस्त्र्याच्चरणायुधे ३८ निषादशू
 द्रयोः पुत्रेत्तपोल्कायांचकुक्कुभे कुनटीमनःशिलायांनैपाल्या
 मपियोषिति ३९ कुरपीटमुदरेतोयेकेशटोहर्यजोत्कटे चर्पटः
 स्फारविपुलेचपेटेपर्वटेपिच ४० चक्राटोविषवैद्येपिधूर्तदीनारयो
 रपि चिपिटः स्वाद्यभेदेनान्निषुपिटितविस्तृते ४१ चिरिंटीतुसु
 वासिन्यांस्याद्वितीयवयःस्त्रियां जकुटंवार्त्ताकुपुष्येजकुटोमल
 येशुनि ४२ त्र्यंकटंशिक्यभेदेपिधौतांजन्यांचनद्रयोः त्रिकूटे
 सिंधुलवणेत्रिकूटःपर्वतांतरे ४३ त्रिपुटामल्लिकायांचसूक्ष्मै
 लान्निवृत्तोःस्त्रियां सतीनकेचतीरेचत्रिपुटःसमुदाहृतः ४४ द्रो
 हाटः कश्चित्तोगाथाप्रभेदेमृगलुब्धके वैडालव्रतिकेचाऽथधाराट
 श्वातकाश्वयोः ४५ निर्दटस्तुदयाशून्येकश्चितोनिष्प्रयोजने प
 रापत्नादरक्तेचवाच्यलिंगोयमिष्यते ४६ निष्कुटस्तुगृहोद्याने
 स्यात्केदारकपाटयोः ॥ पर्वटो नूतनफलेपूगादेःपुष्पपादपे ४७
 परीष्टिः परिचर्यायांप्राकाम्येऽन्येषणोस्त्रियां पर्वटंपिष्टभेदेस्या
 सर्पटोभेषजांतरे ४८ पान्नटः कर्परेपुंसिदेशेस्यादभिधेयव
 त् पिच्चटोनेत्ररोगेस्यात्कूबंसीसकरंगयोः ४९ बरटाद्वयो
 र्वरट्यांस्त्रीहंस्यांचतत्पतौपुमान् बर्बटोपण्यपोषायांब्रीहि
 भेदेचयोषिति ५० वैकटः स्याद्वैकटिकेमत्स्यभेदेचयूनिच
 भावाटोभावकेसाधुनिवेशेकामुकेनटे ५१ भाकूटःशैल
 द्राघयोभेदेस्यादशमर्कटो करंजमिच्छूकशिल्योःपुंसिवान
 रलूतयोः ५२ मोचाटः कृष्णजीरेचरंभास्त्रिमलयोद्भवे मो
 रटंतुभवेदिक्षुमूलांकोठप्रसूनयोः ५३ सप्तरात्रात्परस्तीरेमू
 र्दिकायांतुमोरटा वर्णाटोगायनेचित्रकरेस्त्रीकृतजीवने ५४

विकटावज्रवाराह्यानिपूरुषिकरालयो. शाकटंशकटस्येदमि
त्यर्थतस्यबोद्धरि ५५ शैलादोदेवलोसिंहेशुकुकाचकिरातयो.
संसृष्टंविषुसंसर्गेसंशुद्धेवसनादिना ५६ दचतुः॥ ॥उचिं
गटस्तृणगडमत्स्येकोपनपूरुषे करहाटःशिफाकटपद्मस्यम
दनद्रुमे ५७ स्यात्कार्येपुटःकृपणोन्मत्तानर्थकरेषुच काम
कूटस्तुवेश्यायाप्रियविभ्रमयोःपुमान् ५८ कुटन्मटंतुकेव
तौ मुस्तकेपुंसिशोणके कुंडकीटस्तुचार्वाकवचनाःभिन्नपू
रुषे ५९ पतितब्राह्मणीपुत्रदासीकामुकयोरपि खड्गारीटस्तु
फलकासिधाराव्रतधारिणोः ६० गाढमुष्टिःकृपणनाकृपणे
त्वभिधेयवत् चक्रवाटःक्रियारोहेपथ्यंतेचशिखातरौ ६१
चतुःषष्टिःकलासंख्याभेदयोर्वह्वचिस्त्रिंशं नारकीटोःश्रम
कीटस्यात्त्वदत्ताशाविहंतारि ६२ परपुष्टःपरभृतेवारनार्योतु
योषिति प्रतिलुष्टंमतंगुह्येद्विराट्त्वाचकर्षिते ६३ प्रतिसृष्टः
प्रेषितेस्यात्प्रत्यारव्यानेचवाच्यवत् वर्कशटोकटाक्षेस्यात्तरुणादि
त्यरोचिषि ६४ नारीपयोधरोत्संगकांतदंतनखहृते शिपिवि
ष्टस्तुखलतौशिवेदुश्चर्मणिस्मृतः ६५ अथश्रुतिकटःप्राचल्लो
हेःहोपापशोधने ॥टपंच॥ दशनोच्छिष्टःपुंसिस्थान्नि
श्वासाधरचुवयो ६६ ॥इतिटोतवर्गः॥ठैकं॥ ठोमंडले
चंद्रबिंबेशून्येचलोकगोचरे ॥ठट्टि॥ कठोमुनोतदारव्यातवे
दाध्येतृज्ञयोःस्वरे १ कंठोगलेसन्निधानेध्वनौमदनपादये का
ष्ठादारुहरिद्रायांकालमानप्रकर्षयो २ स्थानमात्रेदिशिचस्त्री
दारुणिस्थान्पुंसकं कुष्ठंरोगेपुष्करेःस्त्रीकुंडोऽकर्मण्यमूर्खयो
३ कोष्ठःकुसूलेचात्मीयेमध्येकुक्षौगृहस्यच गोष्ठंगोस्थानके
गोष्ठीसभासंलापयोःस्त्रियां ४ ज्येष्ठःश्रेष्ठःतिवृद्धेचविषुमासां
तरेपुमान् ज्येष्ठातुगृहगोधारव्यजतुनक्षत्रभेदयोः ५ निष्ठा
निष्पत्तिनाशांतयाज्यानिबर्हणेषुच प्रष्टुस्त्रिषयगेश्रेष्ठेपुंसि

चांडालिकौषधौ ६ पाठश्च पठनेन व्याते विद्वत्पण्यां तु योषिति ॥
 पृष्ठं चरममात्रेऽपि देहस्यावयवांतरे ७ वंठः स्यादक्षतोद्गद्गद्देखर्व
 कुंताः शुधेऽपि च शठो मध्यस्थपुरुषे धूर्तधूर्तूरयोरपि ८ श्रेष्ठो
 वरेकुबरेचशोठो मूर्खः लसेऽपि च षष्ठी कात्यायनीति श्रियोस्त्रिषु
 षण्णां च पूरणे ९ दृढः स्यात्प्रसभेऽप्युष्माद्देठो बाधाविदेठयोः ॥
 ॥ ठत्रि ॥ ॥ अयं पुंसि काले च वामे स्यादन्यलिंगकः १०
 अंबष्ठो देशभेदेऽपि विप्रहृष्ट्या सुतेऽपि च अंबष्ठु चाम्ललोण्यां स्या
 साठायुश्चिक्यो रपि ११ कमठः कल्पे पुंसि भांडभेदे न पुंसकम् ॥
 कनिष्ठोऽति युवात्यल्पानुजे स्त्री दुर्बलांगुली १२ जरठः कर्कशेषां
 डौ कठिणेष्वभिधेयवत् नर्मठश्चिबुकेष्विद्वेऽप्रतिष्ठागौरवेक्षितौ
 १३ स्थाने च यागनिष्पत्तिचतुरक्षरपद्ययोः प्रकोष्ठो मणिबंधस्य कू
 र्परस्यांतरेऽपि च १४ भूपकस्यांतरेऽपि स्याद्दूरिष्ठं मरिचेऽपि च ॥
 ताम्रे क्लीबं तित्तिरौ नावरो रूतमयोस्त्रिषु १५ मकुष्ठो ब्रीहिभेदे
 नामंथरेऽपुनरन्यत्र लघिष्ठोऽत्यल्पके भेदे वैकुंठः कृष्णशक्र
 योः १६ श्रीकंठो देशभिद्युग्रे साधिष्ठोऽतिदृढार्ययोः ॥ ठचतुः
 ॥ कलकंठः कलध्वाने हंसे पारावतेऽपि के १७ कालकंठश्च
 दात्यूहैकलविंके च खंजने मयूरे पीतशाले च स्यात्खंडपरशौ पुमान्
 कालपृष्ठं कर्णचापे पुंसि कंकविहंगमे स्याद्दंतशठो जंबीरेऽपि
 त्येकर्मरंगके १८ नागरंगेऽपि च पुमान् स्याच्चो गेयां तु योषिति पू
 तिकाष्ठं च सरलदेवदारुमहीरुहोः २० सूत्रकंठः पुमान्विप्रे
 खंजरीटकपोतयोः हारिकंठः पिके पुंसि हारान्वितगलेऽपि च २१
 ॥ ॥ इति चांतवर्गः ॥ ॥ डैकं ॥ डः पुमान्वाडवाग्नौ स्या
 दुकिन्यां स्त्रीनिगद्यते ॥ डहि अंडं सुषेचपे श्यां स्यादिडातु
 बुधयोषिति १ सौरभेयां च वचने वसुमत्यामपि स्त्रियाम् कांडुः
 स्तंबेतरुस्कंधे बाणोऽवसरनीरयोः २ कुत्सिते वृक्षभिन्ना डीवृंदे
 रदसिनस्त्रियाम् क्रीडाकेलिप्रकारे स्यात्खलवज्ञानयोरपि ३

कुंडमग्न्यालयेमानभेदेदेवजलाशये कुंडीकमंडलौजारान्प
तिवत्नीसुतेपुमान् ४ पिठरेतुननास्वेडोऽध्वनौकर्णामयेविषे
स्वेडा वंशशलाकायांसिंहनादेचयोषिति ५ लोहितार्कपर्णफ
लेषोषपुष्पेनपुंसकम् दुरासदेचकुटिलेवाच्यलिंगः प्रकीर्तितः ६
क्रोडः शनौसूकरेनानपुमानंकरस्ससो खंडोऽस्त्रीशकलेनेसुवि
कारमणिदोषयोः ७ खंडः पानांतरेभेदेगंडः स्यात्पुंसिखड्गिनी
ग्रहयोगप्रभेदेचवीथ्यगेपिटकेपिच चिन्हवीरकपोलेषुहयभूष
णबुद्धे गडुः पृष्ठगुडेकुब्जेगडोमीनांतराययोः ९ गुडः स्या
द्गोलकैहस्तिसेनादेसुविकारयोः गुडा स्नुह्यांचकथितागुडिका
यांचयोषिति १० गोंडः पामरजातौचवृद्धनाभौचतहति चंडो
नातित्तिडीवृक्षेयमकिंकरदैत्ययोः ११ चंडाधनहरीशखपुष्पे
त्रिष्वतिकोपने चंडीकात्प्रायनीदेव्यांहिंस्रकोपनयोषितोः १२
तीव्रेपिचूडावडभौशिरायांबाहुभूषणे चोडः प्रावरणेभूम्निदेश
भेदेजडास्त्रियां १३ शूकशिंव्यांहिमग्रस्तभूकाप्रज्ञेषुतुत्रिषु ता
डस्तुताडनेघोषेमुष्टिमेयतृणादिषु १४ ताडोपचद्रुमेचाथदं
डोः स्त्रीलगुडेपुमान् व्यूहभेदेप्रकांडेऽथेकोणमथानयोरपि १५
सैन्येकालेमानभेदेचंडाशोः पारिषार्थिके दमेयमेऽभिमानेच ना
डीनालेत्रणांतरे १६ शिरायांगंडदूर्वायांचर्यायांकुहनस्यच त
थाषट्क्षणकालेपिनीडंस्थानकुलाययोः १७ पंडुः पंडेधियि
स्त्रीस्पत्यां दुर्नानृपतौसिते पिंडोवोलेबलेसांद्रेदेहागारैकदे
शयो १८ देहमात्रेनिवापेचगोलसिल्हकयोरपि ओडुपुष्पेच
पुंसिस्पात्कीबमाजीवनायसोः १९ पिंडीतुपिडीतगरेऽलावु
खर्जूरभेदयोः पीडाकृपाशिरोमालाऽपमर्दसरलद्रुषु २० ओडं
पान्नेवणिङ्मूलधनेभूषाऽश्वभूषयोः मंडः पंचांगुलेशाकभेदे
क्रीबतुमस्तुनि २१ आमलक्यास्त्रियां मंडाऽथाऽस्त्रियांसा
रपिच्छयोः मुंडोदैत्यांतरेराहुग्रहेनामुंडितेत्रिषु २२ मुंडा

मुंडीरिकायां स्थाति त्रियामस्त्री तु मूर्द्धनि रंडा मूषिकपण्यं च
विधवायां च योषिति २३ रौद्रः क्षोदे भवेत्सुसितृसे तु वाच्यलिं
गकः रंडा तु पांसुलायां स्त्री त्रिषु हस्तादिवर्जिते २४ व्याडो
हिंस्रपशौ सर्पे शुंडा पानगृहे मता अप्यंबुहस्तिनी वेश्या हस्ति
हस्तसुरासुच २५ शौंडो मते च विख्यातः पिपल्यां च भवेत्त्रि
यां घेडं पद्मादिसंघातेन स्त्री स्याद्गोपतौ पुमान् २६ ॥ इमि
॥ करंडो मधुकांशासि कारंडेषु दलाढके कूष्मांड्यु मायां स्त्री
पुंसिकर्कारौ च गणांतरे २७ भ्रूणांतरेऽथ कोदेडं चापेनानी वृदं
तरे भुव्यशोगरुडं स्वेडमंत्रे मरकतेऽपि च २८ तरंडो वडि
सीसूत्रबद्धकाष्ठादिकेऽप्युवे नौकायामपि स्त्री स्यात्ति ति डी डि
बर्चिचयोः २९ द्राविडो देशभिज्जाते संख्याभिद्वेदमुख्ययोः
निर्गुंडी नीलशोफाल्यां सिंधुवारद्रुमेऽपि च ३० प्रचंडो दुर्वहे
श्वेतकरवीरे प्रतापिनि प्रकांडो नस्त्री विटपे मूलशारवांतरे तरो
॥ ३१ शस्तेऽपि च्छेड उदरे पशोरवयवे पुमान् पूत्यंडो गंधकीटेऽपि
तथा जंतवंतरे पुमान् ३२ वरंडो प्यंतरे वेदी समूहमुख्यरोगयोः
वारुंडो द्वारपिंड्यां स्त्री फणीनां राजकंपुमान् ३३ नस्त्रियां से
कपाने च मलेष्णः श्रवणस्य च भेरुंडा देवताभेदयक्षिण्यंतरयोः
स्त्रियां ३४ भयानके वाच्यवत्स्यान्मात्तंडः क्रोडसूर्ययोः मा
रुंडोऽडे भुजंगीनां मार्गे गोमयमंडले ३५ वरंडा सारिकावर्ति
शास्त्रभेदे च योषिति वितंडा वादभेदे स्यात्कच्ची शाकेशिलाद्वये
३६ करवीर्यामपि स्त्री स्याच्छिरं वडो वर्हचूडयोः शरंडस्तु पुमान्
र्तेशरठे भूषणांतरे ३७ ॥ उचतुः ॥ अपोगंडस्तु बलिभेवि
कलांगेशिशावपि अतिगंडो योगभेदे बृहद्गंडे तु वाच्यवत् ३८
चक्रवाडोऽग्निभेदे स्याच्चक्रवाडं तु मंडले जलरुंडो जलाव
र्त्तपयोरेणो भुजंगमे ३९ देवताडुः संहिके ये जीमूते च हुताशने
अथ वा तद्गुडा वात्या राजशोणितयोरपि ४० पछिल्लस्फोटि

कायाचवामायामपियोषिति ॥ ॥ इति ङांतवर्गः ॥ ५९ ॥ ढेकं ॥
ढोढकायांपुमानुक्तः शुनितस्यचलांगुले ॥ ॥ ढट्टि ॥ गूढं रद
सिगुह्येचनद्वयोः संवृते त्रिषु १ दृढं स्थूले नितान्ते च प्रगाढे बलव
त्यपि माढिः स्त्रीपत्रपेक्तौ च दैन्यस्यापि प्रकाशने २ मूढं स्तु
तंत्रिते बाले राहा स्त्रीशुद्धशोभयोः रूढं जाते प्रसिद्धे च बाढं द
ढप्रतिशयोः ३ व्यूढः संहतविन्यस्तपृथुलेष्वभिधेयवत् बो
ढानाभारिके सूते शूढः स्यात्पुंसि गोपतो ४ आकृष्टां डेवर्षचरे
तृतीयाप्रकृतावपि षोढा तितिक्षासंसुक्ते शक्ते चाप्यभिधेयवत् ५
॥ ढत्रि ॥ अध्यूढा कृतसापत्न्यनार्यामध्यूढ ईश्वरे आषाढो
व्रतिनां दंडे मासे मलयपर्वते ६ स्त्री पूर्णिमाया मासीढं पादन्या
से शिते त्रिषु उदूढं उढे स्थूले स्यादुपोढो निकटोढयोः ७
प्रगाढः कृच्छ्रद्वयोः प्रमीढो मूत्रिते घने प्ररूढो जठरे बद्धसूते
वारूढ इत्ययं ८ वस्त्रांचले कपाटेऽग्नौ पंजरे शंबलेऽपि च वि
रूढोऽं कुरिते जाते विगूढो गह्रितेऽपि च ९ गुप्तेऽपि त्रिषु संरूढो भौ
देचांकुरिते त्रिषु समूढः पुंजिते भुग्ने सद्योजाते नुपपुते १० ॥ ॥
ढचतुः ॥ अध्यारूढं समा रूढेऽभ्यधिके चाभिधेयवत् खट्वा
रूढः श्रिते खट्वा मविनीते च वाच्यवत् ११ प्रत्यालीढं तु चर
णन्यासभेदे शिते त्रिषु ॥ इति ङांतवर्गः ॥ णैकम् ॥ णः पु
मान्निदुदेवे स्याद्भूषणगुणवर्जिते पानीयनिलये पीतकेचिद्
सुर्विपश्चितः १ ॥ णट्टि ॥ अणुर्ग्रीहिविशेषे स्यात्पुंसि सूक्ष्मे
भिधेयवत् अणिराणि बद्दसाग्रकीलाश्रिती मसुद्भयोः २ उ
षोऽभीषोऽपुमान्दसाशीतयोरन्यलिंगकः ऊर्णां सेषादिलोमि
स्यादंतरावर्तके भ्रूजोः ३ कर्पाः पृष्ठाज्येषु सुते सुवर्णलोश्रुता
वपि क्षणः पर्वोत्सवव्यापारेऽपुमानेऽप्यनेह सः ४ कण्वा जीरक
कुभीरमक्षिकापिप्पलीषु च कणोऽतिसूक्ष्मे धान्यं शेषाण्यका
कैकचसुपोः ५ कीर्णं दत्ते च विक्षिते हि सितेऽप्यभिधेयवत् ॥

कुणि स्तुन्नकवृक्षेनाकुकरेत्वभिधेयवत् ६ कृष्णसत्यवतीपु
 त्रेवायसेकेशवेऽर्जुने कृष्णास्याद्वौपदीनीलीकणाद्रासासुयोषि
 ति ७ मेचकेवाच्यलिंगस्यातक्लीबेमरिचलोहयोः कोणोवाच
 प्रभेदेस्याद्वौपदीनांचवादने ८ एकदेशेगृहादीनामश्रौचल
 गुडेपिच गणः प्रथमसंख्यौघेचंडासैन्यप्रभेदयोः ९ गुणो
 मौर्व्यामप्रधानेरूपादौस्तददंद्रिये त्यागशौर्योदिसत्वादिसंध्याद्यावृत्ति
 रज्जुषु १० शुक्लादावपिबल्यांचगेषुर्नागायनेनटे घ्राणं
 क्लीबं नासिकायां घ्रातेस्याद्वाच्यलिंगकं ११ घृणजुगुप्साकूप
 योरथचूर्णीकपर्दके चूर्णो धूलोक्षारभेदेचूर्णानिवासयुक्तिषु १२
 जर्णुश्चंद्रेचवृक्षेचजिष्णुर्नावासवेर्जुने जित्वरेवाच्यवज्जीर्णं
 परिपक्वपुराणयोः १३ रुणिः क्रमुकभेदेपितुष्टदैवश्रुतौस्त्रियां
 त्राणं तुत्रायमाणायांरक्षणेरक्षिते त्रिषु १४ तीक्ष्णं सामुद्रल
 वणेविषलोहानिमुष्कके क्लीबंजवाग्रजेपुंसितिग्मात्मत्यागिने
 त्रिषु १५ तूणी नील्यानिषंगेनातृष्णा स्यात्तर्षलिप्तयोः दी
 र्घं विदारितेभीतेद्रुणं चापेः लिनिद्रुणः १६ द्रुप्यं बुद्रोणीक
 च्छप्योर्दृष्णुर्दातरिदुर्गमे द्रोणोऽस्त्रियामाढकेस्यादाढवाप
 चतुष्टये १७ पुमान्कृपीपतौदग्धकाकेस्त्रीनीवृदंतरे तथाका
 षांबुवाहिन्यांगवादीनामपीष्यते १८ पणोचराटमानेस्या
 न्मूल्येकार्षापणेग्रहे कैव्यशाकाटिकाद्युतव्यवहारेभृतौधने
 १९ पर्णेपत्रेकिंशुकेनापास्त्रिंस्यादुन्मदस्त्रियां स्त्रियांद्वयोः से
 न्यपृष्ठेपादग्रंथधरेपिच २० प्राणोहन्मारुतेवालेकाव्यजीवेऽ
 निलैः बले पुल्लिंगः पूरितेवाच्यलिंगः पुंभूम्निचासुषु २१ पूर्ण
 शक्तेः समयेनापूरितेत्वभिधेयवत् फाणिगुडेकरंवेचस्त्रियां वा
 णीतुयोषिति २२ व्यूतावपिसरस्वत्यांभ्रूणाः स्त्रीगर्भडिंभयोः
 मणिः स्त्रीपुंसयोरश्मजातौमुक्तादिकेपिच २३ कंठदेशेस्त
 नेजायाल्लिंगायेऽलिंजरेपिच मौणः शुष्कफलेनक्रमक्षिकाः हि

करंदयो. २४ रणःकोणेकणेपुंसिसमरेपुंनपुंसक रेणुःस्त्रीपुं
सयोर्धूलोपुल्लिंगमर्पटेपुनः २५ वर्णो द्विजादिशुक्लादिपशोरुण
कथासुच स्तुतौनानस्त्रियांभेदरूपाक्षरविलेपने २६ बाणःस्या
द्गोस्तनेदैत्यभेदेकेवलकांडयोः बाणातुबाणमूलेस्त्रीनीलदिं
ट्यापुनर्द्वयो. २७ वीणाविद्युतिवल्लव्यांष्टृष्णिप्रांडवचंद्रयोः
त्रिषुनायादवेमेघेवेणीकेशस्यबंधने २८ नद्यादेरतरेदेवता
लेवेणुर्नृपांतरे त्वक्सारेपिचपुंसिस्थाच्छाणोमासचनुष्टये
२९ लोहादीनाचनिषकेशाणो प्रावरणांतरे श्राणंपक्षेयवाग्वा
स्त्रीशीर्णं तनुविशीर्णयोः ३० श्रेणिःस्त्रीपुंसयोः पंक्तौसमान
शिल्पिसंहतौ शोणकृशानौप्रयोनाकेलोहिताश्वेनदेषुमान् ३१
त्रिषुकोकनद्व्यायेस्त्राणुःकीलेहरेपुमान् अस्त्रीध्रुवेऽथस्यूणा
स्यात्तूभ्यांस्तंभेगृहस्यच ३२ ॥ णत्रि ॥ अरुणोऽव्यक्तरोगे
ऽर्कसंध्यारोगेऽर्कसारथौ निःशब्देकपिलेकुष्ठभेदेनागुणिनि
त्रिषु ३३ अरुणाऽतिविषाश्यामामंजिष्टानिवृतासुच अर
णिर्वन्दिमंथेनाद्वयोर्निर्मथ्यदारुणि ३४ अभीष्टांतुभृशेनि
त्यतद्युक्तक्रिययोस्त्रिषु दूद्राणीकरणंस्त्रीणांपौलोमासिंधुवारये
३५ ईरिणंतूषरेशून्येपीक्ष्णं दर्शनैदृशि ऊषणंमरिचेक्लीबं
कणायामूषणास्त्रियाम् ३६ एषणीत्रणमार्गानुसारिण्यांच
तुलाभिदि करुणस्तुरसेवृक्षेरुपायांकरुणामता ३७ क
त्तृणत्तृणमित्पृश्यो. करणंहेतुकर्मणो वणिजादौहृताल्लेपे
नृत्यगीतप्रभेदयोः ३८ क्रियाभेदेद्रियक्षेत्रकायसंवेशनेषुच का
यस्थेसाधनेक्लीबपुसिशूद्राविशोःसुते ३९ कल्याणमक्षयस्व
र्गमंगलेपिनपुसकं कंकणंकरभूषायांसूत्रमंडनचोरपि ४०
करेणुर्गजयोषायांस्त्रियांपुंसिमतंगजे कार्मणं मंत्रतंत्रादि
योजनेकर्मठेपिच ४१ काकिणीपणतुर्यांशेमानदडेचदृश्यते
कृष्णलैकवराठ्यो. स्यादुन्मानस्यांशकेपिच ४२ कारणंकर

णेहेतुवधयोश्चनपुंसकं स्त्रीपातनायांकुर्वाणो भृत्यकार
 कयोस्त्रिषु ४३ कृपायाः खड्गेच्छुरिकाकर्तयोरपियोषिति कृ
 पया स्तुक्रमोपुंसिमंदकुत्तितयोस्त्रिषु ४४ क्षेपणं प्रेरणेनैक
 दंडजालभिदोः स्त्रियां ग्रहणं स्वीकारादं करोपरागोपलब्धि
 वेदिषु ४५ स्याद्ग्रामणीः प्रधानेऽधिपतौ त्रिषु नापितेपुंसि
 ग्रामीणा नीलिकायां स्त्रीग्रामोद्भूतेऽभिधेयवत् ४६ गोकर्णो
 ऽश्वतरे सर्पसारंगे च गणांतरे अंगुष्ठानामिकोन्माने गोकर्णी मृ
 विंकोषयो ४७ चरणोऽस्त्री बह्वचादौ मूले गोत्रेऽपि च अ
 मणौ भक्षणो चापि न पुंसक उदाहृतः ४८ जरणं जीरकेऽजा
 जीहिंशुसौवर्चलेऽपि च तरुणांकुब्जपुष्पे नारुषुकैः पुनितु त्रिषु
 ४९ तरणिं च्युमणोपुंसिकुमारी लोकायोः स्त्रियां दक्षिणो दक्षि
 णोद्भूतसरलच्छंदवर्त्तिषु ५० आशयै त्रिषु यद्वा द्विविधिताने दिशि
 स्त्रियाम् द्रविणं नदयोर्वित्तेकांचने च पराक्रमे ५१ दारुणी
 रसभेदेना त्रिषु तु स्याद्दयावहे द्रुघणो मुद्गरेऽपि स्यात्तद्रुहिणे च प
 रम्यधे ५२ दुर्बर्णं त्रिष्वसद्वर्णं क्लीबमैलेयरूप्ययोः दौर्बर्णं
 मृष्टपणं स्याद्दुर्बर्णं स्वरसेऽपि च ५३ धर्मणस्तु पुमान्मदस
 र्पप्रभेदयोः धरणं मानभेदेऽपि धारणे धरणी भुवि ५४ ध
 र्वां स्यात्परिभवे रतेऽसत्यां तु धर्षिणी धरुणः सम्यक्ते नीरेऽस्व
 र्त्तौ के परमेष्ठिनि ५५ धारणी नाडिकायां स्याद्बुद्धोक्तमंत्रभि
 द्यपि धारणां गेच योगस्य न पुंसि स्याद्धारणे ५६ धिषण
 स्त्रिदशाचार्ये धिषणा धिययोषिति निःश्लेणि रधिरोहिण्यां ख
 र्जरीणादपे स्त्रियाम् ५७ निर्व्याणं वारणापांगदेशे मोक्षे ध्वनिर्गमे
 निर्माणं निर्मितौ सारे समं जसेन पुंसकं ५८ निर्व्याणं मस्तंगज
 ने निर्वृत्तौ गजमज्जने संगमेऽप्यपवर्गे च प्रवर्णो नाचतुष्यधे ५९
 क्रमनिम्नमहीभागौ दरप्रव्हेषु च त्रिषु प्रघ्नास्ताम्रकुंभे स्याद
 लिंदेलोहमुद्गरे ६० प्रमाणं निसमर्थादाशास्त्रेषु सत्यवादिनि

इयत्तायांचदेतौचक्रीबैकत्वेप्रमातरि ६१ पत्रोर्णधौतकौशे
 येक्रीबंस्याच्छोणकेपुमान् पक्षिणो पूर्णिमायांस्याद्विहंग्यांश
 किनीभिदि ६२ आगामीवर्तमानादर्युक्तरात्रावपिस्त्रिया प्र
 वेणिःस्त्रीकुशावेण्योःपुराणंपंचलक्षणं ६३ पणेपुंसिस्त्रिषु
 प्रलेपूरणःपूरकेत्रिषु क्रीबंपिंडप्रभेदेचपूरणीशात्मलिदुमे
 ६४ पदरंभकसूत्रेषुप्रोक्षणंसेचनेवधे वरुणस्तरुभेदेऽसु
 पश्चिमाशापतावपि ६५ वरुणस्तुपुमान्तित्तशकप्राकारयो
 रपि क्रीबकन्यादिवरणेवेष्टनेस्त्रीनदीभिदि ६६ वारणंप्र
 तिषेधेस्याद्वारणस्तुमतेगजे ब्राह्मणं ब्रह्मसंघातेवेदभागेन
 पुंसकं ६७ भूमिदेवेतुपुल्लिंगःसुंजिकापृक्कपोःस्त्रियाम् वा
 रुणीगंडदूर्वायाप्रतीचीसुरयोरपि ६८ भरणीघोषकेन्द्रस्ये
 भरणंवेतनेभृतौ असणीकारुंडिकायांक्रीडाद्यायामधीशितु
 ६९ भीषणोरसेसल्लक्यांनागाढेदारुणेस्त्रिषु मसृणोःक
 र्त्तशेस्त्रिगधेत्रिषूमायांतुयोविति ७० मत्कुणोनिर्विघाणेभेनिः
 श्मश्रुपुरुषेपिच उद्देशेनालिकेरेचमार्गणोयाचकेशरे ७१
 यान्त्वान्वेषणयोःक्रीबयंत्रणंरक्षणेस्मृत बधनेस्यान्नियमने
 रवणःशब्दनेखरे ७२ रमणंपटोलमूलेनायंस्त्रीनाधवेस्म
 रे रोषणःपारदेहेमपर्वणोपलयोःपुमान् ७३ क्रोधनेवाच्यलिं
 गःस्याद्रोहिणीकंठरुग्भिदि तडित्कटुंभरासोमवल्केषुलो
 हितागवोः ७४ लवणंसैधवादौनासिंधुरसोभिदोरसे तद्यु
 क्तेवाच्यलिंगःस्यान्नदीभेदद्विषोःस्त्रियाम् ७५ लक्षणंनान्नि
 चिन्हेचसारस्यांलक्षणाकचित् लक्ष्मणात्वौषधीभेदेसारस्या
 मपियोषिति ७६ रामभ्रातरिपुंसिस्यात्सश्रीकेचाभिधेयवत्
 विषाणीक्षीरकाकोल्यांअजशृंग्यांचयोषिति ७७ कुष्ठनामौ
 षधेक्रीबंपशुशृंगेभदंतयोः विषणिःपण्यत्रीश्यांचभवेदाप
 णपण्ययो ७८ शरणंशूरसिन्धोर्वधरक्षणयोरपि ७९

वणं च शुलोकैर्न स त्रेन न पुंसकं ७९ अमणोयति भेदेनानिघ
 जीविनितुविषु स्त्रियां सुदर्शनामोस्योर्मुडीरीशबरीभिदोः ८०
 आचणोमासिपाषंडे दध्याल्यां आचणास्त्रियां शिंघाणंका
 चपात्रेचलोद्गनासिकयोर्गले ८१ श्रीपर्णी काश्वरीकुंभ्योः
 क्लीबं पद्माग्निमंथयोः संकीर्णं निचितेपि स्यादशुद्धे चापि भे
 द्यवत् ८२ सरणिः पत्तौ मार्गे च सारणो राक्षसांतरे रुग्णे
 देनाप्रसारण्यां स्वल्पनद्यां च सारणी ८३ सुषेणः करमर्दे
 स्याद्विष्णुसुग्रीववैद्ययोः सुवर्णो नास्वर्णकर्षे सुवर्णालुम
 स्वांतरे ८४ श्रीहृष्णागुरुणि क्लीबे कांचने हरिचंदने सुपर्णः
 स्वर्णचूडे च गरुडे कृतमालके ८५ सुपर्णा कमलिन्यां च वै न
 तेयस्यमातरि हरेणुर्नासतीले स्त्रीरेणुका कुलपोषितोः ८६
 हरणं यौतकादीनां द्रव्ये भुजे हतावपि हरिणः पुंसि सारंगे
 विषदे त्वभिधेयवत् ८७ हरिणी हरितायां च नारीभिदुत्त
 भेदयोः सुवर्णप्रतिमायां च हर्षणोऽक्षिरुगंतरे ८८ हर्षके
 योगभेदे च आहुदे वेपि च क्वचित् हिरण्यं रेतसि स्वर्णे वराटे च न पुं
 सकम् ८९ ॥ णचतुः ॥ अंगारिणी हसंस्यां च भास्करस्य
 कृदिश्यपि अश्वर्षणिर्नाऽश्वर्षजब्राह्मणे च पुरोधसि ९०
 अतर्पणं प्रीणये स्यान्मंगलालेपनेपि च आशो हृणं स्यात्सो
 पाने समारोहे प्ररोहणे ९१ उत्सेपणं तु न्यजने धान्यमर्दनव
 स्तुनि स्यादुद्वरणमुद्धारवांतान्नोन्मूललेखपि ९२ कार्षा
 पयोऽस्त्रीकार्षिके पणषोडशकेपि च अथ कामशुणोरागे
 विषयाभोगयोश्च ९३ क्षीर्णपर्णं तु निंबेपि खजूरीभूरुहेषु
 मान् चूडामणिः शिरोरत्ने काकचिञ्ज्याफले पुमान् ९४
 जुहुवाणाऽपि चाध्वर्यावपि स्याज्जातवेदसि तंडुवीणः कीट
 मात्रे च वर्तते तंडुलोदके ९५ त्रायमाणा वार्षिके स्त्रीरस्यमाणे
 ऽभिधेयवत् तैलपर्णी मलयजे श्रीवासे सिल्लकेपि च ९६

दासायणीत्वपर्णाभ्यामश्विन्याद्युडुपुस्त्रिया अथदेवमणि
 भर्गोऽश्वावर्तकोस्तुभेपिच ९७ नारायणोच्युतेभीरुगोयोर्ना
 रायणीमता अथोनिगर्णं क्लीबंभोजनेस्याङ्गलेपुमान् ९८
 अथनिःसरणं मृत्युपायमोक्षेषुनिर्गमे स्यान्निस्तरणमुपाये
 निस्तारेतरणेपिच ९९ निरूपणं स्यादालोकेविचारेचनिदर्शने
 पर्वशीणश्चपर्वस्पर्शिरायांचूतकंबले १०० पर्वचूर्णरसेपिस्या
 त्वपर्वशीणंतुपर्वणि प्रचारणंनिषेधेस्यात्काम्यदानेचनद्वयोः
 १ परीरणाः स्यात्कमठेदंडेचपट्टशाटके पशयणमभीष्टेस्या
 तत्पराश्रययोरपि २ परवाणिः पुमान्धर्माध्यक्षवत्सरयोरपि
 पशयणं समासंगकात्कर्त्तव्यपारगतावपि ३ पीलुपर्णीविंविका
 यांमूर्वायामौषधीभिदि अथपुष्करिणीचेभ्यांसराजिन्यांजला
 शये ४ मधुपर्णीतुगंभार्या नीलिसंज्ञौषधावपि मीनीम्रीण
 तुपुल्लिंगोदुर्दुराम्नेचखंजने १०५ रक्तरंशु मृत्सिंदूरपलाशको
 रकेपुमान् रागचूर्णं पुमान्तथावनेमकरध्वजे दंडेरिहाण
 तुपुंसिस्यान्महादेवेबरेपिच लंबकर्णः स्मृतोकोठपादपेष्ठगले
 पिच ७ विदारणंविटुंबेचभेदक्लीबंरणेद्वयोः अथवैतरणी
 नद्यांप्रेतानांयातुमातरि ८ शरवाणिशरमुखेपापिष्टेशरजीवि
 नि पुमानथोशिरवर्णिरीरसालावृत्तभेदयोः ९ नारीरत्नेमहि
 कापारोमाचल्यामपिस्त्रियां अथसंसरणं क्लीबमसंबाधच
 मृगतौ १० घंटापथेचसंसारेरणारंभेचकुत्रचित् समीरणः
 स्यात्पवनेपथिकेचफणिज्जके ११ हस्तिकर्णश्चोरुवूकेपलाश
 गणभेदयोः ॥ णपंच ॥ अवग्रहणमित्येतत्प्रतिशेधेयना
 दरे १२ अवतारणंभूतादिग्रहेवस्त्रांचलेचने प्रविदारण
 माख्यातंसंपरायेऽवतारणे १३ परिभाषायांसनिंदोपालंभनेनि
 यमेपिच उक्तोमत्तवारणस्तुप्रक्लिन्नकटकजरे १४ क्लीवं
 प्रासादवीथीनांकुंडवृक्षवृत्तावपि मंडुकपर्णीयंजिष्ठाब्राह्म

ण्योर्नातुशोणके १५ रोमहर्षणं रोमांचेनासूतेचविभीतके वा
 तरायणउन्मत्तेनिष्प्रयोजनपूरुषे १६ कांडेचपरपत्रेचकूटेच
 परसंक्रमे ॥ षष्ठ ॥ दोहदलक्षणमुक्तं वयःसंधौचगर्भे
 च १७ यौवनलक्षणमव्याख्यातं लावण्यकुचयोश्च ॥ ॥
 ॥ इति णोतवर्गः ॥ तैकं ॥ तश्चौरामृतपुच्छेषु क्रोडे म्लेच्छे च कु
 चचित् अपुमांस्तरणे पुण्येकथितः शब्दवेदिभिः १ ॥ तद्धि ॥
 अस्तंक्षिप्तेष्ववसिते त्रिषु नापश्चिमाचले अंतंस्वरूपेनाशेना
 नस्त्रीशेषेऽतिके त्रिषु २ आर्त्तिः पीडाधनुष्कोट्योः स्त्र्याप्ते लब्धे
 स्वसत्तयोः आसिः स्त्रीयोगसंप्राप्त्योरितं स्मृते गते त्रिषु ३ इति
 दिंबे प्रवासेति चष्ट्यादिषट्सु च स्त्रियाम् उक्तमेकाक्षरछंदस्य
 त्तं स्याद्भाषिते त्रिषु ४ कृतिः स्त्रीरक्षणे स्पृता वृत्तिः कल्याणव
 र्त्मनोः जुगुप्सास्पृष्टे स्त्री स्यादृतमुच्छशिले जले ५ सत्ये दीप्ते पू
 जिते स्यादृतुर्वर्षादिषट्सु च आर्त्तवेभासि च पुमानेतः कर्तुरा
 गते ६ क्षत्ता शूद्राश्च त्रियजे प्रतीदारे च सारथ्यौ भुजिस्था तन
 ये पि स्यान्नि युक्तवेधसोः पुमान् ७ कर्त्ता तु कारके वाच्यलिंगो नाप
 रमेष्टिनि क्रतुर्यज्ञे मुनौ पुंसि कांतिः शोभेच्छयोः स्त्रियाम् ८ कां
 तानार्योऽप्यंगो रस्त्री शोभने त्रिषु नाधवे लोहे च चंद्रसूर्यायः पया
 यांतः शिलासु च ९ क्षितिर्निवासे मेदिन्यां कालभेदे क्षये स्त्रिया
 म् कीर्त्तिप्रसादयशसो र्योषितकुंतो गवेधिकायां स्यात् १०
 प्रासायुधे च कुंती गुग्गुलुपृथयोश्च शालुक्या कृतं युगेऽलम
 र्थे स्याद्दिहिते हिंसिते त्रिषु ११ कृतं तु वेष्टिते छिन्ने कृतिः कारण
 हिंसयोः कृतिश्चर्मत्वचोर्भूर्जे कृत्तिकायां दूयं स्त्रियाम् केतुर्नरु
 कृपताकाऽविग्रहो त्याते पुलक्ष्मणि गर्तं स्त्रिगर्तभेदे स्यादवटे
 च कुकुंदरे १२ ग्रस्तं ग्रासी कृते पि स्याल्लुप्तवर्णपदेपि च गतिः
 स्त्रीमार्गदशयोद्गाने यात्राभ्युपाययोः १४ नाडीव्रणसरण्यां
 च गतं विज्ञानयातयोः गातुर्नाको किलेभृंगे गंधर्वे त्रिषु शेषणे

१५ गीतिश्चंदसिगानेस्त्रीगीतं शब्दितगानयोः गुप्ति रूपव
करस्थानेकारागारेचरक्षणे १६ गुप्तं स्याद्रक्षितेगूढेघात
कांडप्रहारयोः द्युतमाज्येजलेक्लीबंप्रदीप्तेत्वभिधेयवत् १७
चित्तं छन्नेत्रिषुचिताचित्यायांसंहतौस्त्रियाम् चिति श्रिंत्पा
चंदयोःस्त्रीजातं व्यक्तौघजन्मसु १८ क्लीबत्रिलिंगमुत्पन्नेजा
तिःस्त्रीगोत्रजन्मनो. अश्र्मंतिकामलव्येऽश्रसामान्यछंदसोरपि
१९ जातीफलेचमालत्यां जातिस्तातसगोत्रयोः पुमानथतत्तं
व्याप्तेविस्तृतेचत्रिलिंगक २० क्लीबंवीणादिवाद्येस्यात्पुल्लिंग
स्तुसमीरणे तातोनुकंप्येजनकेतिक्तोरससुगंधयोः २१ तिक्त
नुकदुरोहिण्यांपर्पटेतुनपुंसकम् तूस्तं रेणौचविरव्यातंजटायां
चनपुंसक २२ त्रेतायुगेऽग्नित्रितयेदत्तं विश्राणितेऽर्चिते दं
तोऽद्रिकटकेकुंजेदशनेऽथौषधौस्त्रियाम् २३ दांतस्तुदमि
तेपिस्यात्तपक्लेशसहेत्रिषु दितिर्दैत्यजनन्यांचखडनेपिचयो
षिति २४ दीप्तं निर्भासितेदग्धेज्वलितेऽथद्रुतं त्रिषु शीघ्रे
विलीनेविद्राणे द्युतिःस्त्रीरश्मिशोभयो २५ दृतिश्चर्मपुटे
मत्स्येनाधातुर्नेद्विधेपुच शब्दयोनिमहाभूततद्गुणेषुरसादि
षु २६ मनःशिलादौश्लेष्मादौविशेषाद्गैरिकेस्त्रिच धाताहिर
ण्यगर्भेनापालकेत्रिष्वथोधुतं २७ त्यक्तेविधूतेधूतं तुकंपितेभ
र्त्सितेत्रिषु धूर्त्तंतुग्वंदुलवणेधुस्तूरेनाविदेत्रिषु २८ धृतिर्नेष्टोस्त्रि
यांतुष्टेयोगभिह्वैर्यधारणे नतंतगरपात्यांस्यात्क्लीबंकुटिलनम्र
यो २९ त्रिषुनीतिर्नयेपिस्यात्प्रापणेपिचयोषिति पंक्तिः
स्त्रीगौरवेपाकेपत्तिर्नापदगेस्त्रियां ३० गताचेकरथैकेभन्य
थपंचपदातिके पंक्तिर्दशाक्षरंछंदोदशसंख्यालिषुस्त्रियाम्
३१ पतिर्धवेनानिष्पीशेप्राप्तं लब्धेसमंजसे पातोनिपातने
त्रातेत्रिषुप्राप्तिर्महोदये ३२ लाभेपिचस्त्रियांप्राप्तिःपूर्तिप्रा
देशयोःस्त्रियाम् पीतिर्नाऽश्वेस्त्रि यांपानेप्रीतंहृपिननर्मणे ३३

पीतं पाने हरिद्रायां स्त्रियां गौरेः भिधेयवत् प्रीतिर्येगांतरे प्रे
 स्मिस्मरपत्नीसुदोः स्त्रियाम् ३४ पुस्तं क्लीबे पुस्तके च लेप्या
 दिशिल्पकर्मणि पुस्तं तुरंगमगतौ क्लीबं पुंसि त्रिमात्रके ३५
 पूतं त्रिषु पवित्रे च शटिते बहुलीकृते पूतं त्रिषु पूरिते स्यात् क्ली
 बं खातादिकर्मणि ३६ प्रीतं नपुंसकं वस्त्रे खचिते वा च्यलि
 गकं प्रेतो भूतांतरे पुंसि मृते स्याद्वा च्यलिंगकः ३७ पोतः
 शिशौ बहिर्नेत्रे च गृहस्थाने च वाससि वृत्तिस्तु वरणेऽपि स्याद्दे
 हनेऽपि च योषिति ३८ भर्ता स्वामिनि पुंसि स्यात्त्रिषु धातरि योष्ट
 रि भक्तिर्विभागे सेवायां स्त्रियां भ्रातिस्तु योषिति ३९ मिथ्या
 मितौ च भ्रमणे भित्तिः कुड्यप्रदेशयोः भीतिर्भयोः स्त्रियां भीतं
 भयेऽश्रभीषुते त्रिषु ४० भूतिर्भस्मनि संपत्तौ हस्तिशृंगारयोः
 स्त्रियाम् भूतं क्ष्मादौ पिशाचादौ जंतौ क्लीबं त्रिषु चिते ४१ प्रा
 ते वित्ते समे सत्ये देवयोऽन्यंतरे तु ना कुमारेऽपि भूतिः स्त्री स्यान्मृत्यु
 पिभरणेऽपि च ४२ मृतंतु सन्मते ज्ञाते मत्तिः स्त्री छादियोऽस्मृ
 तौ मंतुः पुंस्यपराधेऽपि मनुष्येऽपि प्रजापतौ ४३ माता गौर्या
 दिजननी गोज्जह्वाण्यादिभूमिषु मातिर्मानेऽप्यवच्छेदे मुक्तिर्मा
 क्षेचमोक्षणे ४४ मात्रादयः स्त्रियां मुक्तः प्राप्तमोक्षे च मोचिते
 त्रिषु स्त्रीमौक्तिके मूर्तिः कायकाठिन्ययोः स्त्रियाम् ४५ मूर्त्तं
 स्यात्त्रिषु मूर्च्छालोकठिने मूर्त्तिर्मत्यपि मृतंतुयाचिते मृत्योः क्लीबं मृ
 त्युमति त्रिषु ४६ यतिः स्त्रीपादविच्छेदे निकारयति नोः पुमान्
 यंता मेढे च सूतेना युक्तिः स्त्रीन्याययोगयोः ४७ युतो युक्तो
 पृथग्भूते क्लीबं हस्ते च तुष्टये रक्तो नुरक्ते नील्यादिरंजिते लोहिते
 त्रिषु ४८ क्लीबंतुकुंकुमेताम्रे प्राचीना मलके सृजि रतिः स्त्री
 स्मरदारे पुरागे सुरतगुह्ययोः ४९ रत्नं वर्त्मनि नद्यां स्त्रीरतं
 सुरतगुह्ययोः रिक्तं शून्ये वने रतिः स्त्रियां स्पंदप्रचारयोः ५०
 पित्तले लोहकिंद्रे च लताप्रियंगुशाकयोः पृक्काज्योतिष्प्रतीवल्ली

लत्ताकरसूरिकासुच ५१ माधवीदूर्वयोर्लिप्तं विलिप्तविष
दिग्धयोः भुक्ते लूतातूर्णनामपिपीलिकागदोतरे ५२ बसा
तुजनकेपुंसिवापकेप्यभिधेयवत् वक्तातुपंडितेपिस्याद्वाग्भिन्न
प्यन्यलिंगकः ५३ व्यस्तंतुव्याकुलेव्याप्तेव्यक्तः स्फुटमनीषि
णोः वस्तिर्द्वयोर्निरूहेनाभ्यधोभूमिदशासुच ५४ वर्त्ति भे
षजनिर्माणेनयनांजनलेखयो गात्राः नुलेपनीदीपदशादीपे
धुयोधिति ५५ वाक्तातुवर्त्तनेवातिगणेकृष्णाद्युदंतयोः नि
सारारोग्ययोः क्लीबंवृत्तिर्मल्लीरुजोः स्त्रियां ५६ व्याप्तंख्याते
समाक्रांतेव्याप्ति अपिनरेभयोः स्त्रियां वित्ति विचारेचला
भसंभावयोः स्त्रिया ५७ वित्तंक्लीबंधनेवाच्यलिंगंख्या
तेविचारिते वीतमसारगजेस्यादं कुशकर्मण्यसारतुरगेपि :
वीतिर्गतौचदीप्तौप्रजनाशनधा वनेपुस्त्री ५८ वृत्तिर्वि
रणाजीवकैशिक्यादिप्रवर्त्तने ५९ स्त्रीवृत्तं प्रसवबंधेच
टीधाराकुचाग्रयोः वृत्तोऽधीतेप्यतीतेतिवर्तुलेपिरुतेमृते ६०
दृढेऽन्यलिंगंवाक्लीबच्छंदश्चारित्रवृत्तिषु शक्तिरस्त्रांतरेगौर्या
मुत्साहादौबलेस्त्रिया ६१ शास्त्रंसेमेप्रशस्तेचशोति स्त्री
मंगलेशमे शास्त्रासमेतभद्रेनाशासनेपुनरन्यवत् ६२ शो
तोऽभियुक्तरसयोः पुसित्रिपुशमान्विते अव्ययंवारणे शोतं
शोतंशितंचदुर्बले ६३ निशितेचशि तिभूर्जेनासितासित
योस्त्रिषु शीत हिमगुणेक्लीबशीतलालसयोस्त्रिषु ६४ वा
नीरेबहुवारेनाशुक्तं पूतामु निष्ठुरे श्रुति श्रोत्रेचतत्कर्म
ण्याम्नायवातयो स्त्रियाम् ६५ श्रुत्तिकपालशकलेशखेशं
खनखेपिच नख्यश्चावर्तदुर्नाममुक्तास्फोटेपुचस्त्रियां ६६
श्रुच माकर्णितेशास्त्रे श्वेतो दीपाद्रिभेदयो श्वेताचराटि
काकाष्ठपाटलाशंखिनीपुच ६७ क्लीबंरूप्येऽन्यवच्छुक्तेस
त्साधौधीरशक्तयोः मान्येसत्येविर्यमानेत्रिपुसाऽन्यमयोस्त्रियां ६८

सातिर्दानेः वसानेस्त्रीस्वोत्तं चेतसिगच्छरे स्थितं प्रतिज्ञात
 वतिचोर्ध्वनिश्वलयोस्त्रिषु ६९ स्थितिः स्त्रियामवस्थानेमर्यादा
 यांचसीमनि सित मवसितेचबद्धेधवलेत्रिषुधवलायांस्त्री ७०
 स्त्रीता लंगलपद्धतिवैदेहीस्वर्गगंगासु सुत स्तुपार्थिवेषुत्रं
 स्त्र्यपत्येत्तुसुता स्मृता ७१ सुप्तिः स्पर्शान्नितानिद्राविश्रंभेश य
 नेस्त्रियाम् स्तूत स्तुसारथ्योतस्त्रिषुस्त्रियाद्वाहणीसुते ७२ वंदि
 पारदयोः पुंसिप्रसूतेप्रेरितेत्रिषु स्तूतिः सीवनसंतत्योस्त्रियांस्तू
 तः प्रसेवके ७३ नात्रिषूतेस्मृतिर्धर्मशास्त्रस्मरणयोः स्त्रियां
 स्तूतिः स्त्रीगमनेमार्गसेतुर्नाः लोकोत्तमरके ७४ हस्तः करेकरि
 करेसप्रकोष्ठकरेपिच अस्तेकेशात्परोव्राते हितं पथ्येगतेधृते
 ७५ हेतिः स्यादायुधज्वालासूर्यतेजःसुयोषिति ॥ तन्नि ॥
 अमृतं यद्गशेषेस्यात्पीयूषेसलिलेधृते ७६ अयाचितेचमोक्षे
 चनाधन्वंतरिदेवयोः अमृतामागधीपथ्यागुडूच्यामलकीषुच
 ७७ अनृतं कृषावसत्येप्यजितोनाहरौत्रिषु अनिर्जितेचाच्युत
 स्तुहरोपुंसित्रिषुस्थिरे ७८ अर्दितं याचितेपिस्याद्वातव्याधौच
 हिंसिते अस्तं नद्वयोः पंडेलाजेषुत्रिष्वहिंसिते ७९ यवेपि
 क्वचिद्व्यक्तौहरोत्तरहरेपुमान् परमात्ममहदायोः क्लीबं
 स्यादस्फुटेत्रिषु ८० अनंतः केशवेशेषेपुमाननवधौत्रिषु
 अनंताचविशल्यायांशारि वादूर्वयोरपि ८१ कणादुराल
 भापथ्यापार्वत्यामलकीषुच विश्वभरागुडूच्याः स्यादनेतंसु
 रवर्त्तनि ८२ अश्रुतमश्रुभेत्तुल्यांमरणैः नवधावपि स्ते
 त्रेष्यथाऽयतिः पुंसिहिमदीधितिकालयोः ८३ अर्हस्तु स
 पणेबुद्धेपुंसिमान्यैः न्यलिंगकः अर्हतश्चापिसुगतेक्षपयोपिच
 दृश्यते ८४ अगस्तिः कुंभयोनीचवंकसेनतरौपुमान् अर्च
 तीकुंभदास्यांचवडुवायांचयोषिति ८५ अंगतिः पुंस्यग्निहो
 तृब्रह्मवन्निष्वयादितिः भूदेवमात्रोरर्हतिस्त्यागेरोगेषुमे

स्त्रियो ८६ आयातः पुंसि पतने तदात्वे च प्रकीर्तितः आध्या
तं शिंघिते क्रोते प्यारख्यातं भाषिते तिङि ८७ आध्यातः श
ब्दिते दग्धे वातरुग्भेदसंयुते आलुतः स्नातके स्नातेऽप्याह व
सादरे चिते ८८ आचितः शकटोन्मेषे पलानामयुतद्वये पुलि
गः संगृहीते पिल्लने पिस्यान्त्रिलिङ्गकः ८९ आहृतं गुणिते चा
पितादिते च मृषार्थके स्यात्पुरातनवस्त्रेऽपि नववस्त्रे च नाऽनके
९० आनर्तो देशभेदे पितृत्यस्थाने जलेरणे आवर्तश्चितने वा
रिभ्रमे चावर्तने पुमान् ९१ आस्फोटंतु पुमानर्के ण्ये स्यात्को
विदारके आस्फोता गिरिकर्ण्यं च वनमल्यां च योषिति ९२
आयस्तस्ते जिते क्षिते क्लेशिते कुपिते हते आयति स्तुस्त्रियां दे
र्घ्यप्रभावा गामिका लयोः ९३ आयत्ति स्तुस्त्रियां स्ते हे व शित्ये
वासवे बले आहूति स्तुस्त्रियां रूपे सामान्यवपुषोरपि ९४
आसत्तिः संगमेलामे स्त्रियामापत्तिरापदि प्रापणेऽपि च योषि
त्या दुदंतः साधुवार्तयोः ९५ उचितं न्युषिते दग्धे प्युदात्त
स्तुस्वरं तरे दयात्यागादिसंपन्ने काव्यालंकारकृत्ययोः ९६ उ
त्तं शुष्कमांसे यन्निषु तप्ते परिपुते उचितं तु भवे न्यस्ते मिते जा
ते समंजसे ९७ उद्धृतं स्यान्निषूक्षिते परिभुक्तेऽज्झितेऽपि च उ
त्थितं स्यान्निषूक्ष्यन्ने प्रोचते रुद्धिमत्यपि ९८ उद्धातस्तु पुमा
न्यादस्रवलने समुपक्रमे पवनाभ्यासयोगस्य कालभेदे च कीर्ति
तः ९९ उत्तुंगे मुद्गरेऽपि स्यादुदितं तूक्त आगते उद्धृतं त्रिषु सं
जाते समुन्नद्धप्रवृद्धयोः १०० उन्मत्त उन्मादवति धूर्त्तूरमुचुकुं
दयोः उद्गंतो निर्मदगजे पुमानुद्धमिते त्रिषु १ एधतुः पुरुषेः
ग्रीना कलितं विदिताप्तयोः कपोतः स्याच्चित्रकंठपारावतवि
हगयो २ अथ क्रंदित माह्वानेरुदितेऽपि न पुंसकं स्मारितः
स्त्राविते क्षारे अभिशस्तेऽपि च त्रिषु ३ कापोता रुचके क्लीवे क
पोतो घंजनांतरे किरातो मूढभेदे स्याद्भूनिंबेऽल्पतनावपि ४

स्त्रियां चामरधारिण्यां कुट्टिनी दुर्गयोरपि कृतांतो यमसिद्धो तदे
वाकुशलकर्मसु ५ गर्जितं वारिवाहादिध्वनौ नाम तत्कुंजरे
ग्रंथितं गुंफिते क्रांते हिंसिते च त्रिलिंगकम् ६ गभस्ति किरणे
सूर्येनास्वाहायां तु योषिति गम्युत् स्त्रीस्वर्णलतयोर्गोपतिः शि
वषट्ठयोः ७ नृपभास्करयोः पुंसि चेष्टितं गतिचेष्टयोः जगत्
स्यात्पिष्टपेक्षी बंवा यौना अंगमे त्रिषु ८ जगती भुवनेष्मायां
लंदोभेदे जनेपि च जयंतो वृक्षभिर्द्वौ योरिंद्रपुत्री पताकयोः ९
पुमानैंद्रो हरे भीमे ज्वलितं दग्ध उज्वले जामाता दुहितुः पत्न्यौ
सूर्यावर्तधवे पुमान् १० जीमुतोऽद्रौ धृति करे देवता डे पयोधरे
जीवा तु रस्त्रियां भक्ते जीविते जीव नो षधे ११ जीवन्ती जीवनी
शम्योर्गुडूची चंदयोरपि जृम्भितं करणे स्त्रीणामीहा स्फोटितयो
रपि १२ त्वरितं प्रजवेशीघ्रे त्रिगर्तो गणितांतरे देशेपि नापु
धुरिका कामुकांगनयोः स्त्रियां १३ तृणता धनुषितृणत्वे दं
शित मपि जानदंसितेपि स्यात् कवचाचिते हि जातिर्विप्रांडज
योश्च पुल्लिंगः १४ दुर्जातं व्यसने क्लीबे सम्यग्जातेऽन्यलिंगकं
दुर्गतिर्न करे नैरव्ये स्त्री दृष्टांत उदाहृतौ १५ शास्त्रे च मरणे
धीमान् पंडिते च बृहस्पतौ निर्ऋतिः स्यादलक्ष्म्यां स्त्री दिशां पा
लांतरे पुमान् १६ निवृत्तं विप्रलंभे स्यान्नीचे विप्रकृतेपि च
निर्मुक्तस्त्यक्तसंगे स्यान्मुक्तकंचुकभोगिनी १७ निरस्तत्रिषु
निष्ठ्यूते प्रेषिते षोड्रितो दिते संत्यक्ते च प्रतिहते निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः १८ नि
वातौ दृढसन्नाहे वातशून्येपि चाश्रये निशांतं त्रिषु शांते स्यात्क्लीबं
तु भवनो षसोः १९ निवृत्तिर्भर्त्सने ह्येषे शठे शाब्ध्येपि च स्त्रियां निरु
त्तिः सुस्थिता वस्तंगमने च सुखे स्त्रियां २० नियतिर्नियमे देवे स्त्री
पतनूपा तु गेखगे प्रहृतं वितते सुण्णे पर्यस्तः पतिते हते २१ प्र
भूतमुद्धतं प्राज्ये षड्वित्तः सिल्हके कवौ पलितं शैलजे तापे
केशपाके च कर्दमे २२ प्रसृतः सुप्रसार स्याद्दिनी ते वेगिते त्रिषु अर्द्धजले

लुपल्लिंगोजंघायां प्रसूता मता २३ प्रसूतं कुसुमेकीबन्नि
 पुसजातसूतयो- प्रणीतः संस्कृताग्नौ नायज्ञपात्रांतरे स्त्रियां
 २४ त्रिषु क्षिप्तोपसंपन्नविहितेषु प्रवेशिते प्रतीतः सादरे ज्ञाते
 हृष्टप्रख्यातयोस्त्रिषु २५ प्रमीतं वाच्यलिंगं स्यात्प्रोक्षितेपि
 मृतेपि च परेतो वाच्यलिंगः स्यान्मृतेभूतांतरे पुमान् २६ प
 र्वतः पादपेपुंसि शाकमत्स्यप्रभेदयोः देवमुन्यतरे शैले प्रपा
 तो निर्गरे तदे २७ पर्याप्तं तु यथेष्टे स्यात्तृप्तौ शक्ते निवारणे पंचता
 पंचभावे स्यान्मरणेपि च योषिति २८ पक्ष्यतिश्रमभवेत्यक्षमूले
 च प्रतिपत्तिथौ प्रसूतिरुद्भवेपि स्यात्तनये दुहितर्यपि २९ प्रत
 ति विस्त्रुतौ बल्यां पद्धतिः पंक्तिवर्त्मनोः प्रवृत्तिस्तु प्रवाहे स्या
 दुदंते च प्रवर्त्तने ३० आवत्पादौ च पर्याप्तिः प्रकामप्राप्तिरक्षणे
 प्रवृत्तिर्गुणसाम्ये स्याद्मात्यादिस्वभावयोः ३१ योनौ लिंगे
 पौरवर्गेऽमी पक्षत्यादयः स्त्रियां पार्वती सल्लकी दुर्गा गोपालपु
 त्रिका सुच ३२ प्रार्थितं याचिते शत्रुसंरुद्धेभिहते त्रिषु पि
 त्सन्निहंगमे पुंसि पतने चैष न स्त्रिषु ३३ पिशितं मांसे मांस्या
 स्त्रीपिंहितं गुणिते घने पीडितं करणे स्त्रीणां यत्रिते बाधिते
 पि च ३४ पुदितं स्यादहिपुटे पादितं सूतयोरपि पृषन्मृगे पु
 मान्निहो न ह्यो पृषतोपि ना ३५ अनयोश्च त्रिषु श्वेतविंदुयु
 तेषु भाविमौ प्रोक्षितं निहते सिक्ते बृहती वसनांतरे ३६ छं
 दोभित्सुद्रवार्ताकीवारिधानीषु वाचि च कंदकारी महत्योश्च
 भवद्युष्मत्सतोस्त्रिषु ३७ स्त्रीबाणभेदे भरतो नाट्यशास्त्र
 मुनौ तदे रामानुजे च दोष्यंतौ भास्वान्भास्वरसूर्ययो ३८
 भारतं ग्रंथभेदे स्याद्दूर्पभेदेऽथ भारती वचने च सरस्वत्यां प
 क्षिचृत्तिप्रभेदयो ३९ भासंतः सुंदराकारे त्रिषु नाभासपक्षि
 णि भावितं वासिते प्राप्ते भूभृन्नाद्रौ महीपतौ ४० महती
 बल्लकी भेदे राज्ञे स्यात्तु न पुंसकं तत्त्वभेदे पुमान् नृदेवाच्यव

न्मथितं पुनः ४१ क्लीबं निजलघोले स्यान्निष्वालोडितघृष्टयोः
 मरुदेवे समीरे नाग्रं थिपर्णे न पुंसकम् ४२ सुषितं हतरं वडि
 तयोर्मूर्ध्नि तमपि सोच्छ्रये च मूढे च रजतं त्रिषु शुक्ले स्यात्क्ली
 बंहारे च दुर्बणे ४३ रमतिर्नायकेनाके पुंसि स्याद्रसितं पुनः
 रुतस्तनितयोः क्लीबं स्वर्णादि रवचिते त्रिषु ४४ रेवती हलिप
 ल्यां स्यात्ताराभिन्मातृभेदयोः रेवतस्तु सुवर्णालौ शैलभेदे च
 शंकरे ४५ रोहितं कुंकुमे रक्ते च रजुशक्रशरासने पुंसि स्या
 न्मीनमृगयोर्भेदे रोहितकदुमे ४६ रोहिन्मृग्यां लताभेदे स्त्री
 नार्के ललितं त्रिषु ललिते च शितेपि स्याद्द्वारभेदे तु न द्वयोः ४७
 लोहितं रक्तगोशीर्षे कुंकुमे रक्तचंदने पुमान्मदांतरे भौमे वर्णे च
 त्रिषु तद्वति ४८ वर्द्धितं प्रसिते छिन्ने पूरिते वहतिर्गवि सचिवे पुं
 सि वहतुः पथिके वृषभे पुमान् ४९ वनिता जातरागस्त्री स्त्रि
 योस्त्रिषु च याचिते सेविते वा पितं बीजाकृतमुंडितयोस्त्रिषु ५०
 वसतिः स्यात्त्रिषु वासे यामिन्यां च निकेतने व्यायतं व्यापृते
 दीर्घे दृढेऽन्तांति शयेऽन्यवत् ५१ व्याघातो योगभेदे स्यादंतरायप्र
 हारयोः वासिता करणी नार्योर्चासितं भाविते रुते ५२ वासे ती
 माधवी यूष्योरुष्टेनावहिते त्रिषु विविक्तं त्रिष्वसंपृक्ते रहः पू
 तविवेकिषु ५३ वसुनंदेनाविहस्तः पंडिते व्याकुले त्रिषु विनीतः
 सुवहाश्वे स्याद्दूणिज्यपि पुमांस्त्रिषु ५४ जितेन्द्रियेऽपनीते च नि
 भृते विनयान्विते विश्वस्तो जातविश्वासे विश्वस्ता विधवस्त्रिया
 म् ५५ विद्युत्तडितिसंध्यायां स्त्रियां त्रिषु तु निष्प्रभे विवृता
 सुद्रुग्भेदे विस्तृते त्वभिधेयवत् ५६ विनेताऽदेशके राज्ञेना
 विधाता तु वेधसि स्मरेनाविनता तास्य जनन्यां पटकाभिदि
 ५७ विनतः प्रणते भुग्ने शिषिते चाभिधेयवत् विवृतं त्रिषु
 बीभत्सरागिते संस्कृतेपि च ५८ विह्वित्तिरंगरागे विह्वेदे हार
 भेदे स्त्री विदितं बुद्धितार्थितयोर्विपत्तिरपि यातनापदोयोषित्

५९ वृत्तांतः प्रक्रियायां स्यात्कात्स्न्येवात्तोप्रभेदयोः प्रस्तावेवेष्टि
तं रुद्धेलासकेकरणांतरे ६० वेल्लितंगमनेक्लीबंकुटिलेविधु
तेत्रिषु विवर्तः ससुदायेस्यादपवर्तननृत्ययोः ६१ शकुंत-
कीठभेदेस्याद्वासपक्षिविहंगयोः श्रीमौ स्तिलकवृक्षेनामनोदं
तानकत्रिषु ६२ श्रीपतिः पुंसि पृथिवीनाथेचमधुसूदने शु
द्धांतोतः पुरेष्माभृत्तूरहः कक्षांतरेपिच ६३ स्ववंती तुतरंगि
ण्यांगुल्यस्थानौषधीभिदोः संवर्तः प्रलयेमुन्यंतरे कर्षफलेपिच
६४ सुवलितंचलितेभ्रेषेसंहृतं संगतेदृढे संस्कृत-कृत्रिमे
शस्तेभूषितेप्यन्यलिंगक ६५ क्लीबंतुल्यक्षणेपेतेस्थपतिः कं
चुकिन्यपि जीवेष्टियाजकेशाल्पिभेदेनासत्तमेत्रिषु ६६ संघा
तः पुंसिघातेचसंहृतौनरकांतरे संवित्तिप्रतिपत्तौ स्यादविवादेज
नस्यच ६७ संततिः स्यात्पत्तौगोत्रेपारपर्येपुत्रपौत्राणाम् संग
तिः संगमेद्वानेसन्नतिः प्रणतौध्वनौ ६८ समितिः संपराये
स्यात्सभायांसंगमेपिच समाप्तिरवसानेस्यात्समर्थनेऽथसंमतिः
६९ अभिलाषेप्यनुज्ञायांसंवित्याद्यास्तुयोषिनि स्थापितंनि
श्रितेन्यस्तेस्तिमितोऽचंचलार्द्रयोः ७० सिकतास्त्रीसिकतिले
वालुकायातुभूमनि सुरतंस्यान्निधुवनेदेवलेसुरतास्मृता ७१
सुहृतं तुभुभेपुण्येक्लीबसुविहितेत्रिषु सुव्रतासुखसंदोह्याशो
भनव्रतयोरेपि ७२ सुनीतिः शोभननयेधुवमातरियोषिति सून्त
तंमंगलेपिस्यात्प्रियसत्येवचस्यपि ७३ हरिहि शिस्त्रियांपुंसि
हपवर्णविशेषयोः अस्त्रियास्यात्तृणेचाथहर्मितंस्त्रिपदगधयोः
७४ हरितास्त्रीचदूर्वायांहरिहर्णयुतेऽन्यवत् हसंत्यंगारधा
न्यांचमल्लिकाशकिनीभिदोः ७५ ह्रीतः पक्षिभेदेस्यान्मुनिभे
देचकैतवे हृषितं विस्मितेप्रीतेप्रहृतेहृष्टलोमनि ७६ ॥ तचतु-
॥ अवसितमृद्धेज्ञातेप्यवसानगतेचवाच्यलिंगस्यात् अर्थपति
पुल्लिंगोधनादिनाथेचनरनाथे ७७ अवदातः सितेगोरेविशुद्धे

व्यन्यलिंगकः अवगीतं तु निर्वादे त्वष्टगर्हितयोरपि ७८ अंत
 र्गतिं विस्मृते स्यान्मध्यप्राप्ते च वाच्यवत् अंगारितं तु दग्धे स्यात्प
 लाशकालिकोद्गमे ७९ हसं त्यांचलतामात्रे नदीभेदे च योषितिः
 अपावृतस्तुपिहिते स्वतंत्रेऽपि च वाच्यवत् ८० अत्याहितं
 महाभीतौ जीवानपेक्षकर्मणि अभिनीतं त्रिषु न्याय्ये संस्कृता
 मर्षिणोरपि ८१ अभिजातकुलीने स्यात्तन् न्याय्यपंडितयोस्त्रिषु
 अभियुक्तः परैरुद्धेतत्परेऽप्यभिधेयवत् ८२ अतिमुक्तस्तु निः
 संगे वा संत्योति निशेषि च अवध्यस्तपरित्यक्ते निंदितेऽप्यवचूर्णिते
 ८३ अधिसिद्धप्रणिहिते कुत्सिते भर्त्सिते त्रिषु अंशुमान् भा
 स्करेशालपण्यामंशुमती स्मृता ८४ भवेदपचितिः पूजा
 व्यग्रनिष्कृतिहानिषु अथानुमति स्तूने दुष्पूर्णमानुजयोरपि
 ८५ अभिशस्तिः प्रार्थनापवादयोश्च न्नयं स्त्रियां आयुष्मान्यो
 गभेदे नावाच्यवच्चिरजीविनि ८६ उपाहितोः नलोत्पातेषु
 मानारोपिते त्रिषु उपाकृतोः ध्वरहतपशौ नोपद्रुते त्रिषु ८७ उ
 दास्थितप्रतीहारे प्रव्रज्यावसिते चरे स्यादुल्लिखितमुत्कीर्णत
 नूकते च वाच्यवत् ८८ उद्राहितमुदीर्णं स्याद्द्रुद्राहितयोः
 स्त्रिषु भवेदुपचितं दग्धे समृद्धे वाच्यलिंगकं ८९ उज्जृम्भि
 तं त्रिषूत्कुले चेषायां तु नपुंसकं उपरक्तो व्यसनार्ते रादुशस्ते
 दुसूर्ययोः ९० उपसत्तिः संगमात्रे सेवायामपि योषितिः ऋष्यप्रो
 क्ता शतावर्षतिबलाशूकशिं विषु ९१ ऐरावतोः भ्रमातंगे ना
 रंगेलकुचद्रुमे नागभेदे च पुंसि स्याद्विद्युत्तद्भेदयोः स्त्रियां ९२
 नपुंसकं महेंद्रस्य ऋजुदीर्घशरासने कलंधौ तं सुवर्णे स्याद्र
 जते च नपुंसकं ९३ भवेत्कुहरितं क्लीबं पिकालापेरतध्व
 नौ कुमुहान् कुमुदप्रायदेशे स्याद्वाच्यलिंगकः ९४ कुमुह
 ती कुमुदिन्यां कुशपल्यां च योषितिः कृष्णवृंता पाटलायां माप
 पण्यां च योषितिः ९५ अथ गंधवती पृथ्वीपुरीभिद्या समा

नृषु सुरायांचगरुत्मांश्चपक्षिमात्रेखगाधिपे ९६ भवेद्गृह
 पतिः पुंसि गृहस्थेऽपि च भ्रमिणि चंद्रकांतस्तु पुंसि स्यान्मणि-
 भेदे च कैतवे ९७ चर्मण्वती नदी भेदे कदली पादपे स्त्रियाम्
 चित्रगुप्तस्तु पुंसि स्याद्यमेतस्य च लेखके ९८ दिवांभीतकुं-
 भिले स्यादुल्लूके कुमुदाकरे दिवा कीर्तिस्तु पुंसि स्यान्नापितांता च
 सायिनो ९९ द्वीपवान्त्सिधुनदयोर्द्वीपवत्यापगाभुवो दृष
 दृती नदी भेदे कात्यायन्यामपि स्त्रियां २०० स्याद्धूमकेतु-
 रुत्पातभेदे वैश्वानरे पुमान् नद्या वर्तपुमान्वेश्मप्रभेदे भगवदुमे
 १ नदीकांतसमुद्रे स्यादिज्जले सिंदुवारके नदीकांता स्त्रियां
 जवांकाकजंघौषधावपि २ नागदंतो द्विपरदे गृहान्निर्गतदा-
 रुणि नागदती तु कुंभायां श्रीहस्तिन्यामपि स्त्रियाम् ३ निष्का-
 शितो निर्गमितेऽप्याहितेऽधिकृतेऽपि च अथ निस्तुषितं त्यक्ते
 त्वग्निहीने लघूकृते ४ निराकृतिरनाकारेऽस्वाध्याये वारणेऽत्रि-
 षु परिगतं त्रिषु प्राप्ते विस्मृतज्ञानचेष्टिते २०५ अथ प्राणिहितं
 न्यस्ते प्राप्तेऽपि च समाहिते अथ पल्लुवितं लासारक्ते सपल्लुवेतते
 ६ भवेत्प्राणिहितं द्विष्टे प्रतिस्वलितबद्धये प्रतिस्त्रिप्तं वारिते
 स्यात्त्रेपिते पंचकं त्रिषु ७ परिवर्त्तो विनियमे कूर्मराजे प्रवर्त्तने
 परिस्तुता स्त्री वारुण्यां स्यन्ने स्यादभिधेयवत् ८ प्रधूपि-
 ता कुशिताया सूर्यगंतव्यदिश्यपि पंचगुप्तस्तु चार्वाकदर्शने
 कमठे पुमान् ९ प्रजापतिश्च दक्षादौ महीपाले विधातृरिति
 पत्तिः प्रवृत्तौ च प्रागल्भ्ये गौरवेऽपि च १० संप्राप्ते च प्रबोधे च पद-
 प्राप्ते च योऽपि अथ प्रव्रजिता मांसी मुडीरीतापसीषु च ११
 प्रतिकृति रश्मार्चायां प्रतिनिधि प्रतीकारयोश्च स्त्री याशुपतो
 बकपुष्पे स्यात्पशुपत्यधिदैवते च तद्भक्ते १२ पारिजातः सुर-
 तरो पारिभद्रतरावपि पारावती गोपगीते नदी भिल्लवलीकले
 १३ पारावतः कलरवे तथा मर्कटतिंदुके पुष्पदंतस्तु दिङ्मागभे

देविद्याधरांतरे १४ पुरस्कृतोऽभिशस्तारिग्रस्ताग्रेकृतपूजिते भ
गवन्नाजिनेगोयीस्त्रिपांपूज्येतुवाच्यवत् १५ अथभोगवती
नागपुरीनद्योरहौपुमान् रगमातातुकुट्टिन्यांवृक्षरोगांतरेस्त्रि
पां १६ लक्ष्मीपतिःपुमान्वासुदेवेनरपतावपि व्यतीपातोम
होत्पातेयोगभेदापयोनयोः १७ वनस्पतिर्नाद्रुमात्रेविनापु
ष्पफलद्रुमे विनिपातोनिपातेस्याद्देवादिव्यसनेपुमान् १८ वि
जृम्भितंतुचेष्टायांक्लीबंनिषुविकस्वरे विवस्वान्विबुधेस्तूर्येत्त
न्नगयांविवस्वती १९ वैजयंतोगृहेशक्रध्वजप्रासादयोःपु
मान् वैजयंतीपताकायांजयं तीपादपेपुमान् २० भवेच्छत
पृतिपुंसिशक्नेचपरमेष्ठिनि शुभ्रदंतीसुदंत्यांस्यात्पुष्पदंतेभ
योषिति २१ समुद्धृतंसमुत्कीर्णेष्यपनीतेचवाच्यवत् सदा
गतिर्नाकजातनिर्वाणेषुसदीश्वरे २२ सरस्वांश्रवनदेचाब्धौ
नान्यवद्रसिकेस्त्रिपां वाणीस्त्रीरत्नवाग्देवीगोनदीषुनदीभिदि
२३ मनुपत्न्यामपिसत्यवतीव्यासस्यमातरि नारदचीकयो
पत्न्यांस्त्रिपांपुंसिनृपांतरे २४ समुद्रांतातुकार्पासीपृक्कादुरा
लभासुच समाहितःसमाधिस्थेष्युक्तसिद्धांतआहिते २५
निर्विवादीकृतेष्यस्यात्प्रतिज्ञातेचवाच्यवत् समाचातोवधेपुद्धे
संख्यावान्यंडितेपुमान् २६ संख्यायुक्तेऽन्यलिंगोऽथसुधाभृ
तिःपुमान्मखे चंद्रेषुभाषितोबुद्धेपुमान्भूक्तेनपुंसकं २७ सू
र्यभक्तस्तुबंधूकेपुंसिनिष्वर्कपूजके सेनापतिःकार्तिकेधेप्य
नीकाधिपतौपुमान् २८ हिमारातिपुमानीतिहोत्रेकिरणमालि
नि हैमवत्यभयास्वर्णक्षीर्योःश्वेतवचौमयोः २२९ ॥ तपंच
॥ अवलोकितोनालोकनाथेनिषुनिरीक्षिते अपराजितर्दश
जेष्ठ्यंतरेनाजितेत्रिषु ३० गिरिकर्णजयादुर्गाशनपर्णीषुयो
षिति उपधूपितआसन्नमरणेपरिधूपिते ३१ स्याद्गुणाधिपतिः
पुंसिशक्नेपिजानने भवेत्पिपतिषन् पित्तोत्रिषुपुंसिविदंग

मे ३२ पृथिवीपतिस्तुभूपा लेत्रस्य भारव्योषधौ पुमान् मूर्धाभि
 विक्तो भूपा लेमंत्रिणि क्षत्रियेपि च ३३ । यादस्योपतिरंभोधौ प
 श्विमाशापतावपि वसंतदूतश्चैत्रे स्यात्पिकपंचमरागयो ॥
 ३४ वसंतदूती पादल्यामभिपुक्ते च योषिति ॥ तषट् ॥ अर्धपा
 रावतश्चित्रकंठेति तिरिपक्षिणि ३५ ॥ तसप्त ॥ समुद्रनव
 नीतं स्यात्क्रीवपीयूषचंद्रयोः ॥ इति तांतवर्गः ॥ थैकं ॥ थ
 रस्योमंगले च साध्वसे च न पुसकं शिलोचये पुमानेव क्वचित्तुभ
 यरसके ३ ॥ थट् ॥ अर्थो विषयार्थनयोर्धनकारणवस्तुषु
 अभिधेये च शब्दानां निवृत्तौ च प्रयोजने, २ आस्था त्वालंभना
 स्थानयत्नापेक्षासु योषिति कंथा मृन्मयमितौ च तथा प्राचरणां
 तरे ३ कथः स्यादतिदुःखेपि निष्पाकेपि दुःखस्य च कुथः स्त्री
 पुंसयोर्वर्णकं बले पुंसि बर्हिषि ४ कोथो नानेत्ररोगस्य भेदे च
 शठिते त्रिषु ग्रंथो ग्रथनाधनयोः स्याच्छास्त्राक्षरसंख्ययोः
 ५ ग्रंथिस्तु ग्रंथिपर्णेनाब्रंधेरुग्भेदपर्वणोः शाश्वतश्लोके सं
 स्मृतान्यभाषायां नेयवृत्तयोः ६ तीर्थं शास्त्राध्वरक्षेत्रोपाय
 नाशिरजःसुचं अवतारविजुष्टाबुपात्रोपाध्यायमंत्रिषु ७ तु
 ल्यमंजनभेदे स्यान्नीलसूक्ष्मैलयोस्त्रियाम् दुःस्थः स्याद्दुर्ग
 ते मूर्खे दुःखेन तिष्ठति त्रिषु ८ प्रस्थो स्त्रियां मानभेदे सानाबुद्धि
 तवस्तुनि पार्थो र्कः भनौ जले क्रीवंपृथु स्यान्नरुति त्रिषु ९
 त्वकूपण्याक्षस्मजीरे स्त्रीपुमान्नौ नृपांतरे प्रोथो स्त्रीहय
 घोणायां नाकट्यामध्यगो त्रिषु १० मंथः स्यात्पुंसि मंथाने सा
 क्ते च दिवाकरे यूथंतिर्यक्समूहे स्त्रीपुण्यभेदे च योषिति ११
 रथः पुमानवयवे स्यंदने चेतसेपि च वीथी पत्तौ गृहांगे च रूपका
 तरवर्त्तनोः १२ संस्थ श्वरे वस्यिते स्त्रीस्थितौ सादृश्यनाशयोः
 सार्थो वणिक्समूहे स्यादपि संचातमात्रके १३ सिक्थो भक्त
 पुलाकेनामधुल्लिष्टेन पुंसकं ॥ थत्रिः ॥ अतिथिः कुशपु

त्रेस्यात्पुमानागंतुकं त्रिषु १४ अश्वस्यः पिपलद्रौ स्यादश्वस्य
 पूर्णिमातिथौ अव्यथो निर्व्यथे सर्पे चारटी पश्य योः स्त्रियां १५
 उन्माथः कूटयंत्रे स्यान्मारणे घातके पुमान् उपस्थः शेषशिक्रे
 डेतथामदनमंदिरे १६ उद्रथो रथकीले स्यात्ताम्रचूडारव्य
 पक्षिणि स्तवशुर्नास्तुते कासे कायस्थः परमात्मनि १७ नर
 जातिविशेषेनाहरीतक्यांतु योषिति कापथः कुत्सितपथे उशी
 रे क्लृबमिष्यते १८ गोश्रंथिर्नाकरीषे स्याद्गोष्ठगोजिह्विकोष
 थौ दमथः स्तुपुमान्दंडे रामे च परिकीर्तितः १९ निशीथस्तु
 पुमानर्धरात्रे स्याद्वाविमात्रके निर्ग्रथो नग्नकेपि स्यान्निःस्वबा
 लिशयोरपि २० प्रमथा स्याद्दूरीतक्योद्गरपारिषदे पुमान्
 वरूथो रथगुप्तौ स्यात्वरूथं चर्मवेषानोः २१ मन्मथः
 कामचिंतायां कपिशे कुसुमायुधे वयस्थ्या तु स्त्रियां ब्राह्मीगु
 ढुच्यामलकीषुचं २२ सूक्ष्मैलायां च काकोल्यां पश्यालीतरु
 णेत्रिषु वमथुः पुंसि वमने गजस्य करशीकरे २३ विदथो
 योगिकृतिनोः शमथः शान्तिमंत्रिणोः षड्ग्रंथा तु वचायां
 स्त्री स्यात्करं जातरे पुमान् २४ समर्थः स्तुहितेशक्ते संबद्धे
 प्यन्यलिंगकः सिद्धार्थस्तु पुमान् शक्ये सिद्धे च सितसर्पये २५
 ॥ थचतुः ॥ अनीकस्थोरणगते हस्तिशिखाविचक्षणो रा
 जरक्षिणि चिह्ने च वीरमर्दनकेपि च २६ भवेदितिकथा पार्थ
 वाच्यश्च द्वेग्रनष्टयोः चतुष्पथं चतुर्गर्गं संगमे ब्राह्मणे पिना
 २७ अथ चित्ररथः सूर्यगंधर्वांतरयोः पुमान् दशमीस्थो
 नष्टवीर्यस्थ विरेप्यन्यलिंगकः २८ प्राणनाथो यमेना स्यान्निष्ठ
 प्राणाधिपे मतः वानप्रस्थो मधूकेपि स्यात्तीयाश्रये पुमान् २९
 भवेदुदरथिः पुंसि समुद्रे च विपन्नगौ ॥ इति श्रान्तवर्गः ॥
 ॥ ९१४ ॥ दैवं ॥ दः पुमान् चले दत्ते स्त्रियां शोधनदानयोः छे
 दोपतापरक्षासु पुमांस्तु दातरि स्मृतः १ दहिः ॥ अब्दः संवत्स

रेवारिवाहमुस्तकयोः पुमान् कुंदोस्त्रीसूरणेशस्यमूलेजलधरेपुमा
 न् २ अंदूः स्त्रियांस्यान्निगडेप्रभेदेभूषणस्यच कुंदोमाघ्येः स्त्री
 मुकुंदभ्रमिनिद्यांतरेषुना ३ सोदः स्यात्सिरजसिपेघणेचप्रकी
 र्तिः गदो भ्रातरिविधोः स्यादामयेनापुधेगदा ॥ ४ ॥ छदः प
 लाशेगरुतिग्रंथिपर्णतमालयोः कुंदोवशेष्यभिप्रायेधीदापुत्रीमनी
 षयोः ५ नंदि द्यूतांगआनंदेः स्त्रीनंदिकेश्वरेपुमान् नदीसरि
 ति शौणादौनानंदा स्यादलिंजरे ६ गौर्यातिथिविशेषेस्त्रीनि
 धिराजभिदोः पुमान् निंदा स्यादपवादेषिकुत्सायामपियोषिति ७
 पदं शब्देचवाक्येचव्यवसायप्रदेशयोः पादतच्चिह्नयो स्यान्नत्रा
 णयोरंकवस्तुनोः ८ श्लोकपादेपिचक्लीबंपुल्लिङ्गः किरणेपुनः पा
 दोबुधेतुरीयाशेशेलप्रत्यतपर्वते ९ चरणेचमसूखेचचंदालतां
 तरेस्मृता भिक्षुक्यामपिबंदांचविंदुर्दंतसत्तांतरे १० भ्रुवोर्मध्ये
 रूपकार्यप्रकृतौपृषतेपुमान् वेदितर्यन्यलिङ्गः स्यात्भद्रं च स्या
 णंशर्मणोः ११ भेदो द्वेधेविशेषेस्यात्उपनापेविदारणे मदोरेत
 सिकस्तूर्यागर्वहर्षभदानयोः १२ मंदोः तीक्ष्णेचमूर्खेचस्वैरेवा
 भाग्यरोगिणोः अल्पेचत्रिषुपुसिस्याद्धृस्तिजात्यंतरेशनौ १३ मृ
 दुः स्यात्कोमलेः तीक्ष्णोऽदो दतेविलेखने विदाज्ञानेचनिर्दिष्टासमी
 षायांचयोषिति १४ वेदः श्रुतौचरतेचवेदिः स्यात्पंडितेपुमान्
 स्त्रियामंगुलिमुद्रायांस्यात्परिष्कृतभूतले १५ शादः स्यात्कर्दमे
 ष्येस्वादुर्मिष्ठमनोशयोः सूद स्तुकथितसूपकारेचव्यंजनोत
 रे १६ स्वेदस्तुस्वेदनेपमे हस्त क्लीबंबुकचित्तयोः ॥ दत्रिः ॥ अं
 गदः कपिभेदेनाकेयूरेतुनपुंसकं ७ अंगदायाम्यदिदंतिहस्तिः
 न्यामपियोषिति अर्द्धदुरर्द्धचंद्रेस्याद्दलहस्तनखांकयोः १८ अ
 र्द्धदुः स्यादतिप्रोढस्त्रीयोन्यंगुलियोजने अर्द्धदोमासकीलेस्या
 तुर्द्धदशकोटिषु १९ महीधरविशेषेणाः यास्पदपदकृत्ययोः
 असंदोचासुदेवेस्यस्सदाभेदेचयोषिति २० आक्रंदः क्रंदनेनहा

नेमिन्नदारुणयुद्धयोः भ्रातर्यपिचपुंसि स्यादामोदो गंधर्बयोः २०
 २१ ककुद् स्त्री ककुदोप्यस्त्री वृषां केराडध्वनेवरे क्षणदोगणवेरा
 त्रौ क्षणदा क्षणदंजले २२ कपर्दः खंडपरशौ जटाजूटे वराटके क
 पोदुरुत्सिक्तिकायां कर्णपाल्यामपि स्त्रियां २३ कव्या द्रुसिपुंसि
 स्यान्मांसाशिन्यन्यलिंगकः कामदा कामधेनौ स्त्री कामदातरि वाच्य
 त् २४ कुमुदत्रिषु स्यात्कृपणे कौरवे तु न पुंसकं कुमुदं कैरवेरक्तप
 द्ये स्त्री कुंभि कौषधौ २५ गंभायां पुंसि दिङ्गनागशाखा मृगांतरे
 कुसीदं जीवने वृद्धा क्लीबं त्रिषु कुसीदके २६ कौमुदः स्यात्कार्तिकि
 के चंद्रिकायां तु कौमुदी गोष्पदं गोपदं भोगवांच गतिगोचरे २७ गो
 विंदो वासुदेवे स्याद्वाध्यक्षे सृहस्यतौ गोनर्दमपि कैवर्ती मुस्तके
 पुंसिसारसे २८ जलदो मुस्तके मेघे जीवदो वैद्यवि द्विषोः तर
 द् स्त्रियां पुंवेपि स्यात्कारंडे च विहंगमे २९ तोयदो मुस्तके मेघे पुमा
 नाज्ये न पुंसकं दरद् स्त्रियां प्रपातेपि स्यात्कारंडे च विहंगमे ३०
 दारदो विषभेदे स्यात्पारदे दिंगुले पुमान् दायदस्तु भवेत्पुंसि सपि
 डेत न येपि च ३१ दृषद् निषेधे ण शिलापट्टप्रस्तरयोः पुमान् ध
 नदस्तु कुबेरे स्यात्पुलिंगोदातरि त्रिषु ३२ नलदं स्यात्पुष्परसोशी
 रमांसीषु न दूयोः नर्मदः केलिसचिवे नर्मदासरिदंतरे ३३ निर्वा
 दः स्यात्लोकवादे परिनिष्ठितवादयोः निषादः स्वरभेदे स्याच्चंडाले पीव
 रंतरे ३४ प्रमदः समदे मत्ते स्त्रियां मुत्तमयोपिति प्रसादोऽनुग्र
 हे कान्यगुणस्वास्थ्यप्रसत्तिषु ३५ प्रणादस्तु पुमांस्तारशब्दे च अव
 णामये प्रसादो देवनृपयोर्गृहेऽथवरदा स्त्रियां ३६ कन्यायां वाच्य
 लिंगस्तु प्रसन्ने च समर्द्धके भसद् स्त्री भास्वरे योनौ मर्यादा सीम
 नि स्थितौ ३७ माकदः सहकारेऽस्त्री धात्री मगरभेदयोः मुकुंदो
 निधिभिर्द्वि सुरत्नभेदे च कुंदुरौ ३८ मेनादस्तु पुमान् केकिमाजरि
 छगलेषु च विशदः पांडवे रक्ते शरद् स्त्री वत्सरे षृतौ ३९ शारदो
 ऽब्दे स्त्रियां तोयपि प्लीसप्तपर्णयोः सस्वे क्लीबं शरज्जातनूतनाप्र

तिभेदेषु ४० षड्विंदुस्यात्कीटभेदपुंडरीकाक्षयोऽपमानं संपत्
 भूतौगुणोत्कर्षहारभेदेपिचस्त्रिया ४१ संविदस्त्रियां प्रतिज्ञायामा
 चारज्ञानसंगरे संभाषणेक्रियाकारेसकेतोनाम्नितोषणे ४२ संभे
 दःस्फुटनेसंगेमुनेदारोचनोमयो ॥ दचतुः ॥ अभिष्यंदोतिच
 ङीस्यादास्त्रावेक्षिगदेषिच ४३ अष्टापदोऽस्त्रीकनकेशारिणां
 फलकेपिच अष्टापदीचंद्रमल्ल्यांशरेभेमर्कटेपुमान् ४४ अव
 वादस्तुनिदायामाज्ञाविश्रंभयोरपि अंभिर्मर्दस्तुपुंसिस्थाद्वम
 र्दसंपरायेच ४५ एकपदं तत्कालेनपुसकवर्त्मानिस्त्रीस्यात् क
 टुकं दः पुमान्शिग्रौशृंगबैरससोनयोः ४६ कुरुविंदंरत्नभेदे
 मुस्ताकुल्माषयोऽपमान् अथकोकनदंरक्तकुमुदेरक्तपंकजे ४७
 चतुष्यदीतुपद्येनापशौचकरणातरे भवेज्जनपदोजानपदोपि
 जनदेशयोः ४८ तमोऽनुदं नीढर्केनाप्रतिपदस्त्रीतिथौमर्तौ
 परिवोदोपवादेस्याहीणावादनवस्तुनि ४९ प्रियंवदःखेचरेना
 प्रियवाचितुवाच्यवत् पीठमर्दोऽतिधृष्टस्यान्नापकस्यप्रियेपिच
 ५० पुटभेदोनदीवक्त्रेपत्तनात्तोद्ययोरपि महानादःकुंजरेस्याङ्क
 पुष्पंभेदमहास्वने ५१ मुचुकुटोऽरुसभेदेमोधाततनयेपिच मे
 घनादस्तुवरुणेतनयेरावणस्यच ५२ विशारदःपंडितेचधृष्टे
 विष्णुपदं लुखे स्त्रीरोदचस्त्रियागुंगारविसंक्रांतिभेदयोः ५३ श
 शविंदुःपुमान्वासुदेवराजांतरेपिच शतानंदोमुनेभेदेदेवकीने
 दनेपिच ५४ शतद्रुदास्त्रियावज्जैसौदामिन्यांचकीर्तिता सम
 यादःसमीपेनामर्यादासहितेविषु ५५ ॥ दपंच ॥ भवेदुपनिव
 द्भवेदंतविजनेस्त्रियां सहस्रपादःकारुडेगार्नेडेयत्नपूरुषे
 ५६ ॥ दूतिदातवर्गः ॥ धैकं ॥ धोनाधर्मेकुबेरेचकुंबंतुवसुनि
 स्मृतं धोधाचब्रह्मणिरन्यातोधातुःस्याद्धारकेपिच धीर्ज्ञानेश
 नभेदेपिधूःस्मृताधूननेस्त्रियां ॥ धडिः ॥ अर्द्धसमासेखेडेना
 ऽब्धिर्नासरसिवारिणी २ अधःस्यात्तिमिरेकीबंचसुहीने

मिथेयवत् आधिः पुमांश्चित्तपीडाप्रत्याशाबंधकेषु च ३ व्यसने
 चाप्यधिष्ठाने विद्ध मातपदी सयोः अरुद्धं संपन्नधान्ये च सुसमृद्धे च
 वाच्यवत् ४ अरुद्धि स्तुल्योषधीभेदे समृद्धावपियोपिति गंधः
 प्रतिवेश्यामोदलेशसंबंधगंधके ५ गंधः स्नाने च लिप्तायां गोधात
 लनिहाकयोः दधि क्षीरोत्तरावस्थाभावे स्त्रीवाससर्जयोः ६ दग्धं
 पुष्टेः न्यलिंगस्यास्थितार्कदिशि च स्त्रियां दिग्धो विषाक्तबाणे स्या
 त्सुसिलितेः न्यलिंगकः ७ दुग्धं प्रभूरिते क्षीरे दुग्धी क्षीराविकौषधौ
 दोग्धार्योपजीविकवौक्ता गोपालयोः पुमान् ८ धस्यो बद्धेतथा हते
 बंध आधौ च बंधने बंधु स्यात्सुसिबंधूके मित्रे भ्रातरि बांधवे ९ बा
 धादुःस्वे निषेधे च बधुः सौम्ये च पंडिते बुद्धोजिने लब्धपर्णे पुंसि स्या
 द्बुधितेः न्यवत् १० बोधिः पुंसि समाधेः प्रभेदे पिप्पलपादये मधुपु
 षरसे क्षौद्रे मद्ये नातु मधुद्रुमे ११ वसंतदैत्यभिचैत्रे स्याज्जीवंत्यातु
 योपिति सिद्धं चित्ताभिसंक्षेपे क्लीबमालस्यवित्तयोः १२ सुग्धस्तुसुं
 दरे मूढे नेधा बुद्धौ कृते पुमान् राधौ मासांतरे राधा चित्रभेदे च धन्वि
 नां १३ गोपीविशाखामलकीविष्णुकांता सुविद्युति लुब्ध आकांक्षि
 णिव्याधे बधूः स्त्रीशारिवौषधौ १४ स्तुषाशठीनवोढा सुभार्या पृक्कां
 नासु च व्याधिक्षुष्ठे च रोगे नाव्याधौ मृगयुदुष्टयोः १५ तारामये खेच
 विधुर्नाकर्पूरेंदुहारिषु विद्धं स्याद्बुधिते सिते सदृशे बाधिते त्रिषु १६
 विधिर्नानियतौ काले विधाने परमेष्ठिनि विधा गजासने रुद्धौ प्रकारे
 वेतने विधौ १७ वृद्धो जीर्णप्रवृद्धे त्रेत्रिषु क्लीबंतु शैलजे वृद्धिस्तु व
 र्द्धने योगे प्यष्टवर्गोषधांतरे १८ कालांतरे चाभ्युदये समृद्धावपियोपि
 ति अरुद्धाः दरे च कांक्षायां श्राद्धं अह्वानिते त्रिषु १९ हव्यकव्यवि
 धौ क्लीबं शुद्धं स्यान्निषु केवले निर्दोषे च पवित्रे च संधा स्थिति प्रति
 द्वायोः २० स्पृष्टा संवर्षणेपि स्यात्साम्ये क्रमसमुन्नतौ संधिः पुमा
 नसु रंगायां भगे संघट्टनेपि च २१ रूपकानां मुखार्द्यंगे सावकाशेपि
 कीर्तितः स्केधः स्यान्नृपतावंसे संपराय समूहयोः २२ कयेतरूप

कांठेचभद्रादौछंदसोभिदि साधुर्वाधुर्धुषिकेचारौसज्जनेचाभिधेयव
 त् २३ सिद्धोनाम्यासादौभेदेयोगस्यदेवयोनेश्च त्रिषुनिष्पन्नेस्त्रिगु
 स्नेहयुतेचक्षणेपि स्यात् २४ सिंधुर्वमशुदेशाब्धिनदेनासरितिस्त्रि
 या सिद्धिस्त्रीयोगनिष्पत्तिपादुकांतर्द्धिद्विषु २५ सुधा स्त्रीलेपने
 मूर्च्यास्तुहीगंगेष्टकामृते ॥ धन्विः ॥ अवधिस्त्ववधाने स्यात्स्त्रीस्त्रिका
 लेबिलेपुमान् २६ अगाधमतलस्पर्शे त्रिषुश्वभ्रेनपुंसक अनज्जं
 मुरजादौचक्कीबंस्यात्सदिते त्रिषु २७ आविद्धोवाच्यलिंगस्यात्कु
 टिलेचपराहत आबद्धोदृढबंधे स्यात्लेमालंकारयोद्वयो २८ उत्से
 धस्तूच्छयेनस्त्रीक्लीबसन्नहनेपिच उपाधिधर्मचिंतायाकुटुंबव्या
 पृतेच्छले २९ विशेषणेपुंस्युपधि पुंसिन्याजरथांगयो कबंधोःस्त्री
 क्रियायुक्तव्यपमूर्धकलेवरे ३० क्लीबजलेपुंस्युदरेबाहुरक्षोविशेष
 यो दुर्विधोवाच्यलिंगः स्याद्दुर्गतेपिरवलेपिच ३१ न्यग्रोधस्तुपुमा
 न्यामवटयोश्चशमीतरौ न्यग्रोधीतूपचित्रायांनिरोधोनाशरोधयो
 ३२ निषधःकठिनेदेशेतद्राजेपर्वतातरे परिधिर्नायज्ञियदुशारवा
 यामुपसूर्यके ३३ प्रसिद्धोभूषितेरन्यातेप्रणिधिर्नाःनुचरेचरे मा
 गधी स्त्रीकणायूष्योर्वाच्यवन्मगधोद्भवे ३४ पुसिवैश्यात्सत्रिया
 जेशुक्लजीरकवर्दिनो विवधोवीवधश्चापिपर्याहारेऽध्भावयो ३५
 विश्रब्धोऽनुद्धटेपि स्याद्गाढविश्रस्तयोस्त्रिषु विबुधोद्देशुरेवीरुल
 ताविटपयो स्त्रिया ३६ सन्नद्धोवर्मितेन्यूढेसंबाधः संकटेभगे
 सन्निधिसन्निधानेपिपुमानिंद्रियगोचरे ३७ संसिद्धिप्रकृतौसिद्धौ
 मदेद्यायामपिस्त्रिया संबोधोबोधनोक्षेपेसमाधिर्नासमर्थने ३८
 ध्याननीवाकनियमेकाव्यस्यचगुणातरे ॥ धन्वतुः ॥ अवरोधस्ति
 रोधानेराजदारेषुतद्गृहे ३९ अवष्टब्धोविदूरेस्यादाक्रांतेचापलंवि
 ते अनुबंधस्तुबंधेस्याद्दोषोत्पादेविनश्वरे ४० मुख्यानुयायिबाले
 चप्रकृतस्यानिवर्तने अनुबंधीतुहिक्कायातृण्यायामपियोधिति
 ४१ अनिरुद्धंउषानाशेपुंसिचाऽबंधनेऽन्यवत् आशाबंधःसमा

श्वासेपुंसिमर्कटजालके ४२ द्रुगंधः सुगंधोऽस्यात्त्रिषुक्लीबंतुवालु
 के द्रुगंधाकोकिलासेकोष्ठ्यांकाशेचगोसुरे ४३ उपलब्धिर्मितौ
 प्राप्तावपिज्ञानेचयोषिति उग्रगंधाजमोदायांबवायोचिक्रिकोषधौ ४४ का
 लस्कंधस्तमालेस्यात्तिंतुकेजीवकद्रुमे तीक्ष्णगंधावचाराजिकयोः
 शोभांजनेपुमान् ४५ तृणगोधाचित्रकोलेककलासेपियोषिति पा
 रिव्याधस्तुपुंसिस्याद्देतसेचद्रुमोत्पले ४६ ब्रह्मबंधुरधिसिसेनि
 देशेब्राह्मणस्यना महौषधंतुशुंठ्यास्याद्विषायांलशुनेपिच ४७
 समुन्नद्धः समुद्रूतेपंडितंमन्यगर्विते ॥ धपंच ॥ योजनगंधाकस्त
 र्थासितायांज्यासमातरि ४८ ॥ इतिधांतवर्गः ॥ नैकम् ॥ नःपु
 मान्सुगतेबंधेद्विरंदेप्रस्तुतेपिच ॥ नद्विः ॥ अग्निर्वैश्वानरेपिस्याच्चि
 त्रकारब्धौषधौपुमान् १ अन्नंभक्तेचभुक्तेस्यादिनःपत्न्यौनृपार्कयोः
 उन्नंक्लिनेचसुरतेकृत्स्नंसर्वांबुकुक्षिषु २ धनंस्यात्कांस्यताला
 दिवाद्यमध्यमनृत्ययोः नामुस्ताब्धौषदाहर्त्येषुविस्तारेलोहमुद्धरे ॥
 ३ त्रिषुसोद्रेदृढेचाथचिह्नं लक्ष्मपताकयोः चीनेदेशांशुक्रीहि
 भेदेतंतौमृगांतरे ४ कुन्नंतुरहसिक्रीबंछादितेवाच्यलिंगवत् ॥
 छिन्नंकृत्तेत्रिलिंगंस्यादुडूच्यामपियोषिति ५ जतोलोकेमहर्लो
 कात्परलोकेचपामरे जनीसीमंतिनीबध्योरुत्पत्ताबौषधीभिदि
 द् जन्दुःस्यात्पुंसिराजर्विभेदेचमधुसूदने ज्यानिजीर्णेचहानौच
 तदिन्यामपियोषिति ७ जिनोर्दृतिचबुद्धेचपुंसिस्याज्जित्वेत्रिषु
 ज्योत्स्नाचंद्रातपेपिस्याज्योत्स्नायुक्तनिशिस्मृता ८ ज्योत्स्नीपटो
 लिकायांस्याज्योत्स्नायुक्तनिशिस्त्रियां तनुःकायेत्वचिस्त्रीस्याच्चि
 त्तल्पेविरलेवृशे ९ दानं गजमदेत्यागेपालनछेदशुद्धिषु दानुर्दा
 तरिविक्रांतेदीनास्त्रीमूषिकेस्त्रियां १० वाच्यवदुर्गतेभीतेद्युम्नं
 वित्तबलेपिच धनुःपुमान्पियालद्रौराशिभेदेशरासने ११ धनंतु
 गोधनेवित्ते धानाभृष्टयवेपिच धान्याकेभिनवोद्विन्ने धेनीनद्या
 नंदेपुमान् १२ नवनीवंदिक्षपणयोःपुंसित्रिषुविवाससि न्यूनंग

ह्योनयो पानं पीति भाजनरक्षणे १३ भानुर्नाकिरणे सूर्ये भिन्नः
स्यान्निषुदारिते संगतेऽन्यत्र फुल्ले च मानश्चित्तोन्नतौ ग्रहे १४
क्लीबं प्रमाणे प्रस्थादौ मीनो राश्यंतरे द्रुषे मुनिः पुंसिवसिष्ठादौ वं क
सेनतरो जिने १५ मृत्स्ना मत्सा तु वर्यो स्त्रीयानं स्याद्वाहने गतौ ॥
योनिः स्त्रीपुंसयोश्च स्यादाकरे स्मरमंदिरे १६ रत्नं स्वजातिश्रेष्ठे
पिमणावपिन पुंसक रास्ना च स्याद्भुजंगाद्व्यां एलापण्यमपि रित्रि
याम् १७ लग्नं राश्यादये क्लीवसक्तलज्जितयोस्त्रिषु वस्त्रस्त्व
विक्रये पुसिवेतने स्यान्न पुंसक १८ वनं न पुंसकं नीरे निवासाल
यकानने वन्दि वैश्वानरेऽपि स्याच्चित्रकारव्योषधौ पुमान् १९ वा
नशुष्कफले शुष्कस्यूतिकर्मकटे गतौ विन्नं विचारिते लब्धे बुधो
नामूलरुद्रयोः २० श्वापुमान् कुक्कुरे ख्यातः स्थानभेदे च वास्तुन ॥
शीनो मूर्खे चागजरे श्येन पक्षिणि पांडुरे २१ स्वप्नः स्वापे प्रसुप्तः
स्य विज्ञाने दर्शने पुमान् सानुरस्त्री वने प्रस्थे वात्या मार्गाग्रको वि
दे २२ स्थानं सादृश्येऽवकाशे स्थितौ वृद्धिस्त्येतरे स्थानं स्निग्धे प्र
तिध्वाने धनत्वालस्य योऽपि २३ स्नानं स्नानीयेऽभिषेके स्नानं प्र
सवपुष्पयो स्नाना पुण्यां वधस्थाने गलशुंडिकयो स्त्रियां २४
सूनुः पुत्रे तु जैर्केना स्तु किरणसूर्ययोः हनुर्हृद्विलासिन्यां
स्तुनावज्रे गदे स्त्रियां २५ द्वयोः कपालावयवे ह्रीर्नगह्योनयो स्त्रि
षु ॥ नत्रिः ॥ अंजनं कज्जले चाक्तौ सौवीरे च रसांजने २६ पुंसि
ज्येष्ठादिगजयोरजनावानरीभिर्दि अंजनीलेप्यनार्यान्चावन्शी
तौ चरक्षणे २७ अयनं पथि भानोरप्युदग्दक्षिणतोगतौ अपानं
तु शुदे क्लीबं पुंसि स्यात्तस्य मारुते २८ असनं क्षेपणे क्लीबं पुंसि स्या
ज्जीवत्तु मे अगनं प्रांगते याने कामिन्यामंगनामता २९ अर्जुनः
ककुभे पार्थे कार्तवीर्यमयूरयोः मातुरे कसुते पि स्यात्पुल्लिङ्गो धव
लेऽन्यवत् ३० नपुंसकं तृणे नेत्रगदे चाप्यर्जुनी गवी उघाया वा
हुदानयां कुट्टिन्यामपि वक्त्रचित् ३१ अस्मानो महासहायानान्य

लिंगस्तुनिर्मले अशोघ्री तालमूल्यांस्यादर्शोघ्नः सूर्योपिच ३२
 असिक्नी स्यादृद्धांतः पुरप्रेष्या नदीभिदोः अशनिः स्त्रीपुंसयोः
 स्याच्चंचलायां पवावपि ३३ अरत्निर्नासप्रकोष्ठततांगुलिकरेपिच
 कफोणावप्यशाली स्यादृष्टिर्वेभ्रमरेपुमान् ३४ अधी पुमान्याच
 के स्यात्सेवकेच विवादिनि अध्वानापथिसंस्थाने स्यादवस्कंदकाल
 योः ३५ अर्वातुरंगमेपुंसिकुत्सिते वाच्यलिंगकः आसनं द्विरद
 स्कंधे पीठे यात्रानिवर्तने ३६ आसनी विपणौ स्थित्या मासनो नातु
 जीरके आदानं ग्रहणेपि स्यादलंकारे च वाजिनाम् ३७ आपन्नः
 स विपत्तौ च प्राप्ते वाच्यवदीरितः आत्मापुंसि स्वभावेपि प्रयत्नमनसो
 रपि ३८ धृतावपि मनीषायां शरीरब्रह्मणोरपि आत्मानं करिणां बंध
 धस्तंभेरज्जौचनस्त्रियां ३९ देशानं ज्योतिषिकी वंपुल्लिंगः स्यान्नि
 लोचने उत्तानमगभीरे स्यादूर्ध्वास्यशयिते त्रिषु ४० उत्थानमुद्य
 मेतंत्रे पौरुषे पुस्तकेरणे प्रांगणोद्गमहर्षेषु मलरोगेपि न द्वयोः ४१
 उद्यानं स्यान्निःसरणे वनभेदे प्रयोजने उद्यानोप्युदरावर्ते वायुभेदे
 भुजंगमे ४२ उद्धानमुद्गते वाच्यलिंगं चुल्यां न पुंसकम् ॥ ओदनं न
 स्त्रियां भक्तै बलायामोदनी स्त्रियां ४३ कमनः कामुके कामेऽभि
 रूपेऽशोकपादपे कं पन्नं न द्वयोः कं पे कं प्रे स्यादभिधेयवत् ४४ क
 ठिनमपि निष्ठुरे स्यात्स्तब्धेपि त्रिषु न पुंसकं स्यात्पुं कठिनी रवति
 कायामपि कठिना गुडशर्करायां च ४५ कंदनं रोदनेपि स्याद
 ज्ञानेप्यथ कल्पना करिणः सज्जनायां स्त्रीक्रीवलुप्तौ च कल्पने ४६
 कर्तनं न द्वयोः छेदे नारीणां सूत्रनिर्मितौ कर्मास्त्री व्याप्य क्रिययोः
 कदनं मर्दपापयोः ४७ कांचनः कांचनारे स्याच्चंपके नागकेसरे उ
 तुंबरे च धत्तूरे हरिद्रायां च कांचनी ४८ क्रीबेळकेसरे हेमनिका मि
 नी भीरुवद्वयोः कामी तु कामुके चक्रवाके पारावतेपि च ४९ कानी
 नः कन्यका जाततनये व्यासकर्णयोः काकिनी पणपादेपि मानपा
 दवराटके ५० काननं विपिनेगे हे परमेश्विमुखेपि च कुहनं मृत्तिका

भांडविशेषेकाचभाजने ५१ कुहनादंभचर्यायामीर्ष्यालोकुहनंत्रि
 षु कृतीस्यासंडितेयोग्येकेतनंतुनिमंत्रणे ५२ गृहेकेतौचकृत्ये
 थकेशीकेशवतित्रिषु दैत्येनाचौरपुण्यांस्त्रीकौलीनगुह्यजन्य
 योः ५३ कुकर्मणिकुलीनत्वेषुक्षेपश्वहिपक्षिणा कौपीनंस्याद्
 कार्येचचीरगुह्यप्रदेशयोः ५४ खलिनीखलचंदेस्यातालपण्या
 मपिस्त्रियां खंजनंखजरीटेस्त्रीसर्वप्यारखंजनंगतौ ५५ खड्गी
 नागडकेमंजुघोषेखड्गधरेत्रिषु गर्जनं निनदेकोपेगहनं कलिले
 त्रिषु ५६ नपुंसकंगह्वरेस्यादुःखकाननयोरपि गंधनमुत्साहे
 स्यात्प्रकाशनेसूचनेपिहिंसाया ५७ ग्रामीनशुनिःकाकेपुंसित्रिषु
 सभृतेग्रामैः आवातुप्रस्तरेपृथ्वीधरेपुंस्यथगृजनम् ५८ विषद
 गधपशोमंसिकुक्कुबंपुंसिरसोनके गोस्तनोहारभेदेनाद्राक्षायागो
 स्तनीस्त्रियाम् ५९ गोमीशृगालंपुंसिस्त्रिपुगांमत्सुपासके
 चटनाचलनावृत्योश्चंदनीतुनदीभिदि ६० चंदनोःस्त्रीमल
 यजेभद्रकाल्यांनपुंसकं चलनंभ्रमणेकस्येकंप्रेतुवाच्यलिंगक
 म् ६१ चलनीवस्त्रयोधिन्यांवारिभेदेपिचक्रचित् चक्रीजालि
 कभित्कोककुलालाजाहिसूचके ६२ चर्मीफलकपाणोस्याद्भूर्जे
 भृंगरिटावपि चर्मकृतौचफलके चेतनासंविदिस्त्रियाम् ६३ वा
 च्यवत्प्राणयुक्तेऽथ कृद्म व्याजायदंशयोः कूर्दनं वमनेकुक्कुबं
 निंबालंबुषयोः पुमान् ६४ कृदनं कृदनेपक्षेपिधाने कृदनं भि
 दि कर्तनेजगनुःपुंसिजंतौवैश्यानरेपिच ६५ जवनंतुस्यदेवे
 गिहयेनावेगिनित्रिषु जननीतुदयामात्रोजननंवंशजन्मनो
 ६६ जयनंस्यात्तुरंगादिसन्नाहेविजयेऽपिच जंघनंचस्त्रियाः
 श्रोणिपुरोभागेकटावपि ६७ क्षानीस्यात्पुंसिदैवज्ञेज्ञानयुक्ते
 न्यलिंगकः जीवनंवर्तनेनीरप्राणधारणयोरपि ६८ जीवनी
 जीवनाचापिजीवंतीभेदयोः क्रमात् तपनोरुकरेपिस्याद्वा
 स्करेनिरयंतरे ६९ तलूनःपवनेयूनिपुवत्यांतलुनीस्मृता ॥

तल्लिने विरले स्तोके स्वच्छेपि वाच्यलिंगकं ७० तमो घ्नः सूर्यवन्ही
दुबुद्धशंकरविष्णुषु त्यागी दातरिशूरेः शते च न के लिका नने ७१
क्रीडायां ते मनं त्वार्द्रिकरणे व्यंजने पिच ॥ ते जनः पुंसिवंशे स्या
तेजनी तृणपूलके ७२ तोदनं व्यथने तोत्रे दंशनं दंशवर्मणोः
॥ दर्शनं नयनस्वप्रबुद्धिधर्मोपलब्धिषु ७३ शास्त्रदर्पणयोश्चा
थ दमनः पुष्पधीरयोः दशनः शिखरे दंते कवचे तु न पुंसकं ७४
दहनश्चित्रके भल्लातकेऽग्नौ दुष्टचेष्टिते दशानं ज्योतिषि क्लीबं
पुल्लिंगः स्याद्दिरोचने ७५ देवनं व्यवहारे स्याज्जिगीषा क्रीड
योरपि देवनोऽक्षेषु पुंसि स्याध्वजी तु पृथिवीधरे ७६ रथब्रा
ह्मणयोश्चापि भुजंगमतुरंगयोः धन्वी धनुर्धरे पि स्यादहणे
ककुभद्रुमे ७७ धन्वा तु मरुदेशे नाक्लीबं चापे स्थले पि च धम
नोऽन्नानले भस्त्राऽध्यापकः क्रूरयोस्त्रिषु ७८ धमनी तु शिरा
हृद्विलासिन्योश्च योषिति धावनं गमने शुद्धौ पृश्निपर्ण्या तु
धावनी ७९ धाम देहे गृहे रश्मौ स्थाने जन्मप्रभावयोः नंदनं
वासवोद्याने नंदनो हर्षके सुते ८० नंदी हरप्रतीहारे गर्दभा
देवनद्रुमे नदिन्यु मायांगंगायां ननो दधे नु भेदयोः १ नलि
नी पद्मिनी व्योमनिम्नगा कमलाकरे नपुंसकं नीलिकायां नपुं
सिसरसीरुहे ८२ निदानं कारणे वत्सदामादिकारणस्य ये
निधनं स्यात्कुले नाशे प्रथमं दारणे रणे ८३ पवनं कुंभका
रस्य पाकस्थाने नपुंसकं निष्पावमारुतोऽपुंसि प्रज्ञा नं बुद्धि
चिन्हयोः ८४ प्रधानं स्यान्महामात्रे प्रकृतौ परमात्मनि प्र
ज्ञायामपि च क्लीबमेकत्वे नूतमे सदा ८५ पद्मिनी पद्मसंधा
ते स्त्रीविशेषे सरीरुहे प्रसन्ना स्त्री सुरायां स्यात्स्वच्छसंतुष्ट
योस्त्रिषु ८६ प्रसूनो वाच्यवज्जाते क्लीबं तु फलपुष्पयोः प
त्री श्येने पत्ररथे कांडद्रुमिकादिषु ८७ पर्व क्लीबं महेश्यो
प्रस्तावेलक्षणोतरे दर्शप्रतिपदोऽसंधौ विषुवत्समृतिष्वपि ८८

सूक्ष्मसूत्रादिसूक्ष्मांशे किञ्जल्केनेत्रलोमनि पाठिनोभीनभेदे
 स्यात्पाठकेगुगुलुदुमे ८९ पावनं तुजलेकृच्छ्रेनाव्यासेपावके
 पिच पावनं दशमूल्यादौ प्रायश्चित्तेचनानले ९० वाच्यवत्या
 चयितरिहरीतक्यांतुयोषिति पाशी व्याधेचवरुणेपिशुनं कुंकुमे
 पिच ९१ कपिवक्त्रेचकालेनासूचकक्रूरयोस्त्रिषु पृक्कायांपिशुना
 स्त्रीस्यात्पीतनं पीतदारुणि ९२ कुंकुमेहरितालेचपुमानाम्रातके
 मतः पूतनातुहरीतक्यादानवीरोगभेदयोः ९३ पूतना तुस्त्रियां
 सेनामात्रसेनाविशेषयोः प्रेत्यानावासवेवातेप्रेमा स्त्रीस्नेहकर्षयोः
 ९४ फलि न्यग्निशिखायांस्त्रीफलिन्याफलितेनत्रिषु फाल्गुनस्तुगु
 ङां केशेनदीजार्जुनभूरुहे ९५ तपस्यसेज्ञेमासेतत्पूर्णमायांतु
 फाल्गुनी ब्रह्म तत्त्वतपोवेदेनहूयोः पुंसिवेधसि ९६ अस्तिग्भ्यो
 गभिदोर्विप्रेब्धेनं वधबंधयोः ब्रह्मनीनतिजीवातुकटीमाचल
 कर्मसु ९७ बाहिनी स्यात्तरंगिण्यांसेनासेन्यप्रभेदयोः बाणिनी
 नर्तकीमत्ताविदग्ध वनितासुच ९८ बुधानस्तुगुरोर्विज्ञेबोध
 नंगंधदीपने बोधिनीबोधिपिप्यल्योर्भर्मस्यात्कांचनेभृतौ ९९
 भंडुनंकवचेयुद्धेखलीकारेपिनहूयोः भट्टिनीहिजभार्यायांनाट्ये
 त्त्यांराजयोषिति १०० भवनं स्याद्गृहेभावेभाजनमयोग्यपात्रयो
 ॥ भावना तुननाध्यानेपर्यालोचेधिवासने १ भुवनं पिष्टपेपिस्था
 त्सलिलेगगनेजले भोगीभुजंगमेपिस्थाहामपात्रेनृपेपुमान् २ वि
 हायमहिषीमन्यराजयोषितिभोगिनी मदनःस्मरवसंतद्रुभिर्हूस्त
 रसिकृषके ३ मलनःपटवासेनामर्दनंतुनपुंसकं मलिनंदूषितेह
 षोत्रस्तुमस्यांतुयोषिति ४ मंडुनंभूषणेक्रीबंस्यान्निष्वलंकरिष्णु
 नि मार्जनंनहूयोर्माष्टौपुंसिस्थालोध्रशाखिनि ५ मालिनीमातर
 कावृत्तभिदोर्मालिकयोषिति गोरीचंपानगर्योश्चमंदकिन्यानदीभि
 दि ६ मानिनी तुस्त्रियांफल्यांमानीमानवतित्रिषु मिथुनंतुह
 योऽश्विभेदेस्त्रीपुंसिपुग्मके ७ मुंडुनं वपनेत्राणेमेहनं मूत्रशि

श्रयोः मेषुनं सुरतेपि स्यात्संगतेपिनपुंसकं ८ यमनं बंधने चोप
रतौ क्लीबं यमे पुमान् यवनो देशभेदेनावेगिवेगाधिकाश्च योः ९ या
वान्योषधिभेदे स्त्रीवाच्यवद्वेगिनि स्मृता यापनं वर्तने कालक्षेपे
निरसनेपि च १० युवास्यात्तरुणेश्चेनिसर्गबलशालिनि युजानः
सरथो विप्रे योजनं परमात्मनि ११ चतुःकोश्यां च योगेः शरसनं
स्वदने ध्वनौ जिह्वायां तु नपुंसि स्याद्रास्त्रायां रसना स्त्रियाम् १२
रंजनो रागजनने रंजनं रक्तचंदने शुङ्गरोचनिकानीलीमंजिष्ठासु
चरंजनी १३ रजनी नीलिनी रात्रिहरिद्राजतुकासु च राधनं साध
ने प्राप्तौ राधनाभाषणे स्त्रियाम् १४ राजा प्रभौ च नृपतौ क्षत्रिये र
जनी पतौ यस्येशक्रे च पुंसि स्याद्रागी रक्तेपिका मुके १५ रेचनी त्रि
वृतादंत्यो रोचनी कर्कशे स्त्रियाम् रोचना रक्तकल्हारे गोपित्तवरयो
षितोः १६ रोचनः कूटशाल्मल्यां पुंसि स्याद्रोचके त्रिषु रोदनं क्रंद
नैस्त्रेपि दुरालभौषधौ स्त्रियाम् १७ रोही रोहितकेः श्वत्थवटपादप
योः पुमान् लंघनं तूपवासे स्यात्क्रमणे पूवनेऽपि च १८ ललना
कामिनी नारीभेदजिह्वासु योषिति लक्ष्मचिन्हे प्रधाने च ललांछनं
मानचिन्हयोः १९ खेलनं छर्दने भूर्जेलिपिन्यासेऽथ वर्जनम् हिं
सात्यागयोर्वपनं बीजाधाने च मुंडने २० वसनं छादने वस्त्रे व
सनं छर्दनेऽर्दने वर्द्धनं वृद्धिर्बर्द्धिष्मुच्छेदे घट्यां तु वर्द्धिनी २१ व्यं
जनं ते मने चिन्हे श्मश्रुण्यवयवे हनि व्यसनं त्वशुभे सक्तौ पानस्त्री
मृगयादिषु २२ दैवानिष्टफले पापेषु पतौ निष्फलोद्यमे वर्तनो वाम
ने क्लीबं वृत्तौ स्त्रीप्रेषणा ध्वनोः २३ नपुंसितूलनालायां नर्कुपीठे च जी
वने वर्तिष्णो त्रिषु वज्री तु बुद्धे देवाधिपे पुमान् २४ वचकु स्तुप
मान्विप्रे वा वटकेऽभिधेयवत् वर्णी स्याल्लेखके चित्रकरेपि ब्रह्मचा
रिणि २५ वर्षादेहप्रमाणाति सुंदराकृतिषु स्मृतम् वर्त्मने च छदे
मार्गे वा जीवाणां पक्षिषु २६ वामनोप्यतिवर्चच त्रिषु पुंसितुदि
गजे हरावकोटवृक्षेऽथ वासनं धूपनेपि च २७ वारिधान्यो च वस्त्रे

चप्रत्याशाज्ञानयोस्त्रियाम् वाग्मीपटौसुराचार्यविद्वानंज्ञानक
र्मणो. २८ वितुन्नं सुनिषण्णे च शैबाले च नपुंसकं विमानो व्यो
मयाने च सार्वभौमगृहेपि च २९ घोटकेयानपाने च पुंनपुंसकयोर्म
तः वित्तानोपज्ञउल्लोचे विस्तारे पुन्नपुंसक ३० क्लीबं च तविशेषस्या
त्रिलिंगो मत्ततुच्छयोः विकृन्नेजरसाजीर्णेशीर्णैर्चाद्रै च वाच्यवत्
३१ विपन्नं विपदाक्रांते त्रिपुपुंसिभुजंगमे विच्छिन्नं च समालब्धे
विभक्तेष्वभिधेयवत् ३२ विलग्नं नस्त्रियां मध्ये त्रिपुस्याल्लग्न
मान्रके विषघ्न स्तुशिरीषेनागुडूचीस्त्रिरतोः स्त्रियां ३३ व्युत्था
नं स्वातंत्र्यरूपे विरोधाचरणेपि च वृजिनं कल्मषे क्लीबं केशेनाकु
टिले त्रिषु ३४ वृषाकर्णे महेंद्रे नावेदना ज्ञानदुःखयोः वेष्टनं
कर्णशङ्कुत्प्यासुहृमीषे सुकुटे च तौ ३५ व्योमवारिणिचाकाशे भा
स्करस्यार्चनाश्रये शकुनः पुंसि विहगे सौबले करणोत्तरे ३६ श
यनं सुरते निद्राशय्ययोश्च नपुंसकं शमनं शातिवधयो शमनः
श्राद्धदैवते ३७ श्वसनं स्वसिते पुंसि मारुते मदनद्रुमे ॥ शकुन
स्तुपुमान्पक्षिमात्रपक्षिविशेषयो ३८ शुभशसिनिमित्ते च शकु
नं स्यान्नपुंसकं शंकिनी श्वेतचुक्रायांचौरपुष्प्यां वधूभिदि ३९
शंखी हरौ समुद्रे नाशं खवत्यभिधेयवत् शतघ्नी शस्त्रभेदे स्या
त्तृष्ट्रिकाल्यां करंजके ४० शासनं राजदंतो व्योलेखाज्ञाशा
स्त्रशांतिषु शाखी स्यात्पादपेवेदेतुरुष्कारव्यजने पुमान् ४१
शिखी वन्हो बलीवर्देशरेके तुग्रहेद्रुमे मयूरे कुक्कुटे पुंसि शिखा
वत्यन्यलिंगकः ४२ शिल्पी तुवाच्यवत् कारौ स्त्रिया कोलदलो
पधो शृंगी शृंगयुते नागे वृषपर्वतयोरपि ४३ श्लेषघ्नी मलि
कायांच ज्योतिषायांच योषिति शोभनो योगभेदे नासुंदरे वाच्यलि
गक ४४ सघनं त्वध्वरे स्नाने सोमनिर्दलेनेपि च स्तननं ध्वनि
मात्रे स्यान्नेपशब्दे च कुंभिते ४५ समानं सत्समेकेषु त्रिषु ना
माभिमारुते संस्तान संततौ गोत्रे स्यादपत्ये सुरद्रुमे ४६ स्प

श्नोमारुतेपुंसिदानेस्पर्शेनपुंसकम् संस्थानमाकृतौमृत्यौसन्नि
 वेशेचतुष्पथे ४७ स्येदनंतुस्तुतौनीरेतिनिशेनारथेऽस्त्रियाम् ॥
 सज्जनंतुभवेत्कीबमुपरक्षणघट्टयोः ४८ वाच्यलिंगंकुलीनेस्या
 त्कल्पनायांतुयोषिति संधानंस्यादभिषवेतथासंघट्टनेपिच ४९
 संपन्नंसाधितेपिस्थात्संपत्तिसहितैन्यवत् संधिनीवृषभाक्रांता
 कालदुग्धोत्त्रयोऽस्त्रियाम् ५० सद्भास्यान्मंदिरेनीरेसं व्यानंछा
 दनंशुके सदनंमंदिरेतोयेस्वामीप्रभुविशाखयोः ५१ सादीतु
 रंगमातंगरथारोहेषुदृश्यते स्थापनंरोपणेपुंसिवनेपाठौषधौस्त्रि
 यां ५२ सावनोयज्ञकर्मतेयजमानप्रचेतसोऽसाधनंमृतसंस्कारे
 सैन्येसिद्धौषधौगतौ ५३ निर्वर्तनोपायमेद्रेदापनेऽनुगमेधनेस
 मकीबमुपायस्यभेदेदेवांतरेपिच ५४ सीमाघाटस्थितिष्टेत्रे
 ष्वंडकोषेऽपिचस्त्रियां सूचनाष्यधनेदुष्टेगंधनेऽभिमयेपिच ५५
 सेवनंरक्षणसेकेनोक्तायाःसेकभाजने सेनानीःस्यात्पुमान्कार्ति
 केयसेनापतावपि ५६ सेवनंसीवनोपास्योर्हलीरामेचकर्षके
 हस्तिनीगजयोषायांजातिभेदेचयोषितः ५७ हसनंनह्योर्ह
 सैऽगारधान्यांतुयोषिति ह्यायनोनस्त्रियांवर्षेपुंस्यर्चिर्ब्रीहिभेदयोः
 ५८ ह्रादिनीवज्रतडितोर्हिंडनंभ्रमणेरते ॥ नचतुः॥ अवल
 ग्नोऽस्त्रीयामध्येत्रिषुस्याल्लग्नमात्रके ५९ अनूचानोविनीते
 स्यात्सांगवेदविचक्षणोअवाचीनमवागंधेविपर्यस्तेचवाच्य
 वत् ६० अभिपन्नोऽपराधेभिग्रस्तेचापद्गतेत्रिषु अवदानं
 खंडनेस्यादतिवृतेचकर्मणि ६१ अभिमानोऽर्थादिदर्पेऽज्ञाने
 प्रणयहिंसयोःअनीकिनीस्त्रियांसेनामात्रसेनाविशेषयोः ६२
 अधिष्ठानंपुरेचक्रेप्रभावेऽध्यासनेपिच अन्वासनंस्नेहवस्ता
 वुपास्तावनुशोचने ६३ अर्यमातुपुमान्सूर्येपितृदेवांतरेपि
 चअथर्वाब्राह्मणेपुंसिवेदेतुस्यान्पुंसकम् ६४ भवेदभि
 जनःख्यातौजन्मभूम्यांकुलध्वजे कुलेपिचपुमानायोधनेपु

देवधेपिच ६५ स्यादाकलनमाकाक्षापरिसंख्यानबंधने ॥
 आतंचनंप्रतीवापपवनाप्यायनेषुच ६६ आराधनेचपचनेप्रा
 सौसंतोषणेपिच आच्छादनंसंपिधानेचस्त्रेऽपवृत्तिमात्रके ६७
 आस्कंदनंतिरस्कारेरणंसंशोषणेपिच आवेशनं शिल्पिशाले
 भूतावेशप्रवेशयोः ६८ आत्मयोनिपुमान्कामदेवेचपरमेष्ठिनि
 ॥ उपधानंविषेगंडौप्रणयेपिनपुंसक ६९ उत्सादनंसमल्लेखोद्वा
 हनोद्धर्तनेषुच स्यादुत्पतनमुत्पत्तौतथोर्ध्वगमनेपिच ७०
 उद्धर्तनमुत्पतनेविलेपनेघर्षणेक्लीबं उदयनमुदयेक्लीब
 वत्सेशागस्त्ययोःपुंसि ७१ उद्धाहनं प्रणीतेस्याद्रज्वासुद्धा
 हनीमता उपासनंशराभ्यासेप्युपास्तावासनेपिच ७२ कपी
 तेनोगर्दभांडशिरीषाभ्रातकेषुच अभ्यत्येचकलापीतुल्लक्ष
 बर्हिणयोःपुमान् ७३ कलध्वनिपुमान्पाराचतेपिकमयूरयोः
 कंचुक्यंतःपुराध्यक्षेपिद्धेऽहौजोगकद्रुमे ७४ कात्यायनोव
 ररुचौविशेषेचमुनेःपुमान् काषायंवस्त्रेविधवार्षज्वरत्पुमयोः
 स्त्रियांम् ७५ कुंभयोनिरगस्त्येस्याद्वसिष्ठद्रोणयोःपुमान् ॥
 कुचंदनं चपत्रांगेद्रुभेदेरक्तचंदने ७६ कुंडलीचरुणेकैकिभो
 गिनोश्चसकुंडले केसरीतुरगेसिंहेपुन्नागेनागकेसरे ७७ कौ
 चंदनं तुघेचुल्याचिंचोटकमृणालयो रवद्धधेनुःस्त्रियांखड्ग
 पुत्रिकागंडकस्त्रियोः ७८ गवादनीं द्वाारुण्यांगवांघासादना
 श्रये गंदयितुःपुमान्कामेजल्पाकेकामुकेपिच ७९ घनाघनो
 वर्षकाब्देमत्तघातुककुंजरेऽचक्रेचघोषयितुस्तुविप्रकोकि
 लयोःपुमान् ८० चित्रभानुःपुमान्वैश्वानरेचाहस्करेपिच ॥
 चालकीतुकरारेस्यान्नारंगेविष्णुपर्वणि ८१ जलाटनीलोह
 पृष्ठेजलोकायांजलाटनी तपस्वीतापसेचानुकप्येविष्वथयो
 षिति ८२ मांसिकाकटुरोहिण्योस्तरस्वीःशूरवेगिनोः तपोध
 नस्तापसेस्यान्मुडिर्योतुतपोधना ८३ द्विजन्मा दशनेविप्रे

दुर्नामक्रीबमर्शसि स्याद्दीर्घकोषिकायांस्त्रीदेवसेना तुवज्जि
 णः ८४ सुतायामपिसेनायां देवतानां च योषिति नागोजनेभ
 सुंदर्यानां गयष्टौ च योषिति ८५ भवेन्निधुवनं कं पे सुरते च न पुं
 सकं निर्वासनं हिंसने स्यान्नगरादेर्बहिष्कृतौ ८६ निर्भर्त्स
 ने खलीकारेः लक्तकेपिनपुंसकं निर्यातनं वैरशुद्धौ दानेन्यासा
 र्पणेपि च ८७ निशामनं दर्शने स्यादालोचने च न हूयोः निशम
 नमुक्तं दृष्टौ श्रुतौ निरसनं वधे प्रतिक्षेपे ८८ निष्ठीवने प्रजन
 नं योनौ जन्मन्यपि क्रीबं प्रसहनं मपि भंगे स्यात्क्षेपे पंचाननः
 शिवे सिद्धे ८९ प्रहसनं मपि प्रहासे रूपकभेदे च परिहासे प्रणि
 धानं प्रयत्ने स्यात्समाधौ च प्रवेशने ९० प्रयो जनं कार्यहेत्वोः
 पलाशी वृक्षरक्षसोः अथ प्रवचनं वेदे प्रकृष्टवचनेऽपि च ९१ प्र
 तिपन्नोऽन्यलिङ्गः स्याद्दिज्ञाते गी कृतेपि च प्रस्फोटनं तु शूर्पे स्या
 त्ताडने च विकाशने ९२ प्रतिमानं प्रतिष्ठाया गजकुंभोतरालयोः
 प्रतियत्नस्तु संस्कारलिप्सोपग्रहणेषु च ९३ प्रत्यर्थी वाच्यलिं
 गः स्याच्छत्रौ च प्रतिवादिनि परिज्वा तु पुमानिंदो याज्ञिके परिचा
 रके ९४ प्रसाधनी तु कंकल्यां सिद्धौ वेशे प्रसाधनं पयस्विनी न
 दीधेन्वोर्विभावयो च योषिति ९५ अथ पुण्यजनो यक्षे राक्षसे स
 ज्जनेपि च पृथग्जनस्तु पुलिङ्गः कथितो नीचमूर्खयोः ९६ फ
 लकी मत्स्यभेदे नावाच्यवत्फलकान्विते वारकी शत्रुचित्राश्वप
 र्णी जीवपयोधिषु ९७ भूतात्मा पुंसि निर्दिष्टो देवे च परमेष्ठिनि म
 हाधनं महामूल्ये सुवर्णसिल्हकेपि च ९८ महासेनः कार्तिके
 ये महासेन्यपतावपि मदयितुर्मदयुते पुमान्मद्येन पुंसकं ९९
 महासुनिरगस्त्येनाकुस्तुंबुरुणि न हूयोः मातुलानी कलाले स्याद्भ
 गायां मातुलस्त्रियाम् ३०० मालुधानो मातुलहो मालुधानी लतां
 तरे मेधावीनाश्रुके ब्राह्म्यास्त्रियां मेधान्विते त्रिषु ३०१ रसायनं
 विषेपि स्याज्जराव्याधिजिदौषधे पुलिङ्गः पक्षिराजे च विडंगारव्योषधे

पिच ३०२ राजादनं क्षीरिकायां पियालेकिंशुके पिच लल्लामस्या
 त्वभावे चलांलुन ध्वजवाजिषु ३०३ शृंगे प्रधाने भूषायामपिवालधि
 पुडयोः लोगंली नालिकेरे द्वौ रेवती मरणे पुमान् ४ वनश्चागंधमा
 जरिवंचकच्याप्रयोः पुमान् वर्धमानः प्रश्नभेदेशरावैरंडविष्णुषु
 ५ विस्मापनस्यालुहके गंधर्वनगरे स्मरे विसर्जनं परित्यागेदा
 ने संप्रेषणे पिच ६ विरोचनः प्रल्हादस्य तनयेऽर्केऽग्निचंद्रयोः
 विद्वेठनं तु हिंसायां मर्दने च विदुवने ७ भवेद्विहननं विघ्नहिंसयोः
 स्तूलपिंजने विषयी विषयासक्ते चाच्यवतक्लीबमिंद्रिये ८ पुंसि स्या
 न्नृपतौ कामदेवे चैषधिके पिच विष्वक्से नापलिंग्यां स्याद्विष्वक्से
 नोजनोर्दने ९ विलेपनी सुवेषस्त्री यथा ग्वोरपियोषिति विलासी
 भोगिनि व्याले विष्वक्सेनेऽग्निचंद्रयोः १० वृक्षादनश्चलदले मधुष्ठ
 त्रकुठारयोः वृक्षादनी तु बंदाया विदारी कटके पिच ११ वैरोचनि
 स्तुसुगते बलिदैत्यार्कपुत्रयोः शिखरी स्यादपामार्गेशैलपादपयो
 पुमान् १२ शिखेद्विनी युष्मिकायां गुंजायामपियोषिति शिखंडी
 नाकलापे स्याद्गोयारिमयूरयोः १३ शृंगारी पूगगजयोः सशृं
 गारसुवेशयोः अथ श्लेषघनामस्यार्के तक्ष्यामपियोषिति १४ सं
 मूर्च्छनं मभिज्यासां बुच्छाय मोहयोरपि समुत्थानं समुद्योगे व्याधी
 नानिर्णये पिच १५ सदादानो भ्रमांतं गेहे रवे गंधहस्तिनि स्यात्सं
 वदनं मालोचनं वशीकारे नृपुंसकम् १६ समादानं समीचीनग्रह
 णे सौगतान्दिके संवाहनं वाहने स्याद्भारादेरंगमर्दने १७ समापनं
 परिच्छेदे समाप्तिवधयोरपि सनातनः शाश्वतः जेपितृतिथ्यतरे हरे
 १८ स्तनपित्तुः पुमान् वारिधरे पिस्तनिने पिच सरोजनी तु कमला
 करे पद्मे च योषिति १९ समापन्नं समाप्ते स्यात्प्राप्ते क्लृष्टे वधे पिच
 संवाधने द्वा-सदने शृलाग्रं द्वारपालयो २० संयमनीयमपुयंसं
 यमने बंधने व्रतेऽपि स्यात् सारसनमप्युरस्ते तनुत्रीणां मेखलाया
 च २१ समिधेनी तु धाप्यायां समिध्य पिच योषिति समयोनि सु

सामोत्यैब्रह्मकुंजरयोरपि २२ सुदर्शनो हरेश्चक्रमेरुजंबुदुमेषु
मान् नद्वयोः शक्रनगरे आजौषधिभिदोः स्त्रियाम् २३ सुयामुनो
वत्सराजे प्रासादे भ्रांतरे ज्युते सुकर्मा तु पुमान्योगभेदे स्याद्देवशि
ल्लिनि २४ सुधन्वा प्रौढधानुष्के त्रिषु नाविश्वकर्मणि सुपर्वा ना
शरेवंशे पर्वधूमसुरेपि च २५ सुदामा तु पुमान्वारिधरपर्वतभेद
योः सौदामन्यसरोभेदे तदित्तद्भेदयोः स्त्रियाम् २६ दुर्धर्षयितुः
पुमान्पुत्रेकांचने तु नपुंसकं ॥ नपंच ॥ अथातिसर्जनंदाने वेधे
पिच नपुंसकं २७ अपवर्जनंतु दाने निर्वाणत्यागयोरपि अपसर्जन
माम्नातेपरिवर्जनदानयोः २८ अग्रजन्मा द्विजे ज्येष्ठभ्रातरि ब्राह्म
णि स्मृतः अथानुवासनं स्नेहवस्ति धूपनयोरपि २९ अभिनिष्ठा
नोप्यक्षरमात्रेपि स्याद्द्विसर्जनीये च अंते वासी शिष्ये स्याच्चांडा
ले प्रांतरेपि च ३० स्यादुपस्पर्शनं स्पर्शस्नानाचमनयोरपि उप
संपन्नमुद्दिष्टं निहते च सुसंस्कृतं ३१ कारंधर्मी कांस्यकारे धातु
वा द्रतेपि च कामचारी कामुके स्यात्स्वच्छंदकलविंकयोः ३२ कि
ष्कुपर्वा पुमानि क्षौवेणोपोदगलेपि च कृष्णवर्त्मा पुमानग्नौ दुराचा
रे विधुंतुदे ३३ स्याद्गंधमादनो भृंगे गन्धके वानरांतरे स्त्रीसुरायां
नगेन स्त्रीचिरजीवी द्विकाजयोः ३४ तिक्तपर्वा हिलमोची गुडूची
यष्टिषु स्त्रियां दंतधावनः खदिरे दंतशुद्धौ नपुंसकं ३५ स्याद्भूम
केतनः पुंसिकेतुग्रहहताशयोः स्यान्नंदिवर्धनो गर्भपक्षांतने
येपि च ३६ प्रतिपादनंतु दाने प्रतिपत्तौ च बोधने स्यात्पृष्ठहा
यनो धान्यविशेषे च मतंगजे ३७ प्रचलाकीमयूरे स्याद्भुजंगे चा
पि दृश्यते स्यात्पद्मलोल्लोको लोके भरे ब्रह्मणि भास्करे ३८ धन
दे च स्त्रियां तारालक्ष्मीवाग्देवतासु च पीतचंदनमुद्दिष्टं कालीय
कहरिद्रयोः ३९ पृष्ठभृङ्गो पुमान् दंशभीरौ षंढे वृकोदरे वरचंदन
माख्यातं कालीये देवदारुणि ४० वरवर्णिनी तुलाक्षा हरिद्रा रो
चनासु च फलिन्यामुत्तमानारी साधीयस्यामपि स्त्रियाम् ४१

मधुसूदनस्तुपुंसिभ्रमरेवनमालिनी महारजनमुद्दिष्टे
तकुम्भकुसुम्भयोः ४२ स्यान्मृत्युवेचनः शंभौ श्रीफलद्रोण
काकयो वनमालीतुगोविंदेवाराह्यावनमालिनी ४३ विषया
यी पुमान्राज्ञिवैषयिकजनेपिच इन्द्रियेकामदेवेचविषयासक्त
पुरुषे ४४ विश्वकर्मा सहस्रांशौमुनिभित्तूदेवशिल्पिनो विघ्न
काशस्मृतोघोरदर्शनेपिविघातिनि ४५ वृषपर्वा पुमान्दैत्य
भेदेष्वन्यकस्तूदने ज्योमचारीतुनिर्दिष्टोदेवतायाविहङ्गमे ४६
शकुलादनी स्त्रियांरुणाभेदीकटुकशाकयोः शालंकायनज
द्विष्टोमुनिभेदेच नंदिनि ४७ शिवकीर्तनस्तुपुंसिभृंगरीदेसुरदि
षि श्वेतधाहनदुत्येषसुधाधाम्निधनेजये ४८ श्वेतधामापुमा
निदौघनसारब्धिफेनयोः स्यात्सुषुप्तीहायनोधान्यविशेषेकुंजरेपु
मान् ४९ संप्रयोगीकलाकेलौकामुक्तेसंप्रयोजने हरिचंदन
मस्त्रीस्यान्निदृशानामहीरुहे ५० नपुंसकंतुगोशीर्षेज्योत्स्ना
कुंकुमयोरपि हरिवाहनस्तुपुंसिशचीपतिविवस्वतोः ५१ ॥ न
षट् ॥ अंतावसायीश्वपचेमुनिभेदेचनापिते कलानुनादीरो
लंबेकलविकेकपिंजले ५२ जायानुजीवीपुसिस्यान्मटेचब
कपक्षिणि सहस्रवेधिक्रीबंस्याद्रामठेनाम्लवेतसे ५३ ॥ इति
नांतवर्गः ॥ पैकम् ॥ पोनावातोडपूतेषुपापातरिचकीर्तितः ॥
स्त्रियालुरक्षणेपानेपूतेपूरितकेचस १ पट्टिः ॥ कल्पः शास्त्रे
विधौन्यायेसंवर्त्तब्रह्मणोदिने कपिर्नासिल्हकेशारवामृगेच
मधुसूदने २ कूपः कूपकमृन्मानेगतांधुगुणवृक्षके वृषोद्रो
णशालकेस्याद्रोणपत्न्यांरुपीस्मृता ३ रुपा दयायांसेपस्तु
निदाविसेपलेपने गर्वप्रेरणयोश्चाथरवष्यः क्रोधेबलात्कृतौ ४
गोपो गोपालकेगोष्ठाध्यक्षेपृथिवीपतावपि ग्रामस्याधिकृतेपुं
सिशारिवारज्योषधौस्त्रियां ५ क्षुपः क्षुपः स्पर्शनयोस्त्रपुसीस
करंगयोः तस्य महेकलत्रेचशयनीयेचनद्वयोः ६ त्रिपालज्जा

कुलटयोस्तापः संतापकृच्छयोः तापी नद्यंतरेदर्पः कस्तूर्यामप्य
हं हतौ ७ नीपः कदेबबंधूकनीलाशोकद्रुमेषु च दीपः प्रदीपो
तरीये स्याल्लतायांचमस्तके ८ पुष्पं विकाशिकुसुमस्त्रीरजः सु
नपुंसकं रूपं स्वभावसौंदर्येनालोकपशुवृंदयोः ९ ग्रंथावृत्तौ ना
टकादावाकारश्लोकयोरपि रेपः स्यान्निंदितेनूरेरोपोरोपणवा
णयोः १० लेपः प्रलेपने जग्धौ वपाविवरमेदसोः बाष्प उष्मणिलो
हेशशष्पं बालतूणे स्मृतं ११ पुंसि स्यात्प्रतिभाहानौ शाप आक्रो
शदिव्ययोः १२ शिल्पं स्त्रुवे क्रियायोग्ये स्वापः शयननिद्रयोः १३ स्पर्शा
ज्ञतायामज्ञाने सूपो व्यंजनसूदयोः ॥ पत्रि ॥ अनूपामहिषेनां
बुप्रायदेशे तु वाच्यवत् १४ अस्त्रपातुजलौकायां डाकिन्यां राक्ष
से तु ना आवापो भानुवपने परिक्षेपालबालयोः १५ आक्षेपो भ
र्त्सनाः कृष्टिकां व्यालं कृतिषु स्मृतः आकल्पः कल्पनेवेशेष्युद्रुपं
तुल्यवेस्त्रियाम् १६ चंद्रे पुंस्सुलपो नस्त्रीशुल्मिन्यां नातूणांतरे
कच्छपी बलुकी भेदे तु लौक्षुद्रगदांतरे १७ पुंसि निध्यंतरे कूर्मे म
ल्लबंधांतरेपि च कलापः संहतौ बर्हकां च्याभूषणतूणयोः १८ चं
द्रे विदग्धे व्याकरणभेदेपि कथ्यते बुधैः कशिपु भक्ताच्छादनयो
रेकोक्त्या पृथक्तयोः पुंसि १९ काश्यप उक्ते मुनिमृगयोर्भेदे च काश्यपी
स्मायां कुतपो स्त्रियां दोहित्रे वाद्ये छागलकंबले कुशे दिनस्याष्ट
मंशेनासूर्ये कुणपी पुनः विटसारिकायां कुणपः पूतिगंधौ शवेषि
च जिह्वापः शुनिमार्जारे प्रतापस्तापतेजसोः २० पादपः पादपीठा
दौ पादुकायां तु पादपा रक्तपास्याज्जलौकायां डाकिन्यां नातुरा
से २१ विटपो नस्त्रियां स्तंबशाखाविस्तारपल्लवे विटाधिपेना
विकल्पः पुंसि भ्रांतौ च कल्पने २२ ॥ पंचतुः ॥ अभिरूपो बुधे
रभ्येऽपलापः प्रेम्ण्यपन्हने अवलेपस्तु गर्वे स्याल्लेपने भूषणेपि च
२३ उपतापस्त्वरायां स्यादुत्तापगदयोरपि जलकूपी कूपगर्ते पुष्क
रिण्यांच योषिति २४ नागपुष्पस्तु पुन्नागनागकेसरपंचके परि

वापस्तुपर्युप्तौ जलस्थानेपरिष्ठिते २५ परितापस्तुपुंसि स्यादुःखे च
नरकातरे परिकल्प्यो भये कपे प्राप्त रूपो जरम्ययो २६ पिंडपुष्प
मशोके च जवायां च कुशशये बहु रूपः शिवे विष्णौ धूनके सरठे स्म
रे २७ मेघपुष्पं तु पिंडां भां बुनादेये हरे हये विप्रलापो विरोधोक्ता व
पार्थवचनेपि च २८ बीजपुष्पं मरुबके तथा मदनकेपि च ॥ वृकधू
पस्तु सरलद्रववृत्रिभधूपयो २९ वृषाकपिः पुमान्छुषो शंकरे जा
तवेदसि हेमपुष्पमशोके च जवापुष्पे न पुंसकं ३० ॥ पपंच ॥ भवे
च्चा मरपुष्पं तु पूगे काशाप्रकेतके ३१ ॥ दूतिपांतवर्गः ॥ १३० २ ॥
॥ फेकम् ॥ फोयक्षसाधने स्फाते दंशावातेपि पुंस्येवं फंरुक्षोक्तौ
फूत्कृतौ च तथा नि फलभाषणे १ ॥ फट्टिः ॥ गुंफस्तु गुंफने बाहो
रत्नकारे च कीर्त्यते रेफो रवर्णे पुंसि स्यात्कुत्सिते पुनरन्यवत् २ श
फं मूलैतं रुण्यां स्याद्देवादीनां सुरेपि च शिफा जटायुसरिति मोसि
कायां च मातरि ३ ॥ दूतिपांतवर्गः ॥ १३० २ ॥ बैकं ॥ बः पुमा
न्वरुणे सिंधौ भगो तोये गते तु वा गंधने तंतु संताने पुंस्येव वपने स्मृ
तः १ ॥ चट्टिः ॥ कंबुः शंखे स्त्रियां पुंसि शंखू केवलये गजे कंबीरं
शे च वंशस्य खजाकायां स्त्रियामपि २ कूबं स्यात्पंडके न स्त्री वा
च्यलिंगं स्त्वविक्रमे ॥ रवर्बं संख्यां तरे कूबं नीचे वामनके त्रिषु ३
गर्वो अभिमाने बले पैजं बुः स्यात्पादपांतरे तथा सुमेरुसरिति द्वी
पमे देपि च स्त्रियां ४ डिम्बो भयध्वना बडे फुफ्फुसप्लीहवे श्वे द
र्बी स्त्रियां खजाकायां फणो यां सुरगस्य च ५ पूर्वं तु पूर्वजेपि स्या
त्पूर्वः प्रागाद्यो स्त्रिषु लंबा पद्मालयां गौयो स्तिक्ततु व्यामपि स्त्रि
याम् ६ विम्बं तु प्रतिविंबेपि मंडले पुन पुंसकं विंविंकायां फले कू
बं कलासे पुन पुमान् ७ शंबं स्यात्सुसलग्रंथलो ह्रमंडलके प
थौ शुभान्विते त्रिषु स्तंबो प्रकांडदुमगुच्छयो ८ ॥ वत्रिः ॥ कदं
बं निकुरं बे स्यात्कीपसिद्धार्थयो पुमान् कलंबी शाकमेदे स्या
त्कडंबशरयो पुमान् ९ कादंबः स्यात्पुमान्यसि विशिषे सापके

पिच गजाङ्गाकरिपिपल्यांगजाङ्गहस्तिनापुरे १० गंधर्वः पशुभेदे
स्यात्सुस्कोकिलतुरंगयोः अंतराभवसत्वेन गायनेखेचरेपिच ११ गो
दुंबः शीर्णवृत्तेचगवादन्त्यांतुयोषिति द्विजिह्वस्तुखलेसर्पेनितेव
स्फंधरोधसौः १२ स्त्रियाः पश्चात्कटितदेकटकेकटिमात्रके प्रलेबो
दैत्यभेदेस्यान्त्रपुषेपिपयोधरे १३ तालांकुरेपिशालायांहारभेदेम
लंबने भूजम्बूरपिगोधूमेविकंकतफलेस्त्रियाम् १४ देरंबो वि
घ्नराजेस्यामहिषेशौर्यगविते ॥ वचतुः ॥ राजजम्बूस्तुजंबूभि
त्पिंडखर्जूरयोस्त्रियां १५ ललज्जिह्वोः न्यवह्निस्त्रैकमेलकशु
नोः पुमान् शतपर्वाचदूर्वायांवचाभार्गवयोषितोः १६ ॥ वपञ्च
॥ धूलीकदंबोनीपेस्यात्तिनिशेवरुणद्रुमे शृगालजंबूगोडि
वेतथाघोटाफलेस्त्रियां १७ ॥ इतिजातवर्गः ॥ १३२२ ॥ भैकं
भनसन्नेगभस्तौस्त्रीपुंसि स्याद्गुनंदने भूस्थानमात्रेकथिताध
रण्यामपियोषिति १८ ॥ भट्टिः ॥ कुंभोगशयंतरेहस्तिमूर्धोशौरा
क्षसांतरे कार्मुकैवारनार्याचघटेकूबंतुगुग्गुलो २ स्त्रियासुखा
कदल्योः पृश्निकायांचपाटलो गर्भो भ्रूणेभकैकुसौसंधोपन
सकंठके ३ जंभो दैत्यविशेषेदंतेजंबीरभक्षणयोः जंभावि
काशज्जंभणयोस्त्रीपु डिंभोपिबालिशेबाले ४ दंमस्तुके
तवेकल्ले दृग्भूः स्त्रीसर्पवज्रयोः नाभिर्मुख्यनृपेचक्रमध्यस
त्रिययोः पुमान् ५ द्वयोः प्राणिप्रतीकेस्यात्स्त्रियांकस्तूरिकामदे
निभस्तुकथितोव्याजेपुल्लिंगः सदृशे त्रिषु ६ रंभाकदल्पप्रसो
र्नावेणोवारणोतरे विभुः प्रभौसर्वगतेशंकरब्रह्मणेस्तुना ७
शंभुः पुंसिमहादेवपरमेष्ठिनिचार्हति शुभो योगेषुभंक्षेमेवाच्य
वत्क्षेमशालिनि ८ खसंचारिपुरेस्त्रीतु शोभाकां तीळयोर्म
तासभा सामाजिकेगोष्ठ्याद्युतमंदिरयोरपि ९ स्वर्भूनात्र
ह्यपिहरौस्तंभः स्थूणाजडत्वयोः ॥ भत्रिः ॥ आरंभस्तुत्व
रायांस्यादुद्यमेवधर्पयोः १० आत्मभूनाविधौकामेप्युपम

स्त्वोषधांतरे स्वरभिहृषयोः कर्णरंभकुंभीरपुच्छयोः ११ उत्तर
 स्म-स्मृतश्रेष्ठस्त्रीनराकारयोधिति श्रुकशिव्यांशिरालायांवि
 धवायांक्षिन्मता १२ ककुपस्त्रि यांप्रवेणीदिक्शोभासुचं
 पकस्त्रजि ककुभोरागभेदेपिवीणांगोऽर्जुनपादपे १३ कटभी
 वृक्षभेदेपिज्योतिष्मत्यामपिस्त्रियासू-करभो मणिवधादि
 कनिष्ठांतोष्टतत्सुते-१४ कुसुंभेहेमनिमहारजकेनाकमंड
 लौगर्भदंश्चेतकुसुदेगर्भभोगंधभिद्यपि १५ शसभेगर्दभीसु
 द्रजतुरोगविशेषयोः-दुर्लभ स्त्रिषुदुष्प्रापेकलुरेदंदुभिःपुमा
 न् १६ वरुणेदैत्यभेयोश्चव्यस्रबिंदुत्रिकद्वये निकुभःकुंभ
 कर्णस्यतनयेदंतिकौपधौ १७ बल्लभो दयितेऽध्यसेसहस्र
 णतुरंगमे-वर्षाभूः स्त्रीचशोथघ्नाभूलतापुवयो-पुमान् १८
 विष्कंभेयोगभेदेस्याह्निस्तारप्रतिविवयोः-रूपकोगप्रभेदेचबंध
 भेदेचयोगिना १९ विश्रंभःकेलिकलहेविश्वासेप्रणयेपिच वि
 ष्टभःप्रतिबंधेस्यात्प्रभेदेचामयस्यच २० वृषभःश्रेष्ठवृषयो
 वैदर्भीशितिभिद्यपि वैदर्भं वाक्यवैकल्येशरभ स्तुपशोभिदि
 २१ करभेवानरभिदिसनाभिज्ञातितुल्ययोः-सुरभिःशल्लकी
 मातृभिन्मुरागोषुयोधिति २२ चपकेचवसंतैचतथाजातीफ
 लंपुमान् स्वर्णगंधोत्पलेक्रीबंसुगंधिकांतयोस्त्रिषु २३ वि
 ख्यातेसचिवेधीरेचैत्रेपिचपुमानयं ॥ भचतुः॥ अनुष्टुप्स्या
 त्सरस्वत्यांछंदोभेदेचयोधिति २४ अवष्टभःसुवर्णेचस्तंभप्रारं
 भयोरपि शातकुंभं सुवर्णेस्यात्शातकुंभो श्रुमारके २५ ॥ ॥
 ॥इतिभांतवर्गः॥मैकम्॥ मोयमेसमयेपिस्याद्विवेचमधुस्त
 दने मास्त्रीपस्यालयायांस्यात्पुल्लिंगश्चद्रुशस्त्रे १ महिः॥
 आभोस्तद्विदोऽपुंसिस्यादपक्वेऽन्यलिंगकः-उमाःतसीहैस
 वनीहरिद्राकीर्तिकानिषु २ उर्मिःस्त्रीपुंसयोर्वीच्यांप्रकाशेवे
 गमंगयोः वस्त्रसंकोचरेखायावेदनापीडयोरपि ३-क्रमश्चा

लुक्मेशक्तौकंपेचाक्रमणेपिच क्षमा भूमौतितिक्षायांस्त्रि
 यांसुक्तेनपुंसकं ४ वाच्यवच्छक्तहितयोः काम स्मरेच्छ
 योःपुमान् रेतस्यपिनिकामेचकाम्येपिस्यान्नपुंसकं ५ कामि
 नाकासुकेरत्यांस्त्रीकिंसेपवितर्कयोः निंदायांचपरिप्रश्नेवा
 च्यलिंगमुदहृतं ६ क्रिमि नाकमिवत्कीटेलाक्षायांकुमिले
 खरे किर्मीपलाशेशाखायांहेमपुत्र्यांचयोषिति ७ क्षुमाःत
 सीनीलिकयोःक्षेमो स्त्रीलुब्धरक्षणे चंडायां नाशुभेनस्त्री
 कात्यायन्यांतुयोषिति ८ क्षौममदेदुकूलेःस्त्रीक्षौमंवत्कल
 जांशुके शशजेःतसिजेखर्मेपौरुषेकोषजांशुके ९ गमोनाः
 सविवर्त्तस्यादपर्यालोचनेःध्वनि ग्रामः स्वरेसंवसथेग्रीष्म
 उष्मर्तुभेदयोः १० गुल्मः सेनाघट्टभिदोःसैन्यरक्षणरुग्भि
 दोः स्तंबेस्त्रियामामलक्येलवलीवस्त्रवेशयोः ११ घर्मः स्या
 दातपेग्रीष्मेष्णस्वेदांबुनोरपि चमूः सेनाविशेषेचसेनामा
 त्रेचयोषिति १२ जाल्मः स्यात्पामरेचूरेपुंस्यसमीक्ष्यकारिणि
 जिह्म स्तुकुटिलेमंदेक्लीबंतगरपादपे १३ तोक्मंकर्णमलेपुं
 सिहरितेचहयेस्वरे दमस्तु दमथेदंडेकर्दमेदमनेपुमान् १४
 दस्म स्तुयजमानेस्यादपिचौरैरुताशने द्रुमो महीरुहेपारि
 जातेकिंपुरुषेस्वरे १५ धर्मो स्त्रीपुण्यआचारेस्वभावोपमयोः
 ऋतौ अहिंसोपनिषन्यायेनाधनुर्चमसोममे १६ ध्यामदम
 नकेगंधातृणेशश्यामलेत्रिषु नेमिर्नातिनिशेकूपविकाचक्रां
 तयोःस्त्रियां १७ नेमः कालौबधोरखंडेप्राकारेकैतवेपिच पद्मो
 स्त्रीपद्मकेचूहनिधिसंख्यांतरेबुजे १८ नानागोस्त्रीफेजिका
 श्रीचारटीपन्नगेषुच ब्रह्मी तुफजिकायांस्याच्छाकमत्स्यप्र
 भेदयोः १९ ब्राह्मी तुभारतीसोमवल्लरीब्रह्मशक्तिषु अमोंबु
 निर्गमेभ्रांतौकुंदभ्रमणयोरपि २० आमः क्रोधेरवोदीप्तोभी
 षोगोगेयभीमयोः भीमो म्लवेतसेखोरेशंभीमध्यमपांडवे २१

भूमिर्वसुधरायां स्यात्स्थानमात्रेपि च स्त्रियां भौमः कुजे च नरके पुंसि भूमि
भवे त्रिषु २२ यमो न्यलिंगो यमजेनाकाकेशमनेशनौ शरीरसाधनापेक्ष
नित्यकर्मणि संयमे २३ यामस्तु पुंसि प्रहरे संयमेपि प्रकीर्तित ॥ यामिः कु
लस्त्री स्वस्त्री स्त्री युध्मो धनुषि संयुगे २४ रश्मिः पुमान् दीधि
तौ च पक्षप्रग्रहयोरपि रमा लक्ष्म्यारमः कातेरक्ताशोकद्रुमे स्वरे
२५ रा मा योषा हिं गुनद्योक्ती वं वास्तुककुष्ठयोः नारायणे च वरुणे
रेणुके च हलायुधे २६ हये च पशुभेदे च त्रिषु चारौ सितेऽसिते रु
मा सुग्रीवदारेषु विशिष्टलवणाकरे २७ रुक्मं च कांचने लोहे ल
क्ष्मीः संपत्तिशोभयोः अर्धौ षधे च पद्माया

वृद्धिर्नामोषधेपि च २८ स्त्रीफलिन्या वमि वर्तौ स्त्रियां पुंसि
हुताशने वामं धने हरे पुंसि कामदेवे पयोधरे २९ वलु प्रतीप
सव्ये पुत्रिषु नार्थे स्त्रियामथ वामी शृगाली वडवारा स भीकर भी
षु च ३० शमी सक्तु पलायां च शिबिकायां च वागुजौ श्या मो वटे प्र
यागस्य वारिदे वृद्धदारके ३१ पिके च कृष्णहरितोऽपुंसि स्यात्तद्वृत्ति
त्रिषु मरिचे सिंधुल वणोक्ती वस्त्री शारिवोषधौ ३२ अप्रसूतांगना
यां च प्रियंगावपि वागुजौ यमुनाया त्रियामायां कृष्णान्निष्टि कोषधौ
३३ नीलिकायामथ श्रामो मासे मंडपकालयोः शुष्मे तेजसि स्त
र्येनासमा संवत्सरे स्त्रियां ३४ सर्वसाधुसमानेषु समं स्याद्भि
धेयवत् सीमा घाटस्थितेक्षेत्रे षडकोषेऽपि च स्त्रियाम् ३५ स्त
स्मं स्यात्कैतवे ध्यात्मे पुंस्यणो त्रिषु चाल्यके स्तूस्मं क्षीरे च नभसि
सोमस्तु हिमदीधितौ ३६ वानरे च कुवरे च पितृदेवे समीरणे व
सुप्रभेदे कर्पूरे नीरे सोमलतौ पधौ ३७ हिमं तुषारमलयोद्भवयो
स्यान्नपुंसकं शीतले चाच्यलिंगोऽथ होमिर्नापावके घृते ३८
॥ मन्त्रिः ॥ अधमः स्याद्गर्हाद्दीनेऽप्यागमः शास्त्रागमे आश्र
मो ब्रह्मचर्यादौ वानप्रस्थे वने मठे ३९ अस्त्रियामुत्तमा दुग्धिका
यां त्रिषु च भद्रके उद्दामो वधरहिते स्वतन्त्रे च प्रचेतसि ४० कल

मः पुंसिलेखन्यांशालौपाटच्चरेपिच कुसुमं स्त्रीरजोनेत्ररोगयोः
 फलपुष्पयोः ४१ कृत्रिमं लवणभेदेनासिल्हकेरचिते त्रिषु गो
 लौमी श्वेतदूर्वायां स्याद्दृचाभूतकेशयोः ४२ गोधूमो नागरं गे
 स्यादोषधित्रीहिभेदयोः गौतमो नासुनौ बुद्धे रोचनी दुर्गयोः स्त्रि
 यां ४३ तलिमं कुट्टिमं तल्ये चंद्रहासे वित्तानके दाडिमस्तु त्रि
 लिंगस्यादेलायां करके त्रिषु ४४ निष्क्रमो बुद्धि संपत्तौ निर्गमे दुष्कु
 लेपिच निगमो वाणिजे पुर्यां कटे वेदे वणिक्पथे ४५ नियमो मंत्र
 णायां च प्रतिज्ञानि श्रवये व्रते नैगमं स्यादुपनिषद्वाणिजो नागरेपि
 च ४६ परमं स्यादनुज्ञायामव्यग्रं परमः परे प्रमथस्तु भवेदा
 दौ प्रधानेपि च वाच्यवत् ४७ प्रतिमा गजदंतस्य बंधे चानुक
 तावपि पंचमो रागभेदे स्यात्स्वरभेदे च पंचमी ४८ पांडवानां
 च पत्न्यां स्त्री पंचानां पूरणे त्रिषु प्रक्रमः क्रमेव सरे मध्यमो मध्य
 जेन्यवत् ४९ पुमान्स्वरे मध्यदेशे प्यवलम्बे तु न स्त्रियाम् स्त्रि
 यां दृष्टरजो नार्यां कर्णिकांगुलिभेदयोः ५० व्यक्षरं छंदसितथा
 ललामं लांछने ध्वजे शृंगे प्रधाने भूषायां रम्ये वालुधिपुंड्रयोः
 ५१ तुरंगे च प्रभावेशव्यायामपौरुषेऽग्ने विषमे दुर्गसंचारे विश्रा
 मो भ्रांतिहावयोः ५२ विद्रुमो रत्नवृक्षेपि प्रचालेपि पुमानयम् वि
 लोमस्तु प्रतीपे स्याद्भुजंगे च रुणे शुनि ५३ आमलक्यां विलोमी
 च विलोमं चारुपट्टने विक्रमस्तु पुमान्क्रांतिमाने स्याच्छक्ति संप
 द्दि ५४ संक्रमः क्रमणे पुंसि न स्त्री स्याद्दुर्गसंचरे संभ्रमः साध
 सेपि स्यात्संवेगादरयोरपि ५५ सत्तमः स्यात्पूज्यतमे साधीयस्य
 तमे त्रिषु सरमा कुक्कुरीदेवशून्योः स्याद्वाक्सीभिदि ५६ सुष
 मा नंतशोभायां स्त्री चारौ च समे त्रिषु सुषीमः शीतले चारौ त्रिषु ना
 पन्नगोतरे ५७ ॥ मचतुः ॥ भवेदनुपमा सुप्रतीकिन्या स्त्री त्रि
 धूतमे अभ्यागमो विरोधाभिघाताभ्युद्गमनांतिके ५८ उप
 क्रमस्तूपथायां तात्वारंभविचक्रमे चिकित्सायां सुपगमः ५९

स्वीकारेति कसर्पणे ५९ जलगुल्मोजलावर्त्ते कच्छपे जलचत्व
रे दंडायामस्तु कीनाशे दिवसे कुंभसंभवे ६० पुर्वे गमस्तु मं
डके तथा शारवामृगे पिच पराक्रमो विक्रमे स्यात्सामर्थ्योद्योग
योरपि ६१ महापद्मपुमान्नागनिधिसंख्यातरेषु च यातया मो
न्यवज्जीर्णे परिभुक्तो ज्झितेषु च ६२ सार्वभौमस्तु दिडुनागे
सर्वपृथ्वीपतावपि ॥ मयञ्च ॥ अभ्युपगमस्तु पुंसि स्वीकारेति
कसमागमे च ६३ नक्षत्रनेमिरुक्ता रेवत्यां नाध्रुवे चंद्रे ॥ इति
मातवर्गः ॥ यैकं ॥ यो नावा यौ यमने या यात्रा सिधूमितत्यागेषु
॥ वारणयोगसमज्ञायानेषु पुमास्तु गंत रित्यातः १ ज्या मातरि
वसुधायां मौर्व्या युक्ती बमन्दिगमने च नाज्वालने द्यौस्त्रिदशा
लयत्रिदशवर्त्मनो योषिति २ अर्घ्यं शिलाजलुन्यर्घ्यो बुधे न्या
ये च वाच्यवत् ॥ अंत्यस्तु पुंसि मुस्तायामंतौ द्रूते धमे निषु ३ अ
र्घ्यमर्घस्य योग्ये स्यादर्घ्यार्थे पिच वाच्यवत् ॥ अन्यो सदृशेतरयो
र्घ्यः स्यात्स्वामिवेश्ययोः ४ आस्यं मुखे च तन्मध्ये तद्भवे च स्त्रि
यां स्थितौ इज्या दानेऽध्वरेऽर्वायां संगमे स्त्रीगुरौ त्रिषु ५ इभ्या
करेणुशलुक्योः स्त्रियामाद्ये च वाच्यवत् कश्यपे त्रिषु कशाहं स्या
त्कीर्बमद्याश्च मध्ययोः ६ कन्या कुमारिकानार्यो रोषधीराशि
भेदयो ह्ययो रोगांतरे वैश्वकल्यांतापचयेषु च ७ कल्पं प्रभा
ते क्लीबं स्यात्कल्पो वा कृश्रुतिवर्जिते सय्यो नीरोगदृष्टेषु कल्या
णवचने पिच ८ उपायवचने पि स्यात्त्रिषु मद्येतु योषिति कस्या
बृहतीकायां स्यात्कांच्यां मध्ये भवबंधने ९ हर्म्यादीनां प्रकोष्ठे च
कार्यहेतौ प्रयोजने काव्यं ग्रंथेषु मान्शुक्ले काव्या स्यात्पूतना
धियो १० कांस्यं वाद्यांतरे पानपात्रे स्यात्तैजसांतरे ॥ कायक
दैवते मूर्तौ स घेलस्य स्वभावयोः ११ मनुष्यतीर्थे कार्यं स्यात्
क्रियात्पायचेष्टयोः आरंभे निष्कृतौ पूजासंप्रधारणकर्मसु
१२ शिक्षाविकित्साकरणे कुकुंभित्तौ विलेपने कुल्यं स्यात्की

शिखावर्तनीषु च योषिति रथवोटारिपुल्लिङ्गोरूप्यः स्यात्सुन्दरे
 त्रिषु ५० आहतस्वर्णरजतेरजतेचनपुंसकं लयोविनाशे संप्ले च
 साम्ये तौर्यत्रिकस्य च ५१ लक्ष्यं स्यादपदेशे पिशरव्येपिनपुं
 सकं लभ्यं युक्तेचलव्यव्येलास्यं तौर्यत्रिकेमतम् ५२ नृ
 त्येचत्रज्याप्रस्थानेवर्गेपर्यटनेपिच वन्यं त्रिषुवनेद्भूतेस्त्रीव
 नांलुसमूहयोः ५३ वाच्यं तुकुत्सितेहीनेवचनार्हेचवाच्यवत्
 ॥ विंध्यास्त्रियांलवल्यांस्यात्युसिव्याधादिभेदयोः ५४ वीक्ष्यं
 तुविस्मयेदृश्येपुंसिलासकवाजिनोः वश्यं वेश्यागृहेक्रीबंग
 णिकायांतुयोषिति ५५ शाल्यं तुनस्त्रियांशंकौक्रीबस्वेडेपु
 तोमरे मदनद्रुश्चाविधोर्नाशयः शय्याहिपाणिषु ५६ शय्या
 स्याच्छयनीयेचगुंफनेपिचयोषिति शून्यं स्यान्निर्जनेवाच्य
 लिंगमल्यांतुयोषिति ५७ शौर्यं मारभदीशक्तयोः सह्यः शे
 लांतरैपुमान् सोढव्येवाच्यलिंगः स्यादारोग्येतुनपुंसकं ५८
 संख्यं समितिसंख्यास्यादेकव्यादिविचारयोः संध्यापितृप्रसून
 चंतरयोर्गुगसंधिषु ५९ सत्यं कृतेचशपथेतथ्येविषुतुतद्व
 ति सव्यं वामेप्रतीपेचस्मयोनाऽद्भुतगर्वयोः ६० सायः कां
 देदिनांतेचसाध्योयोगांतरेस्मरे गणदेवविशेषेचसाधनीयेतु
 वाच्यवत् ६१ सूर्योर्कपर्णेतपनेस्त्रीतद्वायैषधीभिदोः स्थे
 यो विवादपक्षस्य निर्णेतारिपुरोहिते ६२ सैन्यं क्रीवमुशीरे
 स्यात्सेवार्हेपुनरन्यवत् सैन्यं क्रीबबलेसेनासमवेतेतुवा
 च्यवत् ६३ सौम्यो जेनात्रिष्वनुग्रेमनोज्ञेसोमदैवते हार्यो
 विभीतकलरोहर्तव्येपुनरन्यवत् ६४ जरणोऽथत्रिषुहृद्यं हृज्ज
 हृदितहृदिये वशकृद्देदमंत्रेनारुद्धिनामौषधौस्त्रियां ६५ ॥
 ॥ यन्त्रिः ॥ अनयस्तुविपद्देवाशुभयोव्यसनेषुच अत्ययोऽतिक्
 मेदेदेविनाशेदोषकृद्भयोः ६६ अश्वीयं मश्वसंघातेक्रीबमश्व
 हितेन्यवत् अधृष्यातटिनीभेदेप्रगल्भेवाच्यलिंगकं ६७ ॥

अवध्यमवधाहस्यादनर्थकचस्यपि॥अन्ययोःस्त्रीशब्दमे
 देनाविष्णोनिर्व्ययेत्रिषु॥६८॥अहल्यात्वसरोभेदेभार्यायांगो
 तमस्यच॥अहार्यःपर्वतेनास्यादहर्तव्येतुवाच्यवत्॥६९॥अ
 भिरुयात्वभिधानेस्याच्छेभायांचयशस्यपि॥अभयास्त्री
 हरीतक्यामुशीरेचनपुंसकं॥७०॥निर्भयेवाच्यलिंगःस्यादप
 त्यं पुत्रयोर्मतं॥अगस्त्यकुंभयोर्नौस्यादंगसेनतरावपि॥७१॥
 आशयःस्यादभिप्रायेपनसाधारयोरपि॥स्यादनिश्चयमतिश्च
 र्शत्रिलिंगमतिशोपुमान्॥७२॥आत्रेयीपुष्पवत्यास्यानदीभेदे
 चनामुनौ॥आदित्योभास्करेदेवेण्याम्नायो निगमेपिच॥७३॥
 उपदेशेपीन्द्रियतुहवीकेरेतसिस्मृत॥उदयस्तुपुमान्पूर्वप
 र्वतेचसमुन्नतौ॥७४॥उपायःसमभेदादौतथैवोपगतौपुमान्
 ॥उष्णायुर्नक्षत्रभंगेमेवकंबलमेषयोः॥७५॥औचित्यमुचित
 त्वेस्यात्सत्येपिचनपुंसकं॥कषायोरसभेदेचनिर्यासेचविले
 पने॥७६॥अंगरागेचनस्त्रीस्यात्सुरभौलोहितेत्रिषु॥कालेयो
 देत्यभेदेस्यात्कालखडेनपुंसकम्॥७७॥क्षिपण्युस्तुपुमान्दे
 हेसुरभौवाच्यलिंगक॥कुलायस्तुपुमान्स्थानेमात्रेस्यात्प
 क्षिवासके॥७८॥क्षेत्रियक्षेत्रजतृणेपरदेहचिकित्सयोः॥पर
 दासतासाध्यरोगयोःक्षेत्रियःपुमान्॥७९॥कौकृत्यमनुतापे
 स्यादसुक्तकरणेपिच॥गोगेयःस्यात्पुमान्भीष्मोक्तीवंस्वर्णकशेरु
 णोः॥८०॥चक्षुष्यःकेतकेपुंडरीकसंज्ञकपादपे॥कुलस्थिकासु
 भगयोःस्त्रियामसिहितेन्यवत्॥८१॥चापेयश्चंपकस्वर्णेकिं
 जल्केनागकेसरे॥जघन्यहेमलेक्रीवंचरमेगर्हितेःन्यवत्॥
 ॥८२॥जरायुःपुंसिसंपातेःकनीयसिचगुगुलो॥जरायुरपि
 तत्पक्षिराजेगर्भाशयेपुमान्॥८३॥तपस्याव्रतचर्यायोतपस्यः
 फाल्गुनेपुमान्॥द्वितीयातिथिभित्पत्न्यो - पूरणेतूभयेत्रिषु॥
 ॥८४॥देवपुर्वाच्यलिंगस्तुधार्मिकेलोकयात्रिके॥नादेयीना

गरंगेस्याज्जयायामंबुवेतसे ॥ ८५ ॥ भूमिजेब्बाजवायांचव्यंगुष्ठे
 पिचयोविति ॥ निकायस्तुपुमांल्लक्ष्येसधर्मिप्राणिसंहतौ ॥ ८६ ॥ स
 मुच्चयेसंहतानानिलयेपरमात्मनि ॥ नेपथ्यः स्यादलंकारेरंगज्या
 यांनपुंसकं ॥ ८७ ॥ प्रणयः प्रसवेप्रेम्पियाब्बाविश्रंभयोरपि ॥ नि
 र्वाण्यथपर्यायः प्रकारेवमरेक्रमे ॥ ८८ ॥ प्रलयो मृत्युकल्पात्
 मूर्च्छापायेषुपुंस्ययम् ॥ प्रत्ययः प्रश्रितत्वेचसनादिज्ञानयोरपि ॥
 ८९ ॥ आचारेशपथेरंध्रेविष्वासाधीनहेतुषु ॥ पर्जन्यो मेघशब्देपि
 ध्वनदंबुदशक्रयोः ॥ ९० ॥ प्रसव्यं वाच्यलिंगं स्यात्प्रतिकूलानु
 कूलयोः ॥ प्रकीर्यः पूतिकरजेविनिकार्येतुवाच्यवत् ॥ ९१ ॥ प्राणा
 य्यो संमतेपि स्यादभिलाषविवर्जिते ॥ पयस्यं तुपयोजातहितयो
 र्वाच्यलिंगकं ॥ ९२ ॥ दुग्धिकाक्षीरकाकोल्योस्वर्णक्षीर्यामपिस्त्रि
 यां ॥ पारुष्यं परुषत्वेचदुर्वाक्येपुंसिगीष्यतौ ॥ ९३ ॥ पानीयं तुजले
 क्लीबं पातव्येवाच्यलिंगकं ॥ पौलस्त्यस्तुकुबेरे स्याद्दशग्रीवेपिपुं
 स्ययं ॥ ९४ ॥ बल्यः कंठरोगेनाकंकणेपुंन्मपुंसकं ॥ ब्रह्मण्यो ब्र
 ह्मसाधो स्याद्ब्रह्मदारुशनैश्वरे ॥ ९५ ॥ बाले योगर्दभेपुंसिमृतौ
 बालहिते त्रिषु ॥ ब्राह्मण्यं ब्राह्मणत्वेचसमूहेचद्विजन्मनां ॥ ९६ ॥
 भुवन्युस्तुपुमान्भानौज्वलनेशशलांछने ॥ भुजिष्यस्तुस्वतंत्रे स्या
 द्भुस्तसूत्रकदासयोः ॥ ९७ ॥ स्त्रियोदासीगणिकयोर्मलयः पर्वतां
 तरे ॥ शैलांगेदेशभारामे त्रिवृतायांतुयोविति ॥ ९८ ॥ मंगल्यः स्या
 त्त्रायमाणाऽश्वत्थबिल्वमसूकरे ॥ स्त्रियोशम्यामधःपुष्पीमिसि
 शुक्लवचासुच ॥ ९९ ॥ रोचनायामथोदधिक्लीबं शिवकरे त्रिषु ॥ मृ
 गयुः पुंसिगोमाथौब्बाधेचपरमेष्ठिनि ॥ १०० ॥ रहस्यास्त्रीनदी
 भेदेगोपनीयेभिधेयवत् ॥ लौहित्यं लोहितत्वे स्यात्क्लीबं पुंसिनदां
 तरे ॥ १०१ ॥ वदान्यो दानशौंडे स्याच्चासुवादिनिवाच्यवत् ॥ व्यबायः
 सुरतेतर्धौपुंसिक्लीबंतुतेजसि ॥ १०२ ॥ वक्तव्यं कुत्सितेहीनेवचनाहं
 चवाच्यवत् ॥ विजयः स्याज्जयेपार्थस्त्रियांतिथ्यंतरेस्मृता ॥ १०३ ॥

उमासरज्यावि स्मयस्यादाश्चर्यगर्व योपुमान्॥ विनयातुकला
 यांस्त्रीशिष्यायाप्रणतौ पुमान्॥४॥ विशल्यानिशिखादतीगुडू
 चीत्रिपुटासुच॥ विषयोगोचरेदेशेतयाजनपदेपि॥५॥ प्रबंधाद्य
 स्य योजातस्तत्ररूपादिकंपुमान्॥ श्वशुर्यो देवेश्यालेशोदित्यः
 वकांतरे॥६॥ मुनिभेदेचमालूरेशालेयः स्यान्मिसौपुमान्॥ त्रिपुशा
 ल्युद्भवेक्षेत्रे स्याच्छीर्षण्यंतुशीर्षके॥७॥ सुवेशेपुंसिशैलेयंतां
 लपण्यंचसंधवे॥ शैलजेनांतुमधुपेशिलातुल्येऽन्यलिंगकं॥८॥
 संस्त्यायः सन्निवेशेचसंस्थानेविस्तृतावपि॥ सन्नयः समवा
 येपिपृष्ठः स्यापिबलेपुमान्॥९॥ शमयः शपथाचारसिद्धांतेषु
 तथापि॥ क्रियाकारेचनिर्देशेसंकेतेकालभाषयो॥१०॥ सरि
 ण्युस्तुपुमान्वारिवादेस्यान्मातरिष्वनि॥ सामर्थ्ययोग्यताया
 स्याच्छक्तावपिनपुंसकं॥११॥ सौरभ्यंतुमनोज्ञत्वेसौगंध्येगु
 णगौरवे॥ सौभाग्यंसुभगत्वेस्याद्योगभेदेनपुंसकं॥१२॥ हिर
 ण्यंरेतसिद्रव्येशातकुंभवरांतयो॥ अस्येमानभेदेस्यादलुप्ये
 चनपुंसकं॥१३॥ हृदयंमानसेलुक्कोरसोरपिनपुंसकं॥ अचतुः
 भवेदनुशयोद्वेषपश्वात्तापानुबधयो॥१४॥ अथावसायः शे
 वेस्यात्समाप्तौनिश्चयेपिच॥ अवश्यायस्तुनीहारेव्यभिधानेपि
 पुंस्ययं॥१५॥ अपसव्यंत्रिलिंगंतुदक्षिणप्रतिकूलयो॥ अंतश
 य्यामृतौभूमिशप्यायांपितृकानने॥१६॥ उपकार्याराजसव्य
 न्युपकारोचितेऽन्यवत्॥ जलाशयोजलाधारेस्यादुशीरेनपुं
 सकं१७ तंदुलीयः शाकभेदेविडंगतरुताप्ययोः॥ तृणशून्यंमल्लि
 कायांत्रिपुस्यात्केतकीफले॥१८॥ दाक्षिणात्योनारिकेरेत्रिपुदक्षिण
 दिग्भवं॥ धनेजयोर्जनेवन्दिनागदिग्देहमारुते॥१९॥ निरामयस्तु
 पुंसिस्थादिडिक्केत्रिपुनीरुजि॥ परिधायोजनस्थानेपरिछेदनितं
 वयो॥२०॥ प्रतिश्रयः सभायाञ्चाशयेप्रतिभयंभये॥ घोरेपिपांच
 जन्यस्तुक्कृष्णशंखेहताशने॥२१॥ प्राचृषेयः पुमान्नीपेप्राचृद्

कालभवे त्रिषु ॥ पौरुषेयः कृते पुंसां विकारे पुरुषस्य च ॥ २२ ॥ त्रिषु
 नासंगबुधयोः पुरुषस्य पदांतरे ॥ फलोदयः पुमांश्चाभे त्रिदिवेशा
 लयेऽपि च ॥ २३ ॥ भागधेयं मतं भाग्ये भागप्रत्यापयोः पुमान् ॥ म
 हालयो विहारे स्यात्तीर्थे च परमात्मनि ॥ २४ ॥ महोदयः कान्य
 कुब्जे चाधिपत्यापवर्गयोः ॥ महामूल्यः पद्मरागेनामहार्धेन्यलि
 गकः ॥ २५ ॥ मार्जारीयः स्मृतः शूद्रे विडाले कायशोधने ॥ रौहिणे
 योन्यवद्वत्सेनाबुधे च हलायुधे ॥ २६ ॥ विलेशयस्तु पुष्टिगोमूषि
 के च भुजंगमे ॥ वै न तैयस्तु गरुडे स्यात्प्रभाकरसारथौ ॥ २७ ॥ संप
 रायः समीके स्यादापदुत्तरकालयोः ॥ समावृत्तस्तु पशुभिः ख
 गैर्द्युते च संगरे ॥ २८ ॥ भवेत्समुदयः संघे संपुगे च समुद्रमे ॥ समु
 दायः समूहे स्याद्युद्धे समुच्छ्रयः पुमान् ॥ २९ ॥ विरोधोत्सेधयोः
 स्थूलोच्चयोगंडोपलेऽपि च ॥ गजानां मध्यमगतेऽप्यसाकल्पवरंडयोः
 ॥ ३० ॥ हिरण्ययः सुख्येष्टेनामुवर्णमये त्रिषु ॥ यपे च ॥ काला
 नुसार्यै शैले ये कालीये शिंशपाद्रुमे ॥ दुग्धतालीयमित्येतद्दुग्धा
 म्रक्षीरफेनयोः ॥ अथ प्रवचनीयं च स्यात्प्रवक्तृप्रवाच्ययोः ॥ ३१
 ॥ वृषा कपायी श्रीगौरीवरी जीवंतिकासु च ॥ यषट् ॥ प्रत्युद्गम
 नीयमुपस्थे ये धौतांशुकद्वये ॥ ३२ ॥ विष्वक्सेनप्रियो लक्ष्म्या वा
 राह्यामपि यो विति ॥ इतियांतवर्गः ॥ १५४४ ॥ रैकं ॥ रुः स्मृतः
 पावके तीक्ष्णैराः पुंसि स्वर्णवित्तयोः ॥ श्रीवैशरचनाशोभाभार
 तीसरलद्रुमे ॥ १ ॥ लक्ष्म्यां त्रिवर्गसंपत्तिविधौ पकरणेषु च विभू
 तौ च मत्तौ च स्त्रीस्तुः स्त्रियां निर्द्वारे स्त्रवे ॥ २ ॥ रहिः ॥ अरंशी प्रेच
 चक्रांगेशीघ्रगे पुनरन्यवत् ॥ अग्रं पुरस्तादुपरि परिमाणे पलस्य
 च ॥ ३ ॥ आलंबने समूहे च प्रांते च स्यान्नपुंसकम् ॥ अधिके च प्रधाने
 च प्रथमे चाभिधेयवत् ॥ ४ ॥ अस्त्रः कोणे क्ते च पुंसि क्लीबमश्रुणि
 शोणिते ॥ अस्त्रं प्रहरणे चापे करवालेन पुंसकं ॥ ५ ॥ अश्रं मेघे च
 गगने धातुभेदे च कांचने ॥ अद्रिः शैलद्रुमार्कनाथो घ्निर्नापादमूल

योः॥६॥ आराचर्मप्रभेदिन्यापुंसिभौमशनैश्चरे॥ आर्द्रा नक्षत्रभे
 देस्यास्त्रिंशं किञ्चिन्नेभिधेयवत्॥७॥ आरुः पुंसितरोर्भेदितया कर्क
 रंष्ट्रिणोः॥८॥ इन्द्रः शक्रादित्यभेदयोगभेदांतरात्मसु॥९॥ इन्द्राफणि
 ज्झकेस्त्रीस्यादिश भूवाकसुराबुधु॥ उग्रः शूद्रासुतेक्षत्रादुद्रेपुंसि
 त्रिषूत्कटे॥१०॥ स्त्रीवचाक्षतयोर्हृष्टीकर्कशौकरभेपुमान्॥ उस्त्रो
 वषेचकिरणेषुस्त्राऽर्जन्युपचित्रयोः॥११॥ ऐन्द्रिः काकेजयतेना
 थौडुपुंभूमिनीवृति॥ ओडुः ख्यातो जवापुषेक्षरं नीरेक्षोबुदे
 ॥१२॥ करोवर्षोपलेरश्मोपाणोप्रत्यायशुडयो॥ कद्रुस्त्रिषुस्वर्ण
 पिगेनागानांमातरिस्त्रियां॥१३॥ कारोबधेनिश्वयेचबलौयत्नेय
 तावपि॥ तुषारशैलेपिपुमान्स्त्रियांदूत्यांप्रसेवके॥१४॥ सुवर्णका
 रिकायाचबधनागारबंधयोः॥ क्षारोरसांतरेधूर्तलवणेकाचम
 स्मनोः॥१५॥ कारिस्त्रियांक्रियायांस्याद्वाच्यलिंगस्तुशिल्पिनि
 ॥ कारुर्विश्वकर्मणिनांत्रिषुकारकशिल्पिनोः॥१६॥ क्षीरंदुग्धेजले
 कीरःशुकेपुंभूमिनीवृति॥ कूरुर्नृपांतरेभक्तेपुमान्पुंभूमिनीवृति
 ॥१७॥ सुद्रः स्यादधमेक्रूररुपणालेषुवाच्यवत्॥ सुद्राव्यंगा
 नदीकंटकारिकासरघासुच॥१८॥ चांगेरीवेश्ययोर्हिस्त्रामक्षिका
 मात्रकेषुच॥ सुरः स्याच्छेदनद्रव्येकोकिलासेचगोसुरे॥१९॥ क्रू
 रस्तुकठिनेघोरेनृशंसेष्यभिधेयवत्॥ कृच्छ्रमारव्यातमाभीलेया
 पसेतापनादिनो॥२०॥ क्षेत्रं शरीरेकेदारेसिद्धस्थानकलत्रयोः॥
 क्रोष्टीशृगालिकाकृष्णाविदारीलांगलीषुच॥२१॥ क्षौद्रंमधुनिपा
 नीयेस्वरः स्यात्तीक्ष्णधर्मयोः॥ गर्दभेऽश्वीदेवताडेरवरुर्दुर्पहरे
 हये॥२२॥ दंतेपुंसित्रिषुश्चेतेरवुरं कोलदलेशफे॥ गरीखरायां
 करणेक्षीबन्नोपविधेविधे॥२३॥ गात्रं गजाग्रजंघादौक्षीबमंगेक
 लेचरे॥ गीःस्त्रीभाषासरस्वत्योर्गिरि ननित्ररुग्भिदि॥२४॥ अद्रो
 गिरियकेयोषिद्वीर्णेपूज्येपुनस्त्रिषु॥ गुंद्रं स्तेजनकेस्त्रीतुप्रियं
 गौभद्रमुस्तके॥२५॥ गुरुस्त्रिलिङ्गांमहतिर्दुर्जरालेषुनोरपि॥

पुमान्निषेकादिकोरेपित्रादौसुरसंविणि॥२५॥ गृध्रः खगोतरेपुंसि
 वाचलिंगोऽलुब्धके॥ गोत्राभूगव्ययोगोऽत्रः शैलेगोत्रंकुलारव्ययोः
 ॥२६॥ संभावनीयबोधेचकाननक्षेत्रवर्त्मसु॥ गौरः पीतेऽरुणेऽप्ये
 तेविशुद्धेचाभिधेयवत्॥२७॥ नाश्वेतसर्षपेचंद्रेनद्वयोः पद्मकेसरे॥
 गोरीत्वसेजातरजःकन्याशंकरभार्ययोः॥२८॥ रोचनीरजनीपिंगा
 प्रियंगुवसुधासुच॥ आपगायाविशेषेपियादसांपतिचोषिति॥२९॥
 घस्त्रस्तुदिवसेहिंस्त्रेघोरेभीमेहरेपिच॥ चरोऽसद्युतभेदेचभौमे
 चारेत्रसेचले॥३०॥ चंद्रः कर्पूरकांपिलसुधांशुस्वर्णवारिषु॥ च
 क्रः कोकेपुमान्क्लीबं व्रजेसैन्यरथांगयोः॥३१॥ राष्ट्रेदंभांतरेकुंभका
 रोपकरणास्त्रयोः॥ जलावर्तेऽप्यथचरुः पुमान्द्व्यन्मभाण्डयोः
 ॥३२॥ चारः पियालवस्त्रेस्याद्गतौबंधापसर्पयोः॥ चारुर्बृहस्प
 तौपुंसिशोभनेऽप्यभिधेयवत्॥३३॥ चित्राखुपर्णीगोडुंबासुभ
 द्रादेतिकासुच॥ मायायांसर्पनक्षत्रेनदीभेदेषुचस्त्रियां॥३४॥ ति
 लकालेख्ययोः क्लीबंकर्बुरादुतयोरपि॥ तद्युक्तयोस्त्वन्यलिंगं
 चीरीद्विल्यांनपुंसकं॥३५॥ गोस्तनेवस्त्रभेदेचरेखाखेलनभे
 दयोः॥ चुक्रं वृक्षामूचांगेर्चीस्त्रीपुंस्यम्लेऽम्लवेतसे॥३६॥ चैत्रंमृ
 तेदेवकुलेनाभूभृन्मासभेदयोः॥ चौरः पाठचरेपिस्थाचौरपुष्पो
 षधावपि॥३७॥ छत्रामिसावत्तिष्ठत्रेकुस्तुंबुरुशिलींध्रयोः॥ नपुंस
 कंचातपत्रेऽष्टिद्रं दूषणरंध्रयोः॥३८॥ जारीस्यादोषधीभेदेस्त्रिया
 मुपपत्तौपुमान्॥ जीरस्तुजरणेखड्गेटारीरंगतुरंगयोः॥३९॥ तर
 स्तुतरणेपुंसिदशालौपेटकेतरी॥ तंत्रंकुटंबकृत्येस्यात्सिद्धांतेचौ
 षधोत्तमे॥४०॥ प्रधानेतंतुवायेचशास्त्रभेदेपरिच्छदे॥ श्रुतिशा
 खांतरेहेतावुभयार्थप्रयोजके॥४१॥ इतिकर्तव्यतायांचतंत्रीवी
 णागुणेमता॥ अमृतादेर्हृदययोस्तंद्रीनिद्राप्रमीलयोः॥४२॥ ता
 रोवानरभिन्मुक्ताविशुद्धयोः शुद्धमौक्तिके॥ नानक्षत्रेक्षिमध्येचन
 नास्त्वप्येनपुंसकं॥४३॥ स्त्रीबुद्धदेवताभेदेवालिगीष्पतिभार्ययोः

त्रिलिगोत्पुञ्जशब्देचताम्रशुल्बेरुणेपिच ॥ ४४ ॥ तीव्रातुकंदु-
रोहिण्यां राजिकांगंदुर्वयोः ॥ त्रिष्वलुष्णेनितांतेचकर्तौतीरेतुरो-
धसि ॥ ४५ ॥ पुसित्रपुणितोत्रंतुप्रजनेवैणुकेपिच ॥ दरोस्त्रीसाध्वसे
गर्तकंदरेतुदरीस्मृता ॥ ४६ ॥ दरा व्ययंमनागर्थेदस्त्रःखरेष्विनी
सुते ॥ दारुस्यात्पित्तैकाष्टेदेवदारौनपुंसकं ॥ ४७ ॥ द्वारंनिर्गम-
नेपिस्याद्भ्युपायेधरोगिरौ ॥ कार्यासंतूलकेकूर्मराजेवस्वंतरेपि-
च ॥ ४८ ॥ धरा विश्वंभरायांचस्त्रीगर्भाशयमेदसोः ॥ धात्रीजनेन्या-
मलकीवसुमेत्युपमातृषु ॥ ४९ ॥ धारी सैन्याग्निमस्कंधेतुरगर्गति-
पंचके ॥ घटादिच्छिद्रसंतर्प्यो प्रपातेस्याद्दूर्बस्यच ॥ पूगारवद्भादेनि-
शितमुखेधारो ग्रावांतरेप्युणे ॥ धीरा धैर्यान्वितेस्वैरेधीरस्या-
न्निष्पंदिते ॥ ५० ॥ स्वच्छंदेधैर्यपुक्तेचकुंकुमेतुनपुसकं ॥ स्त्रिया-
श्रवणेतुल्यायां धौम्रं धूम्रत्वेद्वरितं ॥ ५१ ॥ तेषावास्तुस्थानंभेदेन
रोजेमनुजेऽर्जुनेकीबंतुरामकपूरेनत्रंस्यादग्रदक्षिणि ॥ ५२ ॥ ना-
सायांपुंसिकुंभीरेनारस्तर्णकिनीरयोः ॥ नीत्रं नेमौबलीकेद्वारेव-
तीभेपिकानने ॥ ५३ ॥ नेत्रं मंथगुणेवरत्रभेदेमूलेद्रुमस्यच ॥ रथे-
चक्षुषिनद्यांतुनेत्री नेतारिवाच्यं वत् ॥ ५४ ॥ परः श्रेष्ठारिदूरान्योत्त-
रेकीबंतुकेवले ॥ पत्रं तुषाहनेपर्णेस्यात्पक्षेशरपक्षिणौ ॥ ५५ ॥
पारं परतटेप्रांतेनस्त्रीपारानदीभिदि ॥ पारीपूरेचकर्कशपादर-
जौचदेतिनः ॥ ५६ ॥ पात्रतुभोजनेयोंग्येस्त्रुवादौराजमंत्रिणि ॥ ती-
रद्वयांतरेचाथपुरुःप्रज्येऽभिधेयवत् ॥ ५७ ॥ पुंसिस्याद्दिवलोके-
चनृपभेदपरांगयोः ॥ पुरनपुंसकगेहेदेहपाटलिपुत्रयोः ॥ ५८ ॥ पु-
ष्पादीनांदलावृत्तोनागुगुलोनेनापुरि ॥ पुंड्रादैत्यविशेषेषुभेदये-
रस्तिमुक्तके ॥ ५९ ॥ चित्रंरुमौपुंडरीकेपुंभूमिनीवृदंतरे ॥ पूरो जल-
समूहेस्याद्रुणसमुद्रिखाद्ययोः ॥ ६० ॥ पौत्रं वस्त्रेमुखेअथशूक-
रस्यद्वलस्यच ॥ पौरं त्रिषुपुरोद्धूतेकरणेतुनपुंसकं ॥ ६१ ॥ वरोजा-
मातरिष्टौदेवतांदेवभीमिते ॥ पिंडेपुंसित्रिषुअष्टकुंकुमेतुनपुंस-

कं॥६३॥बरी प्रोक्ताशतावर्यावराचस्यात्फलत्रिके॥मनागिष्टिव
 रंक्लीवेकेचिदाहुस्तद्व्ययं॥६४॥बभ्रुर्वैश्वानरेशूलपाणौचगरु
 दुध्वजे॥विशालेनकुलेपुंसिपिंगलेत्वभिधेयवत्॥६५॥वक्रःशने
 श्वरेपुंसिपुटभेदेनपुंसकं॥त्रिषुचूरेचकुटिलेवारःसूर्यादिवासे॥६६
 हारेहरेकुञ्जवृक्षेवृंदावसरयोःक्षणे॥बारी स्याद्गजबंधन्यांकल
 श्यामपियोषिति॥६७॥वारिर्वागजबंधन्योःस्त्रीक्लीबेबुनिबालके
 वीरोरसविशेषेस्यादुत्तरेसुभटेत्रिषु॥६८॥स्त्रीमुराक्षीरकको
 लीतामलक्येलवालुके॥पतिपुत्रवतीरंभाविदारीदुग्धिकासुच६९
 मलपूःक्षीरविदार्योक्लीबंशृंग्यांनलेपिच॥भरुःस्वर्णेहरेपुंसिभ
 रोतिशयभारयोः॥७०॥भद्रःशिवेखंजरीटेवृषभेतुकदंबके॥करि
 जातिविशेषेनाक्लीबंमंगलमुस्तयोः॥७१॥कांचनेचस्त्रियांरास्त्राक
 ष्णाव्योमनसीषुच॥तिथिभेदेप्रसारिण्यांकटफलानंतयोरपि॥७२॥
 त्रिषुश्रेष्ठेचसाधौचनपुंसिकरणोतरे॥भारःस्याद्विवधेकृष्णौपला
 नांहिसदस्त्रके॥७३॥भीरुगार्त्तत्रिलिंगस्यादूरयोषितियोषिति॥भू
 रिर्नवासुदेवेचहरेचपरमेष्ठिनि॥७४॥नपुंसकंसुवर्णेचप्राज्येस्या
 द्वाच्यलिंगकः॥मंत्रोवेदविशेषेस्याद्देवादीनांचसाधने॥७५॥गुह्य
 वादेपिचपुमान्मरुर्नागिरिधन्वनोः॥मात्राकर्णविभूषायांबित्ते
 मानेपरिच्छेदे॥७६॥अक्षरावयवेस्वल्पेक्लीबंकात्स्न्येवधारणे॥मा
 रोमृतौस्मरेविप्रेमारीचंड्यांजनक्षये॥७७॥मारिस्त्रीमारणेवर्षेमि
 त्रेसुहृदिनहयोः॥सूर्येपुंसिपुरागंधद्रव्येदैत्यांतरेपुमान्॥७८॥
 यात्रातुयापनेपिस्याद्गमनोत्सवयोःस्त्रियां॥रंध्रं तुदूषणेछिद्रे
 राष्ट्रंस्यादुपवर्तने॥७९॥उपद्रवेक्लीबपुंसोरुर्नासिमदैत्ययोः॥वे
 त्रंवेमनिपीपुषेपटवासेपिसूत्रके॥८०॥शोधोनागालवेक्लीबमपरा
 धेचक्लिषे॥रौद्रधर्मेरसेचंड्यांस्त्रीतिव्रेभीषणेत्रिषु॥८१॥व
 ज्रंस्याद्बालकेधान्यांक्लीबंयोगांतरेपुमान्॥वज्रास्तुत्यांगुडूच्या
 चवज्रीस्तुत्यांतरेस्मृता॥८२॥दंभोलौहीरकेष्वस्त्रीवर्द्धेक्षुवर

त्रयोः वप्रस्तातेपुमानस्त्रीरेणुसंज्ञेचयेतटे॥५३॥ वक्रं मुखे
 वस्त्रमेदेव्यग्रोव्यासक्तआकुलि॥ वस्त्रो नादिवसेक्तीबंमंरिरेच
 चतुष्पथे॥५४॥ व्याघ्रस्यात्पुंसिशार्दूलैरक्तैरंडकरंडयो॥ ५५॥
 नराद्युत्तरस्थः कंठकायांतुषोषिति॥५६॥ वृत्रोरिषोपनेध्वांते
 शैलभेदेचदानवे॥ वेरः कुलेबरेक्तीबवार्ताकौकुं कुमेपिच॥५७॥
 वोद्री स्त्रीपणपादेनागोनसाहोदृषांतरे॥ शिरस्तेजनकेबाणे
 दध्यग्रेनाशरंजले॥५८॥ शस्त्रं लोहाश्रयोक्तीबलुरिकायांतु
 षोषिति॥ शक्रः पुमान् देवराजेकृतर्जार्जुनभूरुहो॥५९॥ श
 दिर्नाभोधरेजिष्णोशिरुर्नाकोपिवज्रयोः॥ शारिर्नाक्षोपकरणे
 स्त्रियांशकुनिकांतरे॥६०॥ सुहार्थगजपर्याणेव्यवहारांतरेपि
 च॥ शारुः स्याच्छाबलेवाच्यलिङ्गपुंसिसमीरणे॥६१॥ अक्षो
 पकरणेशास्त्रिनद्वयोरगिमाज्ञयो॥ शिग्र्युर्नाशाकमानेचशो
 भान्नमहीरुहो॥६२॥ शिरोनापिप्यलीमूलेस्याद्धमन्यांचयोषि
 ति॥ शीघ्रं नलदेचक्रागेक्तीबंदुर्तगतौत्रिषु॥६३॥ शुभ्रं स्यादभ्रके
 क्लीबमुदीससुकुयोस्त्रिषु॥ शुक्रः स्याद्भागवेज्येष्ठमासेबैश्वान
 रेपुमान्॥६४॥ रेतोस्तिरुग्मिदोक्तीबंपूरः स्यादादवेभटे॥ स्व
 रुः पुमान्पूर्यस्वहेभिदुरेऽप्यध्वरेशारे॥६५॥ सन्नयं ह्येसदादानाच्छ
 दनारण्यकैतवे॥ सरोऽर्ध्यग्रगत्योर्नास्वरोर्नासासमीरणे॥६६॥
 उदात्तादावकारादोषहुजादोचध्वनौपुमान्॥ सारोबलेस्थिराशे
 चमज्जिपुंसिजलेधने॥६७॥ न्यायेक्तीबत्रिषुचरेसाद्रेवतेषटे
 मृदौ॥ स्फारस्यात्पुंसिविकटं कनकादेश्वबुद्धे॥६८॥ सिप्रो नि
 दापसंलिलेसिप्रातुसंसिद्धतरे॥ स्थिराभूशालपथ्योर्नाशिनोमी
 क्षेबलेऽद्रिषु॥६९॥ सीरोर्कहलयोः पुंसिसुराचर्षकमययोः॥ पु
 लिङ्गस्त्रिदिवेशे स्यात्सूत्रंतंतुव्यवस्थयोः॥७०॥ शारस्त्रादिसूच
 नाशयेस्वेरः स्वहंमंदयोः॥ हरिश्चंद्रार्कवाताश्चशुकभेकय
 म्महिषु॥७१॥ कपोसिहेहरेजंशौशक्रेलोकांतरेपुमान्॥ वाच्य

वत्सिगद्विदोद्गरोमुक्तावल्लोपुधि॥१॥ हरिः पथिकसंपातादूतादिभंग
योः स्त्रियां हिंसात्वेलावलीमांस्योस्त्रियां स्याद्वातुकेन्यवत् २ हीराते
लांबुलस्योः पुंसि शंकरवज्रयोः ॥ हीरात्पुंसि स्यात्पुंसि स्त्रीभिर्दे
पि ॥ ३ ॥ रत्रिः ॥ अमरस्त्रिदशेष्यस्त्रीसंहारेकुलिशद्रुमे ॥ स्त्री
गुडुच्यमरावत्योः स्मृणादूर्वाजरायुषु ॥ ४ ॥ अपरंगजपञ्चादूर्
स्याज्जरायौतुयोपिति ॥ इतरस्मिन्नपितथाऽर्वाचीनेऽप्यन्यलिं
गकं ॥ ५ ॥ अधरस्तुपुमानोष्ठेहीनेऽनूर्ध्वेचवाज्यवत् ॥ अध्वरसा
वधानेस्याद्वसुभेदेऽत्रतौपुमान् ॥ ६ ॥ अंतरमवकाशावधिपरिधा
नांतर्हिभेदतादृश्ये ॥ छिद्रात्मीयविनाबहिरवसरमध्यात्मस
दृशेषु ॥ ७ ॥ अवरंगजांत्यजंघादिदेशेषिचरमेत्रिषु ॥ अवरेनद्व
योर्व्योम्नि सुगंध्यंतरवस्त्रयोः ॥ ८ ॥ अंगारसुलभुकेनस्त्रीपुंलिं
गस्तुमहीसुते ॥ अंकुरोरुधिरेलोम्निपानीयेभिनवोद्भिदि ॥ ९ ॥
अजिरंप्रागणेवातेविषयेददुरेतनौ ॥ स्त्रीचंड्यामक्षरं ब्रह्म
वर्णयोः पुंसिशंकरे ॥ १० ॥ अशिरोवीतिहोत्रेस्याद्राक्षसेभास्क
रेपुमान् ॥ अंडीरः पुरुषेशक्तेऽरंछद्रकपाटयोः ॥ ११ ॥ अवीरा
पतिपुत्रायांस्त्रीसत्वरहितेत्रिषु ॥ अगुरुक्लीबंजोककशिंशपयो
र्वाच्यवल्लुघुनि ॥ १२ ॥ असुरारजनीराश्यांरसुरोदेवारिभास्कर
योः ॥ आकरोनिवहोत्पत्तिस्थानश्रेष्ठेषुकथ्यते ॥ १३ ॥ आधार
श्राधिकरणेप्यालवालांबुधारणे ॥ आसारस्यात्यसरणेवेगवृ
ष्टौसुहृद्वले ॥ १४ ॥ आहारः स्यादाहरणेभोजनेचपुमानयं ॥ आ
शरस्तुपुमान्वैश्वानरेचरजनीचरे ॥ १५ ॥ आकास्दंगिताकृत्यो
रितरोऽन्यत्रपामरे ॥ इत्वर्यसत्यापथिकेचूरकर्मणिचत्रिषु ॥ १६ ॥
दृश्वरोमन्मयेशभौनाट्येस्वामिनिचान्यवत् ॥ दृश्वरीचेश्वरोमाया
मुदरंजठरेपुधि ॥ १७ ॥ उदरोदादमहत्तोदक्षिणेप्यभिधेयव
त् ॥ उर्वरासर्वसस्याद्व्यभूमौस्याद्वूमिमान्नके ॥ १८ ॥ उत्तरादि
विशेषेचस्तुवायामर्जुनस्यच ॥ विरोदस्यसुतेनास्यादूर्ध्वोदी

ज्योत्तमे त्रिषु ॥ १९ ॥ नपुंसकं प्रतिवाक्ये शोद्धारश्चोद्धतारणे ॥
 अरक्षरं वारिधारायामृक्षरश्च त्विजिस्मृतः ॥ २० ॥ एकाग्रमन्यलि
 गं स्यादेकता नेप्यनाकुले ॥ औशीरं शयनासनचामरदडेपुशी
 रजे प्रोक्तं ॥ २१ ॥ अकरः करीरवृक्षे दीने ककचे च पक्षिभेदे च ॥ क
 दरः श्वेतरवदिरेककचे व्याधिभेदयोः ॥ २२ ॥ कर्बुरं सलिले हे
 म्नि कर्बुरं पापरक्षसोः ॥ कर्बुरा कृष्णवृतायां शबले पुनरन्यवत्
 ॥ २३ ॥ कर्परः स्यात्कपाले च शस्त्रभेदकटाहयोः ॥ कंधरो वारिवा
 हे स्याद्दीवायां कंधरामता ॥ २४ ॥ कर्बुरः कश्चित्तो व्याघ्रे शिवाया
 मपि कर्बुरी ॥ कंजारे जठरे स्तर्ये विरिंचौ वारणे मुनौ ॥ २५ ॥ करी
 रो वंशो कुरेः स्त्री वृक्षभेदयोः पुमान् ॥ करीरी वीचिकायां च
 दंतमूले च दंतिनां ॥ २६ ॥ कटिन्नं रसनायां च वर्मणो कटिचास
 सि ॥ कछूरा शूकशिन्यां च शटीदुःस्पर्शयोरपि ॥ २७ ॥ कछुरः पुं
 श्वले वाच्यलिंगः स्यात्पारमेपि च ॥ कबुरं लवणे म्लेस्त्री पृथ्वी
 तुंगी कंचांतरे ॥ २८ ॥ कबुर्युमायां नारक्षपापयोर्भेषजांतरे ॥
 कर्मारो जातिभेदे च त्वचिसारे च पुंस्यय ॥ २९ ॥ करेणु कर्णिका
 रे च करिणी वेश्ययोः स्त्रियां ॥ कच्चरं कुत्सिते वाच्यलिंगत कै
 नपुंसकं ॥ ३० ॥ कर्करी भांडभेदे नादप्यणो कठिने त्रिषु ॥ कडारः पि
 गले दासे कलत्रं शोणिभार्ययोः ॥ ३१ ॥ दुर्गस्थाने नृपादीनां क
 टपुः पुंसिराक्षसे ॥ विद्याधरे महादेवे तथा स्यादक्षदेवने ॥ ३२ ॥
 कंदरस्त्वं कुशे पुंसि गुहायां नपुंसकं ॥ कर्चूरः स्यात्पुमांश्छु
 र्ग्या सुवर्णे तु नपुंसकं ॥ ३३ ॥ काश्मीरे कुंकुमेः पित्यादृक् पुष्कर
 मूलयोः ॥ कावेरी स्यात्सरिद्वेदे पण्यनारी हरिद्रयोः ॥ ३४ ॥ कां
 तारो स्त्री महारण्ये बिले दुर्गमवर्त्मनि ॥ पुंसि स्यादिषु भेदश्च
 किशोरोः श्वस्य शावके ॥ ३५ ॥ तैलपण्ये षधौ च स्यात्तरुणा व
 स्थसूर्ययोः ॥ किमीरो नागरंगे च कर्बुरे राक्षसांतरे ॥ ३६ ॥ किशा
 र्कनी सस्य शूके विशिखे कंकपक्षिणि ॥ कुहरं गन्धरे छिद्रे क्ली

बं नागांतरे पुमान् ॥ ३७ ॥ कुङ्कुरः सारमेये नाग्रं धिपर्णेन पुंसकं
 ॥ कूर्परः स्यात्कफो णोच जानुदेशे च पुंस्ययं ॥ ३८ ॥ कुंजरोऽने
 कपे केशे स्त्रीधातव्या च पाटलौ ॥ कुमारः स्याच्छ्रुके स्कंधेषु व
 राजेऽश्ववारके ॥ ३९ ॥ बालके च रुपाद्रौ नानद्वयौ जात्यकांचने ॥
 कुमारी शैलतनया नवमाल्योर्नदीभिदि ॥ ४० ॥ सहापराजिता
 कन्या जंबूद्वीपेषु च स्त्रियां ॥ कुठारुर्नाद्रुमे केशे कुट्टारं केवले
 तरे ॥ ४१ ॥ कुबेरः स्यात्पुंसिनदी वृक्षे पुण्यजनेश्वरे ॥ कूबर
 स्त्रिषु चारौ नाकुब्जकेऽस्त्रीयुगंधरे ॥ ४२ ॥ केसरं हिंशुनिं क्ली
 बं किंजल्केन स्त्रियां पुमान् ॥ सिंहलदायां पुन्मागे बकुले नाग
 केसरे ॥ ४३ ॥ केदारो द्वौ शिवेक्षेत्रे भूमिभेदा लवालयोः ॥ केनारः
 पुंसिनरकेशिरः कपोलसंधिषु ॥ ४४ ॥ कोटिरः पुंसिनकुलेश
 क्रगोपकशक्रयोः ॥ कोट्टारो नागरे कूपेषुष्करिण्याश्च पाटके ॥
 ४५ ॥ खपुरः क्रमुके भद्रमुस्तकेऽलसकेपि च ॥ खर्परस्तस्त
 रे धूर्त्तभिस्सामोडकपालयोः ॥ ४६ ॥ खर्जूरं स्तूप्यखल्योर्वृश्चि
 केनाद्रुमे द्वयोः ॥ खदिरी शाकभेदे स्त्रीनाचंद्रे दंतधावने ॥ ४७
 खंडाभ्रमभ्रलेशे स्यात्तथा दंतसतांतरे ॥ खिंखिरस्तु शिवाभे
 दे खंदांगे वारिधानके ॥ ४८ ॥ गणोरुः कर्णिकारद्वौ करिणीवे
 श्ययोः स्त्रियां ॥ गर्गरोमीनभेदे स्त्रीमंथन्यामथ गण्डूरः ॥ ४९ ॥
 गुहागहनदंभेषु नि कुंजैस्तु पुमानयं ॥ गोधारः पुंसि सिंदूररागदे
 शप्रभेदयोः ॥ ५० ॥ गायत्री त्रिपदा देवी लुंदो भित्त्वदिरेषु च ॥
 गोपुरं द्वारिपूर्वार्धे केवर्ती मुस्तकेपि च ॥ ५१ ॥ घर्घरो नाचल
 द्वारि द्वारो लूकनदांतरे ॥ स्त्रीसुद्रघंठ्यां वीणायाभेदे स्वरांतरे
 पि च ॥ ५२ ॥ चमरं चामरे स्त्रीतुंभजरीमृगभेदयोः ॥ चंदिरोऽने
 कपे चंद्रे च त्वरं स्थंडिले गने ॥ ५३ ॥ चंकरः स्यंदने वृक्षे चातुरो
 नेत्रगोचरे ॥ चादुकारि नियंत्रोश्च त्रिषु दाह्ये तु चातुरी ॥ ५४
 चक्रगंडौ च पुंसि स्याच्चा मरं चामरापि च ॥ दंडे च बालव्यजने

चिकुरस्तरलागयोः ॥५५॥ पक्षिवृक्षभिरोः केशे गृहवभ्रौसरीसूपे
 ॥ छिदिरः पावके रज्जौ करवाले परश्वधे ॥५६॥ छिदुरश्चेदनद्रव्ये धू
 तैवैरिणिचत्रिषु ॥ जठरोनस्त्रियां बुद्धौ रुद्धकर्कटयोस्त्रिषु ॥५७॥ ज
 ररं शैबलेशक्रध्वजे त्रिषु नरातुरे ॥ जंबीरः प्रस्थरुष्ठे स्यात्पुंसि देत
 शठद्रुमे ॥५८॥ जलेद्रुः पुंसि वरुणे जभले च महोदधौ ॥ झझरः
 स्यात्कलियुगे वाद्यभांडे नरांतरे ॥५९॥ झल्लरी झल्लरी च द्वे हलुके
 बालकुंतले ॥ टट्टरी स्यान्मृषावादे लंपापटहवाद्ययोः ६०॥ टंकारो
 विस्मये पुंसि प्रसिद्धौ सिंजिनी ध्वनौ ॥ टगरष्टं कणसारे हेला विभ्र
 मगोचरे ॥६१॥ नान्यवत्केकरासे स्यात्तुडिंगरोडंगरे पिच ॥ क्षेपे त
 मिस्त्रंतिमिरेकोपे स्त्रीतु तमस्ततौ ॥६२॥ कृष्णपक्षनिशायां च त्व
 व्यन्नं तु वरांगके ॥ स्त्रीकारव्यां चतिमिरंध्वांतेनेत्रामयांतरे ॥६३
 तीवरोनांबुधौ व्याधेतुं वरी कुक्कुरस्त्रिया ॥ धन्याकेपितुषारस्तु
 शीकरेशीतले हिमे ॥६४॥ तुवरस्तुकपाये स्यात्कास्याढक्योस्तु
 वर्यपि ॥ नूवरोऽश्वशुपुरुषे प्रोढाशृगारके पिच ॥६५॥ पुरुषव्यंज
 नस्यक्ते स्यात्कषायरसे पिच ॥ दहरो मूयिकायां च स्वल्पे भ्रांतरे
 बालके ॥६६॥ दंतुरस्तूनतरदेतथोन्नतनले त्रिषु ॥ दर्दरः पर्वते
 पुंसि त्रिष्वीषद्वग्नभाजने ॥६७॥ दर्दुरस्तोपदेभेके वाद्यभाडाद्रि
 भेदयोः ॥ दर्दुरांचडिकायां स्याद्द्रामजालेन पुंसकं ॥६८॥ देडा
 रो वहले मत्तवारणेशरयंत्रके ॥ कुंभकारस्य च क्रेचटापरः संश
 ये युगे ॥६९॥ दासेरो दासिकापत्ये त्रिषु पुंसि क्रमे लुके ॥ दुर्धरः
 पुंसिनरकांतरे स्यादृषभौषधौ ॥७०॥ देत्यारिः पुंसि सामान्यदे
 वे च गरुडध्वजे ॥ धूसरी किजरी भेदे नारवरे त्रिषु पांडुरे ॥७१॥
 नरेन्द्रस्तु महीपाले विषवेद्ये च पुंस्ययं ॥ नर्मरातुदरी भस्त्रासर
 लनिष्फला सुच ॥७२॥ नागरं मुस्तके शुंक्वां विदग्धे नगरोद्भव ॥
 निर्झरो निवहे सारे न्यायदेयवने निधौ ॥७३॥ निकरस्तु सह
 स्नांशुतुरंगे तुषपावके ॥ निर्जरः स्यात्सुमान्देवे जरात्यक्ते च वाच्य

वत् ॥ ७४ ॥ निर्जरा तुगुडुच्यांचतालपण्यामपि रित्रियां ॥ निकारः
स्यात्परिभवेधान्यस्योत्सेपणेपिच ॥ ७५ ॥ निर्द्वं निर्भरेसारः ॥
न्यवत्तुकठिनेऽत्रये ॥ स्यान्नीवरोवणिजकेवास्तज्येचपुमानयं
॥ ७६ ॥ प्रवरः संततौगोत्रेक्लीबंश्रेष्ठे तुषाच्यवत् ॥ प्रवरः हय
सन्नाहेकुक्कुरेऽश्वतरेऽपिच ॥ ७७ ॥ पुंसि त्रिष्वत्यंतरवरेपवित्रं व
र्षणेकुशे ॥ ताम्रेपयसिचक्लीबंमध्ये स्यादभिधेयवत् ॥ ७८ ॥ प्र
दरो रोगभेदे स्याद्विदारे शरभंगयोः ॥ प्रकरः स्यात्पुमान्त्सेधे
विकीर्णकुसुमादिषु ॥ ७९ ॥ नपुंसकंजोंगकेस्त्रीनाढ्यांगेचत्व
रावली ॥ पंकारः शैवलेसेतौसोपानेजलकुब्जके ॥ ८० ॥ प्रस्त
रो ग्रावणिमणौप्रकारस्तुल्यभेदयोः ॥ पदारः पादधूलौ स्यात्पा
दालिंदेपिपुंस्ययं ॥ ८१ ॥ प्रसरः प्रयणेवेगे स्यात्पाटी रस्तुमूल
के ॥ केदारेवेणुसारेचवारिदेतितउन्यपि ॥ ८२ ॥ स्याद्रंगेवातिके
पुंसिपामरःखलनीचयोः ॥ पादुरं स्यान्मरुवकेचर्णेनातद्वति
त्रिषु ॥ ८३ ॥ पार्षरी भक्तसिक्थे स्यात्कीनाशेराजयश्मणि ॥ ज
राटेपिकटेबस्यकेसरेचगदांतरे ॥ ८४ ॥ प्रांतरं विपिनेदरशून्य
चर्त्तनिकोदरे ॥ पिठरः स्थाल्यानाक्लीबंमुस्तामंधानदेडयोः
॥ ८५ ॥ पिंजरो श्वांतरेक्लीबंस्वर्णेपीतेचवाच्यवत् ॥ पिंडारः स्ते
पणेगोपेमहिषीरक्षकेद्रुमे ॥ ८६ ॥ पीवरः कच्छपेस्थूलेपुष्करं
खंबुपद्मयोः ॥ नूर्मवच्चेखड्गफलेहस्तिहस्ताग्रकांडयोः ॥ ८७
कुष्ठौषधेद्वीपतीर्थभेदयोश्चनपुंसकं ॥ नारोगनागविहगनृप
भेदेषुवारुणे ॥ ८८ ॥ बंठरः स्थगिकारज्जौलांगूलेकुक्कुरस्यच
॥ करीरकोशेतालस्यपल्लवेचपयोधरे ॥ ८९ ॥ बंधुरं मुकुटेपुंसि
स्त्रीचंगतैलकल्कयोः ॥ बंधूकेवधिरेहंसेत्रिषु स्याद्रम्यनम्रयोः ९०
बंधुरापण्ययोषायास्त्रियांभूमिचसत्तुषु ॥ बंधुरः शोभनेनमे
वरत्रारज्जुकस्ययोः ॥ ९१ ॥ भ्रमरः कामुकभृंगेभ्रामरं मधुनिस्मृ
तं ॥ पुंसिप्रस्तरभेदः श्वास्करोऽग्नौप्रभाकरे ॥ ९२ ॥ भार्यारुः

शैलभेदेस्यान्मृगभेदेचतत्रच॥ क्रीडयापरभार्यायां पुत्रोयेनोपपादि
 त॥ १३॥ भृंगारीद्विल्लिकायां स्यात्कनकालौ पुनः पुमान्॥ मत्सरा
 मक्षिकायां स्यान्मात्सर्यक्रोधयोः पुमान्॥ १४॥ असह्यपरसंपत्तौ
 कृपणेचाभिधेयवत्॥ मधुराशतपुष्पायां मिश्रेयानगरीभिदो॥
 १५॥ मधुकर्कटिकामेदामधूलिशृष्टिकासुच॥ क्लीबंविषेपुंसिरसे
 तद्वत्स्वादुप्रियेऽन्यवत्॥ १६॥ मंदरस्तुपुमान्मंथशैलेमंदारपादपे
 ॥ वाच्यवद्वहलेमंदेमंदारः स्यात्सुरद्रुमे॥ १७॥ पारिभट्टेर्कपर्णेचमं
 दारोद्वस्तिधूर्त्तयोः॥ मंदिरंनगरेऽंगारेक्लीबंनामकरालये॥ १८॥
 मंथरःकोशफलयोर्बाधमंथानयोः पुमान्॥ कुसुंभ्यांनद्वयोर्भेदे
 पृथौवक्त्रेभिधेयवत्॥ १९॥ मकरोयादसोभेदेनिधिराशिप्रभेदयोः
 ॥ मयूरोवर्हिचूडायामपामार्गेशिखंडिनि॥ २०॥ महेन्द्रःपर्वतेश
 केमधुद्रोःलौचकामुके॥ मंदरावाजिशालायांशयनीयार्थवस्तु
 नि॥ २१॥ मस्तूरामसुरावानावेशयोऽब्रीहिप्रभेदयोः॥ मस्तूरीपापरो
 गेस्यादुपधानेपुनः पुमान्॥ २२॥ मर्मरोवस्त्रभेदेचमुष्कपर्णध्वनौ
 तथा॥ पुंसिस्त्रियांपुनः प्रोक्तामर्मरीपीतदारुणि॥ २३॥ मंजरीति
 लकटूरुमुक्तयोर्वल्लरोद्वयोः॥ मकुरःस्यान्मुकुरवद्वर्षणं वकुलद्रुमे
 ॥ २४॥ कुलात्तदंडेमाठरोन्यासेः कपारिपार्थिके॥ माजरिओत्तोरव
 द्वाशेमिहिरःसूर्यवृद्धयोः॥ २५॥ मुद्गरंमल्लिकाभेदेपुंसिलोष्ठादि
 भेदेनो॥ मुदिरःकामुकेमेघेमुहिरःकाममूर्खयोः॥ २६॥ मुर्मु
 रस्तुषवन्द्योस्यान्ममशेरविवाजिनि॥ मृगारिःस्यात्पुंसिकंठीरव
 शार्दूलयोरपि॥ २७॥ रुधिरांगारकेपुंसिक्लीबंतुकुक्कुमासृजोः॥ ब
 द्रागृष्टिकार्पास्योरेलापण्यांस्त्रियांपुमान्॥ २८॥ कार्पासस्या
 श्रिवद्रीकौलोक्लीबंतुतत्फले॥ वचरःकुक्कुटेपुंसिशठेचवशि
 रःपुमान्॥ २९॥ कणिहीद्वस्तिपिपल्योःक्लीबेऽब्धिलवणेस्मृतः॥
 बर्बरःषामरेकेशेचक्रलेनीष्टदंतरे॥ ३०॥ फंजिकायांपुमान्शा
 कभेदपुष्पभिदोस्त्रियां॥ चर्करःपरिहासेस्यान्कृगेषुवपशाव

पि॥११॥ वल्लुरंशाद्वल्लसेत्रेगहनौषधयोरपि॥ वल्लूरात्रिषुसंशुष्क
 मांसशूकरमांसयोः॥१२॥ वार्दरं कृष्णालाबीजदक्षिणावर्तशंखयोः
 ॥ वीरेचकाकचिंचायांभारत्यांचनपुंसकं॥१३॥ वागरस्तुगतातंके
 मुमुक्षौवातवेषके॥ विशारदेपिशोणेपिनिर्नयेवारकेपिच॥१४॥
 वासरस्तुपुमान्नागप्रभेददिनयोरपि॥ वासुरावासितायांस्याद्वा
 सतेयशुविस्त्रियां॥१५॥ विष्टरःकुशमुष्टौस्यादासनेपिमहीरुहे
 विस्तरोवाक्प्रपंचेस्याद्विस्तारेप्रणयेपिच॥१६॥ विदुरो नामरेधी
 रेकौरवाणांचमंत्रिणि॥ विधुरं स्यात्परिश्लेषेनदूयोर्विकलेत्रिषु
 ॥१७॥ रसालायांस्त्रीविदारोज्वलोच्छ्वासाजिदारणे॥ विदारीशाल
 पर्ण्यांचरोगभेदेऽसुगंधयोः॥१८॥ विवरं दूषणेगर्तेविसरःप्रसरे
 ब्रजे॥ विस्तारेविस्ततौस्तंबेविकारोविकृतौरुजि॥१९॥ विदारो
 भ्रमणेस्वंधेलीलायांसुगतालये॥ शबरोमुच्छभेदेचपानीयेशंक
 रेपिच॥२०॥ शबरं सलिलेपुंसिमृगदैत्यविशेषयोः॥ शोबरी
 चाखुपर्ण्यास्याच्छर्वरीयामिनीस्त्रियोः॥२१॥ शर्कराखंडवि
 कृतावुपलाकर्पुरांशयोः॥ शर्करान्वितदेशेपिरुग्भेदेशकलेपिच
 ॥२२॥ शक्करीकुंदसोभेदेनदीमेखलयोरपि॥ शणीरं शोणमध्य
 स्त्रेषुलिनेदर्शितटे॥२३॥ श्वशुरःपूज्येस्त्रीब्राह्म्यांशरीरंदे
 दजेवृषे॥ शार्करःस्याद्गुग्गुलेनेशर्करान्वितदेशयोः॥२४॥ शा
 करस्तुबलीवर्देकुंदोभेदेनपुंसकं॥ शार्वरं त्वंधतमसेघातुकेभे
 द्यलिंगकं॥२५॥ शालारंस्याद्वस्तिनखेसोपानेपक्षिपंजरे॥ शा
 वरीशूकशिंब्यास्यात्पुंसिपापापराधयोः॥२६॥ रोध्रेचशोकरिः
 पुंसिकार्तिकेयेगणाधिपे॥ शिरवरोऽस्त्रीद्रुमाग्रादिशृंगेषुलक
 कस्ययोः॥२७॥ पक्वदाडिमबीजाभमाणिक्यशकलाग्रयोः॥ शि
 शिरोनाहिमेनस्त्रीरितुभेदेजडेत्रिषु॥२८॥ शिलिंध्रंकदलीपु
 ष्येकवरेनादूषांतरे॥ दुभेदेस्त्रीतुविहगीभेदगंडूयदीमृदोः॥२९॥
 शीकरं शरलेवातस्तुतांबुकणयोःपुमान्॥ शुषिरं वंशादिवाद्ये

विवरेपिनपुंसकं॥३०॥मूषिकेनास्त्रियांगर्तवन्द्योरंध्रान्वितेत्रिषु॥
 शृंगारसुरतेनाट्यरसेचगजमंडने॥३१॥नपुंसकंलवंगेपिनागसं
 भवचूर्णयोः॥संवरोदैत्यहरिणमत्स्यशैलजिनांतरे॥३२॥नपुंसकं
 तुसलिलबौद्धव्रतविशेषयोः॥संकरोःग्निचटत्कारेसंमार्जन्यव
 पुंजिते॥३३॥नवदूषितकन्यायांसंकरीपुनरुच्यते॥संस्कारःप्रति
 यत्नेतुभवेमानसकर्मणि॥३४॥संस्तरःप्रस्तरेयज्ञेसंगरोयुधिष्ठा
 पदि॥क्रियाकारेविषेचांगीकारेकुवशमीफले॥३५॥संभारसंभृ
 तौसंधेसामुद्रंदेहलक्षणौ॥समुद्रजेऽन्यलिंगोऽथसावित्रःशंकरे
 वसौ॥३६॥सावित्रीसत्यवत्यत्याग्रहपत्न्युमयोरपि॥सिंदूरस्तरु
 भेदेस्यात्सिंदूररक्तचूर्णके॥३७॥सिंदूरीरेचनीरक्तचेलिकाघात
 कीषुच॥सुनीरस्तुशुनीस्तन्येसपांडुकैलविकयोः॥३८॥सुंदरीत
 नुभिन्नारीभिदोःस्त्रीरुचिरेऽन्यवत्॥सैरंध्रीपर्वेश्वरस्थशिल्पक
 त्स्यवशारिन्त्रियां॥३९॥वर्णसंकरसंभूतस्त्रीमहल्लिकयोरपि॥सौ
 वीरंकांजिकेस्रोतोर्जनेचवदरीफले॥४०॥नातुनीवृतिहारिद्रं
 हरिद्रारंजिनेत्रिषु॥नानीपट्टेहिंडीरफेनवार्ताकुपूरुषे॥४१॥
 रचतुः॥अरुष्करोत्रणकृतित्रिषुभल्लावकेपुमान्॥भवेदभिम
 रोयुद्धेवधेस्वबलसाधने॥४२॥अनुत्तरंत्रिषुश्रेष्ठेप्रतिजल्पविव
 र्जिते॥अलंकारस्तुहागदनुपमादावलंकृतौ॥४३॥अवहारः
 पुमांश्चौरैद्युतपुद्गादिविश्रमे॥निमंत्रणोपनेतव्यद्रव्येग्राहारव्य
 यादसि॥४४॥अवतारोऽवतरणेपुष्करिण्यादितीर्थयोः॥अवस्क
 रोपिवर्चस्केगुह्येऽथावसरपुमान्॥४५॥प्रस्तावेमंत्रभेदेचवर्ष
 णेचापिकीर्तित॥उपलादाचकूपारकूर्मरानेमहोद्धौ॥४६॥
 असिपत्रःखड्गकेशेपुमानिहौचनारके॥भवेदध्वतरोनागांतरे
 वेगसरेपिच॥४७॥अभिहारोऽभियोगेचचौर्येसन्नहनेपिच॥
 अग्निहोत्राग्निहविषोरर्धचंद्रोनखसते॥४८॥गलहस्तेबाण
 भेदेक्षुण्णविवृतितुस्त्रियां॥आहंवरस्तूर्यपद्मसंरंभेगजगर्जिते

॥४९॥ आत्मवीरः प्राणवति श्यालके च विदूषके ॥ दंटीवरं कुबलये
 शतायुष्यं तु योषिति ॥ ५० ॥ उदुंबरस्तु देहल्यां वृक्षभेदे च पंडके ॥
 कुष्ठभेदेऽपि च पुमांस्तस्मात् पुंसकं ॥ ५१ ॥ उपहृत् समीपे
 स्यादेकांतेऽपि न पुंसकं ॥ उदुंतुरस्त्रिभूतुंगे करालोत्कटदंतयोः
 ॥ ५२ ॥ उपकारश्चोपहृतौ विकीर्णकुसुमादिषु ॥ औदुंबरः प्रा
 णदेवे रोगभेदे न पुंसकं ॥ ५३ ॥ अथ कर्मकरो भृत्ये चेतनाजीवि
 नित्रिषु ॥ कीनाशे पुंसि मूर्च्छायां बिंबिकायामपि स्त्रियाम् ॥ ५४ ॥
 कलिकारस्तु धूम्यादेकरं जेपीतमस्तके ॥ कर्णिकारः पुमानार
 वधद्रौ च द्रुमोत्पले ॥ ५५ ॥ कर्णपूरः शिरीषे स्यान्नीलोत्पलचसंत
 योः ॥ करवीरः कृपाणे स्याद्देत्यभेदाश्च मारयोः ॥ ५६ ॥ करवीर्य
 दिति श्रेष्ठगंवी पुत्रवतीषु च ॥ कटंभराप्रसारण्यां रोहिण्यांगजयो
 षिति ॥ ५७ ॥ कलंबिकायां गोलायां वर्षाभूमूर्वयोरपि ॥ कादंबर
 स्तुदध्यग्रे मद्यभेदे न पुंसकं ॥ ५८ ॥ स्त्रीवारुणी परभृता भारती
 शारिका सुच ॥ कालंजरो योगिचक्रमेलके भैरवे गिरौ ॥ ५९ ॥ कुं
 भकारी कुलश्यां च पुलिंगो घटकारके ॥ कृष्णसारा शिंशपायां
 पुंसि स्तुत्यां मृगांतरे ॥ ६० ॥ गिरिसारः पुमांस्तु हेरंगेमलयपर्वते ॥
 घनसारस्तु कर्पूरे दक्षिणावर्तपारदे ॥ ६१ ॥ चराचरं वाच्यलिंग
 मिंगे जगति न द्वयोः ॥ चर्मकारः पादुकातिस्त्रियां चर्मकषौषधौ च
 अथ चक्रधरो जेः हौना त्रिषु ग्रामजालिनि ॥ चित्राटीरो विधौ भा
 लमेकितं येन तत्र च ॥ ६३ ॥ घटां कर्णोपहारा यद्वत्छागास्त्रविंदु
 षु ॥ तालपत्रं तु तादं केरंडायां तालपत्र्यपि ॥ ६४ ॥ तुंगभद्रानदी
 भेदे स्त्रियां पुंसि न दोत्कटे ॥ तुंडिकेरी तु कार्पास्यां बिंबिकायाम
 पि स्त्रियां ॥ ६५ ॥ तुलाधरस्तु लाराशौ पुंसि वाणिजके त्रिषु ॥ अथ तो
 यधरो मुस्तासु निषण्णोषधी घने ॥ ६६ ॥ दंडयात्रादिजिजये सं
 पानवरयात्रयोः ॥ अथोदेशपुरंदेशे पूरेऽपि स्यान्न पुंसकं ॥ ६७ ॥ दं
 डधारः पुमान्पृथ्वीनाथे प्रेताधिपेऽपि च ॥ दिगंबरः स्यात्सपणेन

नेतमसिशोकरे ॥ ६८ ॥ दुरोदरं द्यूतभेदे द्यूतकृत्यणयोः पुमान् ॥
 देहयात्रायमपुरीगमने भोजने पिच ॥ ६९ ॥ द्वैमातुरो जरासंधवा
 रणाननयोः पुमान् धराधरो हरौ शैले धाराधरो सिमेघयोः ॥ ७० ॥ धा
 रांकुरस्तु नाशीरेशीकरे पिघनोपले ॥ धार्तराष्ट्रोऽसितास्योऽग्निहं
 से कौरवसर्पयोः ॥ ७१ ॥ धुंधुमार-शक्रगोपे गृहधूमे पदालिके ॥ ७२
 धुरंधरो धवद्रौ नावाच्यलिंगस्तु धूर्वहे ॥ ७३ ॥ धृतराष्ट्रः सरा
 द्विः स्यान्नागसत्रियभेदयोः ॥ धृतराष्ट्रहंसपत्न्यां नभश्चरो
 विहंगमे ॥ ७४ ॥ विद्याधरे घनेवाते निशाचरस्तुरस्यसि ॥ फेरुपे
 चकसर्पेषु पांशुलाया निशाचरी ॥ ७५ ॥ निषधूरस्तु जबाले नि
 शायां तु निषधूरा ॥ नीलांबर-प्रलंबघ्ने कोणपेचं शनैश्चरे ॥ ७६ ॥
 भवेत्परिकरः संधेपर्यंकपरिवारयोः ॥ ७७ ॥ प्रगाढगात्रिकावधे
 समाचारविवेकयोः ॥ ७८ ॥ अश्वपक्षचरश्चंद्रे पृथक्चारिगजे
 पिच ॥ भवेत्प्रतिसंरोमं त्रभेदे माल्ये च कंकणे ॥ ७९ ॥ त्रणशुद्धौ च
 मूषष्ठे पुंसि नस्त्री तु मंडने ॥ आरसे करं सूत्रे च निबोज्ये त्वन्यलिंग
 कः ॥ ८० ॥ भवेत्परिसंरोमृत्यौ विधावपि च पुस्ययं ॥ परंपरो मृ
 गभेदे प्रयोत्रे तनयस्य च ॥ ८१ ॥ परंपरा परिपाठ्यां हिंसासतान
 योरपि ॥ पयोधरः कोषकारेनालिकेरेस्तने पिच ॥ ८२ ॥ कशेरु
 मेघयोः पुंसि प्रभाकरोऽग्निस्तूर्ययोः ॥ प्रतीहारो हारिहास्ये
 हाः स्थितायां तु योपिति ॥ ८३ ॥ परिवारः परिजने खड्गकोषे परि
 छदे ॥ पारावारः समुद्रेनातटहयेन पुंसकं ॥ ८४ ॥ पात्रेटीरस्तु पु
 ल्लिंगो मुक्तव्यापारमंत्रिणि ॥ लोहकास्थिरजत्पात्रे सिंघाणे पावके
 पिच ॥ ८५ ॥ पारिभद्रस्तु मंदारे निंबद्रौ देवदारुणि ॥ पीतांबरस्तु
 शैलूषे पुंसि कैटभस्तदने ॥ ८६ ॥ पीतसारो मलयजे गोमेदकम
 णावपि ॥ पूर्णपात्रं वस्तु पूर्णपात्रे वर्धापके पिच ॥ ८७ ॥ बलभद्रा
 त्रायमाणा कुमार्योः पुंसि सीरिणि ॥ ब्रह्मपुत्रः क्षेत्रभेदे नदभेदे
 च पुस्यय ॥ ८८ ॥ वक्रनक्रस्तु पिशुने तथैव शुकपक्षिणि ॥ वा

शोभितोऽस्तु ह्यांगुलास्मृता॥ गोला गोदावरीसरव्योः कुनटीदुर्ग
 योः स्त्रियां॥ १४॥ पत्रांजनेमंदुलेचालिंजरेवालखेलने॥ चला ल
 स्म्यां पुमान्कंपेकंपनेत्वभिधेयवत्॥ १५॥ चिल्लः पुमान्कुन्मने
 त्रेकुन्नासेष्यभिधेयवत्॥ आततायिनितस्रोक्तश्चिल्ली स्यात्सु
 द्रवास्तुके॥ १६॥ चुल्ली चितायामुद्धानेचोलः कूर्पासकेपुमान्॥ न
 पुंसकेतुवसनेकुलं खलितशाठ्ययोः॥ १७॥ छल्ली वीरुधसं
 तानेवल्ललेकुसुमांतरे॥ जलं गोकलनेनीरेद्वीबेरेष्यन्यवज्जडे
 ॥ १८॥ जालं गवाक्षआनायेक्षारकेदंभदंयोः॥ जालोनीपट्टमे
 जालीपटोलिकौषधौस्त्रियाम्॥ १९॥ झला स्यादातपस्योमौदु
 हितर्यपिचस्त्रियां॥ झल्ली वीर्यातप रुचोर्वर्त्यामुदूर्तनांशुके॥
 ॥ २०॥ तलं स्वरूपेनूर्ध्वोस्त्रीक्रीबंज्याघातवारणे॥ काननेकार्य
 बीजेचपुंसितालमहीरुहे॥ २१॥ चपेटेचत्सरौतंत्रीघातेसव्येन
 पाणिना॥ तल्ली तरुण्यांतल्लुस्तुजलाधारांतरेपुमान्॥ २२॥ तालः
 करतलंगुष्ठमध्यमाभ्यांचसेमिते॥ गीतकालक्रियामानेकरास्फा
 लेद्रुमांतरे॥ २३॥ वाद्यभांडेचकांसस्यत्सरौतालीजटौषधौ॥ क्री
 बंतुहरितालेस्यात्तुलासादृश्यमानयोः॥ २४॥ गृहाणांदारुवेधाय
 पीठिकायामपीष्यते॥ राशौपलशतेभांडेतुलंस्याद्द्वह्यदारुणि
 ॥ २५॥ आकाशेथपिचौनस्त्रीदल मुत्सेधरवंडयोः शस्त्रीछदेय
 चद्रव्येपत्रेष्यथदुलिः स्त्रियां॥ २६॥ कमळ्यां नामुनौदोलानीत्यां
 यानांतरेपिच॥ नलः पोटगलेराक्षिपितृदेवेकपीश्वरे॥ २७॥ कमले
 पिकुनट्यांचक्रमेणक्रीबयोपितोः॥ नाला ननापद्मदंडेनाली
 शाककडंबके॥ २८॥ नीलं तुनीलीरक्तेनानिध्यद्विवानरांतरे
 ॥ नीलीरुग्भेदनीलिन्योः पलमुन्मानमांसयोः॥ २९॥ पल्ल्यल्प
 ग्रामकुट्टिन्योः पल्लः स्थूलकुसूलके॥ पालिः कर्णलतायेऽश्रौ
 पंक्तावंकप्रभेदयोः॥ ३०॥ छात्रादिदेयेस्त्रीपालीपूकासश्रुयेपि
 तोः॥ पिल्लः पुमान्कुन्मनेत्रेकुन्नासेपुनरन्यवत्॥ ३१॥ पीलुः

पुमान्प्रसूने स्यात्परमाणोमतंगजे ॥ अस्थिरखंडे च तालस्य कांड
 पादपभेदयो ॥ ३२ ॥ पुलः स्यात्पुलके पुंसि विपुलेऽप्यन्यलिंगकः
 ॥ फलं जाती फले सस्ये हेतूत्येव्युष्टिलाभयोः ॥ ३३ ॥ त्रिफलायां
 चककोले प्रियंगौ तु फली स्मृता ॥ फालः पुंसि महादेवे कालिंदी भे
 दनेऽपि च ॥ ३४ ॥ कृबसी रोपकरणे त्रिषु कार्पासवाससि ॥ बलिदै
 त्यप्रभेदे च करचामरदंडयोः ॥ ३५ ॥ उपहारे पुमान्स्त्री तु जरयाश्च
 यचर्मणि ॥ गृह्णारूपप्रभेदे च जठरावयवेऽपि च ॥ ३६ ॥ बलं गंधरा
 सेरूपे स्थामनि स्थौल्यसैन्ययोः ॥ पुमान्गृह्णायुधे दैत्ये प्रभेदे वा
 यसेऽपि च ॥ ३७ ॥ बलयुक्तेऽन्यलिंगः स्याद्वाट्यालके तु योऽपि ति ॥
 बल्ली स्यादजमोदायां व्रतत्यामपि योऽपि ति ॥ ३८ ॥ बालो नाकुंत
 लेशस्य कौरणश्चापि बालधौ ॥ नालिकेरे हरिद्रायां मल्लिकाभि
 यपि स्त्रिया ॥ ३९ ॥ वाच्यलिंगोऽर्भके मूर्खे द्वीभेरपुं नपुंसकं ॥ अ
 लंकारांतरे मध्ये बाली बालात्रुटि स्त्रियोः ॥ ४० ॥ वेला काले च
 सीमायामव्येः कूलविकारयोः ॥ अक्षिष्टमरणे रागेर्द्वेषरस्य च
 भोजने ॥ ४१ ॥ भलः स्यात्पुंसि भल्लूकेशास्त्रप्रभेदे तु नटयोः ॥ भल्ला
 तवर्ग्यास्त्रियां भल्ली भालं तेजोललाटयोः ॥ ४२ ॥ भेलः पूवे मुनौ
 पुंसि भीरावशे च वाच्यवत् ॥ मलोऽस्त्री पापविट्किट्टे कृपणे च
 मिधेयवत् ॥ ४३ ॥ मल्लः पात्रैकपोले च मत्स्ये भेदे बलीयसि ॥ मा
 लः क्षेत्रे स्त्रियां पृक्कास्त्रजोर्जात्यंतरे पुमान् ॥ ४४ ॥ मालुः पत्रल
 तानार्योऽस्त्रियां मूलं शिफाद्ययोः ॥ मूलवित्तेति केवानामेला
 स्यान्मूलके मसौ ॥ ४५ ॥ मौलिः किरीटे धम्मिल्ले चूडायामनपुंस
 कं ॥ नाशोकटौ स्त्रियां भूमौ लीला केलिविलासयोः ॥ ४६ ॥ शृंगा
 रभावचेष्टायां लोल स्याद्वाच्यलिंगकः ॥ सत्तृष्णे चंचले लोला
 जिह्वाकमलयोऽस्त्रियां ॥ ४७ ॥ व्याली दुष्टगजे सर्पेऽपि देनाऽ
 न्यवत्सवले ॥ विलं छिद्रे गुहायां च पुमानुच्चैः प्रबोद्धये ॥ ४८ ॥ श
 लस्तुशल्ले पुंसि भृंगिसे च भिदोर्विधौ ॥ शालुः कषायद्रव्ये स्या

चौरकारव्योषधौ पुमान् ॥ ४९ ॥ शालिस्तुकलमादौ च गंधमार्ज
 रके पुमान् ॥ शालाद्रुस्कंधशरवायां गृहगेहैकदेशयोः ॥ ५० ॥ ना
 द्रुपेशीलं मुच्छे स्याद्द्रुपयां शिलीमता ॥ स्तंभशीर्षे शिलाशिल्यौ
 शिला तु प्रस्तरे मता ॥ ५१ ॥ तथा मनःशिलायां च द्वा राधस्थितदा
 रुणि ॥ शीलं स्वभावे सदृत्ते शुक्लो योगांतरे सिते ॥ ५२ ॥ नपुंसकं
 तुरजतेशूलोः स्त्रीरोग आयुधे ॥ मृत्युकेतनयोगेषु शूला स्यात्प
 ण्ययोषिति ॥ ५३ ॥ शूलो भूमृतिशैलंतु शैले ये तादृश्यं शैलके ॥ सा
 लः पादपमात्रे स्यात्प्राकारे सर्जपादपे ॥ ५४ ॥ स्यालं भाजनभेदेऽपि
 स्थाली स्यात्पादलेखयोः ॥ स्थूलं कूटं यनिप्रज्ञे पीवरेष्वन्यलिङ्ग
 कः ॥ ५५ ॥ दालो दले पुमान् दालामदिरायां च योषिति ॥ देला स्त्रिया
 मवज्ञाया विलासे वरयोषितां ॥ ५६ ॥ लत्रिः ॥ अनलो वसुभेदे
 ग्नावनिलो वसुवातयोः ॥ अर्गला त्रिषुकल्लोलैर्दंडैः तरकपाद
 योः ॥ ५७ ॥ अशलः कुटिले सर्जरसे समददंतिनि ॥ अंगुलीकर
 शरवायां कर्णिकायां गजस्य च ॥ ५८ ॥ अचला वसुधायां स्यादच
 लः शैलकीलयोः ॥ अमलं त्वभ्रके क्लीबं लक्ष्म्यां स्त्रीनिर्मले त्रिषु
 ॥ ५९ ॥ अंजलीस्तु पुमान् हस्तसंपुटे कुडवे पिच ॥ अवे लस्त्वपलापे
 स्यादवेला पूगचर्चिते ॥ ६० ॥ आभीलं नहयोः कृच्छे वाच्यलिङ्गं भ
 यानके ॥ इल्वला तारक्तभेदे नाभेदे दैत्यमतस्य योः ॥ ६१ ॥ उत्पली
 तुषचर्पट्यां क्लीबं कुष्ठप्रसूनयोः ॥ उपलः प्रस्तरे रत्ने शर्करायां व
 योषिति ॥ ६२ ॥ उज्वलो दीप्तशृंगारविशदेषु विकाशिनि ॥ उत्फुल्लं
 करणे स्त्रीणामुत्तालेपिविकसरे ॥ ६३ ॥ उत्ताल उत्कटे श्रेष्ठे विक
 राले पूवंगमे ॥ कमलं सलिले ताम्रे जलजे कौम्भिभेषजे ॥ ६४ ॥ मृ
 गभेदे तु कमलः कमला श्रीवरस्त्रियोः ॥ कपिलारेणुकायां च शि
 शपागोविशेषयोः ॥ ६५ ॥ पुंडरीककरिण्यां स्त्रीवर्णभेदे त्रिलिङ्गकं
 ॥ नानलेषा सुदेवे च मुनिभेदे च कुक्कुरे ॥ ६६ ॥ कंबलो नागरा मे
 स्यात्सास्त्राप्रधारयोऽपि ॥ कृमावप्युत्तरासंगे सलिलेतु नपुंसकं ६७

करालौदंतुरेतुंगेभीषणेचाभिपेयवत्॥ससर्जरसतैलेनाक्रीबंछ
 षाकुठेरके॥६८॥कदलंविषुकपालेष्युपरागेनवांकुरे॥कलध्व
 नीकंदलीतुमृगगुल्मप्रभेदयोः॥६९॥कदलाकदलौपृश्न्याक
 दलीकदलौपुनः॥रंभाट्टक्षेःशकदलीपताकामृगभेदयोः॥७०॥
 कदलाट्टिबिकायांचशाल्मलीभूरुहेपिच॥कपालोऽस्त्रीशिरो
 स्थिस्याद्वटादेःशकलेत्रजे॥७१॥कंठीलातुहयोद्रौणीप्रभेदेना
 क्रमेलके॥कल्लोलःपुंसिहर्षस्यादुल्लोलवैरिणोरपि॥७२॥काम
 लारोगभेदेवानानामरुचसंतयोः॥कामुकेवाच्यलिंगोथकालो
 लंनरकांतरे॥७३॥नाकुलालेद्रोणकाकेविषभेदेतुनस्त्रियाम्॥
 काहलावाद्यभांडस्यभेदेचापसरसांभिदि॥७४॥काहलीतुव
 रुण्यास्यात्काहलश्चरणायुधे॥शब्दमात्रेपिपुल्लिगास्त्रिषु
 ष्केभृशेखले॥७५॥किट्टालःपुंसिताम्रस्यकलशेलोहगूथके
 ॥कीलालंरुधिरतोयेकुशलःशिक्षितेत्रिषु॥७६॥क्षेमेचसुक
 तेचापिपर्याप्तौचनपुंसकं॥कुवलंचोत्पलेमुक्ताफलेपिबदरी
 फले॥७७॥कुड्मलोमुकुलेपुंसिनह्योनरकांतरे॥कुटिला
 तंगरपाद्यांस्त्रीभुग्नेवाच्यलिंगक॥७८॥कुंतलंश्रवकेना
 लेजवेपुंभूमिनीवृत्ति॥कुंलालःकुक्कुभेकुंभकारेस्त्रीत्वंजना
 तरे॥७९॥कुंभिलःशालमीनेचचोरेऽश्लोकार्थचौरयोः॥कुंहा
 लःस्यात्सुमान्भूमिदारणेयुगपत्रके॥८०॥कुंचेलाविदूषण्या
 स्त्रीवाच्यवत्तुकुवाससि॥कुलूलंशंकुसंकीर्णश्चभ्रेनातुतुषान
 ले॥८१॥कुंडलंकर्णभूषायापाशोपिविलयेपिच॥कांचनद्रुगुडू
 च्योऽस्त्रीकेवलःकुहनेपुमान्॥८२॥नपुंसकतुनिर्णीतेवाच्य
 वचैवस्तत्त्वयोः॥केवलौज्ञानभेदेथकोमलंमृदुलेजले
 कीहलोवाद्यभेदेस्यान्नाद्यशस्त्रप्रवृत्तरि॥ग्रंथिलस्तुक
 शीरशैबिककततरोपुमान्॥८४॥सप्रंथौत्रिषुगंधोलीभद्रशा
 द्योश्चयेपिति॥गरलंतृणपूलेचविषेमानेनपुंसकं॥८५॥गो

पालोनृपगोपेशोगोकुलेमुसलेहले॥ गोरिलस्तुपुमानलोहचूर्णे
 स्याद्गौरसर्षपे॥ चपलः पारदेमीनेचोरकेप्रस्तरांतरे॥ चपला
 कमलाविद्युत्सुंश्र्वलीपिप्पलीषुच॥ ८७॥ नपुंसकंतुशीघ्रेस्याह
 च्यवत्तरलेचले॥ चत्वालोहोमकुंडेस्यात्सुंसिदर्भेपिदृश्यते८८
 चंद्रिलः पुंसिवास्तूकश्लेकेभर्गेचनापिते॥ चंचलातुतडिल्लस्ये
 श्र्वश्र्वलः कामुकेनिले॥ ८९॥ चूडालातूच्चटायांस्त्रीचूडावति
 चवाच्यवत्॥ कृगलं नीलवस्त्रेनाहागेस्त्रीकृद्दरके॥ ९०॥ जं
 बालः शैबलेपंकेजगलोमदनद्रुमे॥ भेदकेपिष्टमद्येचपुंसिधू
 र्त्तः भिधेयवत्॥ ९१॥ जटिलापिप्पलीमांस्योर्जटापुक्तेतुवाच्य
 वत्॥ जंगलं निर्जनस्थानेत्रिलिंग्यापिशितेस्त्रियां॥ ९२॥ जंभ
 लः पुंसिजंबीरेबुद्धदेवांतरेपिच॥ जंबूलस्तुपुमान्जंबूवित
 पेन्नकचछदे॥ ९३॥ जांगलीविषविद्यायांजांगलंजालिनीफ
 ले॥ जांगलीशूकशिब्यांस्त्रीजांगलोनाकपिंजले॥ ९४॥ तर
 लंचंचलेषिङ्गेभास्करेपित्रिलिंगकं॥ हारमध्यमणौपुंसियवागू
 मुरयोःस्त्रियाम्॥ ९५॥ तंडुलः स्याद्विडंगेचधान्यादिनिकरेपु
 मान्॥ तमालस्तिलकेखड्गेतापिष्ठेवरुणद्रुमे॥ ९६॥ तांबूली
 नागवल्यांस्त्रीक्रमुकेतुनपुंसकं॥ तातलो रुजिपाकेचलोहक
 टेमनोजवे॥ ९७॥ तुमुलः कलिरक्षेनाक्रीबंतुरणसंकुले॥ तैति
 लो गंडकेपुंसिक्रीबंतुकरणांतरे॥ ९८॥ दुकूलं श्लक्ष्णवस्त्रे
 स्यात्सौमेचधवलागवि॥ वृषश्रेष्ठेपुमान्वाच्यलिंगः शुक्लेचसुंद
 रे॥ ९९॥ नकुलीकुक्कुटीमांस्योःपशुपांडवयोःपुमान्॥ नाकुली
 कुक्कुटाकंदेरास्त्रायांचविकेस्त्रियां॥ १००॥ नाभीलंबं सणैना
 र्पाः कृच्छ्रगर्भाडयोरपि॥ निचूलस्तुनिचोलेस्यादिज्जलारव्यम
 हीरुहे॥ १०१॥ निर्मलं स्यात्तु निर्माल्येचाभ्रकेचनपुंसकं॥ मलही
 नेऽन्यलिंगंचनिस्तलंबर्तुलेचले॥ १०२॥ निष्कलंतुकलाशून्येन
 ष्टवीर्येचवाच्यवत्॥ नैपालीतुनवमालीकुनटीसुवहासुच॥ ३॥

पल्लवतिलचूर्णे च पंके मांसेन पुंसकं ॥ नारायणसेः शपटलं पिट
 केवपरिच्छेदे ॥ ४॥ छटिद्वयोगतिलके क्लीबव्रजे पुनर्नवा ॥ प्रतलं
 पातालभेदे ततांगुलिकरे पुमान् ॥ ५॥ पटोलं वस्त्रभेदे नौषधौ
 ज्योत्स्न्यां तु योषिति ॥ प्रवालोः स्त्री किसलये वीणादंडे च विद्रुमे
 ॥ ६॥ पचाली पुत्रिका गीत्यो स्त्रियां पुंभूमिनीरुति ॥ पांशुलः पुं
 श्वले मंभोः खट्वांगे स्त्र्यसती भुवोः ॥ ७॥ पाकलं कुष्ठभेषज्ये पुंसि
 स्यात्कुंजरज्वरे ॥ पाचालं पाचनेनाग्नेौ वा धनद्रव्यवातयोः
 पाटला पाटलो स्त्री स्यादस्य पुष्पे पुनर्नवा ॥ आशुधान्ये पुमान् त्र्ये
 तरक्तवर्णे पिवाच्यवत् ॥ ८॥ पातालं नागलोके स्याद्विवरे वड-
 वानले ॥ पातिली वागुरायां स्यान्नारी पात्रप्रभेदयोः ॥ ९॥ पि
 पली सलिले वस्त्रच्छेदभेदे च नातरौ ॥ निरंशुके पक्षिभेदे कणाया
 पिपली स्मृता ॥ १०॥ पिचुलो द्रुवके पिस्यादिज्जले जलवायसे
 ॥ पिंगलो नागभिद्रुचंडाशुपारिपार्श्विके ॥ ११॥ निधिभेदे कपा
 वग्नौ पुंसि स्यात्कपिलेऽन्यवत् ॥ स्त्रियां चेश्याविशेषे च करिण्या
 कुसुदस्य च ॥ १२॥ पित्तला तोयपिपल्यां स्त्र्यन्यवत्पित्तसंयुते
 क्लीबंतु तैजसद्रव्ये पिच्छलो विज्जिनेऽन्यवत् ॥ स्त्रीपोतिका शि
 शपयोः शाल्मली सिंधुभेदयोः ॥ पुद्गलः सुंदराकारे त्रिषु पुंस्या
 त्प्रभेदयोः ॥ १३॥ पेशलो रुचिरेदं फेनिलोऽरुष्टपादपे ॥ नास
 फेने त्रिषु क्लीबं कोली मदनयोः फले ॥ १४॥ बहुला नीलिकायां
 स्यादेलायां गवियोषिति ॥ कृत्तिका सुस्त्रियां भूमि विहाय सिनपु
 संकं ॥ १५॥ पुंस्यग्नौ कृष्णपक्षे च वाच्यवत्प्राज्य कृष्णयोः ॥ व
 रल्यवारला चापि गंधोली हंसकांतयोः ॥ १६॥ बार्दलं दुर्दिने मे
 लानं दायां बार्दलः स्मृतः ॥ मंगला सितद्वार्यां उमायां पुंसि
 भूमिजे ॥ १७॥ नपुंसकं तु कल्याणे सर्वार्थरक्षणे पित्त ॥ मंडलं
 परिधीके ठेदो ह्यदशराजसु ॥ १८॥ क्लीबेऽथ निवदे द्विवे त्रिषु
 पुंसितुकुकरे ॥ मंजुलं त्रिषु मंजोना जरकरं को न पुंसकं ॥ १९॥

जलांचलेनिकुंजेच महिलाफलिनीस्त्रियोः॥मातुलोव्रीहिभिन्ना
 तृभ्रात्रोश्चमदनद्रुमे॥२२॥धुस्तूरेमाचलोवन्दिचौरेचयाहरोगयोः
 ॥मुसलं स्यादयोयैतुपुनपुंसकयोःस्त्रियाम्॥२३॥तालमूल्यामा
 खुपर्णीग्रहगोधिकयोरपि॥मृणालंनलदेक्षीवंस्त्रीनपुंसकयोर्वि
 से॥२४॥मेखलाखड्गबंधेस्यात्कोचीशैलनितंबयोः॥यमलं युग
 लेक्षीबेयमलीचोटिकाद्वये॥२५॥रसालारसनादूर्वाविदारीमार्जि
 तासुच॥रसालं सिलहकेबोलेरसालंश्वेषुचूतयोः॥२६॥रामि
 लोरमणेकामेलोगुलंपुच्छशेफसोः॥लांगलीतोयपिप्पल्यांक्षीबंतु
 कुसुमांतरे॥२७॥गोदारणेत्तणराजगृहदारुविशेषयोः॥लोहलः
 शृंखलाचार्यः व्यक्तवाजिनिचत्रिषु॥२८॥वज्रुलःपुंसितिनिशेवेत
 साशोकयोरपि॥बंठालोयुद्धभेदेचनौकायांचरनित्रके॥२९॥वा
 तूलःपुंसिवास्यायांच्यवन्मास्तासहे॥वामिलोदांभिकेवामेत्रि
 पुस्याद्विमलास्त्रियां॥३०॥शातलायांभुवोभेदेनिर्मलेत्वभिधेय
 वत्॥विपुलःपृथुलेगाधेमेरुपश्चिमभूधरे॥३१॥विदुलस्तुपुमा
 नंलुवेतसेवेतसेपिच॥विडालोनेत्रपिंडेस्यादृषदंशककेपुमान्
 ॥३२॥विशालात्विंद्वारुण्यामुज्जयिन्यांतुपोषिति॥मृगपक्षिभि
 दोःपुंसिपृथुलेत्वभिधेयवत्॥३३॥वृषलोगंजनेशूद्रेचंद्रगुप्तेचराज
 नि शकलंत्वचिखंडेस्याद्रागवस्तुनिवल्कले॥३४॥शंबलोःस्त्री
 संबलवलकुलपाथेयमत्सरे॥शयालुःस्यादजगरेनिद्राशीलेचकुकुरे
 ॥३५॥श्रद्धालुर्दोहदिन्यांस्त्रीश्रद्धापुक्तेतुवाच्यवत्श्यामलःपि
 प्लेक्ष्णोशार्दलोराससांतरे॥३६॥व्याघ्रेचपशुभेदेचसत्तमेत्त
 रस्थितः॥शाल्मलिस्तरुभेदेस्याद्वीपभेदेपिचद्वयोः॥३७॥श्रीफ
 लःपुंसिमातूरेधात्रीनीलिकयोःस्त्रियाम्॥शीवलंस्याच्चशैवाले
 शैलेयेचनपुंसकं॥३८॥शीतलंपुष्पकाशीशेशैलजेमलयोद्भवे॥
 पुमानासनपण्यास्याच्छिशिरेवाच्यलिंगकं॥३९॥शृंगालोवच
 केदैत्यभेदेनाहुमरेस्त्रियां॥शृंखलापुंस्कटीवस्त्रबंधेचनिगहेनि

पु॥४०॥ शैवलं पद्मकाष्ठे स्याच्छैवालेपि पुमानेय॥ शैष्कलः शु-
 क्रमांसस्य पणकेपि शिवाशिनि॥४१॥ बंडाली तैलमाने च सरसी-
 का मुकस्त्रियो॥ सरलः पद्मकाष्ठेनाश्वोदरावक्रयोस्त्रिषु॥४२॥
 संकुलं त्रिषु विस्पृष्टवाचिव्यासेऽयं सप्तला॥ नवमाली चर्मकपा-
 गुंजा सुपाटलो स्त्रिया॥४३॥ संधिल्लतुसुरुगायां नदीमंदिरयोः-
 स्त्रिया॥ सिंधालामत्स्यविकृतौ वाज्यवतु किलासिनि॥४४॥ सु-
 वेलः प्रणतेशांते त्रिषु नापर्वतांतरे॥ सुतलो दालिकाबंधनागलो-
 कप्रभेदयोः॥४५॥ हिंगुलो वर्णकद्रव्येनाभंदावर्थांतु हिंगुली हे-
 मलः स्वर्णकारे स्यात्कलसेशिलांतरे॥४६॥ लचतुः॥ अक्ष-
 मालाः ससूत्रे स्यादरुंधत्यामपि स्त्रियाम्॥ अंकपाली परीरंभे-
 धात्रीवेदिकयोः स्त्रियां॥४७॥ अथातिबलः प्रबले त्रिषु स्त्रीत्वौ-
 षधीभिदि॥ उदूरखलं शुंगुलौ स्यादुलूरखलेपिनद्वयोः॥४८॥ ए-
 कांठीला वनतिक्ति कौषधौ पुंसि वक्रपुष्पे॥ कलकल उक्तको-
 लहले तथा सर्जनिर्यासे॥४९॥ अथ कर्मफलं कर्मरंगकर्मविपा-
 कयो॥ कंदरालः पुमानां रंभादे पुंसतरावपि॥५०॥ कमंडलुः स्यात्कर्मके न-
 स्त्रीनां पुंसपादपे॥ कुतूहलकौतुके स्यात्प्रशस्तेपि च दृश्यते॥५१॥ रवतमा-
 लस्तुपुल्लिङ्गो धूमेपि च बलाहके॥ गंडशैलोललाटे स्याच्छ्रूतस्थूलोपलेपि-
 रे॥५२॥ मधफल्यपि गुंद्रायां चंपकस्य च कोरके॥ चक्रवालो द्विभेदे स्या-
 च्चक्रवालं तु मंडले॥५३॥ जलांघ्रं स्वतेवारि निर्गमेशैवले-
 पिच॥ दलामलं मरुबकैर्दमनेपि न पुंसक॥५४॥ ध्वनिनाली-
 तु वीणायां वेणुकाहल्योरपि॥ स्यात्परिमलोऽतिमर्दातिमनो-
 हरगंधयोश्चापि॥५५॥ सुरसोपमर्दविकसच्छरीररागादिसोरभे-
 पुंसि॥ अथ पोटगलः पुंसि नले च काशमत्स्ययोः॥५६॥ भवेद्दु-
 हफलानीपेमाः मलक्यांतु योषिति॥ भस्मतूलं ग्रामकूटपांशु-
 वषैर्दिमेपि च॥५७॥ भद्रकाली तु गंधोल्या कात्यायन्यामपि स्त्रि-
 यां॥ महाकाली महादेवो किंपाके प्रथमांतरे॥५८॥ भवेन्मंदक

लोमतेभेमदाव्यक्तवाचिनोः॥ महाबलंसीसकेति वलायांस्त्री
बलोत्कटे॥५९॥ त्रिलिंगंमणिमातातुहारेदंतसतंतरे॥ महा
नीलो भृंगराजेमणिनागविशेषयोः॥६०॥ मुक्ताफलंतुकपूरे
मौक्तिकेलवलीफले॥ स्यान्मृत्युफलाकदल्यामहाकालफलेपु
मान्॥६१॥ भवेद्यवफलोवेणोमांसीकुटजयोरपि॥ रजस्वला
पुष्पवत्यांस्त्रियांस्यात्सौरभेपुमान्॥६२॥ वातकेलिः कलाला
पेषद्भृदंतसतेपुमान्॥ अथ वायुफलंशक्रकामुकेकरकेपिच॥
६३॥ भवेद्विचकिलोमल्लीप्रभेदेमदनेपुमान्॥ बृहन्नलागुडाके
शेमहापोदगलेपुमान्॥६४॥ सदाफलः स्कंधफलेनारिकेलेप्यु
दुंबरे॥ सिनीवाली तुदष्टेदुकलामादुर्गयोस्त्रियां॥६५॥ अथ
सौवर्चलंसर्जसारेचलवणांतरे॥ हस्तिमल्लोऽभ्रमातंगेशंख
नागेविनायके॥६६॥ हरितालंधातुभेदेस्त्रीदूर्वाकाशरेखयोः
॥ हलाहलोब्रह्मसर्पेअजनायांविषेस्त्रियां॥६७॥ लपंच॥ ॥
आसुतीबलआख्यातःकन्यापालकयज्वनोः॥ उदंडपालः
पुंसिस्यात्सर्वमत्स्यप्रभेदयोः॥६८॥ एककुंडलआख्यातोबल
भद्रेधनाधिये॥ कृपीटपालउद्दिष्टःकेलितावसमुद्रयोः॥६९॥
स्यात्पांडुकंबलःश्वेतप्रावारग्रावभेदयोः॥ भवेत्सुरतताली
तुदूतिकायांशिरःस्त्रिजि॥७०॥ इतिलांतवर्गः॥२०२३॥ वैकं
॥ वःसाल्वनेचवातेचवरुणेचनिगद्यते॥ वं प्रचेतसिजा नीया
दिवाशेचतदव्ययं॥१॥ स्वःस्यात्पुंस्यात्मनिज्ञातौविष्वात्मीये
धनेस्त्रियां॥ वह्निः॥ अविर्नाथेरवौमेषेशेलेमूषिककंबले॥
२॥ अश्वःपुंजातिभेदेचतुरगेचपुमानयं॥ ऊर्ध्वं स्यादुच्छ्रिते
तुंगेचोपरिष्ठादपिस्मृतं॥३॥ सवः सुतेराजिकायांकविर्वा
त्मीकिशुक्रयोः॥ सूरौकाव्यकरेपुंसिरवलीनेस्यात्तुयोपिति॥४॥
कण्वंपापेमुनौपुंसिकिण्वंबीजेचशीधुनः॥ पापेक्रीबंनपुंसके
शंदेऽन्यवदविक्रमे॥५॥ स्यात्तुग्रीवाकंधरायांतच्छिरसांच

योषिति॥ चार्वा तुशोभनाबुध्योर्न्यात्नाधनदभार्ययोः॥६॥
 उविः शोभारुचोर्योषिज्जवो वेगवतिविषु॥ पुल्लिङ्गस्तुभवे द्वेगेचो
 दुपुष्पेजवा स्मृता॥७॥ जीवः प्राणितिवृत्तौ च वृक्षभेदे च हृत्स्पतौ
 ॥ जीवा जीवन्तिका मोर्वी वचा शिञ्जितभूमिषु॥८॥ नस्त्री तु जी
 वितेतत्त्वं स्वरूपे परमात्मनि॥ स्याद्विलम्बितनृत्ये च द्रवः प्राद्रव
 नर्मणो॥९॥ रसेपि द्रवदावौ तुवनवन्तौ वनेषु भौ॥ द्वंद्वं रहस्य
 कलहे तथा मिथुनसुग्मयोः॥१०॥ दार्वा दारु हरिद्रायां तथा गो
 जिह्विकोषधौ॥ द्यौः स्त्री स्वर्गे च गगने दिवं क्लीबंतयोः स्मृतं
 ११॥ देवामेघे सुरेराति स्यान्नपुंसकमिंद्रिये॥ देवी कृताभिषेका
 यां तेजनी पृच्छयोरपि॥१२॥ ध्रुवः पुमान्धवे धूर्ते पत्यौ च द्वांतरे
 पिच॥ ध्रुवः शंकौ हरे विष्णौ च देवोत्तानपादजे॥१३॥ वसुयोग
 भिदोऽपुंसि क्लीबं निश्चिततर्कयोः॥ स्त्री मूल्याढ्यो शालपपर्वा गी
 तिसुग्मं द्यौः स्त्रिषु॥१४॥ संततेशाश्रुते चाथ नवनव्ये पुमान्
 स्तुतौ॥ नीवी परिपणे स्त्रीणां कटी वसनबंधने॥१५॥ पक्षं प
 रिणतेपि स्याद्विनाशाः भिमुखेत्रिषु॥ पूवः स्यात्पुवनमेलेभेके
 ऽवौश्च पचेपयो॥१६॥ जलकाके च कुलके प्रवणे पर्वटी द्रुमे॥
 काखंडवारव्यविहगेशब्दे प्रतिगतौ पुमान्॥१७॥ कैवर्त्तिमुस्तके
 गधतृणेपि स्यान्नपुंसकं॥ पार्श्वं कक्षातरे च क्रोपांते पशुगणौ
 पिच॥१८॥ प्राध्वं तु प्रणते चाति दूरवर्त्मनि बंधने॥ पृथ्वी भूमौ
 महत्यां च त्वक्पत्र्यां क्षणाजीरके॥१९॥ भवः क्षेमेश संसारे स
 तायां प्राप्तिजन्मनोः॥ भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मज
 न्मसु॥२०॥ क्रियालीलापदार्थेषु विभूतिबुधजंतुषु॥ रत्यादौ र
 चाधरे वास्यान्नील्यां रत्यां नदीभिदि॥२१॥ लवो लेशे विनाशे च
 छेदने रामनेदने॥ लह्या करंजभेदे स्यात्फलवाद्ये खगोतरे २२
 लब्धी लाघवयुक्तायां प्रभेदे स्यंदनस्य च॥ विश्वा त्वतिविषायां
 स्त्री जगति स्यान्नपुंसकं॥२३॥ ननापुंठ्यापुंसि देवप्रभेदे च

रिवलेत्रिषु॥ बिल्वं फले श्रीफलेनाशवः स्यात्कुणपेपुमान्॥२४॥
 नपुंसकं तु पानीये शिवभूर्जेनृपेपुमान्॥ शिवो मोक्षे महादेवेकी
 लकग्रहयोगयोः॥२५॥ वालुके गुग्गुलो वेदे पुंडरीकद्रुमेपुमान्॥
 सुखक्षेमजले क्लीबं शिवा द्वातामलौषधौ॥२६॥ अभयामलकी
 गौरीफेरुसकृत्फला सुच॥ शिवस्तुभूर्जपत्रे स्यात्तथोदारमही
 पत्तौ॥२७॥ शुल्वं सार्धं यज्ञकर्मण्याचारे जलसन्निधौ॥ सत्वे गु
 णे पिशाचादौ बलेद्रव्यस्वभावयोः॥२८॥ आत्मत्वे व्यवसाया सु
 चित्तैश्च स्त्रीतु जंतुषु॥ सवो यज्ञे च संधाने सांत्वं दाक्षिण्यसामनोः
 ॥२९॥ स्त्रुवा द्वयोर्हमपात्रेशलकी मूर्ध्वयोः स्त्रियाम्॥ हव आज्ञा
 धराब्जाने ह्रस्वो न्यकृत्स्वयोः स्त्रिषु॥३०॥ वत्रि॥ अक्षी वं वशिरे
 शिग्रौ नाम तेषु नरन्यवत्॥ अभावो मरणे सत्वे आहवो युद्धय
 ज्ञयोः॥३१॥ आर्तवं स्त्रीरजे पुष्पे क्लीबं स्यात्तु जे त्रिषु॥ आश्रवो
 गीह तौ क्लेशेनान्यवद्वचनस्थिते॥३२॥ उद्धवो यादवभिदिमहे
 चक्रतुपावके॥ उत्सवो महउत्सेके दृष्टाप्रसवकोपयोः॥३३॥ का
 रवी मधुरादीप्यत्वक्पत्री कृष्णजीरके॥ कितवस्तुपुमान्मते वं
 चके कनकाक्षये॥३४॥ केशवोऽजे च पुन्नागे पुंसि केशवति त्रिषु
 केतवं तुल्ले द्यूते कैरवः कितवे रिपौ॥३५॥ नपुंसकं च कुमुदे चंदि
 कायां तु कैरवी॥ गांढी वो गांढिवश्वाः स्त्रीकामुकेऽर्जुनकामु
 के॥३६॥ गालवस्तुमुनौ लोभ्रेतांडवोऽस्त्रीतृणांतरे॥ भवेदुद्ध
 तनृत्ये च त्रिदिवासरिदंतरे॥३७॥ पुंसि स्वर्गे दीदिविर्ताधिषणेऽन्ते
 तदस्त्रियां॥ निष्पावः शूर्पपवने राजमेषे कडंगके॥३८॥ पवने शि
 बिकायां नातिर्विकल्पेऽन्यलिंगकः॥ निन्दवः पुंसि निहताववि
 श्वासापलापयोः॥३९॥ पल्लवोऽस्त्रीकिसलये चित्पेविस्तरे वने॥
 शृंगारेऽलुक्तरागे स्त्री प्रभावः शांतितेजसोः॥४०॥ पंचत्वं पंचा
 नां भावे प्राणानामत्ययेपि च॥ प्रभवो जन्ममूले स्याज्जन्महेतो
 पराक्रमे॥४१॥ ज्ञानस्य चादिमस्थाने प्रसवो गर्भमोचने॥ उत्पा

देस्यादपत्येपि फलेपि कुसुमेपि च ॥४२॥ प्रसेवः पुंसि वीणांगे स्तू
 ते च पार्थिवो नृपे ॥ पार्थिवी तु सितायां स्त्री पृथिव्या विकृतौ त्रिषु ॥
 ॥४३॥ पुंगवः स्याद्बली चर्दं प्रभेदे प्यौषधस्य च ॥ उत्तरस्थः पुनः श्रे
 ष्ठे फेरे वो जंबुके स्त्रिये ॥४४॥ बल्लवः रूपकारे स्यात्भीमसेने च
 गोदुहि ॥ बाधवो बंधुसुहृदो भार्गवो गजधन्विनोः ॥४५॥ शुक्रेप
 रं पुरामे च भार्गवी पार्वती श्रियोः ॥ दुर्वायां भैरवः पुंसि शंकरे
 भीषणे त्रिषु ॥४६॥ माधवो जेमधो राधेया देवता स्त्रियां मिसौ ॥
 मधुशर्करा वासंति कुट्टनी मंदिरा सुच ॥४७॥ गोमहिषादि संपत्तौ
 यादवः पुंसि केशवे ॥ राजीवन्तलिने तातु भेदे हरिणमीनयो ॥४८॥
 राघवो ब्रह्महामीन भेदे च रघुवंशजे ॥ रौरवो नरके घोरे बडवा
 द्विजयो विति ॥४९॥ अश्वामा कुम्भदा स्यां च नारी जात्यंतरे पि च ॥
 बाहुवकरणे स्त्रीणां चो टकौ धेनुं पुंसकं ॥५०॥ पाताले न स्त्रियां
 पुंसि ब्राह्मणे बडवानले ॥ विभवो रैमोक्षे श्वर्ये विद्रुवो विद्रुतौ
 धियि ॥५१॥ विभावः स्यात्परिचये रसस्योद्दीपनादिषु ॥ शान्त्र
 च भावसहस्यो शत्रूणां शान्त्रवो द्विवि ॥५२॥ घातवो गानरसयोः
 संचिवो मंत्रिचेटयो ॥ सहाये संभवो हेतावुत्पत्तौ मेलके पि च ॥
 ॥५३॥ आधारानतिरिक्तत्वे प्याधेयस्य निगद्यते ॥ सुग्रीवो वासुदे
 वस्य हयेशाखामृगेश्वरे ॥५४॥ सुषवी कारवेल्ले स्यात्कृष्णजी
 रकजीरयो ॥ सैधवोः स्त्री माणि मंथेनाश्वे सिंधुभवे त्रिषु ॥५५॥
 वचतुः ॥ अनुभावः प्रभावे स्यान्निश्चये भावबोधके ॥ भवेद्
 भिषवः स्नाने मद्यसंधानयज्ञयोः ॥५६॥ अपेन्द्रवस्तु पुल्लिंगः
 स्मृतस्नेहापलापयो ॥ आदीनवः पुमान्दोषे परिक्रिष्टदुरंतयो
 ॥५७॥ उपलवः सैहिके ये विप्लवोत्पातयोरपि ॥ कुशीलवस्तु वा
 ल्मीकीनटयाचक्रयोरपि ॥५८॥ जलबिल्वः कर्कटे स्यात्पंचांगे
 जलचत्वरे ॥ जीवजीवश्च कोरे स्याद्दुर्मभेदे पि पुंस्ययं ॥५९॥ धा
 मार्गवस्तु पुंसि स्यात्पामार्गे च घोषके ॥ पारिप्लवश्चा कुले

स्याच्चंचलेचपराभवः॥६०॥तिरस्कारेविनाशेचपुंसिपारशवः
 पुमान्॥परस्त्रीतनयेशस्त्रेहिजाच्छूद्रासुतेपिच॥६१॥पुटग्री
 वस्तुपुल्लिंगोगर्गरीताम्रकुंभयोः॥बलदेवोबलेवातेत्रायमाणौष
 धौस्त्रियां॥६२॥रंतिदेवस्तुनृपतेर्भेदेचगरुडध्वजे॥रोहिताश्च
 श्वित्रभानौहरिश्चंद्रनृपात्मजे॥६३॥अथशीतशिवंक्रीबंशैले
 यमाणिमंशयोः॥पुंसिसक्तुफलावृक्षेतथामधुरिकौषधौ॥६४॥
 सहदेवावलादंडोत्पलयोःशारिवौषधौ॥सहदेवीतुसर्पास्यं
 पुंसिस्यात्पाडवेपुनः॥६५॥वपंच॥आशितंभवमन्नाद्येतत्ता
 वप्याशितंभवा॥द्वुतिवांतवर्गः॥शद्विः॥अंशुःप्रभाकिर
 णयोर्नाशातृष्णादिशोस्त्रियाम्॥आशु ध्यान्यांतरेशीघ्रेपीशा
 लांगलदंडके॥१॥दृशःप्रभौमहादेवेकाशीवाराणसीपुरे॥न
 स्त्रियांतृणभेदेस्यात्कीशोदिगंबरेकपौ॥२॥कुशीफालेकु
 शा रज्ज्वांस्त्रिषुपापिष्टमत्तयोः॥योन्करामसुतद्वीपेनादर्भःस्त्री
 कुशंजले॥३॥केशःस्यात्पुंसिवरुणोद्वीवेरेकुंतलेपिच॥कु
 शोदुःखेपिकोपेपिव्यवसायेपिदृश्यते॥४॥कोशोस्त्रीकुड्म
 लेषान्नेदिव्येखद्रुपिधानके॥जातिकोशोऽर्थसंघातेपेश्यांशब्द
 दिसंग्रहे॥५॥दर्शस्तुस्यादमावास्यायागभेदावलोकने॥दं
 शःकीटविशेषेचवर्मदंशनयोःपुमान्॥६॥दशावस्थादीपव
 र्योर्वस्त्रांतेभूमिन्योपिति॥दृक्स्त्रियादर्शनेनेत्रेबुद्धौचत्रिषु
 बीक्षके॥७॥नाशःपलायनेपिस्यान्निधनानुपलंभयोः॥निशा
 दारुहरिद्रायांस्यान्त्रियामाहरिद्रयोः॥८॥पशुर्मृगादिदेवाजे
 नाऽव्ययंपशुदर्शने॥पाशःकेशादिपूर्वस्यात्तत्संधेकर्णपूर्वकः
 ॥९॥सुकर्णेचस्वसामर्थ्यान्मृगपक्ष्यादिवंधने॥पांशुधूलौच
 सस्यार्थचिरसंचितगोमये॥१०॥पेशीसुपक्वकलिकेमांस्यारव
 द्रुपिधानके॥मांसपिंड्यामंडभेदेराशेर्मेघादिपुंजयोः॥११॥पुं
 सिवंशःकुलेवर्णोपृष्ठावयववर्गयोः॥वशाबंध्यासुतायोषा

स्त्रीगवीकरणीषु च ॥१२॥ त्रिष्वयते क्रीवमापतत्वे चेच्छापमुत्त्व
यो ॥ विट्पुं मिमनुजे वैश्येवेशोवेश्यागृहेगृहे ॥१३॥ नेयथ्येच
शशीवालैलोघ्रेनृपशुभेदयोः ॥ स्पर्शो रुजायां दानेचस्पर्शनेस्पर्
शवेपिच ॥ स्पर्शः स्यात्संपरायेचप्रणिधावपिपुंस्यय ॥ शत्रिः ॥
आदर्शो दर्पणेटीकाप्रतिपुस्तकयोरपि ॥१५॥ उडूशो ग्रंथभेदे
स्यादुडूश श्रुद्रिकापतौ ॥ उपांशु जपभेदे स्यादुपांशु विजने
ऽव्यय ॥१६॥ कपिश स्त्रिषुश्यावेस्त्रीमाधन्यांसिलहकेपुमान्
॥ कर्कशः काशमर्दे सुकोपिल्येष्वप्यसौपुमान् ॥१७॥ त्रिषुसाह
सिकेकुरेददामसृणनिर्दये ॥ कीनाशः कर्षकसुद्रोपांशुघातिषु
वाच्यवत् ॥१८॥ यमेनाकुलिशो नस्त्रीदभोलोनाद्रषांतरे ॥ गि
रीशोऽद्रिपतो वाचस्पतिशंकरयोः पुमान् ॥१९॥ तुंगीश स्तु
पुमानोरीवल्लभेहिमदीधितौ ॥ दुस्पर्शो धन्वयासेनाकंदका
योस्त्रियात्रिषु ॥२०॥ खरस्पर्शेयनिस्त्रिंशः खड्गेनानिर्दयेत्रिषु
॥ निर्वेश स्तुपुमान्भोगेवेतनेमूर्च्छनेपिच ॥२१॥ निवेशः पुंसि
विन्यासेशिविरीहाहयोरपि ॥ निर्देशः शासनेपि स्यात्कथनो
पांतयोरपि ॥२२॥ नीकाशो निश्वयेतुल्येपलाशं छदनेमतं ॥ श
टीकिंशुकरसमुपुसि स्याद्दूरितेत्रिषु ॥२३॥ प्रकाश स्तुस्फुटे
ख्यातः प्रहासातपयोरपि ॥ प्रदेशो देशमात्रे स्यात्तर्जन्यंकुष्ठ
समिते ॥२४॥ भित्तावपिचपिंगाशीलीलिकायां नपुसंकं ॥ जा
त्यस्वर्गे पुमान्पल्लीपतौ मत्स्यांतरेपिच ॥२५॥ वालिश श्व
शिशोमूर्खभूकेशः शैबलेवटे ॥ भूकेश्य बल्लुजेपि स्यात्लोम
शो मुनिमेषयोः ॥२६॥ लोमान्वितेस्त्रियांकाकजंघामांसीव
चासुच ॥ शूकशिंभि महामेदाकाशीशेशाकिनीभिदि ॥२७॥ वि
वशस्त्रिष्ववस्थात्मारिष्टदृष्टधियोरपि ॥ विकाशः पुंसिविज
नेप्रकाशे सदृशसमे ॥२८॥ उचितेचाऽथ संवेशः स्वापस्त्री
स्तबंधयोः ॥ सुखाशेचरुणेराजतिनिशे सुखभोजने ॥२९॥

हृताशो निर्दये चाशारहिते पिशुने पिच ॥ शचतुः ॥ अपदेशः पुमा
 लुप्त्ये निमित्तव्याजयोरपि ॥ ३० ॥ अपभ्रंशस्तु पतने भाषाभेदापश
 ब्दयोः ॥ आश्रयाशः पुमान्वन्तौ त्रिषु वा श्रयनाशके ॥ ३१ ॥ उप
 स्पर्शः स्पर्शमात्रे स्नानाच्च मनयोरपि ॥ उपदंशो विदंशे च नेदंशो
 गांतरे पिच ॥ ३२ ॥ क्रूरहृक् पिशुने वाच्यलिङ्गः पुंसि शनैश्चरे ॥ खं
 डपशुः पशुरामेशंकरे चूर्णलेपिनि ॥ ३३ ॥ खंडामलकभैषज्ये सिद्धि
 कातनये पिना ॥ जीविते शोयमे पुंसि त्रिषु स्याज्जीवितेश्वरे ॥ ३४ ॥
 नागपाशः पुमान् स्त्रीणां करणे च रुणा सुधे ॥ पंचदशी त्वमावा
 स्या यौर्णमास्योश्च योषिति ॥ ३५ ॥ प्रतिष्कशः सहाये स्याद्वा
 र्ताहरपुरोगयोः ॥ परिवेशो वेष्टने स्यात्परिधाने पिपुंस्ययं ॥ ३६ ॥
 पादपाशी खड्गकायां शृंखलायामपि स्त्रियां ॥ पुरोडाशो हविर्भे
 दे च मस्यां पिष्टकस्य च ॥ ३७ ॥ द्रुतशेषे च भूमिस्पृक् पुंसि मानववे
 श्ययोः ॥ द्रुतिशांतवर्गः ॥ वैकम् ॥ षः कचे पुंसि विज्ञे च श्रेष्ठे
 स्यादभिधेयवत् ॥ क्षः संवर्ते राक्षसे च नरसिंहे च विद्युति ॥ १ ॥
 क्षेत्रे नाशे क्षेत्रपाले हि निवासे गतौ क्षये ॥ षट्तिः ॥ असौज्ञाता
 र्थशकटव्यवहारेषु पाशके ॥ २ ॥ रुद्राक्षेन्द्राक्षयोः सर्पे विभीतक
 तरावपि ॥ चक्रे कर्षे पुमान् क्लीबंतूत्ये सौवर्चलेन्द्रिये ॥ ३ ॥ उषा
 बाणसुताराज्योरुषः कामिनिगुग्गुलौ ॥ रात्रिशेषे उषायां तु के
 चिदाहुस्तदव्ययं ॥ ४ ॥ ऊषः सारमृदि प्रोक्तं प्रभाते पिपुमानयम्
 तत्संध्यायां च रंध्रे च चंदनाद्रौ श्रवो बिले ॥ ५ ॥ कर्षिर्वेदेव सिष्टादौ
 दीधितौ च पुमानयं ॥ त्रस्सः पर्वतभेदे स्याद्द्रुल्लूके शोणके पुमान् ॥ ६ ॥
 कृतवेधनेऽन्यलिङ्गं नक्षत्रे पुन्यपुंसकं ॥ कक्षा स्यादंतरीयस्य पश्चा
 दंचलपल्लवे ॥ ७ ॥ स्यर्धापदे नादोर्मूलकच्छवीरुत्तरेषु च ॥ कर्षो
 नाकर्षणो मानप्रभेदे पुन्यपुंसकं ॥ ८ ॥ कर्षूः पुमान् करीषा रौस्त्रि
 यां कुल्येष्टिखातयोः ॥ काक्षी तु वरिकायां च सौराष्ट्रमृदयपिस्त्रियां
 ॥ ९ ॥ कोषोऽस्त्रीकुड्मले पात्रे दिव्ये खड्गपिधानके ॥ जातिकोशे

॥ अर्थसंघातेपेश्यांशब्दादिसंग्रहे ॥ १० ॥ घोष आभीरपत्न्यास्याद्गो
 पालध्वनिघोषके ॥ कांस्येचांबुदनादेनाघोषामधुरिकोषधौ ॥
 ११ ॥ चोक्षो गीतेषु चौदशेतथाऽभीक्ष्णमनोज्ञयोः ॥ द्वाषा नाग
 बलायां स्त्रीतापमत्स्याटवीषुना ॥ १२ ॥ तर्षो लिप्पोदन्ययोस्ति
 ट्कांतौ वाचिरुचौ स्त्रिया ॥ तुषो धान्यत्वंगस्रद्धोस्तृषालिप्सा
 तृषोस्त्रियां ॥ १३ ॥ तृट् लिप्सायामुदन्यायां स्मरपुत्र्यामपि स्त्रिया
 ॥ दक्षस्त्रिषुपटौ पुंसिताम्रचूडे प्रजापतौ ॥ १४ ॥ मुनिभेदे हरवृषेदु
 मभेदे स्त्रियां भुवि ॥ दोषः स्यादृषणे पापे दोषारंत्रौ भुजे पिच ॥ १५
 ध्वंक्षो मत्स्यात्त्वगे कांकेतं क्रीटमिषुके पिच ॥ ध्वंक्षी कक्षोलिका
 यास्यान्नुक्षकं तर्ह्येतृणे पिच ॥ १६ ॥ क्लीबेऽथ पुंसिमहिषे निरुष्टे
 पुनरन्यत्र ॥ पूक्षो जटीगर्दभांडूपाभिलुङ्गराशने ॥ १७ ॥ य
 क्षो मांसार्द्धके पार्श्वगृहे साध्यविरोधयोः ॥ केशादे परतो वृंदे बले
 सखिसहाययोः ॥ १८ ॥ चुल्लीरंध्रे पतत्रे च राजकुंजरपार्श्वयोः ॥
 प्रेक्षा नृत्ये क्षणे बुद्धौ प्रेषः क्लेशे च मर्दने ॥ १९ ॥ उन्माने प्रेषणे पौषो
 मासे तत्पूर्णिमा तिथौ ॥ स्त्रियां भक्षाभृतौ याज्यासे वाभिहितवस्तु
 षु ॥ २० ॥ माषो व्रीह्यंतरे मूर्खे मानत्वग्दोषभेदयोः ॥ मिषं व्याजे
 स्पृष्टने नामेषो राश्यांतरे स्तभे ॥ २१ ॥ भैषज्यभिदिमोक्षस्तुमुक्ति
 पाटलिमोचने ॥ यक्षो गुह्यकमात्रे च गुह्यकाधीश्वरे पिच ॥ २२ ॥ र
 क्षान्तुरक्षणयोरुक्षस्त्वप्रेमण्यचिक्रणे ॥ लक्ष्म्या नपुंसि संख्या
 या क्लीबं व्याजशरव्ययोः ॥ २३ ॥ वर्षोऽस्त्री भारतादौ च जंबूद्वीपा
 ब्रह्मरूपिषु ॥ प्राचट्काले स्त्रियां भूमि विट् स्त्री व्यापनविष्टयोः २४
 विषंतु मरुत्तोयेऽतिविषायां च योषिति ॥ वृषो धर्मबली चर्दंष्ट्रं ग्यां पुंरा
 शिभेदयोः ॥ २५ ॥ प्रेषे स्यादुत्तरस्य श्रव्या समूषिकशुक्रले ॥ तथा वास्तु
 स्थानभेदेषु मानेषु प्रकीर्तित ॥ २६ ॥ वृषामूषिकपर्व्या च यतीनामासने
 वृषे ॥ व्यापं स्यान्निकटद्रव्ये करिभेदेषु मानयोः ॥ २७ ॥ शुषिः शेषे बिस्त्री
 स्याच्छेषः संकर्षणे वधे ॥ अनतेनाप्रसादेन स्वनिर्मल्यार्पणे स्त्रियां ॥ २८

उपयुक्तेतरेनस्त्रीशोषोयस्मणिशोषणे ॥ षत्रिः ॥ अध्यक्षोः
 धिक्तेपुंसिस्यात्प्रत्यक्षेऽभिधेयवत् ॥ २९ ॥ अभीषुः प्रग्रहेरश्वौ
 नाकर्षोद्युतद्वन्द्विये ॥ पाशकेशारिफलकेकोट्टाभ्यासवस्तुनि ॥
 ॥ ३० ॥ आकर्षणेपिपुंसिस्यादामिषं पुंमपुंसकं ॥ भोग्यवस्तु
 निसंभोगेप्युक्तोचेपललेपिच ॥ ३१ ॥ उष्मीषंतुशिरोवेष्टेकिरीटे
 लक्षणांतरे ॥ उत्प्रेक्षा नवधानेपिकाव्यालंकारणोतरे ॥ ३२ ॥ क
 ल्मषं किल्बिषेक्लीबं पुंसिस्यान्तरकांतरे ॥ कल्माषोयातुधानेच
 कृष्णापांडवकृष्णयोः ॥ ३३ ॥ कलुषं त्वाविषेपापेकिल्बिषं पा
 परोगयोः ॥ अपराधेपिकल्माषं कांजिकेयावकेपुमान् ॥ ३४ ॥ गं
 डषो मुखपूर्तीभपुष्करप्रस्तुतोन्मिते ॥ गवाक्षी शक्रवारुण्या
 गवाक्षोजालकेकपौ ॥ ३५ ॥ गोरक्षो नागरंगेस्याद्गवांचपरि
 रक्षके ॥ जिगीषाजेतुमिच्छायां व्यवसायप्रकर्षयोः ॥ ३६ ॥ तवी
 षी शक्रकन्यायां पुंसिस्वर्गमहोदधौ ॥ तावीषी चंद्रकन्यायां
 नास्वर्गाबुधिकांचने ॥ ३७ ॥ नहुषो नागभेदेस्यात्सोमवंशनृ
 पेपिच ॥ निकषः श्राणफलकेनिकषायातुमातरि ॥ ३८ ॥ निमे
 षनिमिषो कालप्रभेदेऽस्मिन्निमोलने ॥ परुषं कर्बुरेस्तेनिष्ठु
 रोक्तौचवाच्यवत् ॥ ३९ ॥ प्रदोषः समयेदोषेप्रत्यूषोद्गर्भुखेवसौ ॥
 पीयूषं सप्तदिवसावधि क्षीरंतथाऽमृते ॥ ४० ॥ पुरुषः पुरुषेसां
 ख्यद्वेचपुन्नागपादपे ॥ पौरुषं पुरुषस्यस्याद्वावेकर्मणितेजसि
 ॥ ४१ ॥ ऊर्ध्वविस्तृतदोऽपाणिनृमानेत्वभिधेयवत् ॥ मद्दिषी कृता
 भिवेकासैरिभ्योरोषधीभिदि ॥ ४२ ॥ मारीषः शाकभिर्यार्थेना
 द्योक्त्यापुंसियोषिति ॥ दक्षांबायां मृगाक्षीतुविशालामृगानेत्र
 योः ॥ ४३ ॥ रक्ताक्षः कासरेकूरेपारावतचकोरयोः ॥ रौहिषं क
 र्त्तुणैक्लीबं पुंसिस्यादुरिणांतरे ॥ ४४ ॥ विश्लेषो विधुरेयोगेशुश्रू
 षा स्यादुपासने ॥ कथनेपोतुमिच्छायां शैलूषो नटविल्वयोः ॥
 ॥ ४५ ॥ संघर्षस्तुपुमान्घृष्टोस्पर्धायांचप्रभेजने ॥ समीक्षातु

स्त्रियां तत्त्वबुद्धावपि निभालने ॥ ४६ ॥ षचतुः ॥ अनुकर
 षोरथाधः स्थदारुण्यप्यवकर्षणे ॥ अं वरीषं रणे भ्राष्ट्रे क्लीवंपुं
 सिनृपांतरे ॥ ४७ ॥ नरकस्य प्रभेदे च किशोरे भास्करे पि च ॥ आम्ना
 तकेः नुतापे चानिमिषो मत्स्यदेवयोः ॥ ४८ ॥ अनुतर्षः सुरापा
 नपात्रे तृष्णाः भिलाषयोः ॥ अहि द्विद्वरुडेशक्रे मयूरे लकुले पु
 मान् ॥ ४९ ॥ अलंबुष प्रहस्ते च चर्दने राक्षसांतरे ॥ अलंबुषा तु
 मुंडीर्योऽस्वर्गवारांगनांतरे ॥ ५० ॥ अथ किंपुरुषो लोकभेदकिं
 न्नरयोः पुमान् ॥ देववृक्षः सप्तपर्णे मंदारादिषु गुगुलौ ॥ ५१ ॥
 नंदिघोषोऽर्जुनस्थे घोषे वंदिजनस्य च ॥ परिवेषस्तु पुलिङ्गपरिधौ
 रिवेषणे ॥ ५२ ॥ परिघोषो निनादे स्याद्वाच्ये जलदध्नौ ॥ प
 लंकषा गोसुरके रास्ना गुगुलुकिं युके ॥ ५३ ॥ मुंडीरीलाशयो
 श्वस्त्रीराक्षसे तु पलंकषः ॥ वीरवृक्षस्तु भल्लातककुभद्रुमयोः
 पुमान् ॥ ५४ ॥ भूतवृक्षस्तु शाखोऽद्रुमेशो नाकपादये ॥ महः
 घोषा तु कर्कटशृङ्गापुंस्यतिघोषणे ॥ ५५ ॥ क्लीवंहृद्वेराजवृक्ष
 सुवर्णालिपियालयोः ॥ वातरूपस्तु वातूलोऽत्कटयोः शक्रकासु
 के ॥ ५६ ॥ विशालाक्षो हरेताक्ष्ये नासु नेत्रेऽभिधेयवत् ॥ सक
 टाक्षो वराक्षो नाकटाक्ष सहिते त्रिषु ॥ ५७ ॥ द्वितीयांतवर्गः ॥
 सहिः ॥ कंसोऽस्त्रीतैजसद्रज्येकांसे माने सुरेतुना ॥ कास्तुर्वि
 कलवाचिं स्यात्तथा शक्त्या युधे स्त्रियाम् ॥ १ ॥ शुलः स्यात्स्तव
 के स्तंबे हारभिद्रुंश्चिपर्णयोः ॥ गोसोऽलोलीषसोऽश्वास दधुपक्षि
 भिदोऽपुमान् ॥ २ ॥ आसो भये मणेर्दोषे दासी वाणा भुजिष्ययो
 ॥ दासो भृत्ये च शूद्रे च ज्ञातात्मनि च धीवरे ॥ ३ ॥ नासा तु नासि
 का पांचहारोऽर्धदारुणि स्त्रियाम् ॥ प्ररू रश्वाजनन्योऽश्वकद
 लीषीरुधोऽस्त्रिया ४ ॥ वस्क नादेव भेदा मिभायोऽक्रचकरा
 जसु ॥ क्लीवे च ह्योषधेऽश्वे च रैरत्नमधुरे त्रिषु ॥ ५ ॥ भास पु
 सिप्रभास्या द्विशेषे विहगस्य च ॥ भा. प्रभावे मयूरे स्त्रीमा

श्रृंगमासयोः पुमान् ॥ ६ ॥ मांसं स्यादामिषे क्लीबं कक्कोली जटयोः
 स्त्रियाम् ॥ मिमिः स्त्री मधुरा मांस्योः शतपुष्पाज मोदयोः ॥ ७
 ॥ मृत्सा कास्यांश्रेष्ठ मृदिरसौ गंधरसे जले ॥ शृंगारादौ विषे वीर्ये
 तिक्तादौ द्रवरागयोः ॥ ८ ॥ देहधातुप्रभेदे च पारदस्वादयोः पुमान्
 ॥ स्त्रियां तुरसनापाठाशल्लकीकंगुभूमिषु ॥ ९ ॥ रासः कोल्लह
 ले ध्वाने भाषा शृंखलके पिच ॥ क्रीडाभेदे च गोपानां वत्सः पुत्रा
 दिवर्षयोः ॥ १० ॥ तर्णकेनोरसि क्लीबं व्यासो नाविस्तृते मुनौ ॥
 शंसावचसि वांछायां हंसस्यान्मानसौ कसि ॥ ११ ॥ निर्लोभनृप
 विह्वर्के परमात्मनि मत्सरे ॥ योगिभेदे मंत्रभेदेशरीरमरुदंत
 रे ॥ १२ ॥ तुरंगमप्रभेदे पिहिंसा चौर्यादिघातयोः ॥ सन्निः ॥ अल्सा
 ॥ हंसपद्यानां पादरोगद्रुभेदयोः ॥ १३ ॥ क्रियामंदे त्रिष्वथा चिर्म
 यूखशिखयोर्नना ॥ अदः परस्मिन्नत्र स्यादभ्यासोऽभ्यसनेति
 के ॥ १४ ॥ आगोऽपराधे पापे स्यादाश्वासः पुंसि निवृत्तौ ॥ आख्या
 यिका परिच्छेदे चाशीर्दे ते मरुद्भुजा ॥ १५ ॥ हितस्याशंसने स्त्री
 स्यादिष्वासः कार्मुके पुमान् ॥ त्रिषु स्यात्क्षेपके चेषोरुच्छासः प्र
 णने पिच ॥ १६ ॥ आख्यायिका परिच्छेदे प्याश्वासे पि पुमानयम्
 ॥ उत्तंसः कर्णपूरे पि शिखिरे पि च न स्त्रियाम् ॥ १७ ॥ उषः प्रसू
 षसि क्लीबं पितृप्रस्वांचयो विति ॥ उरो वक्षसि च श्रेष्ठे प्येनः पा
 पपराधयोः ॥ १८ ॥ ओजो दीप्ताववष्टंभे प्रकाशबलयोरपि ॥
 ओक आश्रयमात्रे च मंदिरे च न पुंसकं ॥ १९ ॥ कीकसः कृमिजा
 तौ स्यात्पुंसि कुल्येन पुंसकं ॥ चमसो यद्वा पात्रस्य भेदे स्त्री पि
 ष्टके स्त्रियां ॥ २० ॥ छंदः पद्ये च वेदे च स्वैराचाराभिलाषयोः ॥ ज्या
 यो वृद्धेति प्रशस्ते ज्योतिरग्नौ दिवाकरे ॥ २१ ॥ पुमान्न पुंसकं
 दृष्टौ स्यान्नष्टप्रकाशयोः ॥ तरो बले च रोगे च तपो लोकांतरेः
 पिच ॥ २२ ॥ चांद्रायणादौ धर्मे च पुमान् शिशिरमाघयोः ॥ तमो
 ध्यांते गुणेशो के क्लीबं बालाविधुं तुदे ॥ २३ ॥ तामसी निशि दु

गायातामसोभुजगेखले॥तेजो दीप्तौप्रभावेचस्यात्पराक्रमरेत
 सो॥२४॥धनुः पियालेनानस्त्रीराशिभेदेशरासने॥धनुर्धरेत्रिषु
 नभः क्लीबज्योत्तिपुमान्धने॥२५॥घाणप्रावणवर्षासुविसतंतौप
 तद्रुहे॥पनसः कटकिफलेकंदकेवानरांतरे॥२६॥स्त्रियारोग
 प्रमेदेस्यात्पयः स्यात्सीरनीरयोः॥पायसस्तुक्लीबपुंसोः श्रीवा
 संपरमान्नयोः॥२७॥पुक्कसी कलिकानील्योः पुक्कसः श्वपचे
 ऽधमे॥वीभत्सो नार्जुनेनूरघृणात्मविकृतौत्रिषु॥२८॥भूयां
 स्त्रिषुबहुतरेपुनरर्थत्वदोऽव्ययं॥मनश्चित्तमनीषायांमह
 उत्सवतेजसोः॥२९॥मानसंसरसिस्वांतरभसोहर्षवेगयोः॥
 रहस्तत्वेरतेशुहोरजः क्लीबंगुणांतरे॥३०॥आतर्बचपरमेच
 रेणुमात्रेचदृश्यते॥राक्षसोयातुधानेस्याच्चंडायांराक्षसीस्मृता
 ॥३१॥रेपाः स्यादधमेनूरेकपणेष्यभिधेयवत्॥रेतः शुक्लेपार
 देचरोदश्वरोदसीतिच॥३२॥दिविभूमौपृथक्कस्यात्सहोक्त्या
 प्येतयोस्तथा॥लालसौत्सुक्यतृष्णातिरेकयान्त्रासुचद्वयोः॥
 ॥३३॥वयः पक्षिणिबाल्यादौयौवनेचनपुंसकं॥वचो नपुंसकं
 रूपेविष्ठांयामपितेजसि॥३४॥पुंसिचंद्रस्यतनयेवर्हिः पुंसिदुता
 शने॥नस्त्रीकृशवपुः क्लीबंतनौशस्ताकृतावपि॥३५॥वतंस
 स्तुपुमान्कर्णपूरशेखरयोरपि॥बाहसोजलनिर्याणेशयालोसुनि
 षण्णके॥३६॥वायसो गुरुवृक्षेचश्रीवासध्वांसयोः पुमान्॥का
 कोदुंबरीकायांचकाकमाच्यांचवायसी॥३७॥विद्वानात्मविदि
 प्राज्ञेपंडितेचाभिधेयवत्॥विलासोहावभेदेस्याल्लीलायामपिपुं
 स्ययं॥३८॥वितंसो बंधनोपायेमृगाणांपक्षिणामपि॥तेषाम
 पिचविष्वासहेतोः प्रावरणेपिच॥३९॥वेधाः पुंसिहृषीकेशेषुधे
 चपरमेष्ठिनि॥शिरः प्रधानेसेनाग्रेशिरवरेमस्तकेपिच॥४०॥श्री
 वासोवृकधूपेपिपंकजेमधुसूदने॥श्रेयो मुक्तौशुभेधर्मतिप्र
 शस्तेचवाच्यवत्॥४१॥श्रेयसीकरिपिप्यल्यामभयापाठयोःपि

सहो वलेज्योतिषिचपुंसिहेमेनमार्गयोः॥४२॥ सरसी विष्णुका
 सारसरो नीरतडागयोः॥ स्यात्समासः सुपुद्गिगः संक्षेपेनसम
 र्थने॥४३॥ सारसः पक्षिभेदेहोः क्रीबंतुगगमीरुदे॥ साहसं तु च
 लात्कारकृतकार्येदमेपिच॥४४॥ सुरसः स्तत्रिपुस्वाद्योपणां
 तुनपुंसकं॥ स्त्रीरास्नानागमात्रोश्चश्रोतोः शुबेगद्वंद्विये॥४५॥ ह
 विहोतव्यमात्रेचमर्षिष्यपिनपुंसकं॥ सचतुः॥ अधिनामोनि
 वासेस्यात्संस्कारधृगनादिभिः॥४६॥ अवभृमः परित्यागं निदने
 ष्ववचूर्णने॥ अवतंसो नस्त्रियां स्यात्कारणं प्रचेचशेखरे॥४७॥ अ
 गौकाः पुंसिगारभेपक्षिपंचास्ययोरपि॥ उद्गिरुत्सभेवाच्यन्तिग
 पुंसिहुताशने॥४८॥ कलहं मस्तुकाद्वेगजहंसं नृपेतमे॥ कनी
 यानतिपूनि स्यादत्यल्पा तु जयोस्त्रिषु॥४९॥ कुंभीनमः कूरस
 र्पेस्त्रियां लवणमातरि॥ भवेद्द्वनरसः सांदेनिर्यमेमोरदंबुनि॥
 ॥५०॥ कर्पूरेपीलुपण्यांचसम्यक्सिद्धरसेपिच॥ चंद्रदासोरश
 शीवकरवालेः सिमानके॥५१॥ जटायुः पुंसि संपातेः कनीयसि
 चगुगुलौ॥ अथतामरसंपद्येताम्रकांचनयोरपि॥५२॥ त्रिस्तो
 ताजल्लुकन्यायां श्रोतस्वत्यं नरेस्त्रियां॥ दिवोकाश्च दिवोकाश्च
 पुंसिदेवचचातके॥५३॥ दीर्घायुः शाल्मलीरुषबायसेजीवकद्रु
 मे॥ मार्कंडेयेचपुंसि स्याच्चिरजीविनिवाच्यवत्॥५४॥ नगौकाः
 पुंसिशरभेपक्षिपंचास्ययोरपि॥ निःश्रेयसंतुकल्याणमोक्षयोः
 शंकरेपुमान्॥५५॥ नीलोजसाशरोभेदेसरिद्धेदेचविद्युति॥ प्र
 चैताः पाणिनिमुनौनाप्रकृष्टद्वित्रिषु॥५६॥ पुनर्वसुर्नामुनिभि
 द्यजेद्वित्तुभांतरे॥ पौर्णमासः पुमान्यज्ञेभेदेस्त्री पूर्णिमातियौ
 ॥५७॥ महारसः स्यात्त्वर्जुरेकोशकारकशेरुयोः॥ मलीमसस्तु
 मलिनेपुष्पकाशीसलोहयोः॥५८॥ भवेन्मधुरसाद्राष्टामूर्षिका
 दुग्धिकासुच॥ यमस्वसातुदुर्गायां यमुनायामपिस्त्रियां॥५९॥
 यवीयाननुजेपि स्यादतिपूनि चवाच्यवत्॥ रासेरसस्तुगोष्ठ्यां

स्याद्रसमृगारयोरपि ॥ ६० ॥ रससिद्धिरसावासषष्ठीजागरकेपि
 च ॥ राजहंसस्तुकादंबेकलहंसेनृपोत्तमे ॥ ६१ ॥ वरीयान्योग
 भिच्छेष्टवरिष्ठेष्वतिथूनिच ॥ विहायाः शकुनेपुंसिगगनेपुनपुं
 सकं ॥ ६२ ॥ विभावसुः पुमान्तर्यैहारभेदेचपावके ॥ अचः श्रेय
 संचकल्याणोपरमात्मनिशर्मणि ॥ ६३ ॥ अथसर्जरसोवाद्यभा
 उभेदेचधूणके ॥ सप्तार्चिः पावकेपुंसिकूरचक्षुषिचत्रिषु ॥ ६४
 साधीयानतिवादेस्यादतिसाधौचवाच्यवत् ॥ सिद्धरसोस्सेपुं
 सिधातुप्रभृतिषुत्रिषु ॥ ६५ ॥ सुमन्ताः पुष्पमालत्योः स्त्रियां नाधी
 रदेवयो ॥ सुमेधास्तुस्त्रियां ज्योतिष्यत्यां त्रिषु सुबुद्धिनि ॥ ६६ ॥ सपे
 च ॥ दिव्यचक्षुः सुगंधस्य भेदेनांधे सुलोचने ॥ स्यान्नभश्चमसश्च
 द्वेचित्रापूर्वेद्रजालयोः ॥ ६७ ॥ हिंगुनिर्यासद्वयेषनिंबे हिंगुरसेपिच
 ॥ सषट् ॥ हिरण्यरेता पुंसि स्याद्विनाकरहविर्भुजोः ॥ ६८ ॥ इति
 सांतवर्गः ॥ द्वैकम् ॥ दः शिवेसलिले शून्येधारणे मंगलेपिच ॥
 गगनेनकुलीशे चरत्तेनाकेचवर्ण्यते ॥ १ ॥ हृद्दिः ॥ अहिर्वृत्तासुरेस
 र्पिपुंसीहोद्यमवाञ्छयो ॥ कुहूः स्त्रीकोकिलालापेनष्टंदुकलदर्शयो
 ॥ २ ॥ ग्रहोऽनुग्रहनिर्बंधग्रहणेपुणोद्यमे ॥ सूर्योदौ पूतनादौ च संहिकेयोपरा
 गयोः ॥ ३ ॥ ग्राहो ग्रहेऽवहारेच गुहः पाप्मात्तुरेगुहा ॥ सिंहपुच्छ्या
 चंगर्तेचपर्वतादेश्वगव्दरे ॥ ४ ॥ गृहं गृहाश्चपुंभूमिकलत्रेपिचस
 द्यनि ॥ नाहस्तुबंधनेकूटेषोहो गजाग्रिपर्वणो ॥ ५ ॥ वाच्यवनि
 पुणे तर्के बद्धं पिच्छदले स्त्रिया ॥ बहूः स्यात्त्र्यादिसंख्यासु विषु
 लेष्यभिधेयवत् ॥ ६ ॥ महीनद्यंतरे भूमौ महत्सवतेजसोः ॥ अ
 थमोहोन्यलिंगस्यादविद्यायांचमूर्च्छने ॥ ७ ॥ लोहोऽस्त्रीशस्त्र
 केलौहेजोगके सर्वतैजसे ॥ बहूः स्याद्दृषमस्कंधेवाहेगधनहेपिच
 ८ ॥ बाहो भुजे पुमान्मानभेदाश्चतुषवायुषु ॥ त्रीदिः सामान्यधा
 न्ये स्यादासु धान्येतुपुंस्ययं ॥ ९ ॥ व्यूहं स्याद्बलविन्यासे निर्मा
 णे वृंदतर्कयोः ॥ सहो बलेन स्त्रिया स्यात्स्त्रियांतुत्तरवभेधजे १०

दंडोत्पलामुद्गपणीकुमारीपृथिवीषुच॥सिंहःकंठीरवेराशौसत्त
 मेचोत्तरस्थितः॥११॥सिंहीतुकंतकार्यास्याद्वार्ताकोवासकेपि
 च॥स्नेहःस्यात्पुंसितैलादिरसद्रव्येचसौहृदे॥१२॥हृत्रिः॥अ
 त्यूहोनीलिकायांस्त्रीकालकंठरवगेपुमान्॥आग्रहोनुग्रहा
 सत्तयोरक्रमेग्रहणेपिच॥१३॥आरोहस्त्ववरोहेचवरारोहा
 कटावपि॥आरोहणेगजारोहेदीर्घत्वेचसमुच्छ्रये॥१४॥उत्सा
 हस्तूद्यमेसूत्रेकटाहःकूर्मकर्परे॥हीपस्यचप्रभेदेस्यात्तैलादे
 षाकभाजने॥१५॥जायमानविषाणाग्रमहिषीशावकेपिच॥क
 लहंसुद्धकालेनारवङ्गकोशेचमंडने॥१६॥दात्यूहेस्तुपुमान्
 कालकंठचातकपक्षिणोः॥निग्रहोभर्त्सनेपिस्यान्मर्यादायां
 चबंधने॥१७॥निर्व्यूहःशिरवरेद्वारेनिर्यासेनागदंतिके॥निरू
 होवस्तिभेदेस्यादूहशून्येचनिश्चिते॥१८॥प्रग्राहस्तुतुल्यसू
 त्रेवृषादिप्रग्रहेपिच॥पटहोनासमारंभेआनकेपुन्यपुंसकं
 ॥१९॥प्रवहस्तुबहिर्यात्रामातरिष्वप्रभेदयोः॥प्रग्रहस्तु
 तुल्यसूत्रेबंधानियमनेभुजे॥२०॥हयादिरश्मोरश्मौचसुवर्णा
 लुमहीरुहे॥प्रवाहस्तुप्रवृत्तौस्यादपिस्त्रोतसिवारिणः॥२१॥व
 राहःसूकरेविष्णोमानभेदेऽद्रिमुस्तयोः॥वागहीमातृभेदेस्याद्वि
 ष्वक्सेनप्रियौषधौ॥२२॥राजाहंजोगकेकूबीबंराजयोभ्येऽभिधे
 यवत्॥विग्रहःकार्यविस्तारेविभागेतारणैस्त्रियां॥२३॥विदे
 हःकाथशून्येस्याज्जनकान्वयभूमिपोर्वेदेहीरोचनासीतावपि
 कूस्त्रीपिप्पलीषुच॥२४॥संग्रहोबृहद्गुद्रंगोग्रहसंक्षेपयोरपि॥
 सुवहाशल्लकेयलापणीगोधापदीषुषीणायाम्॥२५॥रास्ना
 शेफालिकयोःस्त्रीसुखबाहोन्यलिंगस्यात्॥हचतुः॥अव
 ग्रहोवृष्टिरोधेप्रतिबंधेगजालिके॥२६॥अभिग्रहोऽभिग्रहणे
 ऽभियोगेपिचगौरवे॥अवरोहोवतरणेप्यारोहेचलतोद्गमे॥
 २७॥अश्वारोहाऽश्वगंधायांस्त्रियांविष्वश्वबाहके॥उपनाहो

ब्रणालेपपिंडेवीणानि बंधने ॥ २८ ॥ उपग्रह पुमान्वंदासुप
 योगेनुकूलने ॥ स्याद्गंधवाहनासायां पुल्लिंगो मातरि श्वनि ॥
 ॥ २९ ॥ तनूरुहं तुलोमि स्यात्सतत्रेचनपुंसकं ॥ तमोपह सह
 स्त्रांशुमृगांकाजिनवन्दिषु ॥ ३० ॥ प्रतिग्रह स्वीकरणे सैन्यपृ
 षेपतद्रुहे ॥ द्विजेभ्यो विधिवदेयेतद्रुहेचग्रहांतरे ॥ ३१ ॥ परिग्र
 हः परिजनेपत्न्यास्वीकारमूलयोः ॥ शापेपरिवर्हो राजयोग्य
 द्रव्यपरिच्छदे ॥ ३२ ॥ परीवाहो जलोच्छ्रासेमहीभृद्योग्यवस्तु
 नि ॥ पितामहो विरिंचौ स्यात्तातस्यजनकेपिच ॥ ३३ ॥ महासहा
 माषपण्यामस्त्रांनेऽपिचयोषिति ॥ द्रुपंच ॥ प्रपितामह इत्येवं
 वेधौ पितृपितामहे ॥ ३४ ॥ दूतिहांतवर्गः ॥ अथाऽन्यथानिब
 द्यंतेन्यक्तं पूर्वोदितैः क्रमैः ॥ अकाराद्यंतताचारिंस्तरस्मादप्य
 तिरिच्यते ॥ १ ॥ अशब्दः स्याद्भावेपिस्वल्यार्थप्रतिषेधयोः ॥ अ
 नुकंपायांचतथावासुदेवेत्वनव्ययः ॥ २ ॥ आः प्रगृह्यं स्मृतौ वा
 क्येऽनुकंपायांसमुच्चये ॥ दूभेदे चरुषोक्तौ चापाकरणानुकंपयोः
 ॥ ३ ॥ द्विविधादेनुकंपायां लक्ष्म्यां पुनरनव्ययं ॥ असंबोधनरोचोत्तयो
 रनुकंपानियोगयोः ॥ ४ ॥ पदपूरणे च पादपूरणेऽपिचदृश्यते ॥ ऊ
 वाक्यारंभरक्षाऽनुकंपास्वपिचदृश्यते ॥ ५ ॥ ऋशब्दो गार्हणे वा
 क्ये देवां वायां त्वनव्ययं ॥ ईरवाक्यारंभरक्षायांचक्षः स्मृत्यो
 रनव्ययं ॥ ६ ॥ देवां वायां दनौ चापि भैरवे दनुजे गतौ ॥ लृकारो दे
 वमातायां भुवि कुप्रे च कीर्तितः ॥ ७ ॥ लृकारो देव नार्यो स्यान्नार्यो
 त्मन्यपि मातरि ॥ एस्मृतावप्यसूयानुकंपामंत्रिणदूतिषु ॥ ८ ॥
 ऐशब्दो दृश्यते दूतौ स्मृत्या मंत्रणयोरपि ॥ ओसंबोधनेन आव्हा
 ने स्मरणे चानुकंपने ॥ ९ ॥ औशब्दः कथितो दूतौ तथा संबोधने
 पिच ॥ स्त्रीतुविश्वंभरायां स्यात्पुमांस्तु निस्वने स्मृतः ॥ १० ॥ कैवं
 ॥ कुपापे चेषदर्थे च कुत्सायांच निवारणे ॥ कद्विः ॥ धिग्भर्त्स
 ने च निदायां ॥ कत्रिः ॥ मग्राप्यलमंदयोः ॥ ११ ॥ हिरुकृश

ब्धे विनार्थे च मध्यार्थे विचक्ष्यते ॥ गहिः ॥ अङ्गुः संबोधने हर्षे सं
 गमास्तूययोरपि ॥ १२ ॥ डहिः ॥ आङ्गुः सीमायामभिख्यासौ क्रिया
 योगे षट्स्थयोः ॥ चैकं ॥ चान्वाचये समाहारे प्यन्योन्यार्थे समुच्च
 ये ॥ १३ ॥ पक्षांतरे तथा पादपूरणे व्यवधारणे ॥ चहिः ॥ किंचारं
 भेदसाकल्ये प्राक्पूर्वस्मिन्नवांतरे ॥ १४ ॥ अग्रे प्रभाते तीते च देशे
 दिक्कालयोरपि ॥ चत्रिः ॥ तिर्यक्कृतिरेथे वक्त्रे च विहंगादौ त्व
 गव्ययं ॥ १५ ॥ ननु च प्रश्नदुष्टोक्तयोः सम्यक्कृदृष्टप्रशंसयोः ॥ अ
 हिः ॥ ननु भावे निषेधे च स्वरूपार्थे प्यतिक्रमे ॥ १६ ॥ ईषदर्थे च सा
 दृश्ये तद्विरुद्धतदन्ययोः ॥ ठहिः ॥ सुष्ठु प्रशंसने पिस्यादत्यर्थं
 च निगद्यते ॥ १७ ॥ ठत्रिः ॥ अपष्टु निरवद्ये च शोभनार्थे च दृश्यते
 ॥ णचलुः ॥ अंतरेण पदं विद्याहिना मध्यार्थयोरपि ॥ १८ ॥ तैकं
 तु पादपूरणे भेदे समुच्चये व्यवधारणे ॥ पक्षांतरे नियोगे च प्रशंसायां
 विनिर्गते ॥ १९ ॥ तहिः ॥ अतिशब्दः प्रशंसायां प्रकर्षे लंघने पि
 च ॥ नितोता संप्रतिक्षेपवाचकोप्येषदृष्टितः ॥ २० ॥ अस्तु स्या
 दभ्यनुज्ञानेऽप्यसूयापीडयोरपि ॥ प्रतिक्षेपे प्रशंसायां प्रकर्षे ल
 षणेऽपि च ॥ २१ ॥ असंप्रत्यर्थ उद्दिष्टमिति हेतौ प्रकाशने ॥ निदर्श
 ने प्रकारे स्यात्परद्वत्यनुकर्षयोः ॥ २२ ॥ समासौ च प्रकरणेऽप्युता
 त्यर्थविकल्पयोः ॥ समुच्चये वितर्के च प्रश्ने च पदपूरणे ॥ २३ ॥
 उत्स्यात्प्रश्ने वितर्के च चेत्कुत्सितप्रशंसयोः ॥ पक्षांतरेऽप्यसाक
 ल्ये जातु शब्दे विगर्हणे ॥ २४ ॥ कदाचिदर्थे पितथाऽन्ये विक
 ल्पनिषेधयोः ॥ प्रतिप्रतिनिधावित्यंभूतारख्यानाभिमुख्ययोः
 ॥ २५ ॥ मात्रार्थभागवीप्सासुलक्षणप्रतिदानयोः ॥ वतामंत्रण
 संतोषखेदानुकोशविस्मये ॥ २६ ॥ स्वस्ति स्यान्मंगले पुण्येऽप्या
 शंसायामपि क्वचित् ॥ स्वित्प्रश्ने च वितर्के च तथैव पदपूरणे ॥ २७ ॥
 हंतवाक्यारंभखेदविषादहर्षसंभ्रमे ॥ तत्रिः ॥ आरोहरे समी
 पे च कञ्चित्कामप्रवेदने ॥ २८ ॥ प्रश्ने हर्षे मंगले च किमुत्प्रश्ने वि

तर्कयोः॥ विकल्पेति शेषेऽपि स्यात्तावन्मानेवधारणे॥ २८॥ संभ्र
मेचपरिच्छेदे तथा कात्कर्त्तव्यधिकारयोः॥ पश्यतस्यात्प्रशंसायां वि
स्मयेच निगद्यते॥ ३०॥ पश्चात्प्रतीच्यां परमेष्ठ्यधिकारेऽपि दृश्य
ते॥ यद्वत्प्रश्ने वितर्के च यावत्कात्कर्त्तव्येवधारणे॥ ३१॥ प्रशंसा
यां परिच्छेदे मानाधिकारसंभ्रमे॥ पक्षांतरे च शब्द तस्यादात्मप्रश्ने च
मंगले ३२ पुरा कल्पे स दार्थे च पुनरर्थे च दृश्यते॥ स ह्यतस्सहैकवारे स्या
त्साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययोः॥ ३३॥ तच्चतुः॥ अहोवतातु कं पाया
स्वेदे संबोधनेऽपि च॥ पुरस्तात्प्रथमे प्राच्या मग्रतो र्यपु रार्थयोः
॥ ३४॥ श्रद्धिः॥ अथाथो संशये स्यातामधिकारे च मंगले॥ वि
कल्पानंतरं प्रश्नकात्कर्त्तव्यारभसमुच्चये॥ ३५॥ तथाभ्युपगमे पृष्ठ
प्रतिवाक्ये समुच्चये॥ सदृशे निश्चयेऽपि स्याद्यथा तुल्यार्थमान
योः॥ ३६॥ प्रशंसायां वृथा बंधे निष्कारणे॥ श्रुतिः॥ न्यथा पुनः
वितर्के चापराधे च सर्वथा हेतुबाह्यो॥ ३७॥ दृष्टिः॥ चतुर्त्रका
शे विभागे च प्राबल्याः स्वास्थ्यशक्तिषु॥ प्राधान्ये बंधने भवे मो
क्षे लाभोर्द्धु कर्मणोः॥ ३८॥ यत्तु गर्हार्हे त्ववधृत्यो र्यदि गर्हा वि
कल्पयोः॥ धृष्टिः॥ अधिस्यादधिकारे चापीश्वरे च निगद्यते
॥ ३९॥ नैकम्॥ न स्यान्निषेधोपमयोर्निनिवेशभृशार्थयो
नित्यार्थे संशयक्षेपकोशलोपरमे सुच॥ ४०॥ सामीप्याश्रयदा
नेषु मोक्षांतर्भावबन्धने॥ राश्ययो भावविन्यासेऽनुचितत्वापमा
नयोः॥ ४१॥ विकल्पानुनयातीते प्रश्नहेत्वपदेशयोः॥ नहि॥
अनुहीने स दार्थे च पश्चात्सादृश्ययोरपि॥ ४२॥ लक्षणेऽप्यभूता
ख्या न भागवीप्सास्वनुक्रमे॥ आया मे च समीपे च कित्त्वप्रश्न
वितर्कयोः॥ ४३॥ चनविस्मये सा कल्पेन नुशब्दो विनिग्रहे॥ अ
नुप्रश्ने परकृतावधिकारे च संभ्रमे॥ ४४॥ आमंत्रणेऽप्यनुनये प्र
श्नानुशाबधारणे॥ नानाशब्दो विनार्थे पितथानेको भयार्थयोः॥
॥ ४५॥ स्यानेऽनुकरणार्थे स्याद्युक्तसादृश्ययोरपि॥ यद्विः॥ अप

स्यादप कृष्टार्थवर्जनार्थवियोगयोः ॥ ४६ ॥ विपर्यये च विकृतौ चो
 र्थे निर्देशहर्षयोः ॥ अपि संभावनाप्रश्नशंकागर्हासमुच्चये ॥ ४७
 तथा युक्तपदार्थेपिकामकारक्रियासुच ॥ उपस्यादधिकार्थे च
 हीनार्थो सन्नयोरपि ॥ ४८ ॥ भट्टिः ॥ अभीष्टं भूतकथने चाभि
 मुख्याभिलाषयोः ॥ मैकं ॥ साधारणे विकल्पे च स्मातीते पादपूर
 णे ॥ ४९ ॥ स्यान्मंगले परकृता ॥ भट्टिः ॥ वसोति कसहार्थयोः ॥
 आमृजाननिश्चये स्मृत्यो रुमूरोषेः गीकृतावपि ५० ॥ प्रश्नेपि स्या
 दुमरूपोक्तौ पृच्छायामोमुपक्रमे ॥ प्रणवे चाप्युपगमे चापाकृतौ
 च मंगले ॥ ५१ ॥ कम्पादपूरणे तोये मस्तके च सुखेऽपि च ॥ किम्
 कुत्सायां वितर्के च निषेधप्रश्नयोरपि ॥ ५२ ॥ किमु संभावनायां
 स्यात्त्विमर्शे चापि दृश्यते ॥ नामकोपेभ्युपगमे विस्मये स्मरणे
 पि च ॥ ५३ ॥ संभाव्यकुत्साप्राकाशयविकल्पे पि च दृश्यते ॥ शम्
 कल्याणे सुखे समस्तुशोभनार्थसमर्थयोः ॥ ५४ ॥ संगार्थे च प्र
 हृष्टार्थे सामिनिदार्थयोर्मतं ॥ दम् रूपोक्तावनुनये दम् स्मृता
 वप्यपाकृतौ ॥ ५५ ॥ अर्थप्रश्नेऽभ्यनुज्ञायां दम् स्यात्प्रश्नवि
 तर्कयोः ॥ भट्टिः ॥ अलम्भूषणपर्याप्तिवारणेषु निरर्थके ॥ ५६
 शक्तावेवम्प्रकारे स्यादंगीकारे वधारणे ॥ अर्थप्रश्ने परकृतावु
 पमापृच्छयोरपि ॥ ५७ ॥ कथमहर्षे च गर्हायो प्रकारार्थे च संभ्र
 मे ॥ प्रश्ने संभावनायां च काममूचानुमतौ स्मृतं ॥ ५८ ॥ प्रकाशे
 चाप्यसूयायां तथा नुगमने पि च ॥ जोषमसुखे प्रशंसायां तूष्णीं
 लंघनयोरपि ॥ ५९ ॥ नूनमस्तु निश्चिते तर्के स्मरणे वाक्यपूरणे ॥
 परम्नियोगेऽपे च प्राध्वमूनमानुबूलयोः ॥ ६० ॥ सत्यम् प्र
 श्नेऽभ्युपगमे ॥ मचतुः ॥ वश्यमूनित्यप्रयत्नयोः ॥ अभी
 ष्टाम् मुदुरश्रां तेशीघ्रप्रकर्षयोरपि ॥ ६१ ॥ इदानीम् वाक्यभू
 वायां संप्रत्यर्थे च दृश्यते ॥ तद्दिनम् दिनमध्ये स्यात्तथैव प्रतिवा
 सरे ॥ ६२ ॥ सांप्रतं चाधुनार्थे स्यादुचितार्थे च दृश्यते ॥ यद्विः ॥ अ

यिप्रश्नानुनय योस्तथासंबोधनेपिच ॥६३॥ अये क्रोधविषा
 देच संभ्रमे स्मरणेपिच ॥ दिष्ट्या हर्षे मंगले च पश्य शब्दस्तु विस्म
 ये ॥६४॥ प्रशंसायामपितथा ॥ यत्रिः ॥ समयांतिकमध्ययोः ॥
 रेकम् ॥ प्रप्रकर्षे गताद्यर्थे ॥ रद्विः ॥ प्य रे प्राकृत्यसूययोः ॥६५
 उर्युरीचाप्युभौ शब्दो विस्तारे गीकृतावपि ॥ दुर्निषेधे च दृष्टे च नि
 र्निर्णयनिषेधयोः ॥६६॥ परिस्पात्सर्वतो भावैव जने व्याधि शेष
 योः ॥ दुत्थं भूतारव्यानभागवीप्सा लिंगनलक्षणे ॥६७॥ दोषारव्या
 ने निरसने पूजाव्याप्त्योश्च भूषणे ॥ पराविमोक्षप्राधान्यप्रातिलोम्ये
 षु धर्षणे ॥६८॥ आभिमुख्यभृशार्थे च विक्रमे च गतौ षधे ॥ पुरा पु
 राणे निकटे प्रबन्धातीत भाविषु ॥६९॥ स्वः प्रेत्यव्योम्निना केचा ॥ र
 त्रिः ॥ प्यंतः स्वीकारमध्ययोः ॥ अंतरापि विनार्थे स्यान्मध्यार्थ
 निकटार्थयोः ॥७०॥ उर्युर्युर्यूररीचविस्तारे गीकृतौ त्रयं ॥ न
 किर्निषेधोपमयोः प्रादुः प्राकाशपद्व्यते ॥७१॥ संभाव्ये च प्रवृत्तौ
 च पुनरप्रथमे मतम् ॥ अधिकारे च भेदे च तथापक्षांतरेपिच ॥७२॥
 लद्विः ॥ किल शब्दस्तु वार्तायासभाव्यानुशयार्थयोः ॥ खलु
 स्याद्वाक्यभूषायां जिज्ञासायाचसांत्वने ॥७३॥ वीष्मानाननिषे
 धेषु पूरणे पदवाक्ययोः ॥ वैकम् ॥ वास्याद्विकल्पोपमयोर्वित
 र्केपादपूरणे ॥७४॥ समुच्चये च विश्रंभे नानार्थातीतयोरपि ॥ वि
 निग्रहे नियोगे च तथैव पदपूरणे ॥७५॥ निश्चये सहने हेतावव्याप्ति
 विनियोगयोः ॥ दुषदर्थे परिभवे शुद्धाचलंचनेपिच ॥७६॥ विज्ञाने
 वद्विः ॥ थैवचोपम्ये नियोगे वाक्यपूरणे ॥ अवधारणे च चारनि
 योगे च विनिग्रहे ॥७७॥ षद्विः ॥ उषारत्रौ तदंते च दोषारत्रौ च
 तन्मुखे ॥ मंस्नुशीघ्रेभृशार्थे च ॥ यत्रिः ॥ निकषांतिकमध्ययोः ॥
 ७८॥ सैकम् ॥ स पूजायां भृशार्थानुमतिक्लृप्तसमृद्धिषु ॥ सद्विः
 आस्मरणे पाकरणे कोपसंतापयोरपि ॥७९॥ ईदुःखभावने को
 पे निनिबधे च निश्चये ॥ साकल्यातीतयोर्भोस्तु संबोधनविषादयोः

॥८०॥ सन्निः॥ अंजसाशब्दआख्यातस्तत्त्वतूर्णार्थयोरपि॥
 तिरोः तद्वैतिर्यगर्थे नीचैः स्वेरात्त्वयोर्मतं॥८१॥ पुरोः प्रेप्रथ
 मेभूयोः धिकारेच पुनः पुनः॥ मिथोः न्योन्ये रद्वैत्ये च शनैः स्वेरेश
 नैश्चरे॥८२॥ सचतुः॥ अभितः शीघ्रसाकल्पसंमुखोभयतोः
 तिके॥ अग्रतः प्रथमेचाग्रे पुरतः प्रथमाग्रयोः॥८३॥ पूर्वैद्युः प्रा
 तः काले स्यात्तथैवगतवासरे॥ हैकम्॥ हस्यात्संबोधनेपादप्र
 रयोचविनिग्रहे ८४ नियोगेचक्षिपायां स्यात्कुत्सायामपिदृश्यते
 हाविषादेचशोकेचकुत्सादुःखार्थयोरपि॥८५॥ हिपादपूरणे हे
 तौविशेषेत्ववधारणे॥ प्रश्नहेत्वपदेशेचसंभ्रमास्तृपयोरपि॥८६
 ही दुःखहेतावारव्याताविषादेविस्मयेपिच॥ हे संबोधनआख्याने
 प्यसूयादौचदृश्यते॥८७॥ हैसंबोधनआख्यानेद्वौद्वौ शब्दौतथै
 तयोः॥ हृद्विः॥ अहप्रशंसाक्षिपयोर्नियोगेचविनिग्रहे॥८८॥ अहो
 धिगर्थेशोकेचकरणार्थविषादयोः॥ संबोधनेप्रशंसायांविस्मयेप
 दपूरणे॥८९॥ असूयायांवितर्केस्यादाहक्षेपनियोगयोः॥ आहोप्र
 श्नेविचारेचसहसाकल्पदृश्यते॥९०॥ विद्यमानेचसादृश्येयौगपद्यसमृ
 द्धिषु॥ संबोधेचतथाहीहीशब्दोविस्मयहास्ययोः ९१ हैसंबोधनेद्वौ
 तौहोहौशब्दस्तथैतयोः॥ हृन्निः॥ अहहेत्वद्वौतेरेवेपरिकेशप्रकर्षयोः
 ९२॥ संबोधनेऽपिचोताहोपरिप्रश्नविचारयोः॥ इतिव्ययानेकार्थवर्क
 ॥ उत्पलिनीशब्दार्णवसंसारावर्तनाममालारख्यान्॥ भागुरिक्वरुचिशाम्भ
 तवोपालितरंतिदेवहरकोषान् १ अमरशुभांकहलापुधगोवर्धनरभस
 पालकृतकोषान्॥ रुद्रामरदत्ताजयगंगाधरधरणि कोषाश्च २ हारवल्गु
 भिधानं त्रिकांडशेषंचरत्नमालांच॥ अपिबहुदोषंविश्वप्रकाशकोषंच
 सुविचार्य ३ वाग्भटमाधववाचस्पतिधर्मव्याडितारयांलारख्यान्॥ अपि
 विश्वरूपविक्त्रमादित्यनामलिंगानिसुविचार्य॥४॥ कात्यायनवामनचं
 दोगोमिरचितानिलिंगशास्त्राणि पाणिनिपदानुशासनपुराणकाव्या
 दिकंचसुनिरूप्य ५ षट्शतगाथाकोशप्रणयनविरव्यातकोशलेनायं मे
 दिनिकरेणकोशः प्राणकरसूनुनारचितः ६ इतिमेदिनीहृतानेकार्थकोशः स

एकाक्षरीकोश १

श्रीगणेशायनमः॥अथएकाक्षरकोशप्रारभ्यते॥अकारोवासु
 देवस्यादाकारस्तुपितामहः॥पूजायामपिमांगल्येआकारपरि
 कीर्तितः॥१॥इकारउच्यतेकामोलस्मीरीकारउच्यते॥उकारशं
 करःप्रोक्तउकारश्चापिलक्षणे॥२॥रक्षणेचापिउकारउकारोब्र
 ह्मणिस्मृतः॥ऋकारोदेवमातास्यात्ऋकारोदनुजप्रसूः॥३॥
 लृकारोदेवजातीनामातासद्भिःप्रकीर्तिता॥लृकारःस्मर्यतेपूर्वज
 ननीशब्दकोविदैः॥४॥एकारउच्यतेविष्णुरैकारःस्यान्महेश्व
 रः॥ओकारस्तुभवेद्ब्रह्माओकारोऽनंतउच्यते॥५॥अंस्याच्चप
 रं ब्रह्मअस्याच्चैवमहेश्वरः॥कःप्रजापतिरुद्दिष्टोकोर्कवाय्वन
 लेषुच॥६॥कश्चात्मनिमयुरेचकःप्रकाशउदाहृतः॥कंशिरोज
 लमारख्यातंकसुरं च प्रकीर्तितं॥७॥पृथिव्यांकुसमारख्यातः
 कुःशब्देऽपिप्रकीर्तितः॥खमिंद्रियेखमाकाशेखःस्वर्गेऽपिप्रकीर्ति
 तः॥८॥सामान्येचतथाशून्येखशब्दःपरिकीर्तितः॥गोगणेशः
 समुद्दिष्टो गंधर्वो गः प्रकीर्तितः॥९॥गंगीतंगाचगाथास्यात् गौ
 चधेनुःसरस्वती॥घाघंटाथसमारख्याताघोघनश्च प्रकीर्तितः॥
 १०॥घंटीशेहननेघर्मेघुर्घोणाघूर्ध्वनावपि॥॥ङकारोभैरवः
 रख्यातोङकारोविषयस्पृहा॥११॥चश्चंद्रमाःसमारख्यातोभास्व
 रेतस्करमतः॥निर्मलंलंभंसमारख्यातंतरलेष्ठःप्रकीर्तितः॥१२॥छे
 दकेच्छं समरख्यातोविहृद्भिःशब्दकोविदैः॥जकारोगायनेप्रोक्तो
 जयनेजःप्रकीर्तितः॥१३॥जेताजश्चप्रकथितःसूरिभिःशब्द
 शासने॥रवौद्भकारकथितोनष्टेद्भश्चोच्यतेबुधे॥१४॥झकारश्च
 तथावायोनेपथ्येसमुदाहृतः॥ञकारोगायनेप्रोक्तोञकारोद्भृ
 रध्वनौ॥१५॥टो धरित्र्यांचकरकेटो ध्वनौच प्रकीर्तितः॥ठकारो
 जनतायांस्यात्ठो ध्वनौच शठेऽपिच॥१६॥ठोमहेशःसमारख्यातो
 ठञ्च शून्ये प्रकीर्तितः॥ट्टध्वनौचठःप्रोक्तस्तथाचट्टस्पमंडले॥
 १७॥डकारःशंकरेवासेध्वनौभीमेनिश्च्यते॥ढकारःकीर्तिता

ढक्कानिर्गुणेनिर्धनेमतः॥१८॥णकारःस्त्रुकरेज्ञानेनिश्चयेनिर्णयेपिच॥
 तकारःकीर्तितश्चोरेकोडपुच्छेप्रकीर्तितः॥१९॥शिलोच्चयेथकारस्याय्य
 कारेनयरक्षणे॥दकारोभ्रे कलत्रेचछेदेदानेचदातरि॥२०॥धंधनेसधमे
 धस्यात्तद्धिधातरिमनावपि॥धिषणाधीःसमारख्याताधूश्चैवभारवित्तयोः
 २१॥नेतानश्चसमारख्यातस्तरणौनःप्रकीर्तितः॥नकारःसौगतेबुद्धौस्तुतौ
 वृक्षेप्रकीर्तितः॥२२॥नशब्दःस्वागतेवंधौवृक्षेसूर्येचकीर्तितः॥पःकुबेरःस
 मारख्यातःपश्चिमेचप्रकीर्तितः॥२३॥पवनेपःसमारख्यातःपस्यात्पानेच
 तरि॥कफेवातेफकारःस्यात्तथाःज्ञानेप्रकीर्तितः॥२४॥फूत्कारेपिचफः
 प्रोक्तस्तथानिष्फलभाषणे॥वकारेश्वरुणःप्रोक्तःकलशेवःफलेपिच२५
 चक्षस्थलेचवःप्रोक्तोगदायांसमुदाहृतः॥नक्षत्रेभंबुधाःप्राहुर्भवनेभः
 प्रकीर्तितः॥२६॥दीप्तिर्भास्याच्चभूर्भूमिर्भीर्भयंकथितंबुधैः॥मःशिवश्च
 द्रमावेधामालस्मीचप्रकीर्तिता॥२७॥माचमातरिमानेचबंधनेमःप्रकी
 र्तितः॥यशोयःकथितःप्राज्ञैर्येवायुरितिशब्दितः॥२८॥यानेयातरिय
 स्त्यागेकथितःशब्देवेदिभिः॥रश्मिरामेःनिलेवन्द्येभूमावपिधनेपिच॥
 २९॥इंद्रियेधनरोधेचरुर्भयेचप्रकीर्तितः॥लोदीप्तौद्यालश्चभूयोभ
 येचाल्हादनेपिच॥३०॥लोवातेलवणेचस्याल्लोदानेचप्रकीर्तितः॥
 लःश्लेष्टेचाशयेचैवप्रलयेसाधनेपिल॥३१॥मानसेचरुणेचैवल
 कारःसात्वनेपिच॥विश्वपदीनिगदितोगगनंप्रतिकीर्तितं॥३२॥शं
 सुखंशंकरःश्रेयःशश्वसीन्निगद्यते॥शयनेशःसमारख्यातोहिंसा
 यांशोनिगद्यते॥३३॥षःकीर्तितोबुधैश्चेष्टेवश्वगंभीरलोचने॥उपसर्गे
 परोक्षेचषकारःपरिकीर्तितः॥३४॥सःकोपेचरणेसःस्वत्तथाशूलिनीकी
 र्तितः॥साचलस्मीबुधैःप्रोक्तागौरीसाचसर्दश्वरः॥३५॥हःकोपेचरणेह
 श्वत्तथाशूलीप्रकीर्तितः॥हिःपद्यावरणेप्रोक्तोहिःस्याद्धेत्वधारणे॥३६॥ह्रः
 क्षेत्रेवससिप्रोक्तोबुधैः॥ह्रःशब्दशसने॥सिःक्षेत्रेसत्ररक्षेचनृसिंहेच
 प्रकीर्तितः॥३७॥आगमेभ्योभिधानेभ्योधातुभ्यःशब्दशसनात्॥
 एवमेकाक्षरं नामाभिधानंक्रियतेमया॥३८॥ ॥इत्येकाक्षरकोशः समा

श्रीगणेशायनमः॥ प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां कृपासुपेत्यापि
सतंकवीनाम्॥ कृतो मयारूपमवाप्यशब्दभेदप्रकाशोऽखिल
वाङ्मन्यार्थः॥ १॥ विद्यादगारमागारमपगामापंगामपि॥ अराति
मारातिमथोभमआमः प्रकीर्तित॥ २॥ भवेदमर्षआमर्षाअंकुरो
ऽकुरएवच॥ अंतरिहमंतरिहमगस्त्योऽगस्तिरेवच॥ ३॥ अटरूप
श्चाटरूपोऽवशयोऽपश्यायएवच॥ पतिश्यायः प्रतिश्यायोभल्लू
कोभल्लूकोऽपिच॥ ४॥ उल्मूकमुल्मुकंप्राहुः शंबूकमपिशंबुकम्
॥ जतु कास्याज्जतूकापिमसूरोमसुरोमतः॥ ५॥ वास्तुकंचापि
वास्तूकेदेवकीदेवकीतिच॥ ज्योतिषंज्यौतिषं चपिठे
वनंष्टीवनतथा॥ ६॥ सूत्रामापिचसूत्रामाहूमान्हुनुमानपि॥
उषणंस्यादूषणंचभवेदुषरमूषरम्॥ ७॥ बंधूरबंधुरंचस्यादूरी
कृतमुरीकृतम्॥ वाल्हिकंचापिवाल्हीकंगंडीवगाण्डिवंतथा॥
॥ ८॥ उषाप्पूषाननन्दाचननान्दाचप्रकीर्तिता॥ चडालोऽपिचंचा
डालोवादान्योऽपिचदान्यवत्॥ ९॥ हालाहलंहालहलंवदन्त्य
पिहलाहलम्॥ प्रचहालंहहालंचहाहलंचापिचक्षते॥ १०॥ प्र
क्काणप्रक्काणश्चापिश्यामाकाश्यामकेपिच॥ सहाचरः सहचरः
स्फाटिकंस्फटिकंतथा॥ ११॥ गन्धर्वोऽपिचगाधर्वश्चमरश्चाम
रस्तथा॥ चोरश्चौरश्चदुश्चाटूश्चोलश्चेलश्चमुश्चमू॥ १२॥ चंचु
श्चञ्चुस्तलस्तालः श्यामलः शवलस्तथा॥ धान्याकमपिधन्या
कंपुतकंपोतकंतथा॥ १३॥ कवाटंचकपाटंचकविलंकपिलंत
था॥ करबालः करपालोवनीपकवनीपकौ॥ १४॥ पारावतः पा
रापतोजशस्याज्जरयासह॥ जटायुपंजटायुंचविद्यादायुतथायु
पा॥ १५॥ सायंसायोभवेत्कोशः कोशश्चूण्डंचचुण्डवत्॥ भावुकं
भयिकंचापिमूसलंसुषलंतथा॥ १६॥ वेशोवेषश्चकथितोचुसो
ऽपिस्यादुषस्तथा॥ स्याधनुर्धनुषासार्द्धजरसाचनरांविदुः १७
स्तूकरः शूकरोपिऽस्यात्सृगालश्चसृगालवत्॥ सूरः शूरश्चक

शितः कलशः कलशोऽपि च ॥ १८ ॥ सुनासीरः सुनासीरो नाराय
 ण नारायणो ॥ यातुधानो जातुधानो लक्ष्मणो लक्ष्मणोऽपि च १९ ॥ श्वसु
 रोऽस्वसुरोऽपि स्याच्चारिन्पंचरितंतथा ॥ पारदं पारतं वासा वासकं
 कृमिणा क्रिमि ॥ २० ॥ त्रिफला त्रिपला चापि कृशरा किशरा पिच ॥
 ॥ भवेद्दृष्टिस्तथा विष्टिः प्रियालः स्यात्प्रियालवत् ॥ २१ ॥ कलाटी
 नः काराटी नो वलि शो वदिशोऽपि च ॥ संकरः शंकरोऽपि स्यान्मङ्गलो
 मुङ्गलोऽपि च ॥ २२ ॥ मङ्गरो मुङ्गरश्चापि मकुटो मुकुटित्विह ॥ सुकृतं
 सुकृतं चापि चुलुकं चूलुकं तथा ॥ २३ ॥ करञ्जः करजोऽपि स्यात्परेतः
 प्रेत उच्यते ॥ कर्मीरोऽपि च कीर्मीरो हायनं हयनं स्मृतम् ॥ २४ ॥ शौ
 टी र्धमपि शौण्डी र्ज्येष्ठे ज्येष्ठेऽपि दृश्यते ॥ सौदाम्नी च सुदाम्नी
 च सौदामन्यपि दृश्यते ॥ २५ ॥ जठरो जठरोऽपि स्यान्निमेषोऽनिमेषोऽपि च
 ॥ बुकोलं कश्चलु सुमेमद नो मलयोद्गमे ॥ २६ ॥ आरग्वधा भ्रग्वधो
 चरुवुरका सुरका वपि ॥ प्रक्षिः पृक्षिश्च सरपूः सरयुश्च निगद्यते ॥ २७ ॥
 नीलंगुरपि नीलांगुरीश्वरी चेश्वरापि च ॥ तपिंचमपितां पिंचत्रपु
 षं त्रिपुषंतथा ॥ २८ ॥ हिडिरोऽपि च हिंडीरः परशुं पशुना सह ॥ वालु
 कावालिका चापि दोर्दोषोऽपि भुजाभुजः ॥ २९ ॥ बाहुर्बाहातृषातृ
 णासंध्या स्यात्संधिना सह ॥ भगिनी मपि भग्नी च दलरीं द्वि ली
 रीं द्विदुः ॥ ३० ॥ वेत्रं च वेतसा सार्द्धं मेधमाहुस्तथैव न्यसा ॥ सम्वलनं
 सक्वरणं तलु नीतरुणीति च ॥ ३१ ॥ प्रमदा वचनं प्रमदवचनं परि
 कीर्तितं ॥ स्वहलिका सुरलीका वशंवज्ञोऽशनिस्तथा ॥ ३२ ॥ शिलं
 मुचशिली चं च भवेन्मुचं शिलंतथा ॥ वासुदेवोऽपि वासुः स्याद्
 सुदेवोऽपि वासवः ॥ ३३ ॥ आशी आश्याः हिंदं द्र्यां लक्ष्मिर्लक्ष्मी
 हरेः प्रिया ॥ रुचकौ रुचुको प्रोक्तौ पुरुचूकश्च तादृशः ॥ ३४ ॥ कु
 मुदं कुमुदश्चापि योपिता योषिदित्यपि ॥ शरद्वेच्छरदया प्रावृ
 द्प्रावृषया सह ॥ ३५ ॥ नगस्तु नगसा सार्द्धं तपश्च तपसा सह ॥ स
 हस्तु सहसा सार्द्धं महस्तु महसा सह ॥ ३६ ॥ तमस्तु तमसा प्रोक्तार

जसापिरजःसमं॥गार्गिर्वैस्तुजलोकाभि कंयितोअंजलौकसं॥३७
दिवंचापिदिवाप्रोक्तपर्वस्या त्वर्षदासह॥वर्षा-स्युर्वरिषाभिस्तुह
विषेहविषस्तथा॥३८॥सर्वप स्यात्सरिषपःकर्ष स्यात्करिषेण
च॥मारिषोमार्षद्वत्युक्त-परशःपर्शएवच॥३९॥एवमन्येऽपिचार्हा
द्यकर्ह्यावर्णा-प्रयोगतः॥दक्षिणास्यामवाच्येवप्रायत्वनशनेविदु-
॥४०॥छंदावभिप्रायवशौकज्जलस्यात्कवातवत्॥ह्रस्वादिकर्ति पी
डायांधनुःकोट्यामपीष्यते॥४१॥एतौमध्यतवर्गीयौवैदुष्यमणि
शादुलौ॥तालव्यमध्योविशदुर्दुशब्दोरकारवान्॥४२॥यैवानीष्य
हेमध्येऽप्रावणेमासिमध्यत॥शफेसुरचवर्गीयसुवारश्चसुरप्रके
४३॥नापितस्योपकरणेकपसंयोगइष्यते॥अव्यधानव्ययंरात्रौदो
षाशब्दंप्रचक्षते॥४४॥प्रायोभवेद्य प्रचुरप्रयोगःप्रमाणिकोदाहर
णेप्रतीतः॥रूपादिभेदेषुविचारणेषुविचक्षणोनिश्चयतामुपैति
॥४५॥क्वचिन्मात्राकृतोभेदःक्वचिदूर्णकृतोऽत्रच॥क्वचिदर्थान्तरो
ल्लेखाच्छब्दानांरुढित क्वचित्॥४६॥जागर्तियस्यैषमनःसरो
जेसएवशब्दार्थविवर्तनेशः॥निजप्रयोगार्पितकामचारःपाठप्रयो
गाप्रण शर्गलश्च॥४७॥हारितोहरितोपिस्यान्मुनिपक्षिविशेषयो-
तुवरस्तूवरोऽपिस्यात्कुवरःकूवरस्तथा॥४८॥उत्तमोनुतमो
पिस्यादाहतस्यादनाहतम्॥उदारेऽवानुदारःस्यादुदग्रेचानुद-
प्रवत्॥४९॥महिलायांमहेलापिमहलास्यान्महेलिका॥छेकद-
छेकछेकालोविदग्धेछेकिलोपिच॥५०॥गुगुलौगुगुलोपिस्याद्विगुले
चापिहिंगुलम्॥मंदिरेमदिरापिस्याद्वीर्येवीर्यापिकथ्यते॥५१॥शु
ष्केप्यकालेचाबालमुदकेस्याद्वकंतथा॥दुष्टभेदेशतरुषीशतादृश्च
निगद्यते ५२॥द्रेकंदेकाणाद्वक्षणाभवन्त्यपिटकाणवत्॥पत्रगमपिपत्रा
द्रेकुदालश्चकुदालवत्॥५३॥मारुषंमारिषंशाकेप्रीहाप्रीहागंदेपि
च॥फिणाफेणिस्तथौद्विलकरिण्याकारिणीतिच॥५४॥धमित्रीश्च
तरिपीचतरिपातारिपीतथा॥कन्याकुञ्जंकान्यकुञ्जंकोशलोतर
कोशला॥५५॥वाराणसीत्यपिप्रोक्तावाणारसीतिचतथा॥ताम
लिसादामलिसालुगोऽप्योत्तुगद्वत्यपि ५६ अन्तस्थीयवकारस्तु

पवनस्य तु कथ्यते ॥ तत्र वायस्य वाये पितन्त्रादित्वं च दृश्यते ॥ ५७ ॥
इति पुरुषोत्तमदेवकृतः शब्दभेदः प्रकाशः सम्पूर्णः ॥ शुभमस्तु ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

अथापरो द्विरूपकोशः प्रारभ्यते

भवेदाषाढासाढो विषुवं विशुवं तथा ॥ मातुस्त्वसामातृष्वसा कषायां क
थिता कशा १ शबलं सवलं प्रोक्तं कुशलं कुसलं तथा ॥ वाशरो वासरो पि
स्याद्वशिष्ठोऽपि वशिष्ठकः ॥ २ ॥ मुषलो मुसलः प्रोक्तः स्तूकरोऽपि च मू
करः ॥ शृगालोऽपि मृगालस्तस्याच्छावः सावोऽपि कीर्तितः ॥ ३ ॥ कोषः
कोशोऽप्युगदितमस्तु चापि सताम्मतम् ॥ शण्डुः षण्डुस्तथारव्यात
स्तापेदोऽपि त्रिविधो मतः ॥ ४ ॥ शूरः स्तूरेऽपि चानित्ये विष्वा विष्वास्मृ
ता बुधैः ॥ किशलयं किसलयं चूलुकं चुलुकं तथा ॥ ५ ॥ अली स्या
दलिरप्येवं बाल्ही को बाल्ही को मतः ॥ गण्डी बंगाण्डिवं चैव पाण्डु
रं पाण्डुरस्तथा ॥ ६ ॥ पारावतः पारवतः कवादं च कपाटकम् ॥ अन्त्य
श्वान्तस्सुरवं सौष्मं नखं च नखरं तथा ॥ ७ ॥ ब्राह्मी को ब्राह्मिकश्चैव
वालुका बालिका तथा ॥ मथुरामधुरा प्रोक्ता कफोणिः कफणिस्त
था ॥ ८ ॥ हार्हारमपि च प्रोक्तं सर्षपोऽपि च सर्षपः ॥ धूस्तूरो धूस्तुरश्चै
व मन्ती कापितथान्तिका ॥ ९ ॥ जमदग्निर्जामदग्निः कीलिंजश्च कि
लिञ्जकः प्रतिकारः प्रतीकारो विहारादेर्द्विरूपता ॥ १० ॥ रजन्यवनि
भूम्यादेर्द्विरूप्यमपि दृश्यते ॥ अयोगण्डुस्तु योगण्डोऽप्यपि धानं पि
धानकम् ॥ ११ ॥ अवतंसो वतंसोऽप्यवहितं वहितं तथा ॥ आप्यं अर्ज्यं
स्तथा प्रोक्तः खुरग्नश्च सुरग्रकः ॥ १२ ॥ यामाताऽपि च जामाता या
या जायापि कीर्तिता ॥ योषा जोषा तथा रव्याता स्ववासन्यां स्ववासि
नी ॥ १३ ॥ कङ्कुः कङ्कूर्यवागुश्च द्यागुश्चिष्टैरुदाहृता ॥ सुत्रामापि

चरुत्रामाकीलिनीकीलिणीतथा॥१४॥यातीफलंजातिफलंयष्टीमधु
मंतंतथा॥तनुस्तनूर्धनुश्चैवपरीषत्परिषत्तथा॥१५॥अभ्रमभ्रमपि
ख्यातंधवित्रंस्याद्भूपित्रकम्॥धान्याकमपिधन्याकंखड्गखड्गश्च
संमतः॥१६॥विरंचिश्चविरंचोपिपरशुःपरशूरपि॥पृषदश्यःपृषद
श्वोवेष्यावेश्यापिकीर्तिता॥१७॥सुरापाणंसुरापानंभुजङ्गोभुजगोम
तः॥तुरङ्गस्तुरगश्चैवकवन्धचकवन्धकम्॥१८॥अग्रमग्र्यमपि
ख्यातंशारसारोपिकथ्यते॥वन्धुकंवन्धुरंचापिककुटुककुटुप्यथ
१९॥लुद्यानंचपुरुद्यानंपुरीपुरमपिस्मृतम्॥जम्बीरोऽपिचजम्बीरो
चरुणोचरुणोमतः॥२०॥रात्रिंचरोरात्रिचरस्संततंसतततथा॥जि
ह्वाजिह्वश्चकथितोजिह्वलोयेनगीयते॥२१॥उक्थमुक्थमपिप्रो
क्तमीष्टंमिष्टमपिस्मृतम्॥विश्रामोविश्रमोवापिपुरुषपूरुषस्तथा॥
॥२२॥उदकमुदकप्रोक्तकटिकटकटीरकौ॥लज्जालज्यापुनःप्रो
क्ताप्रततिर्ब्रततिस्तथा॥२३॥नृत्यंनृतचकथितंशय्यायांकथ्यते
शयः॥फलितंफालितंचैवविद्वद्भिःपरिकीर्तितम्॥२४॥गभीरचा
पिगभीरंप्रकाणःप्रक्काणस्तथा॥प्रादेशोपिप्रदेशस्तथात्करजोपि
करञ्जक॥२५॥लकुचोलिकुचोवापिहज्जलोहिज्जलोमतः॥अग
स्तिस्त्यादगस्त्योऽपियमंदोयमजोमतः॥२६॥वातिलोवातुलोऽपि
स्याद्वातूलप्रमतस्तथा॥अमिषास्यादमीषापितेमस्तेमइतिस्मृ
तः॥२७॥चेटीचेटीलक्षणतोरजःख्यातंरजेमतः॥महःख्यातंमह
माहुश्चिन्तनंचिन्तनीतथा॥२८॥मासिज्यैष्ठस्तथाजेष्ठःपौषःपुष्ये
पिसंमतः॥अस्तिवानाऽस्तिवानेबंवाग्वाचादिदिशादयः॥२९॥ना
रिकेलादिषुद्वैधंमाहकेलादिवर्जनात्॥दिभोदिम्बश्चविरख्यातःकु
वरकूवरस्तथा॥३०॥अर्द्रमार्द्रधुतंधौतंकटकंकनकंतथा॥नारकं
नरकचापिकुटीरंकुटिरंतथा॥३१॥ननन्दाचननान्दाचजदीलोजटि
लस्तथा॥निशीतनिशितंचापिविद्वद्भिःपरिकीर्तितम्॥३२॥घ्राणं
घ्रातपुनःप्रोक्तगूढशुभंमतंतथा॥क्रीतंक्रीणंचकथितयुष्टंचयु
षितंतथा॥३३॥दान्तंचदमितंप्रोक्तशान्तशमितमेवच॥पूर्णचपू

रितं चैव क्लिष्टं च क्लितं तथा ॥ ३४ ॥ पिष्टं च पिपितं चैव विद्विः परिकी
 रितं तम् ॥ पुष्कं च शुषितं चैव भिन्नं च भेदितं तथा ॥ ३५ ॥ तसंचतपितं चैव
 धूपितं च तथा मतम् ॥ धूपायितं मार्गितं च मृगितं चोच्यते पुनः ॥ ३६ ॥
 अतंत्राणमतिख्यातं गुसंगोपायितं तथा ॥ बुद्धं च बुधितं प्रोक्तं पणितं
 च तथा मतम् ॥ ३७ ॥ पणायितं च पणितं यणायितं मपि स्मृतम् ॥ कृन्नं
 च द्वादितं चैव पुष्टं पुष्टमपि स्मृतम् ॥ ३८ ॥ अपतीर्थं पतीर्थं च पर्वः
 स्यात्पर्वणी तथा ॥ गुग्गुलुर्गुग्गुलश्चैव किकिदीविः किकीदिविः ॥ ३९
 जीवं जीवो जीवजो वस्तु डागस्तदुगस्तथा ॥ ४० ॥ अपूपश्चैव पूषः
 श्वअचमर्षो घमर्षणम् ॥ अपमानोऽवमानश्च बिम्बोष्ठादेर्द्विरूपता
 ॥ ४१ ॥ हलीषा च हलेशा च लंगलेशा तथा मता ॥ काव्येषु गीयते हर्षे
 हरीर्षोऽपि च गीयते ॥ ४२ ॥ निमेषनिमिषौ चैव भीरुस्स्याद्भीलुकः पु
 मान् ॥ मेधिर्मिधीशरज्यं च लसंलस्यं तथा मतम् ॥ ४३ ॥ संख्याल
 स्यं च लसाचकरभोपिकरम्भकः ॥ मृदुर्मृद्वीगुरुगुर्वीरजतं रजनं त
 था ॥ सेवनं सीवनं तन्त्रीतन्द्राचमार्जनं मृजा ॥ संध्या संध्या प्रतिज्ञायाम
 रता भारती नदी ॥ ४४ ॥ स्मृतौ दासेन दास्योपि टकः पेटकस्तथा ॥ परी
 स्ततापरिस्तता स्यादालस्यो लसोपि च ॥ ४५ ॥ कमलं कमलोवापि गृ
 धुर्गर्जनदुत्यपि ॥ भूस्सुर्भविष्णुर्विकलविक्रानौ च नवन्नवा ॥ ४६ ॥ मृ
 दुले मृदुलिं प्राहुर्वदुले वहलं वदु ॥ पृथलं पृथुचेत्येवं मञ्जुलं मञ्जुचे
 ष्यते ॥ ४७ ॥ नटनं नाटनं चैव भ्रुकुटिर्भ्रुकुटिस्तथा ॥ वनिश्यो वविशो
 भिजो धृष्टो धृष्टुर्विशणकः ॥ ४८ ॥ विषाणो वाहवाहौ चोररीकृतमरी
 कृतम् ॥ वंगापि पठ्यते कौ श्रितथा वंदेऽपि चेष्यते ॥ ४९ ॥ स्फुरणं स्फू
 रणं ख्यातं स्तम्भः स्तम्भघनोपि च ॥ कालनेमिः कालनेमादैत्य
 नाम द्विधामतम् ॥ ५० ॥ तुल्ये मङ्गल्यमाङ्गल्ये विविधो वीविधो
 मतः ॥ भृङ्गराजो भृङ्गरजो मुकुटं मुकुटं तथा ॥ ५१ ॥ मुकुरो मुकु
 रोपि स्यात्फलं च फलितं मतम् ॥ मृष्टं म्लिष्टं नसाना साकर्षकः
 कृषिकोपि च ॥ ५२ ॥ खलिनं च खलीनं च गतं गतं पिचेष्यते ॥ अ
 हो आहो तथा प्रायः प्रायस्यानु तथा मतम् ॥ ५३ ॥ मणावपि मणी
 चैव रोधसी रोधसिस्तथा दम्पती जंपती चैव प्रगाहः प्रगहस्मृतः
 ॥ ५४ ॥ अरे आरे दुतिख्यातं द्विरूपं च तथा मतम् ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥
 ॥ इति द्विरूपकोशः समाप्तः ॥

श्रीगणेशायनमः॥ अथत्रिकांडशेषकोशःप्रारभ्यते॥ जयंतिसंत
कुशलप्रजानानमोमुनीन्द्रायसुराःस्मृताःस्थः॥ स्तुतासिवाग्देविदय
स्वमातर्विधेद्विघ्नाधिपमंगलानि॥१॥ अलौकिकत्वादमर-स्वको
शेनयानिनामानिसमुल्लिलेख॥ विलोक्यतैरप्यधुनाप्रचारमयंप्रय
त्नपुरुषोत्तमस्य॥२॥ वर्गक्रमस्तथानामलिंगयोस्तूपदेशता॥ परिभा
षादिकसर्वमत्राप्यमरकोशवत्॥३॥ स्वर्लोकोदेवलोकस्याद्वरोह
फलोदय॥ मंदरःसैरिभःशक्रभवनरवंदिवंनभः॥४॥ स्वाहाभुजस्त
वकुलापूजिताश्चचिरायुषः॥ शौभानिलिपाद्युषदस्वर्गिणश्चनभ
सदः॥५॥ क्रनामात्वद्वितीर्देवमातास्यादथपूर्वजाः॥ पितरश्चंद्रगोलस्था
न्यस्तशस्त्राःस्वधाभुजः॥६॥ कव्यवालादपस्तेचदैत्यास्तुप्रघसाःख
राः॥ क्रतुद्विषश्चेष्टिर्मुषोदैत्यमातादितिर्देवैः॥७॥ बुद्धेकनिष्ठगमहामु
निधर्मचक्ररागाशनित्रिशरणाःखसमोदशार्दः॥ तापीगुणाकरमहा
सुरवज्रिणश्चमैत्रीवलासमजितारिसंमंतभद्राः॥८॥ महाबोधिधर्म
धातुश्वेतकेतुर्जिनश्चजितः॥ त्रिमूर्तिर्दशभूमीशःपंचज्ञानोबहुदाम-
॥ संबुद्धःकरुणाकूर्चःसर्वदर्शीमहाबलः॥ विश्वबोधोधर्मकायसंगु
प्तोःहंसुनिश्चितः॥९॥ न्योमाभोद्वादशाख्यश्चवीतरागसुभाषितः
॥ सर्वार्थसिद्धस्तुमहाश्रमणकुलिशासनः॥१०॥ गोपेशश्चाथास्यय
शोधरेयोबाहुल्यसुतः॥ देवदेताःनुजोयस्युःश्रावकाशिष्यसंज्ञिनः११
प्रत्येकबुद्धारवद्भास्युःसुदांताश्चैकचारिणः॥ स्वयंभुवोयमारीचीत्रि
सुरवावज्जकालिका॥१३॥ विकटावज्जवाराहीगौरीपोत्रिरथाचसौ॥ लोक
नाथस्तुलोकेशःसरोजीगुणसागरः॥१४॥ लोकेश्वररूपोद्वैतसुधावर्षीह
लाहलः॥ सुखावतीश्वरकन्यारामोःसिताभ्रशेखरः॥१५॥ चितामणिःप

स्वर्लोकादिदशस्वर्गस्य स्वाहाभुगादिनवदेवानां ५ क्रनामादित्रीणि अदित्या पूर्वजादि
पचपितृणां ६ कव्यवालेत्येकपितृभेदस्य दैत्यादिपंचदैत्यमातादित्रीणि ७ बुद्धादिसप्तत्रि
शत् ८ ९ १० सर्वार्थसिद्धाचत्वारिंशाव्यमुने ११ य शोधरेयादिद्वैशाक्यसुतस्य एकं श
न्यभ्रातु शिष्याणामेक १२ १३ मारीचादिसप्तमायादेव्या १४ लोकनायादित्रयोविंशतिर्बु

द्वपाणिर्बहु रूपः खसर्पणः ॥ अनीचदशीकारंदुव्यूहः पोतलकप्रियः ॥ १६ ॥
जटाधरो महावीर्यो वज्रसूर्योः वलोकितः ॥ तारामहाश्रीरोकारस्वाहा
श्रीश्वसनोरमा ॥ १७ ॥ तारिणी च जयाः नंता शिवा लोके श्वरात्मजा ॥ खद
रवासिनी भद्रा वैश्यानी लसस्वती ॥ १८ ॥ शंखिनी च महासारा वसुधारा
धनेहदा ॥ निलोचना लोचना स्यान्मणिभद्रस्तु जंभलः ॥ १९ ॥ पूर्वयक्षोज
लेद्वौ यमं जु श्रीर्दानदर्पणः ॥ मंजु भद्रो मंजुघोषः कुमारो धारचक्रवान् ॥
॥ २० ॥ स्मिरचक्रो वज्रधरः प्रज्ञाकायश्च वादिराट् ॥ नीलोत्पली महारा
जो नीलः शार्दूलवाहनः ॥ २१ ॥ धिगां पतिः पूर्वजिनः खड्गद्वंद्वी विभूषणः
बालव्रतः पंचवीरः सिंहकैलिः शिखाधरः ॥ २२ ॥ वागीश्वरो यद्देवो
हेरुकश्चक्रसंवरः ॥ देवो वज्रकपाली च निर्गुणो भो शशि शैलवरः ॥ २३ ॥
वज्रटीकोऽयमेवैषो युवराजो जितशस्त्रैः ॥ श्रीवरीश्वरगोभिः सुर्वत्य
श्वैर्त्रो यचे लुक्तः ॥ २४ ॥ आरण्येः प्रज्जलितो महापासकगोमिनौ ॥ अ
थ हंसरथो ब्रह्माचरिचो वशवाः सनत् ॥ २५ ॥ कंजः प्राणश्च वेदीशवे
दगर्भपुराणगाः ॥ अञ्जो विश्वरेताश्च कमलः प्रपितामहः ॥ २६ ॥
नाभिजन्मा शतधृतिर्बाह्वी तु ब्रह्माकन्यका ॥ वाग्देवी शारदा शुक्लाम
हाश्वेता सरस्वती ॥ २७ ॥ अथ हरिश्चतुर्विंदुश्रीकरश्रीवराहा जितपर
पुरुषश्रीगर्भविंदुनंताः ॥ नरकप्रवृत्तधामाकेश्वरो जन्मकीलः
ऋतुपुरुषचतुर्विंदुश्चन्द्रश्च देवाः ॥ २८ ॥ कोकः पुराणपुरुषो
नलिनेशश्च वासुदेवाय पुनर्वसुविश्वरूपाः ॥ अः श्रीनिवासधरणी
धरवामनैकमृगश्च दृष्टिदृष्टश्चतुर्दशावताराः ॥ २९ ॥ सोमगर्भादिदे
वा दिवराहस्यर्षविंदवः ॥ गदाग्रजो मुंजकेशी सदा योगी सनातनः ॥ ३० ॥
रंति देवशिवकीर्त्तनो निपात्सोमसिंधुरपिरदुर्भूमिभित् ॥ कालनेमिचव

लुभेदस्य १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ नागादीन्वेकविंशतिः १७ ॥ १८ ॥ मणिभद्रादिचत्वारि पूर्वयक्षस्य १९ ॥
१९ ॥ मंजुश्रीत्यादिपंचविंशतिः पूर्वजिनस्य २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ हेरं वाद्यहो वज्रटीकस्य २३ ॥ मे
त्रेयादित्रीणि भाविबुद्धस्य श्रीवर्मादिपंचवुद्धिः शुक्तस्य चेलुकादिपंचमिषु शिष्यस्य २४ ॥
हंसरथादिसप्तदशब्रह्मणः २५ ॥ २६ ॥ ब्राह्म्यादिसप्तसरस्वत्याः २७ ॥ हर्मादीनि षट्षष्टि

विष्णोः २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥

नारिपादवाभीलसिंधुवृषकृष्णकेशिनः॥३१॥हेमशंखःशतावतीम
नुसात्वतवारिशाः॥वर्धमानःशतानंदोजगन्नाथसुयामुनः॥३२॥पू
तनाधेनुकारिष्टकेशिचाणूरसूदनः॥भूकश्यपस्त्वस्यपितादुंदुसि
त्यदितिःप्रसूः॥३३॥स्पंदनस्तशतानंदःसारथिश्चास्यद्वारुकः॥तु
रंगाशैव्यस्तुग्रीवमेघपुष्पबलाहकः॥३४॥ध्वजोभुजंगह्रामंत्रीपव
नव्याधिरुद्धवः॥शैनेयस्तुशिनेनसायुधुधानश्चसात्यकिः॥३५॥बल
भद्रस्तुहालस्यात्सैनंदीहलतालभृत्॥संवर्तकेशुसचरोरुक्मिदार्धक
कुंडलः॥३६॥मधुप्रियैथप्रद्युम्नोजराभीरुश्शमातकःप्रसूनासमपंचे
षुःकंजनोमधुसारथिः॥३७॥रागरज्जुःकलाकेलिमधुदीपरवीषवः॥इ
कंतुर्मकरांकःसंकल्पभवांगजश्चरुपाश्वः॥गणरणकोरतिरमण
संसारगुरुर्मनोजन्मा॥३८॥कौत्सिर्नश्चास्यप्रियारागलताकेलिकल्प
वती॥सेःकेनतीचास्यबाणामोहनोन्मादनैस्तथा॥३९॥संतापनशो
षणश्चनिश्चेष्टाकरणोऽपिच॥सुतोऽनिरुद्धस्याद्विष्वकेतुप्रीतितृप
सुतः॥४०॥श्रीचलस्मीचलसामारमाजलधिजेंदिरा॥मणिःस्पमतं
कोहस्तेविष्णोरुरसिकौस्तुभः॥४१॥तादस्यशिलौकाःकामायुररुणाव
रजश्चिरात्॥पक्षिसिंहउन्नतीशोवज्रतुंडसुधाहरः॥४२॥स्वर्णपक्ष
सुमुखस्तुःशाल्मलीभुजगांशनः॥शंभुर्भगालीकपिशोजनश्चहीरः
कटशुर्भरुरेहिणौ॥पुरारिपंचाननभैरवादृहासप्रहासाश्चरुक्कुंतल
श्च॥४३॥कंठकालजयंतगुह्यगुरवोजोदिंगगोपालकौपिगाक्षकठमर्द
रेवतजटातंकाव्ययाकूटकृत्॥चंद्रापीडमहानटौचशमिरोहशैल
धन्वाजटाचीरोऽथर्वणनदिवर्द्धनगुडाकेशोग्रकालंजरा॥४४॥मिर
हिराणोजगद्योनिष्टंकटीकोऽब्जबाहनः॥कृष्णरोवरचंद्रश्चसुप्र
सादोद्भुतश्चनः॥४५॥उस्थाणुशिपिविष्टश्चमःकिलोधर्मवाहन॥

हेविष्णो पितु एकविष्णो मातु ३३ रथस्येकसारधरेकशैव्यादिचत्वारिरथतुरगाणाष्ट
थगेकैकस्य ३४ ध्वजस्येकपवनव्याध्यादिद्वेगत्रिण शैनेयादिचत्वारिसात्यके ३५ बलभ
द्रादिदशबलदेवस्य ३६ प्रद्युम्नादेकविंशति कामदेवस्य ३७ रागलतादिचत्वारिरते
मोहनादिपंचकामचाणानाष्टथगेकैकस्य एकैक ३८ अनिरुद्धादित्रीणिकामसुतस्य श्याघ
लस्य ४० विष्णो हस्तमणरेकउरोमणरेक ४१ ताह्यादिचतुर्दश ४२ ४३ शम्बादिचतुष्टयि शि
वस्य ४४ ४५ ४६ शिवतद्भागस्येक ४७ देशिवधनुष रथादिद्वेशिवरुपमस्य भृगरीटादीनिषट्भृ
गिण ४८ महाकालादीनिचत्वारिनद्यादिचत्वारिभृशिवहारम्यस्य भार्यादीनिसप्तत्रिंशत्पार्व

विरूपविषमत्रयस्यः संध्यानाटीवृषांचनः ४६ एकपादौति को भद्रो ध्वरेतः
पांसुचन्दनाः ॥ अस्थिमालीशिवश्चास्यखट्वांगस्तुसुरवे पुणः ४७ अजी
गवोः जगावैश्वरुषो भृंगीरितित्वसौ ॥ भृंगरीतः शलो भृंगीनाटीदेहो स्थि
विग्रहः ४८ महीकालो महाभीमो महाकायो वृषाणकः ॥ द्वाः स्थस्तुनेदीशालं
कायनस्तांडवतालिकः ॥ ४९ ॥ स्यान्नंदिकेश्वरोऽथार्याहिंदीशि
खरवासिनी ॥ शक्तिः सिंहस्थागोलासिनी बालीवृषद्वती ॥ ५० ॥
सोः कृष्णपिंगलालंबाशैलेयीगणनायिका ॥ वारालिकैकांनंशा
चशिवद्वतीयमस्वसा ॥ ५१ ॥ कोट्टवीबाभ्रवीकैटभीकेटभायादवी
कर्बुरीचेश्वरीचेश्वरा ॥ भ्रामरीदक्षकन्याचवर्द्धिध्वजीनंदपुत्री
चमारीचकालंजरी ॥ ५३ ॥ गौतमीतामसीषष्ठीजयंतीशूलधृक्
सती ॥ सिंहस्तस्यामनःस्तालः सरव्योचविजयोजये ॥ ५४ ॥ ब्रज
तुंडः करिमुखः पृश्निशृंगोगणाग्रणीः ॥ त्रिधातुरेकदंतश्चहिदेहो
मूषिकांचनः ॥ ५५ ॥ विघ्नहोरीकुमारस्तुस्वामीद्वादशलोचनः ॥ बा
लचर्यः सिंहसेनः कृकवाकुध्वजश्चसः ॥ ५६ ॥ देवराजस्तुलः
कौशिको सन्महाबाहुदंतेयदाल्मीवराणोद्रिभित् ॥ ब्रजपाणि
र्महेंद्रः सुरग्रामणीर्यामनेमिर्वृषानाकनाथोदरिः ॥ ५७ ॥ प्राची
नवर्द्धिः खदिरः कपिलाश्वेवरः क्रतुः ॥ प्राचीपतिस्तपःस्तंकः पुलो
मारिश्चमाहिरः ॥ ५८ ॥ पृतनाषोडश्रियात्वस्यचारुधाराशताव
री ॥ शचीसुतादेवसेनामातलिस्तुहयंकषः ॥ ५९ ॥ उच्चैः श्रवाः
श्वेतद्वयोवृषणश्वो मेरावती ॥ वृषभासासुरपुरीवनमैद्रं वृषण्व
सु ॥ ६० ॥ नंदनंकंदसारस्यान्मिश्रकावणमित्यपि ॥ हस्तिमल्ल

पार्वतीसिंहस्यैकं पार्वतीसरव्योः पृथक् देविजयादीनि ५४ ब्रजतुंडादीनि
नवगणेशस्य ५५ कुमारादीनि षट्कार्तिकेयस्य ॥ ५६ ॥ देवराजादीनि षट् विं
शतिरिंद्रस्य ५७ ॥ ५८ ॥ चारुधरादित्रीणि इंद्रस्त्रियाः एकंकन्यायाः सार
थैरेकं ५९ ॥ उच्चैः श्रवसादित्रीण्यश्वस्य अमरावत्यादित्रीणि पुर्याः वृषण्वस्वादिच

श्रुतुर्देतोभद्रेणुर्मदांवरः॥६१॥ श्वेतद्वीपः सुदामायवज्रोऽस्त्री
गिरिकंदकः॥ वज्राशनिभिर्दुर्भिद्रोजंभारिस्त्रिदशायुधम्॥६२॥ श
तधारंशतारंचाभ्रोत्थभिदिरमंबुजंम॥ मार्जारकर्णाचासुंढाक
र्णमोदिस्रचर्चिका॥६३॥ विद्याधरः कामरूपीखेचरास्थिरयौवन
॥ स्पर्शनंदारतिमदांशरसः सुमदात्मजा॥ देवोद्यानानिवैभ्राज
मिश्रकंसिधकारणम्॥ चैत्ररश्मिचनासिकयौयुजौदस्त्रौगदांग
दौ॥६४॥ शुभ्रघासिमधयोचतिर्जुहूबाणद्विषिरतुषग्रहाशिरा
॥ छागवाहनसृदाकुबर्हिषः स्वर्णससघृतमंत्रदीधितिः॥६५॥
पर्यशीकदसनीमणिपीथाः ससजिन्धसमिधावसितार्चिः॥ ना
चिकेतभुजिभारतविश्वप्ताः शुचिपचिसमंतभुजौच॥६६॥ व
डवाग्नौतुसलिलेधनः स्याद्दुडवामुखम्॥ काकध्वजोवाणि
जश्चस्कंधाग्निस्तृणकाष्ठधृक्॥६७॥ छागणस्तुकरीषाग्नि
स्तृणाग्निः स्यात्तुवत्सलः॥ तुषानलः कुकूलः स्योन्मुमुरोथाग्नि
कुकुरे॥६८॥ संकिलोदहनोल्कास्यादगारेकोकिलाद्भ्रसै॥
धूममंभमरुद्वाहस्वतमालशिखिध्वजाः॥७०॥ अग्निवाहस्तरी
स्वाहात्वग्नापीदहनप्रियो॥ जीवितेशोमय शीर्णपादश्चमहिष
ध्वजः॥७१॥ मंदोस्यकांताधूमोर्णाचित्रगुप्तस्तुलेखकः॥ भृत्यो
चंडमहाचंडौकालीचीतुविचारभूः॥७२॥ पंजिकात्वग्रसंधाजी
नृचक्षास्तुखसात्मज॥ कीलालपाः पलाशीचक्षपादोनरविष्वण॥७३॥

तारिवनस्य ६० हस्तिमल्लादिषट्गजस्य ६१ वज्रादिद्वादश ६२ मार्जारकर्ण्या
दिचत्वारिचासुंढाया ६३ विद्याधरादिचत्वारिस्पर्शनदादिचत्वारिःशरस ६४
वैभ्राजेतिचत्वारिदेवोद्यानानामेकैकनासिक्यादिचत्वारिस्वर्वैद्ययो ६५ शुभ्र
दिपंचविशतिरमे ६६ ६७ वडवाग्न्याद्यष्टौ ६८ छागणादिहेकरीषाग्ने तृणा
ग्न्यादिहेतुषानलग्न्यादिहेअग्निकुकुरादित्रीण्यनिकणाया ६९ अंगारादित्री
णिधूमादिसप्त ७० स्वाहादित्रीण्याग्निस्त्रिय जीवितेशादिपंचयमस्य ७१

संध्यावल्लोरात्रिमदोदहृषः शमनीषदः॥ पलाशो विरुरः शंकुः कापिशे
यस्तु पिंडकः॥ ७४॥ पिशाचो मेघनादस्तवरुणो वः परं जयः॥ दैत्यदेवश्च
वातस्तनभः प्राणोजगद्गुलः॥ ७५॥ भोगिं कांतः कंपलस्मापश्च धाराव
निश्चसः॥ खशवासाक्षिपणुधूलिध्वजः सरयुरंकर्तिः॥ ७६॥ वातुलोवा
तगुल्मः स्याच्चरवायुर्निदाघजः॥ द्वाद्वानिलः प्रावृषिजो वासंतो मलया
निलः॥ ७७॥ श्रीदधनकेलिमनुराट् श्वेतोदररत्नगुर्भनिधिनाथाः॥ कु
तनुकुहेच्छावसवः पिशाचकीसल्यसंगरस्त्रिधिराः॥ ७८॥ अस्त्रीप
द्मो महापद्मः शंखो मकरकच्छपौ मुकुंदकुंदनीलाश्च चर्चास्फुर्निधयो
नव॥ ७९॥ स्तुतोस्य मायुराजः स्पातथावर्णकविर्निधौ॥ आसंगिनी
चवाताली स्याद्वात्यावातमंडली॥ ८०॥ ॥ इति स्वर्गवर्गः॥ ॥ कुना
भिः स्पाद्विहायस्तुखं मरुन्मेघवर्त्मच॥ अक्षरं चाथ पाथोदः खतमा
लोगदांवरः॥ ८१॥ मदपितुर्वापुंदा रुर्व्योमधूमोनभोगजः॥ गाहवः कं
धरो वातरथो वारिमसिस्त्रियाम्॥ ८२॥ करका स्याद्वनकको बीजो
दकभिराचरम्॥ मेघास्थिवर्षणं तु स्याद्गोघृतं च परामृतम्॥ ८३॥ सौ
दाम्नीत्वशनिर्विद्युदणुभावाचिरक्षुर्तिः॥ ८४॥ तिथिप्रणीदर्शविप
निशामणिस्त्रिनेत्रचूडामणिरत्रिनेत्रभूः॥ स्रधांगमौ द्वौ मृगपिपु
पक्षजौ दशाश्वसिप्रप्रेहणे मिचंदिराः॥ ८५॥ छाया मृगधरो राजा
माः परिद्धावल्लसगुः॥ द्विजदासायणी तुंगीरोहिणीयज्वनापतिः॥
उदुपः पर्वधिः कुदुर्जयंतस्तपसो हरिः॥ ८६॥ तारापीडः खचमसो वि
कसः सिंधुनंदनः॥ चंद्रिका चंद्रशालो स्यान्नीलारखनिशाजलम् ८७॥ शी
तंतुशीतलोपत्रहिमंतुहिन दुर्दिनम्॥ कुज्झटिधूममहिषीरतांघ्रीचकुहे

एकं यमपत्न्याः एकं यमलेखकस्य यमभृत्ययोः प्रत्येकं द्वे विचारभुव एकं ७२
पंजिकादिद्वे वृक्षादित्रयोदशयमदूतस्य॥ ७३॥ कापिशेयादित्रीणि पिशाच
स्य॥ ७४॥ मेघनादादिपंचवरुणस्य वातादीनि त्रयोदशवायोः॥ ७५॥ ७६॥
वातुलादिद्वे वातगुल्मस्य निदाघवायोरेकं॥ ७७॥ श्रीदादिद्वादशकुबेरस्य॥ ७८॥
पद्मादिनवप्रत्येकमेकैकं निधीनां॥ ७९॥ मायुराजादित्रीणिकुबेरस्तनोः आसं
गिन्यादिचत्वारिवातभ्रमेः॥ ८०॥ कुनाभ्यादिषडाकाशस्य पाथोदाद्योकाद
शमेघस्य॥ ८१॥ ८२॥ करकादिसप्त॥ ८३॥ सौदाम्यादिषट् विद्युतः ८४॥ तिथिम
ण्णादिचतुस्त्रिंशच्चंद्रस्य ८५॥ ८६॥ चंद्रिकादिद्वे नीहारादिद्वे ८७॥ शीतादिद्वे पत्रहिमादिद्वे हि

लिका॥८८॥धूमिकाचनभोरेणुरथागस्त्याग्निमारु ती॥सत्या
 ग्निर्वारुणिर्विध्यकृतोवातापिसूदनः॥८९॥दीप्ताग्निरोर्वशेषश्चस
 मुद्रचुलकोस्येतु॥प्रियाकौषीतकीलोपामुद्राख्याचविदर्भजौ॥९०
 प्राक्फाल्गुनेयस्तुतथ्यानुज-पारुष्यगोरथौ॥दिदिविहोदशकर
 श्रद्धाःसुरगुरुगुरुः॥९१॥शुक्रोभःशतपर्वशोमघाभूर्भृगुरास्तु
 जित्॥षोडशाचिर्नवार्चिस्तुमंगलःखोल्मुकःकुंजः॥९२॥बुधोद्दे
 माराजपुत्रएकदेह-प्रहर्षण॥स्यात्यंचार्चिःअविष्टाजःश्यामांगै
 कांधरोधना॥९३॥शौनश्चरोनीलवासामंदह्यात्मजशनिः॥
 राहुस्तुग्रहकल्लोलोभ्रपिशाचौप्यथाहिक॥९४॥केतुर्ज्येतीरथ
 स्तुस्याद्ब्रह्माधारोध्रुवश्चसः॥तत्क्षणंसूर्यमुक्तादिग्वधैरुंगारि
 णीस्मृता॥९५॥आसनास्तमयाधीरैरुच्यतेचोपधूपिता॥सुनी
 तिध्रुवमातास्यान्मातादक्षस्यमारिषा॥९६॥छायापथोदेवप
 थ-सोमधारानभ-सरित्॥दिनप्रणीस्त्वव्यधिषौभानेमिरवरब्र
 तः॥९७॥गभस्तिहस्तोऽशुधरःस्वरांशुभरिविभगः॥वेदादय-प्र
 तिदिषामातुपितुस्तमोपहः॥९८॥दिनमणिहरिहेलिब्रध्मभाकोषभाभृ
 दरश्चिखगपतंगेनाद्रयःसप्तसप्ति॥मिहूरुमणिरपीया-कालकृत्यद्य
 पाणिनवमणिररुणशूरावंशुमानशुमाली॥९९॥छायास्यातपतीमंदजन
 नीभूमपीवरी॥संज्ञातुयमकालिदीरेवतमनुदस्नसू१०००असरेणुमहा
 वीर्योस्त्रातिसूर्योसुवर्चला॥स्वरेणुर्युर्मदीत्वाष्ट्रीप्रियेचेतेविवस्वत१अश्मनोरम
 णोनूरुर्जटायुस्त्वरुणात्मज॥इतिदिग्वर्गः॥कालस्त्वपूष्टर्जहकोभसेतो
 भसदिस्पपि॥१॥पीथ-पीयुस्तिथश्चाथवास्त्रोऽयुष्टांशकेदिनम्॥उपा

मदुर्दिनस्पकुञ्जकल्पादिषट्कुहेलिकाया-८८अगस्त्यादिनव-८९कौशीतक्यादित्री
 ण्यगस्तिपत्न्या ९०प्राक्फाल्गुनेयादिनववृहस्पते-९१शुक्रादिसप्तनवार्चिरादिचत्वा
 रिमंगलस्य९२बुधादिदश९३शतेश्वरादिपंचरात्रादित्रीणिअहिकादिद्वेहेतो-९४जे
 तीरथादित्रीणिध्रुवस्यसूर्यत्यक्तदिशएक९५निकटसूर्योस्तदिशएकएकंध्रुवमातु-एक
 दक्षमातु-९६छायापथादिचत्वारिदशपयस्यादिनमण्याद्यष्टत्रिंशद्भवे-९७९८९९०॥छाया
 दिपचशनिमातु सत्तादिचतुर्दशयममातु-१अश्मनादित्रीण्यरुणस्यजटाव्यादि

प्रभातं गोसर्गः सा योस्तव विकालकैः ॥३॥ रात्रीरक्षोजननीशत्यरी
 वक्रभेदिनीघोरा ॥ श्यामायाम्पादोषातुंगीभौतीशतासीच ॥४॥
 यास्तवोषानिशारव्याचवासतेयीतमानिशौ ॥ यस्यांमत्तानिशि
 वानःश्वनिशश्चनिशाचसा ॥५॥ निःसंपातोर्धर्मरात्रः स्यात्सर्ववैस
 द्यपि ॥ उच्चंश्रुपरशत्रौहोदेशोमामावसीचसा ॥६॥ भूतः कृष्ण
 चतुर्दश्यांयौर्णम्यांधर्मवासरः ॥ शक्रोत्सवो ध्वजोत्थानंशा
 दीद्युतपूर्णमा ॥७॥ कोजागरः शरत्पूर्वः कौमुदीचामरेस्त्रियाम्
 यक्षरात्रिस्तुदीपोलीचैत्रावल्यामधूत्सवः ॥८॥ सुवसेतः कामम
 होवासंतीकर्दमीस्त्रियौ ॥ आमस्तुमासोवर्षाशोवत्सरस्तुयुगांश
 कः ॥९॥ अतुवृतिर्मासमानः स्यात्कालग्रंथिरुर्वर्तः ॥ कालप्रभातं
 शरदोप्रावृषातुजलार्णवः ॥१०॥ कौमुदः कार्तिकोमासः फाल्गुना
 लस्तुफाल्गुनैः ॥ ज्येष्ठामूलीयमिच्छंतिमासमाषाढपूर्वजम् ॥११॥
 कृतं सत्ययुगं त्रेतागनायीहापरयद्वियौ ॥ कलिर्द्वाद्वारकः कर्मयुगं
 पापंतुपातकम् ॥१२॥ शल्यंतूस्तंचकैल्कोऽथभद्रंमल्लंशिवंतथा
 ॥ शंशुभंचान्ययेथौत्माजीवः पुरुषमुद्गलौ ॥१३॥ अंतर्यामीश्वर
 श्वातःकरणंतुमनोनिगुः ॥ ॥ इतिकालवर्गः ॥ ॥ बुद्धिः पंडावि
 दार्चार्चविचारेतर्कनिर्णयो ॥१४॥ गुंजाचर्चार्थसिद्धांतोत्तरप
 क्षसमाधयः ॥ कृतोतः पूर्वपक्षस्तुचौद्यंगीर्भणितिर्गिरा ॥१५॥

द्वेकालाद्यष्ट ॥२॥ वास्त्रादिचत्वारिंशीनस्यउषादिद्वेप्रभातस्यगोसर्गादि
 त्रीणि विकालस्य ॥३॥ रात्र्यादिसप्तदश ४ श्वनिशादिद्वे ५ निःसंपातादित्री
 ण्यर्धरात्रस्यउच्चैर्द्रादिद्वेऽपरात्रस्यदर्शादित्रीणि द्वैकं कृष्णचतुर्दश्याः यौर्ण
 म्यादिद्वे शक्रोत्सवादिद्वे शारद्यादिपंचकोजागरायाः ७ यक्षरात्र्यादिद्वे
 दीपावल्याः चैत्रावल्यादिषट् ॥८॥ आमदित्रीणिमासस्य वत्सरादिष
 डवर्षस्यर्ककालप्रभातादिद्वेशरदतोः प्रावृषादिद्वेवर्षतोः १० कौमुदादि
 द्वौ कार्तिकस्य फाल्गुनादिद्वौ फाल्गुनस्य ज्येष्ठस्यैकं ११ कृतादिद्वे त्रेतादिद्वे द्वा
 परादिद्वे कल्यादित्रीणि पापादिपंच ॥१२॥ भद्रादिपंच शुभस्य आत्मादिषट्
 १३ ॥ अंतःकरणादित्रीणि मनसः बुद्ध्यादिचत्वारि विचारादिपंच ॥१४॥ ॥

चांछांछंदस्तुनिगमैः साम्नायूक्तं स्वरपत्तनम् ॥ ब्रह्माक्षरस्यादे
कारः प्रश्नदूती प्रहेलिको ॥ १६ ॥ संज्ञाधिवचनंसद्यः कृतलक्षण
नामनी ॥ व्यपदेशः प्रसिद्धिस्तुटंकारोथेन वस्तवः ॥ १७ ॥ शब्दाभि
लापौत्वभिधाभिधानं वाचको ध्वनिः ॥ द्वासः कुहरितं चाथमन्मनोग
द्गदध्वनौ ॥ १८ ॥ तूरंतुतूर्यस्यात्ताड्यमानास्तुपटहादयः ॥ कर
धिः करतालीस्या ध्वनिनादातुकाहला ॥ १९ ॥ मडुकोमर्दनोमैद्रो
ढक्काविजयमर्दलः ॥ द्रगडः प्रतिपत्तूर्यडमरुः सूत्रकोणकः ॥ २० ॥
नालीघटीयामनालीदंडढक्कायमेरुका ॥ यामघोषोथेताम्रीस्यान्
मानरध्राविकालिका ॥ २१ ॥ भवरुत्प्रेतपटहोमृत्युभंगुरकेश्वसः ॥
रणतूर्यंतुसंग्रामपटहोभयडिडिमैः ॥ २२ ॥ भक्ततूर्यंतृपाभौरमल्ल
तूर्यमहास्वनैः ॥ मुखवाद्यं वक्रनालं वेणोविवरनालिका ॥ २३ ॥
चारवाणि प्रणेतास्याः कथकैकनटौ समौ ॥ सर्ववैशील्यारंभः
स्यात्तालावचरोनटः ॥ २४ ॥ लयपुत्रीनटीनटः खड्गधारादिनट
कौ ॥ पुवककेलकश्चाथभंडश्चातुवटः समौ ॥ २५ ॥ गायनेगायक
स्त्रीणां हलीषंसहनर्तनं ॥ वात्सल्यशांतौ तुरसौ शृंगारकौ शिक
स्मृतः ॥ २६ ॥ सभोगौ विप्रलेभश्चतुर्द्वेदौ वर्षिकाभसी ॥ मसिनी
व्यामनंतुस्याद्यामोवज्ञातुपासनं ॥ २७ ॥ डमरुस्तुचमत्कार
प्रौढस्तुकिपदेहिकौ ॥ स्वेदप्रश्नवणस्विप्रोहयोत्रीडोनटाधिकौ २८

सिल्लोतादिचत्वारि पूर्वपक्षादिद्वेप्रश्नस्य गीरादिचत्वारिवचसः १५ छंदसा
दिद्वेनिगमस्य सामादित्रीणि ब्रह्माक्षरादिद्वेओकारस्य द्वौ प्रहेलिकाया
१६ संज्ञादिषट् नाम्नः प्रसिद्धादिद्वेनवादिद्वेस्तवस्या ॥ १७ ॥ शब्दाद्यष्टध्व
ने मन्मनादिद्वेगद्गदध्वने ॥ १८ ॥ तूरादिद्वेनाडितपटहादे करध्यादिद्वे
करताल्या ध्वनिनालादिद्वेकाहलाया १९ मडुकादित्रीणि मृदगस्य ढक्कादि
द्वेविजयढक्काया द्रगडादिद्वेडमर्वादिद्वे २० नाल्यादिषट् दंडढक्काया ता
म्रीत्यादित्रीणि मानरध्राया २१ भवरुदादित्रीणि प्रेतपटहस्य रणत्तूर्य

भामःक्रोधोनिःसमस्तुशोकेवीर्यशुटीरता॥ललंमिषंचवैदग्धी
भंगिश्चेभनिमीलिकौ॥२९॥स्याच्चिंताचिंतयौथोद्वाहनंरणरणंच
तत्॥परिहासःकेलिमुखैःकेलिर्देवनननर्मणी॥३०॥रामोद्भेदस्तुपु
लकस्त्वक्पुष्पंचत्वंगंकुरैः॥स्वदोषगूहनंम्रसौरागसंगौतुगृधु
ता॥३१॥काप्यकारःसयच्चितेपापमाधायसंशनं॥कौकृत्यंविप्रती
सारोविवाधातुविहेटनमै॥३२॥दुःखेलोकोभवश्चैवसंसारःकष्ट
कारकैः॥निर्वाणमस्तुकोमोक्षःसीतीभावःशमोमृतमै॥३३॥इति
नाट्यवर्गः॥अथोऽन्येयस्यात्यातालेविरोकंश्वभ्रमस्त्रियो॥तम
संतुनिशाचर्मनीलपंकंरजोबलम्॥३४॥दिनांतकोवियद्भूतिःखलु
गृत्रोश्चनागभृत्॥हुंडैःस्त्रीस्यादलूताजगरोवथदलादलः३५
ब्रह्मसर्पोश्वलौलाचद्विमुखादिरहीरणिःराजोदिरलगद्भस्तुकाल
सर्पोभद्राविषैः॥३६॥भांडपुष्पस्तुभुजगोभवेत्कोक्कुटिकंदलः॥गो
नासगोनसौहालादलंहालदलंविषं॥३७॥अथाव्यसोद्विरसनः
समकोलश्चभेकभुक्॥कुंभीनसोमंडेलीचगरलंजंगमंविषं॥३८॥

यीद्वित्रीणि२२भक्ततूर्यादिद्वेमल्लतूर्यादिद्वेमुखवाद्यादिद्वेवेण्वादिद्वे२३वंशीवा
दकस्यैकंकथकादिद्वेसर्ववैश्यादिचत्वारिनटस्य॥२४॥लयपुन्यादित्रीणिन
ट्याःपुवकादिद्वेनर्तकस्येदस्यभांडादिद्वे२५गायनादिद्वेहलीषादिद्वेस्त्रीसद
नर्तनस्यवात्सल्यादिद्वेरसभेदयोःपृथगेकैकस्यशृंगारादिद्वे२६संभोगादिद्वे
शृंगारभेदयोरेकैकंवर्णिकादित्रीणिमस्याःव्यामनादिद्वेभवतादिद्वे२७भ्रमर्ष
दिद्वेचमत्कारस्यप्रौढ्यादिद्वेस्वेदादित्रीणित्रीडादिद्वेलज्जायाः२८भामादिद्वेक्रो
धस्यनिःशमादिद्वेशोकस्यवीर्यादिद्वेहलादिद्वेवैदग्ध्यादित्रीणिभंग्याः॥२९॥
चिंतादिद्वेउद्वाहनादिद्वेविवाहस्यपरिहासादिद्वेकेल्यादित्रीणि३०रामोद्भेदादि
चत्वारिपुलकस्यस्वदोषगूहनादिद्वेरागादित्रीणिगृधुतायाः३१सपापकथन
स्यैकंकोकृत्यादिद्वेकुकृत्यस्यविवाधादिद्वे॥३२॥दुःखलोकादिचत्वारिसंसा
रस्यनिर्वाणादिषट्मोक्षस्य३३भयसादिद्वेपातालस्यविरोकादिद्वेश्वभ्रस्यतम

अनंतोवासुकिः पद्मो महापद्मो पितृहृत्कः ॥ कर्कोटः कुलिफः शंखः
 इत्यष्टौ नागनायकाः ॥ ३९ ॥ पुरीभोगवती चैषां भोगिन्यो नागकन्य
 काः ॥ इति पातालभोगिवर्गः ॥ अकंदुःखमघचैट्री त्वलक्ष्मी काल
 कर्णिका ॥ ४० ॥ इति नरकवर्गः ॥ पाथोधि सिंधुमकरालयवारिरा
 शी गंगाधरेन्दुजनकास्तिमिरुर्मिमाली ॥ वार्धिर्मितद्रुतिमिकोषम
 हाशयाश्रुक्लीबंचशैलशिविरधरणीपुवश्च ॥ ४१ ॥ पुमान्कचंग
 लोचांकः कूलंकयपरांगवौ ॥ तरंतोदारदयेरुर्मही प्राचीरमहयो
 ॥ ४२ ॥ नदीनश्राथकमलं नीरं नाराः स्त्रियामिरा ॥ कंदकंजलम
 स्थायमगाधेथोभसोभ्रमः ॥ ४३ ॥ तानुरोवायुगुल्मश्चकणलाभः
 कुलंकुरः ॥ पुरोटिः पत्रझंकारेवदालः कूलहंडक ॥ ४४ ॥ चुलुकोष
 नजंबालेदलादयेपककर्बटः ॥ तरणोभेलकेवारिरथोनौस्तिकः पु
 वः ॥ ४५ ॥ होडुस्तरां पुर्वहैनं वहिन्नं वार्वटैः पुमान् ॥ पादारकः स्यात्स्यो
 लिंदः पत्रबालेतुलाधटः ॥ ४६ ॥ समुद्रकफडिंडीरजलहासास्तु
 फेनकैः ॥ कैवर्तजालिकः छोटीकुपिनी स्यादथ पुवः ॥ ४७ ॥ पलवपं
 जराखेटैः करंडीतुजलेशयः ॥ आत्माशीशंबरोमूकोनिमेषोवल्कवानपि ॥

साह्यार्थीधकारस्य ॥ ३४ ॥ नागभृदादिहेतुलूतादिहेतुजगरस्पहलाहलादित्री
 निजस्यसर्पस्य ॥ ३५ ॥ दिसुरवांसादित्रीणि अलगाधार्थिनीणिकालसर्पस्यो ॥ ३६ ॥
 भोडपुष्पादिहेतुलाहलादित्रीणि विषयस्य ॥ ३७ ॥ अश्वहादिषट्सर्पस्यजा
 गलविषस्यैक ॥ ३८ ॥ अनंताद्यष्टनागराजानापृथगेकैकस्य एकैकं ॥ ३९ ॥ नाग
 पुर्या एकभोगिन्यादिहेतुनागकन्यानां ॥ अकादित्रीणिदुःखस्यसद्यानिभी
 णिअलक्ष्म्या ॥ ४० ॥ पाथोध्याद्येकविंशतिः समुद्रस्य ॥ ४१ ॥ ४२ कमलादिसप्तज
 लस्यअस्याप्रादिहेतुअगाधस्यअंभसाभ्रमादि ॥ ४३ ॥ ४४ चुलुकादिहेतुपनज
 बालस्यदलादयादिहेतुपकर्बटस्यतरणादिहेतुभेलकस्यवारिरथादिचस्वा
 रिनीकायाः ॥ ४५ ॥ होडादित्रीणिवह्निनादिहेतुपादारकादिहेतुपत्रबालादि
 हेतुसमुद्रकफादिचत्वारिसमुद्रकेनस्यकैवर्तादिचत्वारिपुवादित्रीणिपंजराखेट

॥४८॥ मीनेवदालः पाठीनोमत्स्यराजस्तुरोहितः॥ भालोवश्चा
यकुलिशोकटंकाष्टीलद्वयपि॥४९॥ फलकीस्याच्चित्रफलीराज
श्रीवोमदामदः॥ कवचीककचपृष्टीकंकत्रोटोजलव्यधेः॥५०॥
शफरःश्वेतकोलैःस्यात्तवशेटस्तुरक्लेशयैः॥ इल्लिशेवास्किर्ष
ग्गोमेयशफराधिपाः॥५१॥ जलतालौप्यश्चलत्पूर्णिमाचंद्रचंच
लौ॥ जलवृश्चिकदं चाकेगंगादेयोगलानिलैः॥५२॥ शालःशकु
लमंडैःस्यादंधाहिःकूचिकोटयोः॥ ब्राह्मीतुपंकगडकोलघुगर्ग
स्त्रिकंटकैः॥५३॥ तिर्यग्यानःकुलीरःस्यान्मुखारस्योहरिलोचनः
वह्निःकुटीचरैःपोताधानंतुस्थाज्जलंडैकं॥५४॥ जलरूपस्तुमक
रोमरोलिरसिदंष्ट्रकः॥ मीनरस्तुतुनागस्तुनक्रवाडवदारकः॥५५॥
नक्रस्तुवार्भटस्यांदुकिराटोबुकंटकैः॥ जलशूकरमायादंघ्रा
शनद्रदग्रहाः॥५६॥ जलकूर्मस्त्वंबुकीशोवसाढ्यःशिशुकैश्च
सः॥ उद्रस्तुजलमार्जारजलारुनकुलपूवाः॥५७॥ मृत्किराधुर्धु
रैवारिकृमिस्तुजलमक्षिकौ॥५८॥ पटालुकाजलोकांबुसर्पिणो
वेणिवेधिनी॥ व्यंगस्तुनंदकोभेकोगूढवर्चाःकृतालयः॥ रेकोजि

करंड्यादिपंचजलेशयस्य अनिमेषादित्रीणिमत्स्यस्य ४८ वदादिद्वेमत्स्यरा
जादित्रीणिरोहितस्यकुलिशादिद्वे॥४९॥ फलक्यादिद्वेराजश्रीवादिद्वेमत्स्य
भेदस्यकवच्यादिद्वेकंकत्रोटादिद्वेमत्स्यविशेषस्य॥५०॥ शफरादिद्वेखेट
कादिद्वेखलेशयस्यइल्लिशादिपंच॥५१॥ चलत्पूर्णिमादिद्वेमत्स्यभेदस्य
जलवृश्चिकादिद्वेदं चाकस्यगंगादेयादिद्वे५२ शालादिद्वेअंधात्स्यादिद्वे
ब्राह्म्यादिद्वेपंकगंडस्यलघुगर्गादिद्वेत्रिकंटकस्य५३ तिर्यग्यानादिपंच
कुलीरस्यपोताधानादिद्वेजहांडकस्य॥५४॥ जलरूपादिपंचमकरस्यतंतु
नागादित्रीणिग्राहस्य५५ नक्रादिचत्वारिजलशूकरादिचत्वारि॥५६॥ जल
कूर्मादिचत्वारिशिशुमारस्यउद्रादिपंच५७ मृत्किरादिद्वेधुर्धुर्याःवारिकृ
म्यादिद्वेपटालुकादिचत्वारिजलोकायाः॥५८॥ व्यंगादिसप्तभेकस्यपं
चांगुतादित्रीणिकस्यपस्य॥५९॥

ज्योत्षपंचांगगुप्तेक्रोडांघ्रिकच्छपौ ॥५९॥ गडु-किचुलुकोः श्यांधु
 विकिरश्चूडकश्चसः ॥ चुंदाचुंटीचचूडांश्यांधूकूपः कर्करांधुकैः ॥६०॥
 पल्लवलंदीर्घिकावापीयष्टिकामीनगोधिका ॥ अवघट्टावटौतुल्यौ
 तल्लुविल्लंतलंचतत् ॥६१॥ द्विजप्रपालबालं स्यात्केदारः पांशुमर्द
 नः नदीनिर्झरिणीरोधोवक्रासागरगामिनी ॥६२॥ तलोदाचां पि
 लासिंधुर्त्रयिकुल्यावहाचसा ॥ अध्वगागंधिनीगंगाद्वैमवत्यु
 ग्रशेखराध्वधर्मद्वीसिद्धसिंधुस्तापीतुयमुनायमी ॥ रेवातुपूर्वगं
 गास्यान्मुरलांतुमुरदला ॥६४॥ स्यादर्धगंगाकावेरीवासिष्ठीगौ
 तमीसमे ॥ अथगोदावरीगोलांकुचलंतूत्पलंकुर्वे ॥६५॥ कैरवं
 गंधसोमं स्यात्केदोटश्चनिशादसः ॥ श्रीकरं कृष्णकदंचरक्तोत्प
 लमलिप्रियं ॥६६॥ लक्ष्मीगृहकुमुचाथशालूक-यंकस्तूरणैः ॥ प्र
 श्रीतुकुभिकावारिमूलोपप्येखमूलिका ॥६७॥ स्याद्वारिचत्तरो
 श्यांबुतालः सलिलकुंतलः ॥ शैबलोहठपर्णीस्त्रीकावारवारि
 चामरम् ॥६८॥ पद्मकवारंपंकैजं विसनाभिस्तुपद्मिनी ॥ पुटकि
 न्येवमेवान्याः कुंदिन्याम्लानिनीमुखाः ॥६९॥ विसंतुतंतुलविंस
 शृंगादोवारिकुञ्जकैः ॥७०॥ ॥ इति वारिवर्गः ॥ इति त्रिकांडशे
 ष प्रथम-कांडः समाप्तः ॥ भूर्भूतधात्रीगिरिकर्णिकाब्धिद्वीपासमु

मडवादिहे किचुलुकस्य अंध्वादिपट्कूपस्य अधकूपादिहे ६० पल्लवा
 दिपंचवाप्या अवघट्टादिहे गर्तस्य तल्लादिपंचालवालस्य ॥६१॥ केदा रा
 दिहेक्षेत्रस्य नद्यादिनवा ॥६२॥ अध्वगादिसप्तगंगायाः ॥६३॥ ताप्यादित्री
 णियमुनायाः रेवादिहे मुरलादिहे नदीभेदस्य ॥६४॥ अर्धगंगादिहे कावेर्या
 वासिष्ठादिहे गोमत्या गोदावर्यादिहे कुचलादिश्रीण्पुत्पलस्य ६५ कैरवा
 दिपट्कुमुदस्य रक्तोत्पलादिचत्वारि ॥६६॥ शालूकादिहे पृश्न्यादिपट्कुभि
 काया ॥६७॥ अंबुतालादिचत्वारि शैबालस्य ६८ पद्मादित्रीणि विमनाभ्या
 दित्रीणि पुटकिन्या कुंदिन्यादिहे पुटकिनीभेदयो पृथगेकैकस्य ॥६९॥

द्रां बरमेखलाकूः॥ क्षमाद्रिकीलाचजगद् द्वाचपुंसिस्थितौ मध्य
मलोकमर्त्यौ॥ १॥ महाकांतागंधवतीरत्नगर्भाचमेदिनी॥ स्वस्तनी
भारतारव्यंतुवर्षदैमवतं विदुः॥ २॥ भारतं नूरभूः किंपूरुषं हरिवर्षं
तैतः॥ भद्राश्वमुत्तरकुर्कैर्हिरण्यमयमिलारुतं॥ ३॥ केतुमालममू
निस्पुर्भुवो वर्षाणि वै नव॥ जंबुद्वीपैर्कुशैर्कोचशार्कशास्त्रैर्लिपुष्क
रैः॥ ४॥ द्वीपाः सप्तशसप्तैव समुद्रा अपि कीर्तिताः॥ लवणे सुसुरासं
पिर्दधिदुग्धजलांतकाः॥ ५॥ ऊषरंतूषषानूषो ब्रह्मावर्तस्तपोवटः
॥ कुरुक्षेत्रं प्रयागं च हिमाद्रिं विंध्यमंतरा॥ ६॥ मध्यदेशोऽथ पुडुः
स्युर्वरे द्वीगोडुनीवृत्तिः॥ प्रभासः सोमतीर्थं स्यादंतर्वेदीकुशस्थली
॥ ७॥ प्राग्ज्योतिषः कामरूपेतीरभुक्तिस्तु निच्छविः॥ विदेहोऽथाथ
काश्मीरेकीराः स्युः शास्त्रशिल्पिनः॥ ८॥ तुरुष्काः खशस्यस्थस्का
बाल्हीकाश्च विगर्तकाः॥ दाशेरकामरुभुवो मालवाः स्युरवंतयः॥
॥ ९॥ डाहलाश्चेदयश्चैद्याः कारुषास्तु दहदुहाः॥ यद्वस्तु दशाहो
स्युः सात्वताः कुकुराश्च ते॥ १०॥ ओड्रा उत्कलनामानौ मगधाः की
कटामताः॥ वेलाकूलंतामलिसंतामलिप्तीतमालिका॥ ११॥ एकच
क्रंदहरिगृहं शुभपुर्ण्यैवर्तनिः॥ पूर्वदेशोऽथ साकेतमयोध्योत्तरको
शला॥ १२॥ कुशस्थलं कान्यकुब्जं नागाब्धं हस्तिनापुरं॥ गजाब्धं ह
स्तिनं चाथ आवंती धर्मपत्तनम्॥ १३॥ कुरुक्षेत्रं विनशेनं कौशांबीव
त्सपत्तनं॥ प्राजापत्यः प्रयागः स्यात्तद्द्वारकाचनमालिनी॥ १४॥

विसादित्रीणि शृंगाटकादीनि द्वे ७०॥ इति वारिवर्गः॥ षोडशपृथिव्याः॥ १॥
द्वे हिमवत्खंडस्य॥ २॥ नवभुवो नववर्षाणां ३ सप्तसप्तद्वीपानां ४ सप्तसमुद्रा
णां॥ ५॥ त्रीण्यूपसरस्य द्वे ब्रह्मावर्तस्य मध्यदेशस्यैकं ६ त्रीणि गोडुदेशस्य
द्वे प्रभासस्य द्वे तर्वेद्याः॥ ७॥ द्वे कामरूपस्य त्रीणि तीरभुक्तेः त्रीणि काश्मीरस्य॥ ८॥
नवदेशभेदानामेकैकं॥ ९॥ त्रीणि चैद्यदेशस्य द्वे कारुषस्य च त्वारिदशार्द
स्य॥ १०॥ द्वे ओडुस्य द्वे मगधस्य च त्वारितामलिप्तस्य॥ ११॥ शुभपुर्ण्यस्त्री

हारवत्यब्धिनगरीविदेहामिथिलेशमे॥ मथुरालुमधूपध्वंजित्व
रीतुतपस्थली॥१५॥ वाराणसीतीर्थराज्ञीविशालोज्जायिनीसमे
॥ चंपालुमालिनीपुष्पाः पुरं पाटलिपुत्रकै॥१६॥ देवीकोठोबाणपुरं
कोटीवर्षमुषावनम्॥ स्याच्छोणितपुरं चाथयोजनं मार्गधेनुके
म्॥१७॥ त्रिभिर्शैलस्तुवल्मीकशक्रमूर्धायसंचरः॥ धरणपिंडि
लः सेतुः पंथास्तुखुलमोवहः॥१८॥ वाटः पथश्च मार्गश्चैव पुरंतू
र्ध्वगपुरम्॥ हरिश्चंद्रपुरं शोभैमुद्रंगः प्रतिमार्गकः॥१९॥ त्रंगान्न
गोनिर्मुदस्तुपण्याजीवकचंगलै॥ पुंसिहृदक्रपारोहौजन्यं ग्राम
मुखे चतत्॥२०॥ इतिभूमिवर्गः॥ स्यादभिस्यंदिरमणं शापाने
गरमित्यपि॥ शासनं धर्मकीलं स्यान्म कुतिः शूद्रशासनेम्॥
॥२१॥ पटोलिकाकूतकीलोपाशुकूलं नकस्यचित्॥ षड्भिर्यवैः
स्यादंगुष्ठैस्तैर्द्वादशभिर्भवेत्॥२२॥ वितस्तिः स्यादतोहाभ्यां ह
स्तः स्यात्तच्चतुष्टयम्॥ दंडो धन्वन्तरंतस्य सहस्रद्वितयेन तु॥२३॥
त्रैशस्ताभ्यां तु गन्पूतिस्तद्वयं योजनं मतं॥ चतुरष्टशतग्रामांतद्रो
णं मुखकर्षदौ॥२४॥ गर्भागारापवरकैवास्तस्याहृहपोतकै॥ ओ
को गृहपितृचालो वेडभीचंद्रशालिका॥२५॥ कूटागारचायकपिशो
र्षखोडकशीर्षकं॥ क्रमशीर्षचाथरवरकुटीनापितशालिका॥२६॥

णिहै पूर्वदेशस्य त्रीण्यध्यायाः॥१२॥ हेकान्यकुञ्जस्य चत्वारिहस्त
नापुरस्य हेधर्मपुर्या॥१३॥ हेकुरुक्षेत्रस्य हेकौशांब्या-हेप्रयागस्य चत्वा
रिहारकाया॥१४॥ हेमिथिलाराजधान्या-हेमथुराया चत्वारिकाश्या-१५॥
हेउज्जयिन्या त्रीणिकर्णपुर्या हेपाटलिपुत्रस्य १६ पंचशोणितपुरस्य हेयो
जनस्य त्रीणिवल्मीकस्य चत्वारिसेतो षट्मार्गस्य॥१८॥ ऊर्ध्वगपुरस्यै
कहेशोभपुरस्य चत्वारिप्रतिमार्गस्य॥१९॥ त्रीणिपण्याजीवस्य चत्वारि
हृदस्य॥२०॥ हेशारवानगरस्य हेराजशासनस्य हे शूद्रशासनस्य॥२१॥
हेव्यवस्थापत्रस्य अनामपटोलिकाया एकअंगुष्ठस्यैकचितस्तेरेक॥२२॥

कुलायिकापक्षिशालोकारावेशम लधांगकं ॥ कायमानंतृणकु
टीर्धर्भटंनिभृतगृहं ॥ २७ ॥ कुट्टकोद्घाटपिठरादुद्रकोषस्तुमंचकैः
॥ वासागारंभोगगृहं कल्यापल्याटनिष्कृताः ॥ २८ ॥ शिवस्यचषमं
दुप्यांबुधैर्गोपुलिकंस्मृतं ॥ वातायनंगृहाक्षःस्याद्दधूटशयनंतै
श्चा ॥ २९ ॥ उपशाल्योपकंठेहेकपाटोद्धारकंटकः ॥ कचाटश्चारं
कंथावाटःशाकारद्वयपि ॥ ३० ॥ इतिपुरवर्गः ॥ शैलस्थावरधा
तुभृद्धरकुकीलोब्धंगकःसानुमान्जीमूतःपृथुशेखरश्चकटकी
दंतीनगोनिर्झरी ॥ कुट्टारोःशहिमाल्योनगपतिर्मेनार्धवोमागुरु
कैलासोगणपर्वतश्चरजतप्रस्थःकुवेराचलः ॥ ३१ ॥ हिरण्यनाभ
मैनाकसुनाभाहिमवत्सुते ॥ शैलाग्रेशिखरंशृंगदंतःप्राक्भा
रद्वयपि ॥ ३२ ॥ पूर्वादिर्दिनमूर्द्धास्यादस्ताद्रिश्चरमाचलः ॥ चंदना
द्रिस्तुमलयैःकौंचःकौंचश्चमाल्यवान् ॥ ३३ ॥ सहेंद्रोमलयैःसह्यै
शक्तिमान्गंधमादनैः ॥ विंध्यश्चपारियात्रश्चसप्तैतेचकुलाच
लाः ॥ ३४ ॥ अश्मापवारुकःकाठःपारटीटश्चमृन्मरुः ॥ घर्षणालः
शिलापुत्रोगृहाश्मागृहकलपः ॥ ३५ ॥ गैरिकंतुवनालक्तंरक्तधा
तुगवेरुकम् ॥ प्रत्यश्मागिरिमृच्छाश्चशिलाधातुःसितोपलः ॥ ३६ ॥

हस्तस्यैकंदेहस्तचतुष्टयस्यत्रोशस्यैकं ॥ २३ ॥ गव्यूतेरेकंयोजनस्यैकं
ग्रामभेदयोरेकैकं ॥ २४ ॥ द्वेगर्भगृहस्यद्वेवास्तुनद्वेगृहस्यद्वेचालस्यत्रीणि
चतुर्भ्याः ॥ २५ ॥ त्रीणिकपिशीर्षस्यद्वेनापितगृहस्य ॥ २६ ॥ द्वेपक्षिशाला
याःद्वेकारागृहस्यद्वेतृणलुन्नगृहस्यनिभृतगृहस्यैकं ॥ गृहभेदस्यत्रीणि
द्वेमंचस्यपंचवासगृहस्य ॥ २७ ॥ एकंशिवचषगृहस्यत्रीणिगवाक्षस्य २८
द्वेग्रामांतस्यचत्वारिकपाटस्यद्वेप्रावरणस्य ॥ ३० ॥ चतुर्दशशैलस्यचत्वारि
हिमालयस्यचत्वारिकैलासस्य ॥ ३१ ॥ त्रीणिमैनाकस्यपंचशिखरस्य ॥ ३२
द्वेउदयाद्वेद्वेअस्ताद्वेद्वेमलयस्यत्रीणिमाल्यवतः ३३ सप्तकुलाचलानामे
कैकं ३४ वडाश्मनःद्वेशिलापुत्रस्यद्वेशिलापट्टस्य ३५ ॥ षट्गैरिकस्यत्रीणि

मकोलीवर्णलेखाचकटिनीककुरवटीरवटी॥३७॥ इतिशैलवर्गः ॥
 वार्ध्ववनंतलंतल्कंगुहिनंसमजंत्रसं॥ लीलोद्यानंदेवनस्या द्विजो-
 लीपंक्तिरावली॥३७॥ वृक्ष कारस्करोगक्ष पलाशीविष्टरस्थिरः॥
 चैत्योदेवतरुर्देवावासेकरिभकुंजरौ॥३८॥ छायातरुस्थिरछायो-
 वहाकाकरुहास्मृतौ॥ वनस्पतिर्निर्मुटः स्यात्फुल्लोनिवृविकस्व-
 रा॥३९॥ स्मितोन्मुद्रौकिलिंजस्तुसूक्ष्मदार्वथपल्लवः॥ किसलंकिस-
 लंचाथोत्कलिकागारितेसमे॥४०॥ गुच्छोगुलुच्छ-क्षेपः स्याच्चमरी-
 मंजरंनना॥ मंजिश्चकंटकेपत्रसूचिद्रुनखवंकिलाः॥४१॥ पिप्प-
 लावादरंगः स्याच्चैत्यदुःकेशवाल्यः॥ यक्षोर्ध्ववरकंत्वस्यफलेष्य-
 ग्रहनाशनः॥४२॥ देववृक्षोदलेगंधिः सप्तपर्णः शिरोरुजा॥ दंतद-
 र्पणजंवीरौकतकोंबुप्रसादनै॥४३॥ वरुणस्त्वश्मरीघ्नोश्चाध्वग-
 भोग्योमधुद्रुमः॥ कपिचूतोऽभ्रातकोऽस्यफलेपशुहरीतकी॥४४॥
 पिकबंधुस्तचूतः स्यात्स्त्रीप्रियः षट्पदातिथिः॥ मधुद्रुतोवसंत-
 द्रुर्महाकालोरुकालकौ॥४५॥ शोभांजनुस्तरुश्चिच्छहारीविद्र-
 धिनाशनः॥ प्रभांजनोश्चप्राचीनपनसांगोदरीतकी॥४६॥ महाक-
 पित्थोबिल्वश्चैकोलिर्गृध्रनखीस्मृता॥ स्यात्पिच्छलदलास्वादु-
 फलाः शोभागरंगके॥४७॥ चक्राधिवासीनारंगः किमीरत्वक्कुसु-
 गधकः॥ स्याद्दूर्मणः पिच्छिलत्वकूधवस्तुमधुरत्वचः॥४८॥ ॥ ॥

चत्वारिखटिकायाः३७॥ सप्तवनस्यहेलीलोद्यानस्य त्रीणिपंक्ते ॥३७॥ प-
 ट्ठस्य पञ्चचैत्यस्य॥३८॥ हेच्छायातरो द्वेवदाया द्वेअपुष्यवृक्षस्यपंच-
 फुल्लस्य॥३९॥ हेसूक्ष्मदारो त्रीणिपल्लवस्यहेउत्कलिकायाः॥४०॥ त्रीणि-
 गुच्छस्यत्रीणिमंजर्याचत्वारिकटकस्य॥४१॥ पंचपिप्पलस्यतत्फल-
 स्यैकंपंचसप्तपर्णस्य॥४२॥ चत्वारिजंवीरस्य॥४३॥ हेवरुणस्यचत्वार्य-
 भ्रातकस्यहेतत्पुरुषस्य॥४४॥ पटुाम्रस्यहेमहाकालस्य४५॥ चत्वारिशोभां-
 जनस्यचत्वारिबिल्वस्य४६॥ चत्वारिवर्द्यासप्तनागरंगस्य४७॥ चत्वारिधवस्य४८॥

पिशाचद्रुः पीतफलः शाकोटः कर्कशच्छदः ॥ अर्शोहितस्तुरक्षो घ्नो
 भल्लातक्यथ शाल्मली ॥ ४९ ॥ दुरारोहा स्मृता पिंडीतगरः कफवर्ध
 नैः ॥ काकचिंची तुलाबीजं खदिरो बालपत्रकः ॥ ५० ॥ यूषद्रुः कुष्ठ
 हतुचाथ करंजो घृतपूर्णकः ॥ रसायनफला पथ्याशक्रसृष्टा सुधो
 द्ववा ॥ ५१ ॥ सरलो धूपवृक्षः स्यात्तुशोणको न्यंकु मूरुहः ॥ चंपको
 ल्यस्तु सुरजफलः स्यात्पनसश्च सं ॥ ५२ ॥ डहुः सुद्रां वु पनसौ नि
 तुलो रक्तमंजरः ॥ निंबो र्कपादपः पुष्पगंधस्तुकु सुमाधिराट् ॥ ५३ ॥
 चयको वरलब्धश्चैव कुलः सिंदूरकेशरः ॥ शीधुगंधो यकं केलिर्नटः
 कोतांघ्रिदोहदः ॥ ५४ ॥ अशोकः पिंडपुष्पस्तुटा डिमः फलशाडवः ॥
 ॥ दाडिंबः पर्वरुद्रच स्यात्स्वादूमलः शुकवल्लभः ॥ ५५ ॥ पिंडीरोथ सु
 पर्णे भनागारव्यो नाग केशरः स्यात्पुष्परोचनश्चापि चूर्णतस्थ हरि
 द्रवः ॥ ५६ ॥ निशिपुष्पा तुशो फाली कुटजः पांडुरद्रुमः ॥ लताशंकु
 तरुः सालो नीपो धाराकटंबकः ॥ ५७ ॥ कटंकटेरी हरिद्रौ शिंशपा
 गुरुपत्रिका ॥ पटोलं स्याद्राजफलं तस्य मूले तु रम्यकं ॥ ५८ ॥
 स्तत्रपुष्पस्तु कार्पासै जीर्णपर्णै कटंबकम् ॥ प्रहसंतानि यूथी स्या
 दूमनः पुष्पचामरः ॥ ५९ ॥ मालती पुष्पकलिकां सोमनस्या यनी वि
 दुः ॥ कुंदे स्याद्वोरटः पुंसि ग्रैष्ठी तु नवमालिका ॥ रक्तपिंडस्त्वोड्गुष्पं
 स्यादम्लानः कुरंदकः ॥ ६० ॥ कंदलु शिलींध पुष्पैश्चैव घ्रात्रिपुरम
 ल्लिकौ प्रोक्ता ॥ एरंडहस्तिकर्णौ प्राचीना मलकवारिबदरे द्वौ ॥ ६१

हे शाकोटस्य त्रीणि भल्लातक्याः हे शाल्मल्याः ४९ हे पिंडीतगरस्य हे का
 कचिन्च्याः चत्वारि खदिरस्य ५० हे करंजस्य चत्वारि हरीतक्याः ५१ हे सरल
 स्य हे शोणकस्य त्रीणि पनसस्य ५२ हे लंकुचस्य चत्वारि निंबस्य चत्वारि चंप
 कस्य ५३ त्रीणि बकुलस्य चत्वार्यशोकस्य ५४ अष्टदाडिमस्य ५५ पंचनागके
 सरस्य तच्चूर्णस्यैकं ५६ हे शोफाल्याः हे कुटजस्य हे सालस्य हे धाराकटंबस्य
 ५७ हे हरिद्रायाः हे शिंशपायाः हे पटोलस्य तन्मूलस्यैकं ५८ हे कार्पासस्य हे क

वृहत्पाटलिधूस्तूरौकदलीत्वायतल्लरा ॥६२॥ स्यात्तेतुविग्रहामंजि
फलाचारणवल्लभा ॥ वातिगणस्तुवाताकुर्वाताक-शाकबिंदक ॥
६३॥ क्लीबेवंगंचवार्ताकीस्यान्महावृहतीत्यपि ॥ कुष्ठगदाब्दयंमूलं
त्वस्मपुष्करमूलकम् ॥ ६४॥ वंकसेनःस्त्वगस्तिद्रु-शुकनासोमुनि
द्रुमः ॥ अनलि-कुनलीपुत्रंजीवस्तुम्लीपदापहो ॥ ६५॥ छत्रकोमल्लि
पत्रस्याकुञ्जकोवारिकंटकः ॥ वास्तूकष्टकदेशीयःशाकवीरोघ
नामल ॥ ६६॥ शोथजिह्वरहाकालशाकोप्यथमहोषधी ॥ महीविष
घ्नीचक्रोगीमत्स्यासीद्विलमोचिका ॥ ६७॥ जलब्रह्मीचशालिंचेपत्तू
रोलोहमारक ॥ केचुकंपेचुलीपेचुर्नाडीचोविश्वरोचनः ॥ ६८॥ केश
राजोनागमारःवपरुर्भृगसोदर ॥ सुनिषण्णंचुचुःपुंसिछत्रपत्रंतमा
लकम् ॥ ६९॥ स्थलपद्ममंथोदेवपलीमध्वालुकंविद्रु ॥ फलपुच्छो
वरंडालुःस्याद्रुंगेष्टालुकंतुयत् ॥ ७०॥ श्रीमस्तकःस्वरितक-स्याद्राहू
छिष्टोरसोनक ॥ कुष्मांडस्तुघृणावासस्तिमिषोग्राम्यकर्कटी ॥ ७१॥
वालुकीकर्कटीर्वाकर्मूत्रलारोमशाचसा ॥ स्याच्चेलालश्चित्रफल
सुरवाशोराजतेमिष ॥ ७२॥ लतापनसनाटास्रोसेदुर्ध्वासितस्त
यः ॥ पवारुःकारवेल्लोसौगोदुंबाराजचिर्भट ॥ ७३॥ मृत्युबीजस्तु
वंशःस्यात्केतक-त्रकचछद्-दृक्कटोवहुमूलःस्यात्करीरेवेषु

द्वस्यद्वेयूथ्याहेदमनस्य ५९ मालतीकलिकायाएकहेकुंदस्यद्वेनवमालि
कायाहेओडुपुष्पस्यहेकुरंटकस्य ॥ ६०॥ द्वेशिलींध्रपुष्पस्यद्वेत्रिपुरमल्लिका
याहेएरंडस्यद्वेप्राचीनामलकस्य ६१॥ द्वेधूस्तूरस्यपंचकदल्या ॥ ६२॥ स
तवार्ताको ६३॥ द्वेकुष्ठस्यपुष्करमूलस्यैकं ६४॥ पडुगस्तिद्रोहेपुत्रंजीवस्य ६५॥
द्वेछत्रायाहेकुञ्जकस्यद्वेवास्तूकस्यत्रीणिपुनर्नवाया ६६॥ द्वेकालशाकस्य
पंचकटुरोहिण्यात्रीणिजलब्रह्म ६७॥ त्रीणिशालिचायापंचपेचुकस्य ६८॥
चत्वारिकेशराजस्यद्वेसुनिषंडस्यत्रीणिस्यलपद्मस्य ६९॥ द्वेमध्वालोहेवरं
डालोत्रीणिलंगेष्टालो ॥ ७०॥ द्वेरसोनस्यचत्वारिकुष्मांडस्य ७१॥ पंचकर्कट्या

कर्करः ॥ ७४ ॥ काशोश्वात्तः काके सुर्वनद्वाराश्च जेतुला ॥ गुडस्य
 रुमधुतृणं स्यादिसुरसि पत्रकः ॥ ७५ ॥ खानोदको नारिकेलः करका
 भाः शिरफलः ॥ सुरंजनो गोपदलो राजतालश्चुटाफलः ॥ ७६ ॥ करम
 दृस्ते तु सारो गुवाको कोटइत्यपि ॥ रामपूगस्तु कामीनो मुनिपूगः स्तु
 रेवहः ॥ ७७ ॥ पूगवोटस्तु हिंतालः कीबंकिरिति तत्फलम् ॥ घनामयः
 स्यत्खर्जूरौ हौतुका चिमभंजरौ ॥ ७८ ॥ तरौ देवकुलोद्भूते दूर्वा तु ह
 रितालिका ॥ ७९ ॥ इति वनौषधि वर्गः ॥ सिंहः कंठीरवो भीमविक्रा
 तः करिमाचलः ॥ पंचशिरवश्च शैलातः पारीद्रः श्वेतपिंगलः ॥ ८० ॥
 सरुत्यवश्च नादो स्य चुक्कारः स्वेडितं चतत् ॥ उत्पादकस्तु शरभः
 शार्दूलोऽष्टापदश्च ॥ ८१ ॥ अश्वहिंस्त्रपशुव्याडिः श्वापदः शिवि
 रित्यपि ॥ बाधीनसस्त्वेकचरोगणोत्साहश्च गंडकः ॥ ८२ ॥ हिंसासु
 श्वापदो व्याघ्रौ महिषस्तर्जस्वलः ॥ दंशभीरुर्जरंतश्च नालिकोय
 मवाहनः ॥ ८३ ॥ अश्वशूकरे वनाहिरदंता युधचक्रचूजदीर्घरदाः
 ॥ सूचीरोमा बहुसुरारव निकस्थूलनासिको भूसितः ॥ ८४ ॥ एणः

सप्तसुखाशस्य ॥ ७२ ॥ पंचकारवेलस्य द्वे गोडुंवायाः ७३ ॥ द्वे वंशस्य द्वे केतक
 स्य द्वे बहुमूल्यस्य ॥ ७४ ॥ द्वे करीरस्य ॥ ७५ ॥ पंचकाशस्य चत्वारिंशोः ७५
 चत्वारि नारिकेलस्य पूगदृक्षस्याष्टौ ॥ ७६ ॥ चत्वारि रामपूगस्य ७७ ॥ द्वे
 हिंतालस्य तत्फलस्येकं द्वे खर्जूरस्य द्वे कुलोद्भूतौ द्वे ७८ ॥ द्वे दूर्वायाः ॥ ७९
 नवसिंहस्य ८० ॥ द्वे सिंहनादस्य चत्वारि शरभस्य ८१ ॥ चत्वारि हिंस्त्रपशोः चत्वारि
 गंडकस्य ८२ ॥ त्रीणि व्याघ्रस्य षट् महिषस्य ८३ ॥ दशशूकरस्य ८४ ॥ पंचकुरंगस्य पंच
 वानरस्य ८५ ॥ षट्पृगालस्य पंचपृगालिकायाः ८६ ॥ पंचविडालस्य ८७ ॥ द्वे श
 शस्य द्वे खट्वास्याः द्वे गवयस्त्रीण्येडुकस्य ८८ ॥ त्रीणि खट्वाशस्य त्री
 ण्युंदुरोः द्वे मूषिकायाः ८९ ॥ चत्वारि लुलुंदर्याः पंचककलाशस्य ९०
 त्रीणि पल्याः द्वे कर्णजलौकसः द्वे उपपादिकायाः ९१ ॥ द्वे अष्टपादः चत्वा
 रि पारावतस्य ९२ ॥ दशोलूकस्य ९३ ॥ अष्टखंजनस्य ९४ ॥ ॥

चत्वारिकाष्ठकुट्टस्य द्वेककस्य द्वेगल गंधुपक्षिण १४ षट्पातकस्य चत्वारिकीर
स्य १६ पंचकुट्टस्य सप्तकोकिलस्य २७ सप्तदशकोकस्य २८ २९ द्वेगुधस्य चत्वारि

४

५

लुकःसूक्तामदनशलाकाचित्राक्षीशारिकावचंडाच॥१॥शकुनज्ञा
तुज्येषागृहोलिकाटहनीभूली॥१॥दीर्घजंघोनिशैतःस्याद्वको
टःशुलुकवायसः॥२॥कंकेरुद्वारवलिभुकुशिखीचंद्रविहंगमः
॥वकेरुकावलाकास्यातकुररोमत्स्यनाशनः॥३॥द्वंद्वचारीचक्र
वाकःसारसस्तकलांकुरः॥गोमर्दश्चित्रपक्षस्तुतित्तिरिःस्यात्क
पिंजलः॥४॥लघुयांसोमयूरस्तचंद्रकीचित्रमेखलः॥प्रचलाकी
सितापांगशिखाचलगलवताः॥५॥मार्जारकश्चाथतिलमयूरः
स्यादुरुंठकः॥मत्स्याशनोमीनरंकोनासाछिन्नीतुपूर्णिको॥६॥
पिपीलिकातुहोरस्याद्यमकीटस्तुघुर्घुरः॥स्यान्मर्कटस्तशलक
आशाबंधोःस्यजालके॥७॥फालरेवलागरुद्योधीभारतीव्योम
नासिका॥चंचिसूचिस्तुसुगृहःपीततुंडोश्चसर्पपी॥८॥हापुत्रि
कारखंजनिकातुलिकास्कोरिकेसमै॥करेदव्याधनच्छःस्यात्त
रुकूणिस्तवागदः॥९॥वर्तिकाविष्णुलिंगीस्याल्लावकौलघुजं
गलः॥सरःकाकस्तुहंसःस्याज्जालपात्युरुदंशकः॥१०॥गोभेदी
रःपंककीरःकोयष्टिर्जलकुक्कुभः॥जीवंजीवोविषमृत्युर्जीवजीवो
ऽथमक्षिका॥११॥माचिकाभंमरालीचंद्रशःस्यादुमरालिका॥भं
कारीचर्मचट्यांतुजतुनीगृहमाचिका॥१२॥विषसूककाभृंगरो
लीवरोलस्तृणवट्पदः॥वरटीतुवरालीस्याद्वाह्ययथतमोमणिः

चत्वारिचिलस्य पंचशारिकायाः पंचगृहगोधायाः॥१॥अष्टबकस्य २ द्वे
लाकायाः द्वेकुररस्य ३ द्वेचक्रवाकस्य त्रीणि सारसस्य चत्वारितित्तिरेः॥४॥
मयूरस्याष्टौ ५ द्वेतिलमयूरस्य द्वेमीनरंकस्य द्वेपूर्णिकायाः ६॥द्वेपिपीलि
कायाः द्वेघुर्घुरस्य द्वेशलकस्य तज्जालस्यैकं ७ चत्वारिभारत्याः त्रीणिकारंड
वस्य पंचहापुत्रिकायाः ८ द्वेधनेच्छोः द्वेवागुदस्य ९ द्वेवर्तिकायाः द्वेलावकस्य
चत्वारिहंसस्य १० द्वेजलकुक्कुभस्य त्रीणि जीवंजीवस्य त्रीणि मक्षिकायाः ११
त्रीणि दंशस्य त्रीणि चर्मचट्याः १२ चत्वारिभृंगलोल्स्य त्रीणि वरट्याः पंचखद्यो

तस्य १२३॥

॥१३॥ ध्वातो न्मेषश्चरस्वद्यो तो ज्योतिर्वीजनिमेषरुक् ॥ भ्रमरश्च
चरीकः स्याद्रोलेबोमधुसूदनः ॥१४॥ इंदिरः पुष्पकीरोमधुद्रो
मधुकेशवः ॥ रेणुवासोऽथमशकोघोषोरणरणश्चसः ॥१५॥ पक्षी
तुनाडीचरणः स्याच्चचुभृदनेकजः ॥ स्युः खगोत्पतवारंककंठाग्रि
व्योमचारिणः ॥१६॥ युगलद्वंद्वयुग्मानियुगंयमलयामले ॥ इति
सिंहवर्गः ॥ स्त्रीवधूर्योषितारामाभेदयतीवधूजनः ॥ कन्यकाल
कनेदामाभूषिताधर्मकारिणी ॥१७॥ सस्वेदोचाथतरुणीदिक्करी
धनिकाचसा ॥ मरुंडोच्चललाटास्यात्सश्मश्रुर्नरमानिनी ॥१८॥
स्तुषावधूतीमधुरनिस्वनादसगद्गदा ॥ क्रोधनाभामिनीचंडीला
रुस्त्रीशालभजिका ॥१९॥ विरक्तादुर्भगासप्तपुत्रस्तु सुतवस्तरा
॥ पतिव्रतैकपत्नीस्याद्विधवाजालिकामता ॥२०॥ विश्वस्तावांछि
नीतुस्याल्लजिकाललल्लिको ॥ वेश्यांशूलावारवाणिर्झर्झरा
प्यथकुट्टिनी ॥२१॥ दुज्यास्याद्रततालीचघटदोसीगणेरुका ॥ म
लिष्ठासरजाः पाण्मातुरहैमातुरौसमौ ॥२२॥ समदुर्दुहितौपुत्रो
द्वितीयकुलधारकः ॥ पिताजनयितावसाशिशुकसौरकठक ॥२३॥
बालोमुष्टिंधयः श्वाथश्यालिकाकेलिकुंचिका ॥ नागरोदेवरै
र्यालोवारकीरोथसाशुधीः ॥२४॥ श्वश्रूवृद्धः शतानीकोजर
तस्यादथांशकः ॥ संगंधजातिदायादौमातुलोमातृकेशवः ॥२५॥

नवभ्रमरस्य ॥१४॥ त्रीणिमशकस्य ॥१५॥ पक्षिणोष्ट ॥१६॥ षट्पुगस्य षट्
स्त्रियः द्वेकन्याया द्वेअद्विपिताय ॥१७॥ त्रीणितरुण्या द्वेउच्चललाटाया
द्वेसशमश्रौ ॥१८॥ द्वेरुषाया द्वेमधुरस्वनाया त्रीणिक्रोधनाया द्वेदरुस्त्रि
यः ॥१९॥ द्वेदुर्भगाया द्वेसप्तपुत्राया द्वेपतिव्रताया त्रीणिविधवाया ॥२०॥
त्रीणिवांछिन्या चत्वारिवेश्याया पंचकुट्टिन्या २१ द्वेस्नानांग्या द्वेद्वेमातुर
स्य २२ द्वेदुहितु त्रीणिपुत्रस्य त्रीणिपितु चत्वारिबालस्य २३ द्वेशालिकाया
द्वेदेवरस्य द्वेशालस्य द्वेश्वश्रा २४ त्रीणिवृद्धस्य चत्वारिजाते द्वेमातुलस्य २५

भर्ताभरुर्नर्मकीलः प्राणनाथः सुखोत्सवः ॥ हृदये शोरतगुरु
 जीरः पापपतिः समौ ॥ २६ ॥ कुमारभृत्या स्याद्बालतन्त्रगर्भिण्यवे
 स्मृणो ॥ गर्भाष्टमो देवमासौ नाभिनालामलो स्मृता ॥ २७ ॥ आधा
 निकं पुंसवनं सीमंतोन्नयनं च तत् ॥ खलीढः खलितिः कल्लोव
 धिरः खोरखंजकौ ॥ २८ ॥ दौर्गन्धुर्बाहुकुंठः स्येदौषधंतुभिषग्जि
 तम् ॥ त्वक्पुष्पिका किला संस्यात्प्लीपदं पादगंडिरः ॥ २९ ॥ यो
 न्यर्शः कंदसंज्ञं स्यात्किणः शकृद्व्रणोपि च ॥ अजीर्णं वायुगंडोत
 र्वमिष्यपल्लनाशयः ॥ ३० ॥ पापरो गोरक्तवटी मसूर्यथ तमोव्रणः
 ॥ वल्मीकोऽथातिसारो नगंधिः स्यादुदरामयः ॥ ३१ ॥ कुरंदवृद्धौ सिं
 धाणशेठौ स्कंदनरेचनौ ॥ गर्भदोनाभिगुडकोभिर्मथो लोचनाम
 यौ ॥ ३२ ॥ युवगंडो वगंडः स्यात्पित्तमायुपलंकरः श्लेष्मावलाशो
 मांसंतुजरूथमैथशोणितम् ॥ ३३ ॥ पलसारोऽथ मस्तिस्को मस्तु
 लुंगोऽप्यथ स्नसा ॥ वस्त्रसौथो धरमधुकी वेवक्रासवः पुमान् ३४
 जिह्वामलंतुकुलुकं पिप्पिकादंतजेमले ॥ पिंडोऽस्त्रियोऽकुलं सत्रं
 शरीरं स्कंदपंजरौ ॥ ३५ ॥ शस्तं वपुः पुद्गलं स्यादंगमंगंतुकोम
 लं ॥ पायुस्तनुद्गदो मार्ग उच्चारस्तु पुरीषणः ॥ ३६ ॥ भगो गुह्यं वरांगं
 च कलत्रं जन्मवर्त्म च ॥ स्मरागारं रतिगृहं मधोधस्यादिहाव्यये ३७

सप्तभर्तुः हेजारस्य २६ त्रीणि गर्भिणी चर्यायाः हे गर्भाष्टमस्य हे नाभिनाला
 याः २७ त्रीणि संस्काराणामेकैकं हे खलीढस्य हे बधिरस्य हे खंजस्य २८ हे
 बाहुकुंठस्य हे औषधस्य हे कीलासस्य हे श्रीपदस्य २९ चत्वारि योन्यर्शस्य
 चत्वार्यजीर्णस्य ३० त्रीणि वसंतव्रणस्य हे वल्मीकस्य त्रीणि यतिसारस्य ३१
 त्रीणिकुरंदस्य हे रेचनस्य हे नाभिगुडस्य हे नेत्रामयस्य ३२ हे अवगंडस्य
 त्रीणि पित्तस्य हे श्लेष्मणः हे मांसस्य हे रक्तस्य ३३ हे मस्तिकस्य हे वस्त्रसायाः हे
 अधरमधुनः ३४ हे जिह्वामलस्य दंतमलस्येकं त्रीणि शरीरस्य ३५ शस्तं वपु
 षा एकं कोमलांगस्येकं त्रीणि पायोः हे विशिष्टायाः ३६ सप्तदश भगस्य ॥ ३७

नासंधिरधरो वाच्यदेशश्चस्मरकूपकः॥ संसारमार्गश्चरति कु
हरं प्रकृतिः स्त्रियाम्॥ ३८॥ पुष्पापत्यपथौ चाथ नितंबः स्यात्क
टीरकः॥ ३९॥ लिंगं तु लांगलं शोफः साधनं मदनां बुश॥ ४०॥ स्मरस्तं
भश्च कंदर्पमुसलो ध्वज इत्यपि॥ स्त्रियां नागलता चोडकोपस्तु
फलकोषकः॥ ४१॥ नाभिर्द्वयोस्तु दकूपी तु दस्तुदिकरः पुमान्॥
अधोमर्मशकृद्गारमुखशक्थिचजाघनी॥ ४२॥ भुजावाहाचवा
हौ स्यात्कुलिहस्तो भुजादलः॥ कुचौ वक्षोरुहौ प्रोक्तौ हस्तपुच्छं तु
कल्मषं॥ ४३॥ नखः पुनर्भवः कामां कुशः स्यात्करकंटकः॥ करे
दुःकरश्चूकश्च पुच्छं क्यं गुलि मोहनम्॥ ४४॥ स्यात्काकलं कंठमणि
र्नसानस्याचनासिका॥ गंधनाली च नासिक्यं वा गृहलदंतवास
सि॥ ४५॥ दंतः खरुर्वक्रखुरो जंभो हानुर्द्विजस्तथा॥ राजदंतस्तु
चत्वारो दशनानां पुरस्थिताः॥ ४६॥ गोधिभालो महाशंखं दैवदी
पस्तुलोचनं॥ अंबकं चाथ नेत्रांबुवाष्यो नाले तैमस्त्रियां॥ कु
टाक्षकाक्षौ कौकुस्तजिह्वा स्यात्प्रतिजिह्विका॥ ४७॥ सुधाश्रवा
चकर्णस्तु श्रोतस्त्री वेधनिग्रहः॥ स्याच्छब्दाधिष्ठानमथ कचर के
शगर्भकः॥ ४८॥ कवरीकूटकश्चाथ कोटिरः स्याज्जटासटा॥ करा
रो रोंगुलीटः स्यात्ताडकः कर्णदर्पणः॥ ४९॥ अंदुकपादकटकोभि
भिषेकस्नानमित्यपि॥ पटच्चरं जीर्णवस्त्रं सिचयप्रोथशादकं॥ ५०॥

॥ ३८॥ हेनितंबस्य नवलिङ्गस्य॥ ३९॥ हेअडकोपस्य ४० चत्वारिणाभ्या ॥ ४१॥ त्रीणि भुजाया त्रीणि भुजादलस्य हेस्तनस्य हेहस्तपुच्छस्य ४२ षट्मुख्यां हेअंगुलि
मोहनस्य॥ ४३॥ हेकंठमणे पंचनासिकाया हेओष्ठस्य॥ ४४॥ पट्टताना
त्रीणि भालस्य त्रीणि नेत्रस्य॥ ४५॥ त्रीणि नेत्रांबुन हेकटाक्षस्य चत्वारि
जिह्वायाः॥ ४६॥ चत्वारि कर्णयोः चत्वारि कचर्पा ॥ ४७॥ त्रीणि जटाया
हेअंगुलीयकस्य हेताडकस्य॥ ४८॥ हेपादकटकस्य हेस्नानस्य हेजी
र्णवस्त्रस्य त्रीणि शादकस्य॥ ४९॥ पचवस्त्रगृहस्य हेखरगृहस्य हेमु

पटवापः पटमयं दूष्यं वस्त्रं गृहं स्थलं ॥ रवरगृहः रवरगृहं कुवातुस्थ
लशादुकः ॥ ५० ॥ चोलोदुकः शिरोवेष्टे विरिंगिन्यवगुंठिका ॥ पाठीय
वनिकुसूर्यरक्तसंज्ञंतुकुंकुमं ॥ ५१ ॥ जागुडं दीपनं घस्त्रं सौरभं घु
सृणं च तत् ॥ स्याद्गमात् कालासागंधकाष्टं तु जोगकं ॥ ५२ ॥ कपि
चंचल तैलारव्यः सिलहोः शमरलद्रवः ॥ दधिहीरघृताब्धः स्यात्तधून
कोवन्निवल्भः ॥ ५३ ॥ शालवेष्टः सर्जमुणिः कस्तूरीगंधचेलिका ॥ म
दाब्धश्चाथसंचारी धूपोगंधपिशचिका ॥ ५४ ॥ रेणुसारस्तु कर्पूरः श्रु
द्रभस्महिमाब्धयः ॥ वेधकोमालयस्तस्यास्त्रीखंडो रोहिणश्च सः
॥ ५५ ॥ विच्छित्तिस्तु कषायः स्यात्समालंभनं मित्यपि ॥ ललाटिकाशं
खचरीविष्टः पीठमस्त्रियां ॥ ५६ ॥ निषद्याखट्टिकासंदीचातुरस्तु म
सूरकः ॥ प्रतियत्नस्तरचनाकटकौलः पतद्गृहः ॥ ५७ ॥ पूगपीठचरी
पस्तुस्नेहाशः कज्जलध्वजः ॥ दशेधनोगृहमणिर्दीपातिलकद्वय
पि ॥ ५८ ॥ शिखातरुर्दीपवृक्षे ज्योत्स्ना वृक्षोऽथ लोचकः ॥ कज्जले
स्यादिरिपके कंदुकश्चोदनागुडः ॥ ५९ ॥ निष्पुक्कणंदंतशाणं पिष्टा
तो धूलिगुच्छकः ॥ ६० ॥ इति मनुष्यवर्गः ॥ वंश्यः कुल्यश्च बीज्यः स्या
द्ब्रह्मचारी बटुः समौ ॥ स्याद्बटुकरणं तूपनयनं गृहमेधिनि ॥ ६१ ॥
ज्येष्ठाश्रमी गृहीयानप्रस्थो वैखानसोऽग्रहः ॥ वज्रजस्त्वनमोविप्रो व
र्णज्येष्ठः कठो द्विजः ॥ ६२ ॥ मैत्रः पुनरुक्तजन्मा स्यादथ ब्राह्मणायनः ॥

गहनावृतेः ॥ ५० ॥ द्वेशिरोवेष्टस्य चत्वारितिरस्करिण्याः सप्तकुंकुमस्य ५१
द्वेलासायाः द्वे अगुरुकाष्ठस्य ५२ ॥ त्रीणिसिलहस्य चत्वारिसरलद्रवस्य द्वे
धूनकस्य ॥ ५३ ॥ द्वे शालवेष्टस्य त्रीणिकस्तूर्याः त्रीणि धूपस्य ॥ ५४ ॥ पंचक
र्पूरस्य ॥ ५५ ॥ त्रीणि श्रीखंडस्य त्रीणिकाषायस्य द्वेललाटिकायाः द्वे पीठ
स्य ॥ ५६ ॥ त्रीणि खट्टायाः द्वे उपवर्हणस्य द्वे रचनायाः त्रीणि पतद्गृहस्य ५७ षट्
दीपस्य ५८ त्रीणि दीपवृक्षस्य द्वे कज्जलस्य त्रीणि कंदुकस्य ५९ ॥ द्वे दंतशाणस्य
द्वे पटवासस्य ॥ ६० ॥ त्रीणिवंश्यस्य द्वे ब्रह्मचारिणः द्वे उपनयनस्य ॥ ६१ ॥

शुद्धसंतानजोविप्रः श्रोत्रं श्रोत्रियतां विदुः ॥ ६३ ॥ स्यात्सूरसुरमुखका
 लासरिकः शिशितासर ॥ काव्यस्य कर्ता भविनी गुणनी शीलनं स्मृ
 तं ॥ ६४ ॥ क्रियाकारो न वच्छात्रः कार्यटिकः समर्मवित् ॥ पार्षत्स रिषद्गो
 गोष्ठीराजसूयो नृपाध्वर ॥ ६५ ॥ कतूतमश्वाश्वं चोद्रायणमिदुव्रत
 स्मृतं ॥ हवनीहोमकुंडं स्यान्महावीरो मखानलः ॥ ६६ ॥ होमधूमस्तु
 निगणो होमभस्मस्तु वैष्टुभं ॥ आर्यकं पिंडपात्रादिपितृकार्यमथोह
 वि ॥ ६७ ॥ होत्रं हविष्यसान्नाय्यं पाठको धर्मभाणकः ॥ सभ्यास्तु प्रा
 श्निकौ देवद्रोणीयात्रादिवौकसा ॥ ६८ ॥ दृष्टापूर्तं तदेकोत्तयायाग
 खातादिकर्मयत् ॥ यज्ञद्रव्यं तु पात्री य प्राघुणस्त्वतिथिर्हयो ॥ ६९ ॥
 कौशलीकुशलप्रश्नः समीची वदनामतो ॥ उपोषणं तूपवासो रोगा
 द्यैर्लघनं च तत् ॥ ७० ॥ द्योतरे न्यतरे भुक्तमाहुः षष्ठा लु कालकं ॥ रा
 ङ्गसिद्धमथो चारुव्रता मासोपवासिनी ॥ ७१ ॥ स्याद्वायत्री तु सावि
 त्री ब्रह्मारण्यं तु पाठभूः ॥ पवित्रं यज्ञोपवीतं ब्रह्मसूत्रं हि जायनी ॥
 ७२ ॥ कच्छाकच्छटिका कक्षाधटी कौपीनमित्पि ॥ त्रैडालव्रतिकः
 सर्वाभिसंधी च द्यतापसः ॥ ७३ ॥ कमंडलुश्चैव मुखो जोरिंदास्तम
 हाव्रती ॥ उरस्कटः पंचवटो बालयज्ञोपवीतकौ ॥ ७४ ॥ भालेति स्त्रो
 भस्मरेखास्त्रिपुंड्रकमथर्षयः ॥ शापास्त्राः सत्यवचसो व्यासाद्या
 स्तमहर्षयः ॥ ७५ ॥ परमर्षयस्तु भेलाद्या देवर्षयः कणादयः ॥ ब्रह्म

त्रीणि गृहिण त्रीणि वानप्रस्थस्य अष्टविप्रस्य द्वादशशुद्धकुलोत्पन्नविप्रस्यैक
 द्वे श्रोत्रस्य ६३ ॥ चत्वारि शिशितासरस्य त्रीणि पाठनिश्चयस्य ६४ ॥ होनवच्छात्र
 स्य हे कार्यटिकस्य त्रीणि परिपदस्य त्रीणि राजसूयस्य ६५ ॥ होचोद्रायणस्य द्वे
 होमकुंडस्य द्वे मखाग्रे ६६ ॥ होमधूमस्य होमभस्मनो द्वे पितृकार्यस्यैकं च
 त्वारिहविष ६७ ॥ होपाठकस्य द्वे सभ्यानां देवयात्राया एकं ६८ ॥ यागरखातादि
 कर्मण एकं द्वे यज्ञद्रव्यस्य द्वे अतिथे ६९ ॥ द्वे कुशलप्रश्नस्य द्वे वदनाया ६९ ॥
 पवासस्य रोगोपवासस्यैकं ७० ॥ त्रीणि द्योतरे न्यंतरं भुक्तस्य द्वे मासोपवासि

१०१॥ वसिष्ठायाः सुश्रुतायाः श्रुतर्षयः ॥ १०६॥ अतर्पणादयो राजर्ष
 यः कांडर्षयस्त्वमीजैर्मिन्याद्यानारदस्तुकपिवक्रोविधातृभूः
 १०७॥ देवब्रह्मादेवलेश्वदुर्वासास्तकुशारणिः ॥ प्राचेतसस्तुवा
 ल्मीकिः कविज्येष्ठः कुशीवशः ॥ १०८॥ अपिवल्मीकवाल्मीकौ क
 तकोटिस्तुकाश्रपः ॥ कृष्णद्वैपायनो वेदव्यासः स्यात्सत्यभारतः
 १०९॥ पाराशरिः सात्यवतो माठरोबादरायणः ॥ वसिष्ठोऽरुंधती
 नाथो विश्वामित्रस्तुगाधिजः ॥ ११०॥ गौतमस्तुशतानंदः कणादः
 काश्रपः समौ ॥ धन्वंतरिर्दिवोदासः काशिराजः सुधोद्भवः ॥ १११॥ पा
 लकारव्यागणवती कैरेणुरुचिरासुतः ॥ विष्णुगुप्तस्तुकौडिन्य
 श्वाणक्योद्रोमिणोऽशुलः ॥ ११२॥ वात्स्यायनो मंदनागः पासिल
 स्वामिनावपि ॥ उपवर्षो हलभृतिः कृतकोटिरयाचितैः ॥ ११३॥ पाणि
 निस्त्वाहिकेदाक्षीपुत्रः शालंकिपाणिनौ ॥ शाणोत्तरीयोऽथ व्या
 डिर्विध्यस्थो नन्दिनीसुतः ॥ ११४॥ मेधावीचाथ मेधाजित्कात्यः का
 त्यायनश्च सः ॥ पुनर्वसुर्वरुचिर्गोनर्दीयः पतंजलिः ॥ ११५॥ चूर्णि
 कृष्णाव्यकारश्च हृदिर्भर्तृहरिः स्मृतः ॥ रघुकारः कालिदासो मेधा
 रुद्रश्च कोटिजित् ॥ ११६॥ भारविः शतपुष्पः स्याद्भवभूतिस्तुविस्मृ
 तः ॥ भृगुर्भोष्यथयः प्रातः स्मर्यते शुभकाम्यया ॥ ११७॥ स्वस्वगृही

हे गायत्र्याः हे वेदपाठभुवः चत्वारिंशोपवीतस्य ॥ ११८॥ पंचकौपीनस्य
 त्रीणि छन्दसपस्विनः ॥ ११९॥ हे कर्मकुलोः पंचोरस्कटस्य ॥ १२०॥ भस्मलेखा
 त्रयस्यैकं त्रीणि त्रिषीणां ॥ १२१॥ त्रीणि नारदस्य ॥ १२२॥ हे देवलस्य हे दुर्वा
 ससः षट्वाल्मीकेः ॥ १२३॥ हे काश्रपस्य सप्तव्यासस्य ॥ १२४॥ हे वसिष्ठस्य हे
 विश्वामित्रस्य ॥ १२५॥ हे गौतमस्य हे कणादस्य अष्टधन्वंतर्यादीनां प्रत्ये
 कं द्वयंद्वयं ॥ १२६॥ नवचाणक्यस्य ॥ १२७॥ चत्वार्युपवर्षस्य ॥ १२८॥ षट्पाणिनेः
 चत्वारिव्याडेः ॥ १२९॥ पंचकात्यायनस्य चत्वारि पतंजलेः ॥ १३०॥ हे भर्तृहरेः
 चत्वारि कालिदासस्य ॥ १३१॥ हे भारवेः त्रीणि भवभूतेः प्रातः स्मर्यस्यैकं ॥ १३२॥

तनामास्यात्तैर्द्विन्यंभैषजीविको॥ पाषडकौलिकौखंजनरतय
तिमैथुनो॥ ८८॥ अभावादेगनात्यागस्तुरगब्रह्मचर्यकं॥ मुखघंटाहल
दुलीनागवीटस्तुटोकरः॥ ८९॥ खटकस्त्र्यक्षरश्चाथदारकर्मकर
ग्रह॥ बाधुक्यचविवाहेस्यालुहलिः पूगपुष्पिको॥ ९०॥ नादीकौ
तोरणास्तभोसुरतत्वभिभानिते॥ धर्वितं संप्रयोगोनारतचाब्रह्मच
र्यकं॥ ९१॥ उपसृष्टं त्रिभद्रचक्रीडारत्नं महासुखं॥ इति ब्रह्मवर्गः ॥
द्विजलिंगीनृपः सन्न सन्निधौ प्रजेऽक्षरः॥ राजाधिपोमंडलेश एक
जन्माभयापहः॥ ९२॥ स्कंधाचारस्यात्कटकैः शिविरंतुवलस्थितिः
आदिराजः पृथुर्वैष्यं काकुत्स्थस्तुपुरंजयः॥ ९३॥ यौवनाश्वस्तुमं
धातोरुवद्वंगस्तुदिलीपराट्॥ रामोदाशरथिः कौशल्याजनिर्दशव
ठजित्॥ ९४॥ मैथिलीजानकीसीतावैदेहीभूमिजोचसा॥ रामपुत्रो
कुशैलवावैकयोक्त्याकुशीलवौ॥ ९५॥ सौमित्रिलस्मणोमेघनाद
जिह्वाश्रगवणः॥ राक्षसेन्द्रोदशमुखोलंकेशोधनदानुज॥ ९६॥ मं
दोदरीशः पौलस्त्योमेघनादस्तुशक्रजित्॥ हनूमान्हनुगानाजून
योयोगचरानिली॥ ९७॥ द्विद्विवारमणोरामदूतश्चैतार्जुनध्वजः॥
ऐंद्रिस्तवालीवालेश्वसुग्रीवोरविनंदनः॥ ९८॥ ऐलः पुरुरवावैधि
रुर्वशीवलुभश्चस॥ ययातिर्नाहुषिः शाकुंतलेयोभरतः स्मृतः॥ ९९॥

हेभैषजीविकाया. हेपाखंडस्य हेयतिगोप्यरते॥ ८८॥ अभावात्स्त्रीत्याग
स्यैकहेमुखघंटाया चत्वारिनागवीटस्य॥ ८९॥ चत्वारि विवाहस्य हेविषा
हपुष्पादे॥ ९०॥ हेमगलस्तंभस्य दशसुरतस्य॥ ९१॥ चत्वारि सन्नियस्य
त्रीणिराज्ञ त्रीणिमंडलेशस्य॥ ९२॥ हेसेनाया हेसेनास्थानस्य त्रीणि पृ
थो हेकाकुस्थस्य॥ ९३॥ हेमांधातु हेदिलीपस्य चत्वारिरामस्य॥ ९४॥
पंचसीताया हेरामपुत्रयोरेकैक एकोक्त्येक॥ ९५॥ त्रीणिलक्ष्मणस्य सप्त
रावणस्य॥ ९६॥ हेमेघनादस्य अष्टहनूमत॥ ९७॥ त्रीणिवाले हेसुग्रीवस्य
॥ ९८॥ चत्वारि पुरुरवस हेययाते चत्वारि भरतस्य॥ ९९॥ चत्वारि वा

दोष्यतिः सर्वदमनोः^१र्जुनो बाहुसहस्रभृत्॥ हे द्रुपः कर्तवीर्यं^२श्च
 पयश्लोकस्तु बाहुकः॥ २००॥ नलोः^३श्वविनैषधश्च महाभीष्मस्तु
 शांतनुः॥ प्रतीपो^४स्य प्रिया कालीदासेयी च द्रुपदरी॥ २०१॥ विचि
 त्रवीर्यं चित्रांगदं सूर्यो जनगंधिका॥ व्यासमता सत्यवती गांगेयो
 गांदिनीसुतः॥ २०२॥ देवव्रतः शांतनवो गांगो गांगायनिश्चसः॥ भी
 मः कौणपदंतश्च स्वेच्छामृत्युपुरावसुः॥ २०३॥ धृतराष्ट्रस्त्वांबिकेयः
 पांडुर्माद्रीपृथापतिः॥ दुर्योधनं स्तकुरुराज्ञां धारेयः सुयोधनः॥ २०४॥ ध
 र्मपुत्रोऽजमीढः स्यात्कर्णानुजयुधिष्ठिरौ॥ अजातशत्रुः कांकोथभी
 मसेनः कटव्रणः॥ २०५॥ वीररेणुर्नागवलोगुणकारो वृकोदरः॥ बककी
 चककिर्मीरजरासंधहिडिंबजित्॥ २०६॥ पार्थः किरीटी गांडीवी गुडाके
 शो बृहन्नलः अर्जुनः फाल्गुनो निष्णुर्विजयश्च धनंजयः॥ २०७॥ स
 व्यसाची सुभद्रेशः शाब्दभेदी कपिध्वजः॥ वार्त्रघ्नश्चापि बीमस्तु
 द्रौपदी पांडुशर्मिला॥ २०८॥ पांचाली पार्षती कृष्णा वेदि जानित्ययौ व
 ना याजसेन्यश्च राधेयो वसुषेणोर्कनंदनः॥ २०९॥ घटोत्कचांतकः क
 र्णश्चंपेशः सूतपुत्रकः॥ द्रोणस्तु गुरुराचार्योऽश्वत्थामा तु कृपीसुतः
 ॥ २१०॥ द्रौणा यनोश्च राजर्षिर्जनमेजयसंज्ञकः॥ पारीक्षितोऽप्यथ ज
 रत्कारुर्याया वरो मेतः॥ २११॥ प्रियास्यमनसा देवी जरत्कारुरथैत
 योः॥ आस्तीकनामा तनयो विरोचनस्तो बलिः॥ २१२॥ बाणो बि
 ध्यावली पुत्रे स्त्वाष्ट्रो वृत्रोप्यहिश्च सः॥ द्रुमघोषसुतश्चैव श्वेदिरा
 दृशि शूपा लकः॥ २१३॥ बार्हद्रथिर्जरासंधः कंसः स्यादुग्रसेनजः॥

कर्तवीर्यस्य पंचनलस्य॥ २००॥ त्रीणि शांतनोः अष्टसत्यवत्या॥ २०१॥ दशभीष्म
 स्य॥ २०२॥ द्वे धृतराष्ट्रस्य त्रीणि पांडोः चत्वारि सुयोधनस्य॥ २०३॥ षट्सुधिष्ठिरस्य
 एकादशभीमसेनस्य॥ २०४॥ षोडशार्जुनस्य॥ २०५॥ अष्टद्रौपद्याः॥ २०६॥ सप्तकर्ण
 स्य॥ २०७॥ त्रीणि द्रोणस्य त्रीण्यश्वत्थाम्नः॥ २०८॥ त्रीणि जनमेजयस्य द्वे जरत्का
 रोः॥ २०९॥ द्वे तस्मिन् यायाः तत्पुत्रस्यैकं देवलेः॥ २१०॥ द्वे बाणस्य त्रीणि वृत्रस्य चत्वारि शि

कर्णसुतोमूलदेवोमूलभद्रः कलाकुरः ॥१४॥ मश्रीग्रंथिहरोमात्योहा-
स्थितोवेत्रधारकः ॥ हौसाधिकोवर्तसूकेगर्वाटोदंडवासिनिः ॥१५॥ स
हपांशुकिलः स्नेहीवयसोप्यथवार्तिकः ॥ वार्तायन प्रवृत्तुजोमौहूर्तो
दैवलेखकः ॥१६॥ चित्तोक्तिः पुष्पशकटीदैवप्रश्नउपश्रुतिः ॥ लेखको
मसिपण्यः स्याद्वोरकः किरिकोपिसः ॥१७॥ माप्तीधानीमसिमणिर्मे-
लांधुर्वर्णकूपिका ॥ मसीजलंतुमेलास्यात्परांजनमसिर्द्वयो ॥१८॥
लेखनीवर्णतूलीस्यालेखोवाचिकहारकः ॥ वर्णदूतः स्वस्तिमुखः क-
चेलंतन्निबंधनम् ॥१९॥ लेखस्थानं ग्रथकूटीमुद्राप्रत्ययकारिणीप-
यातुर्गेतुश्चपथिकोहारिः पथिकसंनतिः ॥२०॥ संदेशः प्राभृतकौश-
ल्युत्कोचस्तूपदानकः ॥ जनोतिकंत्वं प्रकाशोलुडीस्यान्यायसार-
णी ॥२१॥ तांबूलदोबागुलिके सबाहूकोगमर्दकः ॥ चामरं रोमगु-
त्संचकेशरंचावचूलकः ॥२२॥ कुठेरुर्मेशरुः प्रोतोत्सादनं वस्त्रकुट्टि-
मं ॥ छत्रं पुटोटजराजशृंगकनकः ॥ दंडकः ॥२३॥ हस्तीमहासृगः
पीलुः सिंधुरोदीर्घमारुतः ॥ राजीवोजलकांसश्चनिर्झरः करटीक-
टी ॥२४॥ विलोमजिह्वांतस्वेदपिंडपादलतालकाः ॥ वरांगः पुष्करी-
शूर्पकर्णसामजपेचिलौ ॥२५॥ करिणीवासितागंभीरवेद्यकुशदु-
र्धरः ॥ चालकज्यालकौराजबाह्योविजयकुंजरः ॥२६॥ ईशादंतोम-
हादंतः कर्णस्फालेद्वालद्वालौ मदप्रयोगोव्यस्तारविच्छस्तुकरि-
शाबकः ॥२७॥ आरसः कुंभसंधिः स्यात्संदानोऽष्टीवतोधरः ॥ ना-

हेजरासधस्यषट्कंसस्य १४ त्रीण्यमात्यस्यपट्टहास्थितस्य १५ त्रीणि वयस्यस्य
त्रीणि प्रवृत्तिस्तस्य हेगणकस्य १६ चत्वार्यकाशवाण्याः चत्वारिलेखकस्य १७
चत्वारिमसिध्यान्या हेमसीजलस्य हेकज्जाल्या ॥१८॥ हेरुलंयस्य चत्वारिले-
खस्य पत्रीनिबंधनस्यैक १९ हेलेखस्थानस्य हेमुद्राया त्रीणि पथिकस्य हेप-
थिकसंपस्य २० त्रीणिसंदेशस्य हेउत्कोचस्य हेअप्रकाशस्य हेन्यायसारिण्या
२१ हेतांबूलदस्य हेअंगमर्दकस्य चत्वारिचामरस्य २२ हेचामरवातस्य चत्वारि

सापूर्वस्थूलहस्तदंतमूलेकरीरिका॥२८॥ शंखकटौदंतमध्यं प्रवेष्टुः
 पृष्ठतल्पनै॥ आयस्कारः प्रजंघाग्रेशो हश्चरणपर्वणि॥२९॥ ननागात्रा
 वरैनीलीकर्णाराकर्णवेधनी॥ आलानेशं कुरसोभः शारब्धिर्गजबंध
 नी॥३०॥ पारीतुष्टुंखलाहिंजीरोः स्त्रीस्यादं कुशाश्रमः॥ पित्तज्वरः पा
 कलोस्य दूतपूर्वस्त्रिदोषजः॥३१॥ अश्वहिल्ली हरिकांतः शालिहो
 त्रश्चमुद्रमुद्र॥ श्रीपुत्रश्चामरीहृषीराजस्कंधोभरुद्रश्च॥३२॥ वाता
 यनश्चैकदाकोयस्तुपंचांगपुष्पितः॥ सपंचभद्रः सूर्याश्वेयातातृह
 रितोसौ॥३३॥ यायावरोश्चमेधीयः पारसीकः परादनः॥ आवृद्धज
 श्वचोस्त्रस्तसिंधुवारोहृषोत्तमः॥३४॥ वाताश्वजात्याः॥ जानियावे
 शरीश्वतरः स्वरः॥ श्रीवृक्षकोहदावर्तोरौचमानो गलोद्भवः॥३५॥ ऊ
 र्वस्थितिः पुरुषिकं विक्रांतिस्तुपलायितं॥ पुलासन्नाहप्रस्वरौक
 विसंकुचिकोच्यते॥३६॥ श्रीवाघंटाघर्षरास्यादृष्टिमः प्रवयणंचतत
 ॥ प्रतोदोः॥ श्वरुगेविंशः पुटोलुंठनवैलुने॥३७॥ वल्गादेतालिकाप
 ल्ययनं पर्याणमस्य तु॥ वंकाग्रभागः स्यादश्ववारोवल्लभपालकैः
 ॥३८॥ नेदिघोषोर्जुनरथोनीतिघोषस्तुगीष्यतेः॥ चंकुरंधोरणैषा

छत्रस्य द्वे स्वर्णदंडछत्रस्य २३ द्वाविंशतिर्हस्तिनः २४ २५ द्वे करिण्याः चत्वार्यं कुशा
 वेतुः द्वे विजयगजस्य २६ द्वे गजदंतस्य द्वे कर्णास्फालस्य द्वे प्रमदप्रयोगस्य द्वे करि
 शावकस्य २७ द्वे कुंभसंधेः सदानस्यैकं नासापूर्वस्यैकं द्वे दंतमूलस्य॥२८॥ त्रीणि दं
 तमध्यस्य द्वे पृष्ठतल्पनस्य द्वे प्रजंघाग्रस्य द्वे चरणपर्वणः २९ द्वे गात्रावरचोरै
 कैकं पंचकर्णवेधिन्याः त्रीणि गजबंधनस्तंभस्य ३० त्रीणि शृंगवलायाः त्रीणि अं
 कुशस्य द्वे हस्तिपालकस्य ३१ द्वादशाश्वस्य ३२ त्रीणि पंचभद्रस्य द्वे सूर्याश्वस्य
 ३३ द्वे अश्वमेधीयस्य त्रीणि पारसीकाश्वस्य द्वे सिंधुदेशाश्वस्य द्वे कुलीनाश्वस्य ३४
 त्रीण्यश्वतरस्य द्वे अश्वहृदावर्तस्य अश्वगलावर्तस्यैकं ३५ उर्ध्वावर्तस्यैकं द्वे अ
 श्वगतेः त्रीणि सन्नाहस्य द्वे कविकायाः॥३६॥ द्वे ग्रीवाघंटायाः त्रीणि प्रतोदस्य
 त्रीणि मुखस्य द्वे लुंठनस्य ३७॥ त्रीणि वल्गायाः द्वे पर्याणस्य द्वे अश्वपालस्य॥३८॥

नमात्रेचक्रं त्वरिस्मृतं ॥ ३९ ॥ लघ्वीत्वाष्टीरथीकालवलनं त्वंकवर्म
णी ॥ मेढोमेढोहस्तिपकैजं पात्राणं तु मंशुण ॥ ४० ॥ स्यान्नायकाग्रे
सरिकौनासीरदर्पकृष्णि ॥ शस्त्रमासुधमुद्घातः स्यात्वरंतुधनु
गुणी ॥ ४१ ॥ शरावापोधनुस्त्री स्यात्तृणतात्रिणतापिच ॥ व्यध्यस्तु
प्रतिकायः स्याज्जीवास्याभारवगुण ॥ ४२ ॥ शस्त्राभ्यासश्चरवुर
लीबाणः स्यादस्त्रकटकः ॥ स्थूलसेडोविपाठश्चित्रपुंखः शरः
सरः ॥ ४३ ॥ पत्रवाहोविकर्षोऽथतीरं विज्जलशायकैः ॥ लोहनालस्तु
नाराचः प्रसरः कांडगोचरः ॥ ४४ ॥ ऋषिः खड्गः स्तरवारिः शस्त्रोभ
द्रात्मजश्च सः ॥ धाराविषोविशसनोन्युज्जखड्गकटीतल ॥ ४५ ॥
स्यादृनञ्चक्रफलं पशुपरशुरित्यपि ॥ दीर्घायुधः शलः कुंतः श
ल्यः शुकुर्विषांकुर ॥ ४६ ॥ श्रीलोऽस्त्रीसीसकलग्नाः प्रातर्गयास्तु
तिव्रता ॥ भोगावलीबंदिपाठौ वस्तुकीटस्तयाचित ॥ ४७ ॥ वातके
तुः क्षितिकणः स्यात्पांशुर्मेदिनीद्रवः संभारः सर्वपूर्णत्वपताकाव्यो
ममंजरं ॥ ४८ ॥ कदलीकंदलीचीनमस्वाठस्तमल्लभूः ॥ भीरुस्तमे
लोहरिणहृदयः स्यात्पलंकटः ॥ ४९ ॥ विद्रवस्तमृगाली स्यादाघा
तस्तुवधस्थली ॥ कदनं मारणं मथः सौप्तिकं रात्रिमारणं ॥ ५० ॥
निपातोभूमिलाभश्चमृत्करप्यथमारकः ॥ मरणोमारिरुत्पातः

अर्जुनरथस्यैकवृहत्स्यतिरथस्यैकं द्वेयानमात्रस्य द्वेचक्रस्य ॥ ३९ ॥ त्रीणि
लघुरथस्य त्रीणि वर्मणः त्रीणि हस्तिपस्य द्वेजंघात्राणस्य ॥ ४० ॥ द्वेनाय
कस्य त्रीणि दर्पस्य त्रीणि शस्त्रस्य सप्तधनुषः ॥ ४१ ॥ षट्धनुर्गुणस्य ॥ ४२ ॥
द्वेशस्त्राभ्यासस्य नववाणस्य ॥ ४३ ॥ त्रीणि सायकस्य चत्वारि नाराचस्य ४४
सप्तखड्गस्य द्वेन्युज्जखड्गस्य ॥ ४५ ॥ द्वेचक्रफलस्य द्वेपरशी षट्कुतस्य
॥ ४६ ॥ द्वेस्थूलस्य त्रीणि स्तुतिव्रतस्य द्वेस्तुतिग्रंथस्य द्वेयाचकस्य ४७ चत्वारि
पांशो द्वेसंभारस्य पंचपताकाया ॥ ४८ ॥ द्वेमल्लभुव चत्वारि भीरोः ॥ ४९ ॥ द्वे
अपयानस्य द्वेवधस्थल्या त्रीणि मारणस्य द्वेरात्रिमारणस्य ५० त्रीणि मृत्यो

शवस्तु सितिवर्धनः ॥ ५१ ॥ पंचावस्थः कटः स्थागः श्मशानं तु शता
नकं ॥ रुद्राक्षी दोहादसरः संस्त्रिया सत्रियो समे ॥ ५२ ॥ चिताकाष्ठ
मठी चैत्यं चिता चूडकमिष्यते ॥ चितं चाथांतशय्यायां खट्विर्वा रुठड
त्यपि ॥ ५३ ॥ उपग्रहस्तु ग्राहः स्याद्दंतीकरमरीत्यपी ॥ ५४ ॥ ॥ इति
सत्रियवर्गः ॥ ॥ तृष्णाधनपिशाची स्याद्गार्धुष्यंधान्यवर्धनी ॥ प्रा
मीत्यमृणमर्थानां प्रयोगः स्यात्कलांबिका ॥ ५५ ॥ ऋणमुक्तिर्विग
णनेक्षेत्रे वारुते मच्यते ॥ हलिर्बृहद्वले मुद्रो हुरिनामा बनावुक्कः
॥ ५६ ॥ वासंतश्वाथमसुरो मसूरो व्रीहिकांचनः ॥ सर्षपः स्यात्सरिष
पः कटुस्नेहाचतंतुभः ॥ ५७ ॥ प्रवेष्टः शितशूकः स्याद्गोधूमो म्लेच्छ
भोजनः ॥ ताम्रवृक्षः कुलत्थः स्यान्निःस्वेदश्चंडिका तसी ॥ ५८ ॥ मू
र्वः पुरीषमो माषो राजमाखस्तवर्वटः ॥ फल्लफालः शूर्पवातेन स्त्री
तित उचालनी ॥ ५९ ॥ कंडुन्युदूखलं प्रस्थः पालिः सूदः प्रचेलुकः ॥
कुसूलो व्रीह्यगारं स्यात्कंदुर्गिष्ठं उच्यते ॥ ६० ॥ आलिंजरो नानं
दास्त्री मृत्नाभांडकमुष्टिका ॥ वारासनं वाः सदनं केणनो हंडि
का सुतः ॥ ६१ ॥ कलसी गर्गरी तुल्या तस्या छरावस्तु मार्तिकः ॥ शा
लाजिरः पार्थिवश्च मृत्कांस्य मथलोहिका ॥ ६२ ॥ खरसोदः खर
पात्रं शिंघाणं काचभाजनं ॥ काष्ठलोही तु वातर्हिर्जीरको दीप्यकः
स्मृतः ॥ ६३ ॥ कटभंगस्तु शंठी स्यात्कांजिकंतु तुषोदकं ॥ गृहा

चत्वारिमारकस्य पंचशवस्य ॥ ५१ ॥ चत्वारि श्मशानस्य द्वे संस्कारस्य ५२ पंचचि
तायाः त्रीणि शवरस्य ५३ चत्वारि वंद्याः ५४ द्वे तृष्णायाः द्वे गार्धुष्यस्य द्वे ऋ
णस्य अर्थप्रयोगस्यैकं ५५ द्वे ऋणमुक्तेः द्वे क्षेत्रस्य द्वे बृहद्वलस्य चत्वारि मु
द्रस्य ५६ चत्वारि मसुरस्य चत्वारि सर्षपस्य ५७ द्वे यवस्य द्वे गोधूमस्य द्वे कुल
त्थस्य त्रीण्यतस्याः ५८ त्रीणि माषस्य द्वे राजमाषस्य द्वे शूर्पवातस्य द्वे चा
लन्याः ५९ द्वे उदूखलस्य चत्वारि पाल्याः द्वे कुसूलस्य द्वे कंदोः ६० द्वे बृह
ज्जलाधारस्य द्वे भांडमेदस्य द्वे जलाधारस्य द्वे हिंडिकास्ततस्य ॥ ६१ ॥ द्वे

मुसिहसलिलं रसोऽध्रं धातुनाशनं ॥ ६४ ॥ गृहिणी मधुरा हिंशु मूल
हृत्सूपधूपनैः ॥ वर्षणी हेमरागिण्यो हरिद्रा पीतवालुका ॥ ६५ ॥ श
डोले स्याद्गुडः स्वादुः पिष्यटा गुडशर्करा ॥ महाश्वेता तु मधुजा प्रय
स्तं स्यात्संस्कृतैः ॥ ६६ ॥ चिपिटो धान्यचमसंश्चित्रा पूषश्च रुद्रण
॥ आलिपना तर्पणा दीपनं मंडोदकं च तत् ॥ ६७ ॥ वटकः पिष्टपूरै
स्याद्दुत्तोपायनवायनैः ॥ प्रहेणकैश्चाथ पोली पूपाली चर्पटी च सा ६८
सक्तुश्चूर्णकैः अपूप्यो भक्तं क्रूरं प्रसादनं ॥ मंडो ज्येष्ठां बुरखदिका
लाजा पारीतु दोहनी ॥ ६९ ॥ निपानस्त्री गवी तुं चानिलिंपारो हिणी
च सा ॥ गव्यं श्रेष्ठं पुंसवनस्यादोहापनयः पुमान् ॥ ७० ॥ अवदोहः प
यः क्षीरं प्रायातं चाघनं दधि ॥ कंहरं तु दधि स्नेहो जग्धिर्भोजनभक्ष
णो ॥ ७१ ॥ देह्यात्रा विष्वणनं भुक्तं प्रत्यवसानवत् ॥ कल्यवर्तः प्रात
राशः प्रातर्भोजनमिह्यपि ॥ ७२ ॥ अनंद्धान्शां करोगंधमैथुनश
क्करिर्वृषः ॥ ककुहान्युंगवश्चाथ कंठालाजालगोणिका ॥ ७३ ॥ दो
ग्धाशक्तुत्करिर्वत्सं स्तेषामाटीकनंक्रमः ॥ गवादिकं जीवधनं प
लिङ्गी बालगर्भिणी ॥ ७४ ॥ करकगोमयच्छत्रे गोग्रंथिः शुष्कगोम
यौ ॥ करिषश्छगणो ह्यभारे भणं च गवां ध्वनौ ॥ ७५ ॥ नैचिकं गो शि
रोदेशो वंदनीयातुरोचना ॥ मंथानमंथं तं काटोऽस्यादुष्टः कंठकाशनः ७६

कलस्याः पचशरावस्य त्रीणि लोहपात्रस्य ६२ हेका च पात्रस्य हेका षट् लोह्याः
हेजीरकस्य ६३ हेमुंठ्या अष्टकाजिकस्य ६४ त्रीणि हिंशुनः चत्वारि हरिद्रायाः
६५ त्रीणि गुडस्य हे शर्करायाः हेसितायाः हेतैलसंस्कृतस्य ६६ हेचिपिटस्य हे
पूषविशेषस्य हे तृप्तेः हेमंडोदकस्य ६७ हेवटकस्य त्रीणि वायनस्य त्रीणि पो
ल्याः ६८ हेसक्तोः चत्वारि भक्तस्य हेमडस्य हे लानानाससदोहन्याः ६९ च
त्वारि गव्यस्य ७० त्रीणि दुग्धस्य एकं अघनं दध्नः हेदधि स्नेहस्य सप्त भोजन
स्य ७१ त्रीणि प्रातर्भोजनस्य ७२ सप्तदशस्य हे कंठालायाः ७३ त्रीणि वत्सस्य
वत्सगतेरेकं गवादिधनस्यैकं हे बालगर्भिण्याः ७४ हेगोमयच्छत्रस्य हे शुष्क

लंबोष्ठाध्वगवासंतकुलनाशमरुहिपाः॥भोलिर्बहुकरोवक्रयी
वोमेषस्तरोमशः॥७७॥संस्फालदुदुभेद्राश्चमेषीस्याज्जालकि
न्यकि॥वर्करस्तुलंबकर्णश्च गोबस्तःशिवाप्रियः॥७८॥अल्पायु
र्लघुकायश्चमेनादःपर्णभोजनः॥परिक्रमसहोवुक्कोदेवानांप्रियेदे
त्यपि॥७९॥छागीसंजाचुलंपास्याच्छेकुकर्णस्तगर्दभः॥स्मरस्मर्य
श्चिरेमेहीग्राम्याश्चोरेणुस्त्वितः॥८०॥पशुश्चरीःशुद्धजंघोरुत्तंचा
रुशिलामणिः॥स्वाध्यायीपत्तनवणिग्घेडावुक्कोश्चवित्रयी॥८१
सर्वमूल्यंघृतबीजंदिश्यं चकपर्दके॥वराटकःपूणास्थिस्याद्वा
सुरःस्फाटिकोपलः॥८२॥शालिपिष्टंधौतशिलंगल्बर्कश्चसुसा
रवत्॥अश्मसारस्त्विंद्रनीलोवैदूर्यबालवायजं॥८३॥बालसूर्य
मथोरक्तकंदलोविद्रुमश्चसः॥लतामणिःप्रवालःस्याद्राजपट्टोवि
राटजः॥८४॥कुरुविल्वःपद्मरागोदधीच्यस्थितुहीरकं॥स्वर्ण
लोहवरंचाग्निबीजंचापेयमित्यपि॥८५॥रूप्येष्टेतंरंगबीजंमि
दुकांतेमणीचकं॥ताम्रकंतुलोहितापस्तूर्याब्दंमुनिपित्तलं॥८६
कंसेलुकां स्येकंसास्थिताम्राधर्मश्चमौक्तिकं॥रसोपलंशुक्तिबीजं
सिंदूरंरक्तबालकं॥८७॥पारदःसिद्धधातुस्याद्धरबीजंचसूतकं॥
रंगंस्करेभंमृदुंगंकुसुंभंग्राम्यकुंकुमं॥८८॥हरितालेतुकबूरंगोदं
तो नटसंज्ञकः॥हारदंतुहिंगुलःस्याद्धिगुलंरक्तपारदं॥८९॥

गोमयस्य द्वे करीषस्य द्वे गो धनेः॥७५॥गोः शिरोदेशस्यैकं द्वे रोचनायाः त्रीणि
मंथानस्य दशोष्ट्रस्य ७६ पंचमेघस्य ७७ त्रीणि मेघ्याः द्वादश छागस्य ७८॥७९॥
त्रीणि छाग्याः अष्टगर्दभस्य॥८०॥त्रीणिरत्नस्य द्वे पत्तनवणिजः द्वे अश्ववित्र
यिणः॥८१॥षट्कपर्दकस्य॥चत्वारिस्फटिकस्य ८२ द्वे इंद्रनीलस्य त्रीणि वै
दूर्यस्य ८३ चत्वारिविद्रुमस्य द्वे विराटजस्य ८४ द्वे पद्मरागस्य द्वे हीरकस्य
चत्वारिस्वर्णस्य ८५ त्रीणि रूप्यस्य द्वे चंद्रवर्णरूप्यस्य चत्वारिताम्रस्य चत्वारिकंसस्य
त्रीणि मौक्तिकस्य द्वे सिंदूरस्य ८७ चत्वारिपारदस्य त्रीणि रंगस्य द्वे कुसुंभस्य ८८

रसगंधोगंधरसोगंधारंमसिवर्द्धनं॥सारंतुस्याद्यवसारोयवश्रु
कश्चरेचक॥२०॥शिलाजतुशिलान्याधिस्तफलात्रिफलापिच॥
इतिवैश्यवर्गः॥॥श्रुद्र-स्यात्पादजोदासोग्रामकूरोमहत्तरः॥मालि
कःपुष्पलावःस्यात्कुंभकारस्तमृत्करः॥२१॥दंडुभृत्यलगडस्तुस
धाजीवीचलेपकः॥कायस्थेकूटकृत्यंजीकरोचित्रकरेक्षणु॥२२॥
चर्मरुःकुरटःपातुकृत्कलादस्तगौजिकः॥नाडिधमःस्वर्णकारो
वात्सीपुत्रस्तनापित॥२३॥चंद्रिलोनखकुट्टश्ररजकःकर्मकी
लकः॥कन्यापालपालवणिग्देवलस्त्वमरहिजः॥२४॥अजाजी
वस्तजाबालानिष्कश्चाडालेख्यते॥कुक्कुरेदीर्घस्तरतवातदर
सनालिहः॥२५॥रतव्रणोग्राममृगस्तथेद्रमहकासुक॥कपिलो
वक्रपुच्छशयालुररतत्रपः॥२६॥शुन्याशुन्यशुनीरस्याचौर
शंकितवर्णकः॥स्यात्कुंभिलश्चप्रचुरपुरुषोयकुजंभिरः॥२७॥सु
रंगादिवधश्चौरैर्बंदीकालस्तमाचलः॥प्रसह्यचौरश्चिल्लभः
स्त्रीचोरोरतहिंडकः॥२८॥काव्यचौरश्चंद्रेणुकुड्यछेद्यंतुरवा
निकं॥संधिःसुरंगातद्देदाःश्रीवत्सगोमुखादयः॥२९॥कपाल
नालिकातर्कुस्तर्कुशानस्तसामकः॥वर्तनीतर्कुपीठीस्यात्पिंज
नंतूलकामुकं॥३०॥तूलःपिचुपिचुतूलपिजिकातूलनासिका॥

हेहरितालस्यहेगोदतस्यचत्वारिहिंशुलो-२२चत्वारिरसगंधस्यचत्वारियव
सारस्य२०हेशिलाजतुन-हेत्रिफलायान्त्रीणिश्रुद्रस्यहेमहत्तरस्यहेमालि
कस्यत्रीणिकुंभकारस्या२१त्रीणिलेपकस्यत्रीणिकायस्यस्यहेचित्रकारस्य
२२त्रीणिचर्मकारस्यचत्वारिस्वर्णकारस्यचत्वारिनापितस्य२३हेरजकस्य
हेकन्यापालस्यहेदेवलस्य२४हेअजाजीवस्यहेचांडालस्यएकादशकुक्क
रस्य२५॥२६॥त्रीणिशुनीसंघस्यचत्वारिचौरस्यत्रीणिवधचौरस्य२७चत्वारि
रुहचौरस्यहेस्त्रीचौरस्यहेकाव्यचौरस्यहेसधेहेसधिभेदयोरेकैक॥२९॥हेतर्कु
हेतर्कुशाणस्यहेतर्कुपीठ्याहेतूलधनु॥३०॥त्रीणितूलस्यहेपिंजिका

तंगकाष्टंतुरीरस्त्रीस्यात्तृतीयाहासेंद्रतूलके ॥१॥ पन्नंध्रीपादुकाया
 णिहितोपदस्थीत्यपि ॥ कावारीजंगमुकुटीभ्रमत्कुट्यथरवर्परः ॥२॥
 वारिन्नामूर्धरवोलश्वसेवपत्रपिशाचिक्र ॥ वासीतुतक्षणीनस्त्रीक
 कचःपत्रदारकः ॥३॥ मद्यंत्यरिष्ठंमैरेयंकतोयंकापिशायनं ॥ माध्वी
 चमधुमाध्वीकंकपिशीकाचमालिका ॥४॥ वीरादेत्याप्रसन्नाचम
 ध्वीगंधमादनी ॥ गौडीचवाल्कलीमध्वासवयस्सरसौनेरि ॥५॥
 नलिनीनारिकेयस्यसुरातालस्यतालती ॥ स्मरासवोमुखसुरं
 पारिस्थात्यानभाजनं ॥ सुंडापानंमदस्थानंद्यूतकृत्कृष्णकोहलः
 देवसभ्यस्तुसभिकोलग्नकस्तृणमत्कृष्णः ॥७॥ चुंचुरीतिंतिडी
 द्यूतेपंचालीशारिष्टुंखलो ॥ अष्टकांगंनयपीठीनयस्तजतुपुत्रकः
 ॥८॥ ॥ इतिशूद्रवर्गः ॥ ॥ इतित्रिकांडशेषेद्वितीयःकोडःसमाप्तः
 श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ क्षेमंकरोरिष्टतातिःस्यान्मंद्रंकरशंकरौ ॥ आ
 मुष्यायणविज्ञातौपुत्रान्नादःकुटीचकः ॥९॥ स्थपुटंविषमंसेंचा
 रजीवीशरणार्थकः ॥ अभिपन्नःशरणार्थीपांडुपृष्ठस्त्वलक्षणः
 ॥१०॥ उड्डटोडामरोत्ताल्माविष्टःप्रेतवाहितः ॥ प्रेखोलितस्तरलि
 तस्तृपितस्तर्पितःसतृट् ॥११॥ ऊर्ध्वस्थोर्ध्वंदमौतुल्योग्राम्योग्रा
 मेयकःस्मृतः ॥ पराचीनंप्रतीपंस्यात्समीचीनंसमंजसम् ॥१२॥

याः हेतुर्थाः हेइंद्रतूलस्य १ चत्वारिपादुकायाः त्रीणितृणादिछत्रस्य चत्वारि
 रिजलत्रायाः २ हेतस्यण्याः हेनकचस्य ३ पंचदशमद्यस्य ४ हेगौड्याः हे
 पुष्पमद्यस्य ॥५॥ नारिकैरसाराया एकं त्रीणितालसारायाः हेपानभाज
 नस्य ६ हेमदस्थानस्य हेद्यूतकृतः हेदेवसभ्यस्य त्रीणिलग्नकस्य ॥७॥
 त्रीणिद्यूतस्य हेशारिष्टुंखलायाः हेनयपीठ्याः हेनयस्य ॥८॥ ९॥ १०॥
 चत्वारिस्त्रेमंकरस्य हेविज्ञातस्य हेपुत्रान्नादस्य १ विषमसंचारजीविनः एकं
 त्रीणिशरणार्थिनः हेअलक्षणस्य २ त्रीण्युड्डटस्य हेप्रेतवाहितस्य हेतरलित
 स्य त्रीणितृपितस्य ३ हेऊर्ध्वस्थस्य हेग्राम्यस्य हेप्रतीपस्य हेसमीचीनस्य ४

स्वस्थानस्थः परान्देष्टियः सगोष्ठश्च उच्यते ॥ दाता तु दारुर्मुचिरः ।
 स्याद्विदग्धस्तनागरः ॥ ५ ॥ विद्वो व्यलीकः षट्प्रज्ञा कामकेलिर्विदू-
 षकः ॥ पीठकेलि पीठमर्तो भविलश्छिदुरो विदः ॥ ६ ॥ प्रघटाविच्छा-
 स्त्रगंडो मेधावी मेधिरः समौ ॥ युक्तं परिमिते भीमं त्वाभीले प्रश्ल-
 थः प्रलथः ॥ ७ ॥ शिथिलो वोदार्द्रः स्याच्चिरस्थो नायकः स्मृतः ॥
 स्यादायः शूलिकतीक्ष्णकर्माशोचो न हं हतिः ॥ ८ ॥ कुसृत्या विभवा-
 न्वेषी पार्श्वकः संधिजीवकः ॥ वाक्याभिधायी पुरुषः पृष्टमो साद उ-
 च्यते ॥ ९ ॥ भार्याटः स्वस्त्रियो दाताः न्नार्थदूषकपांसनौ ॥ धष्णुर्धृ-
 ष्णाग्दधृग्धृष्टो दशोरः सुसघातकः ॥ १० ॥ देशकः शासिताशास्ताः
 शिक्कुरव्यवसायवान् ॥ चकितः शंकितो भीतः प्रतियत्न प्रयत्नवान् ॥
 ११ ॥ आधार्मिको धार्मिकः स्यात्प्रसूतातरितो समौ ॥ कृपणो दृढमु-
 ष्टिः स्योद्देनयुर्धार्मिकः सुहृत् ॥ १२ ॥ मनः आपो मनोज्ञः स्यात्तच्च सु-
 ष्यः प्रियदर्शनः ॥ लूखंडभद्रकं न्युखलद्वहं चारुबधुरः ॥ १३ ॥ भृ-
 द्दारो भगवान्पूज्यः शक्तप्रतिबलौ समौ ॥ पटुः पाटुविको धूर्तः स्य-
 गस्तीक्ष्णस्तराजघै ॥ १४ ॥ संबंधी गुणवान्संयुः क्षिप्रयुर्मित्र-
 वत्सलः ॥ धर्मार्थकाममोक्षेषु लोकतत्त्वार्थयोरपि ॥ १५ ॥ षट्सूत्र-
 ज्ञास्तियस्योच्चैः षट्प्रज्ञद्वतिसः स्मृतः ॥ मध्यस्थस्तनिसृष्टः स्या-

गोष्ठस्यैकं त्रीणि दातुः द्वे विदग्धस्य दशः विद्वस्य द्वे देशास्त्रगंडस्य द्वे मेधा-
 विनः द्वे युक्तस्य द्वे भीमस्य द्वे शिथिलस्य ७ द्वे आर्द्रस्य द्वे नायकस्य द्वे ती-
 क्ष्णकर्माणः द्वे अनहं हते ८ संधिजीवनस्यैकं वाक्याभिधायिन एकं ९ अ-
 न्नार्थस्वस्त्रीदातुरेकं द्वे दूषकस्य चत्वारि धृष्टस्य द्वे सुसघातस्य १० त्रीणि
 शासितुः द्वे अव्यवसायिनः त्रीणि भीतस्य द्वे प्रयत्नवतः ॥ ११ ॥ द्वे अधार्मि-
 कस्य द्वे अंतरितस्य द्वे कृपणस्य त्रीणि धार्मिकस्य १२ ॥ नवप्रियदर्शिनः
 स्य १३ द्वे भृदारस्य द्वे प्रतिबलस्य चत्वारि धूर्तस्य द्वे तीक्ष्णस्य १४ ॥ त्रीणि
 संबंधिनः द्वे मित्रवत्सलस्य धर्मादिषु प्रज्ञावतः ॥ १५ ॥ द्वे मध्यस्थस्य ९

द्वुग्रपृष्ठस्तसंमुखः॥१६॥ स्यात्कथं कथिकः प्रष्टाविचक्षुर्विमनाः स्मृ
तः॥ प्रतारितो व्यसितः स्यात्त्रोथस्तप्रथितो मतः॥१७॥ माशब्दिकः
प्रतिषेद्धाजडमातृसखौ समौ॥ प्रीणं पुराणं भिन्नं तु व्यवहृन्नं विशेष
यितं॥ विना कृतं विरहितं त्यक्ते निर्व्यूढं उच्यते॥ तित्तः कषायः सुरभिः
ककरवदो निर्वहो दृढः॥१८॥ निःसंधिश्च निवातश्च समूहं शोधितं समै
॥ स्यादागंतुकमाहार्यं सैमेपंक्तिमपाकिमै॥२०॥ कोमलं पेलुं पापे
त्वधमापसदध्रुवाः॥ रोमांचितो हृष्टरोमा अजानेयास्तनिर्भयाः॥२१॥
अन्यासाधारणं त्वावेशिकं प्रातिष्ठितं च तत्॥ भिन्नकः सपणो ह्रीको
बौद्धो वैनायिकः स्मृतः॥२२॥ और्ध्वश्रोतसिकः शैवः कौल आन्वयि
कैः स्मृतः॥ पौंचार्थिकः पाशुपतश्चिद्रूपः स्फूर्तिमान्मतेः॥२३॥ प्राज्ञा
उद्घाटितज्ञा - स्याच्छंशुशंभुशक्तभयवः॥ गौरवितस्तु सार्थमिश्रा
श्लाघ्यास्तत्र भवन्मुखाः॥२४॥ स्याद्देवानां प्रियः क्षेपे दूतको बंधुद
ग्धवत्॥ अणुः कनीयानल्पिष्ठः पिंडितं गुणितं हितम्॥२५॥ खट्
वासूढोऽविनीतः स्यान्मरालमसृणे समै॥ प्रांजलः प्रगुणो जिह्वः प्रा
णाय्यः साध्वनिर्दितः २६ त्वत्तु द्विनेचान्यतरं दपष्टुलपमष्टुचै॥ करं वितं
चरवचितं रुषितं गुरुगुडितं॥२७॥ सपात्रसमितोऽन्यत्र भोजनान्मि
लितो नयः॥ ॥ इति विशेष्यनिघ्नवर्गः॥ ॥ विधिर्विधानं कर्मास्त्रीक्रि

हे संमुखस्य १६ हे पृष्ठः हे विमनसः हे प्रतारितस्य हे प्रथितस्य १७ हे प्रतिषे
धुः हे जडस्य हे पुराणस्य पंच विरहितस्य १८ हे त्यक्तस्य त्रीणि सुगंधैः पंच
दृढस्य १८ हे शोधितस्य हे आगंतुकस्य हे पंक्तिमस्य २० हे कोमलस्य चत्वारि
पापिष्ठस्य हे रोमांचितस्य त्रीणि निर्भयस्य २१ त्रीणि साधारणस्य पंच
बौद्धस्य २२ हे शैवस्य हे कौलस्य चत्वारि पाशुपतस्य २३ हे प्रज्ञायाः त्रीणि
शुभयोः हे गौरवितस्य श्लाघ्यस्यैकं २४ क्षेपे क्ते रेकं हे बंधुदग्धस्य त्रीण्यणो
त्रीणि गुणितस्य २५ हे अविनीतस्य हे मसृणस्य त्रीणि जिह्वस्य त्रीणि सा
धोः २६ चत्वारि भिन्नस्य हे अपष्टुलस्य चत्वारि खचितस्य २७ पात्रसमि

या कृत्याविधाकृतिः॥ न्याप्यतुसाधनं कर्मयुताजयेतुसंगतम्॥ २८
 अंगारितं पलाशाणां कलिकोद्गमने स्मृतं॥ जलयंत्रगृहं धीरेः समुद्रगृ
 हमुच्यते॥ २९॥ जलहेतुविदुः स्वल्पे समालीकुसुमाकरे॥ स्तनाभोगस्त
 नभरः परभागस्तु सपदि॥ ३०॥ आलिंगनं त्वगपालिः श्लिषाखट्विस्त्व
 सद्रुहः॥ स्यादधोनेहृकंसग्धिः सहभोजनमित्यपि॥ ३१॥ धार्मिकाणां
 तु संभूय भोजने गणचक्रकं॥ क्रीडाक्रीडकयोर्दोः स्थः सेवायासेवके
 च सः॥ ३२॥ दानेदायोश्चेदुर्जातदुः समंचा समंजसं॥ कलंजौतौ विषा
 स्त्रेण हतौ यो मृगपक्षिणौ॥ ३३॥ छेदोक्तिर्वक्रभणितं गोमुखं तूपलेप
 नं॥ वार्धायनासयैत्पूर्णपात्रपूर्णालकंचतत्॥ ३४॥ बुद्धद्रव्यं स्तौपि
 कं स्यात्सत्त्वद्रव्यचवस्तुचै॥ लेशस्तूपपदगंधोनुबन्धे वत्करावपि
 ॥ ३५॥ छेदः खंडोस्त्रिंशो गालिः शपने शमने शमः॥ वप्रस्तुधूलिके
 दारः स्या वीतिर्भक्षणंच सा॥ ३६॥ मैत्रेयिका मित्रयुद्धैः पर्यकस्त्वव
 सक्थिको॥ अश्वहेतुरुपादाने प्रत्ययाः सहकारिणः॥ ३७॥ अनुमा
 त्वनुमानं स्याद्व्याप्यलिंगंच साधनं॥ प्रत्यक्षोपासमध्यक्षं धेन्धं धां
 ध्यमपाटवं॥ ३८॥ बोधो बोधिः समंतात्तु ज्ञानं स्यात्समुदागमः॥
 ऋषिशास्त्रकृदाचार्यं शास्त्रतु स्मृतिरागमः॥ ३९॥ सारव्ये समीक्षं
 स्योद्दिन्यदो हृदंतूपयाचितं॥ कारिणो रूपमिच्छंतिकर्णास्फोलेक्षल

तस्यैकं षट्कर्मण हेसाधनस्य संगतस्यैकं २८ पलाशकलिकोद्गमस्यैकं हेज
 लयंत्रगृहस्य २९ स्वल्पजलयंत्रस्यैकं हेकुसुमाकरस्य हेस्तनभस्य हेसुसं
 पदः ३० त्रीण्यालिंगनस्य हे असद्रुहस्य हे अधसः हे सहभोजनस्य ३१ धा
 र्मिकसहभोजनस्यैकं क्रीडाक्रीडकसेवासेवकानामेकं ॥ ३२॥ हेदानस्य त्री
 णिसमंजस कलजस्यैकं ३३ देवक्रमणितस्य हे लेपनस्य हे वार्धायनासस्य
 ३४॥ हे बुद्धद्रव्यस्य त्रीणि द्रव्यस्य पंचलेशस्य ३५ हे खंडस्य हे गाले हे श
 मनस्य हे श्पेत्रस्य त्रीणि भक्षणस्य ३६ हे मित्रयुद्धस्य हे पर्यकस्य हे हेतो हे
 सहकारिणो ३७ हे अनुमानस्य त्रीणि व्याप्यस्य त्रीणि प्रत्यक्षस्य त्रीणि धधाय

ज्ज्वाला ॥ ४० ॥ रामेण रावणवधो रामायणं मशोच्चयः ॥ वस्त्रग्रंथिश्च
नीवी स्यान्नृणितरतकूजितं ॥ ४१ ॥ श्वभ्रौवपातो हल्लेखस्तर्कस्वी
र्णतुशीलितं ॥ एकीया एकपक्षाः स्युः सहायाः सहभाविनः ॥ ४२ ॥ कु
लीरात्स्येगविजनिपदाराष्ट्रनिवासिनः ॥ प्रत्यक्षीव्यक्तदृष्टार्थश्च
थकर्तनतर्कुटे ॥ ४३ ॥ चिरकालं दीर्घरात्रिमामिक्षामस्तवाजिनं ॥ त
दात्वं प्रमुखं राजमल्लुत्सित्तुद्धतः ॥ ४४ ॥ द्वैधं विवादं आरंभ आ
दराडुंबरायकः ॥ रभसो गमकारित्वे कौमुदीकार्तिकोत्सवे ॥ ४५ ॥
आवेशाटोपसंरंभाः प्रियावाक्चतुर्चातुनी ॥ प्रतिरूपं प्रतिच्छंदं सं
वेशनरतिक्रियो ॥ ४६ ॥ अभ्यासः स्वरलीयोग्यानिर्वर्णननिभालने
॥ शालिनीकरणेन्यग्भावनं गंधनसूचनं ॥ ४७ ॥ भावः पदार्थो ध
र्मः स्यात्सत्त्वं तत्त्वं च वस्तुच ॥ संदर्भस्तत्प्रबंधः स्याद्ग्रंथोद्वाविंश
दसरी ॥ ४८ ॥ स्वर्गबंधो महाकाव्यं महा रूपकनाटके ॥ अथवा
डुमयभेदाः स्फेष्टं पृष्ठं खंडकथा कथा ॥ ४९ ॥ आख्यायिका परि
कथा कलापकविशेषकौ ॥ संदानमनिरुद्धं चैव प्रकीर्णं गुत्सका
दिचै ॥ ५० ॥ सर्गो वर्गपरिच्छेदोद्वाताध्यायांकसंग्रहाः ॥ उच्छ्वासः

हेबोधस्य समंताज्ज्ञानस्यैकं त्रीणि त्रयैः त्रीणि शास्त्रस्य ॥ ३९ ॥ हे सौख्य
स्य हे उपयाचितस्य गजकर्णास्फालस्यैकं ॥ ४० ॥ रामायणस्यैकं त्रीणि
नीव्याः हे रतकूजितस्य ॥ ४१ ॥ हे गर्तस्य हे तर्कस्य हे शीलितस्य ॥ चत्वारि
सहायानां ४२ ॥ हे कर्कटशिरोः हे राष्ट्रनिवासिनां हे साक्षिणः हे तर्कुटस्य
॥ ४३ ॥ हे चिरकालस्य त्रीण्यामिक्षायाः हे तदात्वस्य त्रीण्युद्धतस्य ॥ ४४ ॥ हे
विवादस्य त्रीण्यारंभस्य हे रभसस्य हे कार्तिकोत्सवस्य ॥ ४५ ॥ त्रीणि सं
भस्य हे प्रियवाचः हे प्रतिच्छंदस्य हे रतिक्रियायाः ॥ ४६ ॥ त्रीणि शास्त्राभ्या
सस्य हे दर्शनस्य हे न्यग्भावनस्य हे सूचनस्य ॥ ४७ ॥ षट् वस्तुनः हे सं
दर्भस्य हे ग्रंथस्य ॥ ४८ ॥ हे महाकाव्यस्य हे नाटकस्य पंचवाडयभेदा
नामेकैकं ॥ ४९ ॥ हे तिलकस्य हे दाम्नः हे चामरस्य ॥ ५० ॥ नवकथापरिच्छे

परिवर्तश्चपृष्ठलङ्काडिमस्त्रिया ॥५१॥ स्थानप्रकरणपर्वान्द्रिकेचग्रं
 यसंधयः ॥५२॥ प्रज्ञप्तिः परिभाषाशैलीसंकेतसमयकाराश्च ॥ प्रति
 वाणिप्रतिवचनसमुदाचारास्त्वभिप्रायः ॥५३॥ अप्रतिरूपकथा
 स्यात्संगणिकाच्छोरणपरित्यागः ॥ स्यादुद्धर्धनमंतर्हसस्त्रिषु
 पिंडमाहारः ॥५४॥ अवसर्गः प्राकाम्यं स्वाच्छदानुमननमित्यपि
 च ॥ आकल्पकउत्कठाचिंताकर्मण्यथास्थानं ॥५५॥ आक्षेपो
 त्याकारः स्वाध्यायः स्यान्निरंतराभ्यासः ॥ हर्षस्वनः किलकिला
 सहशस्यंदनंतुनिस्यंद ॥५६॥ अवसानंतुविरामोमध्यमथोम
 डलंचक्रं ॥ स्यादारंभः प्रस्तावनातदामुखमपिज्ञेयं ॥५७॥ ॥
 ॥ इतिसंकीर्णवर्गः ॥ ॥ ॥ अथनानार्थः ॥ ॥ ॥
 स्वरकाद्यादिकाद्यंतक्रमान्नानार्थसंग्रहं ॥ विहायामरकोशोक्त
 मकापीलुरुषोत्तमः ॥५८॥ शकार्केपर्णयोश्चाकोऽभीकस्त्वभ
 यकामिनो ॥ रूपकांतिकयोश्चाकोऽलिमंकोभेककोकिलौ ५९
 अंतिकंनिकटंचुलिर्नाट्योक्तौचाग्रजांतिका ॥ अनीकोस्त्री
 रणेसेन्येगौर्यामातरिचांबिका ॥६०॥ स्यादश्मंतकसुद्धानेम
 ल्लिकाच्छदनेपिच ॥ आन्द्रिकंदिननिर्वर्त्यतत्रह्नीव्नित्यकर्मणि
 ॥६१॥ स्यादाक्षुरितकंदासविशेषेचनखक्षते ॥ उदर्कएष्यत्का
 लीयफलेमदनकंटके ॥६२॥ स्त्रियामुत्कलिकाहेलोत्कंठासलि
 लंबीचिषु ॥ कोशांगेकोशिकोविश्वामित्रेगौर्यांचकोशिकी ६३
 कृष्णत्वेचहिमान्यांचगौरीकाल्योश्चकालिका ॥ वर्षोपलेस्त्री
 करकाकरंकेकरकोस्त्रिया ॥६४॥ कुसंभेदाडिमेपक्षिभेदेच

दानामेकैकषट्ग्रंथसंधीनामेकैक ५१ ५२ पचसंकेतस्य हेप्रतिवचनस्य हे
 अभिप्रायस्य ५३ ॥ अप्रतिरूपकथायाएकंहेपरित्यागस्य हेभतर्हसस्य हे
 आहारस्य ५४ त्रीणिप्राकाम्यस्य त्रीणिचिंताकर्मण त्रीणिआक्षेपस्य ५५ हे
 स्वाध्यायस्य हेहर्षस्वनस्य हेनिस्यंदनस्य ५६ त्रीण्यवसानस्य हेचक्रस्य त्रीणि

करकः पुमान् ॥ करमध्यांगलौचस्यात्कर्णिका यद्दुमांतरे ॥ ६५ ॥
 द्विके धृष्टे च काकः स्यात्कौतुकं मंगले लघुयोः ॥ भोग्येष्वथ स्यात्
 कुलकं श्लोके कार्यपटोलयोः ॥ ६६ ॥ कुलकौ नाककाकेंदूक
 आत्मा च सुखे च कं ॥ पेचकस्त्रीजितौ काकरुको कोलेयकः पुनि
 ॥ ६७ ॥ कुलीने चाथ कनकं धुस्तूरे नागकेसरे ॥ चंपके किंशुके हेमि
 रुषको फालकर्षको ॥ ६८ ॥ रोमांचे सुद्रशत्रौ च दुमांगे कटको
 स्त्रियां ॥ राजधान्यां नितंबे द्वे र्वलये कटको स्त्रियां ॥ ६९ ॥ वेणौ ना
 कार्मुकं चापे गुणवृक्षे पिकूपकः ॥ कल्को विभीतके तैलादिशेषे
 चाथ कंचुकः ॥ ७० ॥ निर्मौके चोलके वारबाणेः यकुशिको मुनौ
 शाले किष्कुः प्रकोष्ठे पिव्याख्या श्लोके पिकारिका ॥ ७१ ॥ खगे य
 मेष्ठ्यविप्रेकं कः सूच्यां च कूर्चिका ॥ क्रमुको भद्रमुसे पिकोक
 श्वत्रे वृके पिच ॥ ७२ ॥ पुनर्नवांकारवेल्लुपर्णा शेषु कठिल्लुकः ॥ वृ
 कवाकुर्मयूरे पिवंशे दैत्ये च कीचकः ॥ नीचे पिसुल्लुको मूर्द्धत्रा
 णेनां को च खोलकः ॥ चौरौ दुस्तु च खनको गोलको मणिजारजौ
 ॥ ७४ ॥ खगे लग्ने च गोरंकुः सरण्या भेदे पिंगं दुकः ॥ शृंग्यां च ग्रामयु
 द्वे च ग्राममङ्गुरिका स्त्रियां ॥ ७५ ॥ गंधिको लेखके पिस्या दुह्य
 कश्छेकनिघ्नयोः ॥ वेश्यायूथ्योश्च गणिका चषकं सरके पिच ॥ ७६
 ग्रंथिको पार्थद्वैवजौ ग्रंथिपर्णे च नटयोः ॥ कंठालंकारखद्योतविद्यु
 त्सुचिलिमीलिका ॥ ७७ ॥ चारको भोजके बंधे नाटकांगे पितू लि
 का ॥ चित्रकं चित्रके क्लीबं व्याघ्रैरंडौ च चित्रको ॥ ७८ ॥ गृहासक्ते प
 क्षिमृगे छेको नागरिके त्रिषु ॥ कंबोजलकरं कः स्यान्नारिकेल
 फले पिच ॥ ७९ ॥ जैवान्नकः रुशे चंद्रे दीर्घायुषि च सत्रिषु ॥ जालि
 का वस्त्रभिलूटकत्वे वत्तौ च जालिकौ ॥ ८० ॥ जंघायामद्रिभित्तौ
 च खनित्रे ग्रावदारणे ॥ कपिल्ये चास्त्रियां टेकष्टुं दुका बल्पशोण
 कौ ॥ ८१ ॥ तिलकं चित्रके क्लोभिना तरौ तिलकालके ॥ ग्रहदारी
 तंडुको स्त्रीसमासप्रायवाचि च ॥ ८२ ॥ तुरुष्कः सिल्लुके देशे प्रा

ण्यंगे त्रितये त्रिकं ॥ कूपांगेरनी तित्तशाकः खदिरै वरुणद्रुमे ॥ ८३ ॥ दै
 तेनाकर्णधारे च तारकं दृशिभेनना ॥ द्विकौ काकचक्रवाकौ पृथ्वा
 कुंदे दलाढकः ॥ ८४ ॥ नरको निरये दैत्ये नौ बाह्ये स्यान्नि यामकः
 ॥ सभ्ये गुरौ च नव फलिकानवरजस्यपि ॥ ८५ ॥ नालीको पद्मनारा
 चोदं द्वेपि पेटको स्त्रिया ॥ सौभाग्येपि पताका स्यात्पंको रत्नीकदं
 मां हंसोः ॥ ८६ ॥ पंचालिका वस्त्रकृतपुत्रिका गीतभेदयोः ॥ मणि
 दोषे शिलाभेदे पुत्रको लोमदृषणे ॥ ८७ ॥ पर्यस्यामपि पल्पंकः
 त्रियको मृगनीपयोः ॥ पुष्पकं कंकणेपि स्यात्पराको व्रतखट्वयो ८८
 चामरे ग्रंथभेदे च विस्तारेपि प्रकीर्णकं ॥ सितछत्राब्जयोः पुडरीक
 पुंसितुदिर्गजे ॥ ८९ ॥ ल्याप्रेचको शकारे च पाको पचनशावको ॥ पु
 ष्कलको गंधमृगे कीलके क्षपणेपि च ॥ ९० ॥ कपर्दरज्जुराजीववी
 जको शेषराटकः ॥ चंद्रारको सुरश्रेष्ठे गिरिमेघौ बलाहको ॥ ९१
 पिंजेनासिकताकर्णभूषाकन्याचवालिका ॥ शिवमल्यांबकः क
 ङ्हेराजिभंदारकः सुरे ॥ ९२ ॥ भूमिकारचनायां च मूर्त्यंतरपरिग्रहे
 ॥ मधुका वल्लिभेदे च वर्हिचंद्रे च मेचकः ॥ ९३ ॥ हारभेदे माणव
 को बाले कुपुरुषे वटौ ॥ मयूरकोऽपामार्गे च हंसभेदेपि मल्लिकः ॥
 ९४ ॥ मूतकं वस्त्रभेदे च यौतुके संशयेपि च ॥ यमकं संयमेशब्दा
 लंकारे यमजे त्रिषु ॥ ९५ ॥ याज्ञिको याजके दर्भे विलेरो कंरुचो पु
 मान् ॥ राकाट्टरजः कन्याकच्छपूर्णंदुपूर्णिमा ॥ ९६ ॥ नीलवस्त्रेऽ
 क्षितारायां लोचको निर्मितौ त्रिषु ॥ नगरीशाखयोर्लंका करिण्य
 मपि बंधकी ॥ ९७ ॥ गुरावनाशे गरुडे जिने विघ्ने विनायकः ॥ त्रयो
 को शिवभल्लातौ च चक्रौ धूर्तफेरवौ ॥ ९८ ॥ वैदहं को वाणिजके वै
 श्यायामपि शूद्रजे ॥ वैलस्याकार्ययोः क्लीबं व्यलीकं त्रिषु नागरे
 ॥ ९९ ॥ बाल्हीकं बाल्हीकं धीरहिं गुणे नो नो अदेशयोः ॥ विषाकः प
 रिणामेपि तिलकोपि विशेषकः ॥ १०० ॥ शंकुः कीलकसंख्या रत्नज
 लजंतुषु दृश्यते ॥ शिशुकः शिशुमारेपि शुकं ग्रंथि शिशिपयोः ॥ १०१ ॥

क्लीबेरावणपात्रेनावचापिशतपर्विका ॥ शल्कश्रूर्णेपिशूकस्तु
 स्यादनुक्रेशशुंगयोः ॥ २॥ शिलातकोविलेपेदृशुल्कोयौतुकदा
 नयोः ॥ श्वाविहसौचशाल्लवयोमणोरखङ्गेचसस्यकः ॥ ३॥ शीधौच
 शीधुपानेचसरकोरुन्मथजन्मनि ॥ सूतकंपारदेप्यस्त्रीसूचको
 खलकुक्कुरौ ॥ ४॥ सुग्मेसंघाटिकाकुट्टिन्यांचगद्येपिद्वारकः ॥ वाद्य
 भेदेदुदुक्कः स्याद्वात्यूहेचमहोत्कटे ॥ ५॥ दूतिकोताः ॥ इंदुले
 र्वागुदुच्यांचपूःसरखंस्वर्नभश्चखं ॥ गोमुखंलेपनंवाद्यभा
 देसर्पेपिदुर्मुखः ॥ ६॥ त्रिशिखेस्यान्निशूलेपिन्युंखः सान्निमने
 रमे ॥ नखंमुक्तौकररुहेकूर्मेपंचनखोगजे ॥ ७॥ आदौप्रधानेप्र
 मुखेवैशाखोमंथमासयोः ॥ कांडेनाविशिखारथ्याविशाखोभे
 गुहेपुमान् ॥ ८॥ लेखोदेवेपिपंतौस्त्रीशिखाचूडाग्रयोरपि ॥
 शाखावेदविभागेपिसखाभिन्नसहाययोः ॥ ९॥ सुमुखस्तास्य
 पुत्रे ॥ दूतिखाताः ॥ चापवर्गस्यागमोक्षयोः ॥ शरीरोपायप्र
 धानेध्वंगंपुंभूम्निनीवृत्तिः ॥ १०॥ संबोधनेःगाव्ययंस्यादयोगो
 विधुरेपिच ॥ शपथेप्यभिषंगः स्यादनंगः खेस्मरेपुमान् ॥ ११॥ पू
 र्णत्वयत्नावाभोगावायोगोव्यापृतावपि ॥ जंगमेंगितयोरिंगो
 नाट्यद्वहामृगोवृके ॥ १२॥ फलेपूगस्यचोद्देगमुत्सर्गोन्यायदा
 नयोः ॥ सामान्येषुपरागस्तग्रस्तार्केहोश्चदुर्नये ॥ १३॥ हस्तके
 देतुसस्यानांकटभंगोवृषात्यये ॥ कथाप्रसंगोवातूलेविषवैद्ये
 पिवाच्यवत् ॥ १४॥ देशेकलिंगोधूम्याटेकलिंगंकोटजेफले ॥
 त्रिषुदक्षेविदग्धेचखङ्गोनिस्त्रिंशगंडको ॥ १५॥ स्वर्गेवज्रेचरश्मौच
 बलीवर्देचगोःपुमान् ॥ स्त्रीवाणरोहिणीदृग्दिग्वाग्भूमिष्वस्रभू
 मिच ॥ १६॥ वैधव्येनृपनाशेचलुत्रभंगः प्रकीर्तितः ॥ अभ्यगंधा
 पितुरगीतुंगोपुन्नागसौच्छ्रयो ॥ १७॥ दीर्घाध्वगः स्यादुष्टेपि
 निषंगः संगतूणयोः ॥ नागः श्रेष्ठेभसर्पेषुक्लीबंसीसकरंगयोः
 ॥ १८॥ वृक्षेस्यात्पुंसिपुन्नागः पतंगः शलभेरवौ ॥ काकोदेवरि

कायांस्त्रीफल्युस्त्रिषुनिरर्थके॥१९॥पालनेभ्यवहारेचनिर्वेशेपण्य
 योषिता॥भोगःसुखेधनेचाहेःशरीरफणयोरपि॥२०॥भगंवैरा
 ग्ययोनीच्छाजानैष्ययेषुचेव्यते॥तरंगभेदयोभंगोभंगासस्ये
 शणाब्दये॥२१॥एकदेशांशयोर्भागोभृंगोधूम्याटकेपिच॥भु
 जंगोभुजगेपिङ्गेजामदग्न्यतदौभृगू॥२२॥मृगोऽन्विष्टौचमा
 र्गस्तमासान्वेषणवर्त्मसु॥योगश्चारेपूर्वलाभेस्तूत्रेविश्रब्धघा
 तिनि॥२३॥उपायेसंगतौध्यानौषधसन्नाहयुक्तिषु॥नृत्येरणे
 खलेरागेरंगःक्रीचेत्रपुण्यपि॥२४॥रागःकेशादिकेरक्तेमात्सर्ये
 लोहितादिषु॥चक्रेरथांगकोकेनारत्नोर्गोमंगलेपिच॥२५॥व्य
 क्तेसारव्योदितेलिंगंस्थाणौशेफशिलस्यणे॥पुंस्त्वादौवरांगंतु
 गुडत्वचिगजेपुमान्॥२६॥बल्युष्ठागेपिवेगस्तुमहाकालफ
 लेपिच॥जलोत्सेपेसमुत्सर्गेभृंगमुत्कर्षचिन्हयो॥२७॥शार्ङ्ग
 धनुर्विष्णुधनुःसंभोगोरतभोगयोः॥द्वितीयांताः॥ओघोः
 स्यात्तद्रुतनृत्येचकाचिघौकाचनोदुरु॥२८॥निदाघौस्वेदता
 पोचप्रतिघोरोषघातयोः॥परिघोयोगभेदेपिमेघोवारिदंसु
 स्तयोः॥२९॥महार्घस्तुमहामूल्यपुंसिलांबकपक्षिणि॥पृक्का
 यांस्त्रीलिङ्गःक्रीबंशीप्रेक्षणागुरुण्यपि॥३०॥द्वितीयांताः॥
 प्रतिमापूजयोरर्चाक्रौंचःपक्ष्यद्विभेदयोः॥कूर्चमस्त्रीभ्रवोर्म
 ध्येभ्यश्चुकेतवयोरपि॥३१॥द्विभ्यांस्त्रीगुरुपुत्रेनाकेशेषुष्केत्रणे
 कचः॥देशभेदेपिकांचीस्यादशस्थासकतर्कयोः॥३२॥चर्चि
 कायांचर्चास्यात्त्वकूस्त्रीचर्मगुडत्वचो॥वामनेपामरेमौचो
 नमुचिर्दितिजेस्मरे॥३३॥मरीचिर्मुनिभेदेपिचौरवन्दीमलिरुलु
 चो॥कक्कोलेपिचमारीचोमोचाशाल्मरिरंभयोः॥३४॥कुक्कुरे
 रतनारीचःशीलंकारेवरयोषिता॥केतुग्रहेतुविकचोवीचिःस्त
 रवतरंगयो॥३५॥स्वल्पेपिसारिकायांचवचायीष्मानलोशुची॥
 स्तूचीनृत्यप्रभेदेचव्यधनीशिरवयोरपि॥३६॥द्वितीयांताः॥

वाराहीचीरकाकच्छाकच्छोः नूपेद्रुमांतरे ॥ पिछारुभीभक्तमंडे
 पिलांगूलेपिलुमस्त्रियां ॥ ३७ ॥ इतिछांताः ॥ पद्यधन्वंतरीचा
 व्नावंडजःखगमीनयोः ॥ निचुलेप्यंबुजोः जस्तब्रह्मविष्णु
 स्मरेष्वपि ॥ ३८ ॥ स्यादंगजः स्मरेकेशो पुत्रे रक्तेन पुंसकं ॥ उत्सा
 हकार्तिकाबूजो केबोजो देशशंखयोः ॥ ३९ ॥ नखेकरंजेकरजः
 कुब्जो न्युब्जो दुमांतरे ॥ खनौसुरागृहे गंजा गुंजे पटहकणले
 ॥ ४० ॥ जघन्यजोः तुजे शूद्रे जलजं शंखपद्मयोः ॥ चिन्हशेफः
 पताकासुखद्वंगे पिध्वजोस्त्रियां ॥ ४१ ॥ नीरजं कमले कुष्टे पिंजा
 हिंसाहरिद्रयोः ॥ भरह्वाजो गुरोः पुत्रे व्याघ्रादारं ज्येष्ठपक्षिणि ॥ ४२ ॥
 बुधैःख्यातो भरह्वाजो द्रोणाचार्यमुनावपि ॥ भृंगराजः खगो
 षध्योर्लेघने मुनिभेषजं ॥ ४३ ॥ अगस्त्ये च हरीतक्यां रुजा स्या
 द्रोगभंगयोः ॥ गुल्मे पिबनजो बीजं रेतस्तत्त्वार्थहेतुषु ॥ ४४ ॥
 व्याजः शाठ्ये पदेशे च स्वेदरक्तात्मजाः स्वजाः ॥ निसर्गसहजः
 पुंसि स होत्येवाच्यलिंगकः ॥ ४५ ॥ सन्नद्धसंभृतौ सज्जौ हिमजा
 पार्वतीशची ॥ इतिजांताः ॥ अद्वास्त्रिषु जडे मुखे कृतज्ञः कु
 कुरेपि च ॥ ४६ ॥ संज्ञासूर्यप्रियायां च सर्वज्ञः शंकरे जिने ॥ इति
 जांताः ॥ अरिष्टं सूतिकागारे तत्रेपि च पुमांस्त्वयं ॥ ४७ ॥ काके
 निंबे च लघुने गर्ते बूपे खलेऽवटः ॥ अत्यर्थसौमयोरदृक्कृता वि
 ष्टे प्रियेत्रिषु ॥ ४८ ॥ केशतः शोणके विष्णोः क्षपीटमुदरे जले ॥ पुंश्च
 ले कुंडकीटः स्याज्जाराचब्राह्मणीसुते ॥ ४९ ॥ सपथे च क्रियाका
 रे किंलिंजशरयोः कटः ॥ कोटिः संख्यापिकरटो वाद्यभांडकुवि
 प्रयोः ॥ ५० ॥ कुलिरे कर्कटो राशौ कृष्टिः कर्षे बुधे पुमान् ॥ अत्रियेः
 पिकटुः कुंभे कुटो नाभवने द्वयोः ॥ ५१ ॥ सुरायां स्त्रीकी कटस्तु नि
 स्वेदे शैमितं पचे ॥ खेटुः सिंघाणके हीने गृष्टिर्धन्यौ पधीभिदोः
 ॥ ५२ ॥ सूकरे पुंसि घृष्टिः स्यात्स्यर्द्धा पर्वणयोस्त्रियां ॥ घोटो दातु
 वदरे पूगे देहांशे वर्णने चटुः ॥ ५३ ॥ निःश्वा सो दशनो छिष्टं शुं

चेदंतस्त्रिदेषिच॥परिमाणमुदोर्दिष्टिर्दिष्टःकालोपदिष्टयो॥५४॥
 धारादौचातकहयौकपाटेपिचनिष्कृतः॥कोटरेप्यथपटुःस्यात्
 फलकेनृपशासने॥५५॥प्रत्यारव्यातेप्रेषितेचप्रतिशिष्टंत्रिलिग
 क॥कर्पटीपुष्पवृक्षेचपूगादेश्वनवेफले॥५६॥वटीत्रिषुगुणेषु
 सिन्यग्रोधेचकर्पटके॥वर्बटयौग्रीहिभिद्वेष्योनटौभरतकामु
 कौ॥५७॥मोरटंगोर्नवेसीरेःकोटपुष्पेषुमूलयोः॥म्लिष्टंम्ला
 नेकुवचनेमर्कटीशूकशिंज्यपि॥५८॥लाटौशूकेचदेशेचव्यष्टं
 कल्पेत्रिषूषिते॥पथिवास्तुनिवातःस्याद्विकटंविहृतंबृहत्॥
 ॥५९॥वर्कराटःकटाक्षेचस्त्रीणांस्तननखस्यते॥भद्रप्रेखणयो
 विष्टिर्वर्णादौकामिगायनौ॥६०॥विटोऽद्रोलवणेविद्वेमूषिके
 खदिरेपिच॥प्रांचलोद्देश्युतिकटःप्रायश्चित्तभुजंगयोः॥६१॥सु
 टिःस्फोटेचकर्कट्यांहृष्टःप्रतिहतेपिच॥इतिटौताः॥वैश्या
 द्विजन्मजंबवृष्टःपाठायूथिकयोःस्त्रियां॥६२॥काष्ठाकालेपि
 कोष्ठस्तस्वकीयेप्यथसुध्वनौ॥ग्रीवादेशोपिकंठःस्यात्कुष्ठं
 रोगोषधीभिदोः॥६३॥रात्यूद्देकालकंठःस्याच्छिवरवंजनयोर
 पि॥ज्येष्ठोमासिचवृद्धेचज्येष्ठाचगृहगोधिका॥६४॥अम्लः
 लोप्यादंतशठानाजंबीरकपित्तयोः॥प्रकोष्ठौबाहुगेहांसौ
 वरिष्ठंमारिचेपिच॥६५॥तामेचारुतरेचाथमध्यस्थखलयोः
 शठः॥शोठोऽलसेचमूर्खेचसूत्रकंठोद्विजन्मनि॥६६॥क
 पोतविहगेपिस्यात्पृश्न्यांचप्रसभेहठः॥इतिठौताः॥प्राण्यंग
 कोशयोरंडंकुष्मांडौफलभिद्रणौ॥६७॥कुंडंखातोखयोर्जार
 जेनाकुंडीकमंडलौ॥सिंहोक्तौस्त्रीविषेस्वेदःपशौक्रोडोनने
 रसि॥६८॥खंडोऽस्त्रीशकलेनेषुविकारमणिदोषयोः॥गंडुः
 कपालेपिटकेऽप्यष्टगंडुकयोःसुमान्॥६९॥चंडौषधिःखरश्चंडो
 दंडौसैन्यार्कपार्श्वगौ॥व्यथालमाचपीडेहृयोडुःकुंतीपतौसिते
 ॥७०॥पिंडुःसोद्रेगृहाशंगेपंडुःषंडेमलौस्त्रियां॥स्तंबेशस्तेप्र

कांडोस्त्रीवरंडोवदनामये ॥७१॥ समूहेचांतरावेष्टांमंडः स्यात्सा
 रपिच्छयोः ॥ एरंडेमस्तनिक्रीवेमार्तंडोखगदेष्टिणौ ॥७२॥ याहौदे
 त्मंतरेमुंडोमुर्ध्निस्त्रीमुंडिते त्रिषु ॥ रंडास्याद्विधवोषध्योर्वितंडा
 शाकभियपि ॥७३॥ शिरवेडोतुशिखावर्होमुंडाकरिकरः सुरा ॥ ॥
 इति ढांताः ॥ आपाहोव्रतिनांदंडेमासेमलयपर्वते ॥७४॥ विचेष्ट
 वालिशोमूढोराठास्याहीसिदेशयोः ॥ पंडकंचुकिनौषंढौसमूढः
 पुंजितेनवे ॥७५॥ भुग्नेनुपपुतेव्येषवाच्यलिगेउदीर्यते ॥ इति ढांताः
 ॥ अरुणोभास्करेः नूरोमंजिष्ठाः त्रिविधाः रुणा ॥७६॥ त्रिष्वारक्ते
 व्याकुलेः शरद्वस्त्रेव्रीहंतरेव्यणुः ॥ कीलप्राग्याप्रिसीमासुस्या
 दापिबद्धणिर्द्वयोः ॥७७॥ अभीष्ट्यांतुभृशेनित्येस्यादिद्राणींद्रयो
 षिति ॥ स्त्रीबंधेसिंधुवारेचचक्षुर्दर्शनमीक्षणं ॥७८॥ उन्मूलनेषु
 दूरणमुष्णंदक्षेपिना ॥ तपे ॥ स्यात्साधनेगीतनृत्यभेदेकायस्थ
 कर्मणि ॥७९॥ करणं पुंसि संकीर्णं कल्याणं कांचनेषुभे ॥ कृष्णो
 वर्णं हरीव्यासे कृष्णं मरिचलोहयोः ॥८०॥ पिप्पलीद्रोपदी कृष्णा
 हस्तसूत्रेपिकंकणं ॥ श्रुतिराधेययोः कर्णः पिप्पल्यांजीरके क
 णा ॥८१॥ कोणोऽश्रौवाद्येलगुडेवधेहेतौचकारणं ॥ ग्रहणं
 स्वीकृतौहस्तेगुणः स्याद्रज्जुसूदयोः ॥८२॥ अंगुष्ठानामिकोन्मा
 नेगो कर्णोऽहोमृगेपिच ॥ नासिकाऽघ्रातयोर्घ्राणं चूर्णं गंधयुता
 वपि ॥८३॥ वेदांशेवद्वचादौचब्रध्नेषादेपिचाऽस्त्रियां ॥ चरणं
 श्रुतीर्णपणं स्तरवर्जूरपिचुमंदयोः ॥८४॥ जेतरींद्रेजुनेजिणुर्द्व
 णिः कठिनदूगयोः ॥ लक्षणाः कुब्जपुष्पेपित्राणोरसितरक्षयोः
 ॥८५॥ दुर्वर्णं रजतेपिस्यात्द्रोणोऽलिः कलुषीद्रुणी ॥ द्युमणो
 तरणिः पुंसिकुमारीनौकयोः स्त्रियां ॥८६॥ काष्ठागारेंबुवादिन्यां
 शैलसंधौचयेपिति ॥ द्रोणीनस्त्रीमानभेदेद्रोणः काकेकृपीपतौ
 ॥८७॥ दक्षिणादिशिलानेचदक्षिणः सरलेपिच ॥ असतीस्या
 दुर्वणीचधर्षणानिकृतौरते ॥८८॥ लुद्धमंत्रेनाडिकायांधार

पृथक् च मज्जने ॥ निर्वाणं निर्वृतो मोक्षे प्रचणोऽस्त्रगृहो शयोः ॥
 ॥८९॥ बोलेवातेवले प्राणः पूर्णं पुभून्निचासुषु ॥ पूर्णं पक्षे च पत्रे
 च प्रोक्षणे सेचने बधे ॥ ९० ॥ ग्रंथे कार्पापणे चास्त्री पुराणामनवे
 त्रिषु ॥ पाष्णिः पादे व्यूहपृष्ठे बाणी व्यूतिश्च भारवी ॥ ९१ ॥ मंत्राख्य
 वेदे विप्रो घे क्लीबना ब्राह्मणो द्विजे ॥ लिगायेऽलिजरे मौक्तिकादौ
 स्त्रीपुंसयोर्मणिः ॥ ९२ ॥ अजागलस्तने चापि मस्तुणौ मृदू कर्कशौ
 ॥ निश्मश्रु पुरुषोद्देशौ मत्कुणावथरोहिणी ॥ ९३ ॥ नक्षत्रे रोहिता
 यांचरणः कृणनं युद्धयोः ॥ लक्ष्मणा सारसी दाशरथिः श्रीमांश्च
 लक्ष्मण ॥ ९४ ॥ क्षागेपिलंबकर्णः स्याद्वेणुर्वंशे नृपांतरे ॥ बा
 णाक्षिं द्यां शरे बाणे वृष्णि र्याद्वमेव योः ॥ ९५ ॥ कर्णे श्रुतौ च श्रव
 णं शरणं मारणेऽपि च ॥ श्रेणि संतौ सकपात्रेन क्लीबं कारुसंहतौ ॥ ९६ ॥
 कषे मांस्वचतुष्के च शाणः शोणो नदेऽरुणे ॥ पक्षे श्राणं यवाग्वां
 स्त्री श्रीपर्वणं गणिकारिका ॥ ९७ ॥ पद्मे च श्रमणा भिक्षुक्यां मुंडी
 र्या च दृश्यते ॥ सुवर्णं मानमेदे पिश्रूणां शूर्मी च दारुच ॥ ९८ ॥ स्या
 णुशंकु शिवौ विष्णो सुषेणः करमर्दकौ ॥ कपिवैद्ये चाथ हतौ हरण
 यौ तकेऽपि च ॥ ९९ ॥ इति णां ताः ॥ मोक्षः सुधायज्ञशेषोऽयं चि
 त्तवारिचामृतं ॥ अमृता तु गुडं च्याह्वीतक्या मलक्यापि ॥
 ॥१००॥ शेषे विष्णावनंतो नागुडूचीदूर्वयोऽस्त्रियां ॥ क्लीबं रवे त्रिष्व
 नवधा वृश्मंतं मरणेऽप्युभे ॥ १०१ ॥ चुल्यां च पूर्णिमा भेदेऽनुमतिः संम
 तावपि ॥ स्वरूपे तं विनाशे नानस्त्री शेषेऽतिके त्रिषु ॥ १०२ ॥ गते ज्ञाते
 प्यवसितं मर्वतावश्च लुप्तितौ ॥ अर्वती कुंभदास्यां चाश्रादितं प्रा
 र्थिते हते ॥ १०३ ॥ क्षिप्ता द्विभेदयो रस्तः स्यात्प्राज्ञेष्वपि चाक्षते ॥ कृषा
 वसत्येऽप्यनृतमाकृतिर्जातिरूपयोः ॥ १०४ ॥ आसौ लब्धहितो देर्घ्य
 भाविकालेऽपि चायतिः ॥ आचितः शांकटो न्मेयेऽप्यावर्तश्चिंतने
 पि च ॥ १०५ ॥ आयस्तस्ते जिते क्षितेऽथारव्या तं तिष्ठिभापिते ॥ अंशे
 तदात्वे चापात आहतं गुणितं हते ॥ १०६ ॥ मृषोक्ते चाथ दग्धे स्यात्

दुषितं स्थितवत्यपि ॥ व्यसनात्तैचोपरतुः उदितं प्रोक्त उदिते ॥
 ७ ॥ स्यादुस्तूरे पिचोन्मतः क्षिते मृष्टे पिचोद्धृतं ॥ उत्तमं शुष्कमोसे
 पिबन्त्युत्पाते प्युपाहितः ॥ ८ ॥ उदास्थितश्चरेद्वास्थे स्यादतिः
 स्मृतिरक्षयोः ॥ अरतमुच्छशिले सत्ये एतावागतकर्बुरौ ॥ ९ ॥ ऐरा
 वतो नागरं प्यथ कौतिर्द्युती छयोः ॥ किरातौ म्लेच्छभूनिबौकां
 तस्तु प्रियरम्ययोः ॥ १० ॥ केतुर्ग्रहात्पातचिन्हे कलितं विदिता
 त्मयोः ॥ कपोतः पक्षिमात्रे पिगुप्तं रक्षितगूढयोः ॥ ११ ॥ गतिर्यात्रा
 दशोपायाश्शोढः सूर्यश्च गोपतिः ॥ गृहीसत्री गृहपतिर्गीतं शब्दि
 तगानयोः ॥ १२ ॥ गर्जितं स्तवितेनेभेग्रस्तं वाभेदभुक्तयोः ॥ चर्म
 प्वत्येनदीरंभेजातं व्यक्तौ घजन्मसु ॥ १३ ॥ सूर्यावर्ते पिजामा
 त्तानावाते पिष्टपेजगत् ॥ जातिश्चुन्दसिमालत्यांचुल्यां जातीफ
 लेकुले ॥ १४ ॥ व्याप्तविस्तृतवाद्येषु ततं तिक्तं सुगंध्यपि ॥ चापे
 तृणत्वे तृणातातातः पित्रनुकंपयोः ॥ १५ ॥ दुर्गतिर्नरकेनैस्व्ये
 दुर्जातं व्यसनेऽपि च ॥ दिवाभीत उल्लूके स्यात्कुम्भिले कुसुदाकरे ॥
 १६ ॥ विसृष्टेरक्षिते दत्तं द्रुतं शीघ्रविलीनयोः ॥ दशने शैलशृंगे च
 दंतः स्यादौषधौ स्त्रियो ॥ १७ ॥ दिती खंडनदैत्या वैधृतिस्तुष्टौ
 क्रतावपि ॥ राशौ च धातुनिर्वाणे सुस्थितत्वे च निर्वृतिः ॥ १८ ॥
 अस्वाध्याये कुरूपे च प्रत्यक्तौ स्त्री निराकृतिः ॥ जंबां स्त्री नान
 दीकांतः सिंधुवारे जलाब्धिषु ॥ १९ ॥ निमित्तं हेतुचिह्नं गंतुं देवा
 देशपर्वसु ॥ प्रसृतः कुञ्जिते पाणौ जंघायां स्त्री गते त्रिषु ॥ २० ॥
 प्रकृतिर्गुणसाम्ये स्यात्स्वभावामात्यशोरपि ॥ प्रतीकारे प्रतिकृ
 तिः प्रतिबिम्बेऽथ प्रकृतिः ॥ २१ ॥ पंक्तौ मार्गे पिपूतं तु पवित्रे बहुली
 कृते ॥ श्रेणिर्दशचपंक्तिः स्यात्प्रसूतिर्जन्मतोकयोः ॥ २२ ॥ प्रति
 पत्तिश्चित्प्रवृत्तिः प्राप्तिः प्रागल्भ्यगौरवे ॥ पारावती गोपगीति
 लवली फलयोरपि ॥ २३ ॥ पलितं कर्दमे पि स्याद्विधौ भूपे प्र
 जापतिः ॥ शक्ते निवारणे तृप्तौ पर्याप्तं स्याद्यथेक्षिते ॥ २४ ॥

प्रेतो मृते प्राणिभेदे पितृसन्धातेषु पक्षिणो ॥ क्लीबं बिंदौ पृषन्नेणे
 पृषतोऽप्यनयोर्नरि ॥ २५ ॥ खातादौ पुरिते पूर्वपातो भ्रंशे च रक्षिते
 ॥ प्रेषितेऽपि प्रतिक्षिप्तं प्रतीतः सादरेऽपि च ॥ २६ ॥ पुतः स्वेचाभियुक्त
 हेतौ च प्रार्थितो समो ॥ द्विष्टेऽपि च प्रतिहतः प्रोदितं गुणिते धने २७
 प्राप्ते ज्ञाते परिगतं प्रपातो भृशुनिर्झरो ॥ लोकायते कच्छये च ये च
 गुप्तः स्मृतो बुधैः ॥ २८ ॥ लब्धे समं जसे प्राप्ते पक्षिर्गौरवपाकयोः
 ॥ पारिजातो देवतरो मंसुरे पारिजातके ॥ २९ ॥ वृत्तिवार्ताप्रवाहेषु
 प्रवृत्तिरथ पोतके ॥ पाने च पीतिः सिते तु प्रोक्षितं निहतैः पिच ३०
 रामानुजेनाख्यशास्त्रे दौःप्यतौ भारती नरे ॥ जिने पूज्ये च भग
 वान् भोगवान्नाख्यनागयोः ॥ ३१ ॥ सेवाविभागयोर्भक्तिर्भवा
 न्युषात्सदृश्यो ॥ पक्षिण्यां वाचि च तौ च भारती भारते पुनः ३२
 जंबुद्वीपे व्यासकृतौ भूतिर्भरणमूल्ययोः ॥ कुड्यभेदनयोर्भि
 तिर्भास्वेतौ सूर्यभास्वरौ ॥ ३३ ॥ पृथिवीजननी गाबो ब्रह्मण्याद्या
 श्वमातरः ॥ मूर्द्धाभिषिक्तो मात्येऽपि नुक्तो निर्वृतमोचितौ ॥ ३४ ॥
 मूर्तस्याग्निषु मूर्च्छाले कठिने मूर्तिमत्यपि ॥ मतिरिच्छाऽप्यथ य
 तिः पाठच्छेदे मुनौ पुमान् ॥ ३५ ॥ न्याययोजनचोर्युक्तिः पाण्ड्यधि
 पारसां प्रती ॥ रेवती हलिपल्यां भस्मरपल्यां च रेवति ॥ ३६ ॥
 रिक्तं वने पिरीतिस्तलोहकिट्टारकूटयोः ॥ रोहितमृजुशक्ता
 स्वेरक्तेनामृगमीनयोः ॥ ३७ ॥ शैलभेदे सुवर्णालौ शंकरेऽपि च रेव
 तः ॥ स्वर्णाभ्यक्तेऽपि सितं कस्तूरीपृक्कपोर्लता ॥ ३८ ॥ चर्वुला
 धीतयोर्वृत्तं वार्तं कुशलनीरुजोः ॥ वासेऽपि वसतिर्वृक्षमात्रेऽपि च
 वनस्पतिः ॥ ३९ ॥ वर्तनेऽपि च तौ वृत्तिर्वर्तिर्दोषदशास्वपि ॥ ला
 भसंबंधयोर्व्यासिर्विष्णुस्तापि धवापि च ॥ ४० ॥ छेदे विनाशे
 विच्छित्तिर्विगतौ वीतनिष्प्रभौ ॥ असाराम्भे भयोर्वीतं वीतं
 कुशकर्मणि ॥ ४१ ॥ अभ्युद्यते विकसिते चेष्टिते च विजृम्भितं ॥ वि
 रुतौ रोगिबीभत्सौ चित्तरव्याते धनेऽपि च ॥ ४२ ॥ दृष्टेऽपि व्यापतं

शुक्तिमुक्ता स्फोटाश्चलस्मणोः॥ अस्त्रभेदेपिशक्तिः स्याच्छांतिः
 स्यान्मंगलेशमे॥४३॥ वेतसेपिच शीतोनाशुक्तं पूताम्लनिष्ठुरं
 ॥ शितिर्भूर्जेः सितकृष्णो श्रीमंतौ तिलकेश्वरौ॥४४॥ ब्रह्मशक्तौ
 शतधृतीवार्तायां अवणेश्रुतिः॥ दुर्बले निशिते स्यातां शितशा
 तावशो वचः॥४५॥ सरस्वती सरिद्धौ श्रुतौ वंदिनि पारदे॥
 स्मृतिः स्याद्धर्मशास्त्रे पि प्रवादे पि च संस्मृतिः॥४६॥ रणे सभा
 यां समितिस्तिमितौ किन्न निश्चलौ॥ स्थपतिः कंचुकी कारुभे
 देगीष्पतिजा गकृत्॥४७॥ संबंधे पि च संवित्तिर्मर्यादायामपि
 स्थितिः॥ सीतालांगलरेखा स्याद्धोमगंगा च जानकी॥४८॥
 सूतृतंकुशले सत्ये सुदोहागौ श्रुतुवता॥ शर्करापि सिताशो
 र्धे सत्यतिज्ञे पि च स्थितः॥४९॥ सती कात्यायनी साध्योः संघा
 तो नरके च ये॥ हरीतकी हैमवती गौरी शुक्लवचा वपि॥५०॥ स्त्री
 हरिद्विशिवर्णे नादूर्वा पि हरितामता॥ इति तांताः॥ आति
 थिः कुशपुत्रे पि हरीतक्य पि चाव्यथा॥५१॥ अपेक्षाः लंबनंचा
 स्यास्यादर्शो विषये पि च॥ भटे पुं स्प प्रति रथं यात्रामंगलसा
 म्नि च॥५२॥ उन्माथः कूटयंत्रे पि कुथः कंबलवर्हिषोः॥ काशे
 सुते च सवशुर्ग्रंथो द्वात्रिंशदक्षरी॥५३॥ धनंचयं यनाचापि ती
 र्थतूपाययोगयोः॥ कट्यं शपोणयोः प्रोथो वीथी पत्तौ गृहांश
 के॥५४॥ वानप्रस्थो मधूके पि स्यात्तृतीये पि चाश्रमे॥ काकोल्या
 मलकी ब्राह्मी वयस्यातरुणे त्रिषु॥ सूर्यमंथानयोर्मंथः सां
 तरे प्यथ मन्मथः॥ कपित्थे कामदेवे पि रथः पौरुषदेहयोः ५६
 पुंसि स्त्रियांच षड्शः करंज वचयोः क्रमात्॥ सिद्धार्थः सर्षपे
 च्छे संस्था स्थिति विनाशयोः॥५७॥ संस्था समाप्ति क्रतुषु वस्तु
 यो निजराष्ट्रकः॥ सिक्थो भक्तपुलाके नाम धूर्तिष्टेन पुंसकं ५८
 इति थांताः॥ अष्टापदं शारिफले सुवर्णे स्त्री पशौ पुमान्॥ वा
 मनेभ्यां स्त्रियां क्लीबं केयूरे नांगदः कपो॥५९॥ अर्बुदो रुजि संख्या

यामामोदोगंधहर्षयोः॥१॥रहस्येस्यादुपनिषत्समीपेसदनेपिच
 ॥६०॥कंदोस्त्रीशूरणेमूलेराजलिंगविषाणयोः॥स्त्रीककुत्क
 दुकंदस्तुभृंगवेररसोनयोः॥६१॥स्त्रीगंभार्याक्लीबमब्जेदिङ्ग
 गकुमुदःकपो॥पुष्पेक्लीबंभ्रमौकुंदःसोदोरजसिपेषणे ६२शिव
 जूतवराटेपिकपदोथामयेगदः॥विष्णोर्भातिरिचास्त्रेस्त्रीपला
 शेरुतिच्छदः॥६३॥देशेजनेजनपदोनिषादोश्चपचस्वरौ॥वा
 क्येशब्देःप्रदेशेपिपदं पादस्तनद्वयोः॥६४॥मूलेप्रत्यंतशैलेचप्र
 सादस्त्वनुरोधने॥स्वच्छेकाव्यगुणेचाथप्रतिपत्तिथिसंविदे॥६५
 विप्रुङ्गजाताचविंदुस्यान्मंदौस्त्वेरशनैश्चरौ॥हस्तिभेदश्चाथम
 दःस्यात्कस्तूरीभदानयोः॥६६॥गर्वेषुक्त्रेथमाकंद्यामलक्ष्याना
 म्रपादपैर्मर्यादाधारणासीम्नोर्महानादोगजेपिच॥मेनादास्तु
 त्रयश्छागमार्जारकशिखंडिनः॥विशूदःपांडुरेव्यक्तेशारदो
 जलदेपिच॥६७॥स्त्रियाचशारदीतोयपिप्यलीसप्तपर्णयोः
 ॥संवित्संकेतकेपिस्यात्समर्यादोतिकेस्थिरे॥६८॥न्यंजनेसूप
 कारेचसूदःसूपवदिष्यते॥धर्मस्वेदनयोःस्वेदःसंपल्लुस्म्यांस
 मुच्चये॥७०॥द्वुतिदांताः॥खंडेनासमभागेऽर्धमवधिःसीमकाल
 योः॥आविद्धंप्रहृतं वक्रमानज्जंवाद्यबद्धयोः॥७१॥अलंकारोपि
 चाबद्धःप्रत्याशाप्याधिरुच्यते॥कुटुंबव्यापृतेधर्मचिंतायाच
 विशेषणे॥७२॥उपाधिरुग्रगंधेतुवचास्येत्रयमानिकेऽपलब्धि
 र्मतिप्राप्त्योर्ऋद्धिःसंपदिचौषधे॥७३॥राहौशिरःशून्यकायेक
 बंधःक्लीबमंबुनि॥गोधातलेनिहाकायांगंधोगर्वेबलेपिच॥
 ७४॥दोग्धागोपेकवौवत्सेदुग्धंक्षीरेप्रपूरिते॥दिग्धंलिप्तेविषा
 क्तेचतुर्विधोरबलदुर्गतौ॥७५॥रोधोनिरोधेनाशेचबुद्धोद्भाते
 जिनेंबुधे॥निषेधबुद्धयोर्बाधोरोहिणेयकवौबुधः॥७६॥देत्य
 चैववसंतेषुद्रुमभेदेचनामधुः॥सिद्धंचिताभिसंक्षेपेनिद्रायांच
 यमागधी॥७७॥पिप्पल्यापूथिकायांनालग्रेमगधजेत्रिषु॥

लघुनेऽतिविषायांचशुंठ्यामयिमहोषधं॥७८॥सीतायोजनगं
 धास्यात्कस्तूरीव्याससूरपि॥विधिर्ब्रह्मणिकालेचप्रकारेवेध
 नेविधा॥७९॥पृक्कामहिह्यचवधूर्विश्वस्तोतुद्भटश्वविश्वज्यः
 ॥विश्वज्यंवाह्यंशुद्धंविषुपूतकेवलयोः॥८०॥आहूनिवाये
 अह्नालोविषुसाधुर्धनित्यदि॥स्केधःसंधेपिसिद्धस्तुनित्य
 निष्पदनादिषु॥८१॥संधिःसुमान्तरुंगायांभेदेसंधदनेभगे॥
 दूतिध्यास्ताः॥कुलेख्यातेचाभिजनःस्यादध्वाकालवर्त्मनोः
 ॥८२॥दूतिवृत्तेऽवदानंस्यात्कर्मखंडनयोरपि॥अग्रजन्माः
 ग्रजेविप्रेस्यादन्नंभक्तभुक्तयोः॥८३॥विनीतेविप्रभेदेचानूधा
 नोःश्रींविवाद्यपि॥अंतावसायीचांडालेमुनिभेदेचनापिते८४
 अश्वकुत्सितयोरर्वावज्जेविद्युतिचाशनिः॥वर्णमात्रेविसर्गेचा
 भिनिष्ठानोऽद्देहये॥८५॥पार्थदुर्मेमयूरेनाअर्जुनस्त्रिषुपां
 दुरे॥अर्जुनीगव्युषायांचभृगंवृश्चिकयोरली॥८६॥आत्मा
 नोप्याकलनंविबंधपरिसंख्ययोः॥आवेशनंशिल्पगेहेभूता
 वेशेऽग्रगंदुके॥८७॥विशेषेचोपधानंस्यात्तत्तुल्यामुद्धानमुद्र
 मे॥अगंभीरेपिचोत्तानःशराभ्यासेष्युपासनं॥८८॥स्यात्का
 त्यायन्यर्धवृद्धागौर्योर्वररुचीनरि॥शिरीषास्नातकाश्वत्थग
 र्दभांडेकपीतनः॥८९॥चीरेपिकौपीनमश्वेषुन्नागेपिचकेसरी
 ॥कुलीनत्वेचगुह्येचकौलीनमश्वकंचुकी॥९०॥स्थापत्यवर्म
 तेसर्पकूटोच्छेदेचकल्पनं॥कामिनोस्त्रेणचक्रौचकृतिनौ
 योग्यपंडितौ॥९१॥कांचनंतुहेम्निनागकेसरेकांचनीनि
 शा॥धातुवाहतेकांस्यकारेकारंधमीनरि॥९२॥चर्विकचि
 ल्लदयितेरवकामिन्योप्रकीर्त्यते॥विषदिग्धपशोर्मसैगृजनं
 नारसोनके॥९३॥गहनंगह्वरेदुखेवनेथांबुदमुस्तयोः॥घनः
 पुसिघनंवाद्यंचर्मस्यात्फलकत्वचोः॥९४॥चीनोवस्त्रव्रीहि
 भेदेचिन्हंलक्ष्मपताकयोः॥चक्रिणोविष्णुभुजगकुलालया

ग्रामयाजिनः॥१५॥ कंथेनाचलनं कं पेचलनी वस्त्रधर्षरी॥ भूर्जे
 फलकपाणौ च चर्यश्चालं बुधेषु मान्॥१६॥ निवेपिच्छुर्दनं वांते ज
 वलोदेशवेगिनौ॥ बुद्धेजिनो जित्वरेचजीवनं वर्तनां भसो॥१७॥
 शूरेदातरि च त्यागी व्रतिशो च्यौतपस्विनौ॥ तपनो नरके भातौ वि
 रले॥ ल्ये कशेतनुः॥१८॥ कीडादौ देवनं नाः स्नेहिजन्मा दंतविप्र
 यो॥ दानं गजमदेत्यागे खंडने रक्षणे पिच॥१९॥ दर्शनं वर्णमुकुर
 चक्षुःशास्त्रोपलब्धिषु॥ स्त्रीदीर्घकोप्यां दुर्नामाः शिशुं मन्त्रं बले ध
 ने॥२०॥ धन्वामरौ धन्वचापे धावनं गतिशौचयोः॥ निर्भर्त्सनं
 खलीकारालं तयोरथ नंदनं॥२१॥ देवो धाने सते पुंसि नग्नौ सपण
 वंदिनौ॥ श्रुतौ दृष्ट्या निश्चमनं खगंगा पित्तलिन्यश्च॥२२॥ ग्रंथि
 प्रस्तावयोः पर्वविषु वत्प्रभृतिष्वपि॥ प्रतिमानं प्रतिष्ठाया गज
 गं तांतरा ह्ययो॥२३॥ पाकस्थाने कुलालस्य वाते च पवनः पुमा
 न्॥ दूरीतकीराससी च पूतना॥ थवरा लके॥२४॥ पाठीनो गुग्गु
 लुद्रौ चरुक्षौ वृक्षौ पलाशिनौ॥ फाल्गुनो मासि पार्थे च स्त्री विदग्धा च वाणि
 नी॥२५॥ वर्धमानः प्रश्नभेदशरावैरंडविष्णुषु॥ सेनानदी च वा
 हिन्यौ छेदे हृदौ च वर्द्धनं॥२६॥ भुवनं विष्टपेतो ये भिन्नंदीर्घे वि
 शेषिते॥ जन्माश्रयश्च भवनं भाजनं पान्नयोग्ययोः॥२७॥ भृतिः
 कांचनयोर्भर्ममलिनं भूषितेः सिते॥ मानं प्रमाणे तौ ल्ये च मी
 नो राश्यंतरे द्रुषे॥२८॥ मदनाः सिक्थधूस्तूरतरुभेदमनोभवाः
 ॥ मुनिर्वाचयमेव देहं दंष्ट्रं पाचमालिनी॥२९॥ मातुलानी तु भंगा
 यां मातृभ्रातृस्त्रियामपि॥ राशौ शुग्मे च मिथुनं पिष्यवली मधुस्त
 दनी॥ १०॥ पनं स्यान्निरसने कालसेपे च वर्तने॥ चतुःकोश्यां च
 योगे च योजनं स्यात्तु वाहने॥११॥ गतौ च यानं यो निस्तूत्यति
 स्थाने भगे पिच॥ रसनं तु ध्वनौ स्वादे रसज्ञा रास्त्रयोः स्त्रियां॥
 ॥१२॥ यक्षे चंद्रे च राजा स्यात्तूरक्तः कामी च रागिणौ॥ गोपिते रो
 चना कूटशात्मलो रोचनः पुमान्॥१३॥ निशाहरिद्रा रजनी

छेदेभूजेचलेखनं॥राशीनामुदयो लब्धं सक्तलज्जितमोक्षि
 दु॥१४॥ यौषिज्जिह्वाचललनालक्षणं नामविद्रुयोः॥रितेवि
 लानसुहृन्नेविलसुं मध्यलग्नयोः॥१५॥ दैवानिष्टफलेसक्तौ
 च सननिष्पलायमे॥स्वतंत्रतान्वव्युत्थानं वामनोविष्णुदिग्ग
 जौ॥१६॥ सर्वभूतफलेशुष्केवानंस्यूतेकटेगतौ॥वृषपवांशि
 वेदेस्तेदेष्टुनंसुदुटेगतौ॥१७॥ वेशकरेपिविषयीकामिनिक्लीव
 सिद्धिये॥वृक्षादनीस्याद्वं हायांस्त्रिंशंकुठारकेपुमान्॥१८॥
 समालब्धेविभक्तेच विच्छिन्नं वाच्यलिंगकं॥लब्धेज्ञातेस्थिते
 विच्छिन्नेदनाज्ञानपीडयोः॥१९॥ वर्तनीतर्कुपीडेपिस्त्रियांवर्तन
 वर्तनीयोः॥वनश्चाजं वुकेन्याग्नेविपन्नोऽहोविचक्षते॥२०॥ देव
 शंसिनिमित्तेचशकुनंपुंसिपक्षिणि॥चूडावानुकुटश्चापिशि
 र्वाशृंगारिणौत्विनौ॥२१॥ क्रमुकश्चसुवेशश्चपार्थिहोःश्वेतवा
 हनः॥नयूरेभीष्मशत्रौचशिरवंदुयथविह्वलनं॥२२॥ विद्मिंसा
 यंविडुलेचयमेनाशमनंवधे॥प्रयेनःशुक्लेपक्षिभेदेशकुनिः
 सौख्यलेखगे॥२३॥ धान्यभेदेपुमान्पट्टिहायनःकुंजरेपिच॥
 नासाधौसंज्जनं हस्तौसाधनंसिद्धमेदयोः॥२४॥ समानोदेह
 वायोचसंस्थानंमृत्युरूपयोः॥संतानःसंततौदेववृक्षेचापत्य
 गोत्रयोः॥२५॥ क्रतोरुत्तानेचसवनंमरणोपिसमापनं॥स्पृष्टनं
 स्वपणेनानुरथेतिनिष्पादपे॥२६॥ सप्तज्ञानेचशयनेस्वप्नोः
 अस्पर्शान्नयोःस्पर्शनंस्पर्शनोवातःसूत्रंपृष्ठेफलेपिच॥२७॥
 सेवनंसीवनोपास्त्योःशाश्वताजौसदातनौ॥पुत्रेवौचसूनुः
 स्मात्पुत्रातर्कपिकनीयसि॥२८॥ सीमावाटेस्थितौक्षेत्रेस्वामीभ
 त्तरिष्यमुखे॥धूमवंशशरामर्त्याःसुवर्वाणःप्रकीर्तिताः॥२९॥ ह
 नुर्ददृविलासिन्यांकपोलावयवेपिच॥दूतिनांताः॥सजलेमहि
 र्धेःनृपोःबलेपःसंगवर्गयोः॥३०॥ आक्षेपोभर्तृनाक्षष्ट्यारा
 क्त्योवेशकल्पने॥तृणभिद्रुल्लिन्युलुपंचंद्रेनारुयुहुपःप्लवे॥३१

कल्पः शास्त्रे विधौ न्याये संवर्तते ब्रह्मणो दिने ॥ धान्ये कुशेष्टमांशे
 न्द्र कुतपश्छागदंबले ॥ ३२ ॥ गुणरुसेपिकूपो विट्सायोरस्त्रीकु
 णपः शवे ॥ जिह्वापः शुनिमाजरे त्रपु सीसकरंगयोः ॥ ३३ ॥ पा
 दुकायां स्त्रियां रुसेपादपीठे च पादयोः ॥ पिंडेषु ष्यौ जवाशौ कौ पु
 ष्यकुसुम आर्तवे ॥ ३४ ॥ ग्रंथां वृत्तौ पशौ शब्दे स्वभावे नाटकादिषु ॥
 रूपमाकारसौंदर्यमानकेष्वपि दृश्यते ॥ ३५ ॥ शररोषणयोरोपो
 लेपो लेपनजेमने ॥ विटपः पल्लवे स्तब्धे विट्मेहो वलंबपा ॥ ३६ ॥
 आक्रोशे शपथे शापस्वापः शयननिद्रयोः ॥ दूतियां ता ॥ त्रिषु
 स्याकुत्सितेरेफोरवर्णे तु पुमानयं ॥ ३७ ॥ दूतिफांताः ॥ गजग्री
 वा बिले कंबुः कलंबः शरनालयोः ॥ वृदे कदंबो नीपे नाकादंबौ
 शरपक्षिणौ ॥ ३८ ॥ ग्रीहविप्लवयोर्दिवः प्रलंबौ द्वे स्य शाखयो ॥ विं
 बं विंबफले रूपे संवस्तु सलानने ॥ ३९ ॥ कल्याणवति वज्रे च हेरं
 बोमहिषेऽपि च ॥ दूतिवांताः ॥ स्वर्णारंभाव वलंबौ वाणी च्छेदोप्य
 नुष्टौ ॥ आरंभ उद्यमे दर्पे कामे ब्रह्मणि चात्मभूः ॥ अरुषभौ श्रे
 ष्ठवृषभौ कर्भौ ॥ धः करोष्टयोः ॥ ४० ॥ कुंभौ चारस्त्रियाः कांतेरसो
 राशिप्रभेदयोः ॥ वीणाप्रसेवे कुकुभो नगभेदेऽर्जुनद्रुमे ॥ ४१ ॥ गद
 भः मुक्कुमुदेखरे पुंस्यथ दानवे ॥ जंबीरे व्यसहारे च जंभौ दंतेपि
 चेष्यते ॥ ४२ ॥ दुंदुभिर्द्वे स्य भेदेऽपि दंभः कैतव कल्कयोः ॥ दुर्लभं क
 लुरे काम्ये सदृश न्याजयोर्निभ ॥ ४३ ॥ मुख्यशब्दसत्रयो पुंसि ना
 भिप्राप्यंगके द्वयोः ॥ चक्रमध्ये प्रधाने च स्त्रियां कस्तूरिकामदे ॥
 ॥ ४४ ॥ भूर्भू मौस्थानमात्रे च भगृसे भृगुजे प्रमान् ॥ रंभा कदल्य
 सरसोर्विभुः स्यात्स्वामिभृत्ययो ॥ ४५ ॥ पुनर्नवायां चर्पाभू स्त्रीना
 किंचुलुके पूवे ॥ विसृंभः केलिकलहे निश्वासे प्रणयेऽपि च ॥ ४६ ॥ सु
 रभिः स्याद्वसंतेपि सभाद्युतालयेऽपि च ॥ दूतिभांताः ॥ अभ्याग
 मो विरोधे च शास्त्रमायातमा गमः ॥ ४७ ॥ मठादौ ब्रह्मचर्यादि च
 तुष्के चाश्रमो स्त्रियां ॥ अंगीकृता तु पगमः समीपगमनेऽपि च ॥ ४८

उमादुर्गाः तसीचाशपीडायां वीचिवेगयोः ॥ वस्त्रसूक्ष्मेचरेखा
 यांचोर्मिः स्त्रीपुंसयोर्मर्तः ॥ ५० ॥ कुसुमं स्त्रीरजः पुष्पं स्मेमं क
 ल्याणरक्षयोः ॥ स्मेमाचंडाः शकलमालेखनीचौरशालयः ॥ ५१
 रेतोनि कामकाम्येषु कामं पुंसि स्मरेत्तयोः ॥ स्मोममदुदुकूलेच
 ग्रामः संवसथे स्वरे ॥ ५२ ॥ गुल्मः स्तंबे घटभेदे घर्मः स्वेदातपो
 असु ॥ जिह्वाः स्यात्कुटिले मंदे तलि मंतल्यकुट्टिमे ॥ ५३ ॥ तोक्मं
 कर्णमले पुंसि हरिते च हरियवे ॥ द्रुमो यक्षे श्वरे वृक्षे द्रुमो द्रुमशुद्धे
 दुयोः ॥ ५४ ॥ धर्मोऽहिंसोपमायोगोपनिषत्सु धनुष्यपि ॥ कटे कुं
 ड्याच निगमो नियमो निश्चये व्रते ॥ ५५ ॥ यंत्राणां बंधयोश्चाथ
 पंचमः स्वरसंख्ययोः ॥ पद्मो स्त्रीचिंदुजालेऽब्जे व्यूहे संख्यातरे
 निधौ ॥ ५६ ॥ गजानां दंतबंधे पिप्रतिमाः लुक्तावपि ॥ भूमिः स्थाने
 पिदुंदां लुनिर्गलभ्रांतिषु भ्रमः ॥ ५७ ॥ गंगेयभीषणौ भीष्मो भीमः
 शंभौ च पांडवे ॥ नरके मंगले भौमः स्वरे मध्ये च मध्यमः ॥ ५८ ॥ य
 मः सैयमकीनाशसुग्मजेष्वशराघवे ॥ शम्भुः पशो भार्गवै च रुक्मं
 लोहसुवर्णयोः ॥ ५९ ॥ संपत्कमलयोर्लक्ष्मीर्विभ्रमो भ्रमहाव
 योः ॥ श्यामाशुद्राकौ किलाच श्रामो मंडपकालयोः ॥ ६० ॥ सार्व
 भौमो गजेराक्षि संभ्रमो साध्वसादरो ॥ दूतिमांताः ॥ भिन्नास
 मानयो रन्यः स्यादभिरक्षा यशस्यपि ॥ आत्रेयी पुष्पवत्यां स्या
 न्नदीभेदे च नासुनो आश्रयः स्कंधआधारे आदित्यो भास्करे सु
 रे ॥ ६१ ॥ वेदोपदेशावन्मायो हृषीकेशे तसींद्रियं ॥ द्रुज्या स्यात्सं
 गमे दाने यागेर्चायां गुरोपुमान् ॥ ६२ ॥ उदयोऽद्रावुन्नतौ च कषायः
 सुरभौरसे ॥ कायः स्वभावे लक्ष्मे च संघे मूर्तौ कदैवते ॥ ६३ ॥ कौकु
 ल्यमनुतापे स्यात्पुक्तकरणेपि च ॥ कश्यपकशादर्मये च काद्र
 वेयोऽहिरंगयोः ॥ ६४ ॥ काव्यं प्रबंधेषु केनाकुलायः स्थाननी
 दुयोः ॥ गव्यं गोहितदुग्धादीज्यायां गव्यात्तु गोकुले ॥ ६५ ॥ भीष्मो
 नाहे निगंगेयं गोप्यो गोमय्यचेटकौ ॥ गातव्यगायनौ गेयो गृह्य

मस्वेरिपक्षयोः ॥ ६७ ॥ चैत्यमायतनेबुद्धविप्रोद्देशकवृक्षयोः ॥ च
 पुष्पं सभगेचसुहृतेस्त्रीकेतकेपिच ॥ ६८ ॥ युद्धेदृष्टेचजन्यं
 स्याज्ज्यास्यान्योऽप्योक्षितावपि ॥ कूटायुर्गुलुद्रौचन्निवेद्यां
 त्रितयेन्नयी ॥ ६९ ॥ निचेचस्त्रगृहेदूष्यंदस्यूतस्करवैरिणो ॥ भे
 षजेद्रुविकारेचद्रव्यंभव्येचपित्तले ॥ ७० ॥ द्वितीयातिथिभित्य
 ल्योः पार्थेग्रौचधनंजयः ॥ निकायौसंघनिलयौनित्येसतत
 शाश्वते ॥ ७१ ॥ पर्यायः स्यात्प्रकारेपिप्रायोनाभूमतुल्ययोः ॥
 पश्यंहितेभ्यापश्यापानीयंपेयनीरयोः ॥ ७२ ॥ पौलस्त्यौराव
 णश्रीदौस्वर्गलाभौफलोदयो ॥ ब्राह्मण्यं ब्रह्मसंघेपिबालेयौमृ
 दुगर्दभौ ॥ ७३ ॥ वीर्यं प्रधानधातौचभयंभीकुब्जपुष्पयोः ॥ अत
 धीनेसहायेचभुजिष्योहस्तसूत्रयोः ॥ ७४ ॥ स्यान्मायाशोबरीबु
 द्धोर्दौत्यशिल्पुष्टयोर्मयः ॥ मयुरश्चेक्रतुदयेरूप्यंनिषुसुरूपके
 ॥ ७५ ॥ आहतस्वर्णरजतेरजतेचनपुंसक ॥ वत्सेवलेबुधेरोहि
 णेयोश्श्लेषवाद्ययोः ॥ ७६ ॥ लयोयुक्तेचलभ्यस्याद्विषयोदेश
 गोचरौ ॥ वर्गप्रस्थानयोर्व्रज्यावदान्यस्यागवान्तवाक् ॥ ७७ ॥
 स्त्रीमल्यांनिर्जनेशून्यंशौर्यंचारभटीवलं ॥ शांडिल्यौमुनि
 मालूरोसौरभ्यचारुतापिच ॥ ७८ ॥ साध्यादेवाः फलंसाध्यंस्थे
 यौनेत्पुरोहितौ ॥ नाशैलेसह्यमारोग्येसामर्थ्यशक्तियोग्यते
 ॥ ७९ ॥ एकत्वादौविचारेचसंख्याक्रीबेचसंयुगे ॥ हिरण्यंरत्नसि
 स्वर्णमानभेद्वराटयोः ॥ ८० ॥ उरस्यपिचबुक्कापोहृदयंमान
 सेपिच ॥ दूतिपांताः ॥ अंकुरोरोष्णिरुधिरेवारिण्यभिनवोद्भि
 दि ॥ ८१ ॥ अमरानाभिनालायांगुडूचामप्यथांबरं ॥ नागभिर
 द्धंघट्टव्यंचस्यादस्त्रंरुधिराश्रुणोः ॥ ८२ ॥ प्रस्तावेचसरोवर्षेचो
 ष्ठीचेपिचाधरः ॥ श्रेष्ठेप्यग्रेऽवतारस्तृतीयेवतरणेपिच ॥ ८३ ॥
 गलहस्तेप्यर्धचंद्रोऽकूपारः कमठंबुधौ ॥ अलातेऽस्त्रीकुर्जगा
 रः श्रेष्ठावाच्यवतुत्तरो ॥ ८४ ॥ नक्त्रेचौरेचावहारः स्यादभ्रंज्योम

मेघयोः॥ हविर्वन्हीचाग्निहोत्रौ वृक्षे लघुनिचागुरुः॥ ८६॥ शक्तो
 पिषंडुश्चांडीरावंधिः स्यात्पादमूलयोः॥ आसारः प्रसरणे स्याद्दे
 गवृष्टौ स्तहद्वले॥ ८७॥ आरः शनैश्चरेभौ मेदंद्र आत्मनिवासवे
 ॥ गौरीश्चरी शिवास्वामिकंदर्पपीश्वरः पुमान्॥ ८८॥ उदारौ द
 क्षिणस्थूलौ द्रुमे मेद्रेषु दुंबरः॥ उग्रोत्पजै शिवे त्फच्चे उस्त्रो दी
 सौगविस्त्रियां॥ ८९॥ सिंहसटासु पुन्नागे वकुले नागकेसरे॥ के
 सरः पुंसि किंजल्के नस्त्री हिं गुनि नहयोः॥ ९०॥ मक्षिका यामपि
 सुद्रासुद्रः स्यात्क्षपणे त्रिषु॥ कद्रुस्त्रिषु कडारे स्यात्कद्रुः स्त्री
 नागमातरि॥ ९१॥ नापि तस्योपकरणे को किलाक्षे पिचसुरः॥ भस्म
 काचरसासाराः कारुः कारकशिल्पिनोः॥ ९२॥ कर्बुरोराक्षसे पापे
 कर्बुरंशवले जनैः॥ कारापीडाबंधशाले क्रूरी कठिनभीषणौ॥ ९३
 जंबुही पसहा कन्याः कुमार्योश्चाश्ववारके॥ बालके कार्तिकेये
 च कुमारो भर्तृदारके॥ ९४॥ कलिकारस्तधूम्याटे करंजे पीतम
 स्तके॥ सिंहस्थाने पिचक्षेत्रं कर्करौ दृढदर्पणौ॥ ९५॥ शिंशपा
 यां कृष्णासाशस्त्रुह्यांचोथोत्पले पिच॥ कर्णपूरः कुबेरस्तुने दी
 वृक्षे कपिंगयोः॥ ९६॥ कुशरीरे च शठ्यां च कलुरापामरे त्रिषु॥
 कंदरः स्यात्तुहासृण्योः कोट्टारौ कूपनागरौ॥ ९७॥ कपोले च
 कटाहे च शस्त्रभेदे च कर्परः॥ भिष्मापाने कपाले च खर्यरः स्तस्क
 रे पिच॥ ९८॥ देवताडे खरा स्त्री स्यात्खरो गर्दभतीक्ष्णयोः॥ भ
 द्रमुस्ते गुवाके च खपुरीशं द्रुमे पुमान्॥ ९९॥ रूष्ये खले च खर्ज
 रं खुरः कोलदलेशके॥ खरुरश्चेदरे दर्पे दंतेश्वे ते तुवाच्यवत्॥
 ॥ १००॥ गुरुस्त्रिलिङ्गां महति दुर्जरालुधुनोरपि॥ गायत्री खदि
 रे स्त्री स्याच्छेदस्य पिषडक्षरे॥ १०१॥ गुंद्रस्ते जनके गुंद्रा त्रिलिङ्गां
 भद्रमुस्तके॥ गन्धरे देगुहा गुंजे पूर्हारिहारि गोपुरं॥ १०२॥ नयक
 न्योभयो गौरी गौरः स्यादुज्ज्वले पिच॥ गोत्रं नाम्नि कुले पुंसि शैले
 भूगव्ययोस्त्रियां॥ १०३॥ स्वरेरणे च गोधारो गृध्रः स्यात्त्रोभिपक्षिणोः॥

कर्बुरेतिलकेचिन्नसुभद्रातारयोःस्त्रियां॥४॥चंद्रःशशिनिकर्पू
 रेचारोबन्धापसर्पयोः॥मृतेदेवकुलेचैत्रंनभूमृन्मासमेदयोः॥
 ॥५॥सर्पविष्णोचक्रधरश्चिकुरौरुद्रभित्तचौ॥चक्रकोकेत्रजे
 पुंसिक्रीबेसैन्यरथांगयोः॥६॥ग्रामजालेकुंभकारभांडेराष्ट्रेचदृ
 श्यते॥नदप्रभेदेवाद्येचद्गद्गरोथगुणध्वनौ॥७॥प्रसिद्धावपितं
 कारस्तारोत्पुच्चस्वरेत्रिषु॥तारिण्यंगदमात्रोःस्त्रीननात्ररक्षा
 क्षिमध्ययोः॥८॥ताम्रंधेतिमिरंध्वातेतोत्रेप्राजनवैशुके॥ध
 न्याकेतुंवरीशुन्याताम्रंशुल्बेरुणेत्रिषु॥९॥पेटकेनाविचत्त
 रीतुषारःशीकरेहिमे॥दुतिकर्तव्यतातंत्रमुपायश्चद्विसाध
 कः॥१०॥तीव्रंकटुनितांतंचदर्दरःशैलभुग्नयोः॥उपायेनिर्ग
 मेद्वारंदारुस्यादेवदारुच॥११॥दासीसुतोष्ट्रौदासेरौदेहयात्रा
 शनेमृतौ॥दिगंबरोंधकारेचवाद्यमेघौचद्दुरौ॥१२॥धानी
 भुव्यामलक्योचहरिशैलौधराधरौ॥धाराहरिद्राश्वगतिनि
 शांबुसृतिराजिषु॥१३॥धराधरौखड्गमेघौधीरःपंडितमंद
 योः॥धीरंचकुंकुममथोधरापृथ्वीधेरोगिरिः॥१४॥नेत्रोनेत
 रिनेत्रंचगुणमूलेविलोचने॥नारंशुंठ्यांनरोघेचनरोजेमान
 वेःजुने॥१५॥नरेंद्रोरजिकेराशिविवैद्येपिदृश्यते॥धान्योस्ते
 पेनिकारःस्याद्गुडुच्यामपिनिर्जरा॥१६॥नभश्चरौपक्षि
 देवौपांशुलाचनिशाचरी॥बलीकंबनयोनीत्रंपूरःखाद्येप
 यश्चये॥१७॥सद्भारंभौपरिकारौखड्गफलेपिपुष्करं॥नद्यं
 तरालेपात्रंस्याद्भांडेचाथनिशापतौ॥१८॥पृथक्चरोगजेयूथ
 भंष्टेपश्यंचरःस्मृतः॥स्याल्यांमथेपिपिठरंपवित्रंकुशमे
 ध्ययोः॥१९॥देहोपांतलिपुत्रेचपुरंस्यात्गुगुलौपुरः॥वरो
 जामातरिरुतेकुंकुमेचनपुंसकं॥२०॥वक्रशनैश्चरेकूरेपुटभेदे
 तथानृजौ॥कुब्जवृक्षेद्वरेवारोबधुरंरम्यतम्रयोः॥२१॥भ्र
 मरःकासुकेभृंगेभरोतिशयभारयोः॥विषेस्वादौचमधुरंमल्लि

कायांचमाधुरं॥२२॥ मखाग्नीचमहावीरोमक्षिकायांचमत्सरः
 ॥महेन्द्रोभूधरेशचैतच्चत्रेचमंशरः॥२३॥ विघ्नमन्मथयोर्मारो
 मकरोराशियादसोः॥गमनोत्सवयोर्पात्रारुधिरंकुंकुमेपिच॥
 ॥२४॥ वृक्षभित्वापयोरोध्रोदैत्यभेदेमृगेरुरुः॥लंबोदरःस्याद
 ह्मनेगणानामधिपेपिच॥२५॥ लक्ष्मीपुत्रौस्मरहयोविस्तारौ
 स्तंभविस्तृती॥विप्रस्तातेस्त्रियांक्षेत्रेचयेरेणौचरोधसि॥२६॥
 स्यादुश्चरेचनक्षत्रेवल्लूरंगदनेपिच॥वल्लुरात्रिषुसंशुष्कमांस
 शूकरमांसयोः॥२७॥ वैकैलेपिचविश्लेषेविधुरं विकलेत्रिषु॥
 विकारौविकृतेरोगेविश्वकद्रूश्वभित्त्वलौ॥२८॥ चरोगेकुंकुमे
 वेरंवेठरःशठमंदयोः॥अथव्यतिकरःपुंसिव्यसनव्यतिषंग
 योः॥२९॥ पर्याणोऽक्षोपकरणेशारिःशकुनिकांतरे॥श्रीर्ल
 क्ष्मीवेशसंपत्सुभारतीशोभयोरपि॥३०॥ शिखरंशैलर
 क्षाग्रकक्षापुलकेकाटिषु॥पक्षदाडिमबीजाभमाणिक्यशक
 लेपिच॥३१॥ शुक्रंरेतोक्षिरुक्शुक्रोनाकाव्यज्येष्ठवह्निषु॥
 गजभूषाचभृंगारःशुषिरंगर्तवाद्ययोः॥३२॥ कुटजेवासवेशक्रो
 वरीशच्योःशतावरी॥शक्वरीमेखलाछंदःशवरःसलिलेशि
 वे॥३३॥ स्थिरामहीशालपण्योःशंबरंसंघमेजले॥शंबरोदै
 त्यहरिणोशत्रंस्यात्कैतवेबले॥३४॥ स्रोतोर्जनेचसौवीरंकां
 जिक्वेवदरेपिच॥दलतिग्मकरोसीरौसांद्रंमृदोघनेवने॥३५॥
 तंत्वाद्यग्रंथयोःसूत्रंकारणेपिचदृश्यते॥दूतिरांताः॥शैले
 चलोःचलाभूमावशालःसर्जवक्रयोः॥३६॥ अलिःसुरापु
 ष्यलिहोःकल्लोलेण्याकुलंनिषु॥आलुर्गलंतिकायांस्त्रीक्रीवं
 मूलेचमेलके॥३७॥ आलिःसेतुःसखीयज्वाशौटिकश्वा॥सु
 तीबलः॥आभीलंभीषयोक्तुंइलाभूवाग्बुधांगनाः॥३८॥
 आर्द्रसूरणयोरोलकालःस्यान्मृत्युकृष्णयोः॥अंशेवृक्षाव
 पिकलाकदलीध्वजरंभयोः॥३९॥ कफोपिघातेज्वालेच

कीलावत्कीलद्रुष्यते॥ शिरसोऽस्थि कपालोऽस्त्री घटादेः शर-
लेत्रजे॥ ४०॥ काको विषं च काको लोसास्नायामपि कंचलः॥ ४१॥
न केपि कलकलः कामलः कामुके मधौ॥ ४२॥ कुलंगोत्रे गणे दे-
हे न नादाने च केवलं॥ कपिला शिंशपा कौंत्योः कपिलो ग्रीमुने-
शुनि॥ ४३॥ को लो कपालावुत्संगे वराहे भेल केपि च॥ पिप्पल्य-
पिच कोला स्यात्कोलं च बदरी फले॥ ४४॥ मृगे जले च कमलं
कुवले बदरोत्पले॥ कलोलौ शात्रवोल्लोलौ पर्कट्यां च कमंडलु-
॥ ४५॥ कर्मरंगतरो कर्मफलं दुःखे सुखेपि च॥ करालो धूर्णतैले-
पि देशे केशे च कुंतलः॥ ४६॥ कौतूहलप्रशस्ते पिरवल्लुश्चर्मणि-
चातके॥ वस्त्रे निम्ने चाथ खलं शस्यस्थाने शठे त्रिषु॥ ४७॥ मंड-
ले मणिके गो लंगोला गोदावरी सरवी॥ गोपो भूपश्च गोपालो च
पलः पारदेपि च॥ ४८॥ चपला पिप्पली लक्ष्मी पुंश्चली विद्युत-
स्मृताः॥ कुलं कुलं स्वलितयोर्जबालौ पंकशौ बलौ॥ ४९॥ जं-
गलो निर्जने देशे त्रिलिंगः पिशिते स्त्रियां॥ जालं दंभे पिजंबीरे देव-
भेदे पिजंभलः॥ ५०॥ दूलाः॥ तपोर्मिर्दुहिता तलं मूलचपेटयो॥
तालौ गीतक्रियामाने हरिताले द्रुमांतरे॥ ५१॥ लोहे हारमणौ
पुंसि यवाग्वातरला स्त्रियां॥ ब्रह्मदारौ पिचौ तूलं तुला सा द-
श्ययोस्तुला॥ ५२॥ तमालो वरुणे खड्गे तापिष्ठे तिलकेपि च॥
गुवाकेपि च तौ बूलं विदुंगेपि च तंडुलः॥ ५३॥ दुकूलं श्लुष्णवस्त्रे
पि चार्धे पत्रे छदेदले॥ धवला गविना शठे शुक्लं सुंदरयोस्त्रिषु॥ ५४॥
परमाणौ च पीलुः स्याद्देहे चात्मनि पुद्गलः॥ शस्त्राकारेप्यथ तरोपि प-
लः पिप्पलं नले॥ ५५॥ शास्त्रमाली शिंशपा चैव पोतिका चापि पिर-
च्छिला॥ सशमश्रुपुवती पालिः पंक्तिः कर्णलतापि च॥ ५६॥ वीणा-
दंडे प्रवाले स्त्री विद्रुमे नवपल्लवे॥ नले काशे पोदगलः पित्तयुक्ते-
च पित्तलः॥ ५७॥ पिगलः स्यात्कपावगावाशुब्रीहिश्च पाटलः-
॥ फलं जाती फलेलाभे वाणाग्रे फलकेपि च॥ ५८॥ फेनिलं बदरेः

रिष्टे बालोऽद्भीबेरकेशयोः॥ बलिर्जराश्लथत्वे स्त्री गृहदार्ब सु रौब
 ली॥ ५८॥ बलंगंधरसे रूपे क्लीबं वाट्यालके स्त्रियां॥ बहुलः कृष्ण
 पक्षे पिने लाने दापि वार्त्तलः॥ ५९॥ दुर्दिनेष्वथ वेला स्यात्सिंधोः
 कुले च भोजने॥ ऋषिभेदे पुंवे पुंसि भैलंभी रुहदि त्रिषु॥ ६०॥ मेख
 लाः द्विनितं वेपि ग्रहे नामंगलं शुभे॥ निकटे पिचमूलं स्यात्तूस्तूरे
 पिचमा तुलः॥ ६१॥ मौलिः कंकेलि वृक्षे पिमलः पात्रे कपालिनि
 ॥ बलीयसि च मत्स्ये च मंदुलं परिधौ गणे॥ ६२॥ बिंबे देशे नाच
 शुनि रसालस्त्रिषु चूतयोः॥ जिह्वा कमल योर्लेला शाला स्या
 द्गृहशाखयोः॥ ६३॥ तरुजातौ मत्स्यभेदे शालोहा लेनृपे पिच॥
 निगडे पुंस्कटी च द्ववस्त्रे च शृंखलं त्रिषु॥ ६४॥ शालिर्गंधमृगे धा
 न्ये शया लुः कुकुरे लसे॥ शकलं बल्कले खंडे शीतलः शिशिरे
 निले॥ ६५॥ षंडाली तैलमानं स्यात्सारसी स्त्री च कामुकी॥ सिध्म
 ला शुष्कमीने स्त्री त्रिलिग्यां तु किला सिनि॥ ६६॥ ऋजौ वृक्षे च स
 रलः साखौ वरणसर्जयोः॥ हस्तिमल्लो गजास्ये च हेला वरा विला
 सयोः॥ ६७॥ ॥ इतिलांताः॥ यागे च मद्यसंधाने स्नाने चाभिष
 वः पुमान्॥ मृता वसत्वे चाभावः स्याद्रजः पुष्यमार्तवं॥ ६८॥
 आश्रवो गी कृतौ वश्ये आह्वौ यागसंगरी॥ उपप्लवौ राहूत्यातौ
 कितवौ मत्तवं च कौ॥ ६९॥ खलीने स्त्री कविः पुंसि काव्यकृच्छु
 ऋसूरिषु॥ कैतवं तुल्यलेयूते राजिकायां सुति स्तवः॥ ७०॥ केश
 वः केशवी न्विष्णुर्गालवो मुनिलो ध्रयोः॥ जीवो स्त्री जीविते पुं
 सि गुरुजंत्योः स्त्रियां गुणे॥ ७१॥ तत्वं विलंबिते नृत्ये स्वरूपे पर
 मात्मनि॥ मेघे राक्षि सुरे देवो द्विजिह्वो व्याडसूचकौ॥ ७२॥ ध्रुवो
 वटे स्मरारौ च गीति स्तुक्रभेदयो ध्रुवा॥ ध्रुवो धूर्तप्यथ नवो नू
 तने वाससे स्तुतौ॥ ७३॥ प्लवो निषादे मर्कट्यां भेके भेले गतौ कपौ
 पल्लवो विस्तरे विंगे किसले विटपे वने॥ ७४॥ पटादौ पार्थिवो राक्षि
 वल्लवः सूदगो पयोः॥ गजे धन्विनि शुके च पर्शुरामे च भार्गवः॥ ७५॥

दूर्वागौरीचभार्गव्योसत्तासंसारयोर्भवः॥भावोगौरवितेजंतो
 पदार्थभिनयांतरे॥७६॥माधवोहरिवैशाखोराजीवोमृगमी
 नयो॥रौरवौघोरनरकौलवश्चेदनलेशयोः॥७७॥करजभिर्यु
 लेलद्वाःवद्यपक्षिप्रभेदयोः॥विश्वंशुंठ्यासमस्तेचनिर्वाणेविभ
 वोधने॥७८॥अश्वोघेवाडुर्वनस्त्रीपातालेनाद्विजोर्वयो॥वडुवा
 श्वाकुंभदास्योर्योगेकीलेहरेशिवः॥७९॥सरखंदेमंशिवंश्यामा
 ॥मलकीचाभयाशिवा॥पाडवस्तरसेरागेसैधवौलवणाश्व
 योः॥८०॥स्वोस्त्रियांज्ञातिधनयोःस्वमात्मनिनपुंसकं॥आधेय
 धारणेसत्वेमेलकेपिचसंभवः॥८१॥द्वतिवांताः॥अपभ्रंशो
 दुष्पतनेभाषाभेदापशब्दयोः॥टीकार्द्व्यणावादर्शावाशातृणा
 दिशोस्त्रिया॥८२॥प्रभुशंकरयोरीशःस्त्रियांलंगलदंडके॥दि
 गबरेकपौकीशःकेशोवालप्रचेतसोः॥८३॥जीवितेशोयमेना
 येदेशःसंहननेपिच॥सर्पक्षतेशज्ञानेचलोचनेदर्शनेचदृक्॥
 ॥८४॥नाशःपलायनेमृत्योनिस्त्रिंशौखड्गनिर्दयो॥निशास
 त्रिहरिद्राचमृगादौप्रथमेपशु॥८५॥पुरोडाशोहविर्भेदेचम
 स्यापिष्टकस्यच॥रसेसोमलतायाश्वदुतशेषेचकीर्त्यते॥८६॥
 पाशःकचार्थसंघार्थःकर्णातेशोभनार्थक॥छत्राद्यंतंचनिंदा
 र्थपाशःपश्यादिवधने॥८७॥वार्ताहरेपुरोगेचसहायेचप्रति
 स्पशः॥लोमशोमेढ्रकेपिस्याद्विवशौवशविब्हलौ॥८८॥वंशो
 वर्गेचपृष्ठांशेवंशोवंश्यागृहेपिच॥आयत्तताप्रभुत्वेच्छेवशःपर
 वशेत्रिषु॥८९॥दानेरोगेपिचस्पशःसदृशत्वचितेसमे॥द्वति
 शांताः॥आष्ट्रेसुस्थ्यंचरीषंनकिशोरहरिशंभुषु॥९०॥अभिला
 षेऽनुतर्षःस्यात्पानेच्छाचाप्यश्यामिषं॥सभोगोत्कोचमांसेषुउ
 पावाणात्मजानिशा॥९१॥भलूकेशोणकेचक्षोर्निक्षत्रेपुंनपुंसकं॥
 अरिर्वेदेपिकक्षस्तुदोर्मूलेशुष्ककानने॥९२॥कक्षावरत्राप्रकोष्ठ
 स्पष्टोद्गुहणिकासुच॥कुल्माषकांजिकेनातुयवकेस्यादद्याविले॥९३

पापे च कलुषं घोषः शब्दाभीरनिवासयोः ॥ शुचौ दक्षे च नो सत्या
 तर्षो लिप्तापि पासयोः ॥ १४ ॥ दक्षः प्रजापतौ ताम्रचूडे हरचपे प
 दौ ॥ पौरुषं मानभेदे च पुत्रागे पुरुषो नरे ॥ १५ ॥ पक्षौ मासार्धपा
 श्वौ च महिषी राजपद्यपि ॥ मूर्खे माने फले माषो मेघौ राश्यंतरो
 रणौ ॥ १६ ॥ संख्यायां तु ननालसंक्लीबं व्याजशरव्ययोः ॥ हरता
 र्क्ष्यौ विशालाक्षौ शेषौ नानंतसीरिणौ ॥ १७ ॥ उपयुक्ते तरे त्वस्त्री
 शैलूषो नटबिल्वयोः ॥ शुश्रूषापरिचर्या च सहर्षः स्पर्धते मुदि ॥ १८
 ॥ इति षोडशः ॥ योग्यायामंतिकेभ्या सोऽधिवासौ स्थानसंस्त्रिये ॥
 आख्यायिकापरिछेदे चाप्रवासो निर्वृतावपि ॥ १९ ॥ उदर्चिरुत्तमेव
 न्हावेनः पापापराधयोः ॥ कनीयाननुजेत्येव कंसो मानेऽसुरांतरे ॥
 ॥ २० ॥ तैजसे तस्य पाने च कुत्सः स्तवकहारयोः ॥ हृदः पथश्रुती
 छासुतरो वेगे बले पि च ॥ २१ ॥ तमः शोकेऽप्यश्रुहिमर्तो नाधर्मे व्रते तपः
 पद्मे स्वर्णेतामरसं निशादुर्गाचतामसी ॥ २२ ॥ मणितोषेदरे त्रासो रा
 सी वितार्थचेदयोः ॥ झिंक्यां च दासी दीर्घायुर्नरिषिः काकश्च शाल्मलि
 ॥ २३ ॥ योत्रे च वरुणशख्याने स्वांते सरसि मानसौ ॥ माश्वंद्रमासयोः पुं
 सिखर्जूरैस्त्वोर्महारसः ॥ २४ ॥ राजहंसो नृपाग्रे च जिह्वाभूः शलुकी
 रसा ॥ जलेशरीरधातौ च पारदस्वादयोरसः ॥ २५ ॥ भाषाशृंखलके
 रासः क्रीडायामपि गोदुहां ॥ रहोरते च गुह्ये च रभसो हर्षवेगयोः
 ॥ २६ ॥ विहायाः शकुने पुंसि विहायः स्तेनपुंसकं ॥ पुत्रादौ तर्णके व
 र्षे वत्सः क्लीबंतु वक्षसि ॥ २७ ॥ रसे क्रूरे च विकृतौ बीभत्सस्त्रिषु नार्जु
 ने ॥ व्यासो मुनौ च विस्तारे बर्हिर्नौ कुशशुष्मणोः ॥ २८ ॥ अग्रे प्रधाने
 च शिरः श्रीवासो विष्णुधूपयोः ॥ सुमनाः पुष्पमालयोः स्त्रियां
 नां देवधीरयोः ॥ २९ ॥ वीणाभेदे सर्जरसो धूणकेऽप्यशसारसं ॥ पद्मे
 नापक्षिणीदौ च सरोनीरतद्वागयोः ॥ ३० ॥ हविः सर्पिषि हव्ये च हं
 सस्तखगसूर्ययोः ॥ निलोभे नृपतौ विष्णावंतरात्मनि च ष्यते ॥ ३१
 इति सोडशः ॥ अवग्रहः स्यात्प्रकृतिभाववृष्टिविबंधयोः ॥ ३२

अबरोहोवतरणेविदिवेचलतोहमे॥१२॥ आरोहस्तनितवे
 स्पादीर्घत्वेचसमुच्छ्रये॥ शक्तौस्नेहेचाग्रहःस्यादीहातूचमवा
 ल्यो॥१३॥ सूत्रेचपाकपानेचकटाहोमहिषीशिशौ॥ खड्गकोपे
 चकलहोदातूहश्वातकेपिच॥१४॥ समारंभेपिपटहोब्रह्मण्य
 पिपितामहः॥ प्रवाहोव्यवहारेचबहुर्विपुलसंख्ययो॥१५॥ व
 राहःसूकरेमेघेमुस्तकेप्यथमूर्धने॥ अविद्यायांचमोहःस्याह
 षस्कंधेऽनिलेचहः॥१६॥ देहनिर्माणेसैन्येषुभूहःस्यादश्वविग्रह
 ॥ संग्रामेप्रविभागेचदेहविस्तारियोरपि॥ वैदेहीपिप्पलीसीताव
 णिकूसूरीरोचनास्वपि॥ संक्षेपेपिसंग्रहःस्यात्सिंहोवार्ताकु
 वासकौ॥१७॥ राशिभेदेहरोसिंहःश्रेष्ठार्थेचोत्तरेस्थित॥ सौहृदे
 घृततैलादौस्यात्स्नेहोऽप्यव्ययाःपरे॥१८॥ दूतिहांताः॥ अथा
 व्ययाःपरेवाच्यानजभावेनिगद्यते॥ तद्विरुद्धेतदन्येचनिषेधेपि
 चदृश्यते॥२०॥ सादृश्येचषट्स्थेचहिरुग्मध्यविलासयोः॥ पुनर
 र्थेगमोऽर्थेचमुष्ट्यर्थेप्रशंसयोः॥२१॥ चपादपूरणेपक्षान्तरेहे
 तौविनिश्चये॥ हाविस्मयेप्रमोदेचओमेवंप्रणवार्थयोः॥२२॥
 युक्तार्थेसाधनार्थेचसांप्रततद्विशेविदुः॥ दुर्मितर्कचानुमतौवा
 र्त्यामरुचौकिल॥२३॥ प्रातर्दिनेचपूर्वत्रैत्यर्थेपूर्वेयुरिष्यते॥
 ॥ दूतिनानार्थवर्गः॥ आनंदःस्तुतिर्भक्तिर्दृष्ट्याकटवेकटचाद्रुते
 ॥ भूभुवःस्वस्तिभुवनमनागर्थेदरंस्मृतं॥२४॥ आमंदमभ्युप
 गमेनवरंकेवलार्थकम्॥ प्रातरर्थेऽनपयतिक्षणमात्रेक्षणक्ष
 णं॥२५॥ क्षेमपुण्येस्वस्तिनास्यादुच्चैरर्थेऽदुर्कीर्तितम्॥ वारंवार
 श्चदर्थेवारंवारेणचेष्यते॥२६॥ उताहोयदिवायहाकिंवानेति

अथाव्ययानित्रीणानेदार्थस्यदेभद्रुतार्थस्यत्रिभुवनस्यैकंदृष्ट्यर्थस्यै
 कं॥२४॥ अभ्युपगमार्थस्यैकंकेवलार्थस्यैकंप्रातरर्थस्यैकंक्षणमात्र
 स्यैकं॥२५॥ द्वेषुण्यार्थस्यदेउच्चैरर्थस्यदेशंश्वदर्थस्य॥२६॥ वटविक

समादमे ॥ कित्वर्थेपि तु यद्यर्थे सचेत्प्रोक्तादिवाचकं ॥ २७ ॥ अस्या
दकालसामान्येति दुःतप्रतिरूपकं ॥ सज्जः सहार्थेनेत्याह निषे
धे यद्विशेषगीः ॥ २८ ॥ विभाषाः न्यतरस्यां वा विकल्पार्थाः प्रकी
र्तिताः ॥ तद्वत्तिस्या त्वयेत्यर्थे मयेत्यर्थे च मेद्वत्ति ॥ २९ ॥ ॥ इत्य
व्ययवर्गः ॥ ॥ लिंगादिसंग्रहेऽनुक्तमभेदेणाभिदध्महे ॥ स्त्रिया
माजिर्दरजातिपुरुद्वापाः समाः शरत् ॥ ३० ॥ सिकताद्याबहुत्वे
पिविंशत्याद्येकवागपि ॥ पुंस्त्वेहाहाहुहूयर्थिः पाणिः कलिर्द्वेति
मौलिः ॥ ३१ ॥ अंजलिश्चिः कुक्षिर्मरकलोकोत्तरासंगाः ॥ यवक
वातसंकेतपोतकर्तृगरुद्धदाः ॥ ३२ ॥ श्लेष्मोष्मपापयश्मास्या
न्मोनोवातायनस्तनः ॥ फेनाभिजनकलापनिकाल्पाहारो
हारोपलकल्लोलाः ॥ ३३ ॥ फालचपालकीतंडुलशैवलखलवि
भवप्रसवाः ॥ आनाः पजननाडीभ्योयुगमंगंपदेव्रणं ॥ ३४ ॥
आनंदेदुंदुभिरथबहुत्वेप्यसवोप्रहाः ॥ सक्तवोवल्लजालाजा
दाराः प्राणादशाद्वत्ति ॥ ३५ ॥ क्लीबेकलत्रविषबीजकटस्वरत्न
तल्योक्तकुंकुमप्रवीडतृणाक्षराणि ॥ शृंगाटपीठगुदभेषजपृष्ट
किण्वदैवाशुभाशुचिवुकोदुपसाहसानि ॥ ३६ ॥ यकृत्कुहकलि
ध्मानितीरं कालश्वजानुच ॥ धर्मार्धसारमित्राण्यंगदनन्याय्य
बंधुषु ॥ ३७ ॥ पुंनपुंसकयोर्दार्जीवातुस्थायुसीधवः ॥ स्याद्वा
स्तुहिगुतिततउसानुकुंबुकमंडलु ॥ ३८ ॥ गोमयकुमुदबिंबकु
बिंबशंखाग्रमशृणसुवर्णतीरणाः ॥ नूपुरशिखरतूर्याशर
हांकुशबर्हिपल्लवाः ॥ ३९ ॥ व्रतदिनमासवर्षादलवल्कको
टरखंडवासवाः ॥ चदनपद्मधर्मकोलाहलकिसलयदेहदोहदाः

ल्यार्थस्य द्वे कित्वर्थस्य द्वे यद्यर्थस्य ॥ २७ ॥ कालसामान्यस्यैकं स
हार्थस्यैकं निषेधार्थस्यैकं ॥ २८ ॥ त्रीणिविकल्पार्थस्य त्वयेत्य
र्थस्यैकं मयेत्यर्थस्यैकम् ॥ २९ ॥

कुलिशध्वजकार्पापणनिधानमुस्ताकर्कारुशृंगवलयाः॥५८॥
 लप्रवालचषकोपवासकासारकटकसतानाः॥५९॥ आकाशकुं
 जकुतपौदनवारवाणपुस्तावतसनखमंडपकच्छुच्छाः॥कोता
 रकंकणतडामकिरीटराष्टुतीर्थत्रणस्तवकसेक्रेमपीठकानि
 ॥६०॥ समरसरकरणविरपागनागीरिक्टैवतकुटागाराः॥प्रो
 थमुदूर्तदिवसफलानिमासनिदाघमुसलतिलकानि॥६१॥
 बल्मीकबाल्मीकवृषणद्रोणगोडीवनिगडानिच॥मुकुलादिच
 विद्वेयंशिष्टसंस्मृतोपरं॥६२॥ अथस्त्रीनपुंसकयोःकेलिर्म
 णिर्गोनिर्मसिर्मुनिः॥मरीचिशाल्मलिःस्वातिःश्रेणिर्मुष्टिस्तिथिः
 सृणिः॥६३॥ ऊर्मिर्गर्भस्तिरशनिवैपाष्णीषुधिराशयः॥वस्तिश्च
 किष्कुःकंदुश्चवैश्वतनिबबाहवः॥६४॥ गंडूषगर्जजागरभुज
 कीलज्वालवर्तकव्रीडाः॥उत्केठसटवराटवरभसाःस्त्रीत्वेड
 टाबंताः॥६५॥ शल्लकोवृश्चिकःकीटःशारस्तूणाघटःकरः॥शं
 फरोवेतसश्चामीस्त्रियाड्युताप्रकीर्तिता॥६६॥ स्त्रीक्रीडयो
 रुडुर्दामाद्युर्दिज्योतिःसरोर्चिषः॥मुखंलसंवणिज्यंचबडिशक्रो
 डपाटलं॥तारकरसननीतमेतेटीचवकाःस्त्रियाम्॥द्व्यंतास्तु
 नगरीस्थानस्थलानिपुरपाटलं॥६७॥ त्रिलिंग्यादुप्रतिसर
 सुलिगनेखरागलाः॥केदरंशृखलेनालंबलूरफलमुस्तका
 ॥६८॥ जभश्चटाबंताएतेस्त्रियांमथविभीतकः॥हरीतकाटक
 तटकावाटाश्वगुणेवटः॥६९॥ मंडलंशलभंभल्लावकंकलशकेदलो
 ॥मृणालामलकोटादिमश्वद्व्यंताःस्त्रियामिमो॥करणेत्पुटत्रिषु
 यथातस्यव्याख्यानमित्पदः॥सूत्रकृद्वाप्यकृशावनुमानदतीच्छ
 ति॥७०॥ ॥दुर्तिलिगादिसंग्रहवर्गः॥ ॥दृष्टप्रयोगायेशब्दः
 प्रायस्तद्वहकीर्तिताः॥अप्रयुक्तास्तपाणिन्यादिषुदृष्ट्याप्युपेक्षि
 ताः॥७१॥ दूर्तितृतीयकाण्डःसमाप्तः॥दुर्तिश्रीपुरुषोत्तमदेवरचित
 स्त्रिकादुशेषाभिधानकोशःसमाप्तः॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ शुद्धवर्णमनेकार्थशब्दमौलिकमुत्तमम्॥ कं
 ठेकुर्वंतुविद्वांसःश्रद्धधानादिवानिशं॥१॥ शब्दाम्बोधिर्यतो न तो
 कुतो व्याख्या प्रवर्तते॥ स्वानुबोधैकमानायतस्मैवागात्मनेनमः
 ॥२॥ सरस्वत्या प्रसादेन कविर्बधाति यत्तदम्॥ प्रसिद्धमप्रसिद्धं
 वा तत्प्रमाणं च साधु च॥३॥ शिवः शर्वः शिवः शुल्कः शिवः कीलः
 शिवः पशुः॥ शिवा गौरी शिवा क्रोष्टी शिवं श्रेयः शिवा भया॥४॥
 गौरी शिवप्रिया प्रोक्ता गौरी गौरी च नामता॥ गौरी स्यात्प्रसूता
 स्त्री गौरी शुद्धोभयान्वया॥५॥ हरि रितो हरिर्भानुर्हरिर्विष्णुर्हरि
 र्मरुतः॥ हरिः सिंहो हरिर्भेको हरिर्बाजी हरिः कपिः॥६॥ हरिरंशु
 र्हरिर्भूरुर्हरिः सोमो हरिर्ममः॥ हरिः शुक्रो हरिः सप्यः स्वर्णव
 णो हरिः स्मृतः॥७॥ दिष्टद्वितीति स्वर्गावज्रवाग्वाणवारिषु॥
 भूमौ पशौ च गोशब्दो विद्वद्भिर्देशसु स्मृतः॥८॥ मधुमद्यं मधुसौ
 द्रं मधुपुष्परसं विदुः॥ मधुर्द्वैत्यो मधुश्चैत्रो मधूकोपि मधुर्मतः॥
 क्षुद्रा वेश्या नटी क्षुद्रा क्षुद्रास्यान्मधुमक्षिका॥ असहिष्णुर्नरः सु
 द्रः क्षुद्रा स्यात्कंटकारिका॥९॥ बाहो युग्मं घने बाहः प्रबाहो
 बाहु उच्यते॥ बाहो माया विशेषश्च बाहो बाहुरिति स्मृतम्॥१०॥
 दृष्टकादिच यो हारो हारो मुक्तागणः स्मृतः॥ हारो मणिविशेषश्च
 हारो रजत उच्यते॥११॥ आत्मा भावो मनो भावो भावः सत्ता भवो
 पि च॥ भावः पूज्यात्मको लोको यदर्थो भाव उच्यते॥१२॥ कुश्या
 कन्या समारब्धा ता कुशः स्पात्करि कम्बलः॥ कुशः कुशः कुशः
 कीटः प्रातश्भायी द्विजः कुशः॥१३॥ कुशे काले तिले च्छागे कम्बले
 सलिले म्वरे॥ दौहित्रे खड्गपात्रे ग्रीकुतुपाख्या प्रवर्तते॥१४॥ वाणे
 वाचि पशौ भूमौ दिशि रश्मौ जले सिनि॥ स्वर्गो मातरि वज्रे ग्नौ सु
 रवे सत्ये च गो ध्वनिः॥१५॥ स्वर्गो मेघे च वज्रे च वली वट्टे च गोः पुमा
 नः॥ स्त्रियां नयनदिग्भागमातृवाग्भूजलेषु च॥१६॥ श्रियां यशसि सौ
 भाग्ये येनौकां तौ महिम्नि च॥ सूर्ये संज्ञाविशेषे च शशोक्ते च भगवतिः॥१७॥

पर्यन्तेराज्ञिगीर्वाणेन्यवहर्त्तरिभर्त्तरि॥मूर्खेवालेजिगीषोचदे
 वाक्तिर्नरिक्वृष्टिनी॥१९॥मूर्द्धिवितेजलेकायेसुखेब्रह्मणिमारुते॥
 कामेकालेसुवर्णेचकशब्दोद्विणेध्वनौ॥२०॥तूर्यास्येश्रीफले
 पद्मेकुञ्जरग्नकरेदिवि॥क्षीपेतीर्थनिमित्तेचविशिष्टेपुष्करध्वनिः
 ॥२१॥रसोजलंरसोहर्षोरसःशृङ्गारपूर्वकः॥रसःसालद्रुनिर्यासः
 पारदोपिरसोविषं॥२२॥क्षीरेमुष्परसेतोयेमद्येमएहघृतेसृजि
 सप्तस्वर्गेषुकीलालप्रवदतिमनीषिणः॥२३॥तिलपिष्टेमलेमांसे
 जम्बालेकोमलेश्मनि॥श्वेक्षीरेवलेप्राज्ञाःपल्लंपरिचक्षते॥२४॥
 जीवेशाज्ञिविधोधर्मोतपस्विनितुरंगमे॥शीतेपक्षिविशेषेचहंस
 शब्दोद्विष्टः॥२५॥हयपुच्छध्वजेपुण्ड्रेशैलेषुसिगुणाधिके॥विषे
 धामनिभूषांयांललोमेतिलुधैर्मतं॥२६॥वसुसूर्योवसुर्देवोवसुर्व
 न्दिर्वसुर्मही॥वसुर्त्नं वसुद्रव्यं वसवोष्टौध्रुवाद्यः॥२७॥अस्य
 राणिस्मृतावर्णावर्णाभ्येतादयोगुणाः॥वर्णोवाद्यगुणोगाथावर्णा
 गेयाद्विजादयः॥२८॥वर्णोगुणोक्षरजसःशुक्लादिब्राह्मणादिषु॥व
 र्णस्तुतौकयापोचवर्णःस्याद्रूपभेदयोः॥२९॥शुक्लोवर्णोज्जुनो
 नामपाण्डुवोप्यर्जुनोमतः॥अर्जुनस्तृणजातिस्यादर्जुनःककुभो
 द्रुमः॥३०॥वलिस्त्रिमध्यभागोर्भिर्वलिर्वर्षजराकृतिः॥वलिपूजो
 पहारःस्याद्वलिर्दानवसत्तमः॥३१॥ब्रह्मस्यावरणेपटुःपट्टोभूषादि
 ताक्षरम्॥वीरदीप्तास्मृतःपटुःपटुःस्यादपिचासनम्॥३२॥रधेच
 स्त्रेविनामध्येन्यवधानेन्तरात्मनि॥चहिर्योगेचकाशेचविशेषेच
 सरेन्तरम्॥३३॥अरिष्टं गृहमित्युक्तमरिष्टोवृषभसुरः॥काकनि
 म्बावरिष्टोचअरिष्टंक्षेममीरितं॥३४॥मंडलभूमिभागश्चमंडलंश
 रमासुतः॥मंडलं चतुर्लं प्रोक्तं संधातोमंडलं मतं॥३५॥इन्द्रियं कंब
 लप्रोक्तकम्बलोरोमजःपटः॥कम्बेलंतुगवांसास्त्राकंबलेकंबलं
 विदुः॥३६॥कुतलेप्रेषपर्यायःकुंतलकेशवाचकः॥कुंतलःसूत्रधार
 श्चकुतहस्तोपिकुंतलः॥३७॥मणिर्लिङ्गाग्रिमोभागोमणिप्रोक्तोभग

ध्वजः॥ मणिः कूपमुखं ज्ञेयं पद्मरागादिको मणिः॥ ३८॥ तंत्रं शा-
स्त्रं कुलं तंत्रं तंत्रं सिद्धौषधी क्रिया॥ तंत्रं सुखं वलं तन्त्रं तन्त्रं प-
वनसाधनं॥ ३९॥ नेत्रं वस्त्रविशेषश्च नेत्रं चक्षुः रुदाहृतं॥ परिवर्त-
गुणो नेत्रो नेत्रः कस्तूरिका मृगः॥ ४०॥ वातादिप्रकृतिधातुर्ज्ञातुर्दे-
हरसादिकम्॥ क्रियाभावः स्मृतो धातुर्धातुः शैलो पलोद्भवः॥ ४१॥
सुधाप्रासादभागद्रव्यसुधाविद्युत्सुधा मृतम्॥ सुधैकं भोजनं ज्ञेयं सु-
धाधात्री सुधास्तुही॥ ४२॥ कांडो वाणस्तुलाकाण्डः काण्डः संघात-
दृश्यते॥ कांडः कालो वलं कांडं कांडं मूलं तरोरपि॥ ४३॥ वेला काल-
विशेषः स्याद्द्वेला सिंधुजलोद्गतिः॥ वेला सेवाङ्गुलीच्छेदे वेला द्रोण्य-
न्तरे ध्वनिः॥ ४४॥ उत्सवे च प्रकोष्ठे च मुहूर्ते नियमे तथा॥ कालश-
ब्दो व्यवस्थायां समयेऽपि निगद्यते॥ ४५॥ भ्रूणो भीरुर्द्विजो भ्रूणो भ्रू-
णो गर्भाशयः स्त्रियाः॥ भ्रूणो रुजः शिशुर्भ्रूणो भ्रूणो विकल उच्य-
ते॥ ४६॥ अहिर्देत्यविशेषः स्यात्सूर्योऽप्यहिरहिध्वजः॥ भुजङ्गो हि-
समाख्यातः सिंहिकास्तुरप्यहिः॥ ४७॥ व्यालो हिः स्वापदो व्या-
लो व्यालः स्यात्कुटिलः करी॥ प्रमादवान्नरो व्यालो व्यालो वास उ-
दाहृतः॥ ४८॥ शब्दादिविषयाः पंचप्रसिद्धा इन्द्र संज्ञया॥ श्रेष्ठ इन्द्रः
समाख्यातो देवराट् इन्द्र उच्यते॥ ४९॥ पयस्विन्यर्जुनि धेनुर्धेनुः
कुंजरकामिनी॥ असिपुत्रो मता धेनुर्धेनुर्वृत्तिः शिवं करी॥ ५०॥
धर्मो वृषो वृषः श्रेष्ठो वृषो गौर्महिषो वृषः॥ वृषो वलं वृषः कामो वृष-
णो वृष उच्यते॥ ५१॥ योगो युक्तिविशेषः स्यात्संयोगो योग उच्यते॥
योगश्चागामिको लाभः समाधिर्योग इत्यने॥ ५२॥ शलिर्मुखः श-
लिर्गर्भः शलिर्भृङ्गः शलिर्गदः॥ शलिः सर्पविशेषश्च शलिः कलिरु-
दाहृतः॥ ५३॥ सीतालस्मीरुमासीतासीता सस्याधिदेवता॥ सीता-
शीरध्वजापत्यं सीतामन्दाकिनीमता॥ ५४॥ सीता चालकनंदा च-
चक्षुर्भद्राच्युताः क्रमात्॥ प्रयागादीनां प्रवाहानां गयानामप्रकी-
र्तितम्॥ ५५॥ आदिष्टस्य वियोताभिर्नाभिश्चक्रस्य पिण्डिका॥

कुटुंबस्याग्रणीनाभिर्नाभिर्निर्मोदरीतथा ॥५६॥ गोत्रं नामान्व
 यो गोत्रो गोत्रश्च धरणी धरः ॥ गोत्रावसुंधराज्ञेया गोत्रं च प्रवरं
 स्मृतम् ॥५७॥ शुक्रं देहवतां बीजं शुक्रमक्षिस्त्रजं विदुः ॥ ज्येष्ठमा
 सस्मृतः शुक्रः शुक्रो दैत्यपुरोहितः ॥५८॥ घनो मेघो घनं सान्द्रं कां
 स्य तालादिकं घनं ॥ घनं संघो घननित्यं घनः स्याल्लोहमुद्गलः ॥५९॥
 रामास्त्रीजामदग्न्यश्च रामो रामो शिता शितौ ॥ रामपशुविशेषश्च
 रामो दशरथात्मजः ॥६०॥ द्रोणस्यात्कौरवाचार्यो द्रोणः काकदत्तीरि
 तः ॥ द्रोणो गिरिविशेषश्च द्रोणः स्याच्चतुराटकः ॥६१॥ द्रोणी द्रोणाद
 कं प्रस्थात्कुडवश्च पलं विदुः ॥६२॥ शाणको माषकश्चैव यथापूर्वं च
 तुरगुणाः ॥ वीतरागो जिनः प्रोक्तो जितो नारायणस्मृतः ॥६३॥ कन्द
 र्पो पिजिनश्चैव जिनः सामान्यकेवली ॥६४॥ जयंती नगरी प्रोक्ता
 जयंती च टकानुजाः ॥ जयंत्यो वधिभेदे स्याज्जयंती शक्रसंभवा ६५
 रोहितं शक्रकोदण्डो रोहितो मत्स्यपुद्गवः ॥ रोहितो लोहितो वर्णो मृ
 गराजस्तरोहितः ॥६६॥ धातकी प्रोच्यते धात्री धात्री चामलकी
 तथा ॥ धात्री वसुंधराज्ञेया धात्री स्यात्स्तनदायिनी ॥६७॥ वीणा
 दण्डुः प्रवालस्यात्प्रवालः पल्लवः स्मृतः ॥ प्रवालो विद्रुमः प्रोक्तः प्र
 वालः सर्वलोभाजः ॥६८॥ तालः कालः क्रियामानं तालः पातालः
 मिष्यते ॥ वृक्षभेदः स्मृतस्तालस्तालः करतलध्वनिः ॥६९॥ का
 ष्ठा निशाककुपकाष्ठाकाष्ठा प्रोक्ता वसुंधरा ॥ काष्ठा कालविशेषः स्या
 त्काष्ठं दारुनिगद्यते ॥७०॥ वृक्षपत्रं पलाशः स्यात्पलाशो राक्षस
 स्मृतः ॥ पलाशो हरिणो वर्णपलाशः पाश उच्यते ॥७१॥ सत्रं गृह
 धनं सत्रं सत्रं सचरितं मंत्रम् ॥ सत्रं नामा युधं प्रोक्तं सत्रं दानं समी
 रितं ॥७२॥ कलासकुशलः कल्पः कल्पो ज्ञेयो निरामयः ॥ कल्पः
 कालविशेषश्च कल्पं मयं च कीर्तितं ॥७३॥ विष्टरो वर्द्धिपो मुष्टिर्वि
 ष्टरो ज्ञेयमासजम् ॥ विष्टरो द्रुमविशेषश्च विष्टरः क्रतुरेव च ॥७४॥
 साभासमिति रित्युक्ता समितिः संयुगावनी ॥ समितिः समयो ज्ञे

यः संग्रामसमितिर्मतः ॥ ७५ ॥ शितो वृषः शितः शुक्रः शितं रजतमु
 च्यते ॥ शयकोपिशितो जेयः शितो दैत्यपुरोहितः ॥ ७६ ॥ चित्रकं
 तिलकं प्रोक्तं चित्रकः स्वापदो मतः ॥ चित्रको मूर्खराजिश्च चित्रकोप्य
 न्तरो गरः ॥ ७७ ॥ बलो हली बलं सैन्यं बलं सत्वं बलौषधी ॥ रत्नज्यो
 तिर्बलो दैत्यो बलालक्ष्मीर्बलामही ॥ ७८ ॥ परिग्रहो द्विजग्राहः सै
 न्ये पृष्ठे परिग्रहः परिग्रहो नुबन्धः स्यात्स तद्ग्राह्ये परिग्रहः ॥ ७९ ॥ कुमा
 तृकः कदम्बः स्यात्कदम्बः सर्षपः स्मृतः ॥ कदम्बो वृक्षभेदश्च कदम्बे
 निर्गुणः पुमान् ॥ ८० ॥ प्रियको बीजसारश्च प्रियको हीपि चित्रको ॥
 प्रियकः प्रियकोपि स्यात्प्रियको मुक्तिको व्रती ॥ ८१ ॥ असौ विभी
 तको वृक्षः पाशको क्षोष्मिन्द्रियम् ॥ असौ रायणि रित्युक्तः कृत्य
 मक्षन्तु निम्नगम् ॥ ८२ ॥ चक्रः पक्षिविशेषश्च रथाङ्गं चक्रमायुधं ॥
 चक्रं राज्यं च संघं च चक्रं व्यावर्तनं मतम् ॥ ८३ ॥ सत्यसंधः खरो जे
 यः खरोपि पुरुषो मतः ॥ खरो रासभद्रत्फक्तो व्यवहारे खरः ३८ ॥
 कृषिर्गोत्रविशेषः स्यात्कृषिः कालः कृषिः कपिः ॥ कृषिराढक इत्युक्तः
 कृषिर्वैखानसो मुनिः ॥ ८५ ॥ अपत्ये च पृथिव्यादौ काले तीते च राक्षसे ॥
 प्राप्ते प्राणिनिकीनां शोभूतशब्दे निगद्यते ॥ ८६ ॥ शरभोऽष्टापदो जे
 यः स्वर्णमष्टापदं स्मृतम् ॥ अष्टापदं शारिफलं कृमिजातिरुदा
 हृतः ॥ ८७ ॥ बालः केशजलं बालं बालं काशतृणं स्मृतम् ॥ बा
 लो मूर्खः शिशुर्बालो बालो वेग उदाहृतः ॥ ८८ ॥ बालकः स्वचरो
 व्याघ्रो बालकः पृथुकः स्मृतः ॥ बालकं गंधद्रव्यं च जटायूट
 श्च बालकम् ॥ ८९ ॥ जातिः स्यात्सहजान्नानं मालती जातिरुच्य
 ते ॥ गोत्रादिजन्मजातिः स्याज्जातिर्वल्लीति कथ्यते ॥ ९० ॥ गोवि
 षाणे फणा जेषा भुजङ्गमशिरः फणा ॥ फणा जटा फणा कृष्णा फ
 णामंथानकुण्डली ॥ ९१ ॥ तिलको वृक्षभेदश्च तिलकं चित्रकं वि
 दुः ॥ तिलकं लोमसं द्वा स्यात्प्रधानं तिलकं मतम् ॥ ९२ ॥ गंध
 र्वा देवजातिः स्याद्गंधर्वो हितुरंगमः ॥ गंधर्वश्च स्मृतो गानो गन्ध

योमृगपुंगवः ॥१३॥ शृङ्गप्रधानमिच्छेतिशृङ्गश्चशिरस्वरंविदुः ॥
 शृङ्गविषाणमित्याहुःशब्दकोशविचक्षणः ॥१४॥ कांतारकाननं
 प्रोक्तंकांतारःपाकशासनः ॥१५॥ सुभेदश्चकांतारःकांतारोदुर्भरो
 हरः ॥१६॥ करणंकरणंविद्यातच्छत्रेकरणमिष्यते ॥ करणोजा
 तिभेदःस्यात्करणानीन्द्रियाणिच ॥१७॥ स्यामाशत्रिर्द्रिषत्स्यामा
 स्यामास्त्रीमुग्धयौवना ॥ स्यामाप्रियंगुशरख्यातास्यामास्याह
 दूदारिका ॥१८॥ सारंगश्चातकःख्यातःसारंगःकुंजरोमतः ॥ सारं
 गोभ्रमरोद्देयःसारंगोद्देरिणोमतः ॥१९॥ सारंगःपातकोद्देयःसा
 रंगोवैष्णवंधनुः ॥ सारंगःपर्वतश्चापिसारंगोद्दीपउच्यते ॥२०॥
 शुभासुधाशुभासंत्पास्तुहोक्षीरशुभामता ॥ शुभश्रेयःशुभाशोभा
 शुभारख्याताहरीतकी ॥२१॥ गुरुःपितागुरुर्ज्येष्ठोगुरुःसुरपुरो
 हित ॥ दुर्भरोपिगुरुःप्रोक्तोगुरुःशिष्याभिषेचकः ॥२२॥ वाल्मीकं
 द्विगुणारख्यातंवाल्मीकंकुंकुमममतम् ॥ वाल्मीकंस्याज्जनपदोवा
 ल्मीकाश्चाश्वजातयः ॥२३॥ खर्जूरःफलभेदःस्यात्खर्जूरंरजतंमत
 म् ॥ खर्जूरःसुद्रजातिःस्यात्खर्जूरोग्रहणाधिपः ॥२४॥ पुण्डरीकः
 स्मृतोव्याघ्रःपुण्डरीकःकमण्डलुः ॥ पुण्डरीकःसितोवर्णःपुण्डरी
 कंसंरोरुहम् ॥२५॥ इतिश्रीकाशीराम्नाथेमहासपणकविरचितेने
 कार्थध्वनिमंजरीश्लोकाधिकारःसमाप्तः ॥ अट्टदारेषुशय्या
 यांतल्पशब्दोविधीयते ॥ तारास्वर्गोद्देस्यानेपिह्यमाहुर्मनि
 षिणः ॥२६॥ ततोवप्रःपितावप्रोवप्रःकेदारदुत्यपि ॥ व्यालःसर्प्योवि
 षेव्यालोव्यालोद्देयश्चतुःपथः ॥२७॥ मोचाशाल्मलिरारख्यातामो
 चातुकदलीमता ॥ कक्षातुभवनान्तभूमेरवलागजरञ्जुषु ॥२८॥ सं
 क्षेपेभक्तशिक्षयेचतुच्छधानेपुलाकवाक् ॥ पक्षेगुरुतिमासा
 ह्येपक्षशब्दोनिगद्यते ॥२९॥ मास्याषाढेविशुद्धेगौशुल्केतुपदते
 शुचिः ॥ शक्रेपिवर्षकेमेघेमत्तनागेघनाघनः ॥३०॥ अभिरन्येति
 समारख्याताकीर्तीकांतौचनामनि ॥ रम्भादेवाङ्गनाप्रोक्तारम्भा

लुकदलीमता॥१०॥ वृक्षभेदे करीरस्यात् घटं वंशं कुंरपि च॥ देहे
 दारेषु केदारे क्षेत्रं वृद्धौ च कीर्त्यते॥११॥ निर्युद्धो निर्गता पीडा नि
 र्यासहारभूमिषु॥ अविशब्दो रवौ मेघे पर्वतेऽपि निगद्यते॥१२॥ मृ
 गपर्वतदैत्येषु निक्षेपे च सस्वरः॥ घनो घने च दर्भे च गच्छरे गह
 नेऽपि च॥१३॥ न्याये तुल्ये विधौ काले वित्ते दण्डे च कल्पवाक्॥ आ
 लोति ब्रह्मवाग्देहे मनोयत्नधृतिष्वपि॥१४॥ पर्याप्तौ शिषितेषु
 ण्येक्षे मे च कुशलध्वनिः॥ प्रत्ययः शपथे छिद्रविश्वासे सत्यहेतु
 शु॥१५॥ पटः पक्ष्मपरित्राणे क्रयवस्तुप्रतिष्ठयोः॥ दोषे चापगमे
 दण्डे स्यादत्ययद्वितीति श्रुतिः॥१६॥ प्रभावे तेजसि स्थाने धामशब्दो
 निगद्यते॥ ज्ञाता वात्मनि चात्मीये धने स्वाख्या प्रवर्तते॥१७॥
 चूडारख्या मृतयंत्रा यो चानामापोत्कटारिषु परिच्छेदे प्रमाणे
 च मात्रारख्या परिकीर्तिता॥१८॥ दुडावर्षे च पानीये भूमौ वा कूप
 सरे मता॥ साधुसत्त्वा प्रसस्ये सुश्रेष्ठे सदिति च ध्वनिः॥१९॥ प्रधा
 ने राजलिंगे च ककुदारख्या प्रकीर्तिता॥ पलमंडनयोर्निष्को निष्कोटीना
 रुक्मयोः॥२०॥ सुसुतोत्सङ्गो रंकः स्यादंके लेख्यलक्ष्म
 णे॥ विशिरस्केन रेनीरे कबंधः रेवचरेऽपि च॥२१॥ मेरौ वृक्षविशे
 पे च वंशशब्दस्तु कार्मुके॥ अक्षिरो मस्मृतं वर्त्म वर्त्म मार्गः प्र
 कीर्तितः॥२२॥ वर्षादेह प्रमाणे स्याद्वर्षादेहश्च कथ्यते॥ दाया
 दो वान्धवः प्रोक्तो दायादस्तनयो मतः॥२३॥ विशदः समरे भेदे
 विशदो वपुरुच्यते॥ प्रकोष्ठः कूर्परस्याधः प्रकोष्ठो द्वारकोष्ठके
 ॥ प्रोक्तं वितानमुद्धौ च वितानः शून्य उच्यते॥ सती दासापिणी
 देवी सुचरित्रा वलासती॥२४॥ वधूर्नारी च धूर्भार्या वधूः पुत्रव
 धूरपि॥ रक्षः कशिपु राख्यातः प्रावारः कशिपुर्मतः॥२५॥ आड
 म्वरोगजारावस्तूर्णनादश्च कथ्यते॥ कपर्दो हरजटाजूटः स्यात्क
 पर्दस्तु कामिनी॥२६॥ तूवरो निविषाणो गोर्निस्त्री शस्तूवरः पुमा
 न्॥ पापीयांसौ निशंसाः स्युर्निशंसावन्दिनः स्मृताः॥२७॥

शारदस्तशरत्कालः स्यादधृष्टस्तशरदः॥ उपहृष्टरहस्यानंस-
 मीपं स्यादुपहृष्टम्॥२८॥ प्रस्वेदोपि निदाघः स्यान्निदाघो ग्रीष्म उ-
 च्यते॥ कश्मलः स्यात्पिशाचेपि कश्मलो मोह उच्यते॥३०॥ केतु-
 र्ग्रहविशेषश्च ध्वजे चैव उदाहृतः॥ अवज्ञा कथ्यते रीद्वारीद्वारि-
 रपीष्यते॥३१॥ वर्द्धनं चेदने प्रोक्तं वर्द्धनवृद्धिरुच्यते॥ कशेरु-
 कज्जलेकन्दे पृष्ठस्यास्थि कशेरुका॥३२॥ निवातमाश्रयं वि-
 न्यादभिन्नकवचं तथा॥ कीनाशश्च कपर्दस्यात्कीनाशौ यम-
 कर्षको॥३३॥ नागो वृक्षविशेषः स्यान्नागौ वारणपन्नगौ॥ कुलं-
 संचकुलंगोत्रं शरीरं कुलमुच्यते॥ पूगः पूगीफलं प्रोक्तं तथा पूग-
 कदंबकम्॥ ज्ञेयाः सुमनसो देवाः कुसुमानि च सज्जनाः॥३४॥
 कुसुमं पुष्पमित्याहुः कुसुमं रज उच्यते॥ धवः पतिर्धवो मर्त्ये च
 क्षजातिर्धवो मतः॥३५॥ न्यम्बकस्ताम्रधातुस्यान्यंबकश्च म-
 हेश्वरः॥ शिफा शेफालिका ज्ञेया शिफा शखा शिफा जटा॥३६॥
 पुण्यं सुविहितं कर्म यन्निब्रुव्यमेव च॥ खलो नीचः खलो रशि-
 खलः पिण्याक एव च॥३७॥ शाला श्लाघा शिला शाला शाला शा-
 खा च वेश्मनि॥ माल्यं माला शिरोमाल्यं माल्यं माल उदाहृतः॥३८॥
 राढा देशविशेषश्च राढा शोभा विधीयते॥ पलं मांसं पलं मानं पलो-
 मूर्खः पलंतुला॥३९॥ आलिः सहचरी ज्ञेया पंक्तिरालिरुदाहृतः॥
 ॥ दलमर्द्धन्दलं पत्रं दलं हस्यादिसाधनम्॥४०॥ आजिः स्यात्स-
 मभूभागः संग्रामोऽप्याजिरुच्यते॥ प्रतिज्ञा संगरो ज्ञेयः संग्रामः
 संगरो मतः॥४१॥ उलूकः पुरुहूतः स्यात्पुरुहूतः पुरन्दरः॥ आ-
 तं के गजरे कुन्ते मृत्कस्यान्मरणेऽपि च॥४२॥ शपा विद्युत्यवि-शं-
 पा शपा शंख ध्वनिर्मतः॥ उपर्येभो धरे स्वर्णे विदुरभ्रं विपश्चितः॥
 ४३॥ निवृत्तावभिधेये शो धने प्रोक्तः प्रयोजने॥ क्रतौ क्रोधे तथा
 दैन्ये मन्युशब्दप्रचक्षते॥४४॥ बहुला कृतिका ज्ञेया गावश्च
 बहुलामता॥ प्राध्वं बंधनमित्युक्तं प्राध्वं पके च शूरिभिः॥४५॥

हरिणः पांडुरो वर्णः शारंगो हरिणो मतः ॥ करटः कातरो ज्ञेयः कर
टो ध्वांस उच्यते ॥ ४६ ॥ कर्करेदुः स्मृतो गृध्रः कर्करेदुरमर्षणः ॥
सौधावचव विज्ञानगमनेषु कलामता ॥ ४७ ॥ तुषारः सुद्रपाषा
णस्तुषारः शीत उच्यते ॥ अमृतं वारिविज्ञेयं देवभोज्यं तथा
मृतम् ॥ ४८ ॥ कुन्त्या भूमिः समारब्धा ता कुन्त्या कुन्तकदम्बकं ॥
पणेष्वेकितवेद्युतेदुरोदर इति स्मृतः ॥ ४९ ॥ दीप्तौ दृष्टौ च तारा
सुज्योतिः शब्दो विधीयते ॥ रोगाती भाग्यगूढाल्पामंदाः प्रोक्ता
विचक्षणैः ॥ ५० ॥ शास्त्रे प्रमाणमिच्छंति स्थितौ हेतौ च कोविदाः ॥
मणिः कलं सुरोदये मणिको मणिरुच्यते ॥ ५१ ॥ विषं पानीयमि
त्युक्तं विषमप्यंतरोरगः ॥ वाजमन्त्रं गरुडाजो वाजं पीयूषमिष्य
ते ॥ ५२ ॥ ब्रजो गोष्ठं ब्रजो मार्गो ब्रजः संघो ब्रजो गणम् ॥ वीर्यं शुक्रं
बलं वीर्यं वीर्यं बीजमुदाहृतम् ॥ ५३ ॥ नक्षत्रस्य मघानामकुन्द
स्य कलिकामघा ॥ द्विजिह्वः सूचको ज्ञेयो द्विजिह्वस्तु जंगमः ॥
५४ ॥ विज्ञेयं शयनं शय्या शय्या पुस्तकसंचयः ॥ तरसं मासमारब्धा
तंतरसं बलमुच्यते ॥ ५५ ॥ वारुणी मदिरा देया पश्चिमा दिक् कवा
रुणी ॥ मन्दुरा वाजिशाला स्यादा वा सोपि च मंदुरः ॥ ५६ ॥ सुनृतः शि
क्षितो मर्त्यः सुनृतं सत्यवद्वृत्तः ॥ कीकसो बानरो भिक्षुः कीर्तिं तंचा
स्थि कीकसम् ॥ ५७ ॥ रोमंथः स्यात्पशून्नारो मन्थः कीटवर्त्तनम् ॥
हरिद्रारजनी प्रोक्ता रजनी च विभावरी ॥ ५८ ॥ परिधः परिघातः स्या
त्परिघो दंड उच्यते ॥ धरा पृथिवी धरा धारा धरः शैलो धरावृत्तिः ॥
मूले कन्दः किले कन्दः कंदो वारिद उच्यते ॥ करो हस्तः करो राश्मिः
करः कर्षकवेतनम् ॥ ५९ ॥ हं हे दुंदुभिरक्षे च दुन्दुभिः स्यात्तथानकः
॥ प्रोक्तं विपिनमुद्यानमुद्यानं गमनं स्मृतम् ॥ ६० ॥ वर्द्धनी च घटी ज्ञेया
वर्द्धनी तृणकूर्चिका ॥ कुकुमं रुधिरं ज्ञेयं रुधिरं क्षतजं स्मृतम् ॥ ६१
नंदनः सज्जनः पुत्रो नंदनं स्वर्गवाटिका ॥ मानं संचितमित्युक्तं मानं
संचैदसंसरः ॥ ६२ ॥ धावनं शोधनं प्रोक्तं धावनं शीघ्रवर्त्तनम् ॥ ६३

स्पन्दनारन्याद्रुमेशवेस्यन्दनोरथ उच्यते ॥ ६३ ॥ तुरायणः समः स
 द्भोक्रियाहीनस्तुरायणः ॥ परायणं रिपोस्थानं तत्परश्च परायणः ॥
 ॥ ६४ ॥ करिपृष्ठे कुले वेणो वंशाख्या कविभिः स्मृता ॥ जटाजूटे शिखं
 दोक्तिः कलापेपि शिखं डिनः ॥ ६५ ॥ शिष्टभाजनदेहेषु पात्रशब्दः प्र
 वर्तते ॥ पादत्राणे दले पद्मे सेव्यवस्तुनियमवाक् ॥ ६६ ॥ द्रव्येपि प
 रिवारेपि कृपणेपि च कोशवाक् ॥ हंसे ग्नौ गरुडे चन्द्रे द्विजराजद्विति
 ध्वनिः ॥ ६७ ॥ कैवर्तेपि च कैवर्तः कैवर्तशलिले चरे ॥ पिप्पलारन्याज
 लाभ्यत्यवस्त्रे कैवर्तवस्तुषु ॥ ६८ ॥ करवीरोश्च मारः स्यादंगुष्ठं कर
 वीरकः ॥ करीणां बधनस्थानं वारिवारिजलं मतम् ॥ ६९ ॥ प्रचुरं भू
 रिविज्ञेयं भूरिकांचनमेव च ॥ स्तूतः स्यात्तूपकारश्च स्तूतो ज्ञेयः कु
 टुबिकः ॥ ७० ॥ भेषको दुर्जनो ज्ञेयो भेषकः शरमासुतः ॥ स्तूतो
 भास्कर इत्युक्तः स्तूतः सारथि रूच्यते ॥ ७१ ॥ प्रतिरोधकस्तु सौधः
 स्यादुर्जनः प्रतिरोधकः ॥ सौवीरश्च विरोधः स्यात्सौवीरं कंजिकं
 मतम् ॥ ७२ ॥ दौर्मनस्यं घृणा प्रोक्ता घृणा च करुणामता ॥ भंगः
 पलायनं वीचिर्भगः संस्य च भंजनम् ॥ ७३ ॥ तीक्ष्णतीव्रं समा
 रन्यातं तीक्ष्णलोदं मुशंति च ॥ मार्गणः पावको ज्ञेयो मार्गणोपि
 शिलीमुखः ॥ ७४ ॥ भूकुटीसुकरोक्तो भूकुटीचक्षुषीबलः ॥ मृणा
 लं विशिनीमूलं मृणालं च जलाकुलं ॥ ७५ ॥ काव्यातु पूतना ज्ञे
 या काव्यग्रंथनिबन्धनं ॥ द्रुस्वदीर्घं पुतज्ञेयं पुतं पित्तव्यथा कृतिः
 ॥ ७६ ॥ रुक्मं हेमविजानीयाद्रुक्मं रजतमुच्यते ॥ उत्पलं नलिनं प्रो
 क्तं उत्पलं कुष्ठमुत्तमम् ॥ ७७ ॥ वसुराचालनी प्रोक्ता वसुरापलभा
 स्मृता ॥ रजते कलधौ तं स्यात्कलधौ तच्च कांचने ॥ ७८ ॥ प्रधानं प्र
 कृतिः स्थानं प्रधानं विदुस्तमम् ॥ चक्रमप्यरविदः स्यादरविंदः स
 रोरुहम् ॥ ७९ ॥ शृगालो जंघुको भीरुः शृगालो दानवो मतः ॥ विद
 शामरुतः प्रोक्ता मरुतोपि समीरणाः ॥ ८० ॥ कुंडलमंडलं ज्ञेयं कुं
 डलं कर्णभूषणं ॥ प्रतिबंधः कुलाधारः प्रतिबंधो बलक्रिया ॥ ८१ ॥

वर्तिर्दीपशिखासूत्रं वर्तिर्नेत्रांजनोचितम् ॥ धुम्याटश्वकलिंगः
 स्यात्कलिंगोदेश उच्यते ॥ ८२ ॥ शैलेतृणविशेषैर्केविषुगर्मुदि
 मिध्वनिः ॥ वाल्मीकस्तुसमीकस्याहाल्मीकोवाग्विसारदः ॥ ८३
 सामजः कुंजरोद्देशः समाजः सामजोमतः ॥ वाजिकापक्षिजातिः
 स्याद्वाजिका नीलमक्षिका ॥ ८४ ॥ सारसो लक्ष्मणः प्रोक्तो लक्ष्मणो
 राघवानुजः ॥ लक्ष्मा स्यात्कंदजाति स्यात्तु चिन्हं लक्ष्मचलक्ष्मणं
 ॥ ८५ ॥ शंकरे वृषभे कृन्दो विशेषे शंकर ममतम् ॥ केजः केशे निधौ
 कंजं कंजं पीयूषपद्मयोः ॥ ८६ ॥ दूतिश्रीकाश्मीराम्नाये महास
 पणकविरचितेनेकार्थध्वनिमजया मर्धश्लोकाधिकारः समाप्तः
 ॥ अथपादाधिकारमाह ॥ राजा चंद्रो नृपो राजापयः क्षीरं पयोजलं
 ॥ मित्रो भानुः सुहृन्मित्रंदरं छिद्रंदरो भयं ॥ १ ॥ श्रीकंठः स्थावरं स्था
 णुर्हरच्छागाच्युताग्रजे ॥ गोविंदौ हरिगो संख्यौ शिवकृष्णौ वृषा क
 पि ॥ २ ॥ शरीरोत्सेधयोः कायः संख्यावधिप्रतिज्ञयोः ॥ तेजः पुरीष
 योर्वचः सौवर्चो भक्तरक्तयोः ॥ ३ ॥ सरित्समुद्रयोः सिन्धुशालः प्रा
 कारवृक्षयोः ॥ वातकात्पल्ययोः स्तोत्रं पापव्यसनयोरघम् ॥ ४ ॥
 पिपाशालोभयोस्तृष्णाभुवनं लोकतोययोः ॥ कारो वधे निश्चये च
 वाडवो वह्निविप्रयोः ॥ ५ ॥ शय्यं बालतृणं प्रोक्तं दारुका वृनिगद्य
 ते ॥ शैशवं दारके बाल्यं किंकिनी सुद्रघंटिका ॥ ६ ॥ संध्या वमद्ययोः
 कस्त्यंधरो धूर्तं च पर्वते ॥ निस्त्रिंशौ खड्गपापिष्टौ भृंगबाणौ शिली
 मुखौ ॥ ७ ॥ सुरमीनाव निमिषौ बाष्पउष्मा तथा श्रुवा ॥ ओघः पु
 रोश्च वेगश्च वनं काननमं वृच ॥ ८ ॥ दूला भूमिर्मता गौश्च संज्ञा चि
 त्तं च नाम च ॥ शैलोद्रिरं शुमानिंद्रो भानुर्भानुरहस्करः ॥ ९ ॥ भषको
 दुर्जनः प्रोक्तो भषकः सरमासुतः ॥ वृक्षजातिगजे पीलू प्रहरो गमा
 गणौ ॥ १० ॥ शुकक्रोष्टौ चक्रभौ हावौ क्रंदनविभ्रमौ ॥ वनारण्या
 नलोदावौ जीमूतौ मेघपर्वतौ ॥ ११ ॥ बल्लवौ सूदगोपालौ चिकुरौ
 केशचंचलौ ॥ मय उष्टुश्च गंधर्वौ लक्ष्मीर्माच निगद्यते ॥ १२ ॥ ९

कंपानीयं शिरः प्रोक्तं निहारमिह शीतले ॥ अरिष्टपिष्टकौ कल्के वृ
 त्तौ दानववैरिणौ ॥ १३ ॥ पंगूपसारुणो शोणो अम्बरे व्योमवाशशी
 ॥ उदात्ताख्यो मरुद्वंद्वौ न्यग्रोधौ बटका मुको ॥ १४ ॥ ध्वांसकाको व
 को ध्वांसः नगः शैलोनगो दुमः ॥ खलोद्गस्वः खलः क्रूरः क्षितिः पृथ्वी
 क्षितिः क्षयः ॥ १५ ॥ क्षयंगेह क्षयो द्वास श्रमः खेदः श्रमः क्रिया ॥ कं
 ठो ध्वनिर्गलः कण्ठः प्रहिः कूपः प्रहिः सरः ॥ १६ ॥ दरेचशूकरे कोलः
 कलिः कलहः कालयोः ॥ कांडः शरो जलं कांडं घोरस्यादभिसारक
 ॥ १७ ॥ शशांकः स्वर्णयोश्चंद्रः करिः शूकरलोहयोः ॥ बर्हिर्दभोजलंब
 र्हिर्लाङ्गलंदलमिष्यते ॥ १८ ॥ निमित्तहृदयोर्हर्तुर्हरो वज्रमहेश्व
 रौ ॥ कश्मीरप्रभुको कीरो वीरो विक्रमवान्धवौ ॥ १९ ॥ कौशिकौ वा
 सवोलूकौ सायकौ बानमार्गयोः ॥ ध्वान्ताचलौ मतौ विन्ध्यौ शिखि
 नौ बर्हिपावकौ ॥ २० ॥ धीरो सात्विकधीमन्तौ वरौ श्रेष्ठदुताशनौ ॥
 उत्संगसुकरौ क्रोष्टौ वत्सौ तर्णकपुत्रकौ ॥ २१ ॥ कान्तानातपयोः
 क्वायाद्याहिं सानुकंपयोः ॥ दुमो वृक्षेषु शैलेषु ध्रुवौ नक्षत्रनिश्च
 यौ ॥ २२ ॥ संधाते पूरणो पूरः सूरौ सूर्यनरेश्वरौ ॥ मकरः कोमलेका
 न्ये समरो युद्धसंघयोः ॥ २३ ॥ पतंगो सलभानंतावर्कौ स्फटिकभा
 स्करौ ॥ कार्य्यशुद्धेतथा कृत्येव भ्रूनकुलपिंगलो ॥ २४ ॥ स्पष्टप्र
 द्यौ स्मृतौ व्यक्तौ दीप्तिश्चेच्छातयारुचि ॥ शुद्धे कार्य्ये च कौपीने
 संधारव्ये नामचेतने ॥ २५ ॥ मधुरौ च प्रियस्वादौ शम्भू ब्रह्ममहेश्व
 रौ ॥ नित्यं स्वं च निजं प्रोक्तवलदीप्ती तथैव जसी ॥ २६ ॥ हायनं वा
 षमोजश्वदेती शस्त्रार्चिषी मते ॥ आसासंदेककुप्रीक्तास्तनमे
 धौ पयोधरौ ॥ २७ ॥ अभिरूपे बुधे कान्तिर्यामिश्च स कुलस्त्रियो
 ॥ उद्याधिगमौ प्राप्तावसुसूर्यौ विभावसू ॥ २८ ॥ वृजिनमलिने
 पापे प्रज्ञासंबुद्धिचिन्हयोः ॥ समर्थः धिक्कृतेऽध्यक्षो नीर्योद्योगो
 पराक्रमौ ॥ २९ ॥ वराहो मूर्खकेभीरौ पुंवंगः कपिभेकयोः ॥ यज्ञपू
 जाचदानश्च दृष्टिरक्षितश्यामतौ ॥ ३० ॥ चीवरं वल्कले वस्त्रे रुक्क

पठतथोदरे॥पाथसि श्रवणे कर्णः सूतुः पुत्रे तथा तुजे॥३१॥कुस्था
नसमरे मत्स्ये रूपं मूर्ते च दुम्बरे॥अवतारव्यो कूपगतौ दन्तविप्रौ
तथा द्विजौ॥३२॥असत्यप्रियो न्यली कौचवचो वाक्यं च गीर्मता
॥अंते वासीति शिष्ये च नापिते पितया स्मृतः॥३३॥अंते वासी ग
णानां च नाना शब्दार्थसारणे॥उपान्यस्य तसौ भाष्यं पठतां शृ
ण्वतामपि॥३४॥द्वितीया काश्मीरान्नाये महाक्षपणकविरचिते
नेकार्थध्वनिमंजरीपादाधिकारः समाप्तः॥॥श्रीरामचंद्राय नमः

॥अश्वहारावलीलिरन्यते॥

श्रीगणेशाय नमः

श्रीवज्रयोगिन्यै नमः॥भुजगपतिविमुक्तस्वच्छनिर्मोकवल्ली
विलसितमनुकुर्वन्त्यस्य गंगा प्रवाहः॥शिरसि सरसभास्वन्मा
लती दामलक्ष्मीं लपयति हिमगौरः सोऽस्तवः साध्यसिद्धौ॥१॥
कल्याणवसानसमये स्थितये कवीनां देहांतरं किमपि यासृजति
प्रसन्ना॥यस्याः प्रसादपरमाणुरपि प्रतिष्ठामभ्येतिकामपि न
सामिसरस्वतींताम्॥२॥निर्मत्सराः सुकृतिनः खलु ये विविच्य
कर्णे गुणस्य कणमप्यवतंसयंति॥येषां मनो नरमते परदोषवा
देते केचिदेव विरला भुवि संचरंति॥३॥मुक्ता मयातिमधुरा मस्त
णावदातच्छायाधिरागतरलामलसद्गुणश्रीः॥साध्वीसतांभ
जतु कंठमसौ प्रिये वदारावलीविरचिता पुरुषोत्तमेन॥४॥कि
नैव संति सुधियामसिधानकोशाः किंतु प्रसिद्धविषयव्यवहा
रभाजः॥गोष्ठीषु वादपरमोदफलास्तु केषां दारावली न विदधा
ति विदग्धिमानं॥५॥संकृतमेव गणयंति परं विदग्धा वाचां विद
ग्धिमनिमज्जति यस्य लोकः॥गोष्ठीषु यः परमशब्दिकदुर्गमासु
दुर्बोधशब्दगतसंशयमुच्छिनत्ति॥६॥आन्याधशब्दतः श्लो

कैरधैरातलिनात्ततः ॥ शब्दाः पादैर्विबोद्धव्याः प्राग्नेकार्थत
 स्ततः ॥ ७॥ ॥ विषमनयनशंकुचंद्रमौलिर्भगालीरुषभगति
 गणेशोरेरिक्षाणोवृषाकेः ॥ त्रिपुरदहनशूलिस्थाणुरवदोगिहि
 डिप्रियतमशितिकंठाभर्म्यकल्माषकंठौ ॥ १६ ॥ ८ ॥ शतधासा
 चतुष्पाणिः पृश्निगर्भो गदाग्रजः गदीकौस्तभवस्याश्रयाचन
 न्यधरोच्युतः ॥ ८ ॥ ९ ॥ वैनतेयः पक्षिसिंहः शाल्मलीहरिवाहनः
 ॥ अमृताहरणस्तास्योनागाशनखगेश्वरौ ॥ ८ ॥ १० ॥ खगपतंग
 विषमणिभानवोदरिभगेननिर्दोषकराद्रयः ॥ किरणमालिवि
 रोचनहेलयोदिनमणिस्तरणिश्चदिनप्रणीः ॥ १५ ॥ ११ ॥ श्रुतश्च
 वोत्तुजः क्रोडोमंदश्छायासुतः शनिः ॥ सप्तार्चिर्नीलचसनः पात
 गिः क्रूरलोचनः ॥ ८ ॥ १२ ॥ दासायणीपतिवल्लसगुपक्षजन्मतु
 गीशरात्रिमणिदर्शविपत्सुधांगः ॥ राजासमुद्रनवनीततमो
 तुदीर्मांगलैरिंदुरेणतिलकोदरिरोहिणीशौ ॥ १६ ॥ १३ ॥ महामृ
 गः पुष्करदीर्घमारुतौ विलोमजिह्वोजलकोसिसिंधुरौ ॥ द्वि
 पायिस्त्रयश्रुतिकुंभिसामजामहामदः पेचकिपविपीलवः ॥ १४
 ॥ १४ ॥ दर्बीकरोविषधरः श्वसनाशनौहिश्चक्रीफणाभरविषायु
 धदीर्घपृष्ठाः ॥ कुंभीनसद्विषसनीसमकोलदंष्ट्रिगोकर्णकुंडलि
 लतारसनाविषास्य ॥ १६ ॥ १५ ॥ मयास्योपकृतं पूर्वमयंचोपक
 रिष्यति ॥ द्वितीयः क्रियते संधिः प्रतीहारः स उच्यते ॥ १ ॥ १६ ॥ शे
 षमक्षरमादाय प्रतिश्लोकक्रमेण यत् ॥ अन्योन्यं पठ्यते श्लो
 कप्रतिमालेतिसामता ॥ १ ॥ १७ ॥ नभश्चरोवायुदारुर्वनदोग
 गनध्वज ॥ व्योमधूमोजलमसिः खतमाल ययोधरः ॥ ८ ॥ १८ ॥
 दूर्धादुत्सवकालेयदलंकारां वरादिकम् ॥ आकृष्य गृह्यते पू
 णपात्रे पूर्णानर्कंचतत् ॥ १८ ॥ सुरते कर्णदंशेषु यच्च देशीयभा

पया॥दंपत्योर्जल्पितंमंदंमन्मनंतद्विदुर्बुधाः१॥२०॥यदीय
 तेतुदेवेभ्योमनोराज्यस्यसिद्धये॥उपयाचितकंदिव्यदोददंत
 द्विदुर्बुधाः२॥२१॥नक्तंनिर्गत्ययत्किंचिच्छुभाशुभकरंवचःश्रु
 यतेतद्विदुर्धीरादैवप्रभमुपश्रुतिं२॥२२॥वृद्धस्त्वक्मिलमाहुरि
 द्रतूलंमनीषिणाः॥ग्रीष्महासंवंशकफंवाततूलंमरुध्यजं६॥२३
 दशंधनोगृहमणिःस्नेहाशःकज्जलध्वजः॥जटाज्वालोदशाक
 वीकथितोबहुदृश्यभिः६॥२४॥गोमयच्छत्रिकामाहुर्दिलीरंच
 शिलीध्रकं॥उर्व्यंगंचवशारोहंगोलासमपरेद्विदुः६॥२५॥हिमवा
 न्१हेमकूटश्च१निषधो१मेरु१रेवच॥चैत्रः१कर्णीच१शृंगी१
 चसप्तैतेवर्षपर्वताः॥२६॥दूतिश्लोकावधिः॥व्याधोमृगवधा
 जीवोनिषादःपुल्कसःपुवः५बालवायजमिच्छंतिवैदूर्यमणि
 मुत्तमाः॥२७॥कालग्रंथिःसमाःसंवत्सासमानोयुगोसकः५
 मासोवर्षाशकःश्रामोवर्षागःस्यादहर्गणः५॥२८॥मद्योगवि
 धानंतु व्यस्तारं१करिणांविदुः॥पृष्ठवंशस्ययन्मांसं
 तल्पनं१तत्प्रचक्षते॥२९॥कर्णवेधनिकाप्रोक्तानालिके१ति
 विषाणिनां॥प्रवेष्टु१मंतःस्वेदानंदंतमांसंविदुर्बुधाः३०॥कुमा
 रभृत्या१गर्भिण्याःपरिचर्याभिधीयते॥नवोढावस्त्रमानंदप
 ट२मिच्छंतिस्त्रयः॥३१॥कर्णीसुतोमूलदेवोमूलभद्रकुलांकुरः॥

रस्य२॥१२॥चंद्रमसः१६॥१३॥गजस्य१४॥१४॥सर्पस्य१६॥१५॥प्रत्युप
 कारार्थकृतसमंजसः१॥१६॥अंत्याक्षरक्रमेणश्लोकपाठस्य१॥१७॥मे
 षस्य८॥१८॥दुर्षवस्त्राद्याकर्षणस्य२॥१९॥दंपत्योःशनैःकथनस्य१॥२०॥द्वि
 द्युर्देवेभ्योदीपमानद्रव्यस्य२॥२१॥आकाशवाण्याः२॥२२॥आकाशेउ
 दीपमानसूत्रस्य६॥२३॥प्रदीपस्य६॥२४॥गोमयच्छत्रिकायाः६॥२५॥सप्त
 वर्षपर्वतानांप्रत्येकमेकैकं॥२६॥व्याधस्य५॥वैदूर्यस्य२॥२७॥संवत्सरस्य
 ५॥मासस्य१॥२८॥करिणांमद्योगविधानस्य१॥गजपृष्ठमांसस्य१॥२९॥

अर्धश्लो.

॥४॥ ज्येष्ठामूलीयमिच्छतिमासमाषाढपूर्वजं ॥३२॥ नित्यकर्म
समाचारनिष्ठुरत्वेकदुकता ॥१॥ वीणानुबधो धीमंद्भिरुपनाहो
२॥ मिधीयते ॥३३॥ स्यात्पालिकाकुंतलिका २॥ दध्यादिच्छेदनीतु
पा ॥ वैशाखोदधिचारः स्यात्तक्रातः करघर्षणः ४ ॥३४॥ स्यादोषा
ढभवो भौमो नैवार्चिर्गंगनो लमुक ॥४॥ पंचार्चिश्च श्रविष्ठाजो ज
रकांगः प्रहर्षणः ५ ॥३५॥ हीदिविर्द्वादशार्चिः स्याज्जीवः प्राक्फ
लंगुनी भवः ॥४॥ काव्योदैत्यपुरोधः स्यात्सोडशोर्चिर्मघाभवः ४
॥३६॥ उपप्लवोकचः केतुराश्लेषा भव आहिक ॥५॥ ज्योतीरथो ग्रहा
धारो ध्रुवउत्तानपादजः ४ ॥३७॥ स्वर्मानुग्रहकल्लोलं विदुरभ्रपि
शाचिके ३ ॥ वनीयकोपाचनकोवसुकीदोमुरवंपचः ४ ॥३८॥ जा
यमानविषाणाग्रैकदाहो १ मदिषी शिशो ॥ छेदोदस्तेन सस्माना
कदभंग १ उदाहृतः ॥३९॥ जलत्राजंगमकुटीका वारीमूर्द्धकर्प
री ४ ॥ उष्णवारणमुत्कृतेश्चक्रांगंच पुटोदजं ४ ॥४०॥ सुनीनी
च चित्तकुत्थापणा दजसहोदजौ ॥२॥ कारोत्तरश्च वीनादीप्र
हिरंधूर्जलां विका ४ ॥४१॥ जलकूपी जलोष्ठीलीतलकंपुष्करि
ण्यपि ४ ॥ असन्नास्तमयः कश्चिदुपधूपित १ दृष्यते ॥४२॥ तत्र
क्षणादित्यमुक्तांतुवदं त्यंगारिणी १ दिशं ॥ अगारितं १ पलाशा
नां कलिकानिर्गमो भवेत् ॥४३॥ गांधारं रक्तचूर्णं तु सिंदूरं रक्त
वालुकं ४ ॥ कुसुत्या विभवान्वेषी पार्श्विकः संधिजीवक ॥४४॥

गजकर्णवेधिन्या १ गजदेतमोसस्य १ ॥३०॥ गर्भिणीपरिचर्याया १ नवो
ढावस्त्रस्य २ ॥३१॥ ग्रामप्रधानदेवतायाः ४ ज्येष्ठमासस्य १ ॥३२॥ नित्यक
र्माशक्तताया १ वैरानुबधस्य २ ॥३३॥ दध्यादिच्छेदिन्या २ दधिमंथनदं
डस्य ४ ॥३४॥ मंगलस्य ४ बुधस्य ५ ॥३५॥ चूडस्य ४ शुक्रस्य ४ ॥३६॥ केतो
५ ध्रुवस्य ४ ॥३७॥ राहो ३ याचकस्य ४ ॥३८॥ जातशृगस्य मदिषी शिशो
१ दस्तेन मस्य छेदस्य १ ॥३९॥ जलत्राया ४ छत्रस्य ४ ॥४०॥ मुनिविताकु

अधश्चरो भवेच्चौरः कुसुमालः कुजंभलः ४ ॥ प्रोक्तः करिकुसुंभ
स्तनागकेसरचूर्णकः २ ॥ ४५ ॥ बर्बरं बर्बरीकंच बर्बरीत्यपि चे
ष्यते ॥ अभावात्स्त्रीपरित्यागस्तरगब्रह्मचर्यकं १ ॥ ४६ ॥ यमि
नां यद्रतंगोप्यंतत्वं जननतरं विदुः १ स्यादाचामनकः प्रोठः कट
कोलः पतद्गुहः ४ ॥ ४७ ॥ मेलामंदमसिमणिर्मसिधानीमसिप्र
सूः ५ ॥ वालोपरीतंतुविदुः पंचावटसुरस्कटं ३ ॥ ४८ ॥ नारीणो मं
डलीनृत्यं बुधाहलीषकं १ विदुः ॥ मारीचो याजकगजो राजह
स्तीमदोत्कटः ॥ ४९ ॥ अलंकारसुवर्णं पत्तच्छृंगीकनकं १ मतं ॥
रतिलक्षं निधुवनं संयोजनं ३ मिति स्मृतं ॥ ५० ॥ जीमूतकुटकु
ट्टीरकुट्टाराः कंदराकः ४ ॥ उद्देशोगंडकूपस्तपर्वतस्याभिधी
यते ॥ ५१ ॥ वासिताधेनुकाचैव वशाचकरिणी ४ मता ॥ ब्रह्मा
ग्रभूः क्रतुपशुः सिंदू विक्कांतवाजिनौ ४ ॥ ५२ ॥ समुद्रगानिर्दू
रिणी तलोदाजं बालिनी शैवलिनितरंगिणी ६ ॥ विपाठकाटं
वकपत्रवाहाः पत्रीखगोवीरतरोरुत्रकंटकः ॥ ५३ ॥ वर्णदूतः
स्वस्तिमुखो लेखो वाचिकद्वारकः ॥ लेखो निबध्यते येन तत्र
काचनकाभिधा ॥ ५४ ॥ साराळं माणिमंथंच विदुः सिंधूपलंबुधा
३ ॥ पिशितं पललं मांसं क्रव्यमाभिषमुहसंधं ॥ ५५ ॥ पारावारम
हाकच्छौमहीप्राचीरदारदौ ४ ॥ जिह्वादरः कीकशास्यश्चं शुभ

त्याः २ कूपस्य ४ ॥ ४१ ॥ पुष्करिण्याः ४ आसन्नास्तमयस्य १ ॥ ४२ ॥ तत्सणादि
त्यमुक्तदिशः १ पलाशकलिकायाः १ ॥ ४३ ॥ सिंदूरस्य ४ पिशुनस्य २ ॥ ४४ ॥ दि
वाचौरस्य २ नागकेसरचूर्णस्य २ ॥ ४५ ॥ बर्बरस्य ३ ॥ अभावात्स्त्रीपरि
त्यागस्य १ ॥ ४६ ॥ यतीनां गोप्यं मेशुनस्य १ पतद्गुहस्य ४ ॥ ४७ ॥ मसिधा
न्याः ५ बालकपरिधानवस्त्रस्य ३ ॥ ४८ ॥ स्त्रीनृत्यस्य १ राजहस्तिनः ४
॥ ४९ ॥ अलंकारसुवर्णस्य १ मेशुनस्य ३ ॥ ५० ॥ पर्वतस्य ४ पर्वतोच्चस्थल
स्य १ ॥ ५१ ॥ हस्तिन्याः ४ अश्वस्य ४ ॥ ५२ ॥ नद्याः ६ शरस्य ७ ॥ ५३ ॥ लिखनपत्र

तरुशापिनो ॥ ५६ ॥ इंद्रकीडासरः प्राद्वैर्नदीसर १ इति स्मृ
 तं ॥ ५७ ॥ धूमोर्जापतिरुद्दिष्टो यमो महिषवाहनः ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ य
 यो घनो मेघकफो घनो पलो मेघास्थिबीजो दकतो यडिभाः ६
 शं पाचिराभाचपला छटाभाद्वादिन्यधीराघनवल्लिकाच ॥ ७
 ॥ ५८ ॥ पादालिंदीतरंडानो स्तरणिस्तारणि स्तरिः ६ ॥ किलाटः
 शोषितक्षीरपिंडः २ स्तूरिभिरिष्यते ॥ ५९ ॥ कालाय समग्रस्तीक्ष्ण
 गिरिसारंच शस्तके ॥ ५९ ॥ दृष्यंगवीनं रसजं मंथजं च कलंबुटं ६
 ॥ ६० ॥ एकशफांघ्रिकं बंधमाहुर्दामां चलं बुधाः ॥ वेत्तास्त्रीयुं
 सयोश्चिन्हं सामुद्रिक १ उदाहृतः ॥ ६१ ॥ तितिलीकाः स्थिभि
 र्द्युतकीडायांचुंचुलिर्भवेत् ॥ वक्रालं लाटंगां स्तिस्त्रोभस्मरे
 खास्त्रिपुंड्रकं ३ ॥ ६२ ॥ हालाकामालिकामंडाधीरास्यात्मद
 नीचमाध्वीच ६ ॥ आहुश्चषकंतुपात्रं पात्रं पारीमप्यनुतर्षणं क
 बीद्राः ॥ ६३ ॥ कुशुंभः करकश्चैत्यमुखः कमंडलुः ४ स्मृतः ॥ आ
 सहायो नर्तकश्च तालावचर १ दृष्यते ॥ ६४ ॥ कथितः कौमुदीच
 क्षोदीपवृक्षः शिखातरुः ३ ॥ कोजागरे तथा सद्भिः कौमुदीचारै
 दृष्यते ॥ ६५ ॥ समुद्रगृहमित्याहुर्जलयंत्रनिकेतनं २ ॥ प्रेतादिभि
 र्गृहीतो यः स आविष्टो भ्रमन्त्वहिः ॥ ६६ ॥ हिममिंद्राग्निधूमश्च
 खवाप्योरजनीजलं ४ ॥ येशिवायं तनोत्सृष्टास्ते संध्याबलयो
 वृषाः ॥ ६७ ॥ विषाक्तास्त्रहतस्याहुः पशोर्मसंतुगृज्जनं १ ॥ धूमि

स्पष्टपत्रीबधनस्य १ ॥ ५८ ॥ सैधवल्लवणस्य ३ मोसस्य ६ ॥ ५९ ॥ समुद्रस्य ४
 पक्षिणः ४ ॥ ५८ ॥ इंद्रकीडासरसः १ यमस्य ३ ॥ ५९ ॥ मेघप्रस्तरस्य ६ विद्युत
 ७ ॥ ५८ ॥ नौकाया ६ शोषितक्षीरपिंडस्य २ ॥ ५९ ॥ लोहस्य ५ नवनीतस्य
 ४ ॥ ६० ॥ एकखुरयुक्तचरणबंधनस्य ३ स्त्रीपुरुषचिन्हवेत्तु १ ॥ ६१ ॥ अस्थि
 भिर्द्युतकीडाया २ ललाटस्थभस्मरेखाया ३ ॥ ६२ ॥ सुराया ६ पानपात्रस्य ४
 ॥ ६३ ॥ कमंडले ४ असहायनर्तकस्य १ ॥ ६४ ॥ क्षीपवृक्षस्य ३ कोजागराया ६ ॥

काधूममहिषीहिमदंष्ट्रिः कुहेलिका ४॥६८॥ पोताच्छादनमाहुः
 स्तवरकमथवस्त्रकुट्टिमंकवयः॥ तत्रविमुक्तवासोनिष्प्रवणिं
 निष्प्रवाणिं १च॥६९॥ महाघोषंक्रपारोहं हृदं पण्याजिरं ४विदुः
 ॥ बहुमानुषसंकीर्णनिघटंचकरांगणं॥२॥७०॥ शालभंजीदा
 रुगर्भाकुरंटीदारुपुत्रिका ४॥ कादंबिनीनवोमेघः कालीस्याका
 लिका ३पिच॥७१॥ क्रोशध्वनिः क्रोशतालोढकाविजयमर्दलः
 ४॥ स्यात्प्रतिपत्तिः पटहोलंपापटह ३द्वयपि॥७२॥ कुकूलंकाय
 बलनंतनुत्रंदशनं ४विदुः॥ शिरस्त्रंशीर्षरक्षंचशीर्षण्यंशीर्षकं ४
 चतत्॥७३॥ स्याज्जालिकालोहमयीजालप्रायांगरक्षिणी २॥
 पन्नंधीपादविरजाः कोशीपादस्थी ४भवेत्॥७४॥ रुचकंलवणं
 स्मारंतीक्ष्णंजलरसं ३विदुः॥ ज्योतिर्बीजंचखद्योतंध्यांतोन्मेषं
 तमोमणिः ४॥७५॥ जलशूकरजलजिह्वोजलकंटकवार्भटौ त
 थानक्रेः ५॥ जलनकुलजलविडालौनीराखजलपुवावुद्रे ५॥७६॥
 शिशुमारोजलकपिश्वपलांगोऽसिपुच्छकः ५॥ ग्राह्योजलकिराट
 श्वनक्रराजोजलांटकः ४॥७७॥ मृतकांतकश्चभीरुर्देवधूर्तश
 यालुवंचकाभरुजः ७॥ शालामृगोस्थिभक्षोग्राममृगोमंडलः क
 पिलः ५॥७८॥ उल्कामुखीशृगालीयादीप्तजिह्वे १तिसामता ॥
 स्केधवाहस्तुशंकश्चशृंगीगौरक्षधूर्तिलः ५५७८॥ हेरंबः कासरश्चै

जलयंत्रार्थगृहस्य २प्रेतादिगृहीतस्य १६६॥ हिमस्य ४शिवालयोत्सृष्ट
 वृषस्य ३६७॥ विषाक्तास्त्राहतपशुमांसस्य १कुहेलिकायाः ४॥६८॥ पोताच्छा
 दनस्य ३तत्रविमुक्तवाससः १॥६९॥ हृदस्य ४बहुनरसंकीर्णहृदस्य २॥७०॥
 काष्ठपुत्तलिकायाः ४नूतनमेघजालस्य ३॥७१॥ ढक्कायाः ४पटहस्य ३॥७२॥
 वस्त्रांगरक्षिण्याः ४शिरस्त्राणस्य ४॥७३॥ लौहवर्मणः २उपानहः ४॥७४॥
 स्मारलवणस्य ३खद्योतस्य ४॥७५॥ नक्रस्य ५उद्रस्य ५॥७६॥ शिशुमारस्य
 ४ग्राहस्य ४॥७७॥ शृगालस्य ७शुनः ५॥७८॥ उल्कामुखीशृगाल्याः १॥७९॥

वरत्तास्यः सैरिभ ४ स्तथा ॥ रोमशो बहुरोमास्यादुरणश्च पृथुदरः
 ४ ॥ ८० ॥ दृडिक्स्तुबालवां ह्यावनच्छागोतिरोमशः ४ ॥ वरणो धूम्र
 शूकः स्यादुष्टः श्रुंखलक ४ स्तथा ॥ ८१ ॥ चक्रं मुखः सूचिरोमात्र
 राहः स्थूलनासिकः ४ कंठीरवस्तुपारीद्रः केसरी गजमाचल
 ४ ॥ ८२ ॥ नेत्रपिंडो वृषाहारो मेनादः कुंदम ४ स्मृतः ॥ गंधारवुर्गंध
 नकुलश्चुचुः पुं वृष ४ उच्यते ॥ ८३ ॥ द्रोणोरिष्टो नालिजंघ आत्म
 घोषस्तुमौद्गलिः ४ ॥ गोभडीरः पंककीरोहा पुत्री राजभट्टिका ४
 ॥ ८४ ॥ गंगाचिल्ली तु देवट्टी विश्वकाजलकुक्कुटी ४ ॥ विटसारिका
 तु कुणपी गोराटी गोकिराटिका ४ ॥ ८५ ॥ मृगेंद्रचटको घाति पक्षी
 ग्राहकमारको ४ ॥ कुंलालकुक्कुटं प्राहुः कुक्कुभंकुहकस्वरं ४ ॥
 ८६ ॥ कर्करासः कलाटीनः स्वजले स्वस्तरं जनः ४ ॥ प्रासादकुक्कु
 टो द्रुल्लकंठो गृहकपोतकः ३ ॥ ८७ ॥ ध्वा सपुष्टः कलकंठो मधुकं
 ठः कुदूमुखः ४ ॥ झंपाशी मत्स्यरंकः स्याज्जलमद्गुर्मणीचकः
 ४ ॥ ८८ ॥ कलविंकश्चित्रपृष्ठो गृहनीडो वृषायणः ४ ॥ वरंडाचित्र
 पादाचचित्रनेत्राचसारिका ४ ॥ ८९ ॥ मयूरचटको दक्षः क्वकवाकु
 निर्शाकरः ४ ॥ शतपत्रः सितापांगः प्रचलोकीचचंद्रकी ४ ॥ ९० ॥
 किसलयमपितरु रागं विदुर्लतायावकं प्रवालंच ॥ ९१ ॥ कंदकसेना
 म्तरुनखसिंताग्रदलं सूचिरां किल दुमराः ६ ॥ ९२ ॥ द्रोणीदलं सू
 चिपुष्पो जंबूलः क्रकचछदः ४ ॥ मंडातिष्ठ फलाधात्री जलयापं

कटादिवाहकरुषभस्य ५ ॥ ९३ ॥ महिषस्य ४ मेघस्य ४ ॥ ९४ ॥ वृहद्द्वानरस्य
 ४ उष्ट्रस्य ४ ॥ ९५ ॥ वराहस्य ४ सिंहस्य ४ ॥ ९६ ॥ विडोलस्य ४ कुक्कुटर्पा ४
 ८७ ॥ दग्धकाकस्य ५ हापुत्र्याख्यपक्षिण ४ ८८ ॥ गंगाचिल्या ४ विटसा
 रिकाया ४ ८९ ॥ श्येनस्य ४ वनकुक्कुटस्य ४ ८९ ॥ स्वजरीटस्य ४ कपोत
 स्य ३ ८७ ॥ कोकिलस्य ४ ॥ मत्स्यरंगस्य ४ ८८ ॥ कलविकस्य ४ सारिका
 यो ४ ८९ ॥ ग्रामकुक्कुटस्य ४ मयूरस्य ४ ९० ॥ नूतने पल्लवस्य ४ वृक्षकंद

अर्धश्लो-

चरसाशिवाद् ॥ १२ ॥ सहस्रवीर्याविरजाभार्गवीमंडलीरुहा ॥
 प्रहर्षिणीनिशाब्दाचलसागंधपलाशिका ॥ १३ ॥ मृदुपुष्पः
 शूकतरुः शिरीषोविषनाशनः ॥ १४ ॥ वरहकालीकथितः सूर्या
 वर्तस्त्वशाब्दिकैः ॥ १५ ॥ वज्रवल्गुस्थिसंहारो हस्तिमुंडीव
 नालिका ॥ १६ ॥ वनतिक्तस्त्रियांग्रीष्मातिरीटः पद्मसुंदरः ॥ १७ ॥
 मधुपुष्पोमधूकश्च गुडपुष्पोमधुद्रुमः ॥ १८ ॥ वृत्तपुष्पः प्रावृषेण्यो
 दारिद्र्यस्तहलिप्रियः ॥ १९ ॥ गलात्वेचिसुगंधाचपुटिकाचर्म
 सभवा ॥ २० ॥ कूष्मांडकः पुष्पफलोघनवासश्च वेष्टकः ॥ २१ ॥ वे
 षणः कासमर्दश्च पत्रोपस्कर इत्यपि ॥ ओकोदशाली प्राचीर
 मोघोलिरवहालिका ॥ २२ ॥ २३ ॥ कल्पवर्तः प्रातराशः प्रातर्भोज
 नमिष्यते ॥ शृंगालिकाचडिंबचंडमरं विद्रवोऽपि च ॥ २४ ॥ स्कं
 धफलः स्फुटुंगश्च नारिकेलः पुटोटकः ॥ २५ ॥ गुडदारुर्मधुतृण
 मसिपत्रोमहारसः ॥ २६ ॥ राजालुकोमहाकंदो मूलको हस्ति
 दंतकः ॥ सुद्रसातिक्तगुंजासरघाविद्रुपर्कटी ॥ २७ ॥ सुद्रप
 त्राचचांगेरी सुद्रालाचाम्ललोणिका ॥ २८ ॥ प्राचीनामलकरक्तंबद
 रामलकं इत्यथा ॥ २९ ॥ पिष्टसौरभमेकांगं श्रीखंडं मालयं ॥ विदुः
 ॥ मृगनाभिर्मृगमदोगंधशेखर इत्यपि ॥ ३० ॥ सिताभ्रंतरुसा
 रंचवेरकरसकेसरं ॥ ३१ ॥ कालेयवंशकंजो गंकालीयं वरचंदनं
 ॥ ३२ ॥ तृणसारमृत्पुफलारंभाचकदली ॥ भवेत् ॥ ऊर्ध्वासितः

कस्य ६ ॥ १ ॥ केतकस्य ४ धात्र्याः ६ ॥ २ ॥ दूर्वायाः ५ गंधपलाशिकायाः ४
 ॥ ३ ॥ शिरीषस्य ४ सूर्यावर्तस्य २ ॥ ४ ॥ अस्थिसंहारस्य ४ लेधस्य ३ ॥ ५ ॥
 मधूकवृक्षस्य ४ कदंबस्य ४ ॥ ६ ॥ गलायाः ४ कूष्मांडस्य ४ ॥ ७ ॥ कासमर्द
 स्य ३ भित्तैः ५ ॥ ८ ॥ प्रातर्भोजनस्य ३ भीत्यापलायनस्य ४ ॥ ९ ॥ नारिकेल
 स्य ४ दूषोः ४ ॥ १० ॥ मूलस्य ४ करंजस्य ४ ॥ ११ ॥ आम्ललोणिकायाः ४ प्राची
 नांमलकस्य ३ ॥ १२ ॥ श्रीखंडस्य ४ ॥ १३ ॥ कस्तूर्याः ३ ॥ १४ ॥ कर्पूरस्य ४ अगुरुइति

परारुस्यात्तथाराजपटोलकः३॥५॥कुंकुमपीतकावेरंघुसृणंकु
सुमात्मकं४॥अरकोजलकेशश्चकावारंशैवलं४विदुः॥६॥उन्म
तःकाहलापुष्पोवृहत्पाटलिघाटिको४किंशुकःकरकःपर्णी
लासावृक्षःसुभीरवः४॥७॥अमंडपंचांगुलवर्धमानागंधर्वहस्त
रिन्निपुटीफल५श्व॥रेणुःसतीलस्तृणकेतुमृत्फवीजौकिलाटी
चततःसुपर्वा६॥८॥कचमालोमरुद्वाहोधूमोमंभःशिशिध्वजः
५॥शारवानगर१माहस्तद्यद्भ्यर्णपुरातरं॥९॥आहुर्जलकरंक
श्चजलजसूचिकासुखो॥उपजिह्विकोत्पादिकाचवटिरुद्देहि
कादिवी५॥१०॥शुल्बमौदुंबरंरक्तंम्लेच्छास्यताम्रकं५विदुः॥
दुर्नामादीर्घकोषीस्यात्यंकमुक्तिःसितालिका४॥११॥आकाश
मूलीकुंतृणंकुम्भिकाजलबल्कल४॥शंबूकोजलडिंबःस्याहु
श्चरःपंकमंडुकः४॥१२॥आटीलकंतर्णकानांस्यलीसुक्तीडनं
मत॥यष्टिःशब्दवतीधीरैखेखीरक१दतिस्मृता॥१३॥लेखान्न
यांकितंभालंत्रिपताकं१विदुर्बुधाः॥अर्धचंद्रंकर्करेटविदुरंगु
लितोरणं३॥१४॥सिद्धजलंचगृहाम्लमवेतिसोमंतुषोदकशु
क्त५॥नगनाटकनिर्ग्रथकभटंतदिगंबरकानग्ने५॥१५॥कर
पात्रंजलक्रीडाव्यायुक्षीकरपत्रिका४॥शराणांपन्नरचनाप
त्रणा१परिकीर्तिता॥१६॥पंचभद्राहयास्तेयंपंचस्वंगेषुपुष्पिता
यश्चारकोमुद्गभुजांसस्याहलभपालकः१॥१७॥निगालस्थो

ख्यातस्य५॥१८॥कदल्याः४पटोलस्य३॥५॥कुंकुमस्य४शैवलस्य४॥६॥
धूसूरस्य४पलाशस्य४॥७॥एरंडस्य१वंशस्य६॥८॥धूमस्य५नगरं
तिकपुरस्य१॥९॥शेखस्य३उपजिह्विकाया५॥१०॥ताम्रस्य५पंकशु
क्ते४॥११॥कुम्भिकाया४शंबूकस्य४॥१२॥तर्णकक्रीडनस्य१शब्दव
तीयष्ट्या१॥१३॥लेखान्नयांकितभालस्य१गलेहस्ताधानस्य३॥१४॥कां
तिकस्य५दिगंबरयोगिन५॥१५॥जलक्रीडाया४शरपन्नरचनाया१॥१६॥

यथावर्तः सहिदेवमणि १ स्मृतः ॥ तथावक्षसिवाहस्पृशी वृक्ष
क १ उदाहृतः ॥ १८ ॥ बंधः पलाशपत्राणां शीर्षे पत्रपिशाचिका ॥
सुवसंतक १ शब्देन उच्यते मदनोत्सवः ॥ १९ ॥ कर्वटं १ द्विशतग्रा
ममध्ये ग्राममनोहरं ॥ तथा चतुःशतग्राममध्ये द्रोणमुखं १ वि
दुः ॥ २० ॥ यद्यात्रामंगलं सामतदप्रतिरथं १ विदुः ॥ शालाघ्रासाद
शिरवरे चंद्रशालेति १ कीर्तिता ॥ २१ ॥ ॥ दूत्यर्धश्लोकावधिः ॥
तलिनंतुच्छ २ मित्यादुर्गृहाशमागृहकच्छपः २ ॥ खसंचारिपुरं सौ
धं १ रथ्यापांशुकली २ भवेत् ॥ २२ ॥ एकनटः स्यात्कथको २ भंड
श्चादुपटुः २ स्मृतः ॥ मक्षिका भस्मराली २ स्यात्पांशुरोदंशकः २
स्मृतः ॥ २३ ॥ देवोद्यानंतु वैभ्राजं २ दीपाली दीपमृखला २ ॥ सुकु
मारपिसोमालं २ विषमेस्थपुटं २ विदुः ॥ २४ ॥ द्रुणहः खड्गपिधा
नं २ सारिणीचप्रणालिका २ ॥ यज्ञस्थानं यज्ञवाट २ स्तृष्णाधन
पिशाचिका २ ॥ २५ ॥ स्मृताबाल्वंगिरिवारुः २ स्फुटिरिवारुशु
क्तिका २ ॥ नाटम्रस्तिमिषः सेतु ३ कोमासिका तुजालिका ॥ २६ ॥
पुंजातुकः फलेलांकु २ स्तृणताधनु २ रिष्यते ॥ कैरातोदोर्ग्रह
क्षामाः ३ सिंघाणं काचभाजनं २ ॥ २७ ॥ दर्वटोदंडवादी २ स्यात्
स्तेनः शंकितवर्णकः २ ॥ प्रारब्धिः करिवंध २ स्यात्कष्टस्थानंतु
वारकं २ ॥ २८ ॥ भोगावली वंदिपाठः २ सेतुपूरणपिंडलौ ३ ॥

पंचकल्याणघोहकस्य १ अश्वचारकस्य १ ॥ १७ ॥ अश्वगलोद्देशस्यावर्त
स्य १ अश्ववक्षः स्यावर्तस्य १ ॥ १८ ॥ पलाशपात्राणां शीर्षे बंधस्य १ मदनो
त्सवस्य २ ॥ १९ ॥ द्विशतग्राममध्यग्रामस्य १ चतुःशतग्राममध्यग्रामस्य
१ ॥ २० ॥ यद्यात्राकाले सामवेदपाठस्य १ प्रासादशिरवरस्थशालायाः १ ॥ २१ ॥ तुच्छ
स्य २ पेषणशिलायाः सौधस्य २ राजमार्गस्य २ ॥ कथकस्य २ भंडस्य २ मक्षिकायाः २ दंशस्य २ ॥
देवोद्यानस्य २ दीपावल्याः सुकुमारस्य २ विषमस्य २ ॥ खड्गपिधानस्य २ जलनिर्गममा
र्गस्य २ यज्ञस्थानस्य २ लोभस्य २ ॥ २५ ॥ दर्वारोः स्फुटोः नाटम्रस्य २ आलिकायाः २ ॥ जीवनह

पादावधिः

देवदोणीदेवयात्रा २ शूनाधोजिह्विका २ मता ॥ २९ ॥ पालिः समु-
 स्थितश्मश्रु २ स्मरुंडोच्चललाटिका २ ॥ रां का १ दृष्टरजाः कन्यापो
 टा १ म्नीपुंसलक्षणा ॥ ३० ॥ महत्तरो ग्रामकूटो २ मर्मरो १ ॥ अन्यक्तमि-
 स्वनः ॥ शिवालय पितृवनं २ चिताकाष्ठमठीचितिः ३ ॥ ३१ ॥ कर्ण
 वंशो भवेन्मंचः २ श्रीग्रहः शकुनिप्रपा २ ॥ तांबूलदोवागुलिकः २ सु-
 रभिः फाल्गुनानुजः २ ॥ ३२ ॥ तांबूलरागो मसुर २ स्तरुवारिः कृपा
 पाकः ॥ स्वागतंकुशलप्रश्नः २ सामीची वंदनो मता ॥ ३३ ॥ समुद्रः
 संपुटो २ ज्योहयस्कंधो हयछटा २ ॥ पिंडारो महिषीपाले २ मसूरे
 चगभोलिकः २ ॥ ३४ ॥ कादलीतरुणी २ प्रोक्तां छुरातुकथिता सुभा-
 २ ॥ कापिलिकारोचनिका २ कालिका वंस्कराटिका २ ॥ ३५ ॥ कालि-
 काक्षीरकीटः स्यात्तवंडपालस्तखंडिकः ॥ २ पांशुरः पीठसर्प २
 स्यादुल्लोरो मशः २ स्मृतः ३६ ॥ पूगपाने फरुचकं २ कबंधोरुं
 ड २ मुच्यते ॥ तूलिका स्यान्नवतिका २ स्त्यानमालस्य २ मुच्यते
 ॥ ३७ ॥ भाजने कमठे प्रोक्तं पुष्पश्लोको नलो २ मत्तः ॥ गौरवे प्रतिप-
 तिः २ स्याद्गारिः पथिकसंहतिः २ ॥ ३८ ॥ यामं किन्पपिया मिस्त्री
 हाफिका चोपपुष्पिका २ ॥ वातपुत्रे विटधरो ३ निर्माल्यं निर्मलं २

क्षस्य २ धनुषः २ बलवत्पुरुषस्य ३ काचभाजनस्य २ ॥ ३९ ॥ दंडवादिनः
 २ चौरस्य २ गजबधनस्तंभस्य २ कष्टस्थानस्य २ ॥ ४० ॥ बंदिपाठस्य २ सेते
 ३ देवयात्रायाः २ उलूखलादिपंचशूनायाः २ ॥ ४१ ॥ सश्मश्रुस्त्रियाः २ उच्च
 श्रुस्त्रियाः २ दृष्टरजः कन्यायाः १ पुंसलक्षणायाः १ ॥ ४२ ॥ महत्तरस्य २
 अन्यक्तशब्दस्य १ स्मशानस्य २ चितायाः ३ ॥ ४३ ॥ मंचस्य २ पक्षिण-पा-
 तीयशालायाः २ वसंतकालस्य २ तांबूलदातुः २ ॥ ४४ ॥ तांबूलरागस्य
 २ खड्गस्य २ कुशरुप्रश्नस्य २ स्तुतेः २ ॥ ४५ ॥ संपुटस्य २ हयस्कंधस्य २ महि-
 षीपालस्य २ रुहन्मसूरस्य २ ॥ ४६ ॥ तरुण्या २ लेपद्रव्यस्य २ रोचनिका
 या २ वृषिकायाः २ ॥ ४७ ॥ क्षीरकीटस्य २ मोदकस्य २ खंजनघोटकस्य २

पादावधिः

मतं ॥३६॥ दंद्रासनेमतागुंजा २ गुलुंचोगुलुकोमतः ॥ भोगावा
 सोवासगृहं २ मेढोहस्तिपकः २ स्मृतः ॥४०॥ मायुः पलायिः प
 ललं ३ ज्वरः स्यादजीर्णमंत्रंधमिरामयश्च ४ ॥ तृप्तिश्चमोहित्य
 मुदंतिका ३ स्यात्सुत्सारिका भोगपिशाचिका ३ च ॥४१॥ भोगो
 जलवरंदः २ स्यात्कुंभीरमक्षिका २ ॥ वहलंबावदः पोत ३
 स्तरालुश्चाहिपुत्रकः २ ॥४२॥ काहलस्तमहानादो २ मार्दंगपत्त
 नं २ विदुः ॥ स्यादरित्रंतरिरश्चः २ पात्रपालस्तुलाधटः २ ॥४३॥ का
 किनीपणतुर्योशे १ ज्वलदंगारउल्मुकं ॥१॥ अयानंचस्वभावः २
 स्यान्मोजिकावास्संदरी २ ॥४४॥ नीलमणिर्मसारः २ स्यादुंजापा
 ठहिका २ मता ॥ भार्यापाणिगृहीती चदुकूलं सौम २ मुच्यते ४
 ग्रंथस्यनिर्मितौ शय्यावधूठीवधुटीजनी २ ॥ वंदिचौरमाच
 लः २ स्यात्कुंभिलः संधिहारकः ॥४६॥ अभ्रमु १ स्त्वभ्रनागस्य
 कुमुदस्यतुपिंगला १ ॥ अंगना १ वामनस्य स्यादंजनस्यांजनाव
 ती १ ॥४७॥ कपिलापुंडरीकस्यानुपमा १ सुप्रतीकस्य ॥ शेषस्य
 ताम्रकर्णी १ चशुभ्रदंती १ सार्वभौमस्य ॥४८॥ सेवाचाटूक्तिरा

बहुरोमयुक्तस्य २ ॥३६॥ पूगपत्रस्य २ कबंधस्य २ चित्रलेखिन्याः २ आ
 लस्यस्य २ ॥३७॥ पात्रस्य २ नलराजः गौरवस्य २ पथिकश्रेण्याः २ ॥३८॥ या
 मिकस्त्रियाः २ जंभायाः २ महाधूर्तस्य ३ निर्माल्यस्य २ ॥३९॥ गोजेतिप्रसि
 द्धस्य २ गुलुंचस्य २ वासगृहस्य २ हस्तिपकस्य २ ॥४०॥ पित्तस्य ३ अंत्रस्य
 ४ तृप्तेः ३ सुधायाः ३ ॥४१॥ जलवसंतराज्यव्रणस्य २ कुंभीरमक्षिकायाः २ पो
 तस्य ३ नौकाजलोत्सारकस्य २ ॥४२॥ वहतृढकायाः २ मृदंगस्य २ अरित्रस्य
 २ तुलाधटस्य २ ॥४३॥ पणचतुर्थोशस्य १ ज्वलदंगारस्य १ स्वभावस्य २ वे
 श्यायाः २ ॥४४॥ नीलमणेः २ गुंजायाः २ भार्यायाः २ ॥४५॥ पट्टवस्त्रस्य २ ॥४५॥
 ग्रंथनिर्माणस्य १ नवीनस्तुपायाः २ वंदिचौरस्य २ संधिहारकस्य २ ॥४६॥ सेरा
 वतदिग्गजपत्न्याः १ कुमुददिग्गजपत्न्याः १ वामनदिग्गजस्त्रियः १ अंजन

पादावधिः

लोको २ मंठोगंत्री रथः स्मृतः ॥ चिपिटो धान्यचमसः २ खाजिको २
लाजउत्तुषः ३ ॥ ४९ ॥ अभ्यासो गुणनीयः २ स्यान्मादिः पत्रशिरा २
मता ॥ भौतो देवलकः २ व्यातः २ खेटकवसुनंदके ३ ॥ ५० ॥ पुरंदरा
तुसुरला २ कावेरी चार्धजा न्दवी ३ ॥ कौमुदः कार्तिको मासः २ सौ
भिकस्त्विंद्रजालिकः ३ ॥ ५१ ॥ प्रहेलकं वाचनकं २ वीक्षापन्नः स २
विस्मयः ३ ॥ कुटलं पतलं नीत्रं ३ वीथी गृहतटी २ मता ॥ ५२ ॥ सर्व
वेशी नटः प्रोक्तो २ मदाक्षेतुनटांतिका ३ ॥ मृत्फली कुठिकः २ प्रोक्त
शालूरो वृष्टिभूः पुवः ३ ॥ ५३ ॥ स्वेदः सिप्रस्तनुरसः ३ स्त्ववपुष्येतुत्व
गंकुरः ॥ २ ॥ नवोढानववरिका २ दिक्करी नवयौवना ॥ ५४ ॥ सौवर्चले
चरुचकं २ हिगुले रक्तपारदम् ३ ॥ रक्तोपलंगैरिके च २ पारदेस्तकं
विदुः ॥ ५५ ॥ माशूकः कंबलः २ स्यातर्दमात्वकंदुरो वणः ३ ॥
कपटः पारिहार्यः स्या २ दीर्घ्यालुः कुहनः २ स्मृतः ॥ ५६ ॥ ऋणमो
क्षे विगणनं २ लग्नके ऋणमार्गणः ३ ॥ भिक्षाशित्वतुपैशून्यं २ मंड
पिच्छांधस ३ स्तथा ॥ ५७ ॥ वायुकेतुः क्षितिकणः स्यादास्फाले इ
लद्दाला ॥ १३ ॥ नष्टासिद्धे त्रैलोक्ये स्याद्याप्ययानं शिवीरथः ५८

दिग्गजस्त्रिय १ ॥ ४९ ॥ पुंडरीकदिग्गजस्त्रिय १ सुप्रतीकदिग्गजस्त्रिय १ पु
ष्यदंतदिग्गजपत्न्याः १ सार्वभौमदिग्गजपत्न्याः १ ॥ ४८ ॥ सेवनस्य ३ शकट
स्य २ चिपिटस्य २ लाजानां ३ ॥ ४९ ॥ अभ्यासस्य २ पत्रभगस्य २ भूतसेवक
स्य २ धनवृद्धिजीवकस्य २ ॥ ५० ॥ गगायाः २ कावेर्याः २ कार्तिकमासस्य २
इंद्रजालिकस्य ३ ॥ ५१ ॥ प्रहेलिकायाः २ विस्मितस्य २ समूहस्य ३ विध्या
२ ॥ ५२ ॥ नटस्य २ लज्जायाः २ कुशाख्यौषधस्य २ भेकस्य ३ ॥ ५३ ॥ स्वेदस्य ३
रोनाचस्य २ नवोढायाः २ नवयौवनायाः ३ ॥ ५४ ॥ सौवर्चललवणस्य २
हिगुलस्य २ गैरिकस्य २ पारदस्य ३ ॥ ५५ ॥ कंबलस्य २ व्रणस्य ३ कटकस्य
२ दीर्घ्यायुक्तस्य २ ॥ ५६ ॥ ऋणमोक्षस्य २ लग्नकस्य २ पैशून्यस्य २ मंडस्य
॥ ५७ ॥ धूले २ आस्फालस्य २ चौरनीतद्रव्यस्य किंचित्प्राप्तं शिवीरथस्य ॥ ५८

मल्लयात्रामालुवीस्यान्निर्भर्त्सनमलक्तकः२॥ कौशलिकाया
भृतकस्मदुकंलासकं२विदुः॥५॥ स्वदोषाच्छादनंमक्षरं
लीस्यान्मलकारिका२॥ वाताश्वोभूमिपक्षः२स्याद्गुरुर्विज
यकुंजरः२॥६॥ प्रभातेगोसगोसगो३ वंजनीलेपकामिनी॥
उत्कटोगंडकुस्समं२सिद्धसौमेधिकोमतः२॥६१॥ वृषाकपिः
शिखीशुष्मा३ भस्मपार्घटमर्घटं३॥ उष्ट्रवाहीमीरयोध्युष्ट्रौगं
त्रीलघ्वीद्विवेशा३॥६२॥ कृकणःकृमिरुद्विष्टः२शकृत्कीटेः
न्यकारुका३॥ भारवाहोभारिकःस्यात्तत्कंधचापोविद्वेगिका
२॥६३॥ उन्नतोऽजगरः२प्रोक्तोहिमुखाहिरहीरणिः२॥ पुरोटिः
पुरसंस्कारे२हृदीपुरतटी२मता॥६४॥ मृणालिनीपुटकिनी२
स्यासकोबुहुदो२भवेत्॥ कलाचीतुप्रकोष्ठःस्यात्तद्वस्तपुच्छस्त
कन्युषं२॥६५॥ उत्साहःसूत्रतंतुःस्यात्पिंडीरोनीरसः२स्मृतः
॥हरिणहृदयोभीरुःसंदेशोक्तिस्तवाचकं२॥६६॥ शालाजिरो
वर्धमानं२कुसीदंतुकलांबिका॥२॥ चर्वातलप्रहारःस्यात्कर्क
रं२मुद्गरंविदुः॥६७॥ गोष्ठागारेऽपिगंजः२स्याच्चितावेशमनि
द्वार्वटं॥२॥ म नग्रंथिर्भवेन्मंतुर्निष्कटोगृहवाटिका२॥६८॥

मल्लयात्रायाः२निर्भर्त्सनस्य२प्रभृतकस्य२अट्टालिकायाः२॥५॥ स्व
दोषाच्छादनस्य२चुल्याः२वाताश्वस्य२विजयकुंजरस्य२६०॥ प्रभात
स्य३लेप्यकामिन्याः२संजातमदस्यहस्तिनः२सिद्धस्य२६१॥ अग्नेः३
भस्मनः३ उष्ट्रयुक्तरथस्य२लघुरथस्य३॥६२॥ कृमेः२विष्टायाः२भार
वाहस्य२वंशादिनिर्मितशिक्याधानस्य॥६३॥ अजगरसर्पस्यैहिमुखसर्पस्यैषु
रसंस्कारस्य२मुद्गरहृदस्य२६४॥ पुटकिन्याः२बुहुदस्य२६५॥ विस्तृतक
रस्य२हस्तपुच्छस्य२६५॥ उत्साहस्य२समूहस्य२भयशीलस्य२सं
देशवाक्यस्य२६६॥ शरावस्य२कुसीदस्य२तलप्रहारस्य२मुद्गरस्य२
६७॥ गोष्ठागारस्य२मंत्रणागृहस्य२अपराधस्य२गृहवाटिकायाः२६८॥

शैलस्य कट्के दंतस्तद्विन्नं प्रतिवासरं ॥ सूत्रमेव सूत्रतंतुः ॥
 कृशराः पितिलौ दने ॥ ६॥ स्यादासं वोपिकुरसः ॥ संरक्तं मद्य
 भाजने ॥ निश्चुक्कणं दंतशाणं ॥ गोश्रं शिः शुष्कं गोमये ॥ ७०
 अष्टाष्टं नयपीठी ॥ नयस्तु जलपुत्रकः ॥ २॥ विंदुतंत्रो भवेदसः
 पाचाली शालिशृंखला ॥ ७१ ॥ प्रस्तारस्तलिनं शय्या ॥ रोमशु
 च्छः प्रकीर्णकं ॥ शिवालोपाशिका ॥ द्रोयासरमातुंबरी शुनी
 ॥ ७२ ॥ पादो गदीदंसकः ॥ स्यात्प्रतिकर्मप्रसाधनं ॥ कर्णपा
 ली तु कर्णादूरंगुलीयकं मूर्मिका ॥ ७३ ॥ खातभूः प्रतिकूपः
 ॥ स्यात्त्रिभास्या द्वाटशृंखला ॥ कंधरातोरण कंठी ॥ सूत्रालीग
 ले मेखला ॥ ७४ ॥ शासनं धर्मकीलः ॥ स्यात्सकृत्तशूद्रशास
 नं ॥ पट्टोलिका कुसकीला ॥ सिंदुरं रक्तशासनं ॥ ७५ ॥ रास
 स्तगोदुहा क्रीडा ॥ गीतिः पारावती ॥ तथा ॥ वेणुर्यवफलो वं
 शो ॥ नवीने नवकालिका ॥ ७६ ॥ मुखघंटा दुलदुली ॥ तला
 ची नलपट्टिका ॥ नीपोधरा कदंब ॥ स्याद्दीर्घस्तवीरणं ॥
 ॥ ७७ ॥ खड्गस्तु बृहत्काशं ॥ कोशां कमित्कटं ॥ विदुः ॥ गंडी
 रक्तसमंठः ॥ स्याद्दीर्घे रवारिवालकौ ॥ ७८ ॥ शितोत्पलं मंघ

शैलनितंबस्य ॥ प्रतिवासरस्य ॥ सूत्रस्यै सतिलौ दनस्य ॥ ६॥ मदिशभेद
 स्य ॥ मद्यभाजनस्य ॥ दंतशाणस्य ॥ शुष्कगोमयस्य ॥ ७० ॥ शारिफलस्य
 ॥ गुटिकाया ॥ पाशकस्य ॥ शारिशृंखलाया ॥ ७१ ॥ शय्यायाः ॥ चामरस्य
 ॥ शृगाल्या ॥ कुकुरस्त्रिय ॥ नूपुरस्य ॥ ७२ ॥ वेषस्य ॥ ताटंकस्य ॥ अंगुली
 यकस्य ॥ ७३ ॥ परिखाया ॥ वाटशृंखलायाः ॥ कंठ्या ॥ गलसूत्रस्य ॥ राज
 शासनस्य ॥ ७४ ॥ शूद्रशासनस्य ॥ पट्टारव्यपन्नस्य ॥ रक्तशासनस्य ॥ ७५
 गोपक्रीडाया ॥ गोपशिषुगीतस्य ॥ वंशविशेषस्य ॥ नवीनस्य ॥ ७६
 मुखवाद्यस्य ॥ नलिपट्टिकाया ॥ धराकदंबस्य ॥ वीरणस्य ॥ ७७ ॥ बृह
 त्काशस्य ॥ कोशांगस्य ॥ गंडीरस्य ॥ दीर्घे रस्य ॥ ७८ ॥ शितोत्पलस्य ॥

पादावधिः

सोमं २ हरिमंथोतिमुक्तकः २॥ कर्कोरुकस्तकालिंगः २ शृंगाटोज
लकंटकः २॥ ७५॥ हिलमोचीजलब्रह्मी २ वायसीकाकमाचिका २
पुन्नागः केसरश्चैव २ चांपेयोनागकेसरः २॥ ८०॥ स्याद्दोलिकाचहिं
दोला २ ल्यावणंलवणं २ मतं ॥ सुखाशोराजतिमिषः २ कटुकोराज
सर्षपः २॥ ८१॥ सितमाषोराजमाषो २ मस्तुरोत्रीहिकोचनः २॥ म
धुक्षीरस्तरवर्जूरः २ शालः शकुंतल २ र्मतः ॥ ८२॥ मुस्तोराजक
शेरुः २ स्याद्दोहिणश्चंदनद्रुमः २॥ काकमदुर्जलरंकः २ कोयष्टि
जलकुक्कुभः २॥ ८३॥ वर्तिकाविष्णुलिङ्गी २ स्याद्दूनासुः शशकः
स्मृतः ॥ ताम्रकमिरिंद्रगोपो २ गृहगोधागृहालिका २॥ ८४॥ दि
वांधोहरिनेत्रः २ स्याद्दोनंदीलक्ष्मणामता ॥ कुरंकुरः पुष्कराब्जो
२ वातुलिस्तरुतूलिका २॥ ८५॥ कोलपुच्छस्तकंकस्याद्गर्गाटोपो
गनाविकः २॥ ग्राम्यमदुरिकाशृंगी २ राजशृंगस्तमदुरः २॥ ८६
पंकग्राहस्तमकरः २ शफरः श्वेतकोलकः २॥ चिंगटस्तुमहाश
ल्कः २ पोताधानंजलोडकं २॥ ८७॥ फलकीतुचित्रफली २ मत्स्य
राजस्तुरोहितः २॥ काकोचिकस्तुकाकोचीवकाचीवकचिंचिका २
॥ ८८॥ कवचीककचपृष्ठीरेवलेशस्तुखलेशयैः ॥ इल्लिशोराजशफर २
दंचाकोजलवृश्चिकः ॥ २॥ ८९॥ दंडपालोर्धशफरः २ कंकनोटो
जलव्यथः २॥ लघुगर्गस्त्रिकंटः स्यात्सितांकोवालुकागडुः ॥ ९०

अतिमुक्तस्य २ कर्कोरुकस्य २ शृंगाटस्य २ ७५॥ हिलमोच्याः २ काकमाच्याः
पुन्नागस्य २ नागकेसरस्य २ ८०॥ हिंदोलिकायाः २ सौंदर्यस्य २ सुखाशकस्य
राजसर्षपस्य २ ८१॥ सितमाषस्य २ सुद्रुमस्तूरस्य २ खर्जूरस्य २ शालवृक्ष
स्य २ ८२॥ मुस्तस्य २ रक्तचंदनस्य २ जलरंकस्य २ कारंडवपक्षिणः २ ८३॥ व
र्तिकायाः २ शशस्य २ ताम्रकमेः २ ८४॥ मुशल्यः २ पेचकस्य २ सारसयोवितः
सारसस्य २ वातुलेः २ ८५॥ कंकपक्षिणः २ गर्गाटिमत्स्यस्य २ शृंग्याः २ मदुरस्य
२ ८६॥ मकरस्य २ शफरस्य २ चिंगटस्य २ रोहितादिशिशोः २ ८७॥ फलक्याः

प्रादावधि-

कनकपलः कुरुविस्तः करिकबले विधानस्यात् ॥ ब्राह्मी तु
पंकगडकः २ शकुलोदंडपालकः २ ॥ ११ ॥ निचोलक निचुलकं २
मंदामणिश्लिंजरः २ ॥ वेदिः स्पंडिलसितकं २ पत्न्याटो निष्कुठः
स्मृतः ॥ १२ ॥ लोपासिका खिंखिरी स्यात्पत्न्याटो निष्कुटः २ स्मृ
तः ॥ अंकेष्वेवं कामे गानि स्मृतमुत्तानमुत्कटं ॥ १२ ॥ स्यान्मा
र्जितारसाला २ चबुक्कारः सिंहनादकः २ ॥ कर्णगूथं कर्णमलं २
सिंहाणं नासिकामलं ॥ १४ ॥ दंतमलं पुष्पिका २ स्यात्कुलक
रसनामलं ॥ कारंधमी धातुवादी २ दरिद्रो दुर्विधः २ स्मृतः ॥ १५
स्यान्मंत्रगंडको विद्या २ पक्ष्महारं खड्गिका २ ॥ आर्द्रवस्त्रं जव
र्द्रः स्याद्दोषश्चादीनवो मत्तः ॥ १६ ॥ योजनं मार्गधेनुः २ स्यान्म
ल्वः किष्कुचतुःशतम् ॥ चोलको वाणवारः २ स्यात्कुर्पासस्त्व
र्धचोलकः ॥ १७ ॥ नागोदरसुरस्त्राणं २ जंघात्राणं तु मंशण २
॥ स्यात्पासादो देवकुलं २ ततुचैत्यं २ विनासुखं ॥ १८ ॥ तृणपू
ली तु नंचा २ स्याद्द्युथार्थं तु यथा तथं ॥ आघातनं बधस्थानं
२ कारबंधनवैशमनि ॥ १९ ॥ स्कधाग्निः स्थूलकाष्टाग्निः स्त
णाग्निः स्तभवेत्संम ॥ दृंगलस्तकरीषाऽग्निः २ र्ज्वराग्निस्तवा

रोहितस्य २ काकोचिकस्य २ चकचिचिकाया २ १५५ ॥ कवची मत्स्यस्य
२ खलेयशस्य २ इलिशस्य २ जलवृश्चिकस्य २ १५६ ॥ अर्धशफरस्य २
जलव्यथस्य २ त्रिकंटकस्य २ वालुकागडस्य २ १५७ ॥ कनकपलस्य २
करिकबलस्य २ पंकगडकस्य २ शकुलस्य २ १५८ ॥ निचोलस्य २ अलि
जरस्य २ वेद्या २ उपवनस्य २ १५९ ॥ खिंखिरिकाया २ पत्न्याटस्य २ अं
गस्य २ उत्तानशयनस्य २ १६० ॥ नक्रस्य २ सिंहनादस्य २ कर्णमलस्य २
नासिकामलस्य ॥ १६१ ॥ दंतमलस्य २ निक्कामलस्य २ स्वर्णकारस्य २ दरिद्रस्य २ ॥ १६२ ॥
विद्याया २ पक्ष्महारस्य २ आर्द्रवस्त्रस्य २ दोषस्य २ १६३ ॥ योजनस्य २ न
ल्वस्य २ कवचस्य २ कूर्पासस्य २ १६४ ॥ उरस्त्राणस्य २ जंघात्राणस्य २

प्रादावधिः

धिमन्यवः ॥ २०० ॥ श्वशुरः स्वामिजनकः ॥ २॥ साधुधीर्वरवत्स
ला ॥ २॥ भगमार्यस्तथाविद्धो ॥ २॥ हेलाबुकोः ॥ श्वविक्रयी ॥ १॥ गृह
वित्तो गृहपतिस्तुंवीपुष्पलताबुजं ॥ २॥ लोहिकारवरसोनिः ॥
स्यान्निलिपस्त्रिदशः स्मृतः ॥ २॥ गंडुपदीभूलता ॥ स्यान्मंड
रीधुर्धुरी ॥ २॥ मता ॥ स्वच्छद्यं गुलिसंदेशो ॥ लंघनंचापतर्पणं ॥ ३॥
गजढक्कामताम्नातः ॥ शृंगारोगजमंडनं ॥ २॥ प्रतिमोरणरंकः ॥
स्यात्वेढकः कदरः शृणिः ॥ ३॥ ४॥ वीचीजललताभृदिः ॥ ३॥ फेणा
ग्रंबुहुरेविदुः ॥ जंबालोजलकल्कः ॥ स्यादारणिः कुलदंडकः
॥ ५॥ विनाकृतं विरहितं ॥ गंडूषो मुखपूरणे ॥ काष्ठमल्लः श
वयानं ॥ कषायस्तूवरोरसः ॥ ६॥ पर्ववधिः परग्रंथिः ॥ पिंजो
लापत्रकाहला ॥ गोहलंछगलं मोविट् ॥ परिघो द्वारकंटकः ॥
॥ ७॥ कर्करंचूर्णखंडे ॥ स्यात्कर्कसारं करंभकं ॥ स्पर्द्धायाम
पिसंहर्षः ॥ कठोरं कर्करं ॥ विदुः ॥ ८॥ बंदीं कवरकी ॥ माहुरासं
दीलघुखदिका ॥ घटराजः स्मृतः कुंभो ॥ गगरीकलशिर्भता
॥ ९॥ विदुरजन्यमुत्पातं ॥ निर्घाते व्योममुद्गरः ॥ १०॥ पर्वतिकागुण
अंशो ॥ गगरीकटशर्करा ॥ १०॥ उक्ताकुलुकुगुजा ॥ स्यात्कु

देवप्रासादस्य ॥ यज्ञस्थानभेदस्य ॥ १८॥ तृणपूल्याः ॥ यथार्थस्य ॥ व
धस्थानस्य ॥ वेधनवेश्मनः ॥ १९॥ काष्ठाग्नेः ॥ तृणाग्नेः ॥ कशीषाग्नेः
ज्वराग्नेः ॥ २०॥ श्वशुरस्य ॥ श्वश्रुः ॥ कुटिलस्य ॥ अश्वविक्रयिणः ॥
॥ १॥ गृहपतेः ॥ तुंवीपुष्पस्य ॥ लोहपुष्पस्य ॥ त्रिदशस्य ॥ २॥ भूलतायाः ॥
धुर्धुर्याः ॥ अंगुलीध्वनेः ॥ लंघनस्य ॥ ३॥ गजढक्कायाः ॥ गजशृंगारस्य
॥ रणकातरस्य ॥ ४॥ अंकुशस्य ॥ ४॥ तरंगस्य ॥ फेनाग्रस्य ॥ जलक
ल्कस्य ॥ आरण्यः ॥ विरहितस्य ॥ गंडूषस्य ॥ शवयानस्य ॥ कषायस्य
॥ ६॥ अंगुलीपर्वणः ॥ पिंजोलायाः ॥ गोमयस्य ॥ द्वारलगुडस्य ॥ ७॥ कर्क
रस्य ॥ दधिसक्तो ॥ स्पर्द्धायाः ॥ कठोरस्य ॥ ८॥ कवर्याः ॥ लघुखदिकायाः ॥

लङ्कस्तालमर्दलः २॥ सूत्रकोणेदुमरुतं २ सूत्रवीणाचलावु
की ॥ ११ ॥ मेलानंदोमसिमणिर्लेखनीवर्णतूलिका २ धातूपल
कठिनिका २ मेलापत्रांजनंमसिः ३ ॥ १२ ॥ तर्कुटीसूत्रलातर्कु
र्ल्लोलस्तर्कुलासकः २ ॥ वर्तुलातर्कुपाटीस्या २ संजिकातूल
नालिका २ ॥ १३ ॥ निर्वेष्टनंनाडिचीरंदग्धेष्टकास्याद्द्वामकम्
॥ दोलात्रेखापुमान्प्रेखो ३ चारासनंवास्सदनं ॥ १४ ॥ पिष्टवर्ति
स्तचमस २ श्वित्रापूपश्चरुव्रणः २ ॥ म्लेहितं परभाषायां २ लुंदि
कान्यायसारिणी २ ॥ १५ ॥ शूकापूटस्तृणमणि २ श्चात्रगंडः प
दाद्यवित् २ ॥ कोशकारः काष्ठतेतु २ घृणः स्यात्काष्ठलेखकः २ ॥
॥ १६ ॥ विषशृंगीभंगशेलो २ वरोलस्तृणषट्पदः २ ॥ तुदुमोरंध्रव
भ्रुः २ स्याद्दीनालिंगालिका २ स्मृता ॥ १७ ॥ विदारुक्तकचपादो
२ द्रुणश्वालिश्चरुश्चिकः ३ ॥ पद्मासंपद्मबीजं २ चकर्णिका
बीजमातृका २ ॥ १८ ॥ रंगमाताभवेल्लाक्षा २ धीलटिर्दुहिता २
मता ॥ चाटलोलश्चदुल्लोलो २ जंगतोदोददः २ स्मृतः ॥ १९ ॥ धौ
तांजलीधौतबली २ वज्रकंदुग्धपाचनं २ ॥ चित्रोक्तिः पुष्पशक
टी २ चासेचनमत्सिकृत् २ ॥ २० ॥ कालरात्रिर्भीमरथी २ अ

कुंभस्य २ कलश्याः २ ॥ उत्पातस्य २ निर्घातस्य २ गुणभ्रंशस्य २ कट
शर्करा २ ॥ २१ ॥ उल्काग्रे करताल्ल ३ मरुकस्य सूत्रवीणाया २ ॥ ११ ॥ मसि
मणेः २ कलमस्य २ धातूपलस्य २ मसे ३ ॥ १२ ॥ तर्कुट्या ३ तर्कुलासक
स्य २ तर्कुपीठ्याः २ तूलनलिकायाः २ ॥ १३ ॥ निर्वेष्टनस्य २ दग्धेष्टकाया
२ दोलायाः २ जलस्थापितमेतस्य २ ॥ १४ ॥ यज्ञपात्रविशेषस्य २ चित्रपि
ष्टकस्य २ अपशब्दस्य २ लुंठिकायाः २ ॥ १५ ॥ तृणमणेः २ पादाद्यवेतुः २ को
शकमे २ घृणस्य २ ॥ १६ ॥ विषशृंगिनः २ तृणषट्पदस्य २ रंध्रवभ्रौः २
दीनायाः २ ॥ १७ ॥ क्रकचपादस्य २ रुश्चिकस्य ३ पद्मबीजस्य २ पद्म
कोशस्य २ ॥ १८ ॥ लाक्षायाः २ दुहितुः २ सुषंक्तस्य २ गर्भिण्यभिष्टापस्य

पादावधि

स्वाध्यायोन्निराकृतिः २॥ ब्रह्मवादः श्रुतादानं २ विष्णुकदुरखेति
कः २॥ २१॥ हिंसालुकः १ खादुकः २ आयोगितोऽलर्क २ इष्यते ॥ २२॥
गडस्तूर्यगंडः २ स्यादादर्शमुकुरः २ स्मृतः ॥ २२॥ राहुत्सृष्टोर
सोनः २ स्याद्वंगरीकोलनासिका २॥ मयटः स्तृणहर्म्यः २ स्यात्कु
त्रंगोमंचमंडपः २॥ २३॥ स्ववद्रंगः पणग्रंथि २ श्रितिकाकटिष्टं
खला २॥ विशारदः प्रसिद्धे २ स्यात् श्रीर्लक्ष्मीरिंदिरा ३ मता २४
॥ ॥ इति पादावधिः ॥ ॥ प्राकृशालाचुकशब्दादर्थः पादैरतः
परंशब्दाः ॥ नानार्था अपिशब्दैर्गजशब्दात्त्वभृतिविज्ञेयाः २५

॥ १२॥ धौतांजल्याः २ दुग्धपाचनस्य २ सुद्रशंकटस्य २ अतृप्तिकृतः २१२
कालरात्र्याः २ अस्वाध्यायस्य २ ब्रह्मवादस्य २ मृगयाकुशलमुनः २ २१३
हिंसालुकमुनः २ उन्नतमुनः २ सूर्यविशेषस्य २ आदर्शस्य २ २२॥ लसुन
स्य २ कोलनासिकायाः २ तृणमुक्तहर्म्यस्य २ शस्परशार्थकुटीरस्य २ २३
पणग्रंथेः २ कटिष्टंखलायाः २ प्रसिद्धस्य २ लक्ष्म्याः २ ॥ २२४ ॥ ॥

॥ अथ नानार्थः ॥

क्षीरदारोगुडुक्षोदे गुडे मधुनिचेष्यते ॥ लुपीटपानमिच्छंतिकेनिपा
ते च वारिधौ ॥ २६॥ रसालारसनायां स्यान्मथिते दधिपाणिना ॥
पांचलोद्देशुतिकटः आयं पित्तसरीसृपे ॥ २७॥ विटोदौ लवणे पि
ड्मे मूषिके खदिरे पिच ॥ वितंडाकरवी पांचदर्विवादप्रभेदयोः ॥ २८
कारंडवैकरंडः स्यान्मधुकोषे दलाढके ॥ खटः श्लेष्मण्यंधकूपे
प्रहारांतरतंकयोः ॥ २९॥ पिच्छा पूगच्छरा कोषे चोलिका फणिलाल
योः पिच्छले स्फोटिका वात्या रामा वाताखुपांशवः ३०॥ धरांकुरो
वायुफलेनासीराशी करे पिच ॥ कोट्टारो नागरे कूपे पुष्करिण्यां च
पाटके ॥ ३१॥ नागांजना नागयष्टिः करि सुंदरिका क्वचित् पूत्यं
डः मृत्तिकादे च गंधकीदे च दृश्यते ३२॥ कटुकायां कंचटके कश्चि

ताशकुलादनी॥क्रौंचादनस्तपंचुल्याचिचोटकमृणालयो ॥
 ३३॥संतानिकाक्षीरसरेतथामर्कटजालके॥खड्गधेनुफलेफेने
 परांजस्तैलयंत्रके ३४॥भालाकोलोहितेदृष्टःकरपत्रेचकच्छपे॥
 संकरोग्निचंदत्कारेसंमार्जन्यपसारिते॥३५॥गोधाकलंविका
 दंतिवधूषुचकटेभरा॥पंकारःशैबलेसेतौसोपानेजलकुब्जके
 ॥३६॥पृष्ठभृंगीतिशब्दोयंदंशभीरौपृथूदरे॥मेघपुष्पंतुनादेये
 पिडाभ्रेसलिलेविदुः॥३७॥पित्तज्वरेकुलालस्यपवनेकूटपाल
 कः॥स्तनवृत्तेपिप्पलकंतथासीवनसूत्रके॥३८॥पाटलिको
 न्यमर्मज्ञेच्छात्रेस्यात्कालदेशिनि॥जिह्वायोरुषदंशेचस्यादिं
 द्रमहकर्मणि॥३९॥लोभेकामगुणेरूपेआमिषारव्यालुंभोजने
 ॥छायापथेचदूर्वायांहरितालीध्वनिर्मतिः॥४०॥मालुधानश्चि
 त्रसर्पेमहापद्मेपिदृश्यते॥उन्मतेक्षपणेनर्थकरेकार्यपुटध्व
 नि॥४१॥सांघाटिकांविदुर्युग्मेकुट्टन्याजलकंदके॥शराहतेच
 सर्पेचप्रचलाकंप्रचक्षते॥४२॥चंद्रिकायामब्जधूलौरक्तागेहरि
 चंदनं॥स्त्रीरत्नेचहरिद्रायांलासायावरवर्णिनी॥४३॥कुकलासे
 चित्रकोलेतृणगोधाध्वनिंविदुः॥डिंबंभयेचकललेफुप्फुसेचप्र
 चक्षते४४॥धुधुमारःशक्रगोपेगृहधूमेगृहालिके॥तिक्तपर्वाहि
 लमोचीगुडूचीमधुयष्टिषु॥४५॥जलबिल्वःकर्कटकेपंचांगेज
 लवल्कले॥चौलकीनांगरंगेचकरीरेकिष्कुपर्वणि॥४६॥कुला
 लचक्रेबाहनेदंडारःशरयंत्रके॥दिग्जयेवरयात्रायंदंडयात्रांविदु
 र्बुधा॥४७॥उष्ट्रांसीसुतेचैवदासेरकदत्तिस्मृत॥जलगुल्मी
 जलावर्तकच्छपेजलचत्वरे॥४८॥काहलावेणुवीणादिध्वनि
 नानाध्वनिंविदुः॥॥घोंघेकारुंडिकायांचजाहकध्वनिरिष्य
 ते॥४९॥विद्यादुत्कलिकाशब्दमुत्कंठावीचिवाचकं॥दृष्टिवि
 वेसूचकेचद्विजिह्वःपरिकीर्तितः॥५०॥मदमत्ताविदग्धस्त्रीन
 र्तकीषुचकणिनी॥रोमावलीमेघमालाकरटीषुचकालिका॥५१

मंजुलोमधुरेकुंजेजलरंकेजलांचले॥अनुकंपस्तरस्वीस्या
 तपस्वीचधृतव्रतः५२॥॥द्वितीनार्थार्धश्लोकावधिः॥॥
 शाल्यवृकोकपिशूनौनिधुरःकठिनेऽत्रपे॥छर्दनोलंबुषेनिबे
 व्युष्टंकल्पेतथोषिते॥५३॥दूक्षौकरीरेकोवांगेव्रणचिन्देघुणे
 किणः॥नर्मठंचंचुकेषिगेछेकःषडुध्रिवक्रयोः॥५४॥धारात
 श्वातकेबाहेलंजःस्यात्पंगुकल्लयोः॥नर्मटःखर्परैस्तूर्येगोकी
 लोमशलेहले५५भुंडिरीर्वारुकूष्मांडोफाणिगुडकलंबयोः॥तंडकःसं
 जनेफेनेलदाशिन्यांखगांतरे५६गजेपिनागमातंगौविशेषस्ति
 लकेपिच॥निष्पारःसूर्यवातेपिसूत्रकंठोद्विजेपिच५७विदुष्यपि
 स्मृतोवेधाःपुरंदेहेपिटश्यते॥स्वरेपिकंठआख्यातःशरत्संवत्सरेपिच५८
 ॥लाक्षापिजलुकाप्रोक्तालग्नाचार्येपिहिंडिकः॥नौसेचने
 पिवास्तुदःपादालिंदेपिपंकिलः॥५९॥कचोगीष्यतिपुत्रेपिकुंदेपि
 भ्रमरोबटौ॥भांडंभूषणमात्रेपिरुधिरंकुंकुमेपिच॥६०॥
 गोमेदकेपिगंगोलःकटाहोनिरयेपिच॥मरीचेपिभवेत्कृष्ण
 शृवांगेगुणिकाभवेत्॥६१॥शस्त्र्यामपिखड्गधेनुर्निस्त्रिंशोः
 करुणेपिच॥स्कंधावारेऽपिकटकोविंदुस्तुविदुरेपिच॥६२॥
 जलसूचिर्जलोकापिवेश्यायामपिपिंगला॥अहिरप्युदरा
 वर्तेविशाखापिखनित्रकः॥६३॥भ्रमरःकामुकेपिस्यादंगी
 कारेपिचायकिं॥महालयेपितीर्थःस्यात्भोजनेपितथान्दि
 कं॥६४॥बलिश्चामरदंडेपिपादपीठेपिपादपः॥गोदंतोहरि
 तालेपिवानीरश्चित्रकेपिच॥६५॥आधारेप्याश्रयःप्रोक्तोग
 जसंघेष्यवग्रहः॥कथितासाजटायांचमार्गणेपिमृगःक
 चित्॥६६॥मूषिकापिभवेद्धीनाजटादंतकोहरेपिच॥अश्रम
 कृतेपिफांटंमृद्गांडेऽप्यष्टिकाभवेत्॥६७॥अंगसादेपिसद
 नंवनदावेपिद्विंदिमः॥दंतमांसेपिवेलास्यालुल्कंनारीधने
 पिच॥६८॥निबेपिद्विगुनिर्यासोमेलानंदेपिवार्दलं॥लेखन्या

कर्णिकापि स्यात्कटिन्पामपि वर्णिका ॥ ६२ ॥ पटलेपिका सम
र्हो दिष्टदैवेपि कीर्तितं ॥ दाडिमेपि च हिंडीरवंशो वेणो कुलेपि
च ॥ ६३ ॥ ॥ इति नानार्थः ॥ ॥

काव्यादीनामनंतत्वाच्छब्दादीनां विशेषतः ॥ कदाकेन किं
दृष्टमिति को वेदितुं क्षमः ॥ ७१ ॥ अतः शब्दः कदृष्टो यमर्थत
श्चापि कीदृशः ॥ इति काव्यमलीकं स्यान्मात्सर्यमलिनात्म
नां ॥ ७२ ॥ शब्दार्णव उत्पलिनी संसारावर्तदृश्यपि ॥ कोषावाच
स्पतिव्यादिविक्रमादित्यनिर्मिताः ॥ ७३ ॥ आदायसारमेतेषां
मन्येषां च विशेषतः ॥ हारावलीनिर्मितेयं मया द्वादशवत्सरै
॥ ७४ ॥ उपास्य सर्वज्ञमनंतमीशं भूत्वा तिथिः श्रीधृति सिंह
वाचां ॥ हारावली द्वादशमासमानैर्विनिर्मितेयं पुरुषोत्तमेन ॥
॥ ७५ ॥ नानाकाव्यपुराणनाटककथाकोषेतिहासस्मृतिज्यो
तिः शास्त्रगजाश्वमानवभिषक्कोषान्प्रयत्नादिय ॥ दृष्टान्या
निचशाब्दैकैः सह कृता हारावली यत्नतः कर्तव्योन्नतसंश
यः सुमनसः शब्दार्थलिंगेष्वपि ॥ ७६ ॥ सुधिया जनमेजयेन
यत्नात् धृति सिंहेन समं निरूपितेयं ॥ विदितो बहु दृष्टवभिः
कवींद्रैर्भुवि कोषानुमतः प्रमोदनीयः ॥ ७७ ॥ हित्वा महाश
ब्दिकताभिमानं मात्सर्यमन्यत्र मुहुर्निधाय ॥ हारावलीयः
प्रकरोति कंठे विदग्धगोष्ठीषु परं सभाति ॥ ७८ ॥ ॥ इति श्री
महामहोपाध्यायपुरुषोत्तमदेवप्रणीता हारावली पर्यवसिता

॥ इति हारावली समाप्ता

श्रीगणेशायनमः॥ तन्नमामिपरंज्योतिरवाङ्मनसगोचरम्॥ नु-
^{= नमू}मीलयत्यविद्यां पट्टिद्यामुन्मीलयत्यपि॥ १॥ ह्येद्वितर्गमुभयं^{दशयुगस्य}
मलं युगलं युगं॥ युग्मेदं हं यमं ह्ये^{ते १०}धपादयोः पातु जैनयोः॥ २॥ ऋषि-
र्यतिर्मुनिर्भिषु स्ताय सस्मयतो ब्रती॥ तपस्वी संयमी योगी वर्णी
साधुश्च^{१२}पातु वः॥ ३॥ दीप्तिमत्तमो^{चत्वारिंशस्य}पटु शिष्यं च तमं ते वासिनं विदुः॥
कृतान्तागमसिद्धा^{सिद्धो तस्य त्रीणि}न्त्याग्रन्थश्शास्त्रमतः परम्॥ ४॥ भूमिभूः पृथि-
वी पृथ्वी गङ्गा मेदिनी मही॥ धरा वसुमती धात्री क्षमा विश्वं भ-
रावनिः॥ ५॥ वसुधा धरणी क्षोणी क्षमा धरित्री क्षितिश्च कुः॥
कुंभिनी लो^३वरा^३चौ^३र्वी^३जगती गो^३र्वसंधरा^३॥ ६॥ तत्पर्यायधर-
शैलं स्तत्पर्यायपतिर्नृपः॥ तत्पर्यायरुद्रो वृक्षश्शब्दमन्य च
योजयेत्॥ ७॥ दरीभृदचलः शृंगी पर्वतस्सानुमानगिरिः॥ नग-
शिलोच्चयोः द्विश्च शिखरी त्रिककुन्मरुतः॥ ८॥ प्रस्थपार्श्वे
तदं सानुमैरवलौ पत्यकातदी॥ नितं बमं तोदतश्च तद्गानपि गि-
रिः स्मृतः॥ ९॥ राजाधिपः पतिः स्वामी नाथः परिवृढः प्रभुः॥ द-
श^{१४}श्वरो विभुरीशानो भर्तेन्दुनर्दशि^{१४ दशवृक्षस्य}ता॥ १०॥ अनोकहस्तसुः
शाखी वितपी फालिनो नगः॥ द्रुमोऽदुःखिपः फले ग्राही पादपो-
गौवनस्पतिः॥ ११॥ तत्पर्यायचरो देयो हरिर्वलिमुखः कपिः॥ वा-
नरः पुवगश्चैव गोलो गूलोऽथ मर्कटः॥ १२॥ विपिनं गहनं कक्षम-
रपयंकाननं वनम्॥ कान्तारं मटवी दुर्गं तच्चरस्याद्वैतचरः॥
१३॥ पुलिन्दः शबरो दस्युर्निषादो व्याधलुब्धकौ॥ धानुष्कोऽथ
किरातश्च सौरण्यानीचरः स्मृतः॥ १४॥ वावारिकं पयो भोः
वुपाथोर्णः सलिलं जलम्॥ शरवणं कुशं नीरं तोयं जीवनं म-
विषम्॥ तत्पर्यायचरो मत्स्यस्तत्पर्यायप्रदो घनः॥ तत्पर्या-
योद्भवपद्मं तत्पर्याय धरो मृधिः॥ १६॥ पृथुरो माष दुष्पीणो या-
दो वै सारिणो वृषः॥ विशारी शफरी मीनः पाठीनो निमिषस्ति-
मिः॥ १७॥ घनाघनो घनो मेघो जीमूतोऽथ वलाहकौ॥ पर्ज-

उयं
मुडितं

श
हिः

न्योमुदिरोनभ्रातृतदित्सौदामनीपविः॥१८॥^{श्रीणितदित}आकालिकीसु
 पारुचिर्विद्युत्तत्पतिरेवदः॥^३निघातिर्मशनिवज्जमुल्काशब्दच^{शम्याशत}
 योजयेत्॥१९॥^{१३}परिषत्कदम्पंकस्तज्जितामरसंविदु^{सप्तदशकमलस्य}कमलेन
 लिनपद्मंसरोजंसरसीरुहम्॥२०॥खरदण्डकोकनदपुंडरीकं
 महोत्पलं॥^{१३}द्वंद्वीवरंचारविदंशतपत्रचंपुष्कर॥२१॥सौगंधिकंतु
 कल्हारहलुकरक्तसन्ध्यकम्॥^{१३}स्यादुत्पलं कुवलयमंघनीलां
 बुजन्मच॥^{१३}द्वंद्वीवरंचनीलेस्मिन्सितेकुमुदकैरवै॥२२॥तद्वती
 विसिनीशैवीव्रततीवल्लरीलता॥^{१३}वल्लीनामानियोज्यानिवारिधि
 र्वर्ण्यतेधुना॥२३॥^{१३}स्त्रोतस्विनीधुनीसिंधुःस्त्रवंतिनिम्नगोपगा
 नदीनदोद्विरेफश्चसरिन्नाम्नीतरंगिणी॥२४॥^{१३}तत्पतिश्चभवत्य
 विधःपारावारोःमृतोद्भवःअपारवारोःकूपारोरत्नमीनाभिर्धा
 करः॥२५॥^{१३}समुद्रोवारिराशिश्चसरस्वान्तागुरोःर्णवः॥सीमापि
 कण्ठतीरंचपारोर्धोःवधिस्तदम्॥२६॥^{१३}भृंगैस्तरंगःकल्लोलो
 वीचिरुत्कलिकावलि॥^{१३}पालीवेलातटोच्छासीविभ्रमोयमु
 दन्वतः॥२७॥^{१३}मनुष्योमानुषोमर्त्योमनुजोमानवोनेरः॥नोपु
 मान्पुरुषोगोधोर्ध्वःस्यात्तत्पतिर्नृपः॥२८॥^{१३}भृत्योश्चभृतक
 पत्तिःपदातिःपदगोऽनुगभटोऽनुजीन्यनुचरःशस्त्रजीवीच
 किकरः॥२९॥^{१३}स्त्रीनारीवनितामुग्धाभामिनीभीरुरंगना॥ल
 लनाकामिनीयोषितयोषासीमेतिनीवधूः॥३०॥^{१३}नितंबिन्यव
 लावालाकामुकीचामलोचना॥^{१३}भामातनूदरीरामासुंदरीयु
 वतीचला॥३१॥^{१३}भार्याजायाजनिःकुल्याकुलत्रेगेहिनीगृहं॥^{१३}
 महिलाभामिनीपत्नीतथादाराःपुरंध्रयः॥३२॥^{१३}वल्लभाप्रेय
 सीप्रेष्ठारमणीदयिताप्रिया॥^{१३}दृष्टाचंप्रमदाकांताचंडीप्रणयि
 नीतया॥३३॥^{१३}सतीपतिव्रतासाध्वीपतिवत्यैकपत्यपि॥म
 नस्विनीभवत्यार्याविपरीतानिरूप्यते॥३४॥^{१३}बन्धकीकुलदाम
 क्तापुनर्भूःपुंश्चलीखला॥^{१३}स्यशाभिसारिकादूतीस्वैरिणीसफ

लीतथो॥३५॥गणिकालेजिकावेश्यारूपाजीवाविलासिनी॥पण्य
 स्त्रीदारिकादासीकामुकीसर्ववल्लभा॥३६॥कान्तैष्टौदयितःप्री
 तःप्रियःकामीचकामुकःवल्लभोस्तपतिःप्रेयान् विदुश्चरमणे
 वरः॥३७॥सावित्रीजननीमाताजनकःसवितापिता॥देहोप
 घनःकायोःङ्गवपुःसहजनंतनुः३८॥कलेवरंशरीरंचमूर्तिरस्मि
 न्नभवस्तुतः॥पुत्रस्तुतुरपत्यंचतुकृतोकेचात्मजःप्रजा॥३९॥
 उहहस्तनयःपातोदारकोनन्दनोभक्तः॥स्तनंधयोत्तानशोयोस्त्री
 त्वेदुहितरविदुः॥४०॥वयस्यालीसहचरीसध्रीचीसवपाःसखी
 ॥आलीविवर्जितमित्रंसम्बन्धोमित्रपुंक्सुहृत्॥४१॥सहकृत्वा
 सहकारीसहायःसामवायिकः॥सनाभिःसंगोत्रोवन्धुःसौदर्यो
 वरजोःनृजः॥४२॥कनीयानग्रजोज्येष्ठोभ्रातृजानीस्वसानजो
 भक्तस्वसाननान्दास्यान्मातुलानीप्रियाम्बिका॥४३॥वैय्यरा
 तिरमित्रोरिद्विदुःसपत्नौद्विषद्विपुः॥भ्रातृव्योदुर्जनःशत्रुर्दुष्टोद्वे
 षीखलोःद्वितः॥४४॥दीधितिर्भानुस्स्रोःशुर्गभस्तिःकरणःकरः
 पादोरुचिर्मरीचिर्भास्तेजोर्विर्गौर्युतिःप्रभा॥४५॥दीप्तिर्ज्योतिर्म
 होधामरश्मिरूज्योविभावसुः॥शीतोष्मप्रायपूर्वत्वेतदंताविंदुभा
 स्करौ॥४६॥शशीत्रिधुस्सुधारश्मिःकोमुदीकुमुदप्रियः॥कलाभृ
 च्छुन्दमाश्वद्रःकांतिमानोषधीश्वरः॥४७॥जुडुनिभानितारक्षन
 सत्रेतत्यतिर्निशा॥क्षणादारजनीनक्तंदोषाश्यामोक्षपाकरः॥
 ४८॥तरणिस्तपनोभानुर्ब्रध्नःपूषार्थमारविः॥तिग्मःपतंगोद्युम
 णिर्मर्त्तंडोःक्रौंघ्रहाधियः॥४९॥दूनःसूर्यस्तमोध्वान्तस्तिमरारि
 विशेचनः॥दिनैर्दिवाःहर्दिवसोवासैस्तत्करश्चमः॥५०॥चक्र
 वाकाञ्जपर्यायवन्धुःकुमदविप्रियः॥यमुनायमंकानीनजन
 कःसवितामतः॥५१॥बाहोःश्वस्तुरगौबाजीहयोधुर्यस्तुरं
 गमः॥सतिरर्वाहरीरथ्यःसप्ताःश्वश्चमयूरखवान्॥५२॥खवि
 द्वायोवियद्योमगगनाकाशमम्बरं॥द्यौर्नभोःभ्रान्तरिक्षंचमेष

मेघपथ वायुपथ पक्षिण विद्याधरस्यापि ॥
 वायुपथोऽप्यथ ॥ ५३ ॥ तच्चरः खेचरस्तग पक्षिपत्रीपतन्यपि ॥ श-
 कुन्तः शकुनिर्विश्वं पतंगो विष्करो वया ॥ ५४ ॥ जाड्जलपिशितं मा-
 सपलपेशी च तत्त्रियः ॥ मातुधानैस्तथौरसोरान्यादिचरदृश्यते ॥
 ५५ ॥ सुतोऽदितैस्तडिद्वन्वासेन्द्रो देवः सुरैः मरुतैः स्वर्गैः स्वर्गोऽथ
 नाकश्च तद्वासस्त्रिदिवो मतः ॥ ५६ ॥ तत्पतिश्शक्र इन्द्रश्च सुनासी
 रश्शतक्रतुः ॥ प्राचीनबर्हि सुत्रामावज्जीवा खण्डलो हरिः ॥ ५७ ॥
 शत्रुर्वलस्य गोत्रस्य पाकस्य नमुचैरपि ॥ वृत्रहा च सहस्राक्षो गी-
 र्वाणेशः पुरन्दरः ॥ ५८ ॥ विडौ जाश्वाः पुरोनाथो वासवो हरिवा-
 हनः ॥ मरुतश्च मरुत्वाश्च वृषा चैरावणाधिपः ॥ ५९ ॥ शतमन्यु-
 स्तुरोषाङ्ग पुरुद्वतश्च कौशिकः ॥ संक्रन्दनोऽथ मघवान्युलो मा-
 रिर्मरुत्सरवः ॥ ६० ॥ काष्ठाककुहिगोशा च दक्षकन्या तथा हरितः ॥
 तत्पथो यात्परं योज्यं प्राज्ञैः पालगजाः स्मरन्मू ॥ ६१ ॥ पवनः पवमानश्च
 वायुर्वातोऽनिलो मरुत् ॥ समीरणो गन्धवाहः च सनेश्च सदा गति-
 ॥ ६२ ॥ नभस्वात्मा तरिश्वा च चरेण्युर्जवनेश्च लः ॥ प्रभञ्जनौ स्य प-
 र्यायपुत्रो भीमो जनात्मजौ ॥ ६३ ॥ तत्सरवोऽग्निश्शिखी वह्निः पा-
 वकश्चा शुशुक्षणिः ॥ हिरण्यरेताः सप्तार्चिर्जातवेदास्तनूनपात् ॥ ६४ ॥
 स्वाहापतिर्हताशश्चञ्चलनो दहनोऽनलः ॥ वैश्वानरः क्षशानुश्च
 लोहिताश्वो विभावसुः ॥ ६५ ॥ वृषाकपिः शमीगर्भो हव्यवाहो हु-
 ताशनः ॥ धनेजयो वीतिहोत्रः कृष्णवर्मा ह्युषर्वुधः ॥ तदादिस्तनु-
 सेनानीः स्कन्दस्तु शिखिवाहनः ॥ ६६ ॥ कार्तिकेयो विशारवश्च कुमार-
 रः षण्मुखो गुहः ॥ शक्तिमान् क्रौञ्चभेदी च स्वामी शरवणोऽद्भुतः ॥ ६७ ॥
 उजन्मा ब्रह्मचारी च महौजा दैत्यघातकः ॥ तत्पिता शंकरश्शंभु-
 र्शिवस्त्यागुर्महेश्वरः ॥ ६८ ॥ त्र्यम्बको धूर्जटिश्शर्व पिनाकी प्रम-
 थाधिपः ॥ त्रिपुरारिर्विशालाक्षो गिरिशो मीललोहितः ॥ ६९ ॥ रुद्रो दु-
 मोली यज्ञारिस्त्रिनेत्रो वृषभध्वजः ॥ उग्रः शस्त्री कपाली च शिपिवि-
 द्रो भवो हरः ॥ ७० ॥ उमापतिर्विरूपाक्षो विश्वरूपः कपर्दीपि ॥ भागी

रथीः त्रिपथगा जगन्धवीहिमवत्सुता मन्दाकिनीद्युपर्षायधुनी
 गंगानदीश्वरी विधिर्वेधाविधाताचंद्रहिणोऽजश्चतुर्मुखः॥७०॥
 पद्मपर्षाययोनिश्च पितामहविरंचिनो॥ हिरण्यगर्भः स्वष्टाचप्र
 जापतिः सहस्रपातु॥७१॥ ब्रह्मात्मभूरनन्तात्मा कस्तसुत्रो
 हिनारदः॥ कृष्णादामादरो विष्णु रूपेन्द्रः पुरुषोत्तमः॥७२॥ के
 शवश्च हवीकेशः शाङ्गो नारायणो हरिः॥ केशीमधुर्वलिर्षाणो
 हिरण्यकशिपुर्मुखः॥७३॥ नदादिस्तदनश्शोरिः पद्मनाभोऽप्य
 धोक्षजः॥ गोविन्दो वासुदेवश्च लक्ष्मीः श्रीगोमितीन्दिरा॥७४॥
 तत्पतिः शैलभूम्पादिधरश्चक्रधरस्तथा॥ तत्पुत्रो मन्मथः कामः
 रूपकारिरेनन्यजः॥७५॥ कायपर्षायरहितो मदनो मकरध्वजः॥
 शिलीमुखः शरोबाणो मार्गणो रोपणः कणः॥७६॥ दधुकांडेशुर
 प्रचंचनराचंतो मरुखगः॥ कार्मुकधन्वचापंचधर्मकोदंडकेधनुः
 ॥७७॥ शिलीमुखादेरसनं तत्कोटिमटनीं विदुः॥ पुष्पसुमनसः कु
 ललतान्तं प्रसवोद्गमो॥७८॥ प्रसूनं कुसुमं दैत्यतदायस्त्रः शरः
 स्मरः॥ स्वान्तमास्वनितं चित्तं चेतोन्तःकरणं मनः॥७९॥ हृदयं विशि
 खाकूतमारस्तत्रभवो मतः॥ मौर्वीजीवा गुणो गव्याज्यालिभृदुः
 शिलीमुखः॥८०॥ भ्रमरः षट्पदो ज्ञेयो हिरण्यमधुव्रतः॥ मौर्व्या
 दिप्रान्तमल्यादिकन्दर्पस्य भवद्वन्द्वः॥८१॥ हेतिरस्त्रां युधंश
 स्त्रं पुष्पाद्यस्त्रः स्मरो मतः॥ ध्वजपताकाकेतुश्च चिन्हंत हैजयं
 त्यपि दत्ततदंतोद्गधाद्यादिशोभोर्विघ्नकरः स्मरः॥ कौक्षेयकोसिर्निस्त्रि
 शः कृपाणः करवालकः॥८३॥ तरवारिर्मडलग्रंखड्गनामा बलिर्विदुः अक्षोहि
 भीवलानीकं वाहिनीसाधनंचमूः॥ धजिनीसेनापृतनो सैन्यं देडो वरूथिनी
 कदनं समरं युद्धं संयुगं कलहं रणम्॥८५॥ संग्रामः सम्यराया जी
 संयदाहुर्महाहवम्॥ गजो मतंगजो हस्ती वारणोऽनेकपः करी॥
 ॥८६॥ दन्ती स्तेभ्वरमः कुम्भी हिरदं भौ मतंगमः॥ शुण्डालः साम
 जो नागो मातंगः पुष्करी द्विपः॥८७॥ करेणुः सिन्धुरस्तेषु यन्तानि

अलिर्भुजस्तरश्चरो रोलंबश्च शिलीमुखः षट्पदो ज्ञेयो हिरण्यमधुव्रतः
 व्रतः १ भ्रमरो मधुपर्षयश्च विदुः कपलासनः

मौर्वीज्या शिजिनी वा वा न व्या चैव ७ ए स्तथा

तानिषाद्यपि॥ नागाद्यरिः कंठीरवो मृगेन्द्रः केसरीहरिः॥ ८८॥
 व्याघ्रश्च शूरः शार्दूलः शरभोऽष्टपदोऽष्टपात्॥ क्रोडो वहारो दं
 द्री च घृष्टिः पोत्री च शूकरः॥ कोलः किरिः किटिर्चोणी भूदारः क
 र्दमप्रियः॥ ८९॥ उष्ट्रो मयः शृङ्खलकः करभः शीघ्रगामिकः॥
 कोलेयैकः सारमेयो मंडलः श्वापुरोगतिः॥ ९०॥ जिह्वापो ग्राम
 शार्दूलः कुक्कुरो रात्रिजागरः॥ हेमचाष्टपदं स्वर्णकनकाज्जु
 नकोचनम्॥ ९१॥ सुवर्णहिरण्यभर्मजातरूपचहाटकम्॥ ज
 तपनीयकलधौतचकान् स्वरे शिलोद्भवः॥ ९२॥ रूप्यरजतगुलि
 काशुक्तिजमोक्तिकनया॥ चित्तवस्तु वस्तुद्रव्यस्वार्थराद्रविण
 धनम्॥ ९३॥ कः स्वरतत्पतिप्रोदुः कुबेरचैकपिगलम्॥ वैश्रवण
 राजराजमुत्तराशापतिरथा॥ ९४॥ अलकानिलयश्रीदधनपर्या
 यरात्रकम्॥ राष्ट्रजनपदोनग्रीजनान्तो विषयः स्मृतः॥ ९५॥ पु
 रीष्टः पुरनगरी पत्तनं पुटभेदनं॥ वक्रलपनमास्यं च वेदन्ति व
 दनं मुखम्॥ ९६॥ आननश्रवणश्रोत्रश्रवः कर्णश्रुतिविदुः॥
 दृगक्षिचक्षुर्नयनदृष्टिर्नेत्रं विलोचनम्॥ ९७॥ कटाक्षकैकरीपागं
 बिभ्रमस्तस्य वेहतम्॥ दन्तावासोऽधरोऽप्योष्टावर्णितो दश
 नखदः॥ ९८॥ शिरोधरो गलोऽग्रीवो कंठश्च धमनी धमः॥ दादो पा
 चभुजा बाहुपाणिर्हस्तः करस्तथा॥ ९९॥ प्रादुर्वाहुशिरोऽसंच
 हस्तशाखा करंगुलिः॥ नासाघ्राणमुरो वक्षः कुक्षिस्याज्जठरो
 दरम्॥ १००॥ स्तनं पयोधरं कुक्षौ वक्षोजोदतिवर्णितौ॥ कटिर्नि
 तम्बश्रोणी चैजघनं जानुजन्दुचं॥ १०१॥ चलनं चरणं पादः क्र
 मोऽघ्रिश्च पैदविदुः॥ शिरोमूर्ध्नि तमागकप्रारभ्य प्ररिते रितम्॥
 ॥ १०२॥ वाग्वचो वचनं वाणी भारती गीस्वरस्वती॥ सिंहद्विपधने
 मेजो ह्येषां श्वेद्वृद्धितं गजे॥ १०३॥ स्फोटकतधेनुकलभेस्तनितं
 जलदेतथा॥ स्पन्दने चोत्कृतं मंत्रभट्टघृष्टो च दुहुतम्॥ १०४॥
 सौत्कृतं मणितं कामे खडु तं शृङ्खलायुधं॥ मंजीरं कंतुलाका

धनजयकोशः

^{नृपराशब्दस्य} ^{प्रसिद्धस्य लब्धस्य} ^{मृतस्य} ^{के} ^{१॥} ^{५॥} ^{६॥} ^{७॥} ^{८॥} ^{९॥} ^{१०॥} ^{११॥} ^{१२॥} ^{१३॥} ^{१४॥} ^{१५॥} ^{१६॥} ^{१७॥} ^{१८॥} ^{१९॥} ^{२०॥} ^{२१॥} ^{२२॥} ^{२३॥} ^{२४॥} ^{२५॥} ^{२६॥} ^{२७॥} ^{२८॥} ^{२९॥} ^{३०॥} ^{३१॥} ^{३२॥} ^{३३॥} ^{३४॥} ^{३५॥} ^{३६॥} ^{३७॥} ^{३८॥} ^{३९॥} ^{४०॥} ^{४१॥} ^{४२॥} ^{४३॥} ^{४४॥} ^{४५॥} ^{४६॥} ^{४७॥} ^{४८॥} ^{४९॥} ^{५०॥} ^{५१॥} ^{५२॥} ^{५३॥} ^{५४॥} ^{५५॥} ^{५६॥} ^{५७॥} ^{५८॥} ^{५९॥} ^{६०॥} ^{६१॥} ^{६२॥} ^{६३॥} ^{६४॥} ^{६५॥} ^{६६॥} ^{६७॥} ^{६८॥} ^{६९॥} ^{७०॥} ^{७१॥} ^{७२॥} ^{७३॥} ^{७४॥} ^{७५॥} ^{७६॥} ^{७७॥} ^{७८॥} ^{७९॥} ^{८०॥} ^{८१॥} ^{८२॥} ^{८३॥} ^{८४॥} ^{८५॥} ^{८६॥} ^{८७॥} ^{८८॥} ^{८९॥} ^{९०॥} ^{९१॥} ^{९२॥} ^{९३॥} ^{९४॥} ^{९५॥} ^{९६॥} ^{९७॥} ^{९८॥} ^{९९॥} ^{१००॥}

कुले॥२३॥ उद्योवर्गश्च संतानं काव्यमेव कवेः स्थितिः॥ हसो
 मरालश्चक्रांगो हंसवाहः सनातनः॥२४॥ मयूरा बर्हिणः केकी
 शिखी प्रावृदिकस्तथा॥ नीलकुंठकलापी च शिखंडी तत्पतिरु
 हः॥२५॥ बरदावारलीदंसी कौकिलं दामुगो वृकः॥ हरिणो मृगः प्र
 षतस्तदं कशर्वरीकरः॥२६॥ पन्नगो हि विषधरो लेलिहानो भुज
 गमः॥ नागो रगः फणी सप्यस्तद्वी विनितात्मजः॥२७॥ सुपयोगि
 गरुडस्तस्यो गरुत्मान् शकुनीश्वरः॥ इन्द्रजित् मंत्रपूतात्मा वै न
 तेयो विषक्षयः॥२८॥ खमिन्द्रिये हृषीकेशोऽस्त्रोत्तमः संकरेण विदुः॥
 पुण्यभाग्यं च सुकृतभागधेयं च सत्कृतम्॥२९॥ अर्धमं हंश्च दुरितं
 पाप्मा पापं च किल्बिषम्॥ वृजिने कलिलं मे नो दुष्कृतं तज्जयीदम्
 ॥३०॥ सदने सद्य भवनं धिस्म्यं वेश्माः श्मं दिरम्॥ गेहं निकेतनं
 ग्रारं निशांतं निर्वृते गृहम्॥३१॥ वसत्या वसथा वा संस्थानं धामा
 स्यदं पदम्॥ निकोयं निलयं रूपं शरणं विदुः गलयम्॥३२॥ खयं
 खातं च परिखा वप्रस्या हूलिकृत्यमम्॥ प्राकारः परिधिः शालः
 प्रतौली गोपुरावृतिः॥३३॥ प्रोसीदसौ धं हर्म्याणि निव्यूहो मत्तवारण
 ॥ वातायनमनालम्ब्य मालम्ब्य मुखमासनम्॥३४॥ समः सवर्णः स
 जातिः सदृशः सदृशः सदृक्॥ तुल्यः सधर्मः सरूपस्तुला कक्षा
 पमाभिधा॥३५॥ विन्मन्यो वर्धमानश्च गुरुस्थानो म्वर्जाननः॥
 सिद्धं नादीति पर्यायमुपमानेषु योजयेत्॥३६॥ व्यपदेशं नि
 भं व्याजं पदं व्यतिकरं ललम्॥ छद्मं रत्नान्तं मुत्पेक्षा शब्दमन्य
 त्र्यनिर्णयेत्॥३७॥ व्रातः पुञ्जः समाजश्च समूहः सन्ततिर्ब्रज
 ॥ व्यूहो निकायो निकरो निकुरं वः कदंबकम्॥३८॥ उद्यः समुद्रः
 संपसंघातः समितिस्तविः निचयः प्रकरः पैक्तिः पशूना समजो
 ब्रजः॥३९॥ समीपाभ्यां समासन्नमः भ्यर्णं मानिधिं विदुः॥ अवि
 दूरं च निकटं मवलम्ब्य मनन्तरम्॥४०॥ जित्या हलिर्हलं सीरं लो ग
 लवत्करो वलः॥ रेवती दयितो नीलवसनः केशवाग्रजः॥४१॥

अर्जुनः फाल्गुनोजिष्णुः श्वेतवाजीकपिध्वजः ॥ गांडीवकार्मु-
 कीसव्यसाचीमध्यमपांडवः ॥ ४२ ॥ वृषसेनासुनिर्मोकोदैर्धामि-
 शक्रनंदनः ॥ कर्णशूलिः किरीटीचशब्दभेदी धनंजयः ॥ ४३ ॥
 समवर्तीयमः कालः कृतान्तो मृत्युरन्तर्कः ॥ कुरुकीचकपोः श-
 त्रुर्वापुपुत्रो वृकोदरः ॥ ४४ ॥ धर्मात्मजो जातरिपुः कौंतेयो भता-
 न्वयः ॥ कौरव्यो राजलक्ष्मा च सोमवंशो युधिष्ठिरः ॥ ४५ ॥ क-
 ष्णं नीलांसितं कालं धूमं धूम्रमलिप्रभं ॥ तमोऽन्धकारस्तिमिरंधां-
 तं सन्तमसन्तमः ॥ ४६ ॥ श्वेतार्जुनः शुचिः श्वेतो बलस्य सितपा-
 ण्डुरम् ॥ शुक्लवहातंधवलपाण्डुशुभ्रशशिप्रभम् ॥ ४७ ॥ लोहि-
 तं रक्तमाताम्रपाटलविषदोरुणम् ॥ गौरपीतुद्रिद्राभं पलाश-
 हरितं हरितम् ॥ ४८ ॥ हरिणीलोहिणीशोणीगौरीशयेनीपिशंग्य-
 पि ॥ सारङ्गीशवरीकालीकल्माषीनीलपिजरी ॥ ४९ ॥ पुराणम-
 धुकिंजल्कं भकरन्दं च कोसुमम् ॥ उपचाराद्रजः पांसुरैणुं धूलीं-
 च योजयेत् ॥ ५० ॥ कलंकावद्यमलिनं किंजल्कं लक्ष्मलां छनं-
 निर्वधं मधमपंकं मलीमसं मपित्यजेत् ॥ ५१ ॥ जनोदाहरणं की-
 र्तिसाधुवाद्यशोविदुः ॥ वर्णगुणाबलिरव्यातिमवधानं तु साह-
 सम् ॥ ५२ ॥ प्रेष्यदेशनिदेशज्ञानियोगः शासनं तथा ॥ सन्देशः-
 प्रिययावार्ताप्रवृत्तिः किञ्चदत्यपि ॥ ५३ ॥ कठोरकठिनं स्तब्धं कर्क-
 शं परुषं हृदम् ॥ अश्लीलकादलफल्गुकोमलमृदुपेशलम् ॥ ५४ ॥
 प्रत्यग्रसाम्प्रतं नव्यं नवनूतनं मग्निमम् ॥ पुराणजरठं जी-
 र्णं प्राकृतं सुचिरं तनम् ॥ ५५ ॥ भौरहैहोषिचामन्त्रैकैश्चिक्लिज्जनं-
 संशये ॥ द्राक्क्षणे द्वाये सपदि निषेधं मनवल्बलम् ॥ ५६ ॥ उच्चै-
 रुच्चावचं तुङ्गमुच्चमुन्नतमुच्छ्रितम् ॥ नीचं न्यगातनं कुब्जं नीचं-
 र्द्वस्वनयेत्यरम् ॥ ५७ ॥ अमासदसमं साकं सार्द्धं सन्नसजूः समा-
 शयदस्तिर्यचं शृमिणः ॥ गौश्वेतुष्यात्पशुस्तत्र महिषीनामदेहिकी ॥ ५८ ॥

विश्वसितं श्वेतं श्वेतं बलस्य श्वेतं

साहसं तु बलं कारकं तत्तात्पर्यं

दर्शनीयं मनोतंच चित्तपर्यायहारिचं ॥ ७७ ॥ अवश्यायस्तथा
 रश्मिप्रालेयंतु हि न हि मम ॥ नीहारं तत्करं विद्धि मृगां कं रोहिणी
 पतिम् ॥ ७८ ॥ पुनागं सन्नरं प्रादुस्ति^{तिलकस्य}लकचविशेषकम् ॥ ल
 लाटिका^{कज्जलस्य}ललां मापि पूर्णवादं तथा टुमं ॥ ७९ ॥ अञ्जनं कज्जलं
 नागं गजं पादलमारुणं ॥ शालं परिधिं वृक्षं च कुल्यास्त्रीसारिणी
 विदुः ॥ ८० ॥ चारो वसपः प्रणधिर्निगूढपुरुषश्चरः ॥ तद्वानुक्तः
 सहस्राक्षः सत्यार्थे स्तनूतामृतम् ॥ ८१ ॥ अत्यन्ताय चिरायैति
 प्रहं कस्माद्दलादिति ॥ प्रयेणैति कुतश्चैति विभक्तिप्रतिरूपकं
 ॥ ८२ ॥ रश्मिस्तु कदलीचिन्हं मोचासारतरुश्च सा ॥ कीचको
 ध्वनिमद्वेषु स्तालौ गेयक्रमोद्भवः ॥ ८३ ॥ पुष्करं मुरजं पद्मं ह
 स्तिहस्ताग्रनायकम् ॥ निस्तलवर्तुलं वृत्तस्थपुटं विषमोन्नतं
 ॥ ८४ ॥ दीर्घं प्रांशुं विशालं च बहुलं पृथुलं पृथु ॥ उल्लंघनदारुणं
 तिग्मं घोरं तीव्रं मुत्कटम् ॥ ८५ ॥ शीतकंतिमिरंयाप्यमन्दं
 विद्धि विलंबितम् ॥ सौहार्दं सौहृदं दृढं सौहृतं सख्यं सौरभं ॥
 ८६ ॥ मैत्री मैत्रेयिकां जय्यं सहाय्यं संगतं मतम् ॥ स्वभावः प्रह
 तिः शीलं निमग्नो विश्वसो निजः ॥ ८७ ॥ योगो गुणानिकाः भ्या
 सः स्यादभीष्टा पुनर्मुहुः ॥ भृषालीकं मुधामोघं वितथं विफलं
 वृथा ॥ ८८ ॥ विधुरं ज्यसनं कष्टं कृच्छ्रं गदनं मुदुरेत ॥ समस्तं
 सकलं सर्वं सत्त्वं विश्वं तथा ॥ खिलम् ॥ ८९ ॥ शीकलं विकलं खं
 दुं शल्कं लेशं कणं लवणं ॥ वैर्मकोशं च कलहं परिवादं छलं नयेत्
 ॥ ९० ॥ शोणितं लोहितं रक्तं रुधिरं सतजाः सृजम् ॥ स तताना
 रताः जखाः न्वहं कन्यापतिवरा ॥ ९१ ॥ उद्वाहः परिणयनं वि
 वाहश्च विवेशनम् ॥ शुचिरं विवरं रन्ध्रं छिद्रं गतं च गच्छरम् ॥
 ९२ ॥ श्वभ्रं रस्यं च पातालं नरकं पात्यं मेघसः ॥ अद्भ्रं भूरि
 भूयिष्ठं बहिष्ठं बहुलं बहु ॥ ९३ ॥ प्रचुरं नैकमीनं त्यं प्राज्यं प्रभू
 तपुष्कलं ॥ भावो भवश्च संसारः संसरणं च संसृतिः ॥ ९४ ॥

तत्त्वज्ञश्चतुरोर्धीरस्त्यजेज्जनमाजवजवी॥ ऊर्जस्त्यूर्जस्वी
 तरस्वीतेजस्वीचमनस्य पि॥ १५॥ भास्करोभासुरःशूरःप्रवी
 णःसुभटोमतः॥ उररीकृतमप्युरीकृतमङ्गीकृततथा॥ १६॥
 अङ्गीकरोःभ्युपगमःसत्यकारःपणार्पणम्॥ तनुत्रवर्म
 कवचमावृत्तिर्वाणवारणम्॥ १७॥ कूर्प्यासंकचुककत्रमावपत्रो
 ष्मवारणम्॥ केशशिरोरुहंवालकचंचिकुरमीहयेत्॥ १८॥
 चूडोपाशचधम्मिल्लकवरीकेशबंधनम्॥ क्षेमकल्याणंम
 भयंश्रेयोभद्रचमंगलम्॥ १९॥ भावुकभविकंभव्यकुशलंक्षे
 ममस्त्रियाम्॥ १००॥ वक्तावाचस्यतिर्य्यत्रश्रोताशकस्तथा
 पितौ॥ शब्दपारायणस्यान्तंनगतौतत्रकेवयम्॥ १॥ तथापि
 किचित्कस्मैचित्प्रतिबोधायसूचितम्॥ बोधयेत्क्रियदुक्तिज्ञं
 मार्गज्ञं सहयातिकिम्॥ २॥ प्रमाणमकलकस्यपूज्यपादस्य
 लक्षणम्॥ हिस्सन्धानेकवेःकाव्यंरत्नत्रयमपश्चिमं॥ ३॥
 कवेर्धनंजयस्येयसत्कवीनांशिरोमणे॥ प्रमाणंनाममालेति
 श्लोकानांचशतद्वयम्॥ ४॥ ब्रह्माणंसमुपेत्यवेदनिनद्व्या
 जातुषाराचलस्थानस्थावरमीश्वरसुरनदीव्याजातथाके
 शवम्॥ अप्यभोनिधिशायिनंजलनिधिध्वानापदेशदहो
 शृत्कुर्वन्तिधनंजयस्यचभियाशब्दाःसमुत्पीडिताः॥ १०५॥

॥द्वि श्री धनंजयकृतौनिघण्टुः॥समाप्तः॥

श्रीगणेशायनमः॥ पाशांकुशप्रभृतिभूषणभूषितांगीसर्वांगर
म्परमणीयविचित्रवेषां॥ ब्रह्मादिसेवितपदांकमनीयरूपांदुर्गा
भजामिसततंविपुलरिसेव्यां॥ १॥ शब्दबहुविधालोकेसंतिय
द्यपि विस्तरात्॥ तथापिकेचिद्दयंतेषांभावल्कहेतवे॥ २॥
जातिशब्दाः क्रियाशब्दागुणशब्दास्तथापरे॥ संज्ञाभेदाभवंत्य
नसंक्षेपादुच्यतेविधिः॥ ३॥ गौरश्चःपुरुषोद्गस्तीशकुनिब्राह्मण
स्त्विति॥ एधतेधयतेशेतेभवतीत्येवमादयः॥ ४॥ रक्तःश्वेतो
बुद्धःकृष्णःएवंद्विद्व्यकपित्यवत्॥ पुंसिकेचित्त्रयामन्येकी
बेकेचिदुदीरिताः॥ ५॥ स्तनकेशवतीस्त्रीस्याल्लोमशःपुरुषःस्म
तः॥ अनयोरंतरंयच्चतद्वैप्रोक्तंनपुंसकं॥ ६॥ दृष्ट्वाजैमिनिकोश
सूत्ररचनांकात्यायनीयंमतं व्यासीयंकविशंकरप्रभृतिभिर्य
ज्ञापितंनिश्चयात्॥ यच्चानंदकविप्रवीरचितंबहुंचयदृढिना
यद्वाह्यायनशाश्वतादिकथितंकुर्वेऽभिधानाद्भुतं॥ ७॥ माकुर्व
तुभयंकरालकलितःप्रायःश्रुतेर्नाशनात्सर्वभ्रातृजनादनेकक
विताहीनप्रगल्भाश्रयात्॥ उद्धारंभवतांविधायहृदयेभोभ्रात
रोयंमयाकर्तव्यःपरमोद्यमःश्रमविधेःशब्दात्कुतःसीदथ॥ ८
किंपद्यभाररचनाभिरनेकवारंकिंवल्लानैःकिमिहदर्पपरीतवा
क्यैः॥ यल्लभ्यतेकिलसमाधिविधेर्विधानात्किंतन्नविस्तरविवे
चनवागभिरर्थः॥ ९॥ कोवेदशब्दजलधेरखिलस्यपारंसारंविधा
यविधिनामनसोविचारात्॥ शंबूकमर्कटझषादिभिरेवसंगः
प्रायोभवेदिह्नरत्नमिलिःकदापि॥ १०॥ यावान्कश्चिन्नोतःशब्दो
ननपुंसकेहिवाद्भ्यः॥ वर्जहिपुत्रमंत्रश्चिन्नानेवंगरित्रंच॥ ११॥
यावानितिसमुच्चयोकश्चिद्यश्चोतःशब्दःसनपुंसकेचोद्भ्यः॥
पुत्रमंत्रश्चिन्नशब्दान्वर्जयित्वेत्यर्थःयथा॥ सूत्रंशस्त्रंशास्त्रं
मित्रंपत्रंपवित्रंच॥ गात्रंपोत्रंपात्रंक्षत्रंसत्रंपरित्रंचेत्यादि॥ अ
यंपुत्रःसुतःअयंमंत्रोहोमवाच्योवेदश्च हिशब्दोनुक्तसमु

चयार्थः॥तेनछत्रछात्रविष्णुमित्रादीनांपुंस्त्वप्राप्तेःसिद्धिः॥अयं
 छत्रोनर्त्तकःआतपवारणवाचकस्यछत्रशब्दस्यनपुंसकतैव॥
 इदंछत्रंवर्षातपवारणं॥अयंछत्रोऽध्येताअयंविष्णुमित्रःकश्चि
 त्सुरस्य॥यात्रामात्राभस्त्रादंष्ट्राविद्यास्त्रियांवरत्राच॥ईदूदंतंय
 चैकाचूशरद्वरदृषत्वाचृषश्चैव॥१२॥यात्रामात्रादिकान्शब्दा
 न्स्त्रियांस्त्रीलिंगेविद्याज्जानीयादित्यर्थः॥इयंयात्रातीर्थादि
 गमनं॥इयंमात्राःक्षरावयवस्तोकंच॥इयंभस्त्रालोहधमनी॥
 इयदंष्ट्रादशनविशेषः॥इयवरत्रात्रिगुणीकृतारज्जुः॥वरत्रादी
 नामपित्रांतत्वान्नपुंसकत्वप्राप्तेः॥ब्रूमः॥त्रप्रत्ययाभावात्तद्व्यवस्था
 भावादिति॥भावांतत्रच॥भाववाचकाद्भातोस्त्रप्रत्ययःस्यात्॥
 ईच्चउच्चईदूतौतावंतेयस्यतदिदंशब्दरूपमीदूदंतअंतःशब्दः
 प्रत्येकमभिसंबध्यते॥ईदूतौतेश्रूयमाणपदंप्रत्येकमभिसंबध्य
 तेइत्युक्तत्वात्॥एकोच्चस्यतत्सकाचूएकस्वरमित्यर्थः॥ई
 दूदंतंयचैकाचूरित्रियांतच्छब्दरूपंभवति॥इयंस्त्रीयोषित्॥इ
 यश्रीर्देवताविशेषःप्रभुशक्तिश्च॥इयंभूरह्णोरूपरिरेखा॥एका
 नितिकिं॥सेनानी॥ग्रामणी॥शरदादयोपित्रियां॥इयंशरत्
 न्रतुविशेष॥इयंदरत्नीवास्थानं॥इयंदृषत्तशिला॥इयंप्रा
 र्दजलधरसमयः॥चकार.समुच्चयार्थः॥एवकारोवधारणे॥स्छ
 णोर्णस्त्रीयोगेस्तोगृहशशपूर्वकयोर्नपुंसकता॥सर्वस्यासिनास्ते
 जलनाम्नश्चैवमुक्ताय॥१३॥स्छूणोणदिति॥स्छूणाचोर्णाचस्छूणे
 र्णस्त्रीयोगेस्तःस्त्रीलिंगेभवतइत्यर्थः॥इयंस्छूणाकाष्ठमपीद्विकर्ण
 का॥इयमूर्णामेषलोमा॥तयोरेवस्छूणोर्णयोर्नपुंसकत्वगृहशश
 पूर्वकयोर्नपुंसकत्वं॥इदगृहस्छूणं॥इदंशशोर्णगृहशशपूर्वक
 योरितिकि॥इदमाभूत्इयंशालास्छूणा॥इयमेषोर्णा॥सर्वशब्दोनि
 विशेषवाची॥सर्वमसिनामजलनामचनपुंसकेभवति॥असिना
 मतावत्॥इदमसिलोचनं॥नेत्रंनयनचसुर्दृगंबकमीक्षणादि॥

जलपर्यायददंजलंतोयंसलिलमंबुनीरंवार्वारिकाननमुदकंवन
मित्येवमादि॥जलशब्दत्वादपूशब्दस्यापिनपुंसकत्वंप्राप्नोतीत्या
हमुत्क्रायःअपूशब्दवर्जयित्वेत्यर्थः॥अस्यहिस्त्र्यधिकारात्स्त्री
त्वं॥दुमाआपःबहुवचनांतःसदैव॥जलकुसुमनामसर्वेनपुंसके
स्यात्पद्यस्तुविभाषया॥अभ्रादृतेंबुदारव्याहिकेशनखदंतसंज्ञा
श्च॥१४॥जलकुसुमनामसर्वेनिर्विशेषेनपुंसकलिंगंभवति तद्यथा
॥दूदंकमलंपंकजंकोकनदंकल्हारंकुशेशयमित्यादि॥जलकुसु
मद्वारेणनपुंसकत्वेप्राप्तेपद्यस्यविभाषाक्रियते॥दूदंपद्यं॥अयंप
द्यद्वितीउक्तंच॥वसंतेशीतभीतेनकोकिलेनवनेरुतं॥अंतर्जल
गताःपद्माःश्रोतुकामाद्वोत्थिताः॥करतेशब्दोवर्जनार्थेवर्तते
॥अभ्रशब्दमेकंवर्जयित्वाअंबुदामेघास्तेषामाख्यासंज्ञापर्याया
दृत्यर्थःतेंबुदारव्याःशब्दाःपुंसिभवंतितद्यथा॥दूमेअंबुदामेघा
पयोधराधनजीमूताजलधराबलाहकाःकंधरादत्येवमादयः॥द
मेकेशाः॥दूमेदंताः॥दूमेनखाः॥कंठस्तनवदूनांसंज्ञाःपुंसिस्त्रि
यांभवेद्ग्रीवा॥पृष्ठललाटांशोदरजत्रूणिनपुंसकानिस्त्युः॥१५॥कं
ठसंज्ञाःस्तनसंज्ञाःबाहुसंज्ञाश्चपुंसिभवन्ति॥अयंकंठः॥गलद
त्यादिः॥स्तनसंज्ञाश्च॥अयंस्तनःकुचःपयोधरद्व्यादिः॥बाहु
संज्ञाश्चभुजस्तरणःधरणःचालनद्व्यादिः॥कंठसंज्ञकत्वाद्ग्रीवा
शब्दस्यापिपुंसिप्रयोगःप्राप्नोतीत्याह॥स्त्रियांभवेद्ग्रीवा॥ग्रीवाश
ब्दस्यस्त्रीलिंगताभवति॥दूयंग्रीवाशिरोधराकंधरादत्येवमादयः
॥पृष्ठादयःशब्दानपुंसकैस्त्युः॥तद्यथा॥दूदंपृष्ठपार्श्वयोर्यष्टिःद
दंललाटेभ्रुवोरुपरिष्ठानं॥दूदमंशस्तनयोरुपरिष्ठानं॥दूदमुद
रंजठरः॥दूदंजत्रुस्कंधसंबन्धि॥दूत्येवमादयः॥ऊर्मिध्वन्यंजल
यःपुंस्योष्ठकपोलगुल्फसंज्ञाश्च॥यत्रैरच्चक्रदोरस्यद्वहलमंध
कारश्च॥१६॥ऊर्मिश्चध्वनिश्चअंजलिश्चऊर्मिध्वन्यंजलयः॥
एतेशब्दाःपुंसिभवन्ति॥अयमूर्मिस्तरंगः॥अयंध्वनिःशब्दःअ

यमंजलिः करपुट-ओष्ठकपोलगुल्फसंज्ञाश्च संज्ञाशब्दः प्रत्येक
मभिसंबध्यते ओष्ठश्च कपोलश्च गुल्फश्च ओष्ठकपोलगुल्फा
॥ एतेषां संज्ञाः पर्यायास्तेषु सिभवंति ॥ अयमोष्ठः अधरद्वेतु
दः अयंकपोल-गंडुद्वयेवमादयः ॥ अयंगुल्फः पादग्रंथिः घूठ-
घूठद्वयेवमादयः घञ्च एरञ्च क्रदोरश्च पदरुजं वेगस्पृशो घञि
त्येवमादिना प्रकरणे घञो विहित इति ॥ येन विधिस्तदंतस्येति घ
ञ्प्रत्ययांताः शब्दाः पुंसि भवंति ॥ तद्यथा ॥ पादः रोगः वेगः स्पर्श
पाकः त्यागः योगः प्रसादः भेदः छेदः दाहः दोषः प्रकारविकार इ
त्येवमादयः ॥ एरजिति ॥ एरजर्द्वर्णांतादच् प्रत्ययः स्यात् ॥
अयंजयः नयः तथा क्रदोरप् ॥ क्रवर्णांतादुवर्णांताच्च धातोरप्
प्रत्ययः स्यात् ॥ तत्र क्रवर्णांतात् ॥ अयंकरः ॥ वरः ॥ भरः ॥ शरः
नरः ॥ इत्येवमादयः उवर्णांतात् ॥ अयंलवः ॥ पवः ॥ भवः इत्येव
मादयः ॥ घञेतादंधकारशब्दस्यापि नित्यं पुंस्त्वस्यादित्याह ॥
बहुलमंधकारश्च ॥ अंधकारी बहुलं पुंलिंगे भवति ॥ विभाषा भ
वतीत्यर्थः ॥ इदं अंधकारः ॥ अयं अंधकारः ॥ तथा चोक्तं ॥ नेहा ग
मोस्ति शलभस्य नमारुतस्य स्नेहस्योपिन भवेत्प्रथमे प्रदोषे
अव्यक्तवस्तु पुरुषप्रतिबोधितेन पारावतेन पतताकृतमंधका
रं ॥ प्राण्यगमिदंतं वस्ति कुक्षिपाणी त्विमुच्यते स्त्री ॥ जंघाशि
रास्तु धानासिका चूडा वसा चैव ॥ १७ ॥ प्राणो नाम वायुः सोऽस्यास्ति
ति प्राणी तस्यां गं प्राण्य गंडकारः अंत्यस्य तदिदंतं ॥ तत्सर्वस्त्री
लिंगं भवति ॥ तद्यथा द्यं कटिः श्रोणिः अंगुलिः पंक्तिरित्यादिव
स्ति कुक्षिपाणी नाम पीदंतत्वाच्च स्त्रीत्वे प्राप्ते बाधः क्रियते ॥ ए
तान्विमुच्य वर्जयित्वेत्यर्थः ॥ पुंसीत्यधिकारान्तेषां पुंस्त्वमेव भव
ति ॥ अयं वस्तिः नाभेरधः ॥ अयंकुक्षिरुदरस्थानं ॥ अयंपाणि
र्हस्त इति ॥ जंघादयः शब्दाः स्त्रियां भवंति ॥ द्यं जंघाजानुनोर
धस्तात् ॥ पादस्योपरिस्थश्च ॥ द्यं शिरादेहधारिणी ॥ द्यं स्नुषा

पुत्रवधूः॥द्वयं नासिकागंधहारिणी॥द्वयं चूडाशिखा॥द्वयं वसा
 शोणितविकारः॥स्नेहश्च॥स्त्रक्स्त्रुकस्त्रिकृत्वगवाग्योषितो
 द्विविद्यास्त्रियांद्युनावौच॥दीधितिमेकामुत्कारश्म्यभिधानं
 तुपुंस्येव॥१८॥स्त्रगादयःशब्दाःस्त्रियां भवन्ति॥तद्यथा॥द्वयं स्त्र
 कुमाला॥द्वयं स्त्रुक्यपक्षोपकरणभांडं॥द्वयं स्त्रिकृकटिप्रदेशः
 ॥द्वयं त्वक्चहिष्मर्म॥द्वयं वाक्वाणी द्वयं योषित्वाला॥द्यौश्च
 नौश्च द्युनावौचस्त्रियां भवतः द्वयं द्यौः स्वर्गः॥द्वयं नौ॥जलतरणि
 ॥द्विशब्दः पादपूरणे दीधितिमेकां वर्जयित्वा रश्मिवाचकाः शब्द
 पर्यायाश्च ये ते पुंसि भवन्ति॥तद्यथा दमेरश्मयः प्रग्रहाः किरणाः
 अंशवः पादाः मयूरवाः॥अभीषवः॥गभस्तयः॥घृणयद्वत्येव
 मादयः॥दीधितिशब्दः स्त्र्यधिकारात् स्त्रियां भवति॥द्वयं दी
 धितिः॥तुशब्दः पादपूरणे॥मूर्द्धोक्षतक्षमज्जश्लेषात्माश्म
 मूवपूषराजभीरहितं॥सर्वं च्छनांतं न पुंसकं पुंसि वा भवेद्ब्र
 ह्मा॥१९॥मूर्द्धन उक्षनूतक्षनू मज्जनू श्लेषानू आत्मनू अश्म
 नू युवनू पूषनू द्वत्येतैः शब्दैरहितं वर्जितं यदन्यत् द्व्यक्षं द्वि
 श्वरं च्छनांतं प्रातिपदिकं तत्सर्वं न पुंसकं भवति॥यथा दूदं च
 र्मवर्मशर्मभस्मसद्यलोमद्वत्येव मादयः॥मूर्द्धादयोपि नांत
 त्वात्तु च्छा अतस्तेषामपि न पुंसकता प्राप्नोति॥तदर्थमिति
 प्रतिषेधः कृतः मूर्द्धोक्षतक्षेत्यादिपुंलिंगाधिकारात् पुंसि भ
 वन्ति॥यथा अयं मूर्द्धाक्षिरः॥उक्षातृषभः॥मज्जासारः॥तक्षा
 बर्जुकिः श्लेषाधातुविकारः॥आत्माशरीरस्थः॥अश्मानी
 लः॥युवातरुणः॥पूषादित्यः पुंसि वा भवेद्ब्रह्मेति॥द्व्यक्षत्वा
 न्नांतत्वाच्च ब्रह्मशब्दस्य न पुंसकत्वे प्राप्ते पुंस्त्वं वा विधीयते
 ब्रह्मशब्दो वा न पुंसकलिंगो भवति॥दूदं ब्रह्मा वेदाध्ययन
 मीश्वरश्च॥अयं ब्रह्मा प्रजापतिः॥यद्येवं यत्तद्यच्च न्नांतं तन्न
 पुंसकं॥एवं सति राजन् शब्दस्यापि न पुंसकता स्यात् पुंस्यं

तर्भावोद्गृह्यः॥१८॥ त्रुदिसीमसंध्याशत्रयःस्त्रियांधूलिवेणि
 स्वार्यश्च॥ पुंसिनिशीथोज्योत्स्नाद्याशलाकास्त्रियांनित्यं॥२०
 एतेशब्दाःस्त्रियांभवन्तिद्वयंनुटिःस्वल्पः॥ द्वयंसीमाग्राममया
 दा॥ द्वयंसंध्यादिनावसानं॥ द्वयंरात्रिःशर्वरीद्वयंधूलिःपांसुः॥ द्व
 यंवेणीकेशरचना॥ द्वयंखारीपरिमाणविशेषःनिशीथशब्दःपुं
 सिभवति॥ अग्रनिशीथोर्ध्वशत्रः॥ ज्योत्स्नाद्याशलाकाःस्त्रियां
 भवन्ति॥ द्वयंज्योत्स्नाचंद्रप्रभा॥ द्वयंद्याकरुणाद्वयशलाकालो
 हधमनी॥ नित्यग्रहणंविभाषानिदृत्यर्थः॥ पुंयोगेकर्णहनूनपुं
 सकेश्मश्रुजानुगुदशब्दाःएकाभिधानतास्यादस्त्राश्रुणोर्नित्यं॥
 ॥२१॥ पुंसोयोगःपुंयोगःतस्मिन्कर्णहनूभवतः॥ यथाअयंकर्णःश्रे
 ष्ठंतीक्ष्णश्चक्षुःक्षेपः॥ श्मश्रुजानुगुदशब्दाःनपुंसकेभवं
 ति॥ इदंश्मश्रुमुखैकदेशरोमराजिःइदंजानुजंघामध्यस्थानं।
 इदंगुदमपानं॥ अभिधीयतेऽनेनेत्यभिधानंएकंचतदभिधानं
 चतस्यभावःएकाभिधानंतास्यात्भवेदित्यर्थः॥ अस्त्राश्रुणो
 र्नित्यनपुंसकताभवति॥ इदमस्त्रं॥ इदमश्रु॥ नयनजलमिति॥
 एकएवार्थःनित्यवचनंपूर्ववत्॥२१॥ घुसकिरुपसर्गपूर्वःपुंस्य
 न्योपपदेवेषुपूर्वःस्त्री॥ येभ्योनज्जलान्युस्युक्तान्याञ्चाविनावि
 द्धिः॥२२॥ घुदति॥ दाधाध्वदवितिषष्ठांधातूनांघुसंज्ञाविहिता
 ॥ सहकिनावर्त्ततद्वतिसकिःउपसर्गघोःकिरित्यादिनाविहितःकि
 प्रत्ययोगृह्यतेउपसर्गाप्रादयः॥ उपसर्गःक्रियायोगद्वति॥ उप
 सर्गःपूर्वोयस्यसएवपुंलिंगोभवति॥ यथाअयमादिनिधिः॥ प्रणि
 धिःआधिःसन्निधिः॥ इत्येवमादयः॥ अन्योपपदकर्मण्यधि
 करणेचेतिकिप्रत्ययः॥ अयमंभोधिः॥ जलधिःउदधिःतोयधिः
 शरधिःइत्येवमादयः॥ दधुशब्दोपपदेवास्त्री॥ द्वयमिषुधिः॥
 अयमिषुधिः॥ नूणीरंयेभ्योधातुभ्योनज्जप्रत्ययः॥ तान्युस्युक्ता
 विद्विजानीहि॥ यांचशब्दंवर्जयित्वा॥ यज याच यत विद्व

प्रच्छ॥ रसो न डितिन दुप्रत्ययः॥ अयं यज्ञः॥ यत्नः॥ विष्णुः॥ प्र
 षाः॥ रक्षणः॥ एवं तर्हि यांच शब्दस्यापि न डंतत्वा न्नपुंस्त्वं स्यात्
 ॥ इत्यत आह॥ यांचो विनेति॥ स्त्र्यधिकारात् स्त्री यांचार्थना॥ २२
 तनुकायशरीराणि स्त्री पुन्रपुंसकेषु जानीहि॥ दधिसक्थ्य
 स्त्री निस्पुर्नपुंसके स्त्री तु कक्षा स्यात्॥ २३॥ एतान् शब्दान् यथा
 संख्यं स्त्री पुन्रपुंसकेषु विद्धि॥ इयंतनुः॥ अयं कायः॥ इदं शरीरं
 ॥ दधिसक्थ्यस्थि शब्दान् पुंसकेसुः॥ यथा इदं दधि॥ क्षीरविका
 रः॥ इदं सक्थि उर्वोर्मध्यं॥ इदमस्थि कीकसं॥ कक्षा शब्दः स्त्रियं
 भवेत् यथा इयं कक्षा बाहुमूलं॥ अन्यच्च॥ जघनाभरणे स्त्रीणां
 करीणां मध्यबन्धने॥ अथ स्त्र्या सुचहर्म्पाणां नित्यं कक्षाव्यव
 स्थिता॥ २३॥ सुमनोऽसरो विरहितमद्यक्षमसंतंतु पुंसि स्यात्॥
 द्यक्षं पुनर्नपुंसकप्रकृतादन्यत्र वैजरसः॥ २४॥ सुमनसः अक्षरस
 दूत्येताभ्यां विरहितमुद्भितमित्यर्थः॥ असं अंतैयस्य तदिदमसं
 तंतुं पुंसि भवेदित्यर्थः॥ अयमंगिराः चंद्रमाः स्थूलशिराः॥ पुरुरवाः
 ॥ उच्चैश्च वाः॥ दुर्वासाः॥ पृथुयशादप्यादयः॥ सुमनसोऽक्षरसश्च
 स्त्र्यधिकारात् स्त्रियां प्रवृत्तिः॥ इमाः सुमनसः कुसुमानि॥ इमा अ
 क्षरसो देवस्त्रियः॥ द्यक्षमसंतंतुं नपुंसकं भवति॥ इदमोजः तेजः
 वर्चः शिरः यशः छंदः श्रोतः चेतः पयः॥ तपः अंभः जरसः शब्दस्या
 पि नपुंसकता स्यादित्यत आहान्यत्र वैजरसः॥ नपुंसकात्प्रकृता
 च पुल्लिङ्गादन्यस्मिन् जरसः शब्दो भवति॥ स्त्रियां॥ इयं जरा वृद्ध
 भावः॥ २४॥ पुंसि सुरखुरबिंद्वि सुपायुमणि कीलके लिवलयः॥ नि
 पसंघोद्घोपघ्नौघविघ्नघर्मार्घवर्णाश्च॥ २५॥ एतेशब्दा पुंसि भवं
 ति॥ तद्यथा॥ अयं सुरः॥ नापितोपकरणः॥ अयं खुरः पशुपादः॥
 अयं बिंदुः विसर्जनीयावयवः॥ अन्यच्च॥ अयमिषु स स्यजातिः
 ॥ अयं पायुः अपानं॥ अयं मणिः॥ रत्नं कीलः शंकुः प्रहरणविशेषः
 ॥ अयं केलिः॥ हासः॥ अयं कलिः॥ कलहः॥ अयं बलिर्देवः॥ रा

जगृह्यदेवतोपहारौ च ॥ निघादयः शब्दाः पुंसि भवन्ति ॥ अयं निघः
 पर्वतः ॥ अयं संधः समूहः अयमुद्धः प्रशस्तः ॥ अयमुपघ्न आश्र
 यः ॥ पर्वतश्च ॥ अयमोघो नदीवेगः ॥ पुरुषारंभश्च ॥ विघ्नः कर्मनि
 घातः ॥ घर्मो निदाघः ॥ अर्घः पूजामूल्यविशेषः ॥ वर्णो हरितपीत
 दिः ॥ ब्राह्मणादिः ॥ अकारा दीनि चाक्षराणि ॥ २५ ॥ पणगुणगण
 कणशोणाः किणफणघुणशाणवाणचूर्णाश्च ॥ नित्ये हि पुंसि पं
 थावाष्पोष्माध्वानश्च विज्ञेयाः ॥ २६ ॥ पणादयः शब्दाः पुंसि भवन्ति
 ॥ अयं पणो विंशतिगंडुकः ॥ अयंगुणः संख्याख्यः सुक्लादिपाटला
 दिश्च अयंगणः संघात अयंकणः परमाणुः ॥ शोणो नदः किणो नि
 कषः फणो भुजंगफणः घुणः कीटविशेषः ॥ शाणः पाषाणविकारः ॥
 वाणः शरः असुरः घृष्टिकाच ॥ अयंचूर्णः शकलः खंड इत्यर्थः ॥ अ
 यंपंथामार्गः ॥ अयं बाष्पोऽश्रुः ॥ अयमूष्मा घर्मः ॥ अयमध्वामार्गः
 नित्यग्रहणं विभाषा नित्यर्थः ॥ २६ ॥ ॥ नपुंसकेष्वभ्रतृणरणार्णा
 नि ॥ वीणातूणाघोणाघृणास्तु नियतं स्त्रियां विद्यात् ॥ २७ ॥ एते
 नपुंसकलिंगे भवन्ति ॥ इदं श्वभ्रंगर्तः ॥ इदं तृणं गृह्णाद नद्रव्यवि
 शेषः रणं युद्धं ॥ ऋणमुद्धारः ॥ अधमर्णश्च एतान् शब्दान् स्त्रि
 यां नियतं निश्चितं विद्यात् ॥ इयं वीणा वाद्यविशेषः ॥ तूणादृषु
 धिः द्यंघोणानासिका ॥ द्यंघृणादया बुद्धिः ॥ तु शब्दः ॥ पादपूर
 णो ॥ २७ ॥ यदनांतमकर्त्तरि नन्मपुंसके विद्धानिः स्त्रियामेव ॥ यौ
 भावेऽणापौतौ पुंस्फुक्तौ मन्युमृत्यूच ॥ २८ ॥ अनअंते यस्य तदि
 दमनांतं अकर्त्तरि अनप्रत्ययांतं यत्प्रातिपदिकंत न्नपुंसके वि
 द्भिजानीदि ॥ नपुंसकाद्भावेत्तद्व्यञ्जवर्त्तमाने ल्युट् ॥ ल्युट् ॥ यु
 चोरनामित्यनादेशः वचनं ॥ भजनं भाजनं ॥ पानं आसनं प्रपा
 णं शासनं ॥ अधिकरणमित्यादि ॥ अकर्त्तरि ति किं ॥ नंद्यादिभ्यो
 ल्युट् ॥ नंदनः ॥ मरणः मदनः ॥ कुलनः ॥ शतनः ॥ दमनः ॥ संकर्ष
 ण ॥ मधुसूदनः जनार्दन इत्यादि ॥ अनिः स्त्रियामेव ॥ एवका

रोवधारणार्थः आक्रोशेन ज्यनिः । यथाद्वयमंभोजनिः अकारणि
 अहरणिः अखादनिः ॥ अशरणिरित्येवमादिः ॥ अणचअप्रअ
 पापौ यौतौ पुंस्युक्तौ ॥ णौ अणचेत्यणप्रत्ययः । त्यागः । उपदेशः
 उपसर्गः इत्यणप्रत्ययः ॥ निघ्नः पर्वतः ॥ किंचान्यौ मन्थुमृत्यु
 पुंसिभवतः ॥ अयं मन्थुर्दयाशोकश्च मृत्युर्नाशः ॥ २७ ॥ पट
 पुतकटघटचंटवाटजूटवटाहिपुंस्फक्ताः ॥ अवटखटपट्टकि
 राटकीटाश्चकूटतटयोश्चनपुंसकता ॥ २८ ॥ एतेपटादयः श
 ब्दाः पुंसिभवन्ति ॥ अयंपटः प्रावरणः ॥ पुटः पत्रस्य ॥ कटस्तृण
 स्य ॥ कटोगजकुंभश्चघटः कलशः ॥ चंटः फलनिबन्धनं ॥ वाटः मार्गः
 जूटः केशबन्धनं ॥ वटो वृक्षविशेषः ॥ अवटः कूपः ॥ खटः शिरसिप्रहा
 रः ॥ पट्टः राजप्रसादः ॥ किराटो वणिक् ॥ कीटः कृमिः ॥ कूटतटशब्दौ
 नपुंसकेभवतः ॥ इदंकूटद्रव्यस्थानं ॥ दूदंतटं नदीकूटं ॥ २९ ॥ घंटाज
 टासटानां प्रथमाप्रकृतिर्वसाशिफानां च स्वर्नाम्नां पुंयोगस्त्रिविष्ट
 पंस्यादुभयहीनं ॥ ३० ॥ एतेघंटादयः शब्दास्त्रिधा भवन्ति ॥ प्रथमा
 कृतिः स्त्रीलिंगमित्यर्थः ॥ इयं घंटा वाद्यविशेषः ॥ इयं जटा केशविन्या
 सः ॥ इयं सटा केशरः ॥ इयं वसामेदः ॥ इयं शिफा कंदः ॥ अयं स्वर्गः
 नाकः ॥ अयं त्रिदिवः स्वर्गादिनामत्वात्सुंस्त्वं त्रिविष्टपस्य प्राप्नोती
 त्यत आह ॥ त्रिविष्टपं स्यादुभयहीनं ॥ न स्त्री न पुमानित्यर्थः ॥ इदं
 त्रिविष्टपं स्वर्गः ॥ ३१ ॥ संवत्सरगिरिमासाणवर्तुदेवासुराभिधानानां
 ॥ नित्यं पुं योगः स्याच्छरासिपंकारिनाम्नां च ॥ ३२ ॥ अभिधानशब्दः
 प्रत्येकमभिसंबध्यते ॥ संवत्सरभिधाधिनां शब्दानां संवत्सरपर्या
 याणां च ॥ गिर्यादिपर्यायाणां च ॥ पुंयोगः स्यादित्यर्थः ॥ तद्यथा ॥ अ
 यंसंवत्सरः हायनोब्दइत्यादि ॥ अयंगिरिः पर्वतः धरशैलइत्यादि ॥ मा
 साभिधाधिनां ॥ अयं मासः ॥ द्विपक्षः ॥ मासविशेषोपि पुंसि अयंचैत्रः
 वैशाखः ज्येष्ठः आषाढइत्यादि ॥ अर्णववाचिनां अयमर्णवः ॥ समु
 द्रः सागरः पारावारः सरित्यतिरित्यादि ॥ अयमृतुः वसंतः ॥ ग्रीष्मः

देववाचिना॥ देवः सुरः॥ असुरवाचिना॥ असुरः दैत्यशराभिधा-
यिनाशरः कांडः॥ अयमसिः खड्गमंडलाग्रः॥ अयंपंकः कर्दमः
जंबालः॥ अयमरिः शत्रुवैरी॥ रिपुः॥ विपक्षद्वयादि॥ ३०॥ भाष्क-
रुकशारज्जिह्वाकांश्चनित्यं स्त्रीयामीषिकाच॥ विद्युद्दिग्भूम्यभि-
धानवल्लीसरितांचविज्ञेयं॥ ३१॥ एतेशब्दाः नित्यं स्त्रियां भवति॥
द्वयभाः॥ दीप्तिः॥ कलुः प्रामा॥ कशादनीरज्जुः कुशमयी॥ दृष्टका-
पकमृत्तिका॥ दृषिकावीरणशलाका॥ कष्टिकाष॥ विद्युदादीना-
मभिधानस्त्रियां भवति यथा द्वयं विद्युत्तत्तद्वित्॥ चंचला॥ शतद्र-
दाक्षणाप्रभासौदामिनी॥ ऐरावतीत्यादि॥ दिग्भिधानं॥ आशा॥
काष्ठाककुप॥ विदिगित्यादयः भूम्यभिधानं॥ द्वयं भूमिः॥ धरार-
सा॥ पृथ्वीसमाश्माद्व्यादिः॥ वल्यभिधानं॥ द्वयं वल्ली॥ व्रतति-
प्रतानिनीद्व्यादयः॥ सरित्त्रिभिधानं॥ द्वयं सरित्॥ नदीकुल्यास्त्र-
वतीनिम्नगातटिनीत्यादयः॥ ३१॥ छायासुरानिशालुकाः स्त्रि-
यांस्युश्वमूकं येराश्व॥ आपत्संपद्विपत्प्रतिपत्समिहिषुषश्चैव॥
३२॥ छायादयः शब्दाः स्त्रियांस्युर्भवेयुरित्यर्थः॥ यथा छायावृ-
क्षादेः प्रतिबिंबः॥ सुरामदिरानिशारात्रि॥ बालुकासिकताचमू-
सेना॥ कंथाप्रसिद्धा॥ दूराजलभूमि॥ एतेशब्दाः स्त्रीलिङ्गे भव-
ति॥ यथा द्वयमापत्त्यसना॥ सपद्मन॥ विपत्तदुःखं प्रतिपत्तिथि-
विशेषः॥ समित्काष्ठं॥ विप्रद्विंदु॥ ३२॥ कुशकूचरकुंजांकुरकु-
ठारकुदकुतुषाहिपुंस्फक्ता॥ कुलकूलकुंकुमानितुनपुंसकान्ये-
वजानीयात्॥ ३३॥ एतेशब्दाः पुल्लिङ्गे उक्ताः॥ यथायंकुशः॥ दर्भ-
॥ अयंकूचरोरयस्कंधः॥ कुंजोगहनः॥ अकुरोचीज्जप्रादुर्भावः॥ कु-
ठारः परशुः॥ कुंदपुष्पजातिः कुतुषश्चमेषात्र॥ एतानि नपुंसका-
निजानीयात्॥ सवकारोवधारणे॥ इदं कुलंब्राह्मणानां॥ कुलं न-
दीतटं॥ कुंकुमकाश्मीरं॥ ३३॥ लोहसुखपर्णवनधनसंज्ञाश्च न-
पुसके प्रोक्ताः॥ शीरायैपि स्युक्ता वटवीतूक्ता स्त्रियामेव॥ ३४॥

संज्ञाशब्दः प्रत्येकमभिसंबध्यते ॥ लोहादिसंज्ञानपुंसकेभ्य
ति ॥ दूदं लोहमायसं ॥ मुखं लपनंतुंडमाननमित्यादि ॥ दूदं पर्णं प
लाशमित्यादि ॥ वनं विपिनं काननमित्यादि ॥ दूदं धनं द्रविणं वस्त्रि
त्येवमादि ॥ शीरार्थो शब्दो पुंसि भवतः ॥ अयं शीरोलंकारः ॥ अर्थे
द्रव्यं ॥ अटवीतूत्तास्त्रिगामेव ॥ इयमटवीवनं ॥ ३५ ॥ राशिपलां
डुकमंडलुगडुतूलमुदूर्तपरशुशंकूनां ॥ दृतिसीधुंककटानां पुंसि
चगदितः प्रयोगो हि ॥ ३५ ॥ एषां प्रयोगः पुंसि गदितः कथितः ॥ रा
शिधन्यादीनां ॥ पलांडुर्लसुनजातिः ॥ कमंडलुः काष्ठमयं जल
पात्रं ॥ गडुः कुब्जं ॥ तूलः कार्पासादेः ॥ मुदूर्तो ह्यदशात्मकः ॥ पर
शुर्वृक्षभेदीः ॥ शंकुः चिन्हं किलञ्च ॥ दृतिश्चर्म ॥ अयं सीधुः सुरा ॥ अ
यंककटो हस्तिकवचं ॥ ३५ ॥ शालामालादोलाबेलाफेलाशिला
तुलालीला ॥ सेनापालिबलिद्रुवागुराश्च स्त्रियामुदिताः ॥ ३६ ॥ एते
स्त्रीलिंगे उदिताः कथिताः ॥ इयं शालागृहविशेषः ॥ मालास्त्रक ॥
दोलाक्रीडासाधनं ॥ बेलाकूलं समुद्रस्प ॥ फेलाभक्तो छिष्टं ॥ धा
नाश्च शिला अश्मा ॥ तुलापलशतानुमानं ॥ लीला अतिरसकोविद
श्च सेनाहस्यश्च पदातिसमुदायः ॥ पालिः पंक्तिप्रदेशः ॥ बलिः क
रुः उपहारः ॥ दद्रुः कुष्ठविशेषः वागुरामृगबंधनीरज्जुः ॥ ३६ ॥ पा
तालजालमलखलकपालशैवालशीलनालानि चीरचीवरवियं
ति च विहितृतीयाप्रकृतिकानि ॥ ३७ ॥ एतेषां तृतीयाप्रकृतिः तृती
यास्त्थानेन पुंसकस्य दृष्टत्वात् पातालादीनि तृतीयाप्रकृतीनि वि
द्विजानीहि ॥ यथा दूदं पातालं रसातलं जालं मत्स्यबंधनं गवाक्षश्च
॥ मलं ॥ पापं ॥ खलं मर्दनस्थानं ब्रीदीणां कपालं मस्तकास्थि ॥ खंडं च
शैवालं जलसंभवं ॥ शीलं विनयनालं पद्मादीनां ॥ चीरं जीर्णवस्त्रं
॥ चीवरं भिष्माप्रावरणं ॥ वियदाकाशं ॥ ३७ ॥ मुंडनितंबस्य पगुल्म
सान्वंकवंशपूगशंखरश्चाश्च पुंसि स्युः ॥ जघनावरफलमूलांगा
नितुविमुच्य ॥ ३८ ॥ एतेशब्दाः पुंसि स्युः ॥ अयं मुंडो मुंडितशिराः ॥

नितंब पश्चाद्भागः स्त्रीकक्षः ॥ ह्रस्वशारवाभूलकोरुसः सपः ॥
 गुल्मशारवापत्रप्रवरणं सानुः पर्वतैकदेशः ॥ अंकश्चिन्दं ॥ वेशो
 न्वयः ॥ पूगः क्रमुकः ॥ शर्वः कंबुः रथः स्पंदनः ॥ नपुसकाधिकाशत
 जघनादपोनपुंसकेस्पुः दृढजघनकटिप्रदेशः ॥ अंबरमाकाशव
 र्चः ॥ फले वृक्षादीनां ॥ मूलेशिफा ॥ अंगमवयव ॥ ३८ ॥ स्त्रीरोद
 स्विन्नवनीतवर्षकुंडाडघृतभगगगनानि ॥ विद्यानपुंसकान्यो
 दनश्चपुंसिस्त्रियाज्याच ॥ ३९ ॥ एतानिनपुंसकानि स्युः ॥ यथाइ
 दं स्त्रीरंदुग्धं ॥ इदमुदस्वित्तक्रविशेषः नवनीतंदधिविकारः ॥ व
 र्षसंवत्सरः ॥ कुडंपेयादिपात्रं ॥ अंडं बीजादिप्रादुर्भावः ॥ घृतमा
 ज्यं ॥ भगं योनिः ॥ गगनमाकाशः ॥ ओदनस्तु ॥ पुंसि भवति ॥ अय
 मोदनः ॥ भक्तं ॥ स्त्रियां ज्याच ॥ धनुषो गुणः ॥ ४० ॥ विषसंज्ञा पुं
 सि विषंतु नपुसकस्यास्त्रियां तिथिर्वेत्ता ॥ अतिथिस्तु पुंसिशकृ
 नीतशोणितानीतरप्रकृतौ ॥ ४१ ॥ विषसंज्ञाः पुंसि भवन्ति ॥ हाल
 हलः ॥ कालकूरः ब्रह्मपुत्रः ॥ विषं नपुंसकं ॥ इदविषं सर्पशरीरजं
 चे ॥ तिथिशब्दो वा विभाषया स्त्रीलिंगे भवति पुंलिंगश्च ॥ यथादयं
 तिथिः ॥ अयं तिथिः अतिथिशब्दः पुंसि भवति ॥ अयं मतिथिरभ्य
 गतः ॥ शकृदित्यादीनीतरप्रकृतौ नपुसके भवन्ति ॥ इदं शकृत्युरी
 षं नीतं घृतं ॥ शोणितं रुधिरं ॥ ४२ ॥ मुक्तादिनाहनीदिवसनामा
 निपुंसि स्त्रियां त्विडुदुताराः पाणियुगः पुंस्फक्तः स्त्रियां समाश्चै
 व वर्षाश्च ॥ ४३ ॥ दिनाहनी मुक्ता अन्ये दिवसपर्यायाः पुंसि भवेति
 अयं दिवसो नासरः घृत्नः सूर्यकरद्वयादिः ॥ दिनाहनी नपुंसके
 भवतः इदं दिनमहः ॥ स्त्रियां त्विडुदुताराः त्विडादयः शब्दा स्त्रि
 यां भवन्ति ॥ इयं त्विडुकांतिः ॥ इयमुडुर्नक्षत्रा ॥ इमास्ताराः नक्षत्रा
 नि ॥ पाणियुगः पुंसि भवति ॥ अयं पाणियुगः ॥ पाणियुगग्रहणम
 न्ययुगनिरुत्यर्थः ॥ ४४ ॥ भवति नपुंसकयोगः संख्यां पूर्वस्य रात्रि
 शब्दस्य ॥ स समासस्य तु तस्यैव पुंसि योगं न जानीयात् ॥ ४५ ॥

संख्यापूर्वो यदि रात्रि शब्दस्तदा न पुंसके बोद्धव्यः ॥ यथा द्दमेक
 रात्रं द्विरात्रं त्रिरात्रमित्येव गादयः ॥ सहस्रमासे न वर्तत इति सस
 मासः ससमासस्य तु रात्रि शब्दस्य पुंसि योगं विजानीयात् ॥ य
 था पूर्वरात्रः अर्द्धरात्रः वर्षारात्रः ॥ ४२ ॥ पुरमधुजगंति विद्या न पुं
 सके वास्त्रियां भवेदर्चिः ॥ त्वतलौ न पुंसकस्त्रीविधा बहुः पुंसि सं
 ख्यादिः ॥ ४३ ॥ पुरादीनि न पुंसके विजानीयात् ॥ द्दं पुरं नगरं ॥ म
 धुसौ द्रं ॥ जगद्विश्वं अर्चिः शब्दः स्त्रियां भवति वा ॥ दयमर्चिः ॥ द
 दमर्चिर्दीप्तिः त्वतलौ प्रत्ययौ यथा संख्यं न पुंसकस्त्रीविधौ द्रष्ट
 व्यौ ॥ ब्राह्मणस्य भावो ब्राह्मणत्वं ॥ ब्राह्मणता ॥ एवमिदं शूद्रत्वं
 दयं शूद्रता ॥ अहः शब्दः यदा संख्यादिः तदा पुल्लिङ्गो भवति अय
 मेकाहः द्वाहः त्र्यहः ॥ संख्यादेरिति किं ॥ पुन्याहं ॥ प्रत्यहं ॥ ४३ ॥
 रुत्वं ता पुंसि कशेरुदारुजतुवस्तु मस्तु भिस्त्यक्ताः ॥ स्युः सग्रंथि
 प्रच्छादसु सूध्यं जंतानां न पुंसकता ॥ ४४ ॥ रुशब्दं तास्तु शब्दं
 तास्तु कशेरुदारुजतुवस्तु मस्तु भिस्त्यक्ता रहिताः ॥ सग्रंथि प्रच्छ
 पुंसि भवे पुंरित्यर्थः ॥ यथा यत्सरुः खड्गमुष्टिः भरुर्मर्ता ॥ मरुर्निर्ज
 लो देशः ॥ चरुर्मन्त्रतसपाकः ॥ शत्रुरिपुः तरुर्वृक्षः ॥ मरुर्मृगः ॥ मेरु
 र्बलद्रव्यादिः अयं केतु रूत्यातः ॥ सेतुबंधः ॥ हेतुकारणं ॥ तंतुः
 षट्प्रकृतिः ॥ धातुः श्लेष्मादिः ॥ कशेरुप्रभृतयो न पुंसके भवन्ति ॥
 द्दं कशेरुभूसंभवं ॥ द्दं ददारुकोष्ठं ॥ जतुलाक्षा ॥ वस्तु वाक्य
 प्रबंधहेतुः ॥ मस्तुदधिसंभवं ॥ ग्रंथिप्रच्छौ च पुंसि भवतः ॥ अयं
 ग्रंथिः ॥ गोठिरिति प्रसिद्धः ॥ प्रच्छः परिमाणं ॥ द्दं संताना मुसंता
 नां च घ्यं जंतानां च न पुंसकता स्यात् ॥ द्दं सर्पिः घृतं हविर्देवान्
 ॥ बर्हिः पवित्रमित्यादि ॥ द्दं वपुः शरीरं आयुः जीवितपरिमाणं धनुः
 शस्त्रमित्यादिः ॥ घ्यञ्ग्रहणेन वर्णदृढादिभ्यः घ्यञिति गृह्यते ॥ न
 ब्राह्मणादिभ्यः सीकुमार्यं ॥ शीक्यं ॥ कात्स्न्यं ॥ दाक्ष्यमित्यादि ४४
 पुंसि स्त्रियां च पारलिङ्गो मुख्यशनिबाहुसिंधुमणयः ॥ आशीर्धूः पूषु

तद्विर-स्त्रियां मुद्रुषोच ॥४६॥ एतेशब्दाः पुंसि स्त्रियां भवेति ॥ अयं
पाटलिं दूयं पाटलिं वृक्षविशेषः ॥ अयगौ ॥ दूयगौ ॥ अयं मुष्टिरियं
मुष्टिः ॥ अयमशनिरियमशनिः ॥ अयं बाहुरियं बाहुः ॥ अयं सिंधुरि
यं सिंधुः ॥ अयं मणिरियं मणिः ॥ एतेशब्दाः स्त्रियां भवन्ति ॥ दूयमा
शी दूष्टो संसा ॥ दूयधू भारकीलश्व ॥ दूयं पूः पुरी ॥ दूयं सुदुभुक्षा
॥ दूयं तृट्पिपासा ॥ दूयं गीर्वाणी ॥ दूयं मुतर्हर्षः ॥ दूयं रुद्रोषः ॥४६॥
शीकरतुषारतुषबुद्बुदफेनौ सतुंडुलपूपा-पुसि स्युः ॥ आलिमुक्ता
जिदर्विसिकता स्त्रियां मुदिताः ॥४६॥ एतेशब्दाः पुंसि स्युर्भवेयुरित्य
त्यर्थः शीकरो बुकणः ॥ तुषारो हिमसंततिः ॥ तुषी धान्यबुषः कडंग
रश्चा ॥ बुद्बुदो जलकंकरः ॥ फेनो जलस्य ॥ समुद्रस्य ओसो वश्यायः ॥
तुंडुलो धान्यविशेषः ॥ अपूपः पिष्टकस्म ॥ एतेशब्दाः स्त्रियां मुदिताः
कथिता ॥ दूयमालि-पेक्ति-मुक्तारत्नं ॥ आजिर्युद्धं दर्विर्भक्तसाधनी
॥ सिकता बालुका ॥ अजिनाजिरशैवालनलमृणालतुहिनो दुपाज्य
संस्पानि ॥ ह्यारस्यदकाष्ठानि च न पुंसकान्येव पटलं च ॥४७॥ एते
शब्दान पुंसके भवन्ति ॥ दूदमजिनं मृगत्वक् ॥ दूदमजिरमंगूणं ॥ शैवा
लजलसंभवं ॥ नलसुवर्णभाजनं ॥ मृणालपद्ममूलं ॥ तुहिनं तुषा
रः ॥ उडुपं प्लवः ॥ आज्यं घृतं ॥ सस्यं ॥ व्रीहिः ॥ ह्यारगृहस्य ॥ आस्यदं
शो ॥ काष्ठमिधनं ॥ पटलगृहस्य ॥ तिमिरं वा ॥ एवकारो वधारणे ४७
त्रिष्वप्यक्षेत्रिषु संज्ञका एतान् पुंसके विद्धि ॥ शेषा पुंसि प्रोक्ता-
॥ श्रीपिष्ठायाश्च निर्यासाः ॥४८॥ त्रिष्वप्यक्षेत्रिषु मध्येन्द्रियसत्त्वकम
सं न पुंसके विद्धि ॥ दूदमक्षमिन्द्रियशेषास्त्वस्याः पुंसि प्रोक्ताः ॥ अयं दे
वानामक्ष कटाक्षः श्रीपिष्ठायाश्च निर्यासाश्च पुंसि भवन्ति ॥ अयं श्रीपि
ष्टः सर्जरसः ॥ गुगुलदूत्येवमादयः ॥४८॥ विंशतिरानवतेः स्त्री न
पुंसके तालुहदपकुड्यानि ॥ पार्श्वकुक्कुंदरविरयतल धानलवणा
राष्ट्राणि चावेदि ॥४९॥ विंशतिप्रभृतयो नवत्तिपर्यन्ताः स्त्रियां भवन्ति
॥ दूयं विंशतिः ॥ त्रिंशत् ॥ चत्वारिंशत् ॥ पंचाशत् ॥ षष्टिः ॥ सप्ततिः ॥

अशीतिः नवतिः॥ एतानि नपुंसके भवन्ति॥ दूदंतालुवदनैकदेशः॥
हृदयं जीवनस्थानं॥ कुड्यं भित्तिः॥ एतानि नपुंसकान्यवै हि अव
मल्ले स्पर्शः॥ इदं पार्श्वं शरीरस्य॥ कुकुंदरं नितं बकूपद्वयं॥ विष्णुं द्र
व्यं॥ तलमधः॥ धनं द्रविणं॥ लवणं रसविशेषः॥ राष्ट्रं जनपदस्थानं
॥५०॥ क्रोडाघाताजिह्वाशिरोधराशष्कुलीस्पृहामायास्त्रियां वि
द्धि॥ शाखाशिखाकलामेखलारेखाराजिपंक्तीच॥५१॥ एताः स्त्रि
यां विद्धि द्रुपं क्रोडाअंकः॥ घाटाग्रीवा॥ शिरोधराग्रीवा॥ जिह्वा
सना॥ शष्कुलीखंडस्य भक्ष्यद्रव्यं॥ स्पृहावांछा॥ मायाजनवचने
च्छा॥ द्रुपं शाखावृक्षस्य॥ शिखाचूडा॥ कलाविज्ञानमेखलाकांची
॥ रेखाराजिर्घनस्य पंक्तिर्देतानां॥५१॥ स्नायुः शरीरस्य॥ श्रद्धा आदरः॥ उल्का आ
काशोत्पातः॥ ज्वालाच॥ खट्वाशयनीयं॥ त्रेतायुगं॥ ताणासूत्रर
चना॥ वाणावापी॥ प्राणाश्रद्धा॥ विश्वाणालीलासंकुणानासिका
॥ विकोणानेत्रविद्युब्धिः॥५२॥ भयबीजसिद्धयपदवर्द्धशुक्रतक्रसु
खदुःखशिखराणां॥ विद्यान्तपुंसकत्वमसृगित्यस्य सदैव॥५३॥
एतेशब्दाः नपुंसके भवन्ति॥ इदं भयं त्रासः॥ बीजमंकुरोत्पत्तिकार
णं॥ सिद्धं कुष्ठविशेषः॥ पदं स्थानं॥ बर्द्धमयूरपिच्छं शुक्रं रेतः॥ त
क्रमयितं॥ सुखं भोगः॥ दुःखं पीडा॥ शिखरं शृंगं॥ असृकरक्तं॥
सदैवेति वचनाद्भयादीनां व्यभिचारः॥ अयं भयः॥५३॥ पाषाणो
पलशृंगारप्रसृष्टभृंगारमस्तकस्तबकाः॥ रूपं मुक्ताशब्दरसस्पर्
शगंधादयश्चोक्ताः सदापुंसि॥५४॥ एतेशब्दाः सदापुंसि भवन्ति
॥ यथायं पाषाणः प्रस्तरः॥ उपलः शिलापाषाणस्य च॥ शृंगारो वि
दग्धता॥ प्रस्थः परिमाणं॥ भृंगारः सुवर्णमयः कलशः॥ मस्तकः
शिरः॥ स्तबकः पुष्पोत्करः॥ शब्दो ध्वनिः॥ रसो माधुर्यादिः॥ स्प
र्शो मृदुकर्कशादिः॥ गंधो नासिकाग्राह्यः कुसुमादेः॥ रूपं मुक्ता

रूपविहाय॥रूपनपुंसकेभवति॥इदंरूपंचसुग्राह्यं॥५४॥शेख
रूपपुरोडाशकूपसूपलवशब्दाः॥धर्ममयवासोदशादाराःपुं
सिवहुत्वंचैषां॥५५॥एतेशब्दाःपुंसिभवन्ति॥अयंशेखरःपुष्य
संघातः॥उत्तुंगोवा॥यूपोयज्ञभांडं॥पुरोडाशोयज्ञपिंडकि॥
कूपोवटः॥सूपोव्यंजनं॥लवोलेश॥शब्धोवालतृणं॥धर्म
उपवासादिः॥मयोवेश्म॥वासांसिवस्त्राणितेषांदशाः॥दाराःस्त्रि
यश्चपुंसिभवन्तिबहुत्वंचैषांसदाभवति॥इमेवासोदशाःवरुणा
तसूत्रं॥इमेदाराःस्त्रियः॥वासइतिकिं॥दशाअवस्त्वा॥५५॥म
सविवराभिधानंनपुंसकेविहितीर्थतुंडेच॥यवमाषाद्याव्रीहय
पुंसिप्रियंगवश्चस्त्रियामेव॥५६॥मांसाभिधानंविवराभिधा
नचतीर्थतुंडेचनपुंसकेविहिजानीहि॥यथामांसंपलंपल्ल
कज्यमित्यादिद्वंद्विवरंबिलंछिद्रंभ्रंकुहरंसुषिरमित्यादि॥
इदंतीर्थपुष्यस्थानं॥तुंडवक्रंयवमाषाद्याव्रीहयपुंसि॥यथा
इमेमाषा॥मुद्गाकुलत्थासोष्टागोधूमातिलाकलापाःमसू
राः॥सर्षपा॥प्रियंगवश्चस्त्रियामेवइमाप्रियंगवः॥५६॥पल्ल
वउक्तःपुंसितुनपुंसकेकिसलयास्त्रियालाक्षा॥ऋग्रोचनापि
डकाकंडूक्षपांचैव॥५७॥पल्लवशब्दःपुंसिभवति॥अयंपल्लव
॥इदकिशलयप्रवालं॥लाक्षास्त्रियांस्यात्॥इयंलाक्षाजतु॥
ऋगादयशब्दास्त्रियांभवन्ति॥इयमृक्वेदावयवः॥रोचना
गोपितं॥पिंडकाशरायगं॥कंडूखर्जूः॥क्षपारात्रि॥५७॥कल
लकफपूयकुल्माषकल्ककल्पगेहमखलोहित्या॥क्षुद्रैरपुं
खचषालाश्चपुंसिकटाहमत्स्यौच॥५८॥एतेशब्दापुंसिभव
न्ति॥अयंकललोगर्भाशयः॥कफःश्लेष्मा॥पूयःशोणितधिकारः
॥कुल्माषःसस्यजातिःकल्कःसर्षपादीनांचूर्णं॥कल्पःकालप
रिमाणं॥गेहंगृहं॥मखोयज्ञः॥लोहित्योनदविशेषः॥क्षुद्रैरोवा
दित्रविशेषः॥पुंखःशरस्य॥चषालोयूपाग्रं॥कलाहोलोहभाज

ने॥ मत्स्यो मीनः॥ ५८॥ शवपलकतल्पसद्वबलिशामिशनिमित्त
 पित्तचित्तानिकिल्बिषवृजिनानितथानपुंसकेपीठपापेच॥ ५९॥ ए
 तेशब्दाः नपुंसके भवन्ति॥ यथा दूदंशवं मृतशरीरं॥ पलकं नेत्रशे
 विशेषः॥ तल्पं शयनीयं॥ सद्यनिवासः॥ बलिशं मत्स्यबंधनं॥ आ
 मिशंगृहद्वारं॥ निमित्तं कारणं॥ पित्तधातुविकारः॥ चित्तं नमः॥ कि
 ल्विषं पापं॥ वृजिनं कुटिलं॥ पीठमासनं॥ पापं पातकं॥ ५९॥ बल्व
 जलाजासूनां पुंयोगः स्याद्बहुत्वं च॥ स्थूलशाठूलशिविराणां नपुं
 सकत्वं स्त्रियां पृतना॥ ६०॥ बल्वजादयः शब्दाः पुंसि भवन्ति॥ बहुलं
 चैषां सदैव॥ दूमे बल्वजाः शय्याः॥ दूमे लाजाः भ्रष्टधान्यानि॥ अ
 सवः प्राणाः॥ एतेशब्दाः नपुंसके भवन्ति॥ दूदं स्थूलमरण्यप्रदेशः
 शाठूलं हरिततृणं॥ शिविरं शकटस्थानं॥ पृतनाशब्दः स्त्रियां भव
 ति॥ दूयं पृतनासेना॥ ६०॥ दूष्यारुचिः स्फुलिङ्गाः शय्यानिः श्रेणी
 कोटिः कुटीवाणी॥ पेशी वरूथिनी च स्त्रियां कुथानाडिका कंथा॥
 ॥ ६१॥ एतेशब्दाः॥ स्त्रियां भवन्ति॥ दूयमीष्याः सूया॥ रुचिर्दीप्तिः
 ॥ अभिलाषो वा॥ स्फुलिङ्गा अग्निकणाः॥ शय्या शयनीयं॥ निः
 श्रेणी अधिरोहणी॥ कोटिः संख्या॥ कुटी गृहं॥ वाणी वाक्॥ पेशी
 मांसपिंडी वरूथिनी सेना॥ कुथा ऊर्णा कृता॥ नाडिका कालपरि
 माणं॥ कंथा जीर्णवासः प्रावरणं॥ ६१॥ नाड्युपपदं व्रणं पुंसि वृ
 क्षजनपांशुकंदुककलशाश्च॥ पंजरपलितद्वंद्वक्षराणि विद्या
 दितरजातौ॥ ६२॥ नाडी पूर्वव्रणं पुंसि भवति अयं नाडी व्रणः॥ ना
 ड्युपपदं इति किं॥ दुष्टव्रणं॥ वृक्षादयः॥ पुंसि भवन्ति॥ अयं वृक्षस्त
 रुः॥ जनोलोकः॥ पांसुः श्वूर्णं॥ कंदुः स्वेदनी॥ कलशो घटः॥ पंजरा
 दीनिदतरजातौ नपुंसके जानीयात्॥ दूदं पंजरं शकुनिबंधनं॥ प
 लितं जरा॥ द्वंद्वं वैरं॥ अक्षरं वर्णः॥ ६२॥ मेधारसनानि द्रातं द्रातं
 न्यः स्त्रियां समं जिघाः॥ मदिरामंदुराकृशरे स्यातां वाक्षुदुं दुभिः
 श्व॥ ६३॥ एते स्त्रियां भवन्ति॥ दूयं मेधाधारणा शक्तिः रसनाश

किर्मेखलाचानिद्रासुप्तिः॥ तद्राभालस्यं॥ तंत्रीवाद्यविशेषः॥ मंजि
 ष्ठारागद्रव्यं॥ स्यातांभवेतामित्यर्थः॥ द्यमदिरा॥ सुरामंदुरावाजि
 शाला॥ कशरातिलयवागू॥ असैर्दीव्यतेअसग्रहणावादित्रसंबंध
 निवृत्त्यर्थः॥ वाद्यंदेदुभिरित्यर्थः॥ ६३॥ धान्यद्विदलाशुकवितानवल
 यरत्नमिथुनश्मशानानि॥ विसतिमिराण्यपि विद्यान्नपुंसकेग्रवे
 चैव॥ ६४॥ एतेशब्दानपुंसकेभवति॥ इदंधान्यंसस्यं॥ द्विदलमुद्गा
 दीनाअंशुकवस्त्रा॥ वितानवस्त्रमयमावरणं॥ वलयंसुवर्णादी
 नो॥ रत्नंमणिः॥ मिथुनरत्नीपुंसद्वेदं॥ श्मशानंमृतस्थानं॥ विसंप
 द्यमूलं॥ तिमिरंतमः॥ अग्रशिखरंश्रेष्ठंवा॥ स्वमाकाशः॥ ६४॥ पुंजा
 ट्रिकोणकरीषकषायतरत्नपिण्याकगर्भदर्भाभैकश्चपुंसिस्यु॥ पतन
 शुल्बताम्रचापनाम्नानपुंसकता॥ ६५॥ एतेशब्दाः पुंसिस्युः॥ अ
 यपुंजः संघातः॥ अद्रिः पर्वतः॥ कोणोगृहादीनां॥ करीयोगोमयवि
 कारः॥ गर्भऔदर्यः॥ दर्भः कुशः॥ अर्भोबालः॥ पत्तनादीनांयेपर्या
 याः शब्दास्तेषांनपुंसकता॥ इदंपत्तनंनगरपुरमित्यादि॥ शुल्ब
 म्लेच्छमुखः॥ ताम्रमुदंबरमित्यादि॥ चापंधनुः कार्मुकमित्यादि॥
 ६५॥ विट्वेणस्त्रीज्ञेयासस्त्रावीथ्येचनीविभेयैच॥ मंजूषागंडू
 षामूषापरिषद्गुहाचैव॥ ६६॥ विट्शब्दोयदाअवर्णस्तदास्त्रियाभ
 वति॥ यथाद्यविट्विष्टा॥ अवर्णइति किं॥ अयंविट्वैश्यस्तृ
 तीयोवर्णः सास्त्राद्यस्त्रियाभवति॥ सास्त्रागलकंबलः॥ वीथी
 गृहावयवः॥ नीवीमूलबंधनं॥ भेरीवाद्यविशेषः मंजूषापेटासु
 स्तकादीनां॥ गंडूषाहस्तजलः॥ मूषासुवर्णधमनिका॥ परिषत्सभा
 ॥ गुहापर्वतस्य॥ ६६॥ दृष्माकृपापताकारश्याकपिश्रकाकिणी
 चैव॥ एतेस्त्रियाभवतिप्रतिशीराधाराचनेमिश्र॥ ६७॥ एतेतृष्णा
 दयः शब्दास्त्रियांभवति॥ द्यतृष्णापिपासा कृपादयापताका
 चिन्हं॥ रश्यामार्गः॥ कृषिर्वैश्यवृत्तिः॥ काकिणीपणचतुर्भगि॥ प्र
 तिशीरातिरस्करिणी॥ धाराप्रपतनं॥ कृष्णामयीपर्वतस्यरेखाच

नेमिश्चक्रपिंडिका॥६७॥चतुःपथयुगलललचेलखोलधिष्या
 गलशफानो॥विद्धिनपुंसकभावंपण्यस्यचपिछपलपोश्च॥६८
 चतुष्यथादीनानपुंसत्वंविद्धिजानीहिदूदंचपुष्यथं॥युगलंयुग्मं
 ॥ललंलयाजः॥चेलंवस्त्रजातिः॥खोलंभग्नभाडं॥धिष्यंगृहं॥
 अगलंद्वारपिधानंशफंखुरः॥पण्यंविक्नेतव्यंपिछंमयूरस्य॥प
 लंचतुःपलिपरिमाणं॥६९॥रयमंडपनरककपालगुडमणिमे
 दूददुरकुसूलाः॥युग्माकाशव्रतशृंगवर्जिताःमंचःसदापुंसि॥
 ६९॥एतेशब्दाःपुंसिभवन्ति॥अयंरयोवेगः॥मंडुपोजनाश्रयः॥न
 रकोदुर्गतिः॥अवीचिरित्यादि॥असुरश्च॥कपालःसिरोवयवः
 ॥भिष्माभाजनंच॥गुडदुसुविकारःमणिःरत्नं॥मेदुःशिश्नं॥दूदु
 रोभेकः॥कुसूलोधान्यादिस्त्रित्याधारः॥युग्माकाशव्रतशृंगव
 र्जिताइति॥युग्मादयश्चनपुंसकेभवन्ति॥दूदंयुग्मंयुगलं॥आका
 शंनभः॥व्रतंनियमः॥शृंगंविषाणंपर्वतस्यच॥मंचःकाष्ठकृतः
 ॥६९॥स्कूलालक्तककर्पाससूर्यकूर्पाससारथितरंगाः॥अलक
 समुडावराटकतूपुरकंकणाःपुंसि॥७०॥एतेशब्दाःपुंसिभवन्ति॥
 अयंस्कूलोराशिः॥अलक्तकःपादादिरागद्रव्यं॥कर्पासःसूत्रद्र
 व्यंसूर्योरविः॥कूर्पासःकंचुकं॥सारथिःसूतः॥तरंगःकल्लोलः
 ॥अलकःकेशरचनासमुडाःसंपुटकः॥वराटःकपर्दकं॥७०॥
 सैन्यायुधमंगलनगरवृत्तफलमूलहरितालबिंबमुकुटकुडम
 लतस्तृतीयाप्रकृतिः॥पुंस्यवसथस्तथोद्गीथःसंवीथःकाल
 गीथश्च॥७१॥सैन्यादीनि तृतीयाप्रकृतौजानीहि॥दूदंसैन्यबलं॥
 आयुधमस्त्रं॥मंगलंप्रशस्तं॥नगरंपुरं॥वृत्तंप्रसवबन्धनं॥फ
 लंमूलंहरितालंप्रसिद्धंबिंबंप्रतिरूपंमुकुटंशिरोभूषणं॥कुडम
 लंकलिका॥अवसथोद्गीथौपुंसिभवतः॥अयमवसथःपरिव्राज
 कः॥अयमुद्गीथःसामा॥संवीथोघटिकात्रयं॥कालगीथोपितदेव
 ७१॥दर्पणमृदंगजठराःपुंस्युक्ताःकुंतकुतपधूमाश्च॥व्रातहृददेवं

कुशकटाक्षसंग्रामविटपांश्च॥७२॥ एतेशब्दः पुंस्युक्ता॥ अयं दर्प
णः आदर्शः॥ मृदंगो मुरजः॥ जठरः कुक्षिपां कुतः प्रासः॥ कुतपः शस्त्र
॥ कालविशेषश्च धूमो वह्नि संभवः॥ एते पुंसि भवन्ति॥ अयं ब्रातः सं
घः हस्तसंघः आङ्गाः॥ लकुटश्च॥ अकुशः शृणिः॥ कटाक्षः अपांगदृष्टिः
॥ संग्रामो युद्धं॥ विटपो लतागुल्मः॥७३॥ पामास्त्रियां निगदिता पुंसि
वेमाकुणपकूर्चौ च॥ केदारयूथप्रोथाश्च वंशरेणुध्वजाश्चैव॥७३॥
पामाशब्दः स्त्रियां कथितः॥ दूयं पामाविचर्चिका॥ कलूः वेमादयः
पुंसि भवन्ति॥ अयं वेमा तंतुवायस्पकुणयो मृतशरीरं॥ कूर्चः श्मश्रुः॥
अयं केदारः पर्वतस्यैकदेशः॥ यूथं संघातः॥ प्रोथोः श्वस्य नासिका
विवरमोरुपरिदेशः॥ वंशो वेणुः॥ रेणुः पांसुः॥ ध्वजः केतुः॥७३॥
केदारखंडप्रशमाश्च पुंसि नित्यं कपाटाश्च॥ हेलाकांची लाला सुधा
पुधाः स्युः स्त्रीयां प्रवेणी च॥७४॥ एते पुंसि भवन्ति॥ अयं केदारः से
त्रः॥ खंडः दुसुविकारः॥ प्रशमो धान्यच्छेदनः कपाटो द्वा विधानः॥ ए
ते स्त्रियां भवन्ति दूयं हेला अनादरः कांची मेखला॥ लाला म्लेच्छवि
कारः॥ सुधाः मृतं॥ पुधाः युद्धं प्रवेणी केशरचना॥७४॥ हानिग्ला
निर्वापी विपणी सार्थश्चैतथा स्वाहा॥ लक्ष्मीमनः शिलोपानह
स्त्रियां स्थाण्वणुज्वराः पुंसि॥७५॥ एते स्त्रियां भवन्ति॥ हानिरप
चयः॥ ग्लानिरशक्तिः॥ वापी पुष्करिणी॥ विपणी पण्यविथिका
॥ सारीपटोलिका॥ स्वाहा मंत्रावसानं॥ लक्ष्म्यादयः स्त्रियां भवन्ति
॥ इयं लक्ष्मी श्रीः॥ मनः शिला धातुद्रव्यं॥ इयं सुपानतपन्नधी॥
स्था एवादयः पुंसि भवन्ति अयं स्थाणुः शिवः कीलश्च॥ अणुः सूक्ष्मः
ज्वररोगः॥७५॥ पुंसि स्यात्प्राग्वंशस्त्रिषु लिंगेषु शृखलं विद्धि॥ चम
सस्तभे निदाघं पशुशूकविटकाश्च पुंस्युक्ताः॥७६॥ प्राग्वंशशब्दः
पुंसि भवति॥ अयं प्राग्वंशो यशकुटी॥ शृखलं त्रिषु लिंगेषु जानीहि
॥ अयं शृखलः इयं शृखला॥ दूदं शृखलं॥ एते पुंसि कथिताः अ
यं चमसः सोमपात्रः॥ अयं स्तभः निदाघो घर्मः॥ पशुर्गवादिः शूको

धान्यादीनां॥विटकःपिंडकृतपरिमाणद्रव्यंशौंडोवा॥७६॥वल्क
लकुंडलहिमचिन्हखलीनककुदगुह्यशुल्कशकलानि॥तीरोलू
खलकवचानिचविद्यादितरजातो॥७७॥वल्कलादीनिनपुंसके
जानीयात्॥द्वंद्वल्लं वृक्षत्वकू॥कुंडलंकर्णभूषणं॥हिमंतु
हिनचिन्हमंकः॥खलीनं॥कंडिका॥ककुदं वृषभस्य॥गुह्यंगो
प्यस्थानं॥शुल्कंशून्यस्थानं॥शकलंखंडः॥तीरंनदीकूलं॥उलू
खलंधान्यादिशौदनं॥कवचंसन्नाहः॥७८॥मंडलकेसरभांडो
त्तरीयसोपानकल्मषानि॥प्रादेरंतनपुंसकेसहकुटुंबपुलिनाभ्यां
॥७९॥एतेनपुंसकेभवन्ति॥द्वंद्वमंडलंसूर्यस्य॥केशरंकिंजल्कः
॥भांडुमुपकरणद्रव्यंउत्तरीयंप्रावरणं॥सोपानंखंडखंडिका॥
कल्मषंपापंअघंपापंच॥प्रशब्दादेरंतरंशब्दनपुंसकेविद्धि॥द्व
दंप्रांतमतएवानुपसर्गस्तुपुंस्येवांतशब्दः॥कुटुंबपुलिनशब्द
भ्यांसहनपुंसके॥द्वंद्वकुटुंबंगोत्रवर्गःद्वंद्वपुलिनंदीपं॥८०॥
स्थालीसभाजराणांस्त्रीत्वंस्थल्यश्चवीच्याश्च॥छविकट्योर्म
जयबिल्याश्चैवंविजानीयात्॥८१॥स्थाल्यादीनांस्त्रीत्वंभव
ति॥द्वयंस्थालीरंधनभांडं॥सभागोष्ठी॥जरावृद्धत्वं॥स्थलीउ
च्चनिर्जलोदेशः॥वीचीतरंगः॥छविल्लवण्यं॥कटिःश्रोणी॥मंजरी
वृक्षस्य॥बल्लीलता॥८२॥शिल्पंछूर्तिस्त्वनंशमलमरकतपला
लकृष्णाणि॥मंदिररिक्थेचनपुंसकेमंदुरांतुस्त्रियांविद्धि॥८३॥
एतेनपुंसकेभवन्ति॥द्वंद्वशिल्पंकलादिकंकर्म॥छूर्तिर्वीतिः॥अन्न
भक्ष्यं॥शमलसमेध्यंमरकतरत्नं॥पलालंधानादीनां॥कृच्छ्रं क
ष्टं॥मंदिरंगृहं॥रिक्थंद्रव्यंमंदुराशब्दस्त्रियांजानीयात्॥द्वयंमं
दुरावाजिला॥८४॥कल्ककृमिसुन्यंगारवप्रग्रहहोमर्षियक्षरेफः
॥मंडकरंडवरंडाश्चपुंसिशपथांवरीषौच॥८५॥एतेपुंसिभवन्ति
अयंकल्कःपापं॥दंभश्च॥कृमिःकीरः॥मुनिस्तपस्वी॥अंगारः
काष्ठस्यवप्रःप्राकारः॥ग्रहउपरागः॥होमोमंत्रादुतिः॥ऋषि

स्तापसः॥ यस्मारोगः रंफोवर्णविशेषः॥ अधमश्च मंडोन्नविका
रः॥ करडः कुशभांड ॥ वरंडः काष्ठविशेषः॥ शपथः प्रत्ययकर
णो॥ अंबरीषो भ्राष्ट्रः॥ ८१॥ मथुरातनुस्तनूर्वर्तिनी सूचियवागू
र्वर्णिनिकाशाशर्कराः स्त्रियां पुंसितर्कश्च॥ ८२॥ एते स्त्रिया भवं
ति॥ दूयमथुरानंगरी। तनुः शरीरं॥ तनूस्तदेव। वर्तिनी काष्ठे द्वे
शब्दसौधनं॥ सूचीमूलपापस्य। यवागूः अन्नविकारः॥ वर्णि स
र्णि॥ निकाशाकर्षविकारः॥ शर्करागुडविकारः॥ तर्कः पुंसि भव
ति॥ अयतर्कउद्ः॥ चशब्दः पादपूरणे॥ ८२॥ बंधुरविषाणयोस्त्रि
कं भवेत्यल्वलं तृतीयस्यात्॥ शकलोशीरकुतूहलशरावहंदा
निजानीहि॥ ८३॥ त्रिकमिति लिंगत्रितयं॥ अयंबंधुरः॥ दूयंबंधुर
॥ इदंबंधुरं उच्यते मोसं॥ अयं विषाणः दूयं विषाणं॥ शृगं पल्लवं
तृतीयं न पुंसकमित्यर्थः॥ इदं पल्लवं॥ अल्पसरः॥ एतानि न पुं
सकानि जानीहि॥ इदं शकटं यानं॥ इदं मुशीरं वीरणमूलं॥ कुतू
हलं कुतुकं॥ शरावं मृन्मयभाजनं॥ वंदं समूहः॥ ८३॥ यूकोल्का
शुक्लैर्घधिर्वर्तिभुकुटयः स्त्रियां मुदिताः॥ वाल्मीक्यध्वरनिर्गूह
व्यूहं सुस्तकाः पुंसि कुंभश्च॥ ८४॥ एते स्त्रिया मुदिताः॥ दूयं यूका
मस्तकं कृमि॥ उल्का संघातदूयं॥ दग्धकाष्ठंच॥ शुक्तिर्जलसंभ
वं॥ ओषधिः फलपाकांतो रसविशेषः॥ वर्तिर्दोषस्य॥ भुकुटिर्भूभ
गः पुष्परचनाया॥ वाल्मीक्यादयः पुंसि भवन्ति॥ यथा वाल्मीकिः
त्ररुषि॥ मृत्कूटश्च॥ अध्वरोपांगः निर्गूहश्च दूपाणिः व्यूहः समूहः
॥ प्रभूतः पुस्तको गंधद्रव्यंच कुंभो घटः॥ ८४॥ केयूरतरलतूर्याग
दानित्यं न पुंसके विद्धि॥ पुंसि गवाक्षं विद्यात्स्त्रिया श्यामाभु
शुंडीभांडीच॥ ८५॥ केयूरादीनि न पुंसके जानीहि॥ इदं केयूरं वा
हुभूषणं॥ इदं तरलमलंकारः॥ तूर्यं वादित्रं॥ अंगदवाहुभूषणं॥
गवाक्षं शब्दं पुंसि विद्याज्जानीयात्॥ यथा अयं गवाक्षो वातायनः॥
एतेशब्दाः स्त्रियां भवन्ति॥ दूयं श्यामा ल्ली॥ भुशुंडी आयुधं भांडीभि

डिपालः॥८५॥भवतोऽपजनोपपदावंगपदोपुंसिनित्यमिमनिच्च॥
 रक्षणकोष्ठभेषाश्चसहनिपातोपसर्गाभ्यां॥८६॥अपोपपदेअंगश
 ब्दःजनोपपदेपदशब्दश्चपुंसिभवतः॥यथाअयमपांयोनेत्रांतः
 ॥अयंजनपदोलोकः॥पृथ्वादिभ्यदमनिच्॥अनदृत्यनुवर्तते॥
 ऐरितितिलोपः॥स्वरितोहलादिर्लघोरितिरिरेफादेशः॥इमनिच्प्र
 त्ययांताःपुंसिभवन्ति॥अयंप्रथिमा॥गरिमा॥लघिमा॥दृढिमा॥
 दृत्येवमादयः॥एतेपुंसिभवन्ति॥अयंरक्षणस्तरुस्थानं॥अयंको
 ष्ठोहरिशाला॥अयंभेषोऽन्यायःनिपातश्चादिः॥उपसर्गःप्रादिः
 ॥८६॥स्थावराणञ् यपद्युठग्यक्बुञस्तु॥यदिवाभावेकर्मणि
 स्युस्तदैषानियतानपुंसकता॥८७॥अण॥अज्य॥यत्॥युठ
 क्॥यक्॥बुञ्च॥एतेप्रत्ययाःभावेकर्मणिवायदिस्युस्तदातदंता
 नामेतेषानपुंसकत्वंजानिहि॥यथाहायनांतपुरोहितादिभ्योऽण
 ॥द्विहायनस्यभावः॥कर्मवा द्वैहायनं॥यूनोभावःकर्मवायौवनं
 ॥नघृतदूतिनलोपेप्राप्तेदृत्यण्पठ्यतदतिप्रकृतिभावःस्थावरं
 यजमानं॥दगंतत्वेनलघूपधदृत्यण्॥मृदोर्भावःकर्मवामार्दवं
 ॥पाटवःलाघवं॥आर्जवं॥अजप्राणिजातिभिर्जातिवयोवचनो
 गोत्रादिभ्योऽञ्॥अश्वस्यभावःकर्मवाआश्वं॥गार्दभं॥वयोव
 चनात्कोमारं॥शैशवं॥उद्गानादेः॥दृढमौद्गानं॥सरण्युर्दूतिय
 सरण्युर्भावःकर्मवासरण्यं॥स्तेयन्मलोपश्चेतियत्प्रत्ययः॥स्तेय
 स्यभावःकर्मवास्तेन्यं॥होत्रादिभ्योऽयुःहोतुर्भावःकर्मवाहोत्रीयं
 ॥पोत्रीयं॥अंगत्रीयं॥दुहित्रीयं॥ठक्॥कपेर्भावःकर्मवाकापेयं
 ॥रोहितादिभ्योऽयक्॥बृहस्पतेर्भावःकर्मवाबार्हस्पत्यं॥सैन्याप
 त्यंबुञ्॥योपधाद्गुरूपोत्तमाद्बुञ्॥रमणीयस्यभावः॥कर्मवार
 मणीयकं॥अहोरूपमित्यादिकेद्रष्टव्यं॥८७॥व्रजशूलोपुंसिनपु
 सकेचमृधं॥कंबलतोमरमुकुलकंदुकाःपुंसिभास्त्रास्त्री॥८८॥
 व्रजशूलशब्दौपुंसिभवतः॥अयंव्रजःअयंशूलः॥मृधंनपुंसके

विद्धि॥ इदमधुयुद्धं॥ एतेशब्दाः पुंसि भवन्ति॥ अयं कंबलः कर्णः
 वस्त्राः॥ अपंतो मरः॥ शरप्रहरणः॥ मुकुलः कुंडलः॥ कुटुको
 यानं॥ भास्त्राशब्दः स्त्रियां भवति इयं भास्त्रा कमलपत्री॥ ८८॥
 आकारेकारांतस्थावरं जंगमं स्त्रियां भवेन्नित्यं॥ क्वचित्कारांतस
 पि प्रोक्तं वा पुंसि योनिः स्यात्॥ ८९॥ आकारांतमीकारांतं यत्स्थ
 वरं जंगमं तत्सर्वस्त्रीलिंगं भवति॥ आकारांतं स्थावरं यथा॥ इयं
 गंगा यमुना॥ नर्मदा॥ ईकारांतं शरावती सरस्वतीत्यादि॥ आका
 रांतं जंगमं यथा॥ इयं देवदत्ता॥ यद्देवता वलाका॥ अंबिकेत्या
 दि॥ ईकारांतं॥ कुमारी गौरी॥ ब्राह्मणी॥ हस्तिनी॥ श्वश्रूः॥ वधूः॥
 क्वचिदितिकि॥ कटपूः॥ धान्यलूः॥ अयं योनिः इयं योनिः॥ ९०॥
 वाग्विषयस्य च महतः संक्षेपतएव विधिरुक्ताः॥ यन्नोक्तं मन्त्रस
 द्विस्तल्लोकतएव बोद्धव्यं॥ ९०॥ ॥ इति श्रीमदखिलवाग्वि
 लासमंडितसरस्वतीकंठाभरणानेककविशरणश्रीनरपतिसे
 वितविक्रमादित्यकिरीटकोटिनिघृष्टचरणारविंदाचार्यवररु
 चिविरचितोलिंगविशेषविधिः समाप्तः॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु॥

॥ इति वररुचिकोशः समाप्तः॥

श्रीगणेशायनमः॥ गणितस्यनाममालावक्षेगुरुप्रसादतः॥ वा
लानां हि सुबोधाय हरिदत्तो द्विजाग्रणीः॥१॥ अथ नक्षत्रनामानि॥
अश्विनीदस्त्रभंदास्त्रनासत्पंतुरगंहयम्॥ भरणीयमभंयाम्यं प्रोक्त
मंतकमांतके॥२॥ कृत्तिकाग्निभमाग्नेयं कृशानंदव्यवाहनं॥ अ
नलंदहनक्षं च वह्निभंचदुताशनं॥३॥ रोहिणं रोहिणी ब्राह्मं प्राजा
पत्यंचधातुभं॥ मृगशीर्षं मृगशिरं सौम्यं मृगश्रवणं॥४॥ ऐं
दवं चंद्रशशिभमिंदुं चंद्रभमुच्यते॥ आर्द्राशिवं शिवक्षं च शिवभं
रौद्रमीश्वरं॥५॥ दर्शनं च शंकरं शर्वशंकरं शशिशेखरं॥ पुनर्वसु पुन
प्रोक्तमादित्यं च तथा दिति॥६॥ पुष्यं तिष्यगुरुभंच अश्लेषा सर्पदे
वतं॥ साध्यं भंसर्पभं साध्यं मघा च पितृदेवतं॥७॥ पितृभं पितरं पि
त्रं पूर्वाफाल्गुनिभाग्यभं॥ भगं भाग्यं तथा प्रोक्तोत्तराफाल्गुनिचा
र्यभं॥८॥ उग्रार्थमास्ततो हस्त अर्कचैव तथा र्कभं॥ करं सवितृस्त
र्यक्षं चित्रात्वाष्ट्रं च त्वष्ट्रभं॥९॥ सुखार्द्धं किं संज्ञं च तथा स्वातिं च मा
स्तुतं॥ अनिलं वायुनक्षत्रं विशाखं द्राघिदेवतं॥१०॥ शक्राग्निभद्वि
देवं च मैत्रं मित्रातुराधकं॥ ज्येष्ठाशक्रं च शक्रक्षं पौरुहूतं तथेन्द्र
भं॥११॥ तथैव वासवं क्षं च मूलनैष्ठिनिर्ऋतिं॥ पूर्वाषाढा तथा पू
षातोयभंच तथा बुभं॥१२॥ ऊषा चैवोत्तराषाढा विश्वं च विश्वदेवतं
॥ श्रवणं वैष्णवं विष्णुर्गोविंदं हरिभं श्रुतिः॥१३॥ वासुदेवं धनिष्ठा च
श्रविष्ठा वासवं वसु॥ शतभिषावरुणं चैव वारुणं शततारका॥१४॥
अजमार्जपदं पूभं तथा जचरणं मतं॥ तथोत्तराभाद्रपदमाहिर्बुधं
चभं स्मृतं॥१५॥ रेवती पूषभं पौष्णं पूषमांत्यं च पौष्णभं पूषं चैवांत्य
संज्ञंतु कथितं शास्त्रकोविदैः॥१६॥ इति नक्षत्रनामानि अथ नक्ष
त्रसंज्ञा॥ धिषंयभमर्षं नक्षत्रं तारका इति गद्यते॥ इति नक्षत्रसं
ज्ञा अथैकादशकानां संज्ञा॥ एकंदुरजनीनाथकुमुचंद्रं च मेदिनी॥
धरा रूपनिशानाथरजनीशानिशकरा॥१७॥ वसुधा शर्वरी कांतश
शोकावनयस्तथा यन्नभूमीदुनामानि प्रोक्ता तत्रैकसंज्ञका॥१८॥

हिनेत्रलोचनः पद्मादस्त्राक्षियमबाहवः॥ यमलाम्बिभुजापाणिक
 रमुग्मादयोमताः॥२०॥ कृशानुगुणरामाग्निपावकानलवन्द्यः॥
 हुताशनास्त्रयस्त्रिस्तः प्रोक्ताश्च शिखिनाम्बुधेः॥२१॥ चतस्रश्चतु
 रवेदासागराब्धिकृताश्चतुः॥ समुद्रांभोनिधिपुगाश्रुतिनीररगी
 श्वराः॥२२॥ शरमार्गर्णवाणेषु सायकानिलमारुतः॥ समीरणास
 पवनाः पंचवातास्तथाश्रुगाः॥२३॥ षष्ठसंज्ञाषड्वेगसरसाप्रोक्ताम
 नीधिभिः॥ मुनिपर्वतशैलादिसंज्ञाचलनगास्मृताः॥२४॥ संज्ञाहंया
 श्वनुरंगासप्तागमुनेयोपिच॥ अष्टानीवसुनागेभद्रस्तीदंत्यष्टकुं
 जराः॥२५॥ गोनंदकनवानांचग्रहखेटारखगास्तथा॥ शून्याभ्रगग
 नव्योमखमंचरनभोवियत्॥२६॥ आकाशनामयत्रैवनत्रशून्य
 मुदाहृतं॥ ककुपदिकृकाषाचदशसंज्ञासदैवहि॥२७॥ शिवैका
 दशरुद्राश्च सर्वेशाभवशंकरा॥ यत्रेश्वरस्यनामानितत्रैकादशकी
 र्तिता॥२८॥ भास्करादित्यसूर्यार्कद्व्यदशंचदिवाकरः॥ रवि-सह-
 स्त्रकिरणदिनकृत्मानवोधुवः॥२९॥ बुधैर्द्वादशविज्ञेयायत्रनामभ
 वेद्रविः॥ विश्वेत्रयोदशः प्रोक्तः द्वादशकश्चतुर्दशः॥३०॥ आखंडरु
 सुरपत्तिः सुरेशमनुवासनाः॥ तिथिः पंचदशः प्रोक्तानृपभूपति
 षोडशः॥३१॥ द्वेयाषोडशसंज्ञावैनामस्याद्यत्रभूपते॥ अथस
 प्तदशात्यष्टितत्रैवाष्टदशाधृतेः॥३२॥ द्वाविंशतेराकृतिश्चनखसं
 ज्ञास्तुविंशतिः॥ सिद्धाजिनाश्चतुर्विंशत्तत्त्वचपंचविंशतिः॥३३॥
 सप्तविंशतिनक्षत्रंधिष्यस्पर्शोदुश्चकश्चते॥ दंतारदाश्च द्वाविंशत्
 संज्ञोक्तामुनिसंमतं॥३४॥ त्रिदशादेवतादेवास्त्रयस्त्रिंशत्सुराबु
 धाः॥ त्रिविष्टपाश्च विबुधासंज्ञाकानांसदास्फुटाः॥३५॥ दूत्यंकसं
 ज्ञा॥ अजक्रियोपेपसंज्ञाप्रोक्ताबुधैश्चगोचरं॥ मिथुनोवैणिकोमुग्मो
 प्रोक्तोचर्कश्चकीटकः॥३६॥ मृगारिमृगरादसिंहोमृगेद्रः केसरीहरी॥
 नारीस्त्रीपुवतीयोपित्कन्याचप्रमदोगना॥३७॥ वणिक्तुलावाणिजश्च
 वृश्चिकोलिसरीसृपः॥ चापोधनुश्चधनुषोकोदंडकार्मुकोपिच॥३८॥

तथैव विबुधैः प्रोक्तो न क्रमश्च मकरो मृगः ॥ घटकुंभश्च कलशो म
 त्स्यो मीनो द्वापो मतः ॥ ३९ ॥ इति राशि संज्ञा ॥ प्रथमे तनुश्च मूर्तिराद्यं दे
 हशरीरकं ॥ द्वविणंधनं द्वितीयं च द्रव्यं च समर्थं विधिः ॥ ४० ॥ कुटवं
 स्वासंच मुखं विभवश्चैव वैभवं ॥ सहजं सहस्रं तीयं च पराक्रमं स
 होदरं ॥ ४१ ॥ विक्रमं विश्वदुश्चिक्वयं चतुर्थं दिबुकं जलं ॥ जननी मा
 तृपातालं बंधुतूर्यं सुखं सुहृन् ॥ ४२ ॥ रसातलांबुवेशमोक्तं पंचमं
 सुतमात्मजं ॥ संतानं बुद्धि संज्ञा च विद्या धीश्चैव नंदनं ॥ ४३ ॥ अरिः
 षष्ठं विपक्षं च द्वेष्यः शत्रुश्च षट्द्विषं ॥ विरोधी वैरि संज्ञं च षट्कोणं चैव
 सप्तकं ॥ ४४ ॥ कलत्रं सप्तमं चायद्यूनं च स्मरमन्मथं ॥ जामित्रं मदना
 व्हानं कामंततोष्टमं मृतिं ॥ ४५ ॥ निमीलनं च निधनं रं धर्मपुर्विना
 शनम् ॥ छिद्रं वसुततो भाग्यं धर्मं च नवमं तपः ॥ ४६ ॥ त्रिकोणं च त
 शाकाशं व्यापारं दशमं विपत् ॥ कर्म बिराज्यं व्योमं च गगनं पुष्करं
 नभः ॥ ४७ ॥ एकादशं भवं लाभं प्राप्तिमापमुदाहृतं ॥ अंत्यं व्ययं द्वाद
 शमं रिष्यं प्रादुर्मुनीश्वराः ॥ ४८ ॥ इति द्वादश भावानां संज्ञा ॥ अन्यच्च
 चतुर्थं मष्टमं प्रोक्तं चतुरस्रं सदैव हि दशैकादश षष्टि संज्ञाश्चो
 पचयानि च ॥ ४९ ॥ अन्याह्यपचयानि स्युर्गर्गाद्यैर्गदितानि वै ॥ कंट
 कं केन्द्रमित्युक्तं तथा बुधैश्च तुष्टयं ॥ ५० ॥ द्यूनांबुदशमैकानित
 तः पणफरं स्मृतं ॥ द्विपंचाष्टमलाभानां ततश्चापोक्लिमं भवेत् ५१
 व्ययारि सहधर्माणां त्रिकोणनवपंचमं ॥ इतिकेन्द्र त्रिकोणं पण
 फर आपोक्लिम संज्ञा ॥ आलयं भुवनं गेहं गृहं क्षेत्रं च मंदिरं ॥ ५२ ॥
 स्थानं च सदनं वेशमतथा वासं विनिर्दिशेत् ॥ इति भुवन संज्ञा ॥ आदि
 त्यः सविता सूर्यस्तिग्मोऽशुर्दिनस्तद्रविः ॥ ५३ ॥ सहस्रकिरणः पूषा
 प्रद्योतनो दिवाकरः ॥ पतंगः स्तपनो मित्रो मार्तण्डस्तरणिर्भगः ॥ ५४
 विकर्त्तनः सप्तसप्तिः सप्ताश्वद्युमणिः खगः ॥ विरोचनो दिनकरो
 दिनमणिस्तुरहर्षतिः ॥ ५५ ॥ दिवां पतिर्दिनेशश्च दशसप्ताश्वुर्यमा
 विवस्वानिनाशुमालिः प्रभाकरश्च भास्करः ॥ ५६ ॥ अर्कस्त्रयीति

नुभानुस्तिग्माशुर्मिहिरोहरिः॥५७॥ इतिसूर्यनामानि॥ चंद्रमार
 जनीनाशोरोहिणीवल्लभोविभुः॥ दोषाकरोनिशानाथोप्रालेया
 शुनिशापतिः॥५८॥ अब्जोराजाशशिश्चंद्रोमृगांकरजनीकरः
 रजनीशोयामिनीशःसपाकरोनिशाकरः॥५९॥ इंदुर्निशीथिनी
 नाथस्यपेशोशर्वरीपतिः॥ शशांकःशीतरश्मीश्वसोमोस्त्रिनयनो
 मतः॥६०॥ शीतकिरणोहिमरश्मिःशीतद्युतिर्हिमद्युतिः॥ सराजा
 श्वेतरश्मिःशीतांशुर्यामिनीपतिः॥६१॥ भेशोहिमरश्मिमालिधिषो
 शस्तारकाप्रभुः॥ उडुपोरोहिणीकांतो द्विजेंद्रोरोहिणीप्रियः॥६२
 इतिचंद्रनामानि॥ मंगलोस्तृक्भूमिसुतोलोहितोभूमिनंदनः॥ सो
 णिजोमेदिनीस्तुतुर्भूमिजोधरणीसुतः॥६३॥ सितिजःपृथिवीस्त
 तुर्मेदिनीनंदनःकुजधरासुतोधरणिजोवक्रोभूमिजभूमिभू॥
 ॥६४॥ धरात्मजोधरास्तुत्तरसोणीसुतःकुभुः॥ उर्वीस्तुतोप्यव
 निजोभूस्तुतःसितिनंदनः॥६५॥ इतिभौमनामानि॥ रोहिणीनंदन
 सौम्यश्वादिश्चंद्रस्तुतोबुधः॥ इंदुजोदृशश्शशिजोरोहिणीजोश
 शांकजः॥६६॥ सोमजोवितशशीजश्चंद्रजोहिमरश्मिजः॥ शशक
 श्चंद्रमास्तुतुःकोविदोगदितोबुधैः॥६७॥ इतिबुधनामानि॥ सूरीर्च
 हस्पतिर्जीवोधिषणोदेवेद्रपूजितः॥ इंद्रमन्त्रीदेवगुरुर्नकिनापक
 चर्चितः॥६८॥ त्रिदेशेज्योवासवेज्योदेवेज्यःसंचिवोशुरुः॥ वाचस्प
 तिश्चागिरंसोवाक्पतिश्चांगिरासुतः॥६९॥ इतिगुरुनामानि॥ क
 विर्देत्यगुरुःशुक्रोभार्गवोभृगुनंदनः॥ असुरेज्योदानवेज्योउशनो
 दैत्यपूजितः॥७०॥ सितःप्रथमदेवेज्योपूर्वदेवगुरुर्भृगुः॥ आ
 स्फुजिर्त्रिदशारीज्योस्मृतोदेवारिपूज्यच॥७१॥ इतिशुक्रनामानि
 शनैश्चरोयमःशौरीशौरार्कतनयोर्कजः॥ रविजोभास्करिश्चा
 किंछायास्तुतोर्वेःसुतः॥७२॥ पंगुर्मंदोर्वेःस्तुतुर्मर्तुडस्तनयोश
 निः॥ सूर्यजोसूर्यतनयःछायातनयसंज्ञकः॥७३॥ मार्तण्डजोसूर्यसु
 तोभानुभानुजःशनिः॥ सूर्यपुत्रोभानुसुतोदिनेशोनंदनोऽसितः॥७४॥

द्तिशनिनामानि राहुर्विधुंतुदोब्जारिःसिंहिकेयस्तथा तमः॥स्व
 भानुश्चंद्रमाशत्रुकेतवः शिखिनोमतः॥७५॥ द्तिराहुकेतुना
 मानि॥स्वेचरोद्युचरोखेटोद्युचरोखेचरो ग्रहः॥व्योमवर्त्माव्योमचा
 रीव्योमगश्चरवगोद्युगः॥७६॥ विषज्ञोगगनश्चारीगगनगोनभश्च
 रः॥तथागगनवर्त्मान्चद्युगाभीचमरुत्पथी॥७७॥ द्तिग्रहनामानि
 चैत्रादिनाममासानां बुधैःसंज्ञाप्रकीर्तिता॥मधुश्चमाधवःशुक्र
 शुचिर्नभोनभस्यवै॥७८॥ दूषूर्जोसहःसहस्योतथातपतपस्य
 कौ॥भाद्रपदंश्रौष्ठपदःप्रोक्तश्चाद्यैर्मुनीश्वरैः॥७९॥ द्तिमासना
 मानि॥मासोदर्शावधिश्चांद्रसौरोर्कराशिचारतः॥सावनोदिन
 विंशद्दिनास्त्रिंशद्दिनाश्चंद्रमाक्रमात्॥८०॥ द्तिचक्षुर्विधमाससंज्ञा
 अक्षरैःषष्ठिभिर्दीर्घैःपलमेकंबुधैःस्मृतम्॥पलैश्चरवरसैर्ना
 डीप्रमाणंभवतिस्फुटं॥८१॥ नाडीघटीचघटिकाविनाडीप
 लमीरितम्॥दिनस्यरात्रेस्तूर्योशौसोयामःप्रहरोच्यते॥८२॥
 द्तिघटीपलप्रहरसंज्ञा॥वासरोदिवसोघस्रस्तथाहोद्युर्दिन
 स्मृतं॥द्तिदिनसंज्ञा॥निशीथिनीक्षपारात्रिःप्रोक्तानक्तंचशर्व
 री॥८३॥ दोषानिशास्त्रियामाचरजनीयामिनीतमी॥द्तिरात्रि
 संज्ञा॥दिनार्द्धाद्वतमध्यान्हंरात्र्यर्द्धाच्चमहानिशा॥८४॥ निशीथो
 मध्यरात्रिश्चरात्रिशेषस्ततःपरं॥तथैवरात्रेःपूर्वार्द्धंसूपस्ताच्च
 गतानिशा॥८५॥ स्तूर्योदयाच्चमध्यान्हंयावत्पूर्वान्हसंज्ञकं॥त
 थामध्यान्हतःपश्चाद्दिनशेषेपरान्हकं॥८६॥ द्तिपूर्वान्हपरान्ह
 संज्ञा॥दिनरात्रेरहोरात्रंप्रोच्यतेषष्ठिनाडिकं॥दिनैःपंचदशमि
 तैःपक्षैकोपिनिगद्यते॥८७॥ पक्षशुक्लःसितःश्वेतोवल्लक्षोबहु
 लोत्तरः॥असितोबहुलःक्षुब्धोशुक्लोत्तरसितेतरः॥८८॥ द्तिप
 क्षसंज्ञा॥पक्षद्वयेनमासस्यात्त्रयस्त्रयमासद्वयेनचत्रयस्त्रयमास
 नःस्यादयनद्वयेनवत्सरः॥८९॥ वर्षाब्दहायनशरःसंवत्सरः
 समास्मृतः॥द्तित्रययनवर्षसंज्ञा॥अवुस्तिथीनांनामानिबु

धाः प्रतिपदादितः ॥ ९० ॥ वृद्धिसुसंगलप्रदातुबलारवलाततः परं ल
क्ष्मीवती यशमित्राबलासुमहती तथा ॥ ९१ ॥ उग्रकर्माधर्मिणी च
यशोवत्तिजयाततः उग्राततः पंचदशी सौम्या च पौर्णिमा सिका ॥
९२ ॥ चतुर्दशी दिवा भूता चैकादशी हरेर्दिनं अमावास्या नष्टकला
दर्शनेष्टं दुरुच्यते ॥ ९३ ॥ एकादशी तिथिर्न द्वाषष्ठी च प्रतिपत्तथा
द्वितीया सप्तमी भद्रा गदिता द्वादशी बुधैः ॥ ९४ ॥ अष्टमी तृतीया त
द्वितीया त्रयोदशी जयारिता चतुर्थी नवमी तथा प्रोक्ता चतुर्दशी ॥
९५ ॥ पंचमी दशमी पूर्णा पूर्णमासी तथैव च प्रोक्ता च पूर्णिमा राका
प्रतिपत्संयुता यदा ॥ ९६ ॥ पूर्णिमानुमतिस्तद्वदचतुर्दशी युता
अमा चतुर्दशी युक्ता सिनीवाली बुधैः स्मृता ॥ ९७ ॥ तथैव प्रतिप
न्मिश्रा सामावास्या कुहूः स्मृता नक्षत्रमृक्षभं प्रोक्तं प्रस्तावा द्वाशि
संयुता ॥ ९८ ॥ अंशो भागो लवः प्रोक्तो लिप्ता च कलिका कला वि
लसिका च विकला सदा बुधैर्निगद्यते ॥ ९९ ॥ षष्ठिभिर्विकला
भिस्तु कलिकैका च कथ्यते ॥ कलाभिः षष्ठिभिर्भागो राशिरंशे श्रवामि
भिः ॥ १०० ॥ राशिभिर्द्विरसैश्च क्रंतं तथैव भगणं मतं ॥ इति राश्यंशक
ला संज्ञा ॥ षड्भिश्च राशिभिर्भाज्यं च कार्द्वयं प्रवदेति च ॥ राशेरर्द्धं भवे
द्धोरद्रेष्काणस्त्रितियांशकः ॥ तथैवाकांशको राशिद्वादशांशमु
दाहता ॥ १०१ ॥ राशेस्त्रिंशन्मितो भागस्त्रिंशांशो विबुधैः स्मृतः ॥ पूर्वा
प्राची तथैवैद्री सुरेशदिशिरुच्यते ॥ १०२ ॥ आग्नेयी बन्दि कोणा च त
वानलदिग्मतः ॥ यमदिग्दक्षिणायाम्यारसो दिग्नेर्ऋतिस्तथा ॥ १०३ ॥
पश्चिमावांरुणी प्रोक्ता प्रतीची स्यादिशाजला ॥ वायव्या निलामारु
ता च सौम्या दीची तथोत्तरा ॥ १०४ ॥ दृशनी शिवदिग्गोद्री शांभवी शंक
रस्य दिक् ॥ इति दिग्नामानि ॥ राशयश्चरसंज्ञोक्ता मृगाजलुलक
केरा ॥ १०५ ॥ कुंभालिष्टसिंहश्च कीर्तितो स्थिर राशयः ॥ चापसु
गमद्रुषा प्रोक्ता कन्या च द्विस्वभावका ॥ १०६ ॥ इति चरस्थिरद्विस्वभा
वसंज्ञा ॥ कर्कादिराशिषट्स्ये भास्करे दक्षिणायनं रवौ मृगादिष

द्वाशो स्थिते चैवोत्तरायणं ॥ ८ ॥ इति दक्षिणोत्तरायणसंज्ञा ॥ सूर्ये
 स्यादुत्तरे गोलो मेषादिषड्भ्यः स्थिते ॥ यामगोलो भवेदर्कस्थिते
 षड्भ्यस्तुलादिभिः ॥ ९ ॥ इति उत्तरदक्षिणगोलसंज्ञा ॥ स्थिरराशौ
 च संक्रांतौ भानोर्विष्णुपदातिसा ॥ तथैव द्विस्वभावा च खड्गशी
 तिसुखी भवेत् ॥ १० ॥ भानोर्मकरसंज्ञा च प्रोक्तोत्तरभिधायनं ॥
 क्रियस्तुला विषुवती संक्रांतिर्गदितारवेः ॥ ११ ॥ इति संक्रांतिसं
 ज्ञा ॥ मीनाजसंस्थिते भानौ वसंततौ उदाहृतः ॥ ग्रीष्मश्च वृषपु
 ष्मस्थे वर्षा कर्कटौ स्थिते ॥ १२ ॥ कन्या तुलस्थे तपने ज्ञेयः श
 रहतुः सदा ॥ हेमंतश्चालिचापस्थे शिशिरो मृगकुंभयोः ॥ १३ ॥
 इति क्रतुसंज्ञा ॥ तुलामिथुनसंज्ञाश्च कोटं द्वाद्यं दलं नराः ॥ नक्र
 स्पां त्यदलं मीनो घटश्च जलराशयः ॥ १४ ॥ गोसिंहाजमृगाद्य
 र्द्धधनुरंत्यं चतुष्पदा ॥ कीटस्तकर्कटो राशिर्वश्विकोपिसरी
 सृपः ॥ १५ ॥ इति नृचतुष्पदजलकीटसरीसृपसंज्ञा ॥ वृषाज
 चापिमिथुननक्रकर्कानि शावला ॥ तथापिमिथुनाजश्च पृष्ठो
 द्याश्च राशयः ॥ १६ ॥ पक्षांतरे ॥ पृष्ठो द्या कर्किधन्वी नक्राजव
 षभं स्मृतं ॥ अन्ये शीर्षो द्या दोयामीनस्यादुभयो दयः ॥ १७ ॥ उ
 क्तः स्वोच्चस्थितो दीप्तस्वस्थश्च स्वगृहो ग्रहः ॥ उदितो मित्रगेह
 स्थो शांतश्च शुभवर्गगः ॥ १८ ॥ शक्तस्फुटमयूखश्च विकलोस्त
 गतो ग्रहः ॥ पीडितः पापसंयुक्तः खलः पापगणो स्थितः ॥ १९ ॥
 तथैव नीचो दीनस्य ग्रहो नवप्रकारकः ॥ इति नवप्रकारकसंज्ञा
 ॥ भौमशुक्रबुधेर्द्वर्कसौम्यशुक्ररसूरयः ॥ २० ॥ मंदार्किजीवास्व
 गृहे क्रमान्मेषादिसंस्थितः ॥ इति स्वगृहसंज्ञा ॥ भजवृषमृगा
 वाला कर्कमीनतुलाधिपाः ॥ २१ ॥ स्थिता सूर्यादयस्तुंगे प्रोक्तांशे
 परमोच्चकैः ॥ इति सूर्यादीनामुच्चसंज्ञा ॥ तुलालिकर्कमीनेषु मृ
 गकन्या क्रियेषु च ॥ २२ ॥ प्रोक्तांशे परमो नीचस्थिता संख्यादयः
 क्रमात् ॥ इति सूर्यादीनां नीचसंज्ञा ॥ आसा गुणाष्टविंशतिति

शिभूतत्रयसमितेनख ॥२२॥ भागेषु परमोच्चस्थानी च सूर्यादयो
 पिच ॥ इति सूर्यादीनां परमनीचसंज्ञा ॥ क्रमान्मूलत्रिकोणस्था
 देया सूर्यादयो ग्रहाः ॥२३॥ सिंहो रूषो मेषकन्याचापतौ लिघटे
 ष्वपि ॥ इति सूर्यादीनां मूलत्रिकोणसंज्ञा ॥ सिद्धे नखांशा सूर्यस्य
 त्रिकोण स्वगृहस्ततः ॥२४॥ रूषे भागास्त्रयः स्वोच्चविधौ परं
 त्रिकोणकं ॥ मेषेकांशास्त्रिकोणचधराः सूनोस्ततः स्वतः ॥२५॥
 कन्यायां तिथयो भागाः स्वोच्चपंचततः परं ॥ त्रिकोणसंज्ञा सौम्य
 स्यततः स्वगृहमुच्यते ॥२६॥ चापस्त्रिकोणपंचांशा स्वक्षेत्रं चा
 परगुरोः ॥ शुक्रस्त्रिकोणविध्यशास्त्रलायां स्वालयंततः ॥२७॥
 नवांशाश्च त्रिकोणोक्तततः स्वभवने षटे ॥ इति स्वगृहोच्चमूल
 त्रिकोणसंज्ञा ॥ कंडोल्लङ्घाति विप्रेण हरदत्तेन धीमता ॥ नाम
 मालाकृता श्रेष्ठगुरोः प्रासादतो मया ॥२८॥ इति श्रीहरिदत्ताचा
 र्येण विरचितं गणितस्य नाममाला समाप्ता ॥ ॐ ॥ श्री ॥

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीगणेशं महेशानम्भारतीमीश्वरंशिवम्॥ न
 त्वावक्ष्येमात्रिकाणान्निघण्टंवालबुद्धये॥ १॥ ओं ध्रुवस्तारस्त्रिच
 ह्रस्ववेदादिस्तारकोव्ययः॥ प्रणवश्च त्रिमात्रोपि ओंकारो ज्योतिरा
 दितः॥ २॥ अः श्रीकण्ठः केशवश्चापि निवृत्तिश्च स्वरादिकः॥ अका
 रो मात्रिकाद्यश्च वातदत्यभिधीयते॥ ३॥ आनारायणस्तथानन्तोमु
 रवृत्तौ गुरुस्तथा॥ विष्णुशय्या तथा शेषो दीर्घ आकार एव च॥ ४॥
 दूमाधवस्तूष्मसंज्ञश्च विद्यादक्षिणलोचनम्॥ गन्धर्वः पांचजन्य
 श्च दूकारश्च मुकांकुरः॥ ५॥ ईगो विन्दश्च त्रिमूर्तीशः शान्तिस्तथा
 ह्रामलोचनम्॥ नृसिंहास्त्रन्तथा मायार्दूकारोपि सुरेश्वरः॥ ६॥
 उ० अमरेशस्तथा विष्णुरिन्धिका च गजांकुशः॥ दक्षकर्णश्च वि
 जयी उकारो मन्मथाधिपः॥ ७॥ ऊ अर्वा शोदीपिका वामश्रवण
 मधुसूदनः॥ इंद्रचापश्च पमुखश्च ऊकारो रक्षणाधिपः॥ ८॥
 ऋदेविका दक्षनासा च भारभूतिस्त्रिविक्रमः॥ देवमातारिपुत्र
 श्च ऋक्कारस्तपनस्तथा॥ ९॥ ॠ अतिथी शो वामनश्च मोचिका
 वामनासिका॥ दैत्यमाता च दैवज्ञ ऋक्कारस्त्रिपुरान्तकः॥ १०॥
 लश्रीधरश्च परास्थाणुर्दक्षगण्डुस्त्रिवेदकः॥ एकाग्रिर्वज्रदण्ड
 श्च ज्योमर्द्धिर्लृस्वरस्त्रिमृतः॥ ११॥ लृहृषी केशो हरस्तूष्मो वाम
 गण्डुकुबेरदृक्॥ अर्द्धचैनीलचरणोलृकारश्च त्रिकूटकः॥ १२॥ ए
 द्धिं दीशः पद्मनाभश्च शक्तिस्तूष्मामृताभगः॥ ऊर्द्धोष्ट्रगः
 कामरूप एकारश्च त्रिकोणकः॥ १३॥ ऐज्ञानामृतो भौतिकश्चाध
 रोदामोदरस्तथा॥ वागीशो वर्मभयदसेकारस्त्रिपुरस्तथा॥ १४॥
 ओसघोजातो वासुदेव ऊर्द्धदन्तस्त्रिमात्रकः॥ आप्यायनीम
 न्ननाथ ओकारो नागसंज्ञकः॥ १५॥ औसंकर्षणीनुग्रहेशो मु
 रारिव्यापिनी तथा॥ अथोदंतगतो मायीनृसिंहां गस्तथोरसः॥
 ॥ १६॥ अं अंकुरो ज्योमरूपश्च प्रद्युम्नश्च नृसंज्ञकः॥ अनुस्वारस्त
 था विन्दुरंकारश्च शिरोव्ययः॥ १७॥ अः अनन्तश्च महासेनोऽ

निरुद्धोरसवर्णकः॥कन्यास्तननिभस्सर्गोविसर्गश्चांतिमस्त्वर॥
 १८॥कःक्रोधीशोधातृसंज्ञश्चक्रीसृष्टिश्चकरादिगः॥वर्गादिगःपा
 द्वेषककारःकामगस्मृतः॥१९॥खक्रुधर्द्धिगद्विचण्डीशःखेटो
 दक्षिणकूर्परः॥कैटभारिश्चमातंगसंहारःखार्णकःस्मृतः॥२०॥
 गस्मृतिपंचांतकश्शाङ्गीगणेशोमणिवन्धगः॥गोमुखोगजकुं
 भश्चगकारःसिंहसंज्ञकः॥२१॥घखड्गीशिवोत्तमोमेधादक्षिणा
 दुलिमूलगः॥घनोघनस्वरश्चैवघकारोडादिमस्मृतः॥२२॥ड
 संज्ञाकोरुद्रकान्तिश्चदक्षांगुल्यग्रसंस्थितः॥क्लीबवक्त्रश्चभद्रेशो
 डकारश्चानुनासिकः॥२३॥चहलीकूर्मेश्वरोलक्ष्मीवीमवाब्हादि
 गस्तथा॥चित्रधारीचंचलश्चचकारस्सस्मृतोबुधैः॥२४॥छएक
 नेत्रश्चमुशलीवामकूर्परगोद्युतिः॥त्रिबिन्दुकस्तथाचारीछकार
 श्लेषकाभिधः॥२५॥जस्थिराजपन्नौजपजश्मूलीचचतुराननः॥
 मणिवन्धगतोवामेजकारांजनकोत्तमः॥२६॥झस्थितिपाशोत्त
 थोजेशोवामांगुलितलस्थितः॥स्वस्तिकस्तथाणुसंज्ञश्चझकारो
 जान्तसंज्ञकः॥२७॥ञवामाङ्गुल्यग्रतःसिद्धिरंकुशीसर्वसंज्ञकः॥
 मातंगोह्यनुगोसनश्चञकारश्चनिरंजनः॥२८॥टजरासुकुंदस्सो
 मेशोदक्षपादादिगोमुखः॥गजांकुशश्चवालेंदुरमृताद्यष्टकस्मृ
 तः॥२९॥ठलांगलीशोनन्दजश्चपालिनीचकमण्डलुः॥दक्षजानु
 गतस्तथापीठकारस्तथविरस्मृतः॥३०॥डनंदीक्षातिदीर्घश्च
 डामरोदक्षगुल्फगः॥न्याग्रपादश्चुभांघ्रिश्चडकारस्तोमरोमतः॥
 ३१॥ढरेष्परीचार्द्धनारीशोनरश्शाखांतराकृतिः॥दक्षपादांगुलीमू
 लोढलोढकोढकारकः॥३२॥णउमाकांतोनरकजिह्वतिर्दक्षपदाग्र
 ॥निर्वीणस्त्रिगुणाकारस्त्रिरेखोणस्समीरितः॥३३॥तषामोरुमूल
 निलयभाषाढीकामिकाहरिः॥तीव्रश्चतरलोमीलस्तकारःकीर्ति
 तोबुधैः॥३४॥थदण्डीशोवरदःकृष्णोवामजानुगतस्तमरः॥शौ
 रीचापिविशालाक्षस्थकारःपरिकीर्तितः॥३५॥दसत्योत्रीशो

ल्हादिनीचवामगुल्फगतस्तथा॥शूलीकुलेरोदाताचटकारोधादिम
 स्मृतः॥३६॥धमीनेशस्सात्वतप्रीतिर्वामपादांगुलीगतः॥धनेशोध
 रणीशश्चधकारोदांतिमस्मृतः॥३७॥नशैरीमेवेष्वरीदीर्घावामपा
 दाग्रसंस्थितः॥नरोनदीनोनादीचनकारश्चानुनासिकः॥३८॥पती
 ष्णाचलोहितश्चूरोदक्षपार्श्वश्चपार्थिवः॥पद्मेशोनान्तिमःफादिप
 कारोपिप्रकीर्तितः॥३९॥फजनार्दनीशिरवीरौद्रीवामपार्श्वकृतालयः
 ॥फट्कारःप्रोच्यतेसद्भिःफकारःपांतिमस्मृतः॥४०॥बल्ललगण्डोभू
 धरश्चभयापृष्ठगतस्तथा॥सुरसोवज्रमुष्टिश्चबकारोभादिमौमतः
 ४१॥भविश्चमूर्तिर्द्विरण्डेशोनिद्रानाभिगतोपिच॥भुकुटीचभरद्वाजो
 भंकारश्चजयापहः॥४२॥मवैकुण्ठश्चमहाकालस्तन्दीजठरसंस्थि
 तः॥मन्त्रेशोमण्डलोमानीविषस्सूर्योमकारकः॥४३॥यसुधावाला
 चवायुस्त्वग्धृतश्चपुरुषोत्तमः॥यमुनोयामुनेयश्चयकारोपांति
 मस्मृतः॥४४॥रःक्रोधिनीचभुजंगेशीज्वालीरुधिरपावकौ॥रोचि
 श्चान्दसिणांशश्चरुचिरोरेफद्वरितः॥४५॥लक्रियाककुद्गतोमांसं पि
 नाकीभूर्बलानुजः॥लंपटःशक्रसंज्ञश्चवाद्योरंतोलकारकः॥४६॥
 वबालोवामांसनिलयोमेदोवारिद्वारुणौ॥उत्कारीजलसंज्ञश्च
 खट्वाशीपिवकारकः॥४७॥शमृत्फर्बकोवृषघ्नश्चहृदोदक्षकरस्थि
 तः॥शंकुकर्णोस्थिसंज्ञश्चशकारोविद्धिरीरितः॥४८॥षट्पःश्वेतेश्व
 रःपीतामज्जाःहृद्ग्रामबाहुगः॥षडाननषकारश्चकीर्तितश्चबु
 धैःखरः॥४९॥सभृगुश्चैतस्तथाहंसोहृदोदक्षिणपादगः॥सम
 यस्सामगश्चुक्रसंगतिस्सारणिकप्रशशी॥५०॥हनभोवराहोनकु
 लोहृदोवामपदस्थितः॥सदाशिवोरुणप्राणोहकारश्चहृद्याननः॥
 ५१॥लुहृदयान्नाभिसंस्थानशिवेशोविमलोसितः॥लघुप्रयत्नश्चो
 पान्त्योलुकारःप्रोच्यतेबुधैः॥५२॥क्षसंवर्त्तकोनृसिंहश्चहृद
 यान्मुरवसंस्थितः॥अनन्तःपरमात्माचवज्रकायोऽन्तिमाक्ष
 ३॥५३॥ ॥इतिहादिमतेमातृकाकोशःसमाप्तः॥ ॥श्री ॥

श्रीगणेशायनमः॥ अथ अन्ययकोशप्रारम्भ ॥ गजानननमस्तैस्तु
सर्वविघ्नहरेनमः॥ विश्वस्याकहरेहारे सर्वलोकशिवकरं ॥१॥ श्री
गुरुं परमानन्दं देवदेवानन्दविग्रहं ॥ यस्य सान्निध्यमात्रेण चित्तान्
दयते वपु ॥२॥ अन्ययार्थप्रकाशं श्रीमहादेवः कृती सुधीः ॥ सिद्ध
तको मुदीतत्वबोधिनी सुमनोरमा ॥३॥ पुराणकाव्यकोशादीन् स
मालोच्य गुरुकृतः ॥ विसिक्तानां प्रतनुते बालानां बोधसिद्धये ॥
॥४॥ क्वचमत्सदृशो मन्दः क्वचैर्यं कृतिरुद्धता ॥ गंगाधरपदं भोज
क्षपयाकृतये विभुः ॥५॥ स्वः स्वर्गे परलोके स्यादुच्चैर्महतिस्तूरिभि
॥ नीचैर्मना किंचिद्दीर्घदेतान्ये मनीषिभिः ॥६॥ क्रधकृतये वि
योगे च शीघ्रसामीप्ययो रपि ॥ लोपवार्थे समारब्धा ते नाना नैक
निषेधयो ॥७॥ जेषं मौने सुखे च स्यात् आरादुरसमीपयोः ॥ अत
मा किमकिमा कीमं तरेण हिरुक् विना ॥८॥ जंतरा च पृथक् क्वर्त्त
पादपूर्ती तु कस्मृत ॥ चिरेण चिरान्नाय चिरस्य च चिराय च ॥९॥
चिरं चिराद्दीर्घकाले प्रोक्तं क्वारि मूर्धनि ॥ पुनो ज्व पारणे धीरैर्वि
शेषा प्रथमार्थयोः ॥१०॥ अबो बहिर्बवा ह्यर्थे प्रागतीतार्थकं
स्मृत ॥ मध्ये समीपे समया तुल्यार्थे विप्रवत् स्मृतं ॥११॥ कथासु
धाविधौ व्यर्थे निदा भर्त्सनयोश्चधिक ॥ नक्तं रात्रौ दृषा दोषानि जि
प्रोक्तानि सूरिभिः ॥१२॥ नानोननना संवधे निषेधार्थे मनीषिभिः ॥
प्रादुरिद्धा विरेतानि प्रकाशेनाग्निस्तूरिभिः ॥१३॥ अर्थे जुगुप्सिते
सामिप्रेत्या मुत्र भवांतरे ॥ स्फुटे वधारणे तत्त्वे चोद्वा प्रोक्तं मनीषिभि
॥१४॥ निषेधा शंकयोर्मास नूनं तर्कैर्यनिश्चये ॥ सनात्सनत्सना
नित्ये कदर्थे कुत्सिते कुर्व ॥१५॥ श्रीप्रार्थक्यलभूयस्त्वाधुनार्थ
प्रश्नकेषु व्योक् ॥ अकस्मिके विमर्शे च सहसोक्तं मनीषिभिः १६
अद्वायद्राक्युकमं सुप्रतिद्रागि तिहुते ॥ आशु सयः सपद्यु
क्तैर्विशेषविकर्तयोः ॥१७॥ मौने तु तु ह्मी दूस्मीकं प्रोक्तं साय
निशु मुखे ॥ अलं भूषणाय पतिशक्तिवारणवाचकं ॥ १८॥ १८

उपांशुचाप्रकाशेवाउच्चारणरहस्ययोः॥ प्रोक्तंमिशोमियोन्येने
 सहार्थेचरहस्यंपि॥१९॥ ऊर्ध्वार्थेसमकालेचप्रवादुकंप्रवादिका
 ॥ अनुकंठैवितर्केचत्वंजसाशेप्रसत्त्वयोः॥२०॥ ख्यातानेकार्थकेस
 त्वासाकेसाहंसमेसह॥ अंतिकेनिकषाधीरैःकूपैत्वशप्रशंसयोः
 ॥२१॥ वाविकल्पोपमापादपूरणौपिसमुच्चये॥ अन्वाचयेसमाहा
 रंदत्तरेतरयोगके॥२२॥ सादृश्यानवकूत्योश्चत्वंवधारणसाम्ययोः
 शश्वन्नित्येसहार्थेपित्वाधिक्येचावधारणौ॥२३॥ विशेषेप्रथमा
 र्थेपिन्वैरदानेत्वंनादरे॥ एवावधारणेसाम्यानवकूत्योर्मनीषिभिः
 २४॥ यावत्तावच्चसाकल्येवधौमानेवधारणौद्वैत्यमर्थयोःसाम्या
 वधारणमतैपिच॥२५॥ अमंगीकारउक्तंज्ञेयंरंगीकारेतुचामस्मृ
 तं॥ प्रतिषेधेविचारेपिनेत्समुच्चयशंकयोः॥२६॥ मंगलानंतरंभ
 प्रश्नकात्स्नोधिकारके॥ समुच्चयेप्रतिज्ञायामर्थोयोचप्रकीर्तिता
 २७॥ हुंकुत्सनायांवार्तायामलीकैपिकिलस्मृतं॥ अवर्धेनवकूतो
 चंगर्हायांयत्रकीर्तितं॥२८॥ पादपूर्तावतीतेस्मप्रश्नेचातुनयेत्व
 पि॥ हंतहर्षेनुकंपायांवाक्यारंभविवादयोः॥२९॥ निषेधवाक्या
 लंकारजिज्ञासातुनयेखलुउपक्रमेचहिंसायांकुत्सनेत्वादहस्मृतं
 ३०॥ प्रातःप्रभातेउपधाभेदेप्रोक्तानतौनमः॥ अंतर्मध्येरुषोक्तावा
 अहोआमंत्रणेद्रुते॥३१॥ अंतर्हर्षेनितुसनुतःक्रियामांघ्रेशनैस्मृतं
 ॥ यतुप्रोक्तंप्रातिलोम्येपादपूरणद्विसयोः३२॥ स्वाहादेवहविदनि
 श्रौषड्वौषड्वदस्वधा॥ अन्यार्थेन्यत्समाप्तौशंबदचित्ताभिमु
 ख्ययोः॥३३॥ ग्लानोप्रतांसमानार्थेप्रशान्तिस्तारकेप्रशान्॥ बला
 त्कारेचैर्हलंविहसाविषदर्थके॥३४॥ असूयायांमुपगमेस्वच्छंदे
 काममीरिते॥ विशेषेप्रथमार्थेवावधारणसहार्थयोः॥३५॥ मुहुःपु
 नःपुनःशश्वदृशीक्ष्यमसकृत्समाः॥ सुकंप्रकामंबलवद्विकल्पे
 तिप्रार्थेसमा॥३६॥ नित्यंत्वंजस्वमेनिशंसंततंनित्यदासमाः॥ सा
 तत्यर्थेपृथिव्याभूतारिहोभुवस्मृतं॥३७॥ रोदसीदोपृथिव्यर्थे

निंदायादुष्टकीर्तितं॥ अंगीकारे ब्रह्मणी च मर्तमोतु प्रकीर्तितं॥ ३८
 प्रशंसायां विकल्पे च सुष्टु प्रोक्तं मनीषिभिः॥ न्याये द्वे सांप्रतस्थाने
 नाशे स्तमेति निर्भरे॥ ३९॥ पूजनं पि सुचं प्रोक्तं साक्षात्प्रत्यक्षतुल्य
 योः॥ सार्विप्रोक्तं तिर्यगर्थं उत्कर्षे वरषस्मृतम्॥ ४०॥ विततार्थे मृ
 षामिथ्या यथार्थं तु यथा तथं॥ हृद्दोषतार्थकं प्रोक्तं सादृश्ये वस्मृतं
 बुधैः॥ ४१॥ संवद्वर्षेऽवरेत्वं वाग्यथा स्वतु यथा तथं॥ निष्पन्नं दुष्य
 मंगह्ये त्वं वश्यं निश्चये स्मृतं॥ ४२॥ आनुषक्तं तु नुमानार्थं शुक्लप
 क्षे सुदि स्मृतं॥ कृष्णपक्षे वदि प्रोक्तं प्रत्यारंभे न ह स्मृतं॥ ४३॥ पादपू
 र्णं प्रसिद्धौ हं कचित्कामप्रवेदने॥ प्रतीच्यां चरमे पश्चात् निर्देशार्थं
 तथा हितुं॥ ४४॥ अवदत्तं प्रदाने स्यात्सम्यगर्थे पशु स्मृतं॥ हेतौ च
 पंचेत्तु च दित् च पक्षांतरनिमित्तयोः॥ ४५॥ परिप्रश्ने वितर्के च भर्त्स
 ने हं प्रकीर्तितं॥ चटुचाटुप्रिये वाक्ये सादृश्यार्थं द्वं स्मृतं॥ ४६॥ अ
 ङ्गोपदर्थे भिव्यासौ सीमाधात्वर्थयोगयोः॥ मर्यादायां स्मृतं सद्भि
 रानुस्मरणवाक्ययोः॥ ४७॥ संबोधननिषेधांश्चाधिपक्षेषु मनी
 षिभिः॥ आस्तुकोपे च पीडायां मिति विस्मयजुगुप्सयोः॥ ४८॥ ओ
 ष्याट्पाट् गह्वरे भोर्द्वौ भौ एते उक्ता भगोः॥ अये घोस्त्विति संबुद्धौ
 लघने तीव्रनिर्भरे॥ ४९॥ प्रकर्षार्थे पि पूजायां मिति स्वित्प्रश्नतर्क
 योः॥ चान्ना च पो समाहारदूतरेतरयोगके॥ ५०॥ समुच्चये पादपूर्णे
 चानदे विस्मये स्मृतं॥ अर्धांगीकारके सत्यं मसा सहसमीपयोः
 ५१॥ कुत्सेपदर्थे पापे कुर्कि पृच्छायां जुगुप्सने॥ मंगलाशी-क्षेपपुण्ये
 स्वस्ति प्रोक्तं मनीषिभिः॥ ५२॥ भेदे वधारणे पादपूरणे तु मनीषिभिः
 वेदानुके पासंतोषविस्मया मंत्रणे वता॥ ५३॥ प्रश्नावधारणानुज्ञा
 नुनयामंत्रणेऽपि॥ विरोधोक्तो ननु प्रोक्तं वितर्कप्रश्नयोर्नुचं॥ ५४॥
 इति हेतुप्रकरणावधारणसमाप्तिर्पु॥ प्रकर्षे द्वे त आनन्द आर्यावधे
 मनीषिभिः॥ ५५॥ स्यात्प्रबंधचिरातीतं विकटो गामिके पुरा॥ अत्य
 रिते समाख्यातं विशेषाप्रथमार्ययोः॥ ५६॥ दृश्यभूतारज्यानके च

बीशालक्षणभागके॥अभिप्रोक्तंचविहृद्भिर्वर्जनेत्वंपकीर्तितं
 ५७॥इत्थंभूतारव्यानकेचबीशालक्षणभागके॥वर्जनेचपरिप्रो
 क्तंमुपेहिनेधिकेबुधैः॥५८॥प्रथमैत्वरितैरव्यातैर्निकटागामि
 केयतः॥इत्थंभूतारव्यानकेचबीशालक्षणभागके॥५९॥प्रति
 दानेप्रतिनिधौप्रतिप्रोक्तंमनीषिभिः॥इत्थंभूतारव्यानकेचबी
 शालक्षणभागके॥६०॥प्रतीच्यांचरमेहीनेसादृशेनुमनीषिभिः॥
 गर्हासमुच्चयेप्रश्नेशंकासंभावनास्वपि॥६१॥गर्हासमुच्चयेप्रश्ने
 शंकासंभावनेसुचं॥विकल्पउतसंख्यातमेवद्वयैत्त्वमर्थयोः॥
 ६२॥साम्येवधारणेप्रोक्तंमत्तएवमनीषिभिः॥नामप्रकाशसंभा
 व्यक्रोधोपगमकुत्सने॥६३॥उरयूरीचौररीचविस्तारेगीकृतौ
 त्रये॥समीपोभवतःशीघ्रसाकल्याभिमुखेभितः॥तिरोतर्धौति
 र्यगर्थेनिर्निश्चयनिषेधयोः॥यद्वायथातथासाम्येधीरैर्हीहीच
 विस्मये॥दिष्ट्याशमुपजोषंवाआनंदमास्मवारणे॥सकृत्सहै
 क्वारेस्यादहंहादुतखेदयोः॥६६॥अवधारणहेत्वोश्चपत्तूतौ
 कोविदैःस्मृतम्॥यत्तद्यतस्ततोहेतावसकल्पेतुकिंचन॥६७॥
 कदाचिज्जातुचैकार्थेहाविषादशुगार्तिषु॥अनुकूल्यार्थकंप्रा
 ध्वंप्रसह्यतुप्रगृह्यतु॥६८॥हृदार्थेचसमारव्यातेविशेषाप्रथ
 वार्थयोः॥अंगावधारणेप्रोक्तंविकल्पेकिंकिमुद्युचं॥६९॥अहोतां
 ह्येकिमुतप्रोक्तान्येतानिस्वरिभिः॥समंततस्तुपरिभिःसर्वतोवि
 ष्वगिष्वपि॥७०॥तदातदानींयुगपदेकदासर्वदातदा॥एतर्हि
 संप्रतीदानीमधुनासोप्रतंतथा॥७१॥उभयेद्युश्चोभयेद्युःपरैत्वद्भि
 परेद्यवि॥ह्योतीतेनागतेन्हिश्चपरेश्वस्तुपरेहनि॥७२॥दिग्देश
 कालेपूर्वाहोपागुदक्प्रत्ययादयः॥अद्यात्राह्यपूर्वेन्हित्पाहोपूर्वो
 न्नरापरा॥७३॥श्रीमदव्ययकोशंहिसतासेतोषकारकम्॥पठता
 मपिमंदानांज्ञानंभवतिनिश्चितं७४॥अंबत्वत्पदपंकजयोस्त्वकारितो
 र्धितोयंग्रथोतः॥वित्पितृनांभजतांज्ञानंभूयात्प्रसादते७५इतिअ०को०स०

